

6. melléklet [7.6-7.27 melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

A miniszter által egyes iskolatípusra, pedagógiai szakaszra,
tantárgyra, vagy egyes sajátos köznevelési feladat
teljesítéséhez készített kerettantervek

Tartalom:

- 7.6. Magyar mint idegen nyelv kerettanterv 1-12. évfolyam számára
- 7.7. Magyar nyelv és irodalom 9-12. évfolyam számára
- 7.8. Ének-zene emelt óraszámú kerettanterv 1–8. évfolyam számára
- 7.9. Testnevelés és sport kerettanterv (heti 3 óra) 1-12. évfolyam számára
- 7.10. Családi életre nevelés kerettanterve 1-12. évfolyam számára
- 7.11. Hon- és népismeret kerettanterve 1–8. évfolyam számára
- 7.12. Jelenismeret kerettanterve 7–12. évfolyam számára
- 7.13. Katonai alapismeretek kerettanterve 9–12. évfolyam számára
- 7.14. Pénzügyi és gazdasági kultúra kerettanterve 7-10. évfolyam számára
- 7.15. Vállalkozzunk! kerettanterv 7–10. évfolyam számára
- 7.16. Munkapiac kerettanterv 9-10. évfolyam számára
- 7.17. Etikus vállalkozói ismeretek 11-12. évfolyam számára
- 7.18. Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek kerettanterv 11-12. évfolyam számára
- 7.19. Nemzeti lovaskultúra kerettanterve 3–5. évfolyam számára
- 7.20. Kajak-kenu – vízijártassági ismeretek kerettanterve 5–8. évfolyamszámára
- 7.21. Vitorlázás – vadvízi ismeretek kerettanterve 5–8. évfolyam számára
- 7.22. Bejárható Magyarország kerettanterve 5–8. évfolyam számára
- 7.23. Bringaakadémia kerettanterve 3-4. vagy 5–6. évfolyam számára
- 7.24. Sakk-logika kerettanterv 1–4. évfolyam számára
- 7.25. Képességfejlesztő sakk kerettanterv 1–4. évfolyam számára
- 7.26. Saktika (sakk-matematika) kerettanterv 9–10. évfolyam számára
- 7.27. Énekes iskola kerettanterve 1-8. évfolyam számára

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.6. Magyar mint idegen nyelv kerettanterv 1-12. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-12. évfolyam számára

MAGYAR MINT IDEGEN NYELV

1–2. évfolyam

Az 1–2. évfolyamon a nyelvoktatás elsődleges célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása. Emellett az alapfokú magyar mint idegen nyelv oktatás fő feladata felkelteni a Magyarországon élő idegen ajkú tanulók érdeklődését a magyar nyelv tanulása és a magyar kultúra megismerése iránt, és ezzel elősegíteni integrációjukat az iskolai és a tágabb társadalmi környezetbe. A beilleszkedést ezen a szinten elsősorban az szolgálja, ha hozzásegítjük a tanulókat ahhoz, hogy sikeresen kommunikáljanak az iskolai környezetben, és megértessék magukat kortársaikkal az iskolában és az élet más színterein. Emellett a közoktatásban a magyar mint idegen nyelv oktatásának kulcsszerepe van abban, hogy a tanulók minél hamarabb értő módon tudjanak részt venni a magyar nyelvű szaktárgyi órákon.

A fenti célok megvalósulása érdekében nagy jelentőségű a tanulók sikerélményhez juttatása, ami döntő lehet a nyelvtanulási motiváció kialakulásában és fenntartásában, ezért fontos az életkori sajátosságok szem előtt tartása. Mivel a 6-10 éves korosztály alapvetően aktív és tevékeny, a nyelvvel való játékos és örömteli foglalkozás, a kooperatív munkaformák, a tevékenységközpontú feladatok, valamint a pozitív tanári visszajelzések segítik őket abban, hogy megmaradjon a tanulási kedvük és erősödjön a motivációjuk. A nyelvoktatásban kiválóan lehet építeni a művészeti ágakkal való kapcsolatra, mivel a tanulók ebben az életkorban szeretnek játszani, rajzolni, festeni, énekelni, táncolni, és örömmel vesznek részt változatos művészeti tevékenységekben.

A magyar nyelv tanulása során a tanulónak meg kell szereznie egy olyan alapszókincset, amely képessé teszi a mindennapi kommunikációra és a magyar nyelvű oktatási rendszerbe való beilleszkedésre. Emellett birtokolnia kell alapvető nyelvtani és pragmatikai ismereteket, hogy képes legyen a hétköznapi interakciókban való részvételre. A grammatikai ismeretek ebben az életkorban kevésbé tudatosak, így a hangsúlyt a funkciók felismerésére kell helyezni. Az anyanyelv elsajátításához hasonlóan az idegen nyelv elsajátítása is minden esetben kontextusba ágyazva, konkrét beszédhelyzetek során történik, amelyekben a verbális és a nonverbális elemek természetes egységet alkotnak. Utóbbiak a nyelvtanulás kezdetén különösen fontosak, hiszen a megfelelő nyelvi eszközök hiányában segítik a beszédhelyzet értelmezését, illetve a beszédszándék megvalósítását.

A készségek fejlesztése komplex módon történik, mivel ezek a valós nyelvhasználati helyzetekben is természetes módon összekapcsolódnak. Az idegen nyelvvel való korai ismerkedés középpontjában a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció együttes fejlesztése áll. Emellett azonban nagy kihívást jelent az olvasás és az írás, hiszen a tanuló első osztályban ismerkedik meg ezeknek az alapjaival. Azoknak a nem magyar anyanyelvű tanulóknak a számára, akik anyanyelvükön sem tudnak még olvasni és írni, a magyar nyelven való olvasás és írás eszközzé fejlesztése az ábécé és a (latin betűs) kézírás megtanításával kezdődik, amelynek folyamatában a magyar anyanyelvű tanulókhöz képest sokkal kevésbé tudnak anyanyelvi ismereteikre támaszkodni. A célnyelvvel való ismerkedéssel párhuzamosan kell fokozatosan olyan olvasás- és írástempóra szert tenniük, amely kiszolgálja tanulási igényeiket.

A nyelvtanulás során (különösen célnyelvi környezetben) elengedhetetlen a kulturális és interkulturális kompetencia fejlesztése, hogy a tanulók nyitottakká váljanak a saját és a célnyelv kultúrája iránt. A célnyelvi kultúrára jellemző szociokulturális szabályok és az ezeknek megfelelő nyelvi viselkedés közvetítésén túl bizonyos kulturális alkotásokkal, szimbólumokkal, hagyományokkal is meg kell ismerkedniük a tanulóknak, hogy minél

otthonosabban mozogjanak a célnyelvi kultúrában. Ezek az ismeretek akkor válnak igazán élővé és hasznossá, ha a tanulók életkoruknak, érdeklődésüknek megfelelő szövegek, szemléltetőeszközök, feladatok formájában és keretében találkoznak velük.

A tanulási folyamat során a tanuló egész személyisége formálódik, így alapvető fontosságú, hogy a kisgyermekkorú idegennyelv-tanítást áthassa a holisztikus pedagógiai szemlélet. A megfelelően kialakított, változatos tevékenységformákra lehetőséget nyújtó tanulási környezet elősegíti az idegen nyelv sikeres elsajátítását. A gyermekbarát környezet, a vizuális szemléltetőeszközök használata ösztönzi a tanulókat a nyelvi tevékenységekben való aktív részvételre. Az IKT-eszközök bevonása már ebben az életkori szakaszban is érdekesebbé, motiválóbbá teheti a nyelvtanulást.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hallott szöveg értése	Órakeret 27 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az órai tevékenységekre vonatkozó (nonverbális eszközökkel támogatott) utasítások megértése.</p> <p>Ismert témákhoz (pl. a tanuló személye, iskolai és otthoni környezete, mindennapi cselekvései) kapcsolódó rövid megállapításokra, kérdésekre, valamint az ismert udvariassági formulákra (pl. megszólítás, köszönés, köszönetnyilvánítás) való megfelelő reagálás.</p> <p>Szerepjátékokban, páros, kiscsoportos munkában való értő részvétel.</p> <p>Hangzó anyagban bizonyos információk lokalizálása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A tanuló követni tudja a lassú, tiszta kiejtésű beszédet, főként, ha azt nonverbális jelek kísérik. Osztálytermi környezetben megérti a rövid tanári utasításokat, követni tud egyszerű instrukciókat.</p> <p>A körülötte zajló beszélgetésben felismeri a tanult kifejezéseket, és abból következtet a társalgás témájára. Megérti az ismert témákhoz kapcsolódó megállapításokat, kérdéseket, ha azok elég tagoltak.</p> <p>Megfelelően reagál az ismert udvariassági fordulatokra.</p> <p>Szerepjáték során releváns választ ad a beszédpartner megnyilatkozásaira.</p> <p>Hangzó anyagban (többszöri meghallgatás után) képes felismerni az ismert szavakat.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> részvétel szituációs játékokban.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> szerepjátékok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanórai instrukciók, szerepjáték, információ-lokalizálás, reagálás (udvariassági formák).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szóbeli interakció	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyar nyelv fonémáinak megismerése, artikulált kiejtése önállóan, hangkapcsolatban, szavakban. A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése. A prozódiai elemek megfelelő használata.</p> <p>Válaszadás ismert témákban feltett kérdésekre, reagálás ismert szituációkhoz kapcsolódó kérésekre.</p> <p>Rövid interakciókban való részvétel. Ismert szituációkhoz kapcsolódó rövid párbeszéd, szerepek eljátszása. A nonverbális</p>	

	elemek jelentésének felismerése, használata.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A hangok artikulált kiejtésének gyakorlása szavak, mondatok, mondókák, nyelvtörök segítségével. Hangfelismerő feladatok megoldása, a prozódiai elemek gyakorlása.</p> <p>A tanuló részt tud venni rövid interakciókban, szerepjátékokban. Beszéde érthető.</p> <p>Életkori sajátosságainak megfelelően, egyszerű nyelvi eszközökkel képes az önkifejezésre és legalapvetőbb beszédszándékai kifejezésére, valamint egyszerű közléseket tud tenni közvetlen céljainak elérése érdekében. Tudja használni a számokkal, mennyiségekkel, idővel kapcsolatos legfontosabb kifejezéseket.</p> <p>Tud az alapvető szociokulturális szabályoknak megfelelően köszönni, reagálni az üdvözlésre, megszólítani embereket, köszönetet nyilvánítani. Használja és érti az alapvető udvariassági formulákat.</p> <p>Képes bemutatkozni és bemutatni másokat. Beszédpartnerével meg tudja beszélni a legfontosabb történéseket, eseményeket, napi cselekvéseket.</p> <p>Tud kérni, és a jelentés tisztázását kérni. A megértés érdekében egyszerű kompenzációs stratégiákat használ. Mondandóját megfelelő nonverbális elemekkel támogatja.</p> <p>Örömmel és aktívan vesz részt nyelvi játékokban.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hangok kiejtése, képi kompozíciók megfeleltetése, a szituációnak megfelelő nyelvhasználat.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> szerepjátékok.</p> <p><i>Matematika:</i> számokkal, mennyiségekkel kapcsolatos kifejezések, relációk.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> viselkedési szabályok.</p>	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Artikuláció, prozódia, nonverbális kommunikáció, szerepjáték, interakció, kérdés-válasz, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, köszönetnyilvánítás, kérés, felszólítás.	

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Összefüggő beszéd	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyar nyelv fonémáinak megismerése, artikulált kiejtése önállóan, hangkapcsolatban, szavakban. A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése. A prozódiai elemek megfelelő használata.</p> <p>Szöbeli leírás vizuális szemléltetőeszközök vagy saját tapasztalatok, élmények alapján. A tanuló által ismert emberek rövid jellemzése.</p> <p>Rövid cselekvéssorok, történetek elmondása szemléltetőeszközök segítségével. Saját munka (pl. rajz) bemutatása. Rövid memoriterek (versek, dalok, mondókák) megtanulása és előadása, begyakorolt beszédfordulatokkal megfogalmazott szerepjátékban való részvétel.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A hangok artikulált kiejtésének gyakorlása szavak, mondatok, mondókák, nyelvtörök segítségével. Hangfelismerő feladatok megoldása, a prozódiai elemek gyakorlása. Autentikus gyermekirodalmi szövegek (pl. dalok, mondókák, versek) hallgatása hangzóanyag vagy tanári felolvasás formájában, ezek közös és önálló ismétlése. A tanuló megtanul verseket, dalokat, mondókákat, és ezeket előadja önállóan vagy csoportban.</p> <p>Felkészülést követően nonverbális elemekkel támogatott egyszerű</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> dalok, versek, mondókák, mesék.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> család.</p>	

nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal megfogalmazott rövid szerepjáték előadásában vesz részt társaival. A tanuló ismert témákban egyszerű, rövidebb szövegeket mond el. Beszélni tud magáról és az ismerőseiről, egyszerű jellemzést tud adni emberekről, képes leírni tárgyakat és a közvetlen környezetét. Elmesél számára fontos történéseket, eseményeket.	<i>Életvitel és gyakorlat:</i> család, otthon, háztartás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Artikuláció, prozódia, jellemzés, leírás, cselekvéssorok, memoriter, szerepjáték, dal, mondóka, vers.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasott szöveg értése	Órakeret 21 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az olvasásra vonatkozó szókincs megtanulása (pl. betű, mondat, írásjelek, szöveg, író, cím).</p> <p>Az olvasás jelrendszerének megtanulása, a dekódolási képesség kialakítása. Betűfelismerés, fonéma és graféma azonosítása, összekapcsolása.</p> <p>Szavak, szókapcsolatok, mondatok, rövid szövegek hangos, majd néma olvasása.</p> <p>A szövegek részben közös, részben önálló feldolgozása. Információ lokalizálása a szövegekben.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A tanuló megismeri a magyar ábécét. Össze tudja kapcsolni a betűket az általuk jelölt hangokkal. Észleli és tudatosítja a magán- és mássalhangzó-hosszúságot. Megtanulja az olvasáshoz kapcsolódó legfontosabb kifejezéseket (pl. betű, mondat, írásjelek, szöveg, író, cím).</p> <p>Azonosít betűket, szavakat, mondatokat, szövegeket. A szavakat összekapcsolja az általuk jelölt fogalmakkal.</p> <p>Tanári minta alapján fel tudja olvasni helyesen a szavakat, szó szerkezeteket, mondatokat. Képes az ismert szavak néma olvasására és megértésére. Az új szövegben felismeri az ismeretlen elemeket.</p> <p>Képes rövid szövegek közös feldolgozására, majd önálló olvasására. A tanár által felolvasott szöveget követni tudja. Válaszol az ismert szövegre vonatkozó egyszerű kérdésekre, és segítséggel meg tud oldani alapvető szövegfeldolgozó feladatokat.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> rajzok készítése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, ábécé, író, cím, mondat, írásjel, szöveg, hangos olvasás, néma olvasás, szövegfeldolgozás, tartalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyar írás jelrendszerének differenciált elsajátítása.</p> <p>A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése, tudatosítása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A magyar ábécé betűinek leírása, egymáshoz kötése.		<i>Vizuális kultúra:</i>

<p>Írott, majd nyomtatott minta alapján szavak, szókapcsolatok, később mondatok másolása.</p> <p>Rövid szavak leírása tollbamondás alapján. Rövid szavak leírása emlékezetből (pl. képekhez kapcsolva).</p> <p>Rövid mondatok leírása tollbamondás alapján, majd emlékezetből.</p>	<p>a finommozgások fejlesztése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> vonalvezetési gyakorlatok, látó–halló tollbamondás.</p> <p><i>Ének–zene:</i> hallásfejlesztés.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, ábécé, mondat, írásjel, másolás, tollbamondás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi eszköztár	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A közvetlen környezettel, mindennapi cselekvésekkel kapcsolatban állító és tagadó kijelentések, eldöntendő és kérdőszavas kérdések létrehozása. A magyar nyelv agglutináló jellegének felismerése.</p> <p>A toldalékok többalakúságának tudatosítása.</p> <p>Emberek, tárgyak leírása melléknévek segítségével. Cselekvések és a cselekvés tárgyának megnevezése.</p> <p>A határozatlan és határozott tárgy felismerése, megkülönböztetése.</p> <p>Emberek, tárgyak helyzetének, mozgásuk irányának meghatározása.</p> <p>A cselekvés időpontjának és egyszerű ok-okozati viszonyoknak a kifejezése. A különböző cselekvésekhez kapcsolódó viszonyulás kifejezése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	<p>Ezen a szinten a tanuló felismeri a tanult nyelvtani jelenségeket, tisztában van a funkciójukkal, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról nem beszélhetünk minden esetben.</p> <p>Felismeri az ige, a főnév, a melléknév, a névmás, a határozószó, a névutó, a névelő, a kötőszavak és a toldalékok funkcióját.</p> <p>Megismerkedik az alábbi nyelvtani jelenségekkel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a hangrend és illeszkedés szabálya, – a létige ragozása, – az ige jelen idejű határozatlan ragozása, – az ige múlt idejű alakjaival, – a határozott tárgy és a határozott ragozás, – irányjelölő igekötők, – a főnév többes száma, – a főnév tárgyesete, – a melléknév fokozása, – személyes névmások, – mutató névmások, – kérdő névmások, – határozott és határozatlan névelők, – irányhármasság: a <i>hol?</i>, <i>hová?</i>, <i>honnan?</i> kérdésre válaszoló helyhatározóragok, névutók, 	Kapcsolódási pontok <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nyelvtani fogalmak.

<ul style="list-style-type: none"> – kötőszavak: <i>és, vagy, de, mert,</i> – a <i>-kor</i> időhatározórag, – az időhatározók egyéb fontos kifejezési eszközei (névutók), – a birtokos személyjel, – a birtoklás kifejezése, – a <i>-val/-vel</i> eszköz- és társhatározó rag, – főnévi igenév+<i>kell, szeret, akar, tud, szabad, tilos.</i> 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Funkció, ige, főnév, melléknév, névmás, határozószó, névutó, névelő, kötőszó, toldalék, hangrend, illeszkedés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kulturális ismeretek	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érdeklődés felkeltése Magyarország, a magyar kultúra iránt az évszakokhoz kötődő ünnepek, szimbólumok, hagyományok, versek és dalok megismerésével. A tanuló életkorának megfelelő tájékozódás a lakhelyén és tágabb környezetében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A tanuló életkorának megfelelő szinten megismerkedik a magyar kultúra legfontosabb hagyományaival, szimbólumaival.</p> <p>Meg tudja nevezni a lakhelyét, Budapestet, a Dunát, a Tiszát és a Balatont.</p> <p>Megismer néhány ünnepet, ezeket évszakokhoz, hónapokhoz tudja kapcsolni, és ismeri az ünnepekhez kötődő fontosabb szokásokat, szimbólumokat, tárgyakat.</p> <p>Tavaszi ünnepek: húsvét (húsvéti nyúl, hímes tojás, locsolkodás), anyák napja (virágcsokor).</p> <p>Téli ünnepek: Mikulás (ajándék, cipő/csizma, virgács, zsák), karácsony (karácsonyfa, szaloncukor, bejgli, ajándék), farsang (jelmez, álarc, bál).</p> <p>Születésnap – saját születésnap évszakhoz, hónaphoz kapcsolása.</p> <p>A tanuló el tud mondani legalább három verset és/vagy dalt a megadott szerzők művei és/vagy a megismert ünnepekhez kapcsolódó dalok közül, például: Szabó Lőrinc: <i>Tavaszi hangverseny, Hol lakik a halacska? Elefánt;</i> Weöres Sándor: <i>Haragosi, Kutyatár, A birka-iskola, Bóbita;</i> Tamkó-Sírató Károly: <i>Pinty és ponty, Mondjam még?</i> Ünnepekhez kapcsolódó dalok: (<i>Orgona ága, Télapó itt van, Kiskarácsony, nagykarácsony, Mennyből az angyal, Nyuszi ül a fűben, Hová mész te kisnyulacska?</i>)</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék, versek.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> lakóhely, város, falu.</p> <p>Vizuális kultúra: jelmez, kellék készítése.</p> <p><i>Életvitel és gyakorlat:</i> ünnepek.</p>	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakhely, főváros, folyó, tó, évszakok, ünnepek, szimbólumok, szokások.
------------------------------------	--

Ajánlott témakörök az 1-2. évfolyamra	
Témakörök	Kapcsolódási pontok
<i>Bemutatkozás, ismerkedés</i> Köszönés, üdvözlés, elköszönés. Megszólítás, bemutatkozás, bemutatás.	<i>Környezetismeret:</i> együttélés, udvariasság.
<i>Az iskolai környezet</i> Iskolám, osztálytermem. Tanárok, osztálytársak. Tantárgyak, órarend. Taneszközök.	<i>Környezetismeret:</i> iskolai környezet, baráti kapcsolatok, iskolai közösségek. <i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.
<i>A lakóhely, az otthoni környezet</i> Tágabb környezetem: a lakóhelyem. Szűkebb környezetem: az otthonom. Szobám, játékaim.	<i>Környezetismeret:</i> lakóhely. <i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.
<i>Család, barátok</i> Én és a családom. A családom tagjai. A barátaim.	<i>Környezetismeret:</i> együttélés a családban. <i>Életvitel és gyakorlat:</i> családi ünnepek.
<i>Étkezés</i> Napi étkezés. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges étkezés.	<i>Környezetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: tápanyagok, élelmiszerek, étrend. <i>Életvitel és gyakorlat:</i> egyszerűbb ételek készítése. <i>Matematika:</i> halmazok, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba foglalása.
<i>Idő, időjárás, évszakok</i> Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Az óra. Időjárás. Évszakok.	<i>Környezetismeret:</i> az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban; a napszakok, az évszakok váltakozása. <i>Matematika:</i> számok írása, olvasása, állítások

	igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba foglalása.
<i>Öltözködés</i> Évszakok és ruhadarabok. Alkalmak és ruhadarabok. Kedvenc ruhadarabjaim.	<i>Környezetismeret:</i> egészséges életmód – öltözködés. <i>Matematika:</i> halmazok.
<i>Egészség</i> Testrészeink. Betegségek, panaszok. Egészséges életmód.	<i>Környezetismeret:</i> testrészek, betegségek, egészségvédelem, táplálkozás. <i>Testnevelés és sport:</i> sportok, mozgásos játékok.
<i>Napi tevékenységek, napirend</i> Mindennapi tevékenységek. Napszakok és napirend.	<i>Környezetismeret:</i> napszakok, napi tevékenységek.
<i>Szabadidő, sport</i> Sportfajták. Kedvenc sportom.	<i>Környezetismeret:</i> egészségvédelem, egészséges életmód. <i>Testnevelés:</i> sportok, mozgásos játékok.
<i>A természeti környezet</i> Állatok, növények. Állatok a ház körül és a vadonban. Kedvenc állatom, házi kedvencem.	<i>Környezetismeret:</i> élővilág, élőlények csoportosítása élőhely, táplálkozási mód, egyéb tulajdonságok szerint. <i>Matematika:</i> halmazok, adatgyűjtés, adatok lejegyzése.
<i>Közlekedés, utazás</i> Közlekedési eszközök. Utazás az iskolába. Utazás otthon, belföldön és külföldön.	<i>Környezetismeret:</i> lakóhely. <i>Életvitel és gyakorlat:</i> közlekedés. <i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.
<i>Ünnepek, hagyományok</i> Az én ünnepeim, a kedvenc ünnepem. A magyar ünnepek.	<i>Környezetismeret:</i> ünnepek, hagyományok.

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló megérti a tanórai instrukciókat, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, megnyilatkozásokat. Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál. Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegeket, és segítséggel egyszerű szövegfeldolgozó feladatokat old meg. Minta alapján és emlékezetből szavakat, egyszerű mondatokat ír. Felkészülés után elmond rövid szövegeket. El tud mondani 2-3 rövid verset, mondókát, dalt.</p>
--	--

3–4. évfolyam

A 3–4. évfolyamon a legfontosabb feladat a tanulók kommunikatív kompetenciájának továbbfejlesztése legalább az A1 KER szint eléréséig. Eközben szem előtt kell tartani a tanuló élethelyzetét (migráns, kisebbségi vagy származásnyelvi beszélő), előzetes ismereteit, és ennek megfelelően figyelmet fordítani a hatékony differenciálásra. Ezen túl is fontos cél az iskolai és a tágabb társadalmi közegbe való beilleszkedés támogatása, és a magyar nyelvű szaktárgyi órákon való értő részvétel elősegítése.

A fenti célokat a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően kell megközelíteni: a nyelvvel való játékos foglalkozás, a tevékenység alapú feladatok, a társakkal való kooperáció, a pozitív tanári visszajelzések fenntartják a tanulók érdeklődését a magyar nyelv és kultúra iránt. A mozgásos feladatok, a változatos művészeti tevékenységek (rajz, festés, ének stb.) továbbra is kiválóan alkalmasak a gyerekek motiválására és tanulási kedvük megőrzésére.

A tanulók mindennapi kommunikációhoz és a magyar nyelvű oktatási rendszerbe való beilleszkedéshez szükséges alapszókincse és pragmatikai ismerete bővül, beszédszándékaikat növekvő magabiztossággal tudják megvalósítani. A nyelvtani jelenségekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg, de elemző és rendszerező képességük fejlődésével egyre inkább felismernek és alkalmaznak bizonyos nyelvi szabályokat, tudatosan követnek bizonyos nyelvi mintákat.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon, a valós kommunikációs helyzeteket tükrözve történik. (A kerettantervben megadott óraszámok a fejlesztendő területekkel való foglalkozás arányát mutatják.) A középpontban a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció együttes fejlesztése áll. A tanulók az első két évfolyamon megismerkedtek a magyar ábécével, az írás, valamint az olvasás alapjaival, amely ismeretek elmélyítése egyre jobban kiszolgálja tanulási és kommunikációs igényeiket, szükségleteiket.

A kulturális és interkulturális kompetencia fejlesztése nagy hangsúlyt kap, ami segítséget nyújt a gyerekeknek a magyar kultúrában való eligazodáshoz. A célnyelvi környezet szociokulturális szabályainak megfelelő nyelvi viselkedés fokozatos elsajátítása mellett a tanulók bővítik a magyar kultúrával kapcsolatos tudásukat, gyarapítják ismereteiket a magyar szokások, hagyományok, szimbólumok, művészeti alkotások terén. Ezekkel az ismeretekkel a tanulók életkoruknak, érdeklődésüknek megfelelő szövegek, szemléltetőeszközök, feladatok formájában és keretében találkoznak.

Az első két évben feldolgozott témakörök a 3–4. évfolyamon tovább bővülnek. A megadott témák szorosan kapcsolódnak a tanulók mindennapjaihoz, ami fontos a hétköznapi szükségletek kielégítése és a nyelvtanulási motiváció fenntartása szempontjából. Ugyanakkor időnként célszerű olyan témákat is feldolgozni a gyerekekkel, amelyek aktuálisan foglalkoztatják őket. A gyermekbarát környezet, a vizuális szemléltetőeszközök használata, valamint az IKT-eszközök bevonása érdekesebbé, motiválóbbá teszi a nyelvtanulást.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hallott szöveg értése	Órakeret 27 óra
Előzetes tudás	Az órai tevékenységekre vonatkozó utasítások megértése. Ismert témákhoz kapcsolódó rövid megállapítások, kérdések, ismert udvariassági formulák megértése és a rájuk való megfelelő reagálás. Szerepjátékokban, páros, kiscsoportos munkában való értő részvétel. Hangzó anyagban ismert kifejezések lokalizálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Aktív részvétel az órai tevékenységekben, a nyelvileg összetettebb célnyelvi óravezetés értő követése, a bővülő szókinccsel megfogalmazott tanári utasítások, feladatmeghatározások megértése. Az ismert témákhoz kapcsolódó, bővülő szókinccsel megfogalmazott megállapításokra, kérdésekre való megfelelő reagálás. Értő részvétel ismert témákról való beszélgetésekben, szerepjátékokban . Az ismerős témakörökhöz kapcsolódó szövegekben az ismert kifejezések felismerése, és ezek alapján következtetés a szöveg témájára . Hangzó szövegből néhány konkrét információ kiszűrése. Néhány alapvető, megértést segítő stratégia önálló alkalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A tanuló a nyelvileg összetettebb, kevesebb nonverbális elemmel támogatott óravezetést, feladatmeghatározásokat is egyre biztosabban érti. A tanári utasításoknak megfelelően tevékenykedik az órán. Az ismerős témájú beszélgetésekben, szerepjátékokban növekvő biztonsággal vesz részt, és megfelelő válaszokat ad a beszédpartner megnyilatkozásaira. Egyre biztosabban érti a különböző magyar anyanyelvű beszélőket, ha azok a tanuló szintjének megfelelően, a tanuló számára megfelelő tempóban, szükség esetén ismétlésekkel fogalmazzák meg mondandójukat.</p> <p>Megérti az ismert témákkal kapcsolatos rövidebb összefüggő szövegeket, képes az életkorának megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegeket követni. Ki tudja szűrni az ismert témájú szövegek lényegét, meg tud oldani egyszerű szövegfeldolgozó feladatokat. A hallott szövegből kiszűrt információkat tanári ösztönzésre összekapcsolja a témával kapcsolatos egyéb ismereteivel, egyszerű következtetéseket von le velük kapcsolatban.</p> <p>A megértés során egyre tudatosabban támaszkodik a hallott szövegeket kíséző nonverbális elemekre és a beszédhelyzetre.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> részvétel szituációs játékokban, kiscsoportos beszélgetés.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> szerepjátékok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanórai utasítások, magyar nyelvű óravezetés, szerepjáték, beszédpartner, autentikus szöveg, szövegfeldolgozó feladat, információ-lokalizálás, reagálás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szóbeli interakció	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Válaszadás ismert témákban feltett kérdésekre, reagálás ismert szituációkhoz kapcsolódó kérésekre. Rövid interakciókban való részvétel, ismert szituációkhoz kapcsolódó rövid párbeszéd, szerepek eljátszása nonverbális elemekkel támogatva.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban. Beszélgetés kezdeményezése. Ismert, tanult témákról rövid beszélgetésben való részvétel. A beszédszándékok kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva. Kérdésfeltevés ismert témákkal kapcsolatban és válaszadás egyszerű nyelvi eszközökkel. Ismert szituációkban a begyakorolt beszédfordulatok, udvariassági formák alkalmazása az alapvető szociokulturális szabályoknak megfelelően.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A tanuló részt tud venni rövid interakciókban és szerepjátékokban. Tud beszélgetést kezdeményezni a számára ismert és fontos témákban. Az ismert témákkal kapcsolatos beszélgetésekben kérdéseket tesz fel és válaszol a hozzá intézett kérdésekre. Ismert helyzetekben ki tudja fejezni a beszédszándékait, használja a szituációnak megfelelő beszédfordulatokat, és az adott szituációnak megfelelően viselkedik. Képes kérni, felszólítani és a jelentés tisztázását kérni. Hallott, látott jelenségekre (pl. osztálytermi történések, időjárás) egyszerű nyelvi eszközökkel reagál. Véleményét, ötleteit egyszerű formában kifejezi. Megnyilatkozásait a megfelelő nonverbális elemekkel kíséri. Megismer és alkalmaz néhány egyszerű, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elemet (pl. beszélgetés kezdeményezése, porondszerzés, figyelemfelhívás). Örömmel és aktívan vesz részt szerepjátékokban, nyelvi játékokban.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszélgetésben, vitában való részvétel.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> szerepjátékok.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> emberi magatartásformák megismerése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Interakció, szerepjáték, nonverbális kommunikáció, kérdés, válaszadás, kérés, felszólítás, reagálás, beszédszándék.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Összefüggő beszéd</p>	<p>Órakeret 19 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Rövid szóbeli leírás vizuális szemléltetőeszközök vagy saját tapasztalatok, élmények alapján. Rövid cselekvéssorok elmondása szemléltetőeszközök segítségével. Saját munka bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel. Rövid memoriterek (versek, dalok, mondókák) megtanulása és előadása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Rövid, összefüggő szóbeli leírás bővülő szókinccsel vizuális szemléltetőeszközök vagy saját tapasztalat alapján. Rövid cselekvéssorok elmondása, felidézése, kötszavak segítségével történetté alakítása. Saját munka bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel. Rövid, egyszerű szövegek elmondása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóban. Rövid gyermekirodalmi memoriterek (versek, dalok, mondókák) megtanulása és előadása egyénileg és/vagy közösen. Szerepjátékokban való részvétel.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag hallgatása és együttes</p>	<p><i>Magyar nyelv és</i></p>	

<p>elmondása után a tanuló önállóan vagy társaival közösen ismétli a szöveget.</p> <p>A tanuló ismert témákban, bővülő szókinccsel egyszerű, rövidebb szövegeket mond el. Beszélni tud magáról és az ismerőseiről, jellemzést tud adni emberekről, képes leírni tárgyakat és a közvetlen környezetét.</p> <p>Minta alapján tanári segítséggel összefüggő szöveget tud alkotni. A cselekvéssorokat, tagmondatokat egyszerű kötőszavakkal kapcsolja össze.</p> <p>Az egyénileg vagy közösen létrehozott munkát egyszerű nyelvi eszközökkel be tudja mutatni, értékelni tudja.</p> <p>Részt vesz gyermekirodalmi művek (versek, dalok, mesék) előadásában.</p> <p>Felkészülést követően társakkal részt vesz egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott szerepjátékok előadásában.</p>	<p><i>irodalom:</i> dalok, versek, mondókák, mesék.</p> <p><i>Ének-zene:</i> dalok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jellemzés, leírás, cselekvéssorok, történet, szerepjáték, memoriter, dal, mondóka, vers.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasott szöveg értése	Órakeret 21 óra
Előzetes tudás	<p>Az olvasás jelrendszerének megtanulása, a dekódolási képesség kialakítása. Betűfelismerés, fonéma és graféma azonosítása, összekapcsolása. Szavak, szókapcsolatok, mondatok, rövid szövegek hangos és néma olvasása.</p> <p>A szövegek részben közös, részben önálló feldolgozása. Információ lokalizálása a szövegekben.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyszerű szövegekben az ismert szavak felismerése és megértése. Az egyszerű, ismert szerkezetű és ismert szavakat tartalmazó mondatok megértése. A különböző műfajú, egyszerű szövegek lényegének megértése, tartalmuk felidézése.</p> <p>Az olvasott szövegekből a legfontosabb, alapvető információk kiszűrése, ezek alapján egyszerű szövegfeldolgozó feladatok elvégzése. Egyszerű írott instrukciók követése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A tanuló segítséggel és/vagy önállóan különböző műfajú, egyszerű szövegeket olvas. Az olvasott szövegben képes felismerni és megérteni az ismert kifejezéseket. A felismert szavak alapján tud következtetni a szöveg tartalmára.</p> <p>Megérti a tanult szavakat tartalmazó ismert szerkezetű mondatokat. Az olvasott szövegből képes kiszűrni a lényeges információkat, és válaszol a szöveg tartalmára vonatkozó kérdésekre. Nyelvi szintjének megfelelő narratív szövegek alapján fel tudja idézni a szövegben szereplő eseménysort.</p> <p>Meg tud oldani egyszerű szövegfeldolgozó feladatokat (pl. kérdésre válasz, igaz-hamis állítások, információ párosítása képpel, sorrendbe állítás).</p> <p>Az egyszerű, informatív, autentikus szövegekből (pl. prospektus, menürend, mozműsor, büfé árjegyzék, utcai</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az olvasástechnika fejlesztése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> képek, ábrák készítése.</p>	

felirat) megszerzi a szükséges, tárgyyszerű információkat. Képes a rövid, egyszerű, írott instrukciókat (pl. feladatmeghatározás) követni, és azoknak megfelelően végezni egyszerű tevékenységeket.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ-lokalizálás, szövegfeldolgozás, tartalom felidézése, autentikus szövegek, írott instrukció követése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	A magyar írás jelrendszerének differenciált elsajátítása. A magyar ábécé betűinek leírása, egymáshoz kötése. A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése, tudatosítása. Szavak, szókapcsolatok, mondatok leírása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismert szavak, ismert témájú egyszerű mondatok másolása, leírása tollbamondás alapján vagy emlékezetből. Minta alapján életkorának megfelelő témájú rövid szövegek alkotása. A meglévő szókinccs kreatív alkalmazása. Közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó, egyszerű írásbeli feladatok elvégzése. Részvétel írásbeli nyelvi játékokban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A tanuló le tudja írni az ismert szavakat, egyszerű szerkezetű mondatokat másolás, tollbamondás alapján és emlékezetből. Közösen feldolgozott szövegekhez kapcsolódó írásbeli szövegértési feladatokat végez. Képes önállóan rövid, egyszerű szerkezetű mondatokat írni képek vagy saját tapasztalat, elképzelés alapján (emberek, állatok, tárgyak írásbeli jellemzése, képfeliratok készítése, egyszerű cselekvések, eseménysorok leírása, pl. a napirendhez kapcsolódva). Különböző műfajú, egyszerű, rövid szövegeket ír minta alapján (pl. hagyományos vagy elektronikus üdvözlőlap, üzenet, SMS, e-mail, lista). Projektmunka keretében részt vesz írásbeli elemeket tartalmazó produktumok készítésében (pl. poszterek, faliújságok). Írásbeli munkáiban kreatívan használja a megszerzett szókinccset. Aktívan részt vesz írásbeli nyelvi játékokban.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> az írástechnika fejlesztése, másolás, mondatalkotás, szövegalkotás. <i>Vizuális kultúra:</i> rajz, plakát készítése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Másolás, tollbamondás, írásbeli szövegfeldolgozó feladat, szövegírás minta alapján, projektmunka, nyelvi játék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi eszköztár	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A közvetlen környezettel, mindennapi cselekvésekkel kapcsolatban állító és tagadó kijelentések, eldöntendő és kérdőszavas kérdések létrehozása. A magyar nyelv agglutináló jellegének felismerése. A toldalékok többalakúságának tudatosítása. Emberek, tárgyak leírása melléknevek segítségével. Cselekvések és a cselekvés tárgyának megnevezése. A határozatlan és határozott tárgy felismerése, megkülönböztetése. Emberek, tárgyak helyzetének,	

	mozgásuk irányának meghatározása. A cselekvés időpontjának és egyszerű ok-okozati viszonyoknak a kifejezése. A különböző cselekvésekhez kapcsolódó viszonyulás kifejezése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az első és második évben megismert funkciók kifejezésének gyakorlása, használatuk készségszintűvé fejlesztése. A határozott és határozatlan tárgy megfelelő nyelvi eszközökkel való kifejezése. Cselekvéssorok, történetek elmesélése a múltban, a jelenben és a jövőben. Feltételhez kötődő és képzelt cselekvések elmesélése. A beszédhelyzetnek megfelelő felszólítás, utasítás megfogalmazása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanuló az első és második évben megismert nyelvi eszközök gyakorlásával készségszintűvé fejleszti használatukat. Ezen a szinten a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket, tisztában van funkciójukkal a különböző nyelvi helyzetekben, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról nem beszélhetünk minden esetben: <ul style="list-style-type: none"> – a határozott tárgy és a határozott ragozás, – az ige múlt idejű határozatlan és határozott ragozása, – az ige felszólító módja, – az ige feltételes módja. 	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nyelvtani fogalmak.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Funkció, ige, igeragozás, tárgy.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kulturális ismeretek	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Az évszakokhoz kötődő magyar ünnepek, szimbólumok, hagyományok, versek és dalok megismerése. A tanuló életkorának megfelelő tájékozódás a lakhelyén és tágabb környezetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti ünnepek és a hozzájuk kapcsolódó szokások, szimbólumok megismerése. Ismerkedés a magyar mesékkel és animációs filmekkel. Adaptált, egyszerű nyelvezetű magyar népmesék megismerése. A magyar ételek megismerése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
A tanuló megismerkedik a magyar nemzeti ünnepekkel, megismeri a hozzájuk kapcsolódó szokásokat, szimbólumokat: augusztus 20. (Szent István, korona, tűzijáték), március 15. (kokárda, Petőfi Sándor: Nemzeti dal), október 23. (Ilykás zászló). Megismerkedik magyar mesékkel (pl. Kormos István, Lázár Ervin, Csukás István), egyszerűbb nyelvezetű, adaptált népmesékkel. Megismeri a mesebeli Mátyás király figuráját. Részleteket néz gyermekeknek készült magyar animációs filmekből és megismerkedik a közkezdelt figurákkal (pl. Frakk, A nagy ho-ho-ho-horgász, Süsü). Megismeri a magyar ételeket, és véleményt alkot róluk (pl. palacsinta, lángos, Túró Rudi, gulyás, rétes, pogácsa, kürtös kalács).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék, mondák. <i>Környezetismeret:</i> az idő fogalma. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> ünnepek.	
Kulcsfogalmak	Nemzeti ünnep, mese, népmese, Mátyás király, magyar ételek.	

Ajánlott témakörök az 1–4. évfolyamra	
Témakörök	Kapcsolódási pontok
<p><i>Bemutakozás, ismerkedés</i> Köszönés, üdvözlés, elköszönés. Megszólítás, bemutatkozás, bemutatás.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> együttélés, udvariasság.</p>
<p><i>Az iskolai környezet</i> Iskolám, osztálytermem. Tanárok, osztálytársak. Tantárgyak, órarend. Taneszközök.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> iskolai környezet, baráti kapcsolatok, iskolai közösségek.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.</p>
<p><i>A lakóhely, az otthoni környezet</i> Tágabb környezetem: a lakóhelyem. Szűkebb környezetem: az otthonom. Szobám, játékaim.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> lakóhely.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.</p>
<p><i>Család, barátok</i> Én és a családom. A családom tagjai. A barátaim.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> együttélés a családban.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi ünnepek.</p>
<p><i>Étkezés</i> Napi étkezés. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges étkezés.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége: tápanyagok, élelmiszerek, étrend.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egyszerűbb ételek készítése.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazok, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba foglalása.</p>
<p><i>Idő, időjárás, évszakok</i> Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Az óra. Időjárás. Évszakok.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban; a napszakok, az évszakok váltakozása.</p> <p><i>Matematika:</i> számok</p>

	írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba foglalása.
<i>Öltözködés</i> Évszakok és ruhadarabok. Alkalmak és ruhadarabok. Kedvenc ruhadarabjaim.	<i>Környezetismeret:</i> egészséges életmód – öltözködés. <i>Matematika:</i> halmazok.
<i>Egészség</i> Testrészeink. Betegségek, panaszok. Egészséges életmód.	<i>Környezetismeret:</i> testrészek, betegségek, egészségvédelem, táplálkozás. <i>Testnevelés és sport:</i> sportok, mozgásos játékok.
<i>Napi tevékenységek, napirend</i> Mindennapi tevékenységek. Napszakok és napirend.	<i>Környezetismeret:</i> napszakok, napi tevékenységek.
<i>Szabadidő, sport</i> Sportfajták. Kedvenc sportom.	<i>Környezetismeret:</i> egészségvédelem, egészséges életmód. <i>Testnevelés:</i> sportok, mozgásos játékok.
<i>A természeti környezet</i> Állatok, növények. Állatok a ház körül és a vadonban. Kedvenc állatom, házi kedvencem.	<i>Környezetismeret:</i> élővilág, élőlények csoportosítása élőhely, táplálkozási mód, egyéb tulajdonságok szerint. <i>Matematika:</i> halmazok, adatgyűjtés, adatok lejegyzése.
<i>Közlekedés, utazás</i> Közlekedési eszközök. Utazás az iskolába. Utazás otthon, belföldön és külföldön.	<i>Környezetismeret:</i> lakóhely. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedés. <i>Matematika:</i> térbeli tájékozódás, halmazok.
<i>Ünnepek, hagyományok</i> Az én ünnepeim, a kedvenc ünnepem. A magyar ünnepek.	<i>Környezetismeret:</i> ünnepek, hagyományok.

<p><i>A fantázia világa, mesék</i> Kedvenc meséim, mesehőseim. A magyar mesék.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek, mesék.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> dramatikus játékok.</p>
--	---

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Legalább A1 nyelvi szintű nyelvtudás. A tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket. Ismert témájú, hallott szövegekből kiszűri a lényeges információkat. Válaszol az ismert témában hozzá intézett kérdésekre, sikeresen részt vesz az ismert témájú rövid beszélgetésekben. Ismert szituációkban az alapvető szociokulturális szabályoknak megfelelően viselkedik. Tud történetet mesélni, leírást adni saját magáról és környezetéről. Megért ismerős témáról olvasott szövegeket, sikeresen alkalmazza a szövegértési stratégiákat. Ismert témáról minta alapján rövid, egyszerű szövegeket ír. Tud kívülről 2-3 rövid verset, dalt, fel tud idézni magyar meséket.</p>
--	---

MAGYAR MINT IDEGEN NYELV

A magyar mint idegen nyelv tanítása a célcsoporttól függően (migráns, kisebbségi vagy származásnyelvi felhasználó) a kerettantervi tartalmak rugalmas, differenciált alkalmazását kívánja. Ha a migráns és az idegen anyanyelvű diákok az 5. évfolyamon lépnek be a magyar közoktatásba, a magyar mint idegen nyelv oktatásának kulcsszerepe van abban, hogy a diákok be tudjanak illeszkedni a célnyelvi környezetbe, és minél hamarabb képesek legyenek a szaktárgyi ismeretek elsajátítására. Ennek során különösen fontos a tanulók sikerélményéhez juttatása, ami döntő lehet a nyelvtanulási motiváció kialakulásában és fenntartásában. A játékos, kooperatív feladatok, a tevékenység alapú megközelítés, a toleráns, biztonságos környezet sokat segíthet.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a magyar mint idegen nyelv oktatásának célja az, hogy a tanulók a 6. évfolyam végére elérjék a KER szerinti A1 szintet; és örömet leljék a nyelvvel való foglalkozásban, valamint nyitottakká váljanak a magyar kultúra, az új ismeretek, tapasztalatok befogadására és a magyar emberek megismerésére.

A nyelvelsajátítás területén a korábbiakhoz hasonlóan fontos cél a beszédértés és a beszédalképesség fejlesztése, de ebben az életkorban fokozatosan felzárkózik melléjük az olvasott szöveg értése és az írás is. A készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Az idegen nyelv elsajátítása továbbra is minden esetben kontextusba ágyazva, konkrét beszédhelyzetekben valósul meg, melyekben a verbális és a nem verbális elemek, a szociokulturális tudás természetes egységet alkotnak. Ezért az oktatás is komplex módon folyik, a kerettantervben megadott órakeretek így az arányok szemléltetését szolgálják.

A motiváció fenntartása miatt fontos, hogy a tanuló a fejlettségi szintjének megfelelő, változatos, érdekes és értelmes, kihívást jelentő tevékenységek során sajátítsa el az idegen nyelvet, és a feldolgozásra kerülő témakörök megfeleljenek a tanulók érdeklődésének, igényeinek és szükségleteinek. A témakörök részben ugyanazok, mint az előző fejlesztési szakaszban, de bővülnek és mélyülnek, azzal párhuzamosan, ahogy a tanulók érdeklődése alakul, igényeik, szükségleteik változnak. Olyan témák is megjelennek, amelyek összhangban állnak a NAT-ban szereplő más műveltségi területek, tantárgyak tartalmával. A „Témakörök” táblázatban, illetve az egyes fejlesztési területeknél megjelölt kapcsolódási pontok segítenek megtalálni a kerettantervi tartalmakat.

Az 5–6. osztályban jelentősen bővül a tanulók szókinccse. A nyelvtani szerkezeteket továbbra is kontextusba ágyazva sajátítják el, de fokozatosan felébred az érdeklődésük a célnyelv szabályrendszeré és az anyanyelvükhöz hasonló, illetve attól eltérő nyelvi jelenségek iránt. A magyar nyelv agglutináló jellegéből fakadóan a sikeres nyelvtanulás feltétele a grammatikai jelenségek tudatosítása.

Ebben a szakaszban is fontos célkitűzés, hogy a tanulók idegen nyelvi kompetenciájának fejlesztése szoros összefonódásban és kölcsönhatásban történjen a fejlesztési szakaszra vonatkozó nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével, így a szociális kompetenciával, az esztétikai-művészeti tudatossággal és kifejezőképességgel, valamint az önálló tanulással. Fokozatosan egyre nagyobb szerepet kap a digitális kompetencia, hiszen az IKT-eszközök használata idegen nyelven is az információszerzés és az információcsere korszerű és hatékony eszköze.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hallott szöveg értése	Órakeret 27 óra
Előzetes tudás	A tanuló anyanyelvén képes a mindennapi kommunikációs helyzetekben való részvételre. Motivált a magyar idegen nyelvként történő elsajátítására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallásértés kialakítása és fejlesztése. A magyar nyelv fonémaállományának megismerése. Az osztálytermi környezethez kapcsolódó egyszerű, tiszta kiejtésű tanári utasítások megértése. A mindennapi témakörökben, rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavak, fordulatok felismerése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A célnyelvi (nonverbális elemekkel is támogatott) óravezetés növekvő biztonsággal történő követése.</p> <p>Ismert témákról szóló (pl. a tanuló személye, iskolai és otthoni környezete) rövid megállapítások, kérdések megértése.</p> <p>A hangzó anyagban bizonyos információk lokalizálása. Különböző beszélők egyre biztosabb megértése, szerepjátékokban való részvétel.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p> <p><i>Tánc és dráma:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanórai instrukció, szerepjáték, információlokalizálás, reagálás (udvariassági forma).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szóbeli interakció	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Részvétel interakciót igénylő tevékenységekben, egyszerű nyelvi és nonverbális eszközök alkalmazásával. A tanuló motivált a magyar idegen nyelvként történő elsajátítására, érdeklődik a célnyelvi kultúra iránt.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangok artikulált ejtése. A beszédszándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel. Egyszerű kérdések feltevése, rövid beszélgetés folytatása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval, megfelelő beszédtempóban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Ismerkedés a magyar nyelv fonémaival, kiejtésük önállóan, hangkapcsolatban, szavakban. A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése és tudatosítása. Érthető beszéd.</p> <p>Részvétel rövid interakciókban, a beszédszándékok nonverbális elemekkel támogatott kifejezése.</p> <p>Kommunikáció begyakorolt beszédfordulatokkal.</p> <p>Köszönés az alapvető szociokulturális szabályoknak megfelelően, reagálás az üdvözlésre, emberek megszólítása, köszönetnyilvánítás.</p> <p>Az alapvető udvariassági formulák használata, megértése.</p> <p>Bemutatkozás, mások bemutatása. Beszédpartnerrel a legfontosabb</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p> <p><i>Tánc és dráma:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok.</p>

köznapi események megbeszélése. Szükség esetén a jelentés tisztázásának kérése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Artikuláció, prozódia, nonverbális kommunikáció, szerepjáték, interakció, kérdés-válasz, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, köszönetnyilvánítás, kérés, felszólítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Összefüggő beszéd	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	A szocializáció és az anyanyelv elsajátítása során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, kompetenciák. A tanuló motivációja a célnyelv tanulására célnyelvi környezetben, természetes érdeklődése a célnyelvi kultúra iránt.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rövid, egyszerű szövegek elmondása tanári segítséggel. A tanuló egyszerű nyelvi eszközökkel tud beszélni magáról, környezetéről. Rövid memoriterek megtanulása és előadása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A hangok artikulációjának gyakorlása szavak, mondatok, mondókák, nyelvtörök és hangfelismerő feladatok segítségével. A prozódiai elemek gyakorlása. Rövid cselekvéssorok, történetek elmondása vizuális szemléltetőeszközök segítségével. Minta alapján, tanári segítséggel egyszerű, összefüggő szöveg alkotása, önálló előadása. Saját munka (pl. rajz) bemutatása. Versek, dalok, mondókák előadása célnyelvi normához közelítő kiejtéssel.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> dalok, versek, mondókák, rövid történetek, mesék. <i>Vizuális kultúra:</i> rajzolás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Artikuláció, prozódia, leírás, cselekvéssorok, történetmondás, memoriter, dal, mondóka, vers.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasott szöveg értése	Órakeret 21 óra
Előzetes tudás	Részvétel olvasási tevékenységben, a tanuló motivációja a célnyelv tanulására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar ábécé megismerése. A betűk összekapcsolása az általuk jelölt hangokkal. Az olvasáshoz szükséges képességek, részképességek (pl. figyelem, fonémahallás, tempó, ritmus, szókincs, irányok felismerése, relációs szókincs) fejlesztése. Betűk, szavak, mondatok, szövegek azonosítása. Tanári minta alapján a szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes felolvasása. Az ismert szavak néma olvasása és megértése. Az új szövegben az ismeretlen elemek azonosítása, jelentésük tisztázása. Szövegfeldolgozó feladatok megoldása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az olvasásra vonatkozó szókincs megtanulása (pl. betű, hang, író, cím, mondat, írásjel, szöveg).</p> <p>Az olvasás jelrendszerének megtanulása, a dekódolási képesség kialakítása.</p> <p>Betűfelismerés, fonéma és graféma azonosítása, összekapcsolása.</p> <p>Szavak, szókapcsolatok, mondatok, rövid szövegek hangos, majd néma olvasása.</p> <p>A szövegek részben közös, részben önálló feldolgozása.</p> <p>Információ lokalizálása a szövegekben.</p> <p>Szövegértési feladatok megoldása (pl. egyszerű szövegekből tárgyyszerű információk szerzése, képek sorba rendezése, szövegrészekkel való párosítása).</p>		<p><i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek, mondókák, mesék, más szövegek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, ábécé, író, cím, mondat, írásjel, szöveg, bekezdés, hangos olvasás, néma olvasás, szövegfeldolgozás, tartalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	<p>A szocializáció és az anyanyelv elsajátítása során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, kompetenciák.</p> <p>A tanuló motivációja a célnyelv tanulására célnyelvi környezetben, természetes érdeklődése a célnyelvi kultúra iránt.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A latin betűs írás megismerése. A magyar ábécé betűinek leírása és egymáshoz kötése. A magán- és mássalhangzó-hosszúság észlelése és tudatosítása.</p> <p>Szavak, szókapcsolatok, mondatok leírása. Minta alapján rövid, egyszerű szövegek írása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A magyar írás jelrendszerének differenciált elsajátítása.</p> <p>Írott, majd nyomtatott minta alapján szavak, szókapcsolatok, később mondatok másolása.</p> <p>Rövid szavak leírása tollbamondás alapján. Rövid szavak leírása emlékezetből (pl. képekhez kapcsolva).</p> <p>Rövid mondatok leírása tollbamondás alapján, majd emlékezetből.</p> <p>Rövid szövegek másolása.</p> <p>Mintaszöveg alapján egyszerű, rövid szövegek, pl. képeslap, SMS írása.</p> <p>Projektmunka (faliújság, poszter) készítése.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotási feladatok, helyesírás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> rajz, plakát készítése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, ábécé, mondat, írásjel, másolás, tollbamondás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi eszköztár	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A szocializáció és az anyanyelv elsajátítása során szerzett	

	<p>tapasztalatok, ismeretek, készségek, kompetenciák. A tanuló motivációja a célnyelv tanulására célnyelvi környezetben, természetes érdeklődése a célnyelvi kultúra iránt.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanuló közvetlen környezetével, mindennapi cselekvéseivel kapcsolatban állító és tagadó kijelentések létrehozása, eldöntendő és kérdőszavas kérdések feltevése. A magyar nyelv agglutináló jellegének felismertetése. A todalékok többalakúságának felismertetése. Melléknévek segítségével egyszerű leírások emberekről, tárgyakról. Cselekvések megnevezése, cselekvéssorok leírása. A cselekvés tárgyának megnevezése, a határozatlan és határozott tárgy felismerése. Az emberek, tárgyak helyzetének vagy mozgásuk irányának meghatározása. A cselekvés időpontjának kifejezése. Egyszerű ok-okozati viszonyok kifejezése.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>Ezen a szinten a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket. Tisztában van funkciójukkal a különböző beszédhelyzetekben, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról nem beszélhetünk minden esetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a létige ragozása, – az ige jelen idejű határozatlan ragozása, – a határozott tárgy és a határozott ragozás felismerése, – a főnévi igenév, – az irányjelölő igekötők, – a névmások: <ul style="list-style-type: none"> – a személyes névmások, – a mutató névmások, – a kérdő névmások, – a névelők, – a melléknév és a melléknév fokozása, – a hangrend és illeszkedés szabálya, – a főnév: <ul style="list-style-type: none"> – a főnév többes száma, – a főnév tárgyesete, – az irányhármasság: a <i>hol?</i>, <i>hová?</i>, <i>honnan?</i> – kérdésre válaszoló helyhatározóragok, névutók, – -kor időhatározórag, az időhatározók egyéb fontos kifejezési eszközei (névutók), – -val/-vel ragos eszköz- és társhatározó, – a birtoklás kifejezése, a birtokos személyjel, – a kötőszavak: <i>és</i>, <i>vagy</i>, <i>de</i>, <i>mert</i>. 	<p><i>Magyar nyelv:</i> grafikai szervezők alkalmazása, leíró nyelvtani ismeretek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelrendszerek, képek és szöveg.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Cselekvés, személy, dolog, idő, hely, tulajdonság.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kulturális ismeretek	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A szocializáció és az anyanyelv elsajátítása során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, kompetenciák. A tanuló motivációja a célnyelv tanulására célnyelvi környezetben, természetes érdeklődése a célnyelvi kultúra iránt.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érdeklődés felkeltése Magyarország, a magyar kultúra iránt az évszakokhoz kötődő ünnepek, szimbólumok, hagyományok, versek, dalok megismerésével. A tanuló életkorának megfelelően legyen képes tájékozódni lakhelyén és tágabb környezetében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Megismerkedés az életkornak megfelelő szinten a magyar kultúra alapvető műveltségeivel: Budapest, néhány magyar város, a Duna, a Tisza és a Balaton megnevezése, saját város, falu, tájegység megnevezése. Az ünnepek évszakokhoz való kapcsolása, az ünnepekhez kapcsolódó fontosabb szokások, szimbólumok, tárgyak ismerete. Tavaszi ünnepek: húsvét (húsvéti nyúl, hímes tojás, locsolkodás), anyák napja (virágcsokor). Téli ünnepek: Mikulás (ajándék, cipő/csizma, virgács, zsák), karácsony (karácsonyfa, szaloncukor, bejgli, ajándék), farsang (jelmez, álarc, bál). Születésnap, névnap (saját születésnap évszakhoz, hónaphoz kapcsolása). 3-4 vers, mondóka, adaptált irodalmi szöveg ismerete (pl. Bálint Ágnes, Csukás István, Devecs+eri Gábor, József Attila, Kosztolányi Dezső, Kányádi Sándor, Karinthy Frigyes, Petőfi Sándor, Weöres Sándor művei). Ünnepekhez kapcsolódó dalok.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek.</p> <p><i>Természetismeret:</i> tájékozódás Magyarország térképén.</p> <p><i>Ének-zene:</i> dalok.</p> <p><i>Tánc és dráma:</i> dramatikus játékok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Város, falu, tó, folyó, hegy, ünnep, ének, vers.	

Ajánlott témakörök az 5-6. évfolyamra		
Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Család</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Én és a családom. – Családtagok bemutatása. – Családi események. – Családi ünnepek. – Napirend. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> család és lakóhely.</p>	

	<i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok, szokások.
<i>Otthon</i> <ul style="list-style-type: none"> – Otthonom, szűkebb környezetem. – Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. – Kedvenc játékaim. – Lakóhelyem, tágabb környezetem. 	<i>Természetismeret:</i> lakóhelyi környezet. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> háztartás.
<i>Étkezés</i> <ul style="list-style-type: none"> – Napi étkezések. – Kedvenc ételeim, italaim. 	<i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége, étrend.
<i>Idő, időjárás</i> <ul style="list-style-type: none"> – Az óra. – Évszakok és hónapok. – A hét napjai és a napszakok. – Időjárás. 	<i>Természetismeret:</i> az időjárás tényezői. Ciklusok a természetben. <i>Matematika:</i> számok írása, olvasása.
<i>Öltözködés</i> <ul style="list-style-type: none"> – Évszakok és ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. 	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> öltözködés, divat.
<i>Sport</i> <ul style="list-style-type: none"> – Testrészek. – Sportok, sportfelszerelések. – Kedvenc sportom. – Sportversenyek. 	<i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége; testrészek. <i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok, sportversenyek.
<i>Iskola, barátok</i> <ul style="list-style-type: none"> – Iskolám, osztálytermünk. – Tantárgyaim, tanáraink. – Osztálytársaim, barátaim. 	<i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
<i>Szabadidő, szórakozás</i> <ul style="list-style-type: none"> – Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. – Internet. 	<i>Testnevelés és sport:</i> sporttevékenység. <i>Informatika:</i> internethasználat. <i>Ének-zene:</i> zenehallgatás. <i>Dráma és tánc:</i> színház, előadások.

	<p><i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, kiállítások.</p>
<p><i>Természet, állatok</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kisállatok. – Kedvenc állataim. – Vadon élő és állatkerti állatok. – Növények az otthonomban, iskolámban. – Kontinensek, tájegységek. 	<p><i>Természetismeret:</i> élőlények a ház körül, az állatok életmódjának főbb jellemzői, szoba- vagy kerti növények gondozása, érdekes növények.</p> <p>A Föld szépsége, egyedisége, a Kárpát- medence és hazánk nagytájai, növénytakarója és éővilága.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazok.</p>
<p><i>Ünnepek és szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az én ünnepeim. – Ünnepek itthon és a nagyvilágban. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> hétköznapiok, ünnepek.</p>
<p><i>Város, bevásárlás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Városok, települések, falvak. – Épületek, utcák. – Tájékozódás, útbaigazítás. – Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. – Vásárlás. Fontosabb termékek. – Az én városom/falum. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> falvak és városok, közlekedés.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedés, vásárlás.</p>
<p><i>Utazás, pihenés</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vakáció, nyaralás. – Közlekedési eszközök. 	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedés.</p>
<p><i>Egészséges életmód</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Sportágak. – A helyes táplálkozás. 	<p><i>Természetismeret:</i> az ember megismerése és egészsége, étrend.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> gyakorlatok.</p>

	<i>Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges életmód.</i>
--	--

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A1 nyelvi szintű nyelvtudás.</p> <p>A tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.</p> <p>Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.</p> <p>Felkészülés után elmond rövid szövegeket.</p> <p>Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.</p> <p>Ismert témáról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló, írott szövegeket alkot.</p> <p>Tud kívülről 2-3 rövid verset, mondókát, dalt.</p>
---	--

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának további fejlesztése a 8. évfolyam végére elérendő A2 KER szintig. Ez továbbra is szoros kölcsönhatásban történik az adott életkori szakaszra megfogalmazott nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével.

A magyar mint idegen nyelv tanításakor figyelembe kell venni a tanuló élethelyzetét (migráns, kisebbségi vagy származásnyelvi felhasználó) és előzetes ismereteit. Ezért a kerettanterv alkalmazásakor körültekintően kell kidolgozni a helyi tantervi tartalmakat, különösen nagy figyelmet fordítva a hatékony differenciálásra. A szociális kompetencia fejlesztésével, a kulturális szokások, hagyományok, a közművelődési tartalmak közvetítésével elő kell segíteni a társadalmi beilleszkedést, a tanulók egészséges személyiségfejlődését.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Ezért a kerettantervi óraszámok a fejlesztendő területekkel való foglalkozás arányát mutatják. A tanulók egyre több autentikus szövegfajttával ismerkednek meg, bővül a szókincsük, szélesedik nyelvtani ismereteik köre, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat. Amellett, hogy az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg, egyre többen és egyre jobban érdeklődnek a nyelvben előforduló szabályszerűségek, a célnyelvi nyelvtani jelenségek iránt. A helyes nyelvhasználatban segíthetik őket azok a nyelvtani szabályok, amelyeket ők maguk fedeznek fel és fogalmaznak meg. A magyar nyelv elsajátítása ugyanis agglutináló jellegéből fakadóan csak grammatikai ismeretek tudatosításával lehetséges.

A korábbi témakörök a 7–8. évfolyamon tovább bővülnek. Ezek és az újonnan feldolgozásra kerülő témák is összhangban állnak a NAT-ban megjelenő más műveltségi területek tartalmaival, és lehetővé teszik a tanulók számára, hogy a nyelv eszközével alaposabban, árnyaltabban megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának, és annak, hogy a tanulók kívánságára időről-időre olyan témákat is feldolgozzunk, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket. A tanulási kedvet fokozza, ha a tanulók változatos munkaformákban, érdekes feladatokkal fejleszthetik nyelvtudásukat.

Ebben a fejlesztési szakaszban tovább bővül azoknak a nyelvtanulási stratégiáknak a köre, amelyeket a tanulók megismernek és alkalmaznak a nyelvórákon. Ezek fokozatos elsajátítása lehetővé teszi számukra, hogy az iskolán kívül is egyre inkább hasznosítsák, fejlesszék nyelvtudásukat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hallott szöveg értése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, azaz a tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést. Megérti a személyére, családjára, közvetlen környezetére vonatkozó alapvető információkat. Meg tud oldani egyszerű, rövid, hangzó szövegekhez kapcsolódó feladatokat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Részvétel az osztálytermi tevékenységekben, főleg, ha nonverbális jelek is segítik a szituáció értelmezését.</p> <p>Az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdések és kijelentések megértése.</p> <p>A tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavak, szó- és beszédfordulatok felismerése, és ezekből következtetés a szövegek témájára, tartalmára.</p> <p>A lényeg és néhány alapvető információ kiszűrése az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A célnyelvi (nonverbális elemekkel is támogatott) óravezetés növekvő biztonsággal történő követése.</p> <p>Ismert témákról szóló (pl. a tanuló személye, iskolai és otthoni környezete, barátok, szabadidő eltöltése) kérdések megértése, információk lokalizálása.</p> <p>Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, amennyiben azok a célnyelvi normának megfelelő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek.</p> <p>Egyszerű útbaigazítás megértése, telefonbeszélgetésből az alapvető információk kiszűrése. Tanulási stratégiák alkalmazása, pl. ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a kontextusból, illetve a beszédhelyzetből.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanórai instrukció, szerepjáték, információlokalizálás, reagálás (udvariassági forma).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szóbeli interakció	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A1 nyelvi szint, részvétel interakciót igénylő tevékenységekben egyszerű nyelvi és nonverbális eszközök alkalmazásával. A tanuló motivált a magyar idegen nyelvként történő elsajátítására, érdeklődik a célnyelvi kultúra iránt.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangok artikulált ejtése. A beszédzándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel. Egyszerű kérdések feltevése, rövid beszélgetés folytatása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval, megfelelő beszédtempóban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az artikulációs gyakorlatok segítségével egyre érthetőbb beszéd. Mintaszituációk alapján részvétel rövid interakciókban, beszédzándékok nonverbális elemekkel támogatott kifejezése. Az alapvető udvariassági formulák használata és értése. Eligazodás a mindennapi élet szituációiban (pl. vásárlás, közlekedés). Beszélgetés beszédpartnerével a legfontosabb köznapi eseményekről. Vélemény, érzelmek kifejezése. Rákérdezés meg nem értett kulcsszavakra, fordulatokra.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Artikuláció, nonverbális kommunikáció, szerepjáték, interakció, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, köszönetnyilvánítás, kérdés, felszólítás, véleménynyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Összefüggő beszéd	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A magyar nyelv fonémáinak ismerete, a célnyelvi normához közelítő kiejtés, beszédtempó. Rövid, egyszerű szövegek elmondása a szintnek megfelelő témakörben. Rövid memoriterek (vers, mondóka, nyelvtörő) elmondása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rövid, egyszerű szövegek elmondása a megadott témakörökben, felkészülés után. A tanuló egyszerű nyelvi eszközökkel beszéljen magáról, környezetéről. A történetmesélés egyszerű nyelvi eszközeinek elsajátítása, a mindennapi környezet leírása, a barátok bemutatása stb. Mások közléseinek egyszerű nyelvi eszközökkel történő interpretálása. Memoriterek előadása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A hangok artikulációjának gyakorlása szavak, mondatok, mondókák, nyelvtörők és hangfelismerő feladatok segítségével. Rövid cselekvéssorok, történetek elmondása vizuális szemléltetőeszközök segítségével. A mindennapi környezet (emberek, helyek, állatok) bemutatása.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> dalok, versek, mondókák, rövid történetek, mesék.

<p>Önállóan vagy csoportmunkában alkotott mű (pl. plakát, rajz) bemutatása. Minta alapján, tanári segítséggel egyszerű összefüggő szöveg alkotása, önálló előadása. Rövid versek, dalok, mondókák, párbeszéd meg tanulása, és a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval történő előadása.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> rajz, plakátkészítés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Artikuláció, leírás, történetmondás, memoriter, dal, mondóka, vers, prezentáció, projekt.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasott szöveg értése	Órakeret 24 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A1, azaz a tanuló képes egyszerű leírások, üzenetek dekódolására. Tudja, hogy a cím, a képek segítenek a szöveg értelmezésében. Képes rövid szövegek hangos és néma olvasására.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az olvasáshoz szükséges képességek fejlesztése. Betűk, szavak, mondatok, szövegek azonosítása. Egyszerű nyelvezetű, autentikus szövegekben konkrét információk azonosítása, ismeretlen elemek jelentésének tisztázása.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Az olvasásra vonatkozó szókincs meg tanulása (pl. író, cím, mondat, írásjel, szöveg). Rövid, autentikus vagy autentikusnak tűnő, adaptált szövegek hangos, illetve néma olvasása. A szövegek részben közös, részben önálló feldolgozása. Információ lokalizálása a szövegekben. Szövegértési feladatok megoldása (pl. egyszerű szövegekből tárgyyszerű információk szerzése, képek sorba rendezése, szövegrészekkel való párosítása), alapvető szövegértési stratégiák elsajátítása.</p>		<p><i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> különböző szövegtípusok, versek, mondókák, mesék, irodalmi szövegek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Író, cím, mondat, írásjel, szöveg, bekezdés, hangos olvasás, néma olvasás, szövegfeldolgozás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 12 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A1, azaz a tanuló mintaszöveg alapján néhány közismert műfajban egyszerű, rövid szövegeket képes alkotni.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Összefüggő mondatok írása önmagáról, közvetlen környezetéről. Az írás használata hétköznapi szituációkban kommunikációs eszközként. Minta alapján néhány egyszerű műfajban rövid, tényközlő szövegek alkotása.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Rövid szövegek másolása, diktálás utáni leírása. Összefüggő mondatok írása emlékezetből. Vázlatkészítés. Különböző szövegtípusok (pl. leírás, jellemzés) készítése. Személyes információk, vélemény megfogalmazása (pl. internetes fórum, blog stb.) Egyszerű levél, e-mail írása (pl. köszönetnyilvánítás, programszervezés) a formák betartásával (megszólítás, elköszönés stb.). Kreatív írás. Projektmunka (faliújság, poszter) készítése.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotási feladatok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> rajz, plakátkészítés.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Másolás, tollbamondás, helyesírás, szövegszerkesztés, vázlat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi eszköztár	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	<p>A tanuló felismeri a magyar nyelv agglutináló jellegét. Tisztában van a toldalékok többalakúságával. Egyszerű leírásokat tud adni emberekről, tárgyakra (főnevek, melléknevek használatával). Képes cselekvéseket megnevezni, cselekvéssorokat leírni. Meg tudja nevezni a cselekvés tárgyát, felismeri a határozatlan és határozott tárgyat. Meg tudja határozni az emberek, tárgyak helyzetét vagy mozgásuk irányát. Ki tudja fejezni a cselekvés időpontját. Ki tud fejezni egyszerű ok-okozati viszonyokat.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az előző két évben megismert nyelvi eszközök használatának készségszintűvé fejlesztése. Az ige múlt idejének használata. A feltételes és a felszólító mód megismerése. A legfontosabb igekötők használata. Fontos kötőszavak megismerése, használata. Szókincsfejlesztés, állandósult szókapcsolatok használata.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Ezen a szinten a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket. Tisztában van funkciójukkal a különböző beszédhelyzetekben, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról minden esetben nem beszélhetünk:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a határozott és általános ragozás használatának fejlesztése; – az ige múlt ideje; – az ige feltételes és felszólító módja; – igék és vonzatok; – az igekötők; – a birtokos, kölcsönös, határozatlan és általános névmások; 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> grafikai szervezők alkalmazása, szótárhasználat; szólások, rokonértelműség, leíró nyelvtani ismeretek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelrendszerek, képek</p>

<ul style="list-style-type: none"> – a vonatkozó névmások: <i>aki, amely, ami</i>; – kötőszavak: <i>hogy, ha, mint, vagy, tehát, ugyanis</i>; – az összetett mondat; – a függő beszéd. <p>Egynyelvű szótárak használata, a szókincs önálló bővítése, a tantárgyak terminológiájának elsajátítása.</p> <p>A szólások, közmondások jelentésének értelmezése, használatuk egyszerű, hétköznapi szituációkban.</p>	és szöveg.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ige, névszó, igekötő, szólás, közmondás, szótár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kulturális ismeretek	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Egyszerű, közismert tények Magyarországról. Néhány évszakhoz kötődő ünnep, szokás, szimbólum ismerete. Három rövid vers/mondóka ismerete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló interkulturális kompetenciájának fejlesztése, a tolerancia kialakítása, fejlesztése. A nyelvi készségek fejlesztéséhez is szükséges kulturális háttérismeretek elsajátítása a sikeres nyelvtanulás és a magyarországi közösségekbe való beilleszkedés érdekében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az életkornak megfelelő szinten megismerkedés a magyar kultúra alapvető műveltségelemeivel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jelentősebb, ma is élő népszokások (pl. húsvéti locsolás, busójárás) megismerése. – A Magyarország területén kívül élő magyarokkal kapcsolatos alapvető ismeretek. – Jellegzetes magyar tájak (pl. Hortobágy) és a magyar konyha. – A magyar Nobel-díjasok (pl. Szentgyörgyi Albert, Kertész Imre) megismerése, a magyar feltalálók (pl. Bíró László, Rubik Ernő) megismerése. – Fontos épületek és szimbolikus szerepük (pl. Parlament, budai vár, Nemzeti Múzeum, Szent István bazilika, debreceni Nagytemplom, budapesti Dohány utcai zsinagóga). – Szabadon választott, egyszerű nyelvezetű versek, autentikus és adaptált irodalmi műrészletek (pl. Ady Endre, Áprily Lajos, Bálint Ágnes, Jókai Anna, József Attila, Kányádi Sándor, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Lackfi János, Mikszáth Kálmán, Nagy László, Petőfi Sándor, Pilinszky János, Örkény István, Szabó Magda, Weöres Sándor műveiből). – Aktuális kulturális ismeretek (film, színház, kiállítás, koncert). 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> autentikus és adaptált irodalmi szövegek, magyar írók, költők.</p> <p><i>Ének-zene:</i> dalok, magyar zeneszerzők.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> kapcsolódó témák.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> magyar festők, szobrászok; képtárak.</p> <p><i>Fizika, kémia, biológia-egészségtan:</i> magyar tudósok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művész, tudós, ünnep, nevezetesség, hagyomány.	

Ajánlott témakörök a 7-8. évfolyamra	
Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
<p><i>Család</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Én és a családom. – Családtagok bemutatása. – Családi események, közös programok. – Családi ünnepek. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> család és lakóhely.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok, szokások.</p>
<p><i>Otthon</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Otthonom, szűkebb környezetem. – Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. – Lakóhelyem, tágabb környezetem. – Otthonok és otthontalanok. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> lakóhelyi környezet.</p>
<p><i>Étkezés</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Napi étkezések. – Kedvenc ételeim, italaim. – Receptek, étkezési szokások. 	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> az ember megismerése és egészsége: étrend.</p>
<p><i>Idő, időjárás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az óra. – Évszakok és hónapok. – A hét napjai és napszakok. – Időjárás, időjárási jelenségek. 	<p><i>Földrajz:</i> az időjárás tényezői.</p>
<p><i>Öltözködés</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Évszakok és ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. – A divat világa. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> öltözködés, divat.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> szokások, társadalmi szabályok.</p>
<p><i>Sport</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Testrészek. – Sportok, sportfelszerelések. – Kedvenc sportom. – Sportversenyek. 	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> az ember megismerése és egészsége; testrészek.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok, sportversenyek.</p>
<p><i>Iskola, barátok</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Iskolám, osztálytermünk. – Tantárgyaim, tanáraink. – Osztálytársaim, barátaim. 	<p><i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Tanórán kívüli programok. – Az iskolai élet más országokban. 	
<p><i>Szabadidő, szórakozás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. – Internet, infokommunikációs eszközök. – Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások, koncertek. – Szabadidő a barátokkal. 	<p><i>Testnevelés és sport:</i> sportágak.</p> <p><i>Informatika:</i> internethasználat.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenehallgatás.</p> <p><i>Magyar-nyelv és irodalom:</i> színház, előadások.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, kiállítások.</p>
<p><i>Természet, állatok</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kisállatok. – Kedvenc állataim. – Vadon élő és állatkerti állatok. – Növények az otthonomban, iskolámban. – Kontinensek, tájegységek. 	<p><i>Biológia-egészségtan; földrajz:</i> élőlények a ház körül, az állatok életmódjának főbb jellemzői, szoba- vagy kerti növények gondozása, érdekes növények. A Föld szépsége, egyedisége – a Kárpát-medence és hazánk nagytájai, növénytakarója és élővilága.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazok.</p>
<p><i>Ünnepek és szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az én ünnepeim. – Ünnepek itthon és a nagyvilágban. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> hétköznapiak, ünnepek.</p>
<p><i>Város, bevásárlás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Városok, települések, falvak. – Épületek, utcák. – Tájékozódás, útbaigazítás. – Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. – Vásárlás. – Az én városom/falum. – Híres városok, nevezetességek. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> falvak és városok, közlekedés.</p> <p><i>Földrajz:</i> országok, városok.</p>

	<i>Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés, vásárlás.</i>
<i>Utazás, pihenés</i> <ul style="list-style-type: none"> – Vakáció, nyaralás. – Közlekedési eszközök. – Utazás belföldön és külföldön, osztálykirándulás. 	<i>Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés.</i> <i>Földrajz: tájékozódás.</i>
<i>Egészséges életmód</i> <ul style="list-style-type: none"> – Sportágak. – A helyes táplálkozás. 	<i>Biológia: az ember megismerése és egészsége: étrend.</i> <i>Testnevelés és sport: gyakorlatok.</i> <i>Technika, életvitel és gyakorlat: egészséges életmód.</i>
<i>Irodalom, zene, kulturális tájékozódás</i> <ul style="list-style-type: none"> – Kedvenc versem, kedvenc zeném. – Filmek. – Szokások, hagyományok, interkulturális kapcsolatok. 	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: kulturális hagyományok.</i> <i>Dráma és tánc: színházlátogatás.</i> <i>Ének-zene: zenehallgatás, daltanulás.</i>

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A2 nyelvi szintű nyelvtudás.</p> <p>A tanuló megérti a gazdagodó nyelvi eszközökkel megfogalmazott célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.</p> <p>Válaszol az ismert témában hozzá intézett kérdésekre, sikeresen részt vesz rövid beszélgetésekben. Ki tudja szűrni a lényeges információkat.</p> <p>Tud történetet mesélni, leírást adni saját magáról és környezetéről.</p> <p>Megért ismerős témáról olvasott szövegeket, sikeresen alkalmazza a szövegértési stratégiákat. Ismert témáról rövid, egyszerű szövegeket ír.</p> <p>Tud kívülről 2-3 rövid verset, dalt.</p>
---	---

MAGYAR MINT IDEGEN NYELV

9–12. évfolyam

A magyar mint idegen nyelv tanulását a 9. évfolyamon megkezdő tanulók esetében feltételezzük, hogy ez egyben a magyar oktatási rendszerbe való belépésük időpontja is. A magyar célnyelvi nyelvtanulás elsődleges célja éppen ezért a tanulók magyar mint idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása, az iskolai életben és tágabb környezetükben való boldogulásuk érdekében.

9–10. évfolyam

Az élő idegen nyelvek tanításába a tantárgy jellegéből adódóan minden egyéb kulcskompetencia és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott nevelési cél beépíthető. A 10. évfolyam végére a tanulók magyar nyelvtudása lehetővé teszi, hogy a körülöttük lévő világról információt szerezzenek. A különböző célok és tartalmak magyar célnyelvi fejlesztésében segítenek eligazodni a témakörök táblázatában megadott kapcsolódási pontok. Ebben a képzési szakaszban a NAT *fejlesztési területei és nevelési céljai* a tanulók életéhez és környezetéhez kapcsolódó témák feldolgozása során valósíthatók meg. A magyar mint idegen nyelv egyrészt beilleszkedik az élő idegen nyelv műveltségi területbe, másrészt rugalmasan alkalmazkodik a diákok sajátos helyzetéhez, nyelvtudásához, ebben az esetben a magyar célnyelvi környezet adta lehetőségeket is igyekeznek kiaknázni. Emellett a diákok kulturális beilleszkedését segítő ismereteket nyújt, amivel hozzájárul egészséges személyiségfejlődésükhöz, valamint sikeres, konfliktusmentes boldogulásukhoz a magyar társadalomban.

A magyar mint idegen nyelv tanulásának megkezdésekor nem minden esetben rendelkeznek a tanulók nyelvtanulási tapasztalattal, Amennyiben már vannak ilyen tapasztalataik, a tanári differenciálás segítségével a kimeneti szintek közül nemcsak az előírt B1 mínusz, de a B2 mínusz szint is elérhetővé válik számukra: a célnyelvi környezetben folyó nyelvoktatás összes előnyét kihasználva magasabb nyelvtudási szintre juthatnak el. Erre az esetlegesen meglévő tudásra már a kezdeti időszakban is érdemes építeni, hiszen az ismeretek, stratégiák, készségek mozgósításával könnyebb a nyelvtanulási motiváció ébren tartása is.

Magyarból mint idegen nyelvből a gimnázium 10. évfolyamának végére a tanulóknak meg kell közelíteniük az európai hatfokú skála harmadik vagy negyedik szintjét, azaz el kell jutniuk B1 mínusz vagy B2 mínusz szintre. Ezzel megszerezhetik azt a tudásszintet, amely lehetővé teszi számukra, hogy a gimnáziumi tanulmányok végére magyarból mint idegen nyelvből elérjék a minimumként előírt B1, vagy – megfelelő körülmények esetén – akár a B2 szintet is. A kétéves periódus kimeneti szintjének megállapításakor figyelembe kell vennünk, hogy a nyelvtanulás ebben az esetben célnyelvi környezetben történik, a tanulók folyamatosan magyar nyelvi környezetben élnek való kitettsége, nyelvtudásuk korai szakaszától kezdve fontos eszköze az iskolai és a hétköznapi életben való boldogulásuknak, tehát a célnyelvi környezetben történő folyamatos nyelvhasználat egyben nyelvgyakorlás is.

A tanulók motivációját növeli, ha a nyelvoktatás lehetőséget biztosít az őket érdeklő tantárgyi tartalmak célnyelvi feldolgozására és a kommunikációs és információs technológiák használatára. A nyelvoktatás során folyamatosan kapcsolatot kell teremteni a tanórai és iskolán kívüli nyelvtanulás, nyelvi környezet között, hogy ez is segítse a tanulókat az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

Ebben a nyelvtanítási szakaszban is fontosak a korosztályi sajátosságok. A tanárnak figyelembe kell vennie, hogy a legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával szemben, erősek a kortárs csoport hatásai. A magyar mint idegen nyelv esetében a kortárs csoporttal folytatott kommunikáció szándéka egyben az iskolatársak magyar anyanyelvi közegébe való beilleszkedési vágyat is jelent, ami jelentős motivációs tényező. A tanulók nyelvi kreativitása, problémamegoldó és kritikai gondolkodása is mozgósítható már ebben az életkorban, a nyelvtanulás szolgálatába állítható. A nyelvoktatás sikerében – a többi idegen nyelvhez hasonlóan – meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák. A magyar mint idegen nyelv esetében a tanulók számára különösen fontos az órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések és a konstruktív támogatás, hiszen az oktatási folyamat kezdetén, Magyarországra érkezésük napján tapasztalatuk a kommunikációs hátrány, aminek leküzdése akár heti szinten is érzékelhető sikerekhez juttatja őket. Segítséget jelenthet a tanulók számára, ha gyakorlatot szereznek az önértékelés és a társértékelés módszereinek alkalmazásában, sikeres próbálkozásaik tudatosításában és hibáik felismerésében, azok önálló javításában.

Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében vagy első tanult idegen nyelvében is használatosak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eleinte nonverbális eszközökkel is támogatott célnyelvi óravezetés követése, a tanári utasítások megértése; az ismerős témákhoz kapcsolódó, egyszerű közlések és kérdések megértése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A rövid és egyszerű, az osztálytermi rutincselekvésekre, a közös munka megszervezésére vonatkozó tanári utasítások megértése.</p> <p>Egyszerű, konkrét mindennapi szükségletekre vonatkozó kifejezések megértése az ismert témakörökhöz kapcsolódó egyszerű szövegekben.</p> <p>Egyszerű instrukciók, útbaigazítások követése.</p> <p>Egyszerű, személyes kérdések megértése világos beszéd esetén.</p> <p>A korosztálynak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan.</p> <p>A számok, árák, alapvető mennyiségek, az idő kifejezésének megértése.</p> <p>Alapvető stratégiák alkalmazása, például rövid hallott szövegben ismeretlen elemek jelentésének kikövetkeztetése; az ismert szavak, a beszédhelyzetre, a szereplőkre vonatkozó információk, a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemek (például képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) felhasználása a szöveg megértéséhez.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i></p> <p>Közlemények, párbeszéd, instrukciók, figyelmeztetések, útbaigazítások, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, rövid részletek</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> a hallásértés technikái.</p> <p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok.</p> <p><i>Matematika:</i> mennyiségek.</p> <p><i>Fizika:</i> idő, sebesség.</p>

a médiából, egyszerű dalok, versek, találós kérdések, viccek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Instrukció, párbeszéd, útbaigazítás, szám, ár, mennyiség.

Fejlesztési egység	Szöbeli interakció	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédszándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva; személyes adatokra vonatkozó kérdésfeltevés, és egyszerű nyelvi eszközökkel válaszadás a kérdésekre; kommunikáció rutinszerű helyzetekben, egyszerű és direkt információcsere mindennapi tevékenységekről vagy témákról; törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Konkrét, egyszerű, mindennapos kifejezések megértése. A tanulóhoz intézett kérdések és utasítások megértése, rövid, egyszerű útbaigazítások adása és követése. Részvétel beszélgetésben, szükség szerinti ismétléssel. Egyszerű, az osztálytermi rutincelekvésekhez kapcsolódó kommunikáció. Beszédszándék kifejezése verbális és nonverbális eszközökkel (például bemutatkozás, bemutatás, valamint az üdvözlés és elköszönés alapvető formáinak használata, kérés, kínálás, érdeklődés mások hogyléte felől, reagálás hírekre). Egyszerű kérdések és állítások megfogalmazása, válaszadás, reagálás. Hétköznapi beszédfordulatok alkalmazása, információk kérésére és nyújtására (például a tanulóról, beszélgetőpartneréről, lakóhelyről, a családtagok foglalkozásáról). A számok, árak, alapvető mennyiségek, idő kezelése. Érdeklődés árucikkek áráról, egyszerű vásárlási párbeszéd, néhány mondatos telefonbeszélgetések lebonyolítása. A beszélgetés strukturálásának néhány egyszerű eleme, például beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás. Egyszerű nyelvtani szerkezetek és mondatfajták alkalmazása; szavak, illetve szócsoporthoz összekapcsolása alapvető lineáris kötőszavakkal. Egyszerű jelenetek közös előadása. Magyarázat, segítség, ismétlés kérése. Metakommunikációs és vizuális eszközök használata a mondanivaló támogatására. <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i> Rövid társalgás, rövid tranzakciós és informális párbeszéd, szerepjátékok, jelenetek, információ hiányán, illetve különbözőségén alapuló szövegek.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, pop-zene.</p>
Kulcsfogalmak/	Utasítás, bemutatkozás, bemutatás, üdvözlés, elköszönés, kérés, kínálás,	

fogalmak	érdeklődés, reagálás.
-----------------	-----------------------

Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulóhoz és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról egyszerű megnyilatkozások; munkájának egyszerű nyelvi eszközökkel történő bemutatása; a célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Ismerős, személyes témák (saját maga, család, iskola, ismerős helyek, emberek és tárgyak) leírása szóban.</p> <p>Rövid, egyszerű szövegek felolvasása és emlékezetből történő elmondása.</p> <p>Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal.</p> <p>Konkrét szituációkra vonatkozó, különálló szavakból és fordulatokból álló szókinccs alkalmazása, ezek összekapcsolása az alapvető lineáris kötőszavakkal.</p> <p>Tervek megfogalmazása egyszerű formában.</p> <p>A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i></p> <p>Rövid történetek, témakifejtés, dalok, versek, mondókák, rapszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek, novellák.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés, különböző kultúrák mítoszai, mondái.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történetmesélés, élménybeszámoló, szerep, prezentáció, projekt.	

Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Különböző szövegfajták olvasásában való jártasság a tanuló anyanyelvén és az első idegen nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismert nevek, szavak és mondatok megértése egyszerű szövegekben; az egyszerű leírások, üzenetek, útleírások fő gondolatainak megértése az ismerős szavak, esetleg képek segítségével; a korosztálynak megfelelő témájú, egyszerű autentikus szöveg lényegének megértése, a szövegből néhány alapvető információ kiszűrése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Egyszerű, mindennapi szövegekben (például feliratokon) az ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok, a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak felismerése.</p> <p>Egyszerű információkat tartalmazó, rövid leíró szövegek fő gondolatának megértése, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete.</p>

<p>Egyszerű, írott, képekkel támogatott instrukciók követése. Egyszerű üzenetek, például képeslapok szövegének megértése. Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése. Egyszerű, írásos útbaigazítások, útleírások követése. Az alapvető olvasási stratégiák alkalmazása, például az ismerős nevek, szavak és alapvető fordulatok összekapcsolása, a szövegekhez kapcsolódó képek, képaláírások, címek, a vizuális információk felhasználása a szöveg megértéséhez. <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i> Hirdetések, reklámok, plakátok, névjegykártyák, feliratok, versek, dalszövegek, rövid újságcikkek, könyv- és filmcímek, szöveges karikatúrák, képregények, viccek, egyszerű katalógusok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok.</p>	<p><i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság. <i>Földrajz:</i> más népek kultúrái.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felirat, hirdetés, plakát, reklám, katalógus, üzenet, képeslap, nyomtatvány, űrlap, képregény, vicc.

Fejlesztési egység	Íráskészség	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során és az első idegen nyelv tanulása közben szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Bizonyos írásbeli műfajok és jellegzetességeik ismerete. Az írást illetően esetleg már kialakult attitűdök.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása; írásban személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre válaszadás; egyszerű és rövid, tényközlő szövegek írása a tanulót érdeklő, ismert témákról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Szavak és rövid, jól olvasható szövegek másolása. Lista írása. Egyszerű fordulatok és mondatok írása egyszerűbb nyelvi szerkezetek használatával (például hol lakik, mit csinál a tanuló vagy mások). Adatok kérése és megadása írásban (például számok, dátumok, időpont, név, nemzetiség, cím, életkor); formanyomtatványok kitöltése. Rövid, egyszerű üdvözlő szöveg, üzenet írása. Személyes információt, tény, tetszést vagy nemtetszést kifejező rövid üzenet, komment írása (például internetes fórumon, blogban). Egyszerű levél, e-mail írása a legfontosabb formai elemek betartásával (például címezés, a kommunikáció tárgyának megjelölése, a címzett megszólítása, búcsúzás). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (például listavers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet) írása, illetve átírása. Egyszerű írásos minták követése, aktuális, konkrét és egyszerű tartalmakkal való megtöltése. Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése, alkalmazása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (például nyilazás, kiemelés, központosítás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> helyesírás, szövegalkotási gyakorlatok. <i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése. <i>Informatika:</i> számítógépen keresztül történő kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése, a netikett alapjainak</p>

<p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i> Hagyományos és elektronikus nyomtatványok, űrlapok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek/MMS-ek, levelek, e-mailek vagy internetes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, versek; rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, jelenetek.</p>	<p>megismerése, élőszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Üdvözlő szöveg, üzenet, e-mail, SMS, képeslap, levél.</p>

Fejlesztési egység	Nyelvi eszköztár	Órakeret 25 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A szocializáció és az anyanyelv elsajátítása során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, kompetenciák. A tanuló motivációja a célnyelv tanulására célnyelvi környezetben, természetes érdeklődése a célnyelvi kultúra iránt.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A közvetlen környezettel, mindennapi cselekvésekkel kapcsolatban állító és tagadó kijelentések létrehozása, eldöntendő és kérdőszavas kérdések feltevése. A magyar nyelv agglutináló jellegének, a toldalékok többalakúságának felismertetése. Melléknevek segítségével egyszerű leírások emberekről, tárgyacról. Cselekvések megnevezése, cselekvéssorok leírása. A cselekvés tárgyának megnevezése, a határozatlan és határozott tárgy felismerése. Az emberek, tárgyak helyzetének vagy mozgásuk irányának meghatározása. A cselekvés időpontjának kifejezése. Egyszerű ok-okozati viszonyok kifejezése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Ezen a szinten a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket, tisztában van funkciójukkal a különböző nyelvi szituációkban, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról nem beszélhetünk minden esetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a hangrend és illeszkedés szabálya, – névelők, – személyes névmások, – mutató névmások, – kérdő névmások, – a létige ragozása, – az ige jelen idejű általános ragozása, – a határozott tárgy és a határozott ragozás felismerése, – irányjelölő igekötők, – a melléknév és a melléknév fokozása, – főnév, – a főnév többes száma, – a főnév tárgyesete, – irányhármasság: <i>a hol?, hová?, honnan?</i> kérdésre válaszoló helyhatározóragok, – névutók, – kötőszavak: <i>és, vagy, de, mert,</i> – a <i>-kor</i> időhatározórag, az időhatározók egyéb fontos 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> leíró nyelvtani ismeretek.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> a nyelvi rendszer.</p>

kifejezési eszközei (névutók), – birtokos személyjel, – a birtoklás kifejezése, – a -val/-vel eszköz- és társhatározó ragként, – főnévi igenév, – a <i>szere, tud, akar</i> használata.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Funkció, forma, szótárhasználat, ige, főnév, melléknév, névmás, névelő, ragozás, toldalék.

Fejlesztési egység	Kulturális ismeretek	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Egyszerű, közismert tények Magyarországról. Alapvető ismeretek az ország földrajzi elhelyezkedéséről a tanuló anyanyelvén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar célnyelvi kultúra legfontosabb elemeinek, a magyarországi mindennapi élet jellegzetes vonásainak felismerése. Az interkulturális kompetencia, a más kultúrákkal kapcsolatos érzékenység fejlesztése. Az anyanyelvi és a célnyelvi kultúra elemeinek összehasonlítása és összekapcsolása az életkornak megfelelő szinten. A nyelvi készségek fejlesztéséhez is szükséges kulturális háttérismeret megszerzése a tanuló saját nyelvi szintjén, a sikeres nyelvtanulás és a magyarországi közösségekbe való beilleszkedés érdekében. A legfontosabb magyar szokások, hagyományok megismerése, ezáltal az integráció elősegítése a befogadó közösségbe.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az életkornak megfelelő szinten ismerkedés a magyar kultúra alapvető műveltségelemeivel. Az alábbi szimbólumok, tájegységek stb. megismerése, azonosítása, beszámolás az ünnepekről, történelmi személyekről, eseményekről, tájegységekről stb. néhány mondatban.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Családi körben tartott és nemzeti ünnepek. – Magyar állami szimbólumok (zászló, címer, korona, Kölcsey Ferenc Himnuszának első versszaka, Vörösmarty Mihály Szózatának első két versszaka). – Magyarország történelmének főbb eseményei (dátum, kulturális kontextus; például honfoglalás, 1848. március 15.-e, 1956-os forradalom). – Magyarország történelmének kiemelkedő személyiségei (pl. Szent István, Széchenyi István, Kossuth Lajos). – Magyarország tájegységei, nagyobb városai, folyói, tavai, a Magyarországgal szomszédos országok. – Szemelvények a magyar irodalomból. Szabadon választott, egyszerű nyelvezetű irodalmi szövegrészek (például Petőfi Sándor, Arany János, József Attila, Kányádi Sándor, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Áprily Lajos, Ady Endre, Weöres Sándor műveiből). – 5-6 magyar szólás és közmondás. – Aktuális kulturális ismeretek. – A magyar konyha. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a lakóhely és a környék hagyományai, az én falum, az én városom; tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.</p> <p><i>Földrajz:</i> a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások, egyes meghatározó jellegű országok</p>

	<p>turisztikai jellemzői.</p> <p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünnep, szimbólum, honfoglalás, forradalom, szabadságharc, király, miniszterelnök, köztársasági elnök, vers, novella, költő, író, szólás, közmondás.

Ajánlott témakörök a 9-12. évfolyamokra	
Témák	Kapcsolódási pontok
<p><i>Személyes vonatkozások, család</i></p> <p>A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai, nemzetisége, állampolgársága.</p> <p>Személyes tervek.</p> <p>Családi élet, családi kapcsolatok.</p> <p>Foglalkozások.</p> <p>A családi élet mindennapjai, otthoni teendők, házimunkák.</p> <p>Az egyén és a család a tanuló hazájában és Magyarországon – hasonlóságok és különbségek.</p>	<p><i>Etika:</i> önismeret, ember az időben: gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor, családi élet.</p>
<p><i>Ember és társadalom</i></p> <p>Emberek külső és belső jellemzése.</p> <p>Baráti kör.</p> <p>A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel.</p> <p>Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság.</p> <p>Ünnepek, családi ünnepek.</p> <p>Öltözködés, divat.</p> <p>Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia.</p> <p>Társadalmi szokások nálunk és a tanuló hazájában.</p>	<p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok.</p>
<p><i>Étkezés</i></p> <p>Néhány alapvető élelmiszer, zöldség, gyümölcs, fogyasztási cikk elnevezése.</p> <p>Mennyiségi egységek, mennyiségek.</p> <p>Ételek, italok neve. Kedvenc ételek.</p> <p>Étkezés otthon, az iskolában, gyorséttermekben, éttermekben.</p> <p>Az étkezés szituációjához köthető nyelvi megnyilatkozások.</p> <p>A vásárlás „forgatókönyve”.</p> <p>A magyar konyha alapanyagai.</p> <p>Egyszerű edények, tálalás.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás.</p> <p><i>Matematika:</i> mennyiségek.</p>

Egyszerű konyhai műveletek.	
<p><i>Környezetünk</i></p> <p>Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása).</p> <p>Bútorok, berendezési tárgyak megnevezései.</p> <p>A helyiségekhez köthető tevékenységek.</p> <p>A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek.</p> <p>Növények és állatok a környezetünkben.</p> <p>Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben.</p> <p>Időjárás, éghajlat.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a lakóhely és a környék hagyományai, az én falum, az én városom.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág.</p> <p><i>Földrajz:</i> településtípusok, az időjárás tényezői.</p>
<p><i>Az iskola</i></p> <p>A tanuló saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, például szakmai képzés, tagozat).</p> <p>Tantárgyak, az értékelés módja (pl. osztályozás), órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka.</p> <p>Az iskolai diákélet.</p> <p>Az ismeretszerzés különböző módjai.</p> <p>A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága.</p> <p>Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban.</p> <p>Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei.</p> <p>Iskolai hagyományok nálunk és a tanuló hazájában.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.</p>
<p><i>A munka világa</i></p> <p>Diákmunka, nyári munkavállalás.</p> <p>Foglalkozások és a szükséges kompetenciák.</p> <p>Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás.</p> <p>Önéletrajz, állásinterjú.</p>	<p><i>Matematika:</i> kamatszámítás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz.</p>
<p><i>Életmód</i></p> <p>Napirend, időbeosztás.</p> <p>Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás).</p> <p>Életünk és a stressz.</p> <p>Az emberi test részei, külső és belső tulajdonságok.</p> <p>Gyakori betegségek, sérülések, baleset.</p> <p>Gyógykezelés (orvosnál).</p> <p>Gyógyszerek típusa, adagolás.</p> <p>Életmód nálunk és a tanuló hazájában.</p> <p>Függőségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> testrészek, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, a betegségek ismérvei, fogyasztással élők, betegségmegelőzés, elsősegély.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> a rendszeres testedzés hatása a szervezetre,</p>

	relaxáció.
<p><i>Szabadidő, művelődés, szórakozás</i> Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban. Kulturális és sportélet nálunk és a tanuló hazájában.</p>	<p><i>Földrajz:</i> más népek kultúrái.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete.</p> <p><i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> táncok, népi játékok, példaképek szerepe, sportágak jellemzői.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés, különböző kultúrák mítoszai, mondái.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.</p>
<p><i>Utazás, turizmus</i> A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Tájékozódás, útbaigazítás. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Szálláslehetőségek (kemping, ifjúsági szállás, szálloda, bérelt lakás vagy ház, lakáscsere stb.). Turisztikai célpontok.</p>	<p><i>Földrajz:</i> a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások, egy meghatározó jellegű országok turisztikai jellemzői.</p>
<p><i>Tudomány és technika</i> Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. Használati utasítások. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, fizika:</i> tudománytörténeti jelentőségű</p>

munkában.	<p>felfedezések, találmányok.</p> <p><i>Informatika:</i> számítógépen keresztüli kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése, a netikett alapjainak megismerése, élszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.</p>
<p><i>Gazdaság és pénzügyek</i> Családi gazdálkodás. Zsebpénz. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (például posta, bank). Fogyasztás, reklámok, üzleti világ. Pénzkezelés nálunk és tanuló hazájában.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>B1 mínusz vagy B2 mínusz szintű nyelvtudás – a tanulók belépő nyelvi ismeretei, motiváltsága, képességei és lehetőségei függvényében.</p> <p><i>B1 mínusz kimeneti szint esetén</i> A tanuló követi a célnyelvi óravezetést, megérti a fordulatokat, amelyek a személyére, családjára vagy a közvetlen környezetében előforduló konkrét dolgokra vonatkoznak. Képes egyszerű nyelvi eszközökkel kommunikálni, személyes adatokra vonatkozó kérdéseket feltenni, és ezeket megválaszolni. Képes saját magához és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról önállóan beszélni. Megérti az ismert neveket, szavakat, és az egyszerű szövegek egyszerű mondatait. Megérti a leírások, üzenetek, útleírások gondolatmenetét. Képes néhány közismert műfajban egyszerű és rövid tényközlő szövegeket írni öt érdeklő, ismert témákról.</p> <p><i>B2 mínusz kimeneti szint esetén</i> Megérti a fontosabb információkat ismert témákról szóló szövegekben, és gyakori beszédhelyzetekben (pl. a munka, az iskola, a szabadidő stb. terén). Elboldogul a legtöbb hétköznapi helyzetben, amely a nyelvterületen adódik. Összefüggő szöveget</p>
--	---

	tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Le tud írni élményeket és eseményeket, álmokat, reményeket és ambíciókat, továbbá meg tudja indokolni és magyarázni a különböző álláspontokat és terveket.
--	---

11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának további fejlesztése. Az élő idegen nyelv jellegéből adódóan a nyelvoktatásba tartalmát és céljait tekintve minden egyéb kulcskompetencia és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott nevelési cél beépíthető. A középiskolai tanulmányok végére a tanulók kellő tapasztalattal és tudással rendelkeznek ahhoz, hogy a körülöttük lévő világot tágabb kontextusban is értelmezni tudják, nyelvi ismereteiknek köszönhetően széleskörű információszerzésre és viszonyításra is képesek. A középiskolai évekre egységesen meghatározott témakörökhöz a megadott szempontok segítenek eligazodni abban, hogyan valósíthatók meg az idegen nyelvek oktatása során a NAT-ban meghatározott fejlesztési célok, és hogyan fejleszthetők a kulcskompetenciák a nyelvtanítás során. A nevelési célok közül ezen a szinten is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során, valamint egész életükön át.

Magyarból mint idegen nyelvből a középiskola 12. évfolyamának végére a tanulóknak el kell jutniuk az európai hatfokú skála (KER) harmadik vagy negyedik szintjére (B1 vagy B2). A 12. évfolyamon – különösen emelt szintű képzés vagy egyéni ambíciók, tehetséges tanulók esetén – lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy a tanulók megismerjék a magyar mint idegen nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat; megismerjék az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékelésük során; illetve gyakorlatot szerezzenek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában is.

Növeli a motivációt, ha a nyelvoktatás lehetőséget biztosít a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak célnyelvi feldolgozására és az infokommunikációs technológiák használatára.

A 12. évfolyam a tanulók számára a továbbtanulás vagy a munka világába történő kilépés előtti utolsó tanév. A nyelvoktatásban is hangsúlyt kell kapnia az ezekre történő felkészítésnek, a szükséges készségek fejlesztésének. A tanulók jövőjét érintő fontos döntésekben a nyelvtanár is sokat segíthet, például a feldolgozott témák megfelelő kiválasztásával és az ok-okozati viszonyokat, követelményeket feltáró feladatokkal.

Fejlesztési egység	Hallott szöveg értése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint, B1 mínusz: Az eleinte nonverbális eszközökkel is támogatott célnyelvi óravezetés követése, a tanári utasítások megértése; az ismerős témákhoz kapcsolódó egyszerű közlések és kérdések megértése. B2 mínusz: Információk megértése ismerős tematikájú szövegekben. A fontos információk kiszűrése a rádió- és tévéadásokból.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>B1 vagy B2 nyelvi szint elérése. B1: A lényeges információk megértése a világos, standard szövegekben, amelyek olyan ismert témákhoz kapcsolódnak, mint az iskola, a szabadidő stb. A fontos információk kiszűrése azokból a rádió- és tévéadásokból, amelyek aktuális eseményekről, vagy a tanuló érdeklődési körének megfelelő témáról szólnak, ha eléggé lassan és tagoltan beszélnek. B2: A hosszú beszédek vagy előadások megértése, amennyiben ismert témáról szólnak, azok érvelései is. A legtöbb televíziós hírműsor és az aktuális eseményekről szóló adások megértése. A legtöbb standard nyelven beszélő film megértése.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p> <p>A célnyelvi óravezetés folyamatos követése (például osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat) és a tanári utasítások megértése. A legfontosabb témákkal kapcsolatos fordulatok és kifejezések megértése (például személyes és családi adatok, vásárlás, közvetlen környezet, foglalkozás). A lényeges információ megértése és kiszűrése hétköznapi témákról szóló rövid hangfelvételekből, ha a megszólalók lassan és világosan beszélnek. Az egyszerű beszélgetésekbe való bekapcsolódáshoz szükséges alapvető információk megértése. A köznapi beszélgetések témájának megértése. Ismerős témákról folyó, világos, köznyelvi beszéd megértése, szükség esetén visszakérdezés segítségével. Egyszerű útbaigazítás megértése például gyalogos közlekedés vagy tömegközlekedés használata esetén. Telefonbeszélgetésben az alapvető információk megértése (hívás tárgya, kit kell keresni stb.). A televíziós és rádiós hírműsorok témaváltásainak követése, a tartalom lényegének megértése. Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, szükség esetén a lényegi információkkal kapcsolatos ismétlés kérésével. Alapvető stratégiák használata, például az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a nemzetközi vagy más nyelven tanult szavak felhasználása a hangzó szöveg megértéséhez, a várható vagy a megjósolható információk keresése. A vizuális elemek (képek, gesztusok, mimika, testbeszéd) felhasználása a szövegértés támogatására. A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások Üzenetek, útbaigazítás, rövid részletek a médiából (például időjárás-jelentés, interjúk, riportok), dalok, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, történetek, versek, párbeszéd.</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek. <i>Dráma és tánc:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok. <i>Idegen nyelv:</i> szövegértési stratégiák. <i>Etika:</i> társas kapcsolatok. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> család és háztartás. <i>Matematika:</i> mennyiségek. <i>Fizika:</i> idő, sebesség.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Instrukció, párbeszéd, útbaigazítás, telefonbeszélgetés, hírműsor, stratégiák.</p>

Fejlesztési egység	Szóbeli interakció	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	<p>B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint.</p> <p>B1 mínusz: A beszédzándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva; személyes adatokra vonatkozó kérdésfeltevés, és egyszerű nyelvi eszközökkel válaszadás a kérdésekre; kommunikáció rutinszerű helyzetekben, egyszerű és direkt információcsere mindennapi tevékenységekről vagy témákról; törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.</p> <p>B2 mínusz: Sikeresség az egyszerű hétköznapi helyzetekben. Részvétel előkészület nélkül a személyes jellegű, vagy a tanuló érdeklődési körének megfelelő témáról folytatott társalgásban.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>B1 vagy B2 nyelvi szint elérése.</p> <p>B1: Sikeresség a legtöbb egyszerű hétköznapi helyzetben. Részvétel előkészület nélkül a személyes jellegű, vagy a tanuló érdeklődési körének megfelelő ismert vagy mindennapi témáról (például család, szabadidő, munka, utazás, aktuális események) folytatott társalgásban.</p> <p>B2: Az anyanyelvű beszélővel könnyed és spontán kapcsolatteremtés. Aktív részvétel az ismert témájú társalgásban; vélemény kifejtése, saját álláspont megvédése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Kapcsolatok létesítése: üdvözlés, elköszönés, bemutatkozás, mások bemutatása.</p> <p>Beszélgetés kezdeményezése, fenntartása és befejezése egyszerű módon.</p> <p>A mindennapi élet gyakran előforduló feladatainak megoldása (például utazás, útbaigazítás, szállás, étkezés, vásárlás, bank).</p> <p>Mindennapos gyakorlati kérdések megvitatása (például barátok meghívása, programok szervezése, megvitatása), egyszerű, mindennapi információk megszerzése és továbbadása.</p> <p>Érzések egyszerű kifejezése, köszönetnyilvánítás, egyszerű tanácsok kérése és adása.</p> <p>Vélemény egyszerű kifejezése (tetszés és nemtetszés, érdeklődés mások véleménye iránt, egyetértés és egyet nem értés).</p> <p>Az alapvető kommunikációs szükségletekhez, egyszerű, begyakorolt tranzakciók lebonyolításához elegendő szókinccs és néhány egyszerű szerkezet helyes használata.</p> <p>A leggyakrabban előforduló kötőszavak alkalmazása szócsoportok és egyszerű mondatok összekapcsolására.</p> <p>A célnyelv tudatos használata a tanórai tevékenységek során a tanárral és a társakkal.</p> <p>Lehetőség esetén kapcsolatfelvétel, rövid társalgásban való részvétel célnyelvi beszélőkkel.</p> <p>Rákérdezés a meg nem értett kulcsszavakra vagy fordulatokra, megértés hiányában ismétlés kérése.</p> <p>Metakommunikációs és vizuális eszközök használata a mondanivaló támogatására.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i></p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs ismeretek.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kommunikációs helyzetgyakorlatok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene.</p>

Szerepjátékok, társasjátékok, dramatizált jelenetek, rövid társalgás, véleménycsere, információcsere, tranzakciós és informális párbeszéd.	
Kulcsfogalmak /fogalmak	Meghívás, programszervezés, vita, érzések kifejezése, köszönetnyilvánítás, tanácskérés- és adás, szerepjáték, társasjáték, dramatizált jelenet, rövid társalgás, véleménycsere, információcsere, tranzakciós és informális párbeszéd.

Fejlesztési egység	Összefüggő beszéd	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	<p>B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint.</p> <p>B1 mínusz: A tanulóhoz és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról egyszerű megnyilatkozások; munkájának egyszerű nyelvi eszközökkel történő bemutatása; a célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazása.</p> <p>B2 mínusz: Élmények, események, álmok, remények, célok elmesélése összefüggő mondatokkal. Magyarázat adása, vagy vélemény megindoklása. Történetek elmesélése, vélemény kifejtése, vitakészség.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>B1 vagy B2 nyelvi szint elérése.</p> <p>B1: Élmények, események, álmok, remények, célok elmesélése egyszerű, összefüggő mondatokkal. Rövid magyarázat adása, vagy vélemény megindoklása. Egy könyv vagy egy film történetének, fordulópontjainak elmesélése, vélemény kifejtése konkrét dolgokkal kapcsolatban.</p> <p>B2: Világos és kellő részletességű önkifejezés számos, érdeklődési körnek megfelelő témában. Vélemény kifejtése valamilyen aktuális témáról a különböző lehetőségekből adódó előnyök és hátrányok részletezésével.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Egyre bővülő szókinccsel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témákról.</p> <p>Történetmesélés, élménybeszámoló.</p> <p>A mindennapi környezet (emberek, helyek, család, iskola, állatok), továbbá tervek, szokások, napirend és személyes tapasztalatok bemutatása.</p> <p>Állítások, összehasonlítások, magyarázatok, indoklások megfogalmazása.</p> <p>Csoportos előadás vagy prezentáció jegyzetek alapján.</p> <p>Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (például közös plakát).</p> <p>Az összefüggő beszéd létrehozásakor a begyakorolt nyelvi eszközök használata, ismerős helyzetekben ezek egyszerű átrendezése, kibővítése.</p> <p>A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i></p> <p>Rövid történetek, témakifejtés, képleírás, élménybeszámoló, véleménynyilvánítás, bejelentés, csoportos előadás vagy</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> versek, novellák.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés, különböző kultúrák mítoszai, mondái.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene, popzene.</p>

prezentáció, projekt bemutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történetmesélés, élménybeszámoló, terv, szokás, napirend, állítás, összehasonlítás, magyarázat, indoklás, rövid történet, témakifejtés, képleírás, élménybeszámoló, véleménynyilvánítás, bejelentés, csoportos előadás, prezentáció, projekt.

Fejlesztési egység	Olvasott szöveg értése	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint. B1 mínusz: Az ismert nevek, szavak és mondatok megértése egyszerű szövegekben; az egyszerű leírások, üzenetek, útleírások fő gondolatainak megértése az ismerős szavak, esetleg képek segítségével; a korosztálynak megfelelő témájú, egyszerű autentikus szöveg lényegének megértése, a szövegből néhány alapvető információ kiszűrése (például rövid hirdetés, prospektus, menü vagy menutrend), és a rövid, egyszerű magánlevelek megértése. B2 mínusz: Az egyszerű, hétköznapi eseményekről, hírekről szóló szövegek megértése. Az események, érzelmek vagy kívánságok leírásának megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	B1 vagy B2 nyelvi szint elérése. B1: A saját tevékenységekhez, iskolai élethez kapcsolódó szövegek megértése, ha azokat főként standard nyelven írták. Magánlevélben az események, érzelmek vagy kívánságok leírásának megértése. B2: Azoknak a cikkeknek és jelentéseknek az elolvasása, amelyek aktuális, jelenkori problémákkal foglalkoznak, és szerzőjük álláspontját vagy véleményét fejtik ki. A kortárs irodalmi prózai szövegek megértése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Konkrét információk megértése rövid mindennapi szövegekben (például hirdetések, prospektusok, étlap, menutrend).</p> <p>Lényeges információk megtalálása ismerős témákkal kapcsolatos magánlevelekben, e-mailekben, brosúrákban és rövid, eseményeket tartalmazó újságcikkekben.</p> <p>A közhasználatú táblák és feliratok megértése utcán, nyilvános helyeken és iskolában.</p> <p>A mindennapi életben előforduló egyszerű használati utasítások, instrukciók megértése.</p> <p>Közismert témákhoz kapcsolódó konkrét információk keresése honlapokon. Egyszerű, rövid történetek, mesék, versek és egyszerűsített célnyelvi irodalmi művek olvasása.</p> <p>Alapvető szövegértési stratégiák használata, például a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak, a várható vagy megjósolható információk keresése, továbbá a logikai, illetve időrendi kapcsolatokra utaló szavak felismerése.</p> <p>Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben.</p> <p><i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i></p> <p>Hirdetések, plakátok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, feliratok, étlapok, menutrendek, egyszerű</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása, a reklám és a popzene új szóbeli költészete.</p> <p><i>Informatika:</i> e-könyvek, médiatudatosság.</p>

biztonsági előírások, eseményeket leíró újságcikkek, hagyományos és elektronikus magánlevelek, internetes fórumok hozzászólásai, képregények, ismeretterjesztő szövegek, egyszerűsített irodalmi szövegek, történetek, versek, dalszövegek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hirdetés, prospektus, étlap, menetrend, magánlevél, e-mail, brosúra, újságcikk, használati utasítás, instrukció, nemzetközi szó, képregény, ismeretterjesztő szöveg, egyszerűsített irodalmi szöveg, történet, vers, dalszöveg.

Fejlesztési egység	Íráskészség	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint. B1 mínusz: Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása; írásban személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre válaszadás; egyszerű és rövid, tényközlő szövegek írása a tanulót érdeklő, ismert témákról. B2 mínusz: Folyamatos szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyek érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni élményeiről és benyomásairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	B1 vagy B2 nyelvi szint elérése. B1: Egyszerű folyamatos szövegek alkotása olyan témákban, amelyeket ismer, vagy érdeklődési körébe tartoznak. Beszámolás élményekről és benyomásokról magánlevélben. B2: Világos és részletes szövegek alkotása az érdeklődési körének megfelelő számos témáról. Olyan tanulmány vagy jelentés írása, amely tájékoztatást nyújt, vagy érveket és ellenérveket sorakoztat fel valamiről. Levélben rávilágítás arra, hogy milyen jelentőséget tulajdonít az eseményeknek vagy élményeknek.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Rövid szövegből vázlat készítése.</p> <p>Egyszerű szerkezetű, összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok létrehozása (például leírás, élménybeszámoló, párbeszéd).</p> <p>Formanyomtatvány kitöltése a tanuló és mások személyes adataival.</p> <p>Az írás tagolása: bevezetés és lezárás.</p> <p>A tanulót érdeklő témákról rövid, egyszerű feljegyzés, üzenet készítése.</p> <p>Személyes információt, tény, véleményt kifejező üzenet, komment írása (például internetes fórumon, blogban).</p> <p>Egyszerű levél, e-mail írása (például köszönetnyilvánítás, elnézésekérés, információközlés, vagy programegyeztetés) a legalapvetőbb szerkezeti és stílusjegyek követésével (például megszólítás, elköszönés).</p> <p>Rövid önéletrajz írása.</p> <p>Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (például vers, rap, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet írása, illetve átírása).</p> <p>Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és saját írásában</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotási gyakorlatok, szövegtípusok, stílusrétegek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.</p> <p><i>Informatika:</i> számítógépen keresztül történő kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt</p>

<p>való alkalmazása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (például nyilazás, kiemelés, központosítás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). <i>A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások</i> Hagyományos és elektronikus nyomtatványok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek/MMS-ek, levelek, e-mailek vagy internetes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, történetek, elbeszélések, mesék, leírások, versek, rapszövegek, rigmusok, dalszövegek, jelenetek.</p>	<p>infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése, a netikett alapjainak megismerése, előszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vázlat, leírás, élménybeszámoló, párbeszéd, tagolás, formanyomtatvány, üzenet, feljegyzés, levél, e-mail, SMS, köszönetnyilvánítás, elnézésekérés, információközlés, programegyeztetés, megszólítás, elköszönés.</p>

Fejlesztési egység	Nyelvi eszköztár	Órakeret 25 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>B1 mínusz vagy B2 mínusz nyelvi szint. B1 mínusz: A tanuló közvetlen környezetével, mindennapi cselekvéseivel kapcsolatban képes állító és tagadó kijelentéseket létrehozni, eldöntendő és kérdőszavas kérdéseket feltenni. Felismeri a magyar nyelv agglutináló jellegét. Tisztában van a toldalékok többalakúságával. Melléknevek segítségével egyszerű leírásokat tud adni emberekről, tárgyokról. Képes cselekvéseket megnevezni, cselekvéssorokat leírni. Meg tudja nevezni a cselekvés tárgyát, felismeri a határozatlan és határozott tárgyat. Meg tudja határozni az emberek, tárgyak helyzetét vagy mozgásuk irányát. Ki tudja fejezni a cselekvés időpontját. Ki tud fejezni egyszerű ok-okozati viszonyokat. A tanuló felismeri a tanult nyelvtani jelenségeket, tisztában van a funkciójukkal, de nyelvtani ismeretei korántsem teljes körűek.</p> <p>B2 mínusz: Az első és második évben megismert funkciók kifejezésének készségszintű használata. A tanuló különbséget tud tenni a határozott és határozatlan tárgy között, és megfelelő nyelvi eszközökkel ki tudja azokat fejezni. El tud mesélni a múltban, a jelenben és a jövőben játszódó cselekvéssorokat, rövid történeteket. Tud beszélni feltételhez kötődő és képzelt cselekvésekről. Képes felszólítani, érthető utasításokat megfogalmazni.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>B1 vagy B2 nyelvi szint elérése. B1: Az első és második évben megismert nyelvi jelenségek készségszintű használata. Az esetek többségében különbségtétel a határozott és határozatlan tárgy között, és megfelelő nyelvi eszközökkel történő kifejezésük. A múltban, a jelenben és a jövőben játszódó cselekvéssorok elmesélése, amelyek a tanuló mindennapjaihoz köthetők. Feltételhez kötődő és képzelt cselekvésekről szóló elbeszélés. Felszólítás egyszerű</p>	

	cselekvésekre, egyszerű utasítások megfogalmazása. B2: Változatos műfajú szövegek létrehozása. Az alá- és mellérendelt viszonyok biztos ismerete. A cselekvés idejének, módjának, körülményeinek árnyalt kifejezése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A tanuló az első és második évben megismert nyelvi eszközök gyakorlásával készségszintűvé fejlesztí használataikat. Ezen a szinten a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket, tisztában van funkciójukkal a különböző nyelvi szituációkban, de teljes körű nyelvtani ismeretekről, tudatos használatról nem beszélhetünk minden esetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a határozott és általános ragozás használatának fejlesztése, – az ige múlt ideje, – a cselekvés körülményeinek részletes leírása (a határozók rendszere), – az ige feltételes és felszólító módja, – igék és vonzatok, – birtokos, kölcsönös, határozatlan és általános névmások, – kérdő névmások: <i>meddig, hányszor</i> stb., – vonatkozó névmások: <i>aki, amely, ami</i> stb., – kötőszavak: <i>hogy, ha, mint, vagy, tehát, ugyanis</i> stb., – összetett mondat, – a kérdő mondatok fajtái, – az igeikötők összes funkciójának megismerése, – melléknévi, határozó névmások, – a képzők felismerése, használata, – <i>a kell, lehet, tilos, szabad</i> használata. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> leíró nyelvtani ismeretek.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> kontrasztív vizsgálatok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Funkció, forma, szótárhasználat, igeidő, igemód, képző, jel, rag.

Fejlesztési egység	Kulturális ismeretek	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A tanuló alapvető ismeretekkel rendelkezik a magyar célnyelvi kultúra legfontosabb elemeivel, a mindennapi élet jellegzetességeivel kapcsolatban. Kialakult interkulturális kompetenciája, a más kultúrákkal kapcsolatos érzékenysége. Képes az anyanyelvi és a célnyelvi kultúra elemeinek összehasonlítására és összekapcsolására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar célnyelvi kultúra legfontosabb elemeinek, a mindennapi élet jellegzetes vonásainak felismerése Magyarországon. Az interkulturális kompetencia, a más kultúrákkal kapcsolatos érzékenység fejlesztése. Az anyanyelvi és a célnyelvi kultúra elemeinek összehasonlítása és összekapcsolása az életkornak megfelelő szinten. A nyelvi készségek fejlesztéséhez is szükséges kulturális háttérismeretek megszerzése a tanuló saját nyelvi szintjén, a sikeres nyelvtanulás és a magyarországi közösségekbe való beilleszkedés érdekében. A legfontosabb magyar szokások,	

	hagyományok megismerése, néhány mondatos bemutatása, ezáltal az integrálódás elősegítése a befogadó közösségbe.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Az életkornak megfelelő szinten megismerkedés a magyar kultúra alapvető műveltségelemeivel. Az alábbi szimbólumok, szokások, tájegységek stb. felismerése, azonosítása, néhány mondatos beszámolás az ünnepekről, történelmi személyekről, eseményekről, tájegységekről stb.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ma is élő jelentősebb népszokások (húsvéti locsolás, busójárás, betlehemezés stb.). – Jelentős épületek és szimbolikus szerepük (pl. Parlament, Nemzeti Múzeum, budai vár, Magyar Tudományos Akadémia, Szent István bazilika, Debreceni nagytemplom, Dohány utcai zsinagóga [Budapest]). – Magyarország államformája. – A Magyarország területén kívül élő magyarokkal kapcsolatos alapvető ismeretek. – A magyar Nobel-díjasok (például: Szentgyörgyi Albert, Gábor Dénes, Kertész Imre stb.) – Magyar feltalálók (például: Bíró László, Charles Simonyi stb.) – Szabadon választott, egyszerű nyelvezetű versek, irodalmi részletek (részletek például Pilinszky János, Lackfi János, Radnóti Miklós, Nagy László, József Attila verseiből, Szabó Magda, Örkény István Egypercesei, részletek Mikszáth Kálmán műveiből). – Aktuális kulturális ismeretek. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> rövid epikai, lírai, drámai művek olvasása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> lakóhely és környezet hagyományai, az én falum, az én városom; tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészi alkotások leírása, értelmezése.</p> <p><i>Etika:</i> társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyasztással élők, szegények és gazdagok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népzene, klasszikus zene.</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Ünnep, szokás, államforma, állampolgárság, nemzetiség, tudós, feltaláló, író, költő.

Ajánlott témakörök

A 9–12. évfolyamokra az egységes ajánlott témakörlista a 10. évfolyam végén található.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>B1 vagy B2 szintű nyelvtudás – a tanulók belépő nyelvi ismeretei, motiváltsága, képességei és lehetőségei függvényében.</p> <p><i>B1 kimeneti szint esetén</i> A tanuló megérti a fontosabb információkat olyan világos, standard szövegekben, amelyek ismert témákról szólnak, és gyakori helyzetekhez kapcsolódnak (pl. a munka, az iskola, a szabadidő stb. terén). Elboldogul a legtöbb egyszerű hétköznapi helyzetben, amely a nyelvterületen adódik. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni</p>
---	---

olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Le tud írni élményeket és eseményeket, álmokat, reményeket és ambíciókat, továbbá röviden meg tudja indokolni és magyarázni a különböző álláspontokat és terveket.

B2 kimeneti szint esetén

Meg tudja érteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, beleértve a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Folyamatos és természetes módon olyan szintű normális interakciót tud folytatni anyanyelvű beszélővel, hogy az egyik félnek sem megterhelő. Világos, részletes szöveget tud alkotni különböző témák széles körében, és ki tudja fejteni a véleményét egy aktuális témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.7. Magyar nyelv és irodalom 9-12. évfolyam számára

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

B változat

A négy évfolyamos középiskolák számára íródott B jelű magyar nyelv és irodalom kerettantervi változat a korábban megjelent magyar nyelv és irodalom kerettanterv mellett alternatívát jelent azoknak a pedagógusoknak, akik a szigorúan kronologikus szervezés mellett keresik a más elvek mentén történő haladás lehetőségét. Tananyagában éppúgy a *Nemzeti alaptantervre* épül, s emellett a közép- és emelt szintű érettségikövetelmények is meghatározók benne.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy tanítása és tanulása különösen alkalmas a társadalom közösen vallott értékeinek közvetítésére. Tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, a nemzeti önazonosságtudatot, felkelti a megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az esztétikai és az erkölcsi ítéloképességet, elősegíti más kultúrák megismerését.

E kerettanterv legfőbb tartalmi jellemzője, hogy a tanterv irodalom része hangsúlyosan épít a korunkra jellemző medializáltságra. A kulturális eszköz- és jelrendszerváltást, a digitalizációt és az IKT-eszközök használatát fontosnak tekinti a tanterv nyelvi és irodalmi része egyaránt. Hangsúlyos szerepet kapnak e kerettantervben a kortárs és a népszerű irodalom, a vizuális kultúra, a média, azaz a populáris kultúra jelenségei.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Ezzel segítve és megalapozva az önálló ismeretszerzést, tanulást, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

Az egyén folyamatosan fejlődő szövegértési és szövegalkotási készsége teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt értelmű kifejezőmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára, és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen e lehetőségekkel. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő elvárásoknak. Az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak is csak így tud eleget tenni.

Az anyanyelvi nevelés feladata, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértésének, a helyzetnek megfelelő nyelvi önkifejezésnek a képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos és kritikus használatának, kiválasztásának és újrendezésének képességét. Feladata továbbá az anyanyelvi nevelésnek, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és a gondolkodás viszonyáról, a magyar nyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről.

A középiskolát végzettektől elvárt magyar nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek minőségi alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások különféle élethelyzeteiben. (Ideértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális közlésmódok, illetve az információs társadalom különféle jelenségeinek ismeretét, megértését, készség szintű gyakorlati alkalmazását.)

A kerettanterv egyaránt tükrözi az irodalom tanításának módszertani változásait és az irodalomtudományban az utóbbi évtizedek során végbement szemléletbeli átalakulásokat.

Ezek szerint az irodalmi alkotások önmagunk és a másik ember megismerésének egyéb módszerekkel és eszközökkel nem pótolható lehetőségeit adhatják számunkra. Az irodalom születésének mai tendenciái jelzik az irodalomnak – elsősorban mint kulturális közegnek, beszédmódnak – a „használat”-ára vonatkozó új, IKT-s tanítási eszközök, módszerek, tananyagok előtérbe kerülésének szükségességét.

Érzékelhető igény mutatkozik a szakmában és a mindennapi életben – a fentiekkel összefüggésben – az irodalom jelenének megismerésére, az iskolai kánonba való beemelésére, továbbá az irodalom új típusú, illetve eddig figyelmen kívül hagyott jelentésrendszereinek megértésére – az „abszolút” kortárs és/vagy digitális irodalom széles körű megismerésére.

Az alábbi funkcióváltás talán kevésbé érzékelhető, de másik fontos jellegzetessége napjainknak: az irodalomtanításnak a jövőben egyre inkább a világban szédítő gyorsasággal teremtődő szöveges és egyéb típusú jelek és jelrendszerek megértésére, gyors alkalmazására, működtetésére kell felkészítenie a diákokat.

A modern ember életkörülményeinek, tárgyi és technológiai környezetének rövid idő alatt – lényegében az ezredforduló után – történt radikális megváltozása arra szólít fel bennünket, hogy diákjaink derűs jövője, továbbá az irodalomnak az emberi boldogság megteremtésében játszott nélkülözhetetlen szerepe megőrzése érdekében a középiskolai korosztályok irodalomtanítását *például* eme alternatív kerettanterv koncepciója szerint gondoljuk végig és alakítsuk át.

A táblázatokban a fejlesztési célok között a *Nemzeti alaptantervből* átvett, illetve némileg módosított, az adott tematikai egységhez formált meghatározások szerepelnek. Ezek között a *Natban* a magyar nyelv(tan) tanításával kapcsolatos korpuszhoz megadott fejlesztési célok is szerepelnek, mivel a tantárgyat a jövőben egyre inkább integrált „műveltségterület”-ként kell elképzelni.

Alapvető fontosságúak kerettantervünkben a szolidaritás, az erőszakmentesség, a tolerancia és a környezettudatosság értékei. A jövő irodalomtanításának mélysége, minősége és fontossága azon múlik, hogy miképpen tud hozzájárulni a magyarság és az emberiség jövőjét érintő eme legfontosabb kérdésekhez.

Az irodalomtanítás szemléletváltását azzal is érzékelteti e tanterv, hogy fokozott hangsúlyt kap benne a kortárs irodalom, amely minden évfolyamon rendszeresen szerepel az irodalomtörténeti anyag referenciájaként – nem csak a saját, néven nevezett fejezeteiben, s egyáltalán nem csak a megszokott módon, a 12. osztály végén. Ez a tény is jelzi az erőteljes szemléletváltásnak, valamint a tananyag átstrukturálásának szükségességét. Nem kétséges ugyanis, hogy a múltat, így a múlt irodalmát is mindig a jelen szemüvegén keresztül nézzük. Azaz az irodalomtanítás legfontosabb feladata ma és a jövőben nem az irodalom történetének a megtanulása, hanem a világértelmezés készségeinek, képességeinek kialakítása.

A szépirodalmi alkotások mellett a diákokra ma elsősorban az irodalom vizuális és populáris rétege képes hatást gyakorolni. Ezért mindvégig fontos, hogy a négy év során az aktuális tananyag állandóan kapcsolatba kerüljön a mindennapi történésekkel, a hétköznapi digitális kultúrával, a tárgyi és szellemi környezet erőteljes vizualitásával, dinamikus változásaival. Ennek jegyében nélkülözhetetlen a Gutenberg-galaxis kultúrája mellett a jelen webkultúrájára való folyamatos utalás, továbbá az állandóan születő új műfajok beemelése a tanítási folyamatba – azaz a Neumann-univerzum jelenségeinek érzékeltetése és beépítése az iskolai órák anyagába.

A kreativitás, a játék, a humor az irodalomtanítás újragondolásának egyik leglényegesebb összetevője, ezért a tanterv ezt sem hangsúlyozza külön minden egyes lehetséges helyen.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy rendelkezésére álló óraszám az iskolatípus bevezetőjében közölt óraterv szerint **heti 4 óra**. Ezt a kerettanterv a következőképpen kezeli: 9. évfolyamon heti 2 nyelvtan- és 2 irodalomórával, 10–12. évfolyamokon pedig heti 1

nyelvtan- és 3 irodalomórával számol. A kerettanterv ezt 90%-os arányban fedi le, így a 9–10. évfolyamra jutó 288 órából összesen 259, a 11–12. évfolyamra jutó 272 órából pedig összesen 242 óra anyagát közli. A két évfolyamos ciklusokban meghatározott kerettantervi tartalmat az iskola tanév szerinti tagolásban építi be a helyi tantervébe, és azt kiegészíti helyi sajátosságai alapján.

Ahol a kerettanterv példákat említ, ott az iskolának választási lehetősége van, mi az, amit a helyi tantervben rögzít. A tematikai egységek „ismeretek/fejlesztési követelmények” elnevezésű részének adaptációja a helyi tantervben tehát nem szó szerinti átvételt kell, hogy jelentsen, hanem a témakör értelmezési körén belül ez bizonyos mértékig módosítható, kivéve a *Nemzeti alaptanterv* „közműveltségi tartalmak” részében konkrétan megjelenített elemeit. A kerettanterv több helyen „Ajánlás” szóval külön is jelzi, ha az adott szerző vagy mű megismerése nem kötelező. Továbbá az iskola és a szaktanár döntésén múlik az is, hogy a kerettantervben írt ismeretet milyen mélységgel tárgyalja. A tantárgyközi kapcsolódási pontok nyilvánvalóan bővíthetők, tehát a leírt példák figyelemfelhívásnak tekintendők. A kulcsfogalmak hálózata összeköti az egységek tartalmi elemeit a fejlesztés várt eredményeivel, így segítséget nyújt az értékelési szempontok, egyéni tanulói teljesítmény-elvárások kialakításánál.

9–10. évfolyam

A magyar nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak, az olvasható írás, illetve a biztos, problémaérzékeny helyesírás készségének elsajátítása. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, a jelentésadó és jelentésmódosító szerepükre való reflexiót, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. Az anyanyelvi képzés kiemelt területe a különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum és ismeretterjesztő), különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve azok megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet- és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, a hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédszándékokkal és célokkal való alkalmazása, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Elvárt feladat a mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeretek továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismeretek önálló alkalmazására a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon a szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére, a hibák önálló javítására.

A magyar nyelvi fejlesztési célok, illetve az ismeretanyag tartalmazza szakmai-

tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek feldolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbolika, jó hangzás stb.). A szövegek feldolgozásának célja az analízáló, jelentésfeltáró és a szöveget egyben látó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fentiekkel egybehangzóan szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésével. Cél a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani ismeretek alkalmazásával. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A szövegértés fejlesztése eljut oda, hogy a tanuló kritikai és kreatív olvasással képes szakmai-tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek metaforikus, metonimikus jelentésének feltárására, értelmezésére, manipulációs szándékok, technikák felfedezésére, szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és az információs gazdagság felismerésére, értékelésére. Ismeri a hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz stb.) jellemzőit, és képes önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban. Képes a konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek üzenetének teljesebb megértésére.

Az irodalmi nevelés célja, hogy a tanulók önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, saját erkölcsi ítéletalkotás képességével és önálló esztétikai ízléssel rendelkező autonóm személyiségekké, akik családi életük harmóniáját és testi-lelki egészségüket szem előtt tartva környezettudatos gondolkodású, vállalkozó kedvű, médiatudatos, egész életükön keresztül tanulni képes, a hagyományok megőrzésére és az újdonságokra egyaránt fogékony, fejlett önismerettel rendelkező, demokratikus gondolkodású, felelős állampolgárok lesznek. A *magyar nyelv és irodalom* tantárgy e folyamatban az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszhat döntő szerepet, ezenkívül a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez járulhat hozzá jelentősen; de nem nélkülözhető a kezdeményezőképeség, a vállalkozói kompetencia, illetve a hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szempontjából sem.

A középiskolai első hetek irodalomórái kulcsszerepet játszanak abban, hogy a későbbi években a diákok milyen érzésekkel ülnek és dolgoznak majd a magyarórákon. Célunk nem lehet más, mint hogy megszeretessük velük az irodalmat (és annak szövetét, a nyelvet), hogy megteremtjük bennük az érzést: olvasni szellemi teljesítmény, olvasni öröm. E szándékot egy olyan bevezető rész szolgálja a tantervben, amely válaszlehetőségeket kínál az esztétikummal való találkozás alapkérdéseire (*Miért szép?*).

A 9–10. évfolyam kerettantere lehetővé teszi továbbá a tanár számára a koncentrikus tananyagszervezést. Mindkét évfolyamon egy olyan, hosszabb (10-15 órányi) első résszel kezdődik a feldolgozás, amelyben vázlatosan megtalálható az egész éves anyag lényege – folyamatos utalásokkal a második részre vonatkozóan és viszont –, egyfajta hálózatoság jegyében. A kerettanterv alapvetően a középszintű érettségit tartja elérendő célnak, s ennek rendeli alá a tananyagszervezés struktúráját és tartalmát egyaránt. A későbbiekben a tanterv az érettségi kategóriáinak megfelelően tartalmazza a tananyagot (*Életművek, Portrék, Látásmódok, Világirodalom, Kortárs irodalom, Színház és dráma, Irodalom és kultúra*) – a szaktanárnak szabad kezét biztosítva az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításához.

Hangsúlyozzuk, hogy valamennyi olyan szerző, akit tervezetünk bármely egységében névvel említünk, illetve az összes olyan mű, amelyet bárhol címszerűen jelzünk, ám nem szerepel a *Nemzeti alaptanterv*ben, nem kötelező tananyag, hanem választható lehetőségnek tekintendő. (A szaktanár ezen alternatívákat természetesen további szerzőkkel és művekkel egészítheti ki – az eleve rendelkezésére álló 10%-nyi választhatóságon felül is. Minden ilyen

esetben a *Nat* megfogalmazásait – „például”, „részletek”, „és még négy-öt” stb. – tekintjük mérvadónak.) A szabad időkeret terhére van lehetőség a filmes, képzőművészeti és más adaptációk beépítésére, amely elemekre vonatkozóan a kerettanterv szintén tartalmaz javaslatokat.

Összességében tehát szemléletében és módszertanában 9–10. évfolyamon is egyaránt az asszociatív, problémacentrikus és élményközpontú, kreatív – azaz a mai tárgyi és kulturális környezetre reagálni képes, azzal állandóan párbeszédet kezdeményező – irodalomtanítás eszményét tükrözi a kerettanterv.

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kommunikáció, tömegkommunikáció	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei, nem verbális kommunikáció. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló legyen képes a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően. Médiatudatosság. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek manipulatív szándékának felismerése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése.</p> <p>A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció.</p> <p>A testbeszéd, a térközsabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban.</p> <p>A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése.</p> <p>A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése a tanult szakkifejezések alkalmazásával.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a média társadalmi hatása.</p> <p><i>Etika:</i> fogyasztói társadalom.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> médiatudatosság.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> beszédhelyzetek, dramatikus játékok.</p>

<p>A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás). Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolat felvétele, fenntartás, zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák), tömegkommunikáció. Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú). Véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői	Órakeret 20 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani és mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A magyar nyelv szemléletű formáinak, valamint a nyelvjárási eltéréseknek tudatosításán keresztül a hazaszeretet erősítése. A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás. Alaktani sajátosságok: a szótó, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése. A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti</p>		<p><i>Idegen nyelvek:</i> a magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével.</p>

<p>típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondat szerkesztés a gyakorlatban.</p> <p>A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondat szerkezetével.</p> <p>A nyelvi szintek elemzéséről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hang, fonéma, hangtörvények; szóelem (morféma), szabad és kötött morféma; szótő, képző, jel, rag; szófaj, alapszófaj, viszonyzó, mondatzó; szószerkezet (szintagma), alárendelő, mellérendelő szintagma; mondatrész (alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző); vonzat; mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta, egyszerű mondat, összetett mondat.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Szövegértés, szövegalkotás</p>	<p>Órakeret 13 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása.</p> <p>A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése.</p> <p>A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, tárgyszerű és funkcionális hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor.</p> <p>Elektronikus, internetes szövegtípusok szerkezeti és nyelvi jellemzői, hitelességük, megbízhatóságuk, az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi kérdéseinek értelmezési képessége.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg-feldolgozási mód megválasztásával. A szöveg és kép összefüggése. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazásuk.</p> <p>Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai.</p> <p>Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: esszéírás.</i></p> <p><i>Valamennyi tantárgy: vázlatírás, jegyzetelés.</i></p> <p><i>Informatika: információkezelés, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.</i></p>	

<p>(katalógus- és adatbázishasználat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés.</p> <p>Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadáskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája.</p> <p>Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, meghatalmazás, elismervény; esszé, értekezés, tanulmány.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Helyesírási ismeretek</p>	<p>Órakeret 12 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A magyar nyelvi norma sajátosságainak tudatosítás révén a nyelvi identitás erősítése. Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.</p>	

<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A helyesírás alelvei, megismert főbb szabályszerűségei.</p> <p>A szöveg központosításának szabályai, használata, az írásjelek funkciója.</p> <p>Szövegelemzési gyakorlatok a központosítás szerepének tanulmányozására.</p> <p>Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb.</p> <p>Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása.</p> <p>Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban.</p> <p>Az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója.</p> <p>A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.</p>	<p><i>Minden tantárgy:</i> helyesírás.</p> <p><i>Informatika:</i> helyesírás ellenőrző programok ismerete, használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Helyesírási alapelv, nyelvi norma.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szöveg	Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. Elbeszélő, magyarázó, dokumentum típusú szövegek kommunikációs funkcióinak, fő jellemzőinek ismerete. Beszélte és írott nyelvi, továbbá internetes szövegek eltéréseinek azonosítása. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző szöveges forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. Az idézés etikájának elsajátítása. A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon. A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismertetése. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése.</p> <p>A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek.</p> <p>A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje.</p> <p>Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint.</p> <p>A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra.</p> <p>A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek.</p> <p>A szóbeli és írott szövegek szerepe, minősége, eltérő jegyei.</p> <p>A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe.</p> <p>Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői.</p> <p>Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései.</p> <p>A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása.</p> <p>Szövegek összefüggése, értelemhálózata.</p> <p>A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a forrásszövegek típusai.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése.</p> <p><i>Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz:</i> a természettudományos ismeretterjesztő szövegek témahálózata, szókinccse, felépítése.</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet.	

	<p>Szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz. Szövegkohézió; témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím. Szövegpragmatika; szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma (tudáskeret, forgatókönyv). Nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés). Intertextualitás. Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett). Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő). Nyelvhasználati szinterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi). Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).</p>
--	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Stilisztikai alapismeretek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	<p>A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílus használata. A konfliktusok megoldására való törekvés és képesség fejlesztése. Befogadói és műelemzési tapasztalatok, alapvető szóképek és alakzatok, nyelvi játékok, kreatív írás. Stílusregiszterek, nyelvi magatartás, nyelvi norma.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stílus eszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (pl. a társalgás bizalmas vagy közömbös), felismerése, hatásának elemzése. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A szövegek stílusának, jelentésének a befogadóra tett hatásának (stílushatás) megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluselemek, stílus eszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stílus eszközök tudatos használata a szövegalkotásban.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző forrásszövegek stílusjellemzői. <i>Idegen nyelvek:</i> beszélt nyelvi stílusregiszterek. <i>Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz:</i> metaforák a</p>

<p>A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.</p>	<p>természettudományos szövegekben.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> társalgási stílusárnyalatok megjelenítése.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> nyilvános megnyilatkozások, különféle műsortípusok, illetve internetes felületek jellemző stílusregiszterei.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Stílus, stilsztika; stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.). Stílusérték (alkalmi és állandó). Stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi). Stílushatás. Szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum). Alakzat (ellipszis, köztöszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron). Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat). Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica, expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, poétizáció.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jelentés	Órakeret 8 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Befogadói, jelentéselemzési tapasztalatok. Szókincs, világismeret. Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak, alkalmazásuk a beszélt és írott szövegalkotásban. Közmondások, szólások jelentésének és eredeti funkciójának ismerete, nyelvi és nem nyelvi kommunikációs üzenetek jelentése.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A mondat és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése. A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés felismertetése mondatátalakítási gyakorlatokkal. Nyelvünk gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése és értelmezése által a nemzeti identitás erősítése. A konfliktusok nyelvi vonatkozásainak felismerése, a konfliktusok megoldására való törekvés és képesség fejlesztése.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak felismerése, használata. A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használati köre. A mondat és szövegjelentés. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Egynyelvű szótárak használata.</p>		<p><i>Idegen nyelvek:</i> motivált és motiválatlan szavak, szórend. <i>Informatika:</i> hangalak és jelentés. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia:</i> kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés. Metaforikus jelentés. Motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó. Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés.</p>	

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Miért szép? – Bevezetés az irodalmi alkotások világába	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Irodalmi művekkel kapcsolatos érzelmi élmények és ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak felismertetése és tudatosítása, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést. Annak felismertetése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények és a tapasztalatszerzés forrása. Nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegek önálló olvasásának fejlesztése és megértetése, a szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú – klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi – lírai és epikai művek elemzése, értelmezése. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Esztétikum, nyelv, szépség, rütság, humor és tragikum kérdései a művészetekben, különös tekintettel az irodalomra (<i>például</i> Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes, Örkény István és mások művei alapján).</p>		<p><i>Ének-zene:</i> zenei produkció, zenei befogadás.</p>

<p>Jelek, jelrendszerek hasonlósága és különbözősége a művészetekben és a világban (<i>például</i> fotográfiák, festmények, szobrok, weblapok, komoly- és könnyűzene segítségével).</p> <p>Kosztolányi Dezső: <i>A kulcs</i> című novellájának értelmezése.</p> <p>A szöveg terjedelmének és esztétikai értékének viszonylagossága.</p> <p>Valóság és a képzelet összefüggései a műalkotásokban.</p> <p>A tér és az idő mint komponáló eszközrendszer.</p> <p>Rész és egész, ok és okozat szerepe a műalkotásokban és a világban.</p> <p>Szerző, mű, befogadó viszonya és egymásra való hatása többféle művészeti alkotásban.</p> <p>Az önmegismerés és a másik ember megismerésének igénye és szándéka az irodalomban.</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>Költészet a mindennapok (<i>például</i> a reklámok) világában.</p> <p>A fikcionalitás és a nyelvi alakítottság, megformáltság kérdésköre.</p> <p>A megértés hatékonyságának növelésére való készítés az irodalmi művekben.</p> <p>A környezettudatosság szerepe az irodalomban.</p> <p>Egy szövegrészlet megtanulása könyv nélkül a fejezetből.</p>	<p><i>Etika:</i> az emberi kapcsolatok világa.</p> <p><i>Filozófia:</i> ismeretelmélet.</p> <p><i>Földrajz:</i> az idő.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> hallott szöveg értése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> kifejezés, képzőművészet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> változások a mindennapi életben.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nyelv, szépség, humor, valóság, képzelet, fikció, rész, egész, ok, okozat, szerző, mű, befogadó, önmegismerés, megértés, környezettudatosság.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Irodalom a kezdetektől az 1700-as évekig (áttekintés)</p>	<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Bibliai történetek.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom nagy hagyományainak, kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>A mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú (pl. mert régi, tájnyelvi vagy archaizáló) szövegek megismertetése, megértésük fejlesztése segédeszközökkel.</p> <p>A jelentéstulajdonítás során a kapcsolatkeresés fejlesztése az európai és a magyar irodalom – és más tudatformák – nagy hagyományaival, kódjaival.</p> <p>Különböző műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat bemutatása.</p> <p>A megismert narratív formák alkalmaztatása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban, az írásbeli fogalmazásokban.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Az antikvitás gondolkodása és jelképe – ma.</p> <p>A középkor jelrendszereiről mai szemmel – <i>például</i> egy Dante-motívum segítségével („Ki itt belépsz...”).</p> <p>A <i>Halotti beszéd és könyörgés</i> többféle olvasata.</p> <p>Az <i>Ómagyar Mária-siralom</i> értelmezése.</p>	<p><i>Ének-zene:</i> zenei produkció, zenei befogadás.</p> <p><i>Etika:</i> az erkölcsi</p>	

<p>Az első magyar <i>Biblia</i>-fordítások jelentősége. A reneszánsz ember gondolkodása és jelrendszerei a képzőművészetben, a zenében és az irodalomban. Janus Pannonius költészetéből (például: a <i>Pannónia dicsérete</i> és más epigrammák, <i>Búcsú Váradtól</i>). A barokk korszak gondolatai és jel(rendszer)ei. Mikes Kelemen <i>Törökországi leveleinek</i> világa. A humor és az irónia a fiktív levelekben.</p> <p>Egy Janus Pannonius-vers vagy egy Mikes-részlet megtanulása és szöveghű felidézése. <i>Ajánlások</i> Janus Pannonius – a búcsúzásvers műfajának megteremtője irodalmunkban. Részletek Pázmány Péter prédikációiból. Kreatív szövegalkotás a <i>Halotti beszéd és könyörgés</i> nyelvi eszközeivel. Zene és irodalom együttélése a középkorban. Építészet Magyarországon a középkor és a barokk idején – példákkal. (Önálló gyűjtés az interneten.)</p>	<p>gondolkodás alapjai. <i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések. <i>Földrajz</i>: az idő. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: kritikai gondolkodás. <i>Vizuális kultúra</i>: vizuális nyelv és technikák. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: a magyarság történetének kezdete és beilleszkedése Európába.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jelrendszer, középkor, reneszánsz, barokk, siralom, epigramma, fiktív levél, prédikáció, építészet.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Világirodalom – Az irodalom kezdeteitől a reneszánszig</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Bibliai történetek.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. Különböző szépirodalmi és nem szépirodalmi műfajok közötti különbség megfigyelése. A művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások, megközelítési módok alkalmazása. Szövegek kapcsolatának és különbségének felismerése és értelmezése. A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Versszervező elvek felismerése és értelmezése különböző korokban keletkezett művekben. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom – és más tudatformák – nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A <i>Biblia</i> és hatása az irodalomra, művészetekre általában. Mózes első könyve az <i>Ószövetség</i>ből. Pál apostol szeretethimnusza. A <i>Vizsolyi Biblia</i>. Más teremtéstörténetek a világban (<i>Gilgames-eposz, Kalevala</i> stb.).</p>	<p><i>Etika</i>: az erkölcsi gondolkodás alapjai, törvény és lelkiismeret. <i>Ének-zene</i>: zenei</p>	

<p><i>Ajánlások</i> A tékozló fiú motívuma a képzőművészetben és az irodalomban (<i>például</i>: Ferenczy Károly, Pilinszky János). A magyar irodalom bibliai utalásai Balassitól Babitsig és tovább.</p> <p>A mese és a legenda műfaja – példákkal.</p> <p>Az antikvitás irodalma: részletek az <i>Iliászból</i> és/vagy az <i>Odüsszeiából</i>.</p> <p>Szemelvények a görög és a római irodalomból (<i>például</i>: Szapphó, Anakreón, Szophoklész, Catullus, Horatius egy-egy műve vagy műrészlete).</p> <p><i>Ajánlás</i> A görög filozófia néhány máig ható alakja és gondolata (<i>például</i>: Szókratész, Arisztotelész).</p> <p>Dante és Villon – a középkor összegző alkotói, a „Pokol” első nagy megformálói az irodalomban. Villon-magyarítások összevetése egymással.</p> <p>Shakespeare Hamletje: az emberiség gondolkodásának egyik meghatározó figurája.</p> <p>Don Quijote története és vándormotívuma mint példázat, egyben a modern regény kezdete.</p> <p>Egy történet Boccaccio <i>Dekameronjából</i>.</p> <p><i>Ajánlás</i> Babits Mihály Dante-fordításának jelentősége és problematikussága (pl. egy részlet összevetése újabb fordításokkal).</p>	<p>befogadás.</p> <p><i>Földrajz</i>: az idő.</p> <p><i>Vizuális kultúra</i>: közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények vizuális feldolgozása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: a magyarság történetének kezdete és beilleszkedése Európába.</p> <p><i>Dráma és tánc</i>: történetek színpadi feldolgozása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hatástörténet, mese, legenda, antikvitás, modern regény, teremtéstörténet, (vándor)motívum, filozófia, műfordítás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Portré – Balassi Bálint</p>	<p>Órakeret 6 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Végvári katonaság, reneszánsz.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok</p>	

	azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban. Történeti és aktuális olvasatok.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A reneszánsz életérzés teljességvágyának megjelenése Balassi Bálint költészetében. Az ember–Isten-viszony újragondolása a költőnél (például: [Adj már csendességet...]). Az <i>Egy katonaének</i> értelmezése, verselésének jellemzése (a Balassi-strófa). A szerelem mint ihletforrás (például: [Az ő szerelmének örök és maradandó voltáról]). A búcsúzásvers klasszikusa: [Ó, én édes hazám, te jó Magyarország...].</p> <p><i>Ajánlás</i> Balassi költészetének ciklikus elrendezettsége. A dallamosság, énekelhetőség szerepe lírájában. A költő utóéletéből (például: Cseh Tamás-, Lackfi János-párhuzamok)</p> <p>Egy Balassi-vers megtanulása, szöveghű felidézése könyv nélkül.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> történetek feldolgozása.</p> <p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei befogadás.</p> <p><i>Filozófia:</i> vallásfilozófia; a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények feldolgozása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország a 16–18. században.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Balassi-strófa, ihlet, istenes költészet, ciklikusság, énekelhetőség, költői utóélet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Zrínyi Miklós	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Török–magyar harcok, szigetvári hős.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú – klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi – epikai művek elemzése, értelmezése. Igény a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. Konfliktuskezelési eljárások tanulása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>„Ne bánts d a magyart!” A szigetvári hős és méltó utód dédunokája. A két Zrínyi főbb történelmi és irodalmi törekvései. A <i>Szigeti veszedelem</i> kompozíciója, terjedelmének jelentősége.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> történetek feldolgozása.</p>	

<p>Az eposz formai-poétikai jellemzői (eposzi konvenciók). A Zrínyiek 19. századi irodalmi utóéletéből (például Kölcsey Ferenc versei – részletek).</p> <p><i>Ajánlások</i> A <i>Szigeti veszedelem</i> és Zrínyi a kortárs irodalomban (például Darvasi László, Kovács András Ferenc és Gergely Ágnes művei alapján). A Zrínyi kirohanását ábrázoló magyar képzőművészeti alkotások összegyűjtése és látásmódjuk értelmezése. Részletek Zrínyi Miklós prózai műveiből.</p>	<p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei befogadás.</p> <p><i>Filozófia:</i> vallásfilozófia, a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország a 16–18. században.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Eposz, eposzi konvenció, a barokk eposz,, kompozíció, filológia, irodalom és képzőművészet.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Kortárs irodalom – Szerepjátékok az irodalomban</p>	<p>Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Irodalmi korszakok, korstílusok jellemzői.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom nagy hagyományainak, kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemező beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. A költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú – klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi – lírai (és epikai) művek elemzése, értelmezése. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Szerző és hős szerepének elkülönítése egymástól – már megismert irodalmi példák alapján. Költő és lírai én különbözősége – korábban tanult művek segítségével. Egy téma ironikus-parodisztikus megverselése (például: Varró Dániel: <i>Változatok egy gyermekdalra</i>) A kortárs költészet megjelenési formái az interneten. A blog(irodalom) mint műfaj. Szövegelés a neten: a chat, a komment és a poszt stb.</p> <p><i>Ajánlás</i> A kortárs irodalom játékterei (médiiumok, jelrendszerek gazdagsága</p>		<p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai; korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Filozófia:</i> Vallásfilozófia. A létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> kritikai gondolkodás.</p>

<p>és változatossága) és eszközzrendszerei, módszerei, beszédmódjai (vizualitás és szövegszerűség; intertextualitás, palimpszeszt, allúzió, evokáció stb.).</p> <p>Legalább két kortárs vers megtanulása, szöveghű felidézése.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények vizuális feldolgozása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a globalizálódó világ és Magyarország.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerző és hős, lírai én, irónia, paródia, blogirodalom, chat, komment, poszt.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház és dráma - Szophoklész: <i>Antigoné</i>; Shakespeare: <i>Romeo és Júlia</i>; Molière: <i>Tartuffe</i>	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Mindegyik szerző néhány motívuma, szövegrészlete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Erkölcsei dilemmák felismerése, értékelt döntési szempontok tudatosítása, saját álláspont megvédése.</p> <p>A művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások, megközelítési módok alkalmazása. Szövegek kapcsolatának és különbségének felismerése és értelmezése.</p> <p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása.</p> <p>A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése.</p> <p>A drámai történetmondás sajátosságai. Színház és dráma kapcsolata.</p> <p>Ismerjék meg a tanulók a színház és dráma világának hatékony eszközzrendszerét a lelki egyensúly megtartásában.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Szophoklész: <i>Antigoné</i> – a létezés alaptörvényei.</p> <p>A kar szerepe a drámában. A „<i>Sok van, mi csodálatos...</i>” kezdetű kardiális jelentése és jelentősége.</p> <p>Antigoné személyiségének kérlelhetetlensége.</p> <p>Kreón, Iszméné, Haimón jellemzése.</p> <p>Az <i>Antigoné</i> mint a konfliktusos dráma alaptípusa.</p> <p><i>Ajánlás</i></p> <p>A mű újabb értelmezéseiből (Kreón „vesztéségei”).</p> <p>A valószínűtlenség és a véletlenek tragédiája: Shakespeare: <i>Romeo és Júlia</i>.</p> <p>A <i>Romeo és Júlia</i> története mint a végtelen szerelemnek és az élet értelmének parabolája.</p> <p><i>Ajánlás</i></p>		<p><i>Dráma és tánc:</i> történetek feldolgozása; rögtönzés és együttműködés.</p> <p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei befogadás.</p> <p><i>Földrajz:</i> az idő.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p>

<p>A <i>Romeo és Júlia</i> filmes feldolgozásaiból egynek megtekintése, esetleg más művészeti ágban való feldolgozásának megismerése. A shakespeare-i színház és színjátszás.</p> <p>Molière <i>Tartuffe</i>-je mint az emberi hiszékenység és butaság, illetve önzés és kapzsiság természetrajzát bemutató vígjáték.</p> <p><i>Ajánlás</i> Mihail Bulgakov Molière-drámájának néhány részlete (<i>Őfelsége komédiása</i>). Belepillantás Molière egy másik komédiájába.</p> <p>A tanult művek egy-két jelenetének feldolgozása drámajáték formájában (helyzetgyakorlatok) – néhány sor megtanulása, szöveghű felidézése könyv nélkül.</p>		<p>közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények feldolgozása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az antikvitás; a középkori Európa. Társadalmi szabályok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kar, konfliktusos dráma, shakespeare-i színház, parabola, drámaelmélet, drámajáték.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalom és kultúra – Írás, olvasás régen és ma	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A dolgozatírás általános iskolai ismervei; írástörténeti alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Vitakultúra, érvelés fejlesztése: saját vélemény megvédése vagy korrekciója. Együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában. Szöveg és kép viszonyának, összjátékának megfigyelése. Az információs kommunikációs technikák (IKT) műfajainak megfelelő olvasási szokások gyakorlása, az ezekhez kapcsolódó tipikus hibák és veszélyek felismerése, kiküszöbölése. A nyelvi elemek különböző stílusértékéről tapasztaltak tudatos alkalmazása a fogalmazásokban, a kreatív szövegalkotásban. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése. Médiatudatosság.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az iskolai dolgozat műfajainak megismerése (témazáró, teszt, fogalmazás, értekezés, esszé, röpdolgozat stb.). Az anyaggyűjtés, a komponálás, a stílus és az okfejtés jellemzői. (Anyaggyűjtés és -rendszerezés cédulán és okostelefonon, tableten.) A jó iskolai és a házi dolgozat tartalmi és formai jegyei; a túlírtás veszélyei.</p> <p><i>Ajánlás</i> A ma használatos írásformák és műfajok projektmunka keretében történő áttekintése és bemutatása digitális táblán/ táblagépen/okostelefonon.</p> <p>Karinthy Frigyes: <i>Tanár úr kérem</i> című műve részleteinek</p>		<p><i>Etika:</i> a kapcsolatok világa.</p> <p><i>Filozófia:</i> tudományfilozófia.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása; kreativitás.</p>

<p>értelmezése e szempontokból.</p> <p><i>Ajánlás</i> Egy kis írás- és olvasástörténet: a palavesszőtől az iPadig – az olvasás és az írás jövője. Példák íróinktól, költőinktől származó, íróinkról, költőinkről szóló hitvalló tanulmányokra, esszékre (<i>például</i>: Ady Endre, Babits Mihály, Illyés Gyula, Kosztolányi Dezső, Kölcsey Ferenc, Nemes Nagy Ágnes, Németh László, Szabó Dezső, Szerb Antal).</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század első és második felében. Állampolgár vagyok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Értekezés, anyaggyűjtés, komponálás, palavessző, okostelefon, iPad, hitvallás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A kora modernség beszédmódjai (1700-as évek–1867)	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a 19. század magyar irodalmáról; Széchenyi István, Fazekas Mihály.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú (pl. régi, tájnyelvi vagy archaizáló) szövegek megismerése, megértésük gyakorlása segédeszközökkel.</p> <p>Tájékozódás a nyelvközösség és a nyelvi rendszer történetének főbb szakaszaira vonatkozóan.</p> <p>Annak felismertetése és tudatosítása, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést.</p> <p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia fejlesztése.</p> <p>A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák értelmezése (pl.: a szabadság eszményének érett felfogása).</p> <p>A nemzeti ébredés történetének megismerése által a nemzeti identitás megerősítése.</p> <p>Történeti és aktuális olvasatok összevetésével az irodalom társadalmi szerepének, szerepváltozásainak felismertetése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A klasszicizmus és a romantika gondolkodása, jelformái a művészetekben, különösen az irodalomban.</p> <p>Szabadság és beszédmód összefüggései a 19. században.</p> <p>A felvilágosodás eszmerendszerének hatása a klasszicizmusra.</p> <p>A romantika mint korstílus és mint kortól független gondolkodásmód.</p> <p>Felvilágosodás és klasszicizmus a magyar irodalomban (részletek <i>például</i> Bessenyei György, Batsányi János, Kármán József műveiből).</p>		<p><i>Etika</i>: az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: ismeretelmélet.</p> <p><i>Vizuális kultúra</i>: közvetlen tapasztalatok útján</p>

<p><i>Ajánlás:</i> Kazinczy Ferenc epigrammáinak stílusa (például saját Kazinczy-paródiák írása). A nyelvújítás és a nyelvteremtés humora. A <i>Lúdas Matyi</i> mint bosszúállás-történet – Döbrögi megjavulása?</p> <p>Az irodalmi népiesség kialakulása – példákkal.</p> <p>A klasszicizmus jellegzetességei (épített) környezetünkben.</p> <p><i>Ajánlások</i> A nyelvújítás és a nyelvteremtés humora. Szemelvények Kazinczy Ferenc: <i>Fogságom naplója</i> című művéből. A <i>Lúdas Matyi</i> későbbi feldolgozásai. A romantika a (mai) populáris műfajokban (például: <i>Csillagok háborúja</i>, <i>Harry Potter</i>-, <i>Alkonyat</i>-típusú bestsellerek, tévésorozatok, filmek világa). Az irodalmi élet fogalma; kezdetei és kialakulása Magyarországon (folyóiratok, irodalmi társaságok, kávéházak stb.). A hétköznapi élet a korban – a divat és az illem néhány vonása.</p>	<p>szerzett élmények feldolgozása; kreativitás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora. Társadalmi szabályok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Klasszicizmus, romantika, nyelvújítás, népiesség, klasszicizmus, bestseller, bosszúállás-történet, popularitás, folyóirat, irodalmi társaság, divat, illem.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Életművek – Petőfi Sándor</p>	<p>Órakeret 14 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Petőfi Sándor életének főbb eseményei és néhány verse; <i>János vitéz</i>.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. A hivatástudat példázatai. A forradalmiság erkölcsi dilemmája (Horváth János problémafelvetése). Kötődés a hazai tájakhoz, a szülőföldhöz. A könyvtári és internetes információkeresés ismereteinek bővítése, múzeumi információk. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. A költői nyelvhasználat rétegzettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom – és más tudatformák – nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A költő-szerep beteljesedése Petőfi életművében – kultuszának néhány jellemzője a lakóhelyen és tágabb környezetben, illetve az országban, továbbá határainkon túli magyar nyelvterületeken.</p>	<p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és</p>	

<p>Élet és költészet összefüggésrendszerének megértése Petőfi példáján keresztül. „Népdalai.”</p> <p>Ars poetica és humor Petőfi lírájában és epikájában (például <i>A természet vadvirága; A XIX. század költői; A helység kalapácsa</i>).</p> <p>Sors és élet, sors és szabadság (például: <i>Egy gondolat bánt engemet...; Világosságot!</i>).</p> <p>Sors és szerelem (például: <i>Beszél a fákkal a bús őszi szél..., Szeptember végén</i>).</p> <p>Sors és prófétaság – szabadságharc, látomások (például: <i>Palota és kunyhó; A farkasok dala; A kutyák dala; A szabadsághoz; A puszta, télen; Európa csendes, újra csendes...</i>).</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>Petőfi költészetének és személyiségének utóéletéből (például: Szilágyi Domokos: <i>Héjjasfalva felé</i>)</p> <p>Petőfi előtti és utáni ars poeticák összevetése egymással.</p> <p>Költészetének modernsége – pillantás a korábbi és a friss szakirodalomra.</p> <p>Petőfi Sándor nem-költői alkotásai (például fordításai; <i>Tigris és hiéna; A hóhér kötele; Útirajzok</i> – részletek).</p> <p>A képzőművészeti Petőfi-ábrázolások összegyűjtése és dokumentálása.</p> <p>Két-három – nem az általános iskolában megismert – Petőfi-vers megtanulása könyv nélkül.</p>	<p>lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések; politikai filozófia.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora. Társadalmi szabályok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Költőszerep, élet és költészet, ars poetica, kultusz, sors, szerelem, prófétaság, modernség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Életművek – Arany János</p>	<p>Órakeret 14 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A Toldi és néhány más verse, Petőfi és Arany barátsága.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>A feladatvállaló magatartás példájának megismerése.</p> <p>A bűn és bűnhődés erkölcsi kérdései.</p> <p>A fejlődés és változás, hagyomány és megújulás kérdései.</p> <p>A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése.</p> <p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása.</p> <p>Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán.</p> <p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben; az irónia.</p> <p>A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	

<p>A <i>Toldi estéje</i> – fejlődés és változás, hagyomány és megújulás kérdésköre (Toldi, Lajos király, Bence alakja és gondolkodása). A sors szorításában a forradalom után (például: <i>Letésem a lantot</i>). A balladák felé (például: <i>Kertben, Az örök zsidó</i>). A <i>Szondi két apródja</i> mint ars poetica. A derű poétikájának megteremtése az <i>Őszikékben</i> (például: <i>A tölgyek alatt; Epilogus</i>) A balladák mint az emberi létezés szintézisei (például: <i>Tengerihántás, Tetemrehívás, Vörös Rébék</i>). A <i>Mindvégig</i> létösszegző alkotásparancsa.</p> <p><i>Ajánlások</i> Arany János versei a szimbólumteremtés felé indítják el a magyar költészetet – példák a korábban tanult Arany-művekből és részletek a <i>Vojtina ars poeticájából</i>. Arany János hatása a magyar költészet további fejlődésére (Adyra, Babitsra, József Attilára és mai költőinkre).</p> <p>Legalább egy Arany-vers (lehetőleg ballada) megtanulása, szöveghű felidézése.</p>	<p><i>Etika</i>: az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések; etika, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Mozgóképkultúra: és médiaismeret</i>: kritikai gondolkodás; olvasás, szövegértés, elemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: a forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szimbólumteremtés, hagyomány és megújulás, ballada, a derű poétikája, létösszegzés, szintézis, költői hatás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Portrék – Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály</p>	<p>Órakeret 18 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Időmértékes verselés, hangsúlyos verselés, Csokonai néhány alkotása, Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i>, Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i>.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Irodalmi kánonunk nemzeti jelképpé vált alapműveinek megismerésével a tanuló váljék a közös kincs birtokosává, növekedjék benne a nemzethez tartozás tudata és a hazaszeretet.</p> <p>A mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú (pl.: régi, archaizáló) szövegek megismerése, megértésük gyakorlása segédeszközökkel.</p> <p>Különböző stílusok és stílusrétegek felismerésének gyakorlása különböző rendeltetésű szövegekben, alkalmazásuk a szóbeli és írásbeli kommunikációban. Szövegek pontos, értelmező felidézése és önálló, aktív reprodukálása a célnak megfelelően.</p> <p>Szövegek alkalmazása új helyzetben. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban. Történeti olvasatok megismerése és az aktuális olvasatok megfogalmazása. A különbségének felismertetése.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Élet, szerelem, költészet összefüggései Csokonainál. A színjátékok groteszk világa (részletek például a <i>Karnyónéból</i> és/vagy a <i>Tempefőiből</i>). „A semmiből világokat” teremtő költő (A <i>tihanyi ekhóhoz</i>, illetve például <i>A Magánossághoz</i>).</p> <p><i>Ajánlás</i> Létösszegzés egy új évszázad nyitányán (például: <i>Tüdőgyúladásomról</i>; <i>Az ember, a poézis első tárgya</i>).</p> <p>Berzsenyi nemzetmentő ódái (A <i>magyarokhoz I–II.</i>). A Berzsenyi-elégiák értékörző, szomorú derűje (például: <i>Levéltöredék barátnémhoz</i>). <i>A közelítő tél</i> komplex elemzése.</p> <p><i>Ajánlás</i> Berzsenyi Dániel: <i>A közelítő tél</i> – Barcsay Ábrahám: <i>A télnek közelgetése</i> (összehasonlító elemzés).</p> <p>Kölcsey Ferenc <i>Hymnusa</i> mint vers és mint nemzeti szimbólum. A <i>Vanitatum vanitas</i> című vers hitetlen hite az emberiségben. Részletek Kölcsey prózai alkotásaiból (például: <i>Nemzeti hagyományok</i>, <i>Parainesis Kölcsey Kálmánhoz</i>).</p> <p><i>Ajánlások</i> Más költőink <i>Himnusz</i> című versei (például: Vörösmarty Mihály, Juhász Gyula). Kölcsey ironikus-humoros műveiből (például <i>Magyar</i> című esszéje és találós kérdései: <i>Talányok</i>). A modern költészet és Kölcsey kapcsolódási pontjai.</p> <p>Vörösmarty Mihály, a nemzeti és a szerelmi romantika költője: a <i>Szózat</i> és (például) az <i>Ábránd</i>. <i>A Guttenberg-albumba</i> és a <i>Gondolatok a könyvtárban</i> című versek problematikája és aktualitása – a könyv(tárgy) mint ismerethordozó, mint szimbólum és mint műalkotás. <i>Az Előszó</i> és <i>A vén cigány</i> mint a létezés egyetemessége megtapasztalásának összegzése.</p> <p><i>Ajánlások</i> A kultúra értelmének erkölcsi vonatkozásai. A létezésre vonatkozó kérdések felelőssége. <i>Az Előszó</i> és <i>A vén vigány</i> (poszt)modernsége.</p> <p>Egy-egy Csokonai-, Berzsenyi-, Kölcsey- és Vörösmarty-vers megtanulása és szöveghű felidézése könyv nélkül.</p>	<p><i>Etika</i>: az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések; politikai filozófia.</p> <p><i>Földrajz</i>: az idő; a tér.</p> <p><i>Vizuális kultúra</i>: közvetlen tapasztalatok útján szerzett élmények feldolgozása; történeti festészet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: A forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora. Társadalmi szabályok; állampolgár vagyok.</p>
Kulcsfogalmak/	Létösszegzés, értékörzés, elégia, komplex elemzés, a himnusz mint műfaj,

fogalmak	létezés, kultúra és erkölcs, (poszt)modernség, összehasonlítás.
-----------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Jókai Mór	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Jókai Mór: <i>A kőszívű ember fiai</i>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A Jókai által teremtett írói világ, „nemzeti mitológia” megismerése. Az idő- és térmegjelöléseknek vagy ezek hiányának értelmezése. Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése.</p> <p>A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző epikai művekben.</p> <p>Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Konfliktuskezelési eljárások tanulása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A romantika jellemzői a prózairodalomban és Jókainál. Az <i>Arany ember</i> történetkezelése és jellemformálása. Tímár Mihály nem hibátlan élete és történetének tanulságai.</p> <p><i>Ajánlások</i> A legolvasottabb magyar író – a Jókai-divat jelentősége. Pillantás Jókai Mór egykori írófejedelmi életére és mai utóéletére, a későbbi és a mai irodalomra gyakorolt hatására. Egy másik Jókai-regény (részleteinek) megismerése. Egy Jókai-novella elolvasása (<i>például: Melyiket a kilenc közül?</i>). Egy Jókai-regényből készült film megtekintése és megbeszélése. Virtuális anyaggyűjtés egy leendő Jókai-émlékmúzeumhoz.</p>		<p><i>Etika:</i> a kapcsolatok világa; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a nemzetállamok kora.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írói népszerűség, romantika, történetkezelés, jellemformálás, írófejedelem, emlékmúzeum, Jókai-filmek.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – Magatartásmodellek a felvilágosodás, romantika és realizmus korában	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Jules Verne-regények.	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>Különböző olvasott vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok felismerése, értelmezése és kritikája különféle műfajokban.</p> <p>A könyvtári információkeresés ismereteinek bővítése.</p> <p>Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán.</p> <p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a</p>	

	<p>jellemezésben; az irónia. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományával, kódjaival. A fantázia fejlesztése.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A francia felvilágosodás irodalmából (részletek Voltaire, illetve <i>például</i> Rousseau és Montesquieu műveiből).</p> <p>Pillantás az angol felvilágosodás irodalmára (részletek Jonathan Swift <i>Gulliver utazásai</i> című regényéből).</p> <p><i>Ajánlás</i> Államszerveződési lehetőségek példái nyomán beszélgetések az ideális berendezkedésről, állampolgárságról, demokráciáról.</p> <p>Goethe <i>Vándor éji dala</i> című verse, illetve annak többféle magyar fordítása.</p> <p><i>Ajánlások</i> Goethe <i>Faustja</i> mint önreflektív emberiségdráma – részletek. A mű továbbgondolásainak összegyűjtése az interneten. Részletek <i>például</i> Schiller, Hölderlin, E. T. A. Hoffmann, Heinrich von Kleist műveiből.</p> <p>Puskin <i>Anyeginje</i> mint a tépelődő hős, a „felesleges ember” típusának első megjelenítője a romantikában.</p> <p><i>Ajánlás</i> Az <i>Anyegin</i> opera- és balettfeldolgozása.</p> <p>Az antik eszmények megjelenése a romantikában – <i>például</i> John Keats <i>Óda egy görög vázához</i> című verse.</p> <p>Balzac és Stendhal „romantikus realizmus”-a – <i>például</i> az <i>Elveszett illúziók</i> és/vagy a <i>Vörös és fekete</i> című regények néhány részletének elemzésével (a fejlődés- és a lélektani regény műfaja).</p> <p>Edgar Allan Poe, a detektívtörténet atyja – <i>például</i> a szerző egy rövid novellája és/vagy <i>A holló</i> című verse és annak fordításai.</p> <p><i>Ajánlások</i> Montesquieu <i>Perzsa levelek</i> című „napló”-jának aktualitása – feldolgozás <i>például</i> beszélgetésben és/vagy drámajátékkal. Internetes gyűjtés a <i>Perzsa levelek</i>-témához és a prezentáció bemutatása (ppt- vagy prezi-program segítségével). Alexandre Dumas és/vagy Jules Verne valamely művének megidézése – szöveges vagy filmes formában (<i>például: A három testőr; 80 nap alatt a Föld körül</i> stb.)</p>	<p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret; a kapcsolatok világa.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> kritikai gondolkodás; olvasás, szövegértés, elemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora. Társadalmi szabályok; állampolgár vagyok.</p>

Egy rövidebb vers vagy egy hosszabb szöveg részletének megtanulása, szöveghű felidézése könyv nélkül.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felvilágosodás, felesleges ember, detektívtörténet, „romantikus realizmus”, fejlődésregény, lélektani regény, önreflexió, emberiségdráma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház és dráma – Katona József: <i>Bánk bán</i> ; Vörösmarty Mihály: <i>Csongor és Tünde</i>	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Jókai Mór: <i>A kőszívű ember fiai</i> .	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Élet-válaszutak felismerése a különböző helyzetekben. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret jelentősége. A költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben; az ironia. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése. A drámai történetmondás sajátosságainak feltárása. Színház és dráma kapcsolatának felismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Bánk és Gertrudis konfliktusa és bonyolult viszonyrendszere. A <i>Bánk bán</i> mint személyiségdráma. A felelősség kérdése. „Érdekcsoportok”, konfliktusok a műben – Arany János tanulmányának kiindulópontja alapján.</p> <p><i>Ajánlások</i> Bánk elképzelt „bíróági tárgyalásának” dramatizált eljátszása az osztályban. A <i>Bánk bán</i> utóéletének gazdagsága – szakirodalom, operafeldolgozások, filmek. Teremthető-e nyugalom erőszakkal? (Vita az osztályban.)</p> <p>A <i>Csongor és Tünde</i> műfajának kérdése. Az élet-válaszutak megjelenítése a különböző helyzetekben és a figurák alakjában.</p> <p><i>Ajánlások</i> A <i>Csongor és Tünde</i> egy újabb színházi adaptációjának megtekintése A mű ironiája és humora, jövőképe. Szituációk eljátszása az osztályban a művekből – többféle rendezői felfogásban és szereposztásban.</p>		<p><i>Dráma és tánc:</i> befogadás, értelmezés; történetek feldolgozása; rögtönzés és együttműködés.</p> <p><i>Etika:</i> az erkölcsi gondolkodás alapjai; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon; a nemzetállamok kora.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érdekcsoport, konfliktus, személyiségdráma, felelősség, mesedráma, ironia, humor, jövőkép, operafilm, szereposztás, színházi adaptáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalom és kultúra	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A hétköznapi tematikájú korábban megismert irodalmi művek	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok háttérének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése.</p> <p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia fejlesztése.</p> <p>Igény és képesség kialakítása az ízlés önálló fejlesztésére.</p> <p>Együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában.</p> <p>A kommunikációs zavarok, konfliktusok feloldásának eljárásai.</p> <p>A testbeszéd és a gesztusnyelv lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása.</p> <p>A manipulációs szándék(ok), a hibás következtetések és a megalapozatlan ítéletek felismerése.</p> <p>Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése.</p> <p>Különböző műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat bemutatása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az irodalom kapcsolata a természettel, a természeti-tárgyi környezettel és annak kímélésével – néhány példa: Bessenyei György: <i>A Tiszának reggeli gyönyörűsége</i>; Petőfi Sándor: <i>A Tisza, Az Alföld, Kiskunság, Szülőföldemen</i>; József Attila: <i>A Dunánál</i> (részletek).</p> <p>A természeti szép szerepe a költészet fejlődéstörténetében. A környezettudatosság jelentősége életünkben.</p> <p>A roma kultúra legfontosabb vonásai. A cigány (roma) irodalom jellegzetes motívumai.</p> <p>A digitális (szak)irodalmi szövegtárak világa: Digitális Irodalmi Akadémia, Magyar Elektronikus Könyvtár, Villanyspenót, Neospenót stb.</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>A magyarországi cigány (roma) művészet és irodalom néhány alkotója, illetve alkotása (<i>például</i> – festészet: Péli Tamás, Szentandrassy István; zene: 100 tagú cigányzenekar; irodalom: Bari Károly, Choli Daróczi József, Jónás Tamás, Szécsi Magda és mások).</p> <p>A cigány-motívum korábbi irodalmunkban – <i>például</i>: Vörösmarty Mihály: <i>A vén cigány</i>; Babits Mihály: <i>Cigánydal</i>; <i>Cigány a siralomházban</i>.</p>		<p><i>Etika</i>: a kapcsolatok világa; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Idegen nyelvek</i>: interkulturális kompetencia.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák. Kritikai gondolkodás; hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések; erkölcsfilozófia.</p>

<p>Kultúra, nyelv, másság, tolerancia – beszélgetés az osztályban.</p> <p>Valóság és fikció összefüggései az irodalomban (részben ismétlés) – <i>például</i> Weöres Sándor: <i>Psyché</i>.</p> <p>Kreatív szövegalkotási gyakorlatok különböző műfajokban (<i>például</i>: levél, fülszöveg, tárcanovella stb.).</p> <p>A költészet szerepe életünkben – visszatalálás az ősi formákhoz: a közösségben hangzó vers. Memoriter- és szövegmásolási verseny.</p> <p><i>Ajánlás</i> Bonyolultabb és hosszabb saját munkák alkotása: <i>például</i> kisregények, egyfelvonásosok írása, továbbá kreatív szövegtárgyak (anyagukban vagy anyagukon szöveget hordozó tárgyak) készítése.</p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: a média társadalmi szerepe, használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Roma (cigány) művészet és irodalom, valóság és fikció, környezettudatosság, kreativitás, memoriterverseny.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló képes írott szövegek (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő szöveg) globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére.</p> <p>Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni.</p> <p>Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, s e képességet alkalmazni tudja elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.</p> <p>Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.</p> <p>Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat.</p> <p>Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat.</p> <p>Tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban és hangnemeiben.</p> <p>Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel, képes szöveghű felolvasásra, kellő tempójú, olvasható, rendezett írásra.</p> <p>Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.</p> <p>Képes definíció, magyarázat, egyszerűbb értekezés (kisértkezés) készítésére az olvasmányaiival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.</p> <p>Ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra</p>
--	--

	<p>ezek gyakori műfajaiban. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Igyekszik eligazodni a 2000 utáni évek kortárs irodalmában (is), illetve készség szintjén kezeli az online irodalmi felületeket. Ismeri a digitális (szak)irodalmi szövegtárak világát, s kezd azokban otthonosan mozogni. Ő maga is rendszeresen próbálkozik kreatív – papíralapú, illetve digitális – írással. Örömmel vesz részt beszélgetésekben, vitákban, irodalomról folyó diskurzusokban és projekteknél – ideértve a diákszínjátszást, -újságírást és -szerkesztést is. Beszélgetéseiben, vitáiban tud idézni memoriterekéből és egyéb irodalmi alkotásokból.</p>
--	---

11–12. évfolyam

A magyar nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára, a saját nyelvhasználat kontrolljára; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használatára. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése. Folyamatos cél a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, a kezelési módok keresése.

A nyelvi magatartás és az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása. Mind a problémamegoldó gondolkodást, mind a kreativitást növeli, ha a tanuló ismeri a deduktív vagy induktív érvelést, a cáfolat módszereit; képes szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására. Retorikai tudását megfelelően képes használni a tanulásban és a társadalmi nyilvánosságban.

Elvárt a kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékeink (*A Tihanyi apátság alapítólevele*, *Halotti beszéd*, *Ómagyar Mária-siralom*) ismerete.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő

szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott és önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra. Tud többféle forrásból jegyzetet, vázlatot, hivatkozást és forrásjegyzéket készíteni.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a magyar nyelv értékeinek őrzésében. A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

Az irodalomtanítás alapelve 11–12. osztályban is – a korábbiakhoz hasonlóan – az olvasás megszerettetése. Cél, hogy a színvonalas irodalom iránti igény a 12. évfolyam elvégzése után is megmaradjon. E szándékot 11. osztályban az esztétikummal való találkozás árnyalt és rétegzett lehetőségei kínálják – ilyen *például* a három életmű (Ady, Babits, Kosztolányi) –, 12.-ben pedig a ma irodalmának hangsúlyos jelenléte. A kerettanterv természetesen továbbra is lehetővé teszi a tanár számára a koncentrikus tananyagszervezést. Mindkét évfolyamon szintén egy olyan, hosszabb (10-12 órányi) első résszel kezdődik a feldolgozás, amelyben vázlatosan megtalálható az egész éves anyag lényege. A tanterv ezen évfolyamokon még inkább az érettségit tartja elérendő és követendő célnak, s ennek rendelte alá a struktúrát is. Jelentős szerzők választhatóként szintén taníthatók e bevezető jellegű órákon (a 11.-es anyagban *például* Gyulai Pál és/vagy Vajda János, a 12.-esben Szabó Magda és/vagy Esterházy Péter).

A tanterv ezeken az évfolyamokon is az érettségi kategóriáinak megfelelően tartalmazza a tananyagot (*Életművek, Portrék, Látásmódok, Világirodalom, Kortárs irodalom, Színház és dráma, Irodalom és kultúra*) – a tanárnak hangsúlyozottan szabad kezét biztosítva az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításához.

Valamennyi olyan szerző, akit a tanterv névvel megemlít, illetve az összes olyan mű, amely bárhol címszerűen megjelenik, ám nem szerepel a *Nemzeti alaptanterv*-ben, nem kötelező tananyagnak, hanem választható lehetőségnek tekintendő. (A szaktanár ezen alternatívákat természetesen további szerzőkkel és művekkel egészítheti ki – az eleve rendelkezésére álló 10%-nyi választhatóságon felül is. Minden ilyen esetben a *Nat* megfogalmazásai – „*például*”, „részletek”, „és még négy-öt” stb. – tekinthetők mérvadónak.)

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kommunikáció	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése. A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátítása. Képesség fejlesztése a manipulációs szándékok felismerésére.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is.	<i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret: reklám, meggyőzés,</i>	

<p>Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása. A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.</p>	<p>manipuláció. <i>Vizuális kultúra:</i> képi közlés. <i>Dráma és tánc:</i> szituációk, dialógusok értelmezése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs zavar. Manipuláció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Retorika	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Érvelő szövegek értelmezése és alkotása. Stilisztikai és jelentéstani ismeretek. Kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése. Önálló beszéd megírásához, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása. A szónok tulajdonságai, feladatai. A szónoki beszéd kommunikációs funkciói. A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. A hatásos előadasmód eszközei. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat- és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Antik szónokok, neves magyar szónoklatok (pl. Kölcsey, Kossuth, Deák). Közéleti megnyilatkozások retorikája. <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> a meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. <i>Dráma és tánc:</i> a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok</p>

	értelmezése. <i>Matematika:</i> bizonyítás, érvelés, cáfolat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, szónok, szónoklat, beszéd fajta (bemutató, tanácsadó, törvényszéki), alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Szónoklat, bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, befejezés (összefoglalás, kitekintés). Az érv felépítése (tétel, bizonyítás, összekötőelem). Az érvelés logikája (indukció, dedukció).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Általános nyelvészeti ismeretek	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Kommunikáció, jelentéstan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról. Kellő tájékozottság kialakítása a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az ember mint nyelvhasználó lény; a nyelv, a kommunikáció és az ember elválaszthatatlan egysége. A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése). Nyelvi identitás. Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.		<i>Idegen nyelvek:</i> nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. <i>Vizuális kultúra:</i> a vizuális nyelv összetevői.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Pragmatikai ismeretek	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A nyelv működésének, a nyelvhasználatnak a megfigyelése különböző kontextusokban, különböző cél elérésére. Annak megtapasztalása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket, hogyan képesek megnyilatkozásaikkal akár cselekvéseket is végrehajtani. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a magyar nyelv leggyakoribb udvariassági formák használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése, elsajátítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A nyelvhasználat a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata, illetve megsértésük következményeinek megtapasztalása.</p> <p>A társalgásban előforduló néhány jellemző deixis forma szerepe. Az udvariassági formák használata.</p>		<p><i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Megnyilatkozás.</p> <p>A társalgás szerveződése; társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás.</p> <p>Beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció).</p> <p>Deixis.</p> <p>Együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, mód, kapcsolódási).</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szövegalkotás	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	<p>A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás.</p> <p>A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete.</p> <p>Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stílus eszközök alkalmazása.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése.</p> <p>A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás. Esszéírási gyakorlatok.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel).</p> <p>Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével. Az érvelő esszé szerkezete.</p>		<p><i>Informatika:</i> szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelv és társadalom	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	<p>A személyes és a tömegkommunikációval kapcsolatos ismeretek, nyelvi tudatosság, egyéni nyelvhasználat, stílusrétegek.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete. A vitakészség, a meggyőző érvelés fejlesztése. Ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről (nyelvvédelem és nyelvművelés). A magyar nyelvről való tudását a tanuló identitása részének tekinti. Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának megfigyelése által a nyelvi tudatosság, az önismeret fejlesztése. Nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése. Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése által a nyelvi tudatosság és önállóság fejlesztése, érvek, adatok értelmezése.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségi nyelvhazánálata. A nyelvi tervezés elvei és feladatai. A nyelvművelés fogalma, kérdései, feladata, szinterei; a nyelvi norma. A nyelvváltozatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk. A köznyelv jellemzői, használati területe. A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókincse. A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk. A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárásaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői. A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései. A nyelvváltozatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása. A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái. <i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat. <i>Földrajz:</i> a nyelv területi tagolódása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, norma. Nyelvváltozat. Vízszintes és függőleges tagolódás; standard köznyelv, társalgási nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, szociolektus. Nyelvjárás, regionális köznyelv, tájszó. Csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv. Szleng, argó. Kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Nyelvtörténet</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete, néhány alapvető kérdése, a történetiség fogalma, a nyelv területi tagolódása,</p>	

	nyelvjárások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése. Kellő tájékozottság kialakítása a magyar nyelv rokonságáról, nyelvtörténeti korszakairól, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. Legfontosabb nyelvm emlékeinknek (<i>A tihanyi apátság alapítólevele</i>, <i>Halotti beszéd</i>, <i>Ómagyar Mária-siralom</i>) a nyelvi-kulturális identitásában játszott szerepének tudatosítása. A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében elhatárolódás a tudománytalan nyelvrokonítástól, de nyitottság az újabb tudományos kutatások irányában.</p>	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p>Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvtípusok és nyelvcsaládok, a magyar nyelv jellemzői. A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói. A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei. A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kéziratos és nyomtatott nyelvm emlékek. A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvm emlékeink (<i>A tihanyi apátság alapítólevele</i>, <i>Halotti beszéd</i>, <i>Ómagyar Mária-siralom</i>) megismerése. Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. <i>A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ</i>) megismerése, használata. Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei. A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái. A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. A mai nyelvállapot néhány jellemzője.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: a magyar nép vándorlásának története, nyelvm emlékek, kódexek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Nyelvtípus, nyelvcsalád. Uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság. Ósmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor. Nyelvm emlék; szórványemlék, vendégszöveg, kódex, ősnymtatvány. Ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó. Nyelvújítás, ortológus, neológus. Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ismeretek a nyelvről	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A tanult anyanyelvi ismeretek összefoglaló rendszerezése, felkészülés az érettségire.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi témakörei és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása. Készülés a szóbeli és írásbeli érettségi vizsgára.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése; felkészülés az érettségire.		<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia; idegen nyelvek: a nyelvvel, a nyelvhasználattal kapcsolatos kérdések.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, beszéd, kommunikáció, szöveg, nyelvi szint, retorika, stílus, jelentés, nyelv és társadalom, magyar nyelv, nyelvtörténet, nyelvi változás.	

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A 19. század második felének művészeti irányzatai és műfajai	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Korstílusok, stílusirányzatok, műfajok irodalmi és művészettörténeti fogalmai; Arany János költészete (a <i>Toldi</i> és néhány vers); Jókai Mór, Gárdonyi Géza alkotásainak részletei, vázlatos életrajzi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia fejlesztése. Kreatív irodalmi játékok, vers- és prózaalkotás jellemzőinek bemutatása saját példákon.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Művészeti műfajok, korstílusok, irányzatok a 19. század második felében és a 20. század elején. Néhány jelentős képzőművész és építész hatása az irodalomra (alkotókra és alkotásokra). A magyar irodalmi szimbolizmus kezdetei (Vajda János: <i>Húsz év múlva</i> és például: <i>Az üstökös, Harminc év után</i>)</p> <p><i>Ajánlások</i> A nézőpontváltás poétikája (például: Flaubert: <i>Bovaryné</i>). A magyar próza irányai (például: Gyulai Pál, Kemény Zsigmond). Az avantgárd irányzatok (jelentősége) a művészetekben és az irodalomban. Mindennapi élet a korban – divatjelenségek. Vajda- és Ady-motívumok összevetése egymással. A korszak zenei életének hatása az irodalmi életre. (például:</p>		<p><i>Ének-zene:</i> Liszt, Bartók, Kodály munkássága.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális nyelv és technikák, avantgárd irányzatok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> kortárs csoport és ifjúsági szubkultúrák.</p>

Csajkovszkij, Sztravinszkij, Liszt, Bartók, Kodály).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Premodernség és (klasszikus) modernség, realizmus, naturalizmus, szimbolizmus, impresszionizmus, szecesszió, korszak, denotatív és konnotatív jelentés, pozitívizmus, avantgárd, divat, zene és irodalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életművek – Ady Endre	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Ady néhány versének és életrajzának (vázlatos) ismerete. Az Osztrák–Magyar Monarchia néhány jellemző vonása; a városiasodás, a polgárisodás, az újságírás. A szimbolizmus fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. Az internetes adatgyűjtés technikáinak gyakorlása, hipertextek, linkek használata. A digitálisprezentáció-készítés készség szintű alkalmazása (ppt, prezi).	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Ady életművének legfontosabb csomópontjai: újságírás, az <i>Új versek</i> részletei, további kötetek. A <i>[Góg és Magóg fia vagyok én...]</i> című vers lírai énje. A szerelem mint meghatározó költészeti motiváló erő (Léda- és Csinszka-versek). Az istenes versek költője (például <i>A Sion-hegy alatt</i>) és/vagy Létösszegzés a XX. században: <i>Kocsi-út az éjszakában</i>. A létharc-versek műfaja, megformáltsága, poétikai újszerűsége (például: <i>Harc a Nagyúrral</i>, <i>Az ős Kaján</i>, <i>Az eltévedt lovas</i>) <i>Mag hó alatt</i>, <i>Ember az embertelenségben</i> (Ady háborúellenes költészete – párhuzamok Babitscal és más költőkkel, írókkal). Egy szabadon választott ciklus az életműből. Ciklus- és kötetkompozíció összefüggései.</p> <p><i>Ajánlások</i> <i>Az Értől az Oceánig</i> (lélekrajz, társadalomtörténet, esztétikum). A önmegszólítás és az önreflexió poétikai változatai, illetve a betegség tematizálása Ady költészetében. „Eltévedt lovas”-evokációk Ady után. Karinthy Frigyes: <i>Így írtok</i> Tíjének Ady-utánzásai. Valamelyik fenti téma kétféle feldolgozása egyéni projektmunkaként, melynek eredményei digitális prezentációk lesznek (ppt és prezi).</p> <p>Két vagy három szabadon választható Ady-vers megtanulása,</p>		<p><i>Etika</i>: a kapcsolatok világa; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések, etika, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Hon- és népismeret</i>: örökségünk, hagyományaink.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: kritikai gondolkodás; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Kritikai gondolkodás; hazánk és a nagyvilág a 20.</p>

szöveghű felidézése könyv nélkül.	század első felében. Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modernség, szimbolizmus, szecesszió, publicisztika, létösszegzés, értékörzés, ciklus, verstípusok, önreflexió, paródiák.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életművek – Babits Mihály	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Ars poeticák a költészetben, a prófétaság mibenléte, irónia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az életműben felvetett erkölcsi kérdések azonosítása, megbeszélése, továbbgondolása.</p> <p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben; az irónia. Történeti és aktuális olvasatok összevetésével a kritikai gondolkodás fejlesztése.</p> <p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban.</p> <p>A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Szerep, személyiség, költészet összefüggései Babitsnál.</p> <p>Az ars poetica hagyománya a magyar költészetben.</p> <p>Összehasonlítások Berzsenyivel, Petőfivel, Arannyal, Adyval – elsősorban <i>A lírikus epilógja</i> és a <i>Cigány a siralomházban</i> című versek alapján.</p> <p>Az <i>Esti kérdés</i> problematikája, világlátása, létösszegzése.</p> <p>A háború ellen írott versekből (például: <i>Húsvét előtt</i>, <i>Fortissimo</i>).</p> <p>A közvetítés és a közvetítettség ars poeticái: a <i>Csak posta voltál</i> és az <i>Ősz és tavasz között</i> – önmegszólítás, világ- és önmegértés viszonyrendszere.</p> <p>A <i>Jónás könyve</i> és a <i>Jónás imája</i> – prófétaság és ironikus önszemlélet. A Jónás-téma variációi a világ- és a magyar irodalomban.</p> <p>A Nyugat korszakformáló jelentősége.</p> <p><u>Ajánlások:</u></p> <p>Az <i>Esti kérdés</i> összevetése például Vajda János <i>Nádas tavon</i> című költeményével, esetleg meghallgatása Babits hangján a PIM honlapjáról.</p> <p>Betegség és költészet (például: Arany, Ady, Babits); a <i>Balázsolás</i>. Babits prózairói és fordítói, szerkesztői tevékenysége (például: <i>Timár Virgil fia</i>, <i>Isteni színjáték</i>, Nyugat).</p> <p>A költőktől elhangzó saját versek jellegzetességei (például Babits Mihály, Pilinszky János, Nagy László, Márai Sándor, Weöres Sándor)</p>		<p><i>Etika</i>: a kapcsolatok világa, törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében.</p> <p>Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák.</p>

mondja a saját verseit). Babits posztmodern parafrázisai.	
Két-három Babits-vers megtanulása, szöveghű felidézése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ars poetica, parafrázis, filozófiai költészet, közvetítés, próféta-ság, (ön)írónia, irodalmiság, Nyugat, a hangzó vers.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életművek – Kosztolányi Dezső	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Kosztolányi néhány versének, egy novellájának és életrajzának (vázlatos) ismerete;	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia, az ítélőképesség fejlesztése.</p> <p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása.</p> <p>Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán.</p> <p>Igény és képesség kialakítása, erősítése az ízlés önálló fejlesztésére.</p> <p>Különböző műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat bemutatása.</p> <p>Hangnemek, esztétikai minőségek megértése: szép, rút, fenséges, humor, groteszk, írónia, abszurd, tragikum, komikum, idill.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Kosztolányi jelentősége, életművének általános jegyei (vendéglét, homo aestheticus stb.).</p> <p><i>A Boldog, szomorú dal</i> mint a beérkezetttség és a mégis-hiányérzet örök dilemmáját megragadó költészet példája.</p> <p>Szerkesztettség és líraiság a Kosztolányi-költészetben (például: <i>A szegény kisgyermek panaszai, Őszi reggeli, Októberi táj</i>).</p> <p>Kosztolányi <i>Halotti beszéde</i> mint búcsúzásvers.</p> <p>A világ- és önmegismerés katarzisa: a <i>Hajnali részegség</i>.</p> <p><i>A fürdés, A kulcs, a Házi dolgozat és a Tengersizem</i> című novellák közül az egyik közös, egy másik önálló értelmezése.</p> <p>Az <i>Édes Anna</i> szerkezete, nyelvezete, kompozíciója, értelmezési irányai és filmadaptációja.</p> <p>Ajánlások</p> <p><i>A Halotti beszéd</i> című Kosztolányi-vers összevetése a <i>Halotti beszéddel</i>, illetve Márai Sándor és Juhász Gyula azonos című versével).</p> <p>A számadásköltészet hagyománya a magyar irodalomban (Csokonai-, Vörösmarty-, Petőfi-, Arany-, Babits-párhuzamok).</p>		<p><i>Etika</i>: a kapcsolatok világa, törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Idegen nyelvek</i>: interkulturális kompetencia.</p> <p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret</i>: a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és</i></p>

<p>Az élettől való búcsúzódás derüje – <i>például: Esti Kornél éneke, Ének a semmiről.</i></p> <p>A prózaíró Kosztolányi szövegeinek általános jellegzetességei: komponálásmód, tér- és időkezelés, példázatosság.</p> <p>A nyelvproblematika mint a XX. századi irodalom alaptémája.</p> <p>Két-három Kosztolányi-vers vagy a <i>Hajnali részegség</i> megtanulása, szöveghű felidézése.</p>	<p><i>állampolgári ismeretek:</i> Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében.</p> <p>Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vendéglét, versciklus, búcsúzásvers, számadásköltészet, novella, vers- és novellafűzér, kommunikáció(képtelenség), tér- és időkezelés, példázatosság, nyelvproblematika.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék – Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Mikszáth és Móricz legalább egy-egy novellájának, egy-egy regényének és életrajzának (vázlatos) ismerete. Filmadaptációk ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Néhány alapvető emberi léthelyzet, motívum, metafora, toposz, archetípus állandó és változó jelentéskörének bemutatása (élet és halál, beavatás, út, család, férfi–nő, szerelem, gyermek, szülőföld, haza, törvény, bűn és bűnhődés, mikro- és makrokozmosz).</p> <p>Elbeszélő, nézőpont, történetmondás, cselekmény, helyszín, szereplő, leírás, párbeszéd, jellemzés, jellem, hőstípus fogalmának mélyítése. Az idő- és térmegjelöléseknek vagy ezek hiányának értelmezése.</p> <p>Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése. A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző epikai művekben. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Mikszáth Kálmán életpályájának néhány eseménye.</p> <p>A klasszikus novella műfaja és annak továbbfejlesztése (<i>például: Az a fekete folt; Bede Anna tartozása; A kaszát vásárló paraszt</i>).</p> <p>Példázatosság és modellszerűség a Mikszáth-szövegekben.</p> <p><i>A Beszterce ostroma</i>, illetve az <i>Új Zrínyiász</i> részletei –</p> <p><i>Ajánlás</i></p> <p>Don Quijote-izmus és felbontott időszerkezet; a megkésetttség ábrázolása, groteszkuság, parodisztikusság Mikszáth műveiben.</p> <p>Móricz Zsigmond szociális érzékenysége (<i>például: Hét krajcár, Tragédia, Szegény emberek, Árvácska</i>) – a szegénység mint téma az irodalomban (festészetben, filmművészetben).</p> <p>A <i>Barbárok</i> példázatossága, modellszerűsége, nyelvezetének, stílusának egyedisége – jellem és nyelvhasználat összefüggései, a narráció sajátosságai, a befejezés talányossága a novellában.</p>		<p><i>Etika:</i> a kapcsolatok világa; törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések, erkölcsfilozófia.</p> <p><i>Földrajz:</i> a földrajzi tér regionális szerveződése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> változások a mindennapi életben.</p>

<p><i>Ajánlások</i> Az idő- és térábrázolás világossága, a nézőpontok relativitása, az erkölcsi kérlelhetetlenség és a hűség ábrázolása a <i>Barbárokban</i>. Móricz Zsigmond történelmi regényeinek világa. Az <i>Erdély-trilógia</i> lényege és jelentősége (részletek a <i>Tündérkertből</i>). Móricz-regények színpadi és filmadaptációi – filmek vagy filmrészletek megismerése.) Karinthy Frigyes Móricz-paródiái.</p> <p>Egy bekezdésnyi szövegrészlet (10-20 sor) megtanulása valamelyik írótól.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Elbeszélő, nézőpont, novellafűzér, példázatosság, szociális érzékenység, cselekmény, stílus, történelmi regény, hőstípus, paródia, az értelmezés korszakfüggősége.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Látásmódok – Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Kassák Lajos, továbbá a polgári, a népi és konzervatív irányzatok törekvései a 20. században</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond néhány műve illetve az <i>Így írtok ti</i> néhány története.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárása és értelmezése. Önkifejezés és kreativitás különböző műfajokban (szövegek átírása különböző nézőpontokból stílus- és hangnemváltással, sajtóműfajok gyakorlása). A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. Helyi kötődés, nemzeti identitás erősítése (irodalmi emlékhelyek).</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Kassák Lajos életművének, illetve a polgári és a népi írók törekvéseinek vázlatos ismerete. Krúdy Gyula <i>Szindbád</i>-történeteinek és novelláinak világa</p> <p><i>Ajánlás</i> Részletek Márai Sándor <i>Szindbád hazamegy</i> című palimpszeszt-regényéből és Huszárik Zoltán <i>Szindbád</i>-filmjéből.</p> <p>Egy-két Karinthy-szöveg elolvasása, értelmezése</p> <p><i>Ajánlások</i> Az <i>Előszó</i> – Koncz Zsuzsa előadásában. Az író világgépének rokonsága a modernitás hálózatos gondolkodásával (<i>például: Láncszemek</i> című novellája).</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> öröklődés; magatartás és lelki egészség.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> befogadás és értelmezés.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a 19. század és korunk zenéje.</p> <p><i>Fizika:</i> rendszerek; a felépítés és működés kapcsolata.</p>

<p>Juhász Gyula szerelmi költészetéből (<i>Anna örök</i>).</p> <p><i>Ajánlás</i> A művészvers fogalma és a művészbártság megverselése (<i>például: Gulácsy Lajosnak</i>).</p> <p>Tóth Árpád világszemlélete (<i>például: Elégia egy rekettyebokorhoz, Lélektől lélekig</i>).</p> <p>Részletek <i>A ló meghal a madarak kirepülnek</i> című Kassák-poémából. Konstruktivizmus a festészetben és a költészetben.</p> <p>A népi írók mozgalma – néhány alkotás részleteinek megismerése vagy felidézése: népiesség és konzervativizmus (<i>például Tamási Áron: Ábel a rengetegben</i>; részletek <i>például</i> Németh László, Illyés Gyula, Féja Géza, Veres Péter, Nyirő József műveiből).</p> <p>A polgári irodalom a két világháború között (részletek Márai Sándor regényeiből és Molnár Ferenc színpadi műveiből – ha lehetséges, színházlátogatással egybekötve).</p> <p>A Nyugattal „konkurens” folyóiratok szellemisége, jelentősége és hatásuk az irodalomra (<i>például: Napkelet</i>, illetve Kassák Lajos és Németh László „egyszemélyes folyóirat”-ai).</p>	<p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések; tudományfilozófia.</p> <p><i>Matematika</i>: matematikai tapasztalatszerzés, a matematika épülésének elvei.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: a média kifejezőeszközei.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szecesszió, művészvers, novellafüzér, alteregó, konstruktivizmus, népi írók, polgári irodalom, egyszemélyes folyóirat, konzervativizmus.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Kortárs irodalom</p>	<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Néhány kortárs lírai és prózai alkotás, irodalmi értékű dalszövegek,</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Szövegalkotás a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papíralapú és az elektronikus műfajokban. Önkifejezés és kreativitás különböző műfajokban (szövegek átírása különböző nézőpontokból stílus- és hangnemváltással, sajtóműfajok gyakorlása). A lírai beszéd mód változatainak értelmezése; korszakjellemező beszéd módok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése. Az ízlés kontextuális függőségének megértése. Reflektálás korunk erkölcsi kihívásaira.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Szövegek egymás közt: <i>például</i> Ady-, Babits-, Kosztolányi-versek parafrázisai, palimpszesztjei (Orbán Ottó, Kovács András Ferenc, Varró Dániel, Lackfi János és mások alkotásai) – az intertextuális</p>		<p><i>Etika</i>: korunk erkölcsi kihívásai. <i>Dráma és tánc</i>:</p>

<p>elemek és eszközök használatának jelentősége.</p> <p>A népi hagyomány továbbélése a XX. századi és a kortárs irodalomban (például Kányádi Sándor, Csoóri Sándor, Nagy László, Nagy Gáspár).</p> <p>A kortárs színház néhány aktuális kérdése – újfajta beszédmodok; felfokozott nyelviség és színjátszás problematikája (például: Spiró György: <i>Csirkefej</i>; Háy János: <i>A Gézagyerek</i>; Garaczi László: <i>Plazma</i>).</p> <p>Kortárs irodalmi körök, társaságok és közösségek. A korábban megismert internetes irodalmi lapok, folyóiratok rendszeres böngészése.</p> <p>A Digitális Irodalmi Akadémia jelentősége (részben ismétlés). A mai magyar filmkészítés néhány művészi, kortárs irodalmi adaptációja (például: Szabó Magda – Szabó István: <i>Az ajtó</i>; Csáth Géza – Szász János: <i>Witman fiúk</i>).</p>	<p>Drámajáték-foglalkozás kortárs drámák segítségével.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Parafrázis, palimpszeszt, intertextualitás, kortárs irodalom, újfajta beszédmodok, nyelviség, Digitális Irodalmi Akadémia, művészfilm.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Színház és dráma (Madách, Ibsen, Csehov)</p>	<p>Órakeret 12 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p><i>Az ember tragédiájának</i> néhány szállóigévé vált sora.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az európai és a magyar irodalom kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Reflektálás korunk erkölcsi kihívásaira. Az emberi kapcsolatok bonyolultságának felismerése, értelmezése, a személyiség tisztelete. A színház és dráma világának hatékony eszközszerének megismerése, szerepe a lelki egyensúly megtartásában. Az idő- és térmegjelöléseknek vagy ezek hiányának értelmezése. A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző drámai művekben. A drámai történetmondás sajátosságaival, színház és dráma kapcsolatával összefüggő ismeretek bővítése. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. Hangnemek, esztétikai minőségek megértése és átélése: szép, rút, fenséges, humor, groteszk, ironia, abszurd, tragikum, komikum, idill; katarzis.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Madách Imre <i>Az ember tragédiája</i> című alkotásának műfaji kérdései. <i>A Tragédia</i> történelemszemlélete és létfilozófiája, társművei a magyar és a világirodalomban.</p>		<p><i>Dráma és tánc</i>: a dráma és színház formanyelvének</p>

<p>A főszereplők képviselte hármasságok a <i>Tragédiában</i>.</p> <p><i>Ajánlások</i> A <i>Tragédia</i> színházi története és filmes feldolgozásai (Jeles András: <i>Angyali üdvözlét</i> – részletek; Jankovics Marcell monumentális animációs rajzfilmje – részletek). A <i>Tragédia</i> paródiái (például: Karinthy Frigyes: <i>Az emberke tragédiája</i>).</p> <p>A klasszikus modernség drámairodalmának néhány jellemzője.</p> <p><u>Ajánlások:</u> Henrik Ibsen, az analitikus dráma megteremtője. Egy Ibsen-dráma részleteinek megismerése. Szimbólumok a színház világában (például: <i>A vadkacsa</i>, <i>Babaszoba</i> [Nóra], <i>Solness építőmester</i> – részletek).</p> <p>Csehov drámaiatlan drámái közül egy mű ismerete (például: <i>Sirály</i>, <i>Cseresznyés kert</i>, <i>Ványa bácsi</i>, <i>Három nővér</i>).</p> <p><i>Ajánlások</i> Beszéd és hallgatás viszonya a modern drámában. Csehov színpadon – legalább egy darab megtekintése felvételtől vagy élőben. A megismert művek kreatív továbbírása, feldolgozása, részleteik eljátszása az osztályban. Csehov- és más paródiák megtekintése a YouTube-on.</p> <p>10-30 sornyi drámaszöveg megtanulása és szöveghű felidézése a tanult művek valamelyikéből.</p>	<p>tanulmányozása; rögtönzés és együttműködés.</p> <p><i>Etika:</i> a kapcsolatok világa; korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> kommunikáció; a média kifejezőeszközei.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében; a forradalmak és polgárosodás kora Európában és Magyarországon. Változások a mindennapi életben.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Analitikus dráma, drámaiatlan dráma, drámai költemény, dramaturgiai és szövegpolifónia, filmadaptáció, beszéd és hallgatás viszonya, katarzis, továbbírás, filmes paródia.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A 19. század francia és orosz irodalma</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Jules Verne regényei.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú – klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi – epikai művek elemzése, értelmezése. A művek kapcsolatrendszerének megértése; pl. a szeretetteljes kapcsolatok igénye, hiányának átélése, a harmónia iránti vágy megerősödése. Történeti és aktuális olvasatok összevetése. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A regény műfajának alakulástörténete a 19. században, azaz „a regény évszázadá”-ban (néhány vonás).</p> <p><i>Ajánlás</i> Flaubert <i>Bovarynéja</i> mint az irodalmi modernség kezdete a prózában – a nézőpontváltás poétikája.</p> <p>A francia irodalom néhány jelentős alkotója a 19. század második felében – versek <i>például</i> Baudelaire: <i>A Romlás virágai (A Rossz virágai)</i> című kötetéből. Az <i>albatrosz</i> című Baudelaire-vers megismerése – szimbolizmus és ars poetica. Verlaine: <i>Őszi chanson</i> – többféle fordításban. Rimbaud: a modern költészet fenegyereke (<i>például: Magánhangzók szonettje</i>).</p> <p><i>Ajánlások</i> A szimbolizmustól az impresszionizmusig – a költészetben (párhuzamok a festészettel). A klasszikus novella újratemtése Maupassant tollán. Zola és a naturalizmus (részletek a <i>Germinálból</i>). Pillantás az avantgárd felé: Mallarmé, Rilke, Apollinaire, Pound, Eliot egy-egy verse.</p> <p>Az orosz irodalom néhány vonása a 19. században. A „felesleges ember” típusának megteremtődése, újra- és továbbírása. Gogol <i>A köpönyeg</i> című művének értelmezése.</p> <p><i>Ajánlások</i> A lélektani regény legmélyebbre látó alkotója: <i>Dosztojevszkij</i>. Részletek a <i>Bűn és bűnhődés</i>ből és/vagy a <i>Karamazovokból</i> <i>A Háború is béke</i>: a regények regénye (részletek). Tolsztoj <i>Anna Kareninája</i> – az autonóm nő figuráját Puskin után továbbíró szerző alkotása (vö. feminizmus, nőirodalom). Az említett művek filmváltozatai közül egynek a megtekintése, értelmezése.</p>	<p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Földrajz</i>: tájékozódás a regionális és globális földrajzi, környezeti folyamatokról.</p> <p><i>Etika</i>: korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Idegen nyelvek</i>: célnyelvi műveltség.</p> <p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret</i>: a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század második felében, Magyarország a 16–18. században. Családformák a mai világban.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Regény, modernség, nézőpontváltás, impresszionizmus, felesleges ember, feminizmus, lélektani regény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalom és kultúra – fordítási irodalom, határainkon túli irodalom	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Olvasmány-, film- és utazási élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak a felismerése és tudatosítása, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést.	

	<p>Annak a felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése.</p> <p>Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Az irodalom élete. A saját irodalmi régiók értékeinek számbavétele.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A műfordítás elméleti és gyakorlati kérdései a 19–20. században és a hétköznapokban.</p> <p>A magyar fordításirodalom nagyjai (<i>például</i>: Sylvester János, Károli Gáspár, Szenczi Molnár Albert, Arany János, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád és mások).</p> <p>Saját irodalmi régiók értékeinek számbavétele. Írói-költői emlékhelyek ápolása, múzeumok meglátogatása.</p> <p>A határainkon túli magyar irodalom néhány jeles alkotója és alkotása (részletek <i>például</i> Sütő András, Kányádi Sándor, Gion Nándor, Grendel Lajos, Tolnai Ottó és mások műveiből).</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>A színészek, előadóművészek által mondott versek világa (<i>például</i>: Somlay Artúr, Latinovits Zoltán, Gábor Miklós, Bessenyei Ferenc, Sinkovits Imre, Gáti József, Jordán Tamás, Cserhalmi György és mások versmondási stílusa).</p> <p>A határainkon túli magyar irodalom élete (műhelyek, folyóiratok) – <i>például</i>: a pozsonyi Irodalmi Szemle, a kolozsvári <i>Korunk</i>, a marosvásárhelyi <i>Látó</i>, a csíkszeredai <i>Székegyföld</i>, illetve a szabadkai <i>Symposion</i> című folyóirat és az újvidéki <i>Jelfolyam</i> nevű online művészeti „portál”.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század második felében, Magyarország a 16–18. században. Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák; családformák a mai világban.</p> <p><i>Idegen nyelvek</i>: célnyelvi műveltség.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műfordítás, versmondás és előadó-művészet, utóélet, irodalmi régió, határainkon túli magyar irodalom, műhelyek, folyóiratok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A 20. század középső és utolsó harmadának, a 21. század első évtizedeinek művészeti irányzatai és műfajai	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Korstílusok, stílusirányzatok, műfajok az irodalomban és a művészettörténetben; József Attila életrajzának vázlatos ismerete, néhány műve.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása.</p> <p>Versszervező elvek felismerése és értelmezése. Az idő- és térmegjelöléseknek vagy ezek hiányának értelmezése. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése.</p> <p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia fejlesztése. Motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása.</p>	

	A populáris regiszter és az irodalom találkozási pontjai – a magasabb kultúra iránti igény kialakítása vagy megőrzése. Kreatív irodalmi játékok, vers- és prózaalkotás jellemzőinek bemutatása saját példákon.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A történelem és az irodalom sajátos viszonyrendszere a 20. században.</p> <p>A „megszakítottság” fogalma és jelentősége.</p> <p>Illyés Gyula: <i>Egy mondat a zsarnokságról</i> című verse.</p> <p>A művészi közlés rejtett formáinak kialakulása az 1950-es, 1960-as években – a példázatosság irodalma.</p> <p>A magyar próza a 20. század közepén és végén (részletek például Ottlik Géza, Márai Sándor, Hamvas Béla, Sánta Ferenc, Fejes Endre, Szabó Magda, Spiró György műveiből).</p> <p>A posztmodern fordulat irodalmunkban (például: Mészöly Miklós, Örkény István, Tandori Dezső, Petri György, Hajnóczy Péter, Esterházy Péter).</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>Az újklasszikus irány (például: Dsida Jenő, Radnóti Miklós) és a József Attila-i, Szabó Lőrinc-i líratörténeti fordulat – az objektív költészet mibenléte.</p> <p>Művészeti műfajok, korstílusok, irányzatok a 20. század középső és utolsó harmadában. Néhány jelentős képző- és zeneművész hatása az irodalomra (például: Egry József, Czóbel Béla, Szőnyi István, Bartók Béla, Kodály Zoltán).</p> <p>A filmművészet felvirágzása Európában és Magyarországon az 1960-as években (Antonioni, Fellini, Bergman, Tarkovszkij, Jancsó Miklós valamelyik filmjének megtekintése és értelmezése).</p> <p>A zene köznyelvének átalakulása az 1960-as évektől máig (például: Beatles-, Metró-, Omega-, Illés-, Locomotív GT-, Beatrice-, Edda-, Republic-, Quimby-, 30 Y-szövegek és zenék).</p> <p>A populáris műfajok és az irodalom találkozási pontjai az ezredforduló idején.</p> <p>A reklámok poétikája és dramaturgiája korunkban.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> változások a mindennapi életben.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> az európai film történetének nagy alkotói.</p> <p><i>Ének-zene:</i> rock zenei példák.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédmód, megszakítottság, késő modernség, posztmodern fordulat, irodalmi élet, rejtett közlés, filmművészet, populáris regiszter, nézőpontváltás, irodalmi élet, irodalmi vita, reklámok poétikája.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – József Attila	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	József Attila néhány versének és életrajzának (vázlatos) ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.	

	<p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben; az irónia. Egyén és közösség viszonyrendszerének ellentmondásossága.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.</p> <p>Igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére. Különböző műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat. Hangnemek, esztétikai minőségek megértése: szép, rút, fenséges, humor, groteszk, irónia, abszurd, tragikum, komikum, idill. Az internetes adatgyűjtés technikái, hipertextek, linkek használata.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Az önmegismerés legvégső foka felé (például: <i>Tiszta szívvel, Curriculum vitae</i>).</p> <p>A társadalmi kiszolgáltatottság poétikája (a <i>Külvárosi éj</i> és például: <i>A város peremén, Elégia, Téli éjszaka</i>).</p> <p>A szerelmi költészet megújítása (<i>Óda</i> és például: <i>Medáliák, Flóra-versek</i>).</p> <p>Az <i>Eszmélet</i> mint a magyar költészet nagy, összegző kompozíciója. Egyén és közösség viszonyrendszerének ellentmondásossága (például: <i>Születésnapomra, Ars poetica</i>).</p> <p>József Attila búcsúzkodó számadásversei – az önmegszólítás alakzatai [<i>Tudod, hogy nincs bocsánat...</i>] és például: [<i>Karóval jöttél...</i>] [<i>Ime, hát megleltem hazámat...</i>].</p> <p><i>Ajánlások</i></p> <p>A semmi ágán (például: <i>Reménytelenül, Rejtelmek, [Örökkön háborog a tenger...]</i>)</p> <p>A paradoxon mint költészszerző elv (a <i>Két hexametertől a Nagyon fáj-ig</i> és az [<i>Ime, hát megleltem hazámat...</i>]-ig)</p> <p>József Attila költészetének ökokritikai szemléletű áttekintése (például: <i>A Dunánál, Elégia, Külvárosi éj</i>).</p> <p>A szerelem nyelvi megragadhatatlansága – nyelv és közlés ellentmondásossága (párhuzamok Szabó Lőrinc <i>Semmiért Egészen és Körüli éjszaka</i> című versével).</p> <p>Szépség és rútság ambivalenciája a költészetben (Baudelaire: <i>Egy dög</i> – József Attila: <i>Óda</i>).</p> <p>Eszméletversek irodalmunkban – példák Csokonai Vitéz Mihály, Vörösmarty Mihály, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és mások életművéből.</p> <p>József Attila műveinek zenei feldolgozásai (például: Sebő Ferenc, Koncz Zsuzsa, Ágnes Vanilla és mások)</p> <p>A József Attila-kultusz néhány mozzanata lakóhelyünkön és/vagy az utóbbi években (valóságos és/vagy internetes kutatás).</p> <p>A József Attila-életművet bemutató team-munkák készítése több szempont keresztezésével ppt vagy prezi formátumban.</p> <p>Legalább egy hosszabb vagy két rövidebb szabadon választott József Attila-vers megtanulása könyv nélkül.</p>	<p><i>Ének-zene</i>: filmzene és alkalmazott zene, világzene.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Földrajz</i>: tájékozódás a regionális és globális földrajzi, környezeti folyamatokról.</p> <p><i>Etika</i>: korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében.</p> <p>Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák; családformák a mai világban.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Objektív líra, társadalmi kiszolgáltatottság, ambivalencia, paradoxon, ökokritika, nyelv és költészet viszonyrendszere, szépség, rótság, szerelmi költészet, eszméletvers.
--------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék – Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Pilinszky János, Márai Sándor, Ottlik Géza, Weöres Sándor	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Szabó Lőrinc egy vagy két verse, Radnóti Miklós életéről ismeretek és a költő néhány verse, Weöres Sándor-költemények a <i>Rongyszőnyeg</i> ből	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia, az esztétikai és erkölcsi ítélőképesség fejlesztése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése. A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző epikai művekben. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése. Helyi kötődés, nemzeti identitás erősítése (irodalmi emlékhelyek).	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Szabó Lőrinc <i>Hazám, keresztény Európa</i> és/vagy <i>Kalibán</i> című versének értelmezése. „A szerelmi líra vége” (<i>Semmiért Egészen; Körüti éjszaka</i>).</p> <p>Radnóti Miklós értékeszményei például a <i>Sem emlék, sem varázslat</i> és/vagy a <i>Gyökér</i> című vers alapján. A <i>Bori notesz</i> további versei: a <i>Hetedik ecloga</i>, a <i>Levél a hitveshez</i> és a <i>Razglednicák</i> értelmezése.</p> <p><i>Ajánlás</i> Radnóti Miklós műfordításai (például a <i>Don Quijote</i>)</p> <p>„<i>Szemközt a pusztulással</i>” (Pilinszky János: <i>Apokrif</i>). A hiány lírája (<i>Harmadnapon</i> és például: <i>Négysoros; Harbach, 1944; Francia fogoly</i>).</p> <p>Márai Sándor: <i>Halotti beszéd (ha nem értelmeztük Kosztolányinál)</i>.</p> <p><i>Ajánlás</i> „<i>Auschwitz után lehet-e verset írni?</i>” (Adorno) – például: Pilinszky János hadifogoly-költészete.</p> <p><i>Ajánlások</i> Márai Sándor: <i>Füves könyv</i> (részletek), Márai Sándor: <i>Egy polgár vallomásai</i> (részletek) – és belepillantás egy másik művébe. A <i>Szindbád hazamegy</i> című palimpszeszt-regény (ha nem</p>		<p><i>Ének-zene</i>: zenei befogadás.</p> <p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Etika</i>: korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i>: a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i>: Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében. Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák; családformák a mai világban.</p>

<p>értelmeztük Krúdnyál). Márai népszerűsége Európában – irodalmunk a világban.</p> <p>Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i> (legalább néhány részlet). A regény tér- és időszerkezete, nézőpontjai (narrációja) és szimbolikája.</p> <p><i>Ajánlás</i> Ottlik Géza életművének jelentősége a (poszt)modern magyar irodalomban. Önéletrajziség a fejlődésregényben Márainál és Ottliknél.</p> <p>Weöres Sándor „szövegvarázslatai” (példák a <i>Rongyszőnyegből</i>) és egysoros versei.</p> <p><i>Ajánlás</i> Esszék a Mindenségről és benne az emberről: <i>A teljesség felé</i> (részletek).</p> <p>Két-három vers és egy 10-20 sornyi prózarészlet megtanulása, szövegű felidézése a fejezet alkotóinak művei közül.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerelmi líra, holokauszt, Auschwitz, hiány, palimpszeszt, <i>Szindbád</i> , <i>Halotti beszéd</i> , tér- és időszerkezet, narráció, önéletrajziség, fejlődésregény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmódok – Örkény István, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos, Kertész Imre	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Örkény István: <i>Arról, hogy mi a groteszk</i> , <i>Ballada a költészet hatalmáról</i> ; Kertész Imre: <i>Sorstalanság</i> ; a holokauszt mibenléte	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia, az esztétikai és erkölcsi ítélőképesség fejlesztése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemező beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése. A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző epikai művekben. A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése. Helyi kötődés, nemzeti identitás erősítése (irodalmi emlékhelyek).	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Örkény István egyperces novelláinak világa (például: <i>Trilla</i>; <i>In memoriam dr. K. H. G.</i>; <i>Sóhajnak beillő szózat...</i>; <i>Legmerészebb álmaink is megvalósíthatók...</i> stb.). Örkény egyperceseseinek tipizálása, osztályozása.</p> <p><i>Ajánlás</i> Fábri Zoltán <i>Isten hozta, Örnagy úr! [Tóték]</i> című filmjének</p>		<p><i>Filozófia</i>: a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Földrajz</i>: tájékozódás a regionális és globális földrajzi, környezeti folyamatokról.</p>

<p>megtékinzése és értelmezése.</p> <p>Nagy László metaforikus-filozofikus-népies lírája (<i>például: Ki viszi át a Szerelmet; Versben bujdosó, Tűz</i>).</p> <p><i>Ajánlás</i> A képzőművész Nagy László gondolkodásának megjelenése verseiben.</p> <p>Nemes Nagy Ágnes tárgyias lírájának jellegzetességei (<i>például: A visszajáró, Hasonlat, Fák</i>).</p> <p><i>Ajánlás</i> Nemes Nagy Ágnes és a mai női irodalom (párhuzamok <i>például Szabó T. Anna</i> költészetével).</p> <p>Illyés Gyula: <i>Puszták népe</i> (részletek),.</p> <p><i>Ajánlás</i> <i>Bartók</i> – vagy más költeményének komplex elemzése (visszaütalás a korábban tanult versekre, mint például <i>A reformáció genfi emlékműve előtt</i> és/vagy az <i>Egy mondat a zsarnokságról</i> című költeményre)</p> <p>Szilágyi Domokos egy versének megismerése, <i>például: Hegyek, fák, füvek, Kényszerleszállás, Ez a nyár stb.</i></p> <p><i>Ajánlás</i> Szilágyi Domokos posztmodern kezdeményezései a költészetben (<i>például: Apokrif Vörösmarty-kézirat 1850-ből; Bartók Amerikában</i>).</p> <p>Kertész Imre <i>Sorstalansága</i> – az első Nobel-díjas magyar regény. A szöveg értelmezése: Köves Gyuri létparadoxonai: „a koncentrációs táborok boldogsága”...</p> <p><i>Ajánlás</i> Koltai Lajos <i>Sorstalanság</i> című filmje – a film megtékinzése. A <i>Sorstalanság</i>-film fogadtatástörténetéből. Az Auschwitz-téma az irodalomban. (Feldolgozás csoportos kutató projektmunka keretében.)</p>	<p><i>Etika:</i> korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> kifejezés; képzőművészet; tárgy és környezetkultúra</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Hazánk és a nagyvilág a 20. század első felében. Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák; családformák a mai világban.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyperces novella, metaforikus-filozofikus költészet, tárgyias líra, képviseleti líra, női irodalom, határainkon túli irodalom, koncentrációs tábor, Auschwitz-téma, fogadtatástörténet.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Kortárs irodalom</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Vörösmarty Mihály: <i>Gondolatok a könyvtárban; A Guttenberg-</i></p>	

	<i>albumba</i> ; Berzsenyi-, Kölcsey-, Petőfi-, Arany-, Babits-versek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban, ezáltal az empátia, az esztétikai és erkölcsi ítélőképesség fejlesztése.</p> <p>A vizuális közlés verbális és nem verbális elemeinek megismerése.</p> <p>Szövegalkotás a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papír alapú és az elektronikus műfajokban. Önkifejezés és kreativitás különböző műfajokban (szövegek átírása különböző nézőpontokból stílus- és hangnembváltással, sajtóműfajok gyakorlása).</p> <p>Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése. Az ízlés kontextuális függőségének megértése. Igény és képesség erősítése az ízlés önálló fejlesztésére.</p> <p>Helyi kötődés, nemzeti identitás erősítése (irodalmi emlékhelyek).</p>	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p><i>A témakör minden egyes szerzője és műve ajánlásnak tekinthető (nem kötelező).</i></p> <p>Ars poeticák a magyar költészetben a kezdetektől máig.</p> <p>Kortársak intertextuális kapcsolódása az irodalmi hagyományhoz (<i>például</i> Markó Béla, Kovács András Ferenc, Oravecz Imre, Orbán Ottó, Parti Nagy Lajos, Tandori Dezső és mások).</p> <p>A digitális irodalom néhány újabb jellegzetessége (<i>például</i> Balla D. Károly virtuáléja).</p> <p>A kódexektől Gutenbergig és az e-bookig, a táblagépig és az okostelefonig (kultúrtörténeti áttekintés).</p> <p>Papíralapú irodalmi lapok, folyóiratok digitalizált változatainak megismerése (<i>például</i> Élet és irodalom, Jelenkor, Holmi, Kortárs, Tiszatáj), illetve online irodalmi lapok megtekintése (<i>például</i> Litera, Spanyolnátha).</p> <p>Pillantás az irodalom kísérleti formáira: vizuális költészet, slam poetry- és hip-hop-szövegek poétikája.</p> <p>Esztétikaiérték-teremtés, amatőrség, profizmus és dilettantizmus kérdései az irodalomban és a művészetekben.</p> <p>Internetes gyűjtés és (vágott, alámondásos, mozgóképes, hangzó) prezentáció készítése csoportos projektmunka keretében a posztmodern magyar irodalomról.</p> <p>Legalább két szabadon választott kortárs vers megtanulása, szöveghű felidézése.</p>	<p><i>Ének-zene:</i> zenehallgatás.</p> <p><i>Etika:</i> korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Hazánk és a nagyvilág a 20. század második felében. Kortárs csoport- és ifjúsági szubkultúrák; családformák a mai világban.</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Ars poetica, Gutenberg-galaxis, e-book, digitális irodalom, digitalizált irodalom, önmegértés, online folyóirat, dilettantizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház és dráma – Bertolt Brecht, Friedrich Dürrenmatt, Sütő András	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Madách, Ibsen, Csehov	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben. Erkölcsi dilemmák értelmezése. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban. Igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Az európai és a magyar irodalom kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A témakör minden egyes szerzője és műve ajánlásnak tekinthető (nem kötelező).</i></p> <p>Bertolt Brecht epikus színház-elméletének néhány vonása. Brecht aktualitása: művei mai magyar színházakban (<i>például: Kurácsi mama és gyermekei</i>).</p> <p>Dürrenmatt példázatos színművei: a <i>Fizikusok</i> parabolisztikus világa. Szemelvények Dürrenmatt más műveiből.</p> <p>Az abszurd drámák kora (Ionescu: <i>A kopasz énekesnő</i>; Beckett: <i>Godot-ra várva</i>) – egy adaptáció megismerése.</p> <p>Részletek egy kortárs magyar drámaíró műveiből (<i>például: Sütő András, Szakonyi Károly, Spiró György, Gyurkovics Tibor, Háy János, Tasnádi István</i>).</p> <p>Vándormotívumok a drámairodalomban (saját gyűjtésű példákkal).</p> <p>Dráma filmen – <i>például: Bereményi Géza: Eldorádó</i>.</p> <p>Néhány sornyi drámaszöveg megtanulása, szöveghű felidézése.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> a dráma és színház formanyelve; rögtönzés és együttműködés.</p> <p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> kommunikáció, a média kifejezőeszközei.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A globalizálódó világ és Magyarország. Változások a mindennapi életben.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dráma, epikus színház, példázat, abszurd dráma, vándormotívum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A késő modernség és posztmodern világirodalmából	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A modern irodalom kezdeteiből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az európai és a magyar irodalom kapcsolatainak felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú – klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi – epikai művek elemzése, értelmezése.</p> <p>A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.</p> <p>Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra.</p> <p>Konfliktuskezelési eljárások tanulása.</p> <p>Különböző műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat bemutatása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Franz Kafka <i>Az átváltozás</i> című elbeszélésének értelmező elemzése. Az élethazugságok csapdáival való leszámolás, elkötelezettség az emberi méltóság megőrzése mellett.</p> <p><i>Ajánlás</i> Franz Kafka: <i>A per</i> – részletek. Franz Kafka: <i>A per</i> című regényének filmváltozata – részletek.</p> <p>Thomas Mann: <i>Mario és a varázsló</i> – a hatalomnak kiszolgáltatott ember méltósága, az önkénnyel szembeni ellenállás felelőssége és erkölcsi dilemmái, az önmegőrzés lehetőségei.</p> <p><i>Ajánlás</i> Thomas Mann egy másik művének és/vagy valamelyik műve filmes feldolgozásának részletei (például <i>A varázshegy</i>).</p> <p>József Attila: <i>Thomas Mann üdvözlése</i></p> <p><i>A további szerzők, művek és irányzatok ajánlásnak tekintendők</i></p> <p>Az irodalmi posztmodernség jellemzői (például a következő alkotók és alkotások – részleteinek – megismerése alapján).</p> <p>Louis Borges példázatai (például: <i>Bábeli könyvtár; A tükör és a maszk; Márk evangéliuma</i>).</p> <p>A mágikus realizmus – például Gabriel García Márquez: <i>Száz év magány</i> (részletek).</p>		<p><i>Filozófia:</i> a létre vonatkozó kérdések.</p> <p><i>Földrajz:</i> a tér ábrázolása, az idő.</p> <p><i>Etika:</i> a kapcsolatok világa; korunk erkölcsi kihívásai.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> célnyelvi műveltség.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> kommunikáció, a média kifejezőeszközei.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Hazánk és a nagyvilág a 20. század második felében. Változások a mindennapi életben.</p>

<p>Mágikus realizmus filmen: <i>például</i> Hrabal–Menzel: <i>Szigorúan ellenőrzött vonatok</i>; <i>Sörgyári capriccio</i>.</p> <p>Az abszurd irodalom hagyománya Gogoltól Kafkán keresztül Örkényig.</p> <p>Napjaink nagy írói, Nobel-díjasai: ízelítő részletek <i>például</i> Bob Perelman, Tomas Tranströmer verseiből, Orhan Pamuk és Salmon Rushdie alkotásaiból, Ljudmilla Ulickaja, Viktor Pelevin és mások műveiből.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Élethazugság, emberi méltóság, kiszolgáltatottság, ellenállás, önmegőrzés, posztmodernség, mágikus realizmus, abszurd irodalom, irodalmi Nobel-díjasok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalom és kultúra	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Képregények, krimik és a számítógép világának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek megismerése. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítása, elhelyezése többféle értelmezési kontextusban.</p> <p>Igény és képesség erősítése az ízlés önálló fejlesztésére.</p> <p>Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra.</p> <p>A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A kultúra sokszínűsége – naplóirodalom, többnyelvű regények, digitális emlékezeti táruk (<i>például</i> a részben már megismertek: Digitális Irodalmi Akadémia, Magyar Elektronikus Könyvtár stb.).</p> <p>Összegző beszélgetések az irodalom értelméről.</p> <p><i>A további szerzők, művek és műfajok ajánlásnak tekintendők.</i></p> <p>Az irodalom határterületei – a képregények világa a kisgyermekkortól a felnőttkorig.</p> <p>A detektívtörténet jellemzői (kompozíció, nyelvezet stb.).</p> <p>A krimi irodalom klasszikusai (<i>például</i> Edgar Allen Poe, Sir Conan Doyle, Agatha Christie).</p> <p>Sherlock Holmes figurája – valóság, fikció, közönség viszonya.</p>		<p><i>Filozófia:</i> ismeretelmélet; tudományfilozófia.</p> <p><i>Etika:</i> törvény és lelkiismeret.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> a média kifejezőeszközei; a média társadalmi szerepe, használata.</p> <p><i>Történelem,</i> <i>társadalmi és állampolgári</i></p>

<p>Egy klasszikus lektúrszerző: Rejtő Jenő (részletek műveiből).</p> <p>A sci-fi-, a vámpír- és a fantasy-irodalom (saját olvasmány- és filmélmények segítségével).</p> <p>Szappanoperák dramaturgiája. A <i>Dallastól a Barátok köztig</i>.</p> <p>Keresőrendszerek, keresőmotorok (Google stb.), okostelefonos alkalmazások mint az irodalom határterületeinek, hétköznapi létformáinak megtestesítői.</p>	<p><i>ismeretek:</i> a Globalizálódó világ és Magyarország. Változások a mindennapi életben; pénzügyi és gazdasági kultúra.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Határterület, detektívtörténet, digitális emlékezeti tár, lektúr, sci-fi, vámpír- és fantasy-irodalom, szappanopera, az olvasás hatalma, keresőmotor.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló felismeri, és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül önálló szövegalkotás néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai háttérű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával.</p> <p>Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásában és az elemzést kiterjeszti a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is.</p> <p>A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, rendelkezik a képességgel, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjon el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjon élni az önképzés lehetőségeivel.</p> <p>Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Képes olvasható, rendezett írásra.</p> <p>Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.</p> <p>A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél).</p> <p>Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.</p> <p>Bizonyítja a magyar nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását.</p> <p>Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés</p>
--	--

kapcsolatának tudatosítása.
Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására tudatos, kifejező szövegmondással.
Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.
Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat.
Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére.
Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására.
Tájékozott az olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban.
Képes definíció, magyarázat, értekezés (kisértékezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.
Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.
Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról.
Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait.
Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére.
Be tud mutatni műveket, alkotókat a 20. század magyar és világirodalmából, továbbá a kortárs irodalomból.
Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét az alkotói életút jelentős tényeinek, a művek tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával.
Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák fölismerésére és értékelésére, az evokáció, az allúzió, a parafrázis, a palimpszeszt, vagyis az intertextualitás példáinak bemutatására.
Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére.
Olvasottsága kiterjed az online médiára és a populáris regiszter jegyében született internetes és nyomtatott sajtóra, alkotásokra is.
Tisztában van azzal, hogy az irodalmi művek a modernségben elsősorban nyelvi képződmények („fikciók”), amelyek grammatikai-poétikai összetettségük minőségétől függően fejtenek ki esztétikai hatást, hoznak létre örömezt a lélekben.
Nem idegenkedik saját, kreatív vagy funkcionális szövegek létrehozásától, sőt, örömmel végez ilyen tevékenységet.
Szívesen jár színházba, moziba, kiállításra, hangversenyre, jó ízléssel

	választ a klasszikus és kortárs drámairodalom elérhető előadásaiból, illetve filmes adaptációiból, egyéb művészeti alkotásaiból.
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.8. Ének-zene emelt óraszámú kerettanterv 1–8. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára

ÉNEK-ZENE

1–4. évfolyam emelt szint

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, az igényes zene felmutatása és megszerettetése, kulcsot adva a tanulóknak az éneklésen, zenélésen keresztül történő megismeréshez, megértéshez. A közös éneklés, muzsikálás élményének megteremtésén túl, amely révén megvalósul a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája, hangsúlyt kap a közvetlen cselekvés, alkotás folyamata, mely színesíti a fantáziát, formálja az ízlést.

A zenei jelrendszerek megismerése és alkalmazása a zene megértését, befogadását segíti. A magyar népzene, a nemzeti hagyományok, a zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismerésén keresztül önálló zenei világkép alakul ki, fejlődik a kritikai képesség, a nemzeti identitástudat.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv az általános ének-zenei fejlesztési feladatokat a Nemzeti alaptantervben foglalt célok továbbfejlesztésével éri el. Kodály Zoltán pedagógiai elvei alapján a teljes személyiség fejlesztését a mindennapos ének-zenei tevékenységen keresztül valósítja meg.

Fejlesztő hatása hozzájárul a harmonikus, esztétikai igényességre törekvő, társas kapcsolataiban együttműködő és nyitott személyiség neveléséhez. Igényességre, a nemzedékek közötti párbeszédre, értékálló és a kor igényeit is figyelembe vevő attitűd kialakítására törekszik. Teret biztosít a nemzeti hagyományok ápolásának, kapcsolatot teremt a társművészetekkel és más tudományterületekkel. Tudományosan igazolt transzferhatása által elősegíti a tanulási folyamat eredményességét.

A kerettanterv kiemelt célja, hogy a tanulók a mindennapos művészeti, ének-zenei nevelés élmény- és ismeretanyaga birtokában az átlagosnál magasabb zenei műveltséggel rendelkezzenek, szociális, közösségi, esztétikai, erkölcsi és intellektuális értékrendjük gazdagodjék, személyiségük teljesebbé, harmonikusabbá váljék.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv fejlesztő munkájának várt eredménye:

- Magasabb szintű jártasság az éneklésben, a halláskészség kialakításában.
- A zenei írás-olvasás készségi szintre fejlesztése a zenei reprodukciós képesség terén.
- A zeneértő és -érző képesség fejlesztésében a zenei stílusjegyek korokra jellemző, biztonságos felismerése, meghatározása és alkalmazása a zenei előadásban.
- Az énekkari munka a fejlesztő tevékenység szerves része. Az 1–2. évfolyam a többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével készíti fel a tanulókat a magasabb évfolyamokban kiteljesedő kóruséneklés megismerésére és elsajátítására.
- Az emelt szintű ének-zene órai furulyatanítás alkalmazása elősegíti a tanult énekes relációk biztos gyakorlását. Általa egyszerű eszközt kaphatnak kezükbe a tanulók a megismert dallami fordulatok, dallamok biztosabb elsajátításához, különösen az alapozás során.

A heti öt- (évi 180) órás időkerettel rendelkező ének-zene tantárgy óraszámába, a jogszabályban foglaltaknak megfelelően, az énekkari vagy a kórusfoglalkozás összesen heti egy óra erejéig beszámítható. Ennek megfelelően a kerettanterv valamennyi évfolyamon heti négy- (évi 144) órás időkerettel lett beállítva, melyből az előírt tartalmak a tantárgyak számára rendelkezésre álló időkeret kilencven százalékát fedik le. Mindez évi 14 óra szabad időkeretet biztosít a tantárgy óraszámán belül a pedagógusnak, melyet a helyi igényeknek megfelelően, a kerettanterven kívüli tantárgyi tartalommal tölthet meg.

A táblázatokban két évre vonatkozó órakeretek vannak feltüntetve, melyek a különböző tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik. A feltüntetett tematikai

egységek és a közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatai alapján készült, a rendezett áttekinthetőséget szolgálja. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

1. Zenei reprodukció

1.1. Éneklés

- Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapi számos területén (ünnepségeken, nemzeti ünnepeken, hangversenyeken, kórusversenyeken, fesztiválokon való részvétel alkalmával, kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon) megoszthassák egymással és másokkal.
- A szép kórushangzás és a tiszta intonáció eléréséhez a kóruspróbák, énekórák elején elegendő idő biztosítása szükséges a beéneklésre és hallásfejlesztésre, továbbá törekedni kell a próbafolyamat, illetve órák egészét átszövő folyamatos hangképzésre. Elvárás, hogy a kórus repertoárja a népdaloktól, gregorián énekektől napjaink zenéjéig minden stíluskorszakot felöleljen. A műsorválasztásban néhány igényes jazz vagy populáris darab mellett formabontó, újszerű művek is helyet kaphatnak. A műveket az igényes előadásra törekedve, a tanulók képességei szerint szükséges megválasztani.

1.2. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

A generatív – létrehozó, alkotó – készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és képesek legyenek azokkal újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik a zene elemeinek önálló, magabiztos és helyes használatát, fejlesztik az önkifejező-képességet, kreativitást és zenei fantáziát.

A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek megismerése.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott 1.3. számú *Felismerő kottaolvasás* fejlesztési feladat emelt szinten kibővített cél- és feladatrendszerrel szerepel. A zeneelméleti ismeretek felsorolása is ebben a fejezetben kap helyet.

1.3. Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek

A zenei olvasás és írás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában, de az önálló zenélésben is nélkülözhetetlen eszköz.

A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában. A kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása mindig az énekléshez és a hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A dalokból, zeneművekből vett zenei fordulatok szolgálnak a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, a szerkezeti felépítés megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében.

2. Zenei befogadás

2.1. A befogadói kompetenciák fejlesztése

A befogadói kompetencia fejlesztése kezdetben a figyelem készségének kialakítása és időtartamának növelése felé irányul. Alsó tagozatban a gyermek játékos tevékenység során képes leginkább elmélyült figyelemre, ezért az alsóbb évfolyamokon a mozgás és az éneklés

szorosan összekapcsolódik. A mozgás lehetőséget ad a zenei jelenségek megéreztetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére.

A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán szerepeljen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkcionálisan túl alapját adja a generatív készségek formálódásának is, hiszen a generativitás sokrétű zenei élményből fejlődik ki.

A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz a hallgatott zene funkciójához, stílusához és műfajához megfelelő közelítés. Lényeges, hogy a tanulók a zene különböző megnyilvánulásaihoz az annak leginkább megfelelő befogadói magatartással viszonyuljanak.

A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérésének képessége, valamint a biztos és differenciált hallási képesség és a zenei memória.

A zeneelméleti és zenetörténeti ismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik. Az elméleti és a lexikális adatoknak a kiválasztott műhöz kell kapcsolódniuk. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia. Egy szerzői életrajz ismertetésében főképp a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kapcsolatának, sorsfordulatainak átértékelése szerepeljen. A formai, harmóniai és egyéb zeneelméleti ismeretek a zenei érzetekhez kapcsolódva segítsék a zenei jelenségek megértését.

2.2. Zenehallgatás

A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálják.

Az első négy évfolyamon, az életkori sajátosságok figyelembevételével, a zenehallgatási anyag a zenei stílusok és műfajok teljes spektrumából válogat. A felső tagozatos évfolyamokon kronologikus rendszerezés érvényesül. Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedni kell a DVD-n, interneten elérhető koncertfelvételek bemutatására is.

Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat énekkar(ok)ban és más önszerveződő zenei együttesekben való részvételre, zenei információk gyűjtésére. Fontos, hogy a hangverseny-látogatás legyen előkészített, és kövesse azt az élmények feldolgozása. Az ilyenformán átélt élmények maradandóak és életre szólóak. A legkiválóbb lehetőség az, ha az iskolai kórusokkal vagy osztállyal hangversenyeken szerepelnek a tanulók. Így a zenélés felemelő érzésén túl, tapasztalatokat szerezhetnek a hangverseny rendezéséről, lebonyolításáról is.

Az 1–4. évfolyamok feladata, hogy megalapozzák az énekes központú zenei nevelést, segítsék kialakítani a zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez vezető utat. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés, a közös muzsikálás az egymásra figyelés és a közösségformálás rendkívüli lehetőségét biztosítja. Ebben az oktatási periódusban történik az egy- és többszólamú éneklési kultúra megalapozása, a helyes testtartás és légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítása, illetve erősítése. A ritmusjátékok, az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások gyorsan és látványosan segítik az esztétikus, jól koordinált mozgást. A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételeit. A testhangszerek, ritmushangszerek/hangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, figyelemre, koncentrációra nevel. A zenehallgatás az auditív befogadás fejlesztésének eszköze, és a gyermeki élményvilág fontos része. A néphagyományok, népszokások a zenei anyanyelv megismerésében, a nemzeti azonosságtudat megalapozásában

töltenek be szerepet.

A gyermekek csoport előtti éneklése, hangszeres előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére. Az emelt szintű képzési forma lehetőséget biztosít arra, hogy a zenei írás-olvasás kiemelt szerepet kapjon.

Az 5–8. évfolyamokon az éneklés tisztasága, kifejezőereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. Megváltozik a fejlesztési feladatok szerkezete. Az éneklésre fordítható időkeret és az elméleti ismeretanyag a 7–8. évfolyamok felé haladva folyamatosan csökken, a befogadói kompetenciák fejlesztésére és a zenehallgatásra, zeneművek megismerésére fordítható idő növekszik. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a műzenei szemelvények irányába. Elsődleges cél a stílusok jellegzetességeinek megismertetése, szerkesztésmódok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása.

A 7. és 8. évfolyamon a populáris zene szemelvényei is megjelenhetnek a tananyagban. Ezek elemzéskor fontos rámutatni a nép- és műzene stílári és formai hatásaira. A zenei nevelés célja átalakul, megjelenik a zene önálló értelmezésének segítése is. Cél, hogy a tanulók a zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódjanak korunk kulturális sokszínűségében, értelmezni tudják a zene különféle funkcióit, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepét. Elvárás, hogy zenei dokumentumok gyűjtésével fejlődjen a rendszerezési és feldolgozási készségük, képesek legyenek önálló vélemény, értékelés megfogalmazására.

Általánosságban véve: a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési követelmények alapján minden órának része az *éneklés*, a *zenei írás és olvasás*, a *zenei generatív készségek* fejlesztése és fenntartása, valamint a *zenehallgatás* kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

Az *éneke-zene* tantárgy a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok közül az alábbiak megvalósításához járul hozzá hatékonyan:

- erkölcsi nevelés (az emberi kapcsolatok szabályainak elfogadása és a cselekvés mércéjévé tétele);
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgárságra és demokráciára nevelés (önmaguk elhelyezése a közösségben, a szabályok fontosságának megértése, a tanuló társak, a szűkebb-tágabb közösség önkéntes aktivitással történő segítése);
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társakkal való együttműködés képessége, a mások iránt érzett felelősség és empátia);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia);
- médiatudatosságra nevelés (választékokosság, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képesség, motiváció az értékes médiatartalmak befogadására).

A *kulcskompetenciák* fejlesztésében az éneke-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség;
- anyanyelvi kommunikáció;
- idegen nyelvi kommunikáció;
- matematikai kompetencia;
- digitális kompetencia;
- szociális és állampolgári kompetencia;
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia;

- a hatékony, önálló tanulás.

Tárgyi feltételek:

- jól szellőztethető és elsötétíthető, mozgásra is alkalmas szaktanterem;
- kóruspróbák szervezéséhez mobilizálható asztalok és székek;
- karnagyi kottapult;
- kórusdobogó;
- hangjegyírásra alkalmas ötvonalas tábla;
- pianínó vagy zongora;
- furulyák;
- ritmushangszerek;
- hangvilla;
- metronóm;
- kották, szakkönyvek, tankönyvek és hanghordozók tárolására alkalmas bútorzat;
- HIFI-berendezés;
- számítógép internet-hozzáféréssel, hangfalakkal és projektorral;
- zenehallgatáshoz szükséges hang- és képanyagok (CD, DVD);
- kottaanyag;
- sokszorosító eszközök.

1–2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 130 óra
Előzetes tudás	Legalább 10-15 népi énekes játék, gyermekdal, mondóka ismerete. Gyermekvers kifejező előadása. Jó éneklési készség az életkornak megfelelő hangmagasságban és hangterjedelemben (c'–c''), pontos hangátvétellel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egy- és többszólamú éneklési készség fejlesztése c' – d'' hangterjedelemben. Alapvető fejlesztési cél a dalok szövegtartalmát kifejező megszólaltatása, a szép éneklés, egységes hangzás kialakítása helyes légzéssel és artikulációval, pontos dalkezdéssel és zárással. A népzenei anyag, a népi gyermekjátékok és a gyermekdalok megszólaltatása mozgással, néptáncal, valamint szabad mozgásos improvizációval. Többszólamú művek énekeltetése. Hangszeres kíséret alkalmazása a zenei anyag megszólaltatásában.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Megfelelő testtartás, helyes légzés és artikuláció, érthető szövegmondás. Homogén hangzás kialakítása, tiszta intonáció. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás. Dalkezdés megadott hangról és tempóban, pontos indítással. Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> gyermekversek, szókincsbővítés, érthető szövegejtés, helyes artikuláció.

<p>anyagához kapcsolódóan. Éneklés c' – d'' hangterjedelemben, egyenletes tempóban.</p> <p><i>Többszólamú éneklési készség fejlesztése:</i> A többszólamú éneklés kezdetei: második szólamként tartott hang éneklése, kérdés-felelet játékok, dallamosztinátók, ritmusosztinátók, hangszeres kíséret, kánonok, egyszerű biciniumok, quodlibetek stb. Bevezetés az iskolai kóruséneklésbe.</p> <p>A DALTANÍTÁS MÓDSZEREI: Hallás utáni daltanítás. Daltanítás jelrendszerről.</p> <p>ZENEI ANYAG: Legalább 100 dallam éneklése emlékezetből, pontos intonációval csoportosan és egyénileg is. Az éneklést sok mozgás, játék, néptánc és szabad mozgásos improvizáció kíséri.</p> <p><i>Népi gyermekjátékok:</i> Mondókák, kiolvasók, csujogatók, sétálók, szerepváltó és párcserélő körjátékok, leánykérő játékok, hidas játékok, különféle vonulások stb. bi-, tri-, tetra- pentaton, illetve bi-, tri-, tetra-, penta- hexachord hangkészlettel.</p> <p><i>Magyar népdalok:</i> Névnepköszöntők, csúfolódók, tréfás dalok, párosítók stb. pentaton, pentachord, hexachord hangkészlettel.</p> <p><i>Megzenésített versek, megszövegesített olvasógyakorlatok, illetve biciniumok, népdalfeldolgozások:</i> Kodály Zoltán: Kis emberek dalai, Bicinia Hungarica I–IV., valamint Bárdos Lajos, Járdányi Pál, Ádám Jenő, Szőnyi Erzsébet, Kerényi György, Papp Lajos stb. művei.</p> <p><i>Más népek dalai az alábbi kiadványok alapján:</i> Forrai Katalin: Szomszéd népek dalai Forrai Katalin: Európai gyermekdalok I–II. <i>Olvasógyakorlatok, intonációs gyakorlatok az alábbi kiadványok alapján:</i> Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat Kodály Zoltán: Ötfokú zene I–II. Kodály: Énekeljünk tisztán! Kodály: 24 kis kánon a fekete billentyűkön</p>	<p><i>Matematika:</i> páros számok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> szabálytudat erősítése.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> környezetünk, állatok, növények a gyermekdalokban, népdalokban.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népi gyermekjátékok, szerepjátékok, népdal és néptánc kapcsolata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> térérzékelés, a népi tárgykultúra.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, tánc, játék, mozgáskoordináció.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Testtartás, légzés, artikuláció, frazeálás, intonáció, beéneklés. Gyors-lassú, halk-hangos, magas-mély, kérdés-felelet, kezdőhang-záróhang ellentétpárok. Gyermekdal, népdal, quodlibet, kánon, bicinium, olvasógyakorlat. Egyenletes mérő, tempó. Hangmagasság, dallam, dallamfordulat, dallamrajz, motívum, dallamsor, kíséret, osztinátó, alsó szólam, felső szólam.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 35 óra
Előzetes tudás	Kisgyermekkor zenei élményanyag. Népi mondókák, gyermekjátékok, gyermekversek. Ehhez kapcsolódó (testi) nagymozgások, hangutánzó dallam és ritmusmotívumok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés, egyenletes mérő, tempóváltozások érzékelése és reprodukciója, metrikus és kis formai egységek érzete.</p> <p>Énekes és ritmikus improvizációs feladatok önálló és csoportos megvalósítása. Dallammotívum-variációk és ritmusvariációk megszólaltatása. Ritmus- és dallamhangszeres, mozgás-improvizációs készségek kialakítása.</p> <p>A belső hallás fejlesztése.</p> <p>A zene és a szöveg, a zene és a mozgás, a zenei és a képi kifejezés összekapcsolása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSFEJLESZTÉS: Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés fejlesztése. Egyenletes mérőütés alkalmazása. Tempóváltozások érzékelése és reprodukciója. Metrikus és kisebb formai egységek érzékelése. Játékos feladatok megoldása tanult ritmusokkal és hangokkal. Egyszerű tánclépések (kilépések, kijárások), a ritmus változatos megszólaltatása (kéz és láb által). Motorikus képességek fejlesztése és az ütemhangsúly érzékeltetése változatos mozgással és ütemezéssel. Hangrelációk érzékeltetése nagymozgással, reláció térbeli mutatóival, kézzel.</p> <p>GENERATIVITÁS FEJLESZTÉSE: Motívumokhoz, dallamsorokhoz kapcsolódó azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek, ismétlődés, variáció (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) megfigyeltetése és tudatosítása. Kérdés-felelet, valamint dallami párbeszéd alkotása pentaton, pentachord, hexachord és diatonikus fordulatokkal (szolmizálva is), dallami kiegészítés. Megadott szövegekre (pl. versek) ritmus és dallam rögtönzése. Megadott dallamokhoz variációk fűzése. Képekhez dallam és ritmus társítása.</p> <p>HALLÁSFEJLESZTÉS: Hangrelációk érzékelése és megjelenítése. Ellentétpárok, pl. csend és hang, beszéd és énekhang, hangos és halk, mély és magas, rövid és hosszú érzékelése és reprodukciója. A tanult dalokból a dallam kiemelésének képessége: – két-, három- és négyfokú dallamfordulatok: s-m; s-l; l-s-m; s-</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> gyermekversek, szókincsbővítés.</p> <p><i>Matematika:</i> relációk, kisebb-nagyobb, pótlás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> ritmus a vizuális kultúrában.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, tánc, játék, mozgáskoordináció, mozgásimprovizáció.</p>

<p>m-d; m-r-d; r-d-l; m-r-d-l; d-s,-l; d²-s.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ötfokú dallamfordulatok: lá-pentaton (s-m-r-d-l), dó-pentaton (l-s-m-r-d), lefutó dó-pentachord (s-f-m-r-d), illetve lefutó lá-pentachord (m-r-d-t,-l). – hexachord hangsor. <p>Átmenet nélküli vagy átmenettel történő dinamikai változások (forte, piano, crescendo, decrescendo) érzékeltetése kreatív gyakorlatokkal.</p> <p>Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok: dallambújtatás, dallamelvonás, dalfelismerés kézjelről, kézvonalrendszerről stb.</p> <p>ZENEI MEMÓRIA FEJLESZTÉSE: Játékos memóriagyakorlatok megadott ritmus- és dallamfordulatokkal.</p> <p>RITMIKAI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Egyenletes mérő és dalritmus együttes hangoztatása (nagy testi mozgással, testhangszerekkel, ritmushangszerekkel). Énekléssel megismert ritmusok, ritmusképletek hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel. Ritmososztinátó, ritmusolvasás, ritmusfelelgetés, ritmuspótlás, ritmuslánc, ritmusmemoriter. Többszólamú ritmusimprovizáció. Komplex mozgásfejlesztés egyszerű tánclépésekkel (kilépések, kijárások), a ritmus változatos megszólaltatásával (nagy mozgásokkal). Ütemhangsúly érzékeltetése ütemezéssel. Gyors, lassú és tempóváltás érzékeltetése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyenletes mérő, tempó, ütem, ritmus. Hangmagasság, dallam, dallamfordulat, dallamrajz, motívum, dallamsor, kíséret. Belső hallás. Azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlés, variáció, rögtönzés, osztinátó.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek	Órakeret 46 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Éneklési készség és a hallás utáni daltanulás képessége. 10-15 dalból (énekes játékból) álló repertoár ismerete. Az egyenletes mérőre járás képessége, a magas és mély, valamint a rövid és hosszú hang képzetének megléte.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Hallás után és jelrendszerről történő daltanulás. A hang szolmizációs elnevezése, a kézjel használata. A zeneelméleti ismeretek bővítése. Grafikus notáció, ötvonalas rendszer használatának gyakorlása. A tanult dalok, gyakorlatok megszólaltatása „C” szoprán furulyán.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában történik.</p> <p><i>Grafikus notáció:</i> A test- és ritmushangszerek dinamikájának (erősebb-halkabb reláció, a hang kicsengése, elhalása), a hangok megszólalási gyakoriságának (egyenletesség, sűrűsödés, ritkulás), a hangszín, a hangzás (pl. gömbszerű kiterjedés) jelekkel (pont, vonal, folt) történő ábrázolása.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum: Mérőütés. A mérő és ritmus megkülönböztetése. A tanult dalokból, dalrészletekből, versekből a tanulandó ritmus kiemelése. Ritmikai elemek elnevezése, gyakorlóneve és jele: negyedérték (tá) és negyed szünet (szün), nyolcadpár (ti-ti), önálló nyolcadérték (ti) és szünete (szü), szinkópa, félérték (tá-á) és félértékű szünet (szü-ün), pontozott fél (tá-á-á) és pontozott fél szünetértéke (szü-ü-ün), egész érték (tá-á-á-á) és egész értékű szünet (szü-ü-ü-ün). A hangsúlyos és hangsúlytalan ütemegységek megkülönböztetése. Ütem, ütemmutató, ütemvonal, ismétlőjel, záróvonal. Ütemmutatók, ütemfajták: 2/4, 3/4 és 4/4.</p> <p>Dallami elemek: Szolmizációs hangok: d'-t-l-s-f-m-r-d-t,-l,-s. A szolmizációs hangok kézjele, betűjele, a hangjegyek elhelyezése az ötvonalas rendszerben (kézvonalszeren is). Abszolút hangok (ábécés hangok) elhelyezése az ötvonalas rendszerben. A vonalszer megismertetése: öt vonal, négy vonalköz, pótvonalak. Hangjegyszár irányának megfigyeltetése, a notáció helyes alkalmazása. Lépés és ugrás megkülönböztetése.</p> <p><i>Zeneelméleti ismeretek:</i> Violinkulcs. Abszolút nevek (ábécés nevek): g-e", valamint <i>fisz</i>, <i>cisz</i>, <i>gisz</i> és <i>bé</i>. Módosítójelek: kereszt, bé és feloldójel. A hangköz fogalma t1, t8, k2, n2 hangközök éneklése, felismerése, építése. A C-dó, F-dó és G-dó használata. Hangsorok: pentaton, pentachord és hexachord.</p> <p><i>Zenei írás-olvasás:</i> a tanult zenei elemek felhasználásával. A tanult dallam felismerése kottaképről. Kottaolvasás (betűkottás és ötvonalas) belső hallás segítségével, majd éneklés szolmizálva, illetve abszolút nevekkal. Énekelt vagy hangszeren megszólaltatott motívumok, dallamsorok lejegyzése betűkottával, illetve a vonalszerbe hangjegyekkel.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jelek és jelrendszerek ismerete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések értelmezése.</p>

<p><i>Furulyázás:</i> A furulya hangszer részei, hangindítás, hangok fogásai. Az ábécés nevek megismerése után tanult dalok, gyakorlatok megszólaltatása „C” szoprán furulyán, helyes technikával csoportosan és egyénileg is, F-dóban, G-dóban és C-dóban.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ritmus, ritmusképlet, szünet. Mérőütés, ütem, ütemmutató, 2/4, 3/4 és 4/4, ütemvonal, ismétlőjel, záróvonal. Vonalrendszer, vonal, vonalköz, pótvonal. Szolmizációs név, kézjel, betűjel, hangjegy, hangjegy szára, notáció. Violinkulcs, abszolút név. Kereszt, bé, feloldójel. t1, t8, k2, n2. C-dó, F-dó, G-dó. Pentaton, pentachord és hexachord. Furulya.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	Akusztikus tapasztalatok a környezet zörejeiről, hangjairól, emberi hangokról. Hallás utáni tájékozódás térben: irány és távolság megnevezése. Zenehallgatási élmények korai gyermekkorból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra irányuló figyelem, a koncentráció képességének kialakítása, a zenei emlékezet, a zenei fantázia fejlesztése. A hangszínhallás és a többszólamú hallási készség és formaérzék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A FIGYELEM KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE: Kezdés és befejezés megfigyelése és érzékelése a szabad mozgásban. Különböző tempójú, táncos karakterű klasszikus zenedarabokhoz tánc vagy szabad mozgás rögtönzése. Dinamikai ellentétpárok, hirtelen hangerőváltás megkülönböztetése, fokozatos dinamikai erősödés és halkítás megfigyeltetése és reprodukálása játékos feladatokkal. Tempókülönbségek és tempóváltások megfigyelése, összehasonlítása és reprodukciója. A figyelem időtartamának folyamatos növelése.</p> <p>A HANGSZÍNHALLÁS ÉS A TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS FEJLESZTÉSE: Természetünk és környezetünk hangjainak felismerése. Az emberi hang magasságának (magas, mély) és hangszínének (gyermek, női és férfi) megkülönböztetése. Szóló és kórus, szólóhangszer és zenekar hangzásának megkülönböztetése. Gyermekkórus, női kar, férfikar, vegyes kar hangszínének megkülönböztetése.</p>		<p><i>Erkölcstan:</i> (türelem, tolerancia).</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természetünk és környezetünk hangjai, hangutánzás.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> dalszövegekhez kapcsolódó dramatizált előadás, szabad mozgásos improvizáció.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> élmények vizuális megjelenítése.</p>

<p>Az élő zene és a gépzene hangzásának megkülönböztetése. A hangvilla hangja. A hangszerek hangjának felismerése: furulya, citera, zongora, hegedű, mélyhegedű, gordonka (cselló), nagybőgő, fuvola, gitár, dob, triangulum, réztányér. Ritmushangszerek kezelése. Tanult dalok felismerése különböző hangszerek megszólaltatásában.</p> <p>INTELLEKTUÁLIS MUNKA: A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: azonosság (ismétlés/visszatérés), hasonlóság (variáció) és különbözőség. Egyszerű forma ábrázolása formaképlettel vagy rajzzal. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyelése és magyarázata. Ellentétpárok felismerése: staccato-legato, forte-piano, egyszólamú-többszólamú, szóló-együttes. A dalok szövegének értelmezése, a dalszövegekhez vagy zeneművekhez kapcsolódó dramatizált előadás (drámajáték, báb). A zene keltette gondolatok vizuális megjelenítése (festés, formázás).</p> <p>NÉPZENE: Egyszerű népi hangszerek (dobok, sípok, húros hangszerek) készítése. Néptáncdialektusok.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kezds, befejezés, hangerő, hangerőváltás, tempó, tempóváltás. Ellentétpárok: staccato-legato, forte-piano, egyszólamú-többszólamú, szóló-kórus, szólóhangszer-zenekar. Azonosság (ismétlés/visszatérés), hasonlóság (variáció), különbözőség. Hangszerek: furulya, citera, zongora, hegedű, mélyhegedű, gordonka (cselló), nagybőgő, fuvola, gitár, dob, triangulum, réztányér. Hangvilla. Gyermekkar, nőikar, férfikar, vegyeskar. Népzene – néptánc.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 26 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Befogadói kompetenciák a korosztálynak és az átélt zenei élményeknek megfelelően.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Zeneművek jellegének, karakterének megkülönböztetése az ismétlődő zenehallgatások során. Esztétikai és érzelmi kompetencia fejlesztése a tanult énekes anyag segítségével, valamint azok vokális és hangszeres feldolgozásainak megismerésével. Az életkornak megfelelő zeneművek meghallgatása élményszerű előadásban, figyelve a műfaji és stílusbeli sokszínűsége. Cselekményes és programzene feldolgozása, a szereplők jellemének zenei eszközökkel történő azonosítása.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan. <i>Természetünk és környezetünk hangjai, benyomások a zenéről:</i> csend és hang/zaj/zörej, beszéd és ének, gyors-lassú, hangos-halk, magas-mély stb.</p> <p><i>Népzene:</i> A tanult magyar gyermekdalok, népdalok eredeti felvételekről, illetve kortárs népzenei művek, gyermekek előadásában (pl. regölés, galgamácsai gyermeklakodalmas), más népek zenéi. Népdalok feldolgozásai (válogatás Bartók Béla: Gyermekeknek című sorozatából, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos gyermekkoraiból, biciniumaiból).</p> <p><i>Cselekményes zene, programzene (DVD-, illetve videofelvételekről):</i> Csajkovszkij, P. I.: Diótörő – balett (részletek), Purcell, H.: Dido és Aeneas – részletek (Boszorkány-duett, Barlang-jelenet, Matróz-tánc, Dido búcsúja).</p> <p><i>Különböző stíluskorszakokból válogatott művek:</i> Banchieri, A.: Az állatok rögtönzött ellenpontja (Contrappunto bestiale alla mente) Lasso, O.: A visszhang (O la! O che bon eco!) Bach, J. S.: Válogatás a Notenbüchlein für Anna Magdalena Bach kötetekből Bach, J. S.: h-moll szvit – Badinerie Rameau, J. P.: A tyúk (La poule) Telemann, G. P.: Békák (Les Rainettes) Vivaldi, A.: A négy évszak – részletek Mozart, L.: Gyermekszimfónia (Berchtesgadener Musik) Mozart, W. A.: C-dúr variáció (Ah, vous dirai-je, Maman), KV. 265. Rimszkij-Korszakov, N. A.: A dongó (részlet a „Mese Szaltán cárról” c. operából) Honegger, A.: Pacific 231 Ravel, M.: Lúdanyó meséi (Ma mère l’oye) – részletek Bartók B.: Gyermekeknek – részletek, Bartók B.: Mikrokozmosz – részletek Bartók B.: Gyermek- és női karok – Héjja, héjja, karahéjja!, Cipósütés; Lánycsúfoló; Legénycsúfoló Kodály Z.: Gyermekkarok – Héjja, Katalinka, Gólya-nóta, Táncnóta, Méz, méz, méz, Túrót eszik a cigány; Lengyel László; Karácsonyi pásztor-tánc; Esti dal (gyermek-/női kari, vegyes kari és férfikari változat) Kurtág Gy.: Játékok – részletek</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó).</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Zeneművek tartalma, cselekménye. Szereplők jellemábrázolása.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> cselekményes zenék, programzenek dramatizált megjelenítése, pl. bábozás, pantomim.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> élmények vizuális megjelenítése.</p>

<p>A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Énekes zene, hangszeres zene, vonós, fúvós, ütős, pengetős, billentyűs hangszer, zenei karakter, népdalfeldolgozás.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók képesek 100 gyermekdalt és népdalt emlékezetből, a kapcsolódó játékokkal, c'-d'' hangterjedelemben előadni. Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új dalokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni. Képesek többszólamú népdalfeldolgozásokat, biciniumokat, kánonokat csoportban, tisztán énekelni. Kreatívan vesznek részt a generatív játékokban és feladatokban. Érzik az egyenletes lüktetést, tartják a tempót, érzékelik a tempóváltozást. A 2/4-es, 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák. A tanult dallami és ritmikai elemek felhasználásával képesek motívumokat, dalsorokat improvizálni. Felismerik és lejegyzik a tanult zenei elemeket (ritmus, dallam). Pontosan, folyamatosan szólaltatják meg a tanult ritmikai elemeket tartalmazó ritmusgyakorlatokat csoportosan és egyénileg is. Ismerik a violinkulcsot, az ábécés neveket (fisz, cisz, gisz, bé hangokkal együtt), módosító jeleket, az öt- és hatfokú hangsorokat, a tiszta oktáv és prím, valamint a szekund hangközöket. Tájékozódhatnak C-dóban, F-dóban és G-dóban. Szolmizálva éneklik a tanult dalok stílusában megszerkesztett rövid dallamfordulatokat kézjelről, betűkottáról és hangjegyről. Megfelelő előkészítés után hasonló dallamfordulatokat rögtönöznek. A dó helyének meghatározása után képesek lekottázni a tanult dalokat emlékezetből, az ismeretlen dallamokat átírják betűkottáról ötvonalas rendszerbe. Helyes technikával és tiszta intonációval szólaltatják meg „C” szoprán furulyán a tanult dalokat, gyakorlatokat csoportosan és egyénileg is. Képesek társaikkal együtt figyelmesen zenét hallgatni. Megfigyelésekkel tapasztalatokat szereznek, melyek az egyszerű zenei elemzés alapjául szolgálnak. Különbséget tesznek az eltérő zenei karakterek között. Fejlődik hangszínhallásuk és formaérzékük. Megkülönböztetik a furulya, citera, zongora, hegedű, mélyhegedű, gordonka (cselló), nagybőgő, fuvola, gitár, dob, triangulum, réztányér, a gyermekkar, női kar, férfikar, vegyeskar hangszínét. Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit. Szívesen és örömmel hallgatják újra, felismerik a meghallgatott zeneműveket.</p>
--	--

3–4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 130 óra
Előzetes tudás	Az előző osztályokban tanult dalok, többszólamú művek ismerete pontos dallammal, ritmussal, szöveggel, szolmizálva. Előadás megfelelő tempóban, tiszta intonációval, szép hangon, emlékezetből. Dalkezdés megadott hangról c’-d” hangterjedelemben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy- és többszólamú éneklés fejlesztése. A hangterjedelem bővítése: a–e”. A dalok metrumára, ritmikájára és dallamára vonatkozó megfigyelések megfogalmazása. Dalkincs bővítése jelrendszerről és hallás után. A kulturált kórushangzás megalapozása, a tanulók énektechnikájának, intonációs készségének fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, szolmizálva, tiszta intonációval. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás. Éneklés a–e”hangterjedelemben, egyenletes tempóban.</p> <p>TÖBBSZÓLAMÚ ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Éneklés több szólamban. Dudabasszus, kvintpárhuzam, orgonapont éneklése. Dalok hangszer-/ritmushangszer-kísérettel, kánonok, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Járdányi Pál, Ádám Jenő, Szőnyi Erzsébet, Kerényi György, Papp Lajos stb. biciniumai.</p> <p>A daltanítás módszerei: Hallás utáni daltanítás. Daltanítás jelrendszerről.</p> <p>ZENEI ANYAG: <i>Magyar népdalok:</i> Változatos szöveg-tárgykör és hangulat szerint válogatva. Jeles napok, ünnepi szokások dallamai. Régi rétegű és új stílusú népdalok.</p> <p><i>Magyar történelmi énekek:</i> Táncdallamok. Kurucdalok. Kossuth-nóták.</p> <p><i>Biciniumok, népdalfeldolgozások:</i> Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica I–IV., valamint Bárdos Lajos,</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincs bővítése, érthető kifejező szövegmondás, világos artikuláció.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népdal és néptánc kapcsolata, népszokások dramatizált előadása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A népi tárgykultúra jellemző példáinak ismerete. Tárgyak, épületek ornamentikája; népzene, ill. műzene díszítései.</p>

<p>Járdányi Pál, Ádám Jenő, Szőnyi Erzsébet, Kerényi György, Papp Lajos stb. művei.</p> <p><i>Műzenei példák többféle zenei stílusból válogatva.</i> Trubadúr énekek. Könnyen énekelhető témák vokális és hangszeres művekből a zenehallgatás előkészítésére.</p> <p><i>Nemzeti énekünk:</i> Erkel Ferenc–Kölcsey Ferenc: Himnusz</p> <p><i>Olvasógyakorlatok, intonációs gyakorlatok az alábbi kiadványok alapján:</i> Kodály: Énekeljünk tisztán! Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok I–II. (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.)</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Beéneklés. Dudabasszus, kvintpárhuzam, orgonapont. Kánon, népdalfeldolgozás, bicinium, hangszerkíséret. Népdal, jeles nap, ünnepi szokások dallamai. Táncdallam, kurucdal, ungarasca, Kossuth-nóta. Trubadúrének.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 35 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Koordinált, ritmikus mozgás, térérzékelés, egyenletes mérő alkalmazása. Tempóváltozások érzékelése és reprodukciója. Metrikus és kis formai egységek érzete. Énekes és ritmikus improvizációs feladatok önálló és csoportos megvalósítása. Dallamotívum-variációk és ritmusvariációk megszólaltatása. Ritmus- és dallamhangszeres, valamint mozgásimprovizációk. Belső hallás. A zene és a szöveg, a zene és a mozgás, a zenei és a képi kifejezés összekapcsolása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A páros tagolódású formai egységek érzete, kérdés-felelet improvizáció, többszólamú ritmusimprovizáció a tanult ritmusképletek felhasználásával. Dallami improvizáció pentaton, pentachord, hexachord, hétfokú hangkészletben. A 6/8-os, 3/8-os metrum érzete és helyes hangsúlyozása.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSFEJLESZTÉS: Koordinált ritmikus mozgás. Egyenletes mérőütés alkalmazása. Tempó- és ütemváltozások érzékelése és reprodukciója. Formai egységek érzékelése. Játékos feladatok megoldása tanult ritmusokkal és hangokkal.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatszerkezetek - kérdés és felelet. Nyelvi/zenei szólánc.</p>

<p>Egyszerű tánclépések, a ritmus változatos megszólaltatása (kéz és láb által).</p> <p>Motorikus képességek fejlesztése és az ütemhangsúly érzékeltetése változatos mozgással és ütemezéssel.</p> <p>Hangrelációk érzékeltetése a térben.</p> <p>GENERATIVITÁS FEJLESZTÉSE:</p> <p>Motívumokhoz, dallamsorokhoz kapcsolódó azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek, ismétlődés, variáció (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) megfigyelése és tudatosítása.</p> <p>Kérdés-felelet, valamint dallami párbeszéd alkotása a tanult fordulatokkal (szolmizálva és abszolút nevekkkel), dallami kiegészítés.</p> <p>Megadott szövegekre (pl. versek) ritmus és dallam rögtönzése.</p> <p>Megadott dallamokhoz variációk fűzése.</p> <p>Énekes rögtönzés pentaton, pentachord, hexachord, dúr, moll és modális hangkészlettel. Dallamok átalakítás dúrból mollba és viszont.</p> <p>Képekhez dallam és ritmus társítása.</p> <p>HALLÁSFEJLESZTÉS:</p> <p>Hangrelációk érzékelése és megjelenítése.</p> <p>A tanult dalokból ismert és új relációk kiemelésének képessége.</p> <p>Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok: dallambújtatás, dallamelvonás, dalfelismerés kézjelről, kézvonalrendszerről stb.</p> <p>ZENEI MEMÓRIA FEJLESZTÉSE:</p> <p>Játékos memóriagyakorlatok megadott ritmus- és dallamfordulatokkal.</p> <p>RITMIKAI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE:</p> <p>Egyenletes mérő és dalritmus együttes hangoztatása (testhangszerekkel, ritmushangszerekkel).</p> <p>Énekléssel megismert ritmusok, ritmusképletek hangoztatása ritmusnevekkkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel, több szólamban is.</p> <p>Ritmososztinátó, ritmusolvasás, ritmusfelelgetés, ritmuspótlás, ritmuslánc, ritmusmemoriter.</p> <p>Többszólamú ritmusimprovizáció.</p> <p>Ütemhangsúly érzékeltetése ütemezéssel. Gyors, lassú és tempóváltás érzékeltetése.</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> Önkifejezés erősítése, néptánc. Tánclépés-kombinációk.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyenletes mérő, tempó, ütem, ritmus.</p> <p>Hangmagasság, dallam, dallamfordulat, dallamrajz, motívum, dallamsor, kíséret.</p> <p>Belső hallás.</p> <p>Azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlés, variáció, rögtönzés, osztinátó.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek	Órakeret 46 óra
Előzetes tudás	<p>Az előző két évben az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett ritmikai, metrikai és dallami ismeretek. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről, és azok hangoztatása ritmusnevekkel, szolmizálva.</p> <p>A zenei notáció, az abszolút nevek ismerete a fejlődő zenei készségek és megszerzett zenei ismeretek alapján.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A kottaolvasási és dallamírási készség fejlesztése, a tanult ritmikai, metrikai és dallami elemek bővítésével.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában történik.</p> <p>RITMIKAI ELEMELK, METRUM: Ritmikai elemek elnevezése, gyakorlóneve és jele: nyújtott ritmus (táj-ti/tám-ti), éles ritmus (ti-táj/ti-tám), kis nyújtott ritmus (tij-ri/tim-ri), kis éles ritmus (ri-tij/ri-tim), a tizenhatod (ti-ri-ri-ri/ri-ri-ri-ri) és szünetjele (sz), a tizenhatodos ritmusképletek (ri-ri-ti és ti-ri-ri), triola.</p> <p>A negyed és nyolcad felütés, csonka ütem. A notáció helyes alkalmazása. A hangsúlyos és hangsúlytalan ütemegységek megkülönböztetése, váltakozó ütem. Ütemmutatók, ütemfajták: 6/8 és 3/8, alla breve.</p> <p>DALLAMI ELEMELK: Új szolmizációs hangok: fi, szi, ri, tá. A szolmizációs hangok kézjele, betűjele, a hangjegyek elhelyezése az ötvonalas rendszerben. A notáció helyes alkalmazása. A dúr, moll hangsorok dallamfordulatai, a modális hangsorok jellegzetességei: dór, fríg, líd, mixolíd, eol.</p> <p>ZENEELMÉLETI ISMERETEK: Előjegyzések. Hangnemek 3# 3b-ig, a dúr és a párhuzamos moll fogalma, vezetőhang. Modális hangsorok: dór, fríg, líd, mixolíd és eol. További hangközök: t5, t4, k3, n3, k6, n6.</p> <p><i>Zenei írás-olvasás:</i> a tanult zenei elemek felhasználásával. A tanult dallam felismerése kottaképről. Kottaolvasás (betűkottás és ötvonalas) belső hallás segítségével, majd éneklés szolmizálva, illetve abszolút nevekkel. Énekelt vagy hangszeren megszólaltatott motívumok, dallamsorok lejegyzése betűkottával, illetve a vonalrendszerbe hangjegyekkel.</p>		<p><i>Matematika:</i> halmazok, számsorok, műveletek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a hangmagasság vizuális ábrázolása, a hangzás és jelek összefüggése.</p>

<p>FURULYÁZÁS: A tanult dalok, gyakorlatok megszólaltatása „C” szoprán furulyán, helyes technikával csoportosan és egyénileg is. A dallamokhoz tartozó új hangok fogása (kétvonalas oktáv és módosított hangok).</p> <p>NÉPZENE: Régi réteg és új stílus. A régi rétegű és új stílusú népdalok legfontosabb elemzési szempontjai: dallamvonal, sorszerkezet, kvintváltás, hangsor, szótagszám, előadásmód (parlando, rubato, tempo giusto), alkalmazkodó ritmus. Jeles napok, ünnepi szokások.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ritmusnév és gyakorlónév. Felütés, csonka ütem, váltakozó ütem, alla breve, 3/8, 6/8. Módosított hang: fi, szi, ri, tá. Előjegyzés 3# 3b-ig, dúr és moll, párhuzamos hangnemek, vezetőhang, dór, fríg, líd, mixolíd, eol. Hangköz: t5, t4, k3, n3, k6, n6. Dallamvonal, sorszerkezet, kvintváltás, hangsor, szótagszám, előadásmód, parlando, rubato, tempo giusto, alkalmazkodó ritmus.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	<p>A zenére való figyelés képessége. Hangszínhallás, többszólamú halláskészség és formaérzék. Alapismeretek hangszerekről, a zene befogadásának képessége a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A zenehallgatásra irányuló figyelem képességének további fejlesztése. A hangszínhallás, a többszólamú halláskészség és a formaérzék fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A FIGYELEM KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE: A figyelem időtartamának növelése hosszabb zenehallgatási anyag segítségével. Zenei megfigyelésre koncentráló feladatok.</p> <p>A HANGSZÍNHALLÁS ÉS A TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS FEJLESZTÉSE: Énekes hangfajok megkülönböztetése (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus). Hangszínhallás további fejlesztése új hangszerek megfigyeléséhez kapcsolódóan: tekerő, duda, oboa, klarinét, fagott, kürt, trombita, ütődob. Ritmushangszerek kezelése.</p>		<p><i>Dráma és tánc:</i> tánc és szabad mozgás, improvizáció, dramatizált előadás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> arányok, formák megfigyelése; szimmetria, aszimmetria; bábkészítés.</p>

Tanult dalok felismerése különböző hangszerek megszólaltatásában.	
INTELLEKTUÁLIS MUNKA: A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: azonosság (ismétlés/visszatérés), hasonlóság (variáció) és különbözőség. Egyszerű forma ábrázolása formaképlettel vagy rajzzal. Ellentétpárok: dúr-moll. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyelése és magyarázata. A cselekmény és a zenei folyamatok összevetése. A dalok szövegének értelmezése, a dalszövegekhez vagy zeneművekhez kapcsolódó dramatizált előadás (drámajáték, báb). A zene keltette gondolatok vizuális megjelenítése (festés, formázás). Természetábrázolás a zenében.	
NÉPZENE: Jeles napok, ünnepi szokások. Néptáncdialektusok, hangszeres népi tánczene.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Énekes hangfaj, tekerő, duda, oboa, klarinét, fagott, kürt, trombita, üstdob. Jeles nap, ünnepi szokás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Figyelmes zenehallgatás. Eltérő zenei karakterek megkülönböztetése. Hangszínhallás és formaérzék. Ismeretek hangszerekről, a zene befogadásának képessége a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult énekes anyaghoz kapcsolódó népzenei és műzenei anyag vokális és hangszeres feldolgozásainak megismerése. Más, a korosztály számára befogadható zeneművek meghallgatása élményszerű előadásban. A tanulók zeneértővé és hangverseny-látogatóvá nevelése a rendszeres zenehallgatás által.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan. <i>Népzene:</i> A tanult népdalok, hangszeres népzene felvételei, népi hangszerek megismertetése felvételtől, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Forrás: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> zeneművek tartalma, cselekménye, szereplők jellemábrázolása. <i>Dráma és tánc:</i> cselekményes zenék, programzenék dramatizált megjelenítése, pl. bábozás, pantomim.

<p><i>Cselekményes zene, programzene, daljáték (DVD-, illetve videofelvételekről):</i> Kodály Z.: Háry János Prokofjev, Sz.: Péter és a farkas Saint-Saëns, C.: Az állatok farsangja (Le carnaval des animaux) – részletek Smetana, B.: Moldva a „Hazám” ciklusból Britten, B.: A kis kéményseprő (The Little Sweep), in: Csináljunk operát! (Let’s Make an Opera), op. 45.</p> <p><i>Különböző stíluskorszakokból válogatott művek:</i> Régi magyar táncok (Kájoni- és Vietoris-kódex) Trubadúr dallamok Jannequin, C.: A madarak éneke (Les chant des oiseaux) Morley, T.: Fyre, fyre Händel, G. F.: Vízi zene, D-dúr szvit – Allegro tétel Mozart, W. A.: A dúr szonáta, III. tétel Alla Turca Vivaldi, A.: A négy évszak – részletek Chopin, F.: „Esőcsepp” prelúd Liszt F.: A Villa d’Este szökőkútjai Strauss, J.: Kék Duna keringő, Radetzky induló Bartók B.: Gyermekek- és női karok – Huszárnóta; Resteknek nótája; Csujogató Bartók B.: Mikrokozmosz – részletek Bartók B.: Negyvennégy duó két hegedűre – részletek Bartók B.: Magyar képek (zongoradarabok és zenekari átdolgozásuk) Dohnányi E.: Variációk egy gyermekdalra, op. 25. Kodály Z.: Gyermekek- és női karok – Angyalok és pásztorok; Új esztendőt köszöntő; Villó; Gergely-járás; Pünkösdlő; Zöld erdőben; Hegyi éjszakák I. Farkas F.: Régi magyar táncok a XVII. századból Kocsár M.: Téli alkony – Jó szánút, jó fejsze</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó). A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> zenével kapcsolatos élmények vizuális megjelenítése.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> környezetünk, növények és állatok, természeti jelenségek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Zenei téma, kíséret, énekes hangfaj, zenés mese, gyermekopera, daljáték, balett.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesek a tanulók legalább 55 népzenei, 20 műzenei és 25 többszólamú művet emlékezetből, a–e” hangterjedelemben csoportosan, a népdalokat több versszakkal, csokorba rendezve is előadni.</p>
--	--

Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új dalokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni.

Többszólamú éneklési készségük fejlődik. Képesek csoportosan többszólamú darabokat, kánonokat megszólaltatni.

A tanulók énektechnikája, lapról olvasási készsége, harmonikus hallása alkalmassá teszi őket a magas szintű kórusmunkára.

Kreatívan vesznek részt a generatív játékokban és feladatokban. Érzik az egyenletes lüktetést, tartják a tempót, érzékelik a tempóváltozást.

A 3/8-os és 6/8-os metrumot helyesen hangsúlyozzák.

Ismerik a fi, szi, ri, tá módosított hangokat, a dúr és moll hangnemeket 3# 3b-ig, a párhuzamos moll, vezetőhang fogalmát.

Ismerik a dór, fríg, líd, mixolíd és eol hangsorokat, a tiszta kvint és kvart, a kis és nagy terc, valamint a kis és nagy szext hangközöket.

Felismerik, lejegyzik és megszólaltatják a tanult zenei elemeket (metrum, dinamikai jelzések, ritmus, dallam).

Az ismert dalokat olvassák kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és emlékezetből szolmizálják.

Szolmizálva és abszolút nevekkkel éneklük a tanult dalok stílusában megszerkesztett dallamfordulatokat. Megfelelő előkészítés után hasonló dallamfordulatokat rögtönöznek.

Fejlődik zenei memóriájuk és belső hallásuk.

Helyes technikával és tiszta intonációval szólaltatják meg „C” szoprán furulyán a tanult dalokat, gyakorlatokat csoportosan és egyénileg is.

Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit (azonosság, hasonlóság, különbözőség) felismerik és meg tudják fogalmazni.

Fejlődik hangszínhallásuk. Megkülönböztetik tekerő, duda, oboa, klarinét, fagott, kürt, trombita, üstdob hangszínét, valamint az énekes hangfajokat. Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit.

Zenehallgatásuk tudatos, figyelmesen hallgatják a zeneműveket. A zenehallgatásra kiválasztott művek közül 10-15 alkotást/műrészletet ismernek.

ÉNEK-ZENE

5–8. évfolyam

emelt szint

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, az igényes zene felmutatása és megszerettetése, kulcsot adva a tanulóknak az éneklésen, zenélésen keresztül történő megismeréshez, megértéshez. A közös éneklés, muzsikálás élményének megteremtésén túl, amely révén megvalósul a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája, hangsúlyt kap a közvetlen cselekvés, alkotás folyamata, mely színesíti a fantáziát, formálja az ízlést. A zenei jelrendszerek megismerése és alkalmazása a zene megértését, befogadását segíti. A magyar népzene, a nemzeti hagyományok, a zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismerésén keresztül önálló zenei világkép alakul ki, fejlődik a kritikai képesség, a nemzeti identitástudat.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv az általános ének-zenei fejlesztési feladatokat a Nemzeti alaptantervben foglalt célok továbbfejlesztésével éri el. Kodály Zoltán pedagógiai elvei alapján a teljes személyiség fejlesztését a mindennapos ének-zenei tevékenységen keresztül valósítja meg. Fejlesztő hatása hozzájárul a harmonikus, esztétikai igényességre törekvő, társas kapcsolataiban együttműködő és nyitott személyiség neveléséhez. Igényességre, a nemzedékek közötti párbeszédre, értékálló és a kor igényeit is figyelembe vevő attitűd kialakítására törekszik. Teret biztosít a nemzeti hagyományok ápolásának, kapcsolatot teremt a társzművészetekkel és más tudományterületekkel. Tudományosan igazolt transzferhatása által elősegíti a tanulási folyamat eredményességét.

A kerettanterv kiemelt célja, hogy a tanulók a mindennapos művészeti, ének-zenei nevelés élmény- és ismeretanyaga birtokában az átlagosnál magasabb zenei műveltséggel rendelkezzenek, szociális, közösségi, esztétikai, erkölcsi és intellektuális értékrendjük gazdagodjék, személyiségük teljesebbé, harmonikusabbá váljék.

Az emelt szintű ének-zene kerettanterv fejlesztő munkájának várt eredménye:

- Magasabb szintű jártasság az éneklésben, a halláskészség kialakításában.
- A zenei írás-olvasás készségszintre fejlesztése a zenei reprodukciós képesség terén.
- A zeneértő és -érző képesség fejlesztésében a zenei stílusjegyek korokra jellemző, biztonságos felismerése, meghatározása és alkalmazása a zenei előadásban.
- Az énekkari munka a fejlesztő tevékenység szerves része. Az 1–2. évfolyam a többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével készíti fel a tanulókat a magasabb évfolyamokban kiteljesedő kóruséneklés megismerésére és elsajátítására.
- Az emelt szintű ének-zene órai furulyatanítás alkalmazása elősegíti a tanult énekes relációk biztos gyakorlását. Általa egyszerű eszközt kaphatnak kezükbe a tanulók a megismert dallami fordulatok, dallamok biztosabb elsajátításához, különösen az alapozás során.

A heti öt- (évi 180) órás időkerettel rendelkező ének-zene tantárgy óraszámába, a jogszabályban foglaltaknak megfelelően, az énekkari vagy a kórusfoglalkozás összesen heti egy óra erejéig beszámítható. Ennek megfelelően a kerettanterv valamennyi évfolyamon heti négy- (évi 144) órás időkerettel lett beállítva, melyből az előírt tartalmak a tantárgyak számára rendelkezésre álló időkeret kilencven százalékát fedik le.

A táblázatokban a feltüntetett tematikai egységek és a közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatai alapján készült, a rendezett áttekinthetőséget szolgálja. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

1. Zenei reprodukció

1.1. Éneklés

Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapi számos területén (ünnepségeken, nemzeti ünnepeken, hangversenyeken, kórusversenyeken, fesztiválokon való részvétel alkalmával, kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon) megoszthassák egymással és másokkal.

A szép kórushangzás és a tiszta intonáció eléréséhez a kóruspróbák, énekórák elején elegendő idő biztosítása szükséges a beéneklésre és hallásfejlesztésre, továbbá törekedni kell a próbafolyamat, illetve órák egészét átszövő folyamatos hangképzésre. Elvárás, hogy a kórus repertoárja a népdaloktól, gregorián énekektől napjaink zenéjéig minden stíluskorszakot felöleljen. A műsorválasztásban néhány igényes jazz vagy populáris darab mellett formabontó, újszerű művek is helyet kaphatnak. A műveket az igényes előadásra törekedve, a tanulók képességei szerint szükséges megválasztani.

1.2. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

A generatív – létrehozó, alkotó – készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és képesek legyenek azokkal újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik a zene elemeinek önálló, magabiztos és helyes használatát, fejlesztik az önkifejező-képességet, kreativitást és zenei fantáziát.

A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek megismerése.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott 1.3. számú *Felismerő kottaolvasás* fejlesztési feladat emelt szinten kibővített cél- és feladatrendszerrel szerepel. A zeneelméleti ismeretek felsorolása is ebben a fejezetben kap helyet.

1.3. Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek

A zenei olvasás és írás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában, de az önálló zenélésben is nélkülözhetetlen eszköz.

A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában. A kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása mindig az énekléshez és a hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A dalokból, zeneművekből vett zenei fordulatok szolgálnak a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, a szerkezeti felépítés megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében.

2. Zenei befogadás

2.1. A befogadói kompetenciák fejlesztése

A befogadói kompetencia fejlesztése kezdetben a figyelem készségének kialakítása és időtartamának növelése felé irányul. Alsó tagozatban a gyermek játékos tevékenység során képes leginkább elmélyült figyelemre, ezért az alsóbb évfolyamokon a mozgás és az éneklés szorosan összekapcsolódik. A mozgás lehetőséget ad a zenei jelenségek megérettetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére.

A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán szerepeljen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkcionál túl alapját adja a generatív készségek formálódásának is,

hiszen a generativitás sokrétű zenei élményből fejlődik ki.

A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz a hallgatott zene funkciójához, stílusához és műfajához megfelelő közelítés. Lényeges, hogy a tanulók a zene különböző megnyilvánulásaihoz az annak leginkább megfelelő befogadói magatartással viszonyuljanak. A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, valamint a biztos és differenciált hallási képesség és a zenei memória.

A zeneelméleti és zenetörténeti ismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik. Az elméleti és a lexikális adatoknak a kiválasztott műhöz kell kapcsolódniuk. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia. Egy szerzői életrajz ismertetésében főképp a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kapcsolatának, sorsfordulatainak átértékelése szerepeljen.

A formai, harmóniai és egyéb zeneelméleti ismeretek a zenei érzetekhez kapcsolódva segítsék a zenei jelenségek megértését.

2.2. Zenehallgatás

A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálják. Az első négy évfolyamon, az életkori sajátosságok figyelembevételével, a zenehallgatási anyag a zenei stílusok és műfajok teljes spektrumából válogat. A felső tagozatos évfolyamokon kronologikus rendszerezés érvényesül.

Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedni kell a DVD-n, interneten elérhető koncertfelvételek bemutatására is. Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat énekar(ok)ban és más önszerveződő zenei együttesekben való részvételre, zenei információk gyűjtésére. Fontos, hogy a hangverseny-látogatás legyen előkészített, és kövesse azt az élmények feldolgozása. Az ilyenformán átélt élmények maradandóak és életre szólóak. A legkiválóbb lehetőség az, ha az iskolai kórusal vagy osztállyal hangversenyeken szerepelnek a tanulók. Így a zenélés felemelő érzésén túl, tapasztalatokat szerezhetnek a hangverseny rendezéséről, lebonyolításáról is.

Az 1–4. évfolyamok feladata, hogy megalapozzák az énekes központú zenei nevelést, segítsék kialakítani a zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez vezető utat. A mozgással, tánccal, játékkal egybekötött csoportos éneklés, a közös muzsikálás az egymásra figyelés és a közösségformálás rendkívüli lehetőségét biztosítja. Ebben az oktatási periódusban történik az egy- és többszólamú éneklési kultúra megalapozása, a helyes testtartás és légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítása, illetve erősítése. A ritmusjátékok, az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások gyorsan és látványosan segítik az esztétikus, jól koordinált mozgást. A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételeit. A testhangszerek, ritmushangszerek/hangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, figyelemre, koncentrációra nevel. A zenehallgatás az auditív befogadás fejlesztésének eszköze, és a gyermeki élményvilág fontos része. A néphagyományok, népszokások a zenei anyanyelv megismerésében, a nemzeti azonosságtudat megalapozásában töltenek be szerepet.

A gyermekek csoport előtti éneklése, hangszeres előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére. Az emelt szintű képzési forma lehetőséget biztosít arra, hogy a zenei írás-olvasás kiemelt szerepet kapjon. Az 5–8. évfolyamokon az éneklés tisztasága, kifejezőereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. Megváltozik a fejlesztési feladatok szerkezete.

Az éneklésre fordítható időkeret és az elméleti ismeretanyag a 7–8. évfolyamok felé haladva folyamatosan csökken, a befogadói kompetenciák fejlesztésére és a zenehallgatásra, zeneművek megismerésére fordítható idő növekszik. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a műzei szemelvények irányába. Elsődleges cél a stílusok jellegzetességeinek megismertetése, szerkesztésmódok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása.

A 7. és 8. évfolyamon a populáris zene szemelvényei is megjelenhetnek a tananyagban. Ezek elemzésekor fontos rámutatni a nép- és műzene stílári és formai hatásaira. A zenei nevelés célja átalakul, megjelenik a zene önálló értelmezésének segítése is. Cél, hogy a tanulók a zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódjanak korunk kulturális sokszínűségében, értelmezni tudják a zene különféle funkcióit, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepét. Elvárás, hogy zenei dokumentumok gyűjtésével fejlődjön rendszerezési és feldolgozási készségük, képesek legyenek önálló vélemény, értékelés megfogalmazására.

Általánosságban véve: a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési követelmények alapján minden órának része az *éneklés*, a *zenei írás és olvasás*, a *zenei generatív készségek* fejlesztése és fenntartása, valamint a *zenehallgatás* kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

Az ének-zene tantárgy a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok közül az alábbiak megvalósításához járul hozzá hatékonyan:

- erkölcsi nevelés (az emberi kapcsolatok szabályainak elfogadása és a cselekvés mércéjévé tétele);
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgárságra és demokráciára nevelés (önmaguk elhelyezése a közösségben, a szabályok fontosságának megértése, a tanuló társak, a szűkebb-tágabb közösség önkéntes aktivitással történő segítése);
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társakkal való együttműködés képessége, a mások iránt érzett felelősség és empátia);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia);
- médiatudatosságra nevelés (választékosság, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képesség, motiváció az értékes médiatartalmak befogadására).

A kulcskompetenciák fejlesztésében az ének-zene tárgya az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség;
- anyanyelvi kommunikáció;
- idegen nyelvi kommunikáció;
- matematikai kompetencia;
- digitális kompetencia;
- szociális és állampolgári kompetencia;
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia;
- a hatékony, önálló tanulás.

Tárgyi feltételek:

- jól szellőztethető és elsötétíthető, mozgásra is alkalmas szaktanterem;
- kóruspróbák szervezéséhez mobilizálható asztalok és székek;
- karnagyi kottapult;
- kórusdobogó;

- hangjegyzésre alkalmas ötvonalas tábla;
- pianínó vagy zongora;
- furulyák;
- ritmushangszerek;
- hangvilla;
- metronóm;
- kották, szakkönyvek, tankönyvek és hanghordozók tárolására alkalmas bútorzat,
- HIFI-berendezés;
- számítógép internet-hozzáféréssel, hangfalakkal és projektorral;
- zenehallgatáshoz szükséges hang- és képanyagok (CD, DVD);
- kottaanyag;
- sokszorosító eszközök.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 130 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban megismert népzenei példák és műzenei alkotások/szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy- és többszólamú éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével. Műdalok, műzenei idézetek kifejező, stílusos megszólaltatása, lehetőség szerint eredeti nyelven. A hangterjedelem bővítése: g–f’. A hang adottságok figyelembe vételével egyneműkari szólamok kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, szolmizálva g–f’hangterjedelemben. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>TÖBBSZÓLAMÚ ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Két-, háromszólamú középkori, reneszánsz, barokk és bécsi klasszikus mű, műrészlet éneklése szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkel, hangszeres kísérettel. Orgánium, szekvencia, kürtmenet, tercmenet éneklése. Homofon és polifon szerkesztésű művek megszólaltatása. Hármashangzatokból álló harmóniamenetek éneklése. Funkciós kíséret énekes vagy hangszeres megszólaltatása.</p> <p>A DALTANÍTÁS MÓDSZEREI:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hallás utáni daltanítás. – Daltanítás jelrendszerről. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyar történelmi énekek és a magyar történelem párhuzamai. Történelmi események és korok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján.</p>

<p>ZENEI ANYAG: <i>Magyar népdalok:</i> A magyar népzene történeti rétegei (pl. Paksa Katalin felosztása szerint, Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 2008.): válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból (25 magyar népdal). Népi tánczene. Nemzetiségeink, illetve más népek dalai (5 dallam).</p> <p><i>Magyar történeti énekek (5 dallam):</i> Históriás énekek. XVI–XVIII. századi táncdallamok (Ungaresca). Kurucdalok.</p> <p><i>Műzenei példák (45 mű/idézet) a középkor, reneszánsz, barokk és a bécsi klasszicizmus korából válogatva:</i> A zenehallgatási anyaghoz is kapcsolódó énekes anyag: gregorián énekek (zsoltárok, himnuszok, a szentmise állandó és változó szövegű énekei), orgánumok, középkori világi énekek, reneszánsz motetták, misetételek, társas dalok, korálok, áriák, dalok, duettek, tercettek (az áriák/dalok/duettek/tercettek hangszerkíséréssel, lehetőség szerint eredeti nyelven), témák és zenei szemelvények a kantáta-, oratórium-, passió-, operairodalomból, valamint a barokk és klasszikus hangszeres művekből (fűga, concerto/versenymű, szvit, barokk táncetételek, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, szerenád stb.).</p>	<p><i>Dráma és tánc:</i> népdal-néptánc, hangszeres népzene, a tánc funkciója.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Orgánum, szekvencia, kürtmenet, tercmenet, homofon, polifon, hármashangzat, a cappella, funkciós kíséret, hangszerkíséret. Régi és új stílusú népdal, históriás ének, kurucdal, gregorián ének, orgánum, középkori világi ének, motetta, mise, társas dal, korál, ária, dal, duett, tercett, kantáta, oratórium, passió, opera, téma, fűga, concerto/versenymű, szvit, barokk táncétel, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, szerenád.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 27 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A páros tagolódású formai egységek érzete, kérdés-felelet improvizáció, többszólamú ritmus improvizáció a tanult ritmusképletek felhasználásával. Dallami improvizáció pentaton, pentachord, hexachord, hétfokú hangkészletben.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Szekvencia, kürtmenet, tercpárhuzam, imitáció, augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Zenei kérdés és felelet, variáció rögtönzése ritmussal és dallammal. A funkcióérzet kialakítása. A zenei stílus- és formaérzék fejlesztése. A zene keltette gondolatok és érzelmek verbális kifejezése, azok zenei ihletettséggel megjelenítése vizuális technikákkal.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Generativitás fejlesztése:</i> Periódus méretű, illetve két-, háromtagú zenei egységekhez kapcsolódó azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek, ismétlődés, variáció megfigyeltetése és tudatosítása. Szekvencia, kürtmenet, tercparhuzam, imitáció (reális és tonális választ), augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Maggiore-minore dallamváltozatok rögtönzése. Orgánum szerkesztése megadott dallamhoz. Kérdés-felelet, valamint dallami párbeszéd alkotása dúr-moll fordulatokkal (szolmizálva is), négy- és nyolcütemes egységekben. Visszatérés háromtagúság és rondóforma alkotása négy- és nyolcütemes egységek felhasználásával. Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló képi és tárgyi alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p><i>Hallásfejlesztés:</i> Funkciós kíséret rögtönzése dúr és moll hangnemekben, ismert dallamhoz. Autentikus zárlat, funkciós harmóniasor alkotása, éneklése, hangszeres megszólaltatása. Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok.</p> <p><i>Ritmikai készség fejlesztése:</i> A fél és egész értékekben való gondolkozás fejlesztése, augmentáció, diminúció. Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel. Ütemhangsúly érzékeltetése ütemezéssel. Többszólamú ritmusimprovizáció a klasszikus formatípusok összekapcsolásával.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondat szerkezetek - kérdés és felelet, versek ritmusa, szótagszáma, verssorok ritmizálása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> formakultúra és önkifejezés fejlesztése, szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló alkotások.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> stilizált tánclépések, koreográfiák régi korok zenéjéhez.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szekvencia, kürtmenet, tercparhuzam, imitáció, reális és tonális válasz, augmentáció, diminúció, maggiore-minore, orgánum, periódus, visszatérő forma, rondóforma, variáció, szimmetria, funkció, autentikus zárlat.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek	Órakeret 27 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai, dallami és zeneelméleti ismeretek alkalmazása. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről, és azok hangoztatása tanári segítséggel, csoportosan.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A zeneelméleti, harmóniai és formatani ismeretek bővülésével a zenei reprodukció fejlesztése. Lapról éneklés különböző jelrendszerről. Az emlékezetből történő kottázás fejlesztése, periódus terjedelmű</p>	

egyszólamú dallam hallás utáni lejegyzése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármás egységében történik.</i></p> <p><i>Ritmikai elemek, metrum:</i> A tanult ritmikai elemek és ritmusképletek augmentált és diminuált változatainak megismerése (pl. brevis). Új ritmikai elem: harmincketted. Ütemfajták: 4/2, 3/2, 3/1, 12/8.</p> <p><i>Zeneelméleti ismeretek:</i> Új hangközök: k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7. A hangközök megfordítása. A hármashangzat fogalma, a dúr és a moll hármashangzat és fordításai. A négyeshangzat fogalma és a domináns szeptim akkord felépítése. Számozott basszus. Kvint távolságú hangnemi kapcsolatok, moduláció. Maggiore-minore váltás. Kvintkör, kvintoszlop. 4# és 4b-s, valamint 5# és 5b-s hangnemek ismerete. A notáció helyes alkalmazása. A zenei írásbeliség kialakulásának főbb állomásai. Kulcsok, neumák, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra. Új hangsorok: lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc skála. Funkciók: tonika, domináns és szubdomináns. Autentikus zárlat dúrban és mollban. Formatan: motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Imitáció, dux, comes.</p> <p><i>Furulya:</i> A tanult népdalok furulyázása. Zenetörténethez kapcsolódó műzenei szemelvények, klasszikus periódusok, kánonok, két-, háromszólamú művek megszólaltatása az elért hangszeres tudás szintjén. (Ajánlás: altfurulyák használata a többszólamú táncmuzsika és egyéb művek megszólaltatására.)</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések, szimmetria, formák.</p> <p><i>Matematika:</i> számsorok, törtek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Harmincketted, brevis. Ütemfajta: 4/2, 3/2, 3/1, 12/8. Hangköz: k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7, hangközfordítás. Hangsor: lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc skála. Hármashangzat és fordításai, négyeshangzat, domináns szeptim akkord. Számozott basszus. Funkciók: tonika, domináns, szubdomináns. Autentikus zárlat. Moduláció, maggiore-minore váltás. Kvintkör, kvintoszlop. Hangnem: 4# és 4b-s, valamint 5# és 5b-s.</p>

	Neuma, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra. Motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Imitáció, dux, comes.
--	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, többszólamú hallás. A tanulók felismerik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formákat és műfajokat. Képesek az énekes hangfajok, a tanult népi és klasszikus hangszerek hangzásának megkülönböztetésére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A hangszínhallás és a többszólamú hallás fejlesztése:</i> Hangszínhallás további fejlesztése új hangszerek megfigyeléséhez kapcsolódóan: tárogató, cimbalom, köcsögduda, doromb, hatlyukú (népi) furulya, tilinkó, kaval, koboz, ütőgardon, tambura, lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba. Népi zenekar, barokk zenekar, vonósnégyes, szimfonikus zenekar hangzásának felismerése. Tanult dallamok felismerése különböző hangszerek megszólaltatásában.</p> <p>INTELLEKTUÁLIS MUNKA: A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: imitáció, dux, comes, motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú (da Capo-s) forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Homofónia és polifónia. A formák jelölése formaképlettel, ábrázolása rajzzal. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése és jellemzése. <i>Partitúrakövetés:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: – szólamok elrendeződésének ismerete; – előadói jelek és utasítások értelmezése.</p> <p>A ZENEIRODALMI PÉLDÁK BEFOGADÁSÁT SEGÍTŐ KIEGÉSZÍTŐ ISMERETEK: A zenetörténeti korszak, a zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja, formája, előadói apparátusa. A barokk zenekar, a szimfonikus zenekar, a vonósnégyes összetétele.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Szövegértés, -értelmezés. Középkori egyházi és világi költészet, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> táncjátékok a nép- és műzenében.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Népművészeti motívumok összehasonlítása, szimmetriát, ismétlődő, visszatérő elemeket ábrázoló alkotások.</p>

<p><i>Műfajok, tételtípusok:</i></p> <p><i>Középkor:</i> gregorián énekek (zsoltárok, himnuszok, a szentmise állandó és változó szövegű énekei) orgánumok, középkori világi énekek. <i>Reneszánsz:</i> motetta, mise, madrigál, társas dalok.</p> <p><i>Barokk:</i> korál, recitativo, ária, duett, tercett, kantáta, oratórium, passió, opera, concerto, concerto grosso, szvit, táncjátékok, passacaglia, folia, toccata, prelúdium, fuga.</p> <p><i>Bécsi klasszicizmus:</i> dal, oratorikus művek, opera, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, versenymű, szerenád.</p> <p><i>Magyar történelmi énekek:</i></p> <p>Históriás énekek. XVI–XVIII. századi táncdallamok (Ungaresca). Kurucdalok.</p> <p><i>Népzene:</i></p> <p>Hangszeres népi tánczene. Nemzetiségeink, illetve más népek dalai.</p>	<p>Művészettörténelmi és zenetörténelmi stíluskorszakok találkozása.</p> <p><i>Földrajz:</i> Európai népek és más kontinensek népeinek zenéje.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Népi hangszer, népi zenekar, barokk zenekar és szimfonikus zenekar. Lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba. Imitáció, dux, comes, motívum, frázis, periódus, egytagú, kéttagú és háromtagú (da Capo-s) forma, rondóforma, szonátaforma, triós forma, variációs forma. Polifónia, homofónia. Partitúra, előadói jel, utasítás. Műfaj.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 38 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottakép-követéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése. Hangverseny-látogatásra nevelés.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan.</p> <p><i>Népzene:</i> A tanult népdalok, hangszeres népzene felvételei, népi hangszerek megismertetése felvételtől, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> magyar történelmi énekek, irodalmi párhuzamok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári</i></p>	

<p>is. Forrás: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb. Nemzetiségeink hagyományai és néptáncai. Európán kívüli kultúrák népzeneje (pl. Ausztrália, Peru, Japán, afrikai országok).</p> <p><i>Zeneirodalmi szemelvények a középkor, reneszánsz, barokk, valamint a bécsi klasszicizmus korából:</i> Művek a Kájoni-kódex, Lőcsei-kézirat, Vietoris-kódex anyagából Gregorián dallamok, orgánumok, középkori világi énekek. Madrigálok, misék, motetták: válogatás Josquin, Lassus, Palestrina, Byrd, Morley, Dowland, Hassler, Marenzio, Vecchi, Banchieri, Tallis, Monteverdi stb. műveiből. Monteverdi, C.: Poppea megkoronázása – részletek Bach, J. S.: János passió – részletek Bach, J. S.: Ein feste Burg ist unser Gott, BWV 80 Bach, J. S.: 3. Brandenburgi verseny, BWV 1048 Bach, J. S.: C-dúr prelúdium és fuga, BWV 846 (Wohltemperiertes Klavier I.) Bach, J. S.: c-moll passacaglia és fuga, BWV 582 Corelli, A.: La Folia Bach, J. S.: d-moll toccata és fuga, BWV 565 Händel, G. F.: Messiás (Messiah), HWV 56 – részletek Händel, G. F.: Vízi zene és Tűzijáték szvit – részletek Händel, G. F.: Saul/„Welcome, welcome, mighty king!” tétel Eszterházy, P.: Harmonia Caelestis – részletek Purcell, H.: Artúr király (King Arthur) – részletek Purcell, H.: Dido és Aeneas – Dido búcsúja Vivaldi, A.: A négy évszak – részletek</p> <p>Beethoven, L. van: D-dúr hegedűverseny III. tétel Beethoven, L. van: V. (c-moll) „Sors” szimfónia I. tétel Beethoven, L. van: IX. (d-moll) szimfónia – zárótétel Beethoven L.: cisz-moll „Mondschein” szonáta (op. 27. No. 2.) Haydn, J.: D-dúr „Óra” szimfónia II. tétel Haydn, J.: G-dúr „Üstdob”/„Meglepetés” szimfónia II. tétel Haydn, J.: D-dúr „Pacsirta– vonósnégyes I. tétel (op. 64. No. 5.) Haydn, J.: C-dúr „Császár” vonósnégyes (op. 76. No. 3.) Mozart, W. A.: Kis éji zene K.525 – I., II., III. tétel Mozart, W. A.: A dúr szonáta K. 331. I. tétel Mozart, W. A.: A varázsfuvola K. 620 Mozart, W. A.: Requiem K. 626 – részletek Mozart, W. A.: d-moll zongoraverseny K. 466. Bartók B.: Négy szlovák népdal Bartók B.: Román népi táncok Bartók, B. – Kodály Z.: Magyar népdalok Kodály Z.: Kállai kettős</p>	<p><i>ismeretek:</i> történelmi korok, korstílusok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, emberi érzések széles skálája.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> táncjátékok a nép- és műzenében.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Művészettörténeti stílusokorszakok. Népművészeti stílusok.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>
---	---

<p>Kodály Z.: Mátrai képek</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó).</p> <p>A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg.</p> <p>A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gregorián ének, orgánium, középkori világi ének, motetta, mise, madrigál, korál, recitativo, ária, kantáta, oratórium, passió, opera, concerto, concerto grosso, szvit, passacaglia, folia, toccata, prelúdium, fúga, dal, requiem, opera, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, versenymű, szerenád, népdalfeldolgozás.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesek a tanulók legalább 30 népzenei, 50 egy- és többszólamú történeti éneket, műzenei alkotást, idézetet emlékezetből, g–f’ hangterjedelemben egyénileg, kamaraének és csoportos formában, lehetőség szerint eredeti nyelven előadni.</p> <p>Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új darabokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni.</p> <p>A többszólamú énekes zeneműveket biztos szólamtudással képesek megszólaltatni. Énektechnikájuk, lapról olvasási készségük, harmonikus hallásuk alkalmassá teszi őket a magas szintű kórusmunkára.</p> <p>A generatív tevékenységek eredményeként felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok és a zenei eszközök közti összefüggéseket, fejlődik tonális és funkciós érzetük.</p> <p>Megismerik és értelmezik a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket.</p> <p>Ismerik a k7, n7, b4 (tritonus), sz5, b2, sz7 hangközöket, a hangközfördításokat, a lokriszi, összhangzatos és dallamos moll, kuruc hangsorokat, a hangnemeket 5# és 5b előjegyzésig, a maggiore-minore váltást, a dūr és moll hármashangzatos és fordításait, a domináns szeptim akkordot, a funkciókat és az autentikus zárlatot.</p> <p>Felismerik, lejegyzik és megszólaltatják a tanult zenei elemeket.</p> <p>Az ismert dalokat olvassák hangjegyről és éneklük emlékezetből szolmizálva, abszolút nevekkal.</p> <p>Fejlődik zenei memóriájuk és belső hallásuk.</p> <p>Helyes technikával és tiszta intonációval szólaltatják meg „C” szoprán furulyán a tanult dalokat, gyakorlatokat csoportosan és egyénileg is.</p> <p>Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit felismerik és meg tudják fogalmazni.</p> <p>Fejlődik hangszínhallásuk. Megkülönböztetik a tárogató, cimbalom, köcsögduda, doromb, hatlyukú (népi) furulya, tilinkó, kaval, koboz, ütőgardon, tambura, lant, csembaló, orgona, harangjáték, harsona, tuba hangszínét, felismerik a népi zenekar, barokk zenekar, vonósnégyes,</p>
--	---

	<p>szimfonikus zenekar hangzását. Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit. Ismerik a középkor, reneszánsz, barokk és bécsi klasszicizmus zenei jellemzőit, szerkesztésmódjait, zenei műfajait, legfontosabb zeneszerzőit. Zenehallgatásuk tudatos, figyelmesen hallgatják a zeneműveket. A zenehallgatásra kiválasztott művek közül 30-35 alkotást/műrészletet ismernek. Rendszeresen részt vesznek iskolai, iskolán kívüli zenei rendezvényeken, hangversenyeket látogatnak.</p>
--	--

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 120 óra
Előzetes tudás	Biztos éneklési készség egyénileg és csoportosan, egy és több szólamban, lehetőség szerint eredeti nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése. Magyar népdalok, más népek dalai. Többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvények éneklése. Műdalok, műzenei idézetek kifejező, stílusos megszólaltatása, lehetőség szerint eredeti nyelven. Az énekhang további képzése egy- és többszólamú gyakorlatokkal, figyelve a tanulók hangszervi változásaira (mutálás). A hangi adottságok figyelembevételével vegyeskari szólamok kialakítása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkel, figyelemmel a tanulók hangszervi változásaira. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>TÖBBSZÓLAMÚ ÉNEKLÉSI KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE: Többszólamú mű, műrészlet éneklése szöveggel, szolmizálva, abszolút nevekkel, hangszeres kísérettel, a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből válogatva. Hármashangzatokból álló harmóniamenetek, szekund-, kvartakkordok, mixtúrák éneklése.</p> <p>A DALTANÍTÁS MÓDSZEREI:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hallás utáni daltanítás. – Daltanítás jelrendszerről. <p>ZENEI ANYAG: <i>Magyar népdalok</i> (20 dallam): A magyar népzene történeti rétegei (pl. Paksa Katalin</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> magyar történeti énekek és a magyar történelem párhuzamai.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> mű (szöveg) értelmezése erkölcsi szempontok alapján.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> ballada, népszokások.</p>

<p>felosztása szerint, Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 2008.): válogatás régi rétegű és új stílusú népdalokból. Magyar népballadák. Jeles napok, ünnepi szokások újabb dallamai.</p> <p><i>Magyar történelmi énekek</i> (3 dallam): Az 1848–49-es szabadságharc dalai. Verbunkos.</p> <p><i>Nemzeti énekünk:</i> Egry Béni–Vörösmarty Mihály: Szózat</p> <p><i>Műzenei példák (57 mű/idézet) a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből:</i> A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei anyag a romantika és a XX. század, illetve napjaink zenéjéből válogatva (az áriák/dalok, kórusművek lehetőség szerint hangszerkísérettel, eredeti nyelven szólaljanak meg). Népdalok XX. századi vagy mai feldolgozásai. Kortárs magyar kórusmuzsika.</p>	<p><i>Idegen nyelv:</i> Dalok, zeneművek szövegének helyes kiejtése. Szövegértés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Harmónia, szekund-, kvartakkord, mixtúra, népballada, verbunkos, Szózat.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	<p>Szekvencia, kürtmenet, tercpárhuzam, imitáció, augmentáció, diminúció szerkesztése megadott dallamhoz. Zenei kérdés és felelet, variáció rögtönzése ritmussal és dallammal. Fejlett zenei stílus- és formaérzék. Tonális és funkciós érzet, többszólamú készségek. A zene keltette gondolatok és érzelmek verbális kifejezése.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A kialakított készségek továbbfejlesztése az előző fejlesztési ciklushoz hasonló, nagyobb önállóságot adó feladatokkal. A tanulóknak rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedv kiaknázása a korosztály zenei képességének és érdeklődésének szintjén.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Generativitás fejlesztése:</i> Szimmetrikus, aszimmetrikus, aranymetszés arányai szerint épülő, és aleatórikus zenei egységek megfigyeltetése és tudatosítása. A Reihe szerkesztése és fordításai (rák, tükrözés, tükrözés). Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalmak (pontok, vonalak, ívek, foltok, alakok, mozgás, méretek, arányok, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság,</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> Önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. Tükrözés, szimmetria, aszimmetria, aranymetszés. <i>Matematika:</i></p>

<p>hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány színek, fény, árnyék stb.) párhuzamba állítása a zenével. Az alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p><i>Hallásfejlesztés:</i> Skálák és hangzatok szerkesztése és megszólaltatása. Dallamalkotás a kromatikus, az egész hangú, az akusztikus skála, modellskálák felhasználásával. Harmónia: szekund- és kvartakkordok, mixtúrák, pentaton akkordok, clusterek alkotása és megszólaltatása. Reihe és fordításainak éneklése. Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok.</p> <p><i>Ritmikai készség fejlesztése:</i> Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel. Aszimmetrikus hangsúlyozású, szinkópáló ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása eltérő hangszínű test- és ritmushangszerek használatával. Különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója (pl. keringő, polka, mazurka, palotás, habanéra, bolero).</p>	<p>párhuzam, tükrözés, arányok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szimmetria, aszimmetria, aranymetszés, aleatória, Reihe, rákfordítás, tükörfordítás, tükörrákfordítás. Kromatikus skála, egészhangú skála, akusztikus skála, modellskála. Szekund- és kvartakkord, mixtúra, pentaton akkord, cluster. Keringő, polka, mazurka, palotás, habanéra, bolero.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Zenei írás-olvasás, zeneelméleti ismeretek	Órakeret 25 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az eddig tanult ritmikai, dallami és harmóniai elemek használata. Jártasság a zeneelméleti, formatani ismeretekben. Lapról éneklés egy- és több szólamban. Egyszólamú dallam hallás utáni lejegyzése. A notáció helyes alkalmazása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>További zeneelméleti ismeretek elsajátítása. Kromatikus fordulatokat tartalmazó egyszólamú tonális dallam, és funkciós basszusú kétszólamú dallam lejegyzése hallás után. A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó romantikus, XX. századi és kortárs dallamok lapról éneklése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A zeneelméleti ismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában történik.</i></p> <p><i>Metrum:</i> Ütemfajták: 5/8, 7/8, 8/8.</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések, aszimmetria, formák. <i>Matematika:</i> törtek,</p>

<p>A hangsúlyos és hangsúlytalan ütemegységek megkülönböztetése az aszimmetrikus ütemekben.</p> <p><i>Zeneelméleti ismeretek:</i> Új hangközök: k9, n9, k10, n10. A szűkített és bővített hármashangzat és fordításai. Konszonancia, diszszonancia. Basszuskulcs. Kvintkör, kvintoszlop, kromatika, enharmónia, kettős kereszt és kettős bé. 6# és 6b-s, valamint 7# és 7b-s hangnemek ismerete. A notáció helyes alkalmazása. XX. század és napjaink notációja. Új hangsorok: kromatikus skála, egész hangú skála, akusztikus skála, modellskála. Tercrokonság. Bartóki tengelyrendszer. Atonalitás. Dodekafon szerkesztés (Reihe), aleatória.</p>	<p>kombinatorika.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Aszimmetrikus ütem: k9, n9, k10, n10, szűkített és bővített hármashangzat, konszonancia, diszszonancia, basszuskulcs, kromatika, enharmónia, kettős kereszt, kettős bé. 6# – 6b, 7# – 7b. Kromatikus skála, egész hangú skála, akusztikus skála, modellskála. Tercrokonság. Tengelyrendszer. Atonalitás. Dodekafónia, Reihe, aleatória.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – A befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	<p>Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, többszólamú hallás. A tanulók felismerik a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formákat és műfajokat. Képesség a tanult népi és klasszikus hangszerek hangzásának megkülönböztetésére.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése. Ösztönzés önálló ismeretszerző tevékenységre.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A HANGSZÍNHALLÁS ÉS A TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS FEJLESZTÉSE: Hangszínhallás további fejlesztése új hangszerek megfigyeléséhez kapcsolódóan: piccolo, szaxofon, hárfá, cseleszta.</p> <p>INTELLEKTUÁLIS MUNKA:</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem,</i></p>

<p>A formaérzék fejlesztése, zenei elemzés a következő fogalmak használatával: BAR-forma, hídforma, aranymetszés. A formák jelölése formaképlettel, ábrázolása rajzzal. Különböző karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése és jellemzése. <i>Partitúrakövetés:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szólamok elrendeződésének ismerete; – előadói jelek és utasítások értelmezése; – XX. század és napjaink notációja. <p>A ZENEIRODALMI PÉLDÁK BEFOGADÁSÁT SEGÍTŐ KIEGÉSZÍTŐ ISMERETEK: A zenetörténeti korszak, a zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja, formája, előadói apparátusa. A XX. század és napjaink zenéje: impresszionizmus a festészetben és a zenében; expresszionizmus (atonalitás, dodekafónia, Reihetechnika); folklorizmus; neoklasszicizmus; avantgárd, experimentális zene, elektronikus zene, aleatória stb.</p> <p><i>Műfajok, tételtípusok:</i> <i>Romantika:</i> dal, dalciklus, opera, nemzeti opera, zenedráma, oratorikus művek (áriák, kórustételek); versenymű, karakterdarabok (etűd, prelűd, nocturne, impromptu, keringő, mazurka, polonéz, parafrázis, ballada, polka, rapszódia stb.), zongoraciklus, programzene, szimfónia, szimfonikus költemény. <i>XX. század és napjaink zenéje:</i> balett, táncjáték, opera, oratorikus művek, zongoradarabok, zenekari művek, kamaradarabok stb.</p> <p>MAGYAR ZENETÖRTÉNET: Az 1848–49-es szabadságharc dalai. Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Erkel Ferenc (nemzeti opera), Liszt Ferenc (szimfonikus költemény, zongoramuzsika). XX. századi magyar műzene: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Lajtha László. Kortárs magyar kórusmuzsika (Kocsár Miklós, Orbán György, Karai József, Tóth Péter stb.).</p> <p>NÉPZENE: Magyar népballadák. Jeles napok, ünnepi szokások. A népzene feldolgozási módjai Bartók és Kodály művészetében. Műzene és népzene eltérő hangszerhasználata, az eltérések megfigyelése.</p> <p>Ismeretszerző tevékenység önálló vagy csoportos gyűjtőmunka keretében, az infokommunikációs technológia (IKT) alkalmazásával:</p> <ul style="list-style-type: none"> – összefüggések keresése a zenei stíluskorszakok, a történelmi 	<p><i>társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, történelmi események.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> a zenei alkotások erkölcsi üzenete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>
--	--

	<p>események és a zeneművek között;</p> <ul style="list-style-type: none"> – egy zenemű/műrészlet feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, irónia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás). 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Piccolo, szaxofon, hárfa, cseleszta. BAR-forma, hídforma, aranymetszés. Etűd, prelűd, nocturne, impromptu, keringő, mazurka, polonéz, parafrázis, ballada, polka, rapszódia, zongoraciklus, programzene, szimfonikus költemény, balett, táncjáték, verbunkos. Impresszionizmus, expresszionizmus, atonalitás, dodekafónia, Reihe, folklórizmus, neoklasszicizmus, avantgárd, experimentális zene, elektronikus zene, aleatória.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság kialakítása a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottaképkövetéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése. Hangverseny-látogatásra nevelés.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan:</p> <p><i>Népzene:</i> A tanult népdalok, balladák felvételről, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Források: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb.</p> <p><i>Zeneirodalmi szemelvények a romantika, a XX. század és napjaink zenéjéből:</i> Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Bizet, G.: Carmen – „Utcagyerekek kórusa” – részlet az I. felvonásból Brahms, J.: Magyar táncok – részletek Brahms, J.: Akadémiai ünnepi nyitány Brahms, J.: Ein deutsches Requiem (Német requiem) – részletek</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nemzeti romantika, romantikus vers, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, történelmi események.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> szövegértés.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, emberi érzések széles skálája (szeretet,</p>

<p>Chopin, F.: „Esőcsepp” prelúd; mazurkák, polonézok (nemzeti táncok)</p> <p>Dvořák, A.: IX. szimfónia („Az Új Világból”) – részletek</p> <p>Erkel F.: Bánk bán – részletek</p> <p>Erkel, F.: Hunyadi László – részletek</p> <p>Liszt F.: XV. Magyar rapszódia</p> <p>Liszt F.: Transzcendens etűdök: La Campanella</p> <p>Liszt F.: Két hangversenyetűd: Erdősongás, Manók tánca</p> <p>Liszt F.: Mazeppa</p> <p>Grieg, E.: Peer Gynt szvit – részletek</p> <p>Mendelssohn-Bartholdy, F.: e-moll hegedűverseny I. tétel</p> <p>Muszorgszkij, M. – Ravel, M.: Egy kiállítás képei</p> <p>Schubert, F.: Gute Nacht!; Der Leiermann; Die Forelle; Heidenröslein; Erlkönig; Grätchen am Spinnrade</p> <p>Schubert, F.: Asz-dúr impromptu, op. 142, No. 2; op. 90, No. 4</p> <p>Schumann, R.: Karnevál – tételek</p> <p>Verdi, G.: Requiem – részletek</p> <p>Verdi, G.: Rigoletto – részletek</p> <p>Wagner, R.: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány és más részletek</p> <p>Puccini, G.: Turandot – részletek</p> <p>Debussy, C.: 3 Nocturne (Felhők, Ünnepek, Szirének) – részletek</p> <p>Debussy, C.: Gyermekkuckó – részletek</p> <p>Ravel, M.: Bolero</p> <p>Bartók B.: Concerto – részletek</p> <p>Bartók B.: A kékszakállú herceg vára – részletek</p> <p>Bartók B.: Cantata profana – részletek</p> <p>Bartók, B.: Mikrokozmosz zongorára VI. – Hat tánc bolgár ritmusban</p> <p>Bartók B.: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára – részlet</p> <p>Dohnányi E.: Pastorale</p> <p>Kodály Z.: Marosszéki táncok</p> <p>Kodály Z.: Székelyfonó – Görög Ilona balladája</p> <p>Kodály Z.: Molnár Anna</p> <p>Kodály Z.: Psalmus Hungaricus</p> <p>Lajtha L.: Quatre Hommages, op. 42 (fafűvós kvartettre)</p> <p>Britten, B.: A ceremony of carols, op. 28 – részletek</p> <p>Orff, C.: Carmina Burana</p> <p>Schönberg, A.: Pierrot Lunaire, op. 21</p> <p>Sztravinszkij, I.: A katona története</p> <p>Gershwin, G.: Rhapsody in Blue</p> <p>Pärt, A.: Magnificat</p> <p>Cage, A.: 4’33”</p> <p>Reich, S.: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians)</p> <p>Penderecki, K.: Hiroshima emlékezete</p> <p>Sáry L.: Lokomotív szimfónia</p> <p>Emerson-Lake-Palmer: Egy kiállítás képei (Pictures at an Exhibition)</p> <p>Presser Gábor, Kocsák Tibor, a Szörényi-Bródy szerzőpáros és más magyar szerzők egy-egy zenés színpadi művének részlete, pl. István, a király</p> <p>Jazz. Populáris zene (a tanárok munkáját ezen a területen segíti Gonda János: <i>A populáris zene antológiája</i> c. munkája és további</p>	<p>gyűlölet, hűség, igazság, elválás, hősiesség stb.).</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>
---	--

<p>írásai).</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással, vagy felvételtől (audio, videó).</p> <p>A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód.</p> <p>A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Verbunkos zene, nemzeti opera, dal, dalciklus, prelúd, mazurka, polonéz, rapszódia, zongoraciklus, requiem, szimfónia, szimfonikus költemény, impresszionizmus, expresszionizmus, atonalitás, dodekafónia, folklorizmus, neoklasszicizmus, elektronikus zene, jazz, populáris zene.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesek a tanulók legalább 20 népzenei, 60 egy- és többszólamú történeti éneket, műzenei alkotást, idézetet emlékezetből, g–f’ hangterjedelemben egyénileg, kamaraének és csoportos formában, lehetőség szerint eredeti nyelven előadni.</p> <p>Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új darabokat megfelelő előkészítést követően hallás után és jelrendszerről megtanulni.</p> <p>A többszólamú énekes zeneműveket biztos szólamtudással képesek megszólaltatni. Énektechnikájuk, lapról olvasási készségük, harmonikus hallásuk alkalmassá teszi őket a magas szintű kórusmunkára.</p> <p>A generatív tevékenységek eredményeként felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok, és a zenei eszközök közti összefüggéseket.</p> <p>Ismerik és értelmezik a kottakép elemeit.</p> <p>Ismerik az aszimmetrikus ütemeket, a k9, n9, k10, n10 hangközöket, a szűkített és bővített hármashangzatot, a basszuskulcsot, kettős kereszt, kettős bé, az enharmónia használatát, a 6# – 6b-s, 7# – 7b-s hangnemeket, a kromatikus skálát, egész hangú, akusztikus és modellskálát.</p> <p>Felismerik, lejegyzik és megszólaltatják a tanult zenei elemeket.</p> <p>Az ismert dalokat olvassák hangjegyről és éneklük emlékezetből szolmizálva, abszolút nevekkal.</p> <p>Zenei memóriájuk, belső hallásuk és formaérzékük fejlett.</p> <p>Megkülönböztetik a piccolo, szaxofon, hárfá, cseleszta hangszínét, ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit.</p> <p>Ismerik a romantika, a XX. század és napjaink zenéjének jellemzőit, szerkesztésmódjait, zenei műfajait, legfontosabb zeneszerzőit.</p> <p>Zenehallgatásuk tudatos, figyelmesen hallgatják a zeneműveket.</p> <p>A zenehallgatásra kiválasztott művek közül 35-40 alkotást/műrészletet ismernek.</p> <p>A zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódnak korunk kulturális sokszínűségében.</p> <p>Rendszeresen részt vesznek iskolai, iskolán kívüli zenei rendezvényeken,</p>
--	---

Jazz és populáris művek:

A 7. osztálytól kezdve az énekes és a zenehallgatási anyagban megjelenhetnek a klasszikus kompozíciós műalkotásokon és a népzene kivül eső műfajok is.

A külföldi anyagot elsősorban zenehallgatásra javasoljuk, míg a magyar anyagot éneklésre. A dalokat a tanár vagy a növendékek kísérhetik gitárral és/vagy zongorán.

A populáris dalok zenei jellemzőinek megfigyelése a következő szempontok alapján javasolt: forma, szöveg, szövegábrázolás, dallami jellemzők, ritmikai elemek, hangszerelés, dallami díszítés, különleges előadói megoldások.

A rendkívül gazdag anyagból való irányított gyűjtőmunka és közös értékelés fejleszti a tanulók önkifejező, véleményalkotó képességét. A válogatás azokat a szerzőket és előadókat sorolja, akik stílus- és műfajteremtő hatást gyakoroltak a jazz és a populáris zene kialakulására, fejlődésére országhatáron innen és túl. Jelen felsorolás csak ajánlás, a teljesség igénye nélkül.

A XX. századi jazz reprezentánsai:

Louis Armstrong, Duke Ellington, Ella Fitzgerald, Bing Crosby, Lionel Hampton, Stéphane Grappelli, Charlie Parker, Miles Davis, Dave Brubeck, John Coltrane, Herbie Hancock, Chick Corea, Jan Garbarek és mások.

Magyar szerzők és előadók: Gonda János, Szakcsi Lakatos Béla, Vukán György, Szabados György, Csík Gusztáv, Pege Aladár, Deseő Csaba, Borbély Mihály, Binder Károly, Benkó Dixieland Band, Hot Jazz Band és mások.

A XX. századi rock kialakulása és a populáris zene reprezentánsai:

Bill Haley, Paul Anka, Elvis Presley, Jerry Lee Lewis, Jimi Hendrix, Beatles, The Rolling Stones, Led Zeppelin, Deep Purple, Pink Floyd, Queen, Emerson Lake & Palmer és mások.

Magyar szerzők és előadók: Illés Zenekar, Illés Lajos, Szörényi Levente, Bródy János, Metro együttes, Sztevanovity Zorán, Omega Együttes, Locomotiv GT, Presser Gábor, Somló Tamás, Karácsony János, Bergendy Szalon és Tánczenekar, Hungária Együttes, Fenyő Miklós, Neoton Família, Korda György, Koncz Zsuzsa, Cserhádi Zsuzsa, Máté Péter, Kovács Kati, Demjén Ferenc és mások.

Versmegzenésítések: Sebő Ferenc, Cseh Tamás, Kaláka Együttes, Gryllus Vilmos, Tolcsvay László és mások.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.9. Testnevelés és sport kerettanterv (heti 3 óra) 1-12. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-12. évfolyam számára

TESTNEVELÉS

1–4. évfolyam

Az alsó tagozatos testnevelésben a tanulók alapvető mozgásmintáinak és mozgáskészségeinek kialakítása, formálása, illetve a szabályozott mozgásvégrehajtás alapjainak az elsajátítása a legfontosabb cél. Az alapkészségek (természetes mozgásformák) mozgásmintáinak megszilárdulása, magabiztos végrehajtásuk kialakulása kiemelkedően fontos ebben az időszakban, mivel ezek jelentik a hatékony és gyors mozgástanulást, továbbá a bonyolultabb sportági mozgások alapfeltételeit. A fejlesztési folyamat során érvényesülnie kell a fokozatosság elvének, amely a természetes mozgások egyszerű végrehajtási mintáitól elindulva az egyre összetettebb, komplexebb helyzetekben történő alkalmazást jelenti. A tanulási folyamat egészét át kell hatnia a nagyfokú sikerességnek, az élményszerzésnek, a kihívást jelentő, örömteli mozgásos tevékenységeknek, amelyek a játékosság módszerével együtt formálják a testneveléshez és sporthoz fűződő pozitív attitűdbázist. A mozgástanulással párhuzamosan történjen a már cselekvésbiztos mozgásformák alkalmazása összetettebb játéktevékenységekben és kontrollált versenyszituációkban is. A kontrollált versenyszituációk során – a motiváció fenntarthatósága és az esélyegyenlőség érdekében – a mozgásos tevékenységek precíz végrehajtásán, a variációk sokaságán van a hangsúly, nem a mért abszolút teljesítményen. A mozgástanulási és pszichomotoros képességfejlesztési folyamatban a sikerorientált gyakorlási feltételek, az élménygazdagság, a játék és játékosság az uralkodó, amely mélyíti a mozgásos tevékenységekhez és testneveléshez kapcsolódó pozitív érzelmi viszonyulást. A természetes mozgások alkalmazása a sportági jellegű mozgásokban egyre nagyobb teret kap, amely a további koordinációs képességfejlődés záloga. A játéktevékenység során is fejlődés mutatkozik, ami az egyre nehezedő szabályok mellett, az egyszerű taktikai feladatok felismerésében és egyre tudatosabb alkalmazásában nyilvánul meg. A mozgásos tevékenységek közbeni kooperációs és kommunikációs lehetőségek, kreativitást igénylő tanulási helyzetek hozzájárulnak a problémamegoldó gondolkodás, valamint a szociális kompetenciák fejlődéséhez. A játéktevékenység nehezedő feladathelyzetei előidézte döntési kényszer hozzájárul a felelősségteljes viselkedés formálódásához, a szociális és társadalmi, egyéni és közösségi kompetenciák kialakulásához.

A kerettanterv minden tanuló számára biztosítani kívánja a hatékony és élményszerű pszichomotoros tanulást. Módszereiben döntően a játékos cselekvéstanulást és az adekvát játékok alkalmazását helyezi előtérbe. A differenciálás elvét és az általa vezérelt gyakorlatot a legfőbb értékek közé sorolja. Ebben az oktatási szakaszban is megkülönböztetett figyelmet áldoz a belső, didaktikai differenciálásra. Így juthat el minden tanuló a számára megszerezhető tudás legmagasabb szintjére, és megvalósulhatnak a társadalmi érdekeket is kifejező tantárgyi célok. A fejlesztőmunka igazodik a tanulásban mutatkozó alapvető tendenciákhoz, de a menet közben bekövetkező változásokhoz is. A belső didaktikai differenciálás emeli a motoros tanulást, egyúttal a személyiségfejlesztés – az értelmi, érzelmi – akarati, szociális képességek és tulajdonságok – hatásfokát. A várt eredmények ennek megfelelően a készségekben, a képességekben, az ismeretekben és az attitűdökben megfogalmazható követelményeket is tartalmazzák.

A testnevelés műveltségterület tartalmai az alapfokú nevelés – oktatás 1–2. évfolyamán a természetes (alap-) mozgáskészségek, illetve a pszichomotoros képességek játékos fejlesztésére, azok változatos, sokrétű és tudatos alkalmazására épülnek. A gyermekek fejlődési, fejlettségi jellemzőihez igazodó egyszerű, ugyanakkor változatos mozgástanulási és képességfejlesztési körülmények, koordinációt javító tanulási tartalmak, melyek stabilizálják az alapvető mozgáskészségeket, jelentik az alapvető fejlesztési célt. A 3–4. évfolyamon a mozgáskészségek tovább stabilizálódnak, az előzetes mozgástapasztalatokra építve tovább

fejlődnek, és a mozgástanulás magasabb szintjére kerülnek. Az alapkészségek fejlesztésének folyamatában a komplexebb, neheztett körülmények közötti végrehajtások válnak uralkodóvá.

A már elsajátított készségek, fogalmak, kategóriák egységeinek beillesztése a mozgásos tevékenységrendszerbe a tantárgyközi tartalmak, a kompetenciák és a fejlesztési feladatok keretében hozzájárul a hatékonyabb tanuláshoz, a kedvezőbb tantermi tanulási teljesítményhez is, ezen keresztül a nevelési folyamat sikerességéhez. Összességében elfogadó, ugyanakkor követelményeket támogató, következetes nevelési környezetet biztosító légkör szükséges, ahol a gyermekek aktív, felfedező attitűdjei, velük született képességei megerősödnek.

A testnevelésórán lehetőség nyílik a fizikai és érzelmi biztonság megteremtésre, ezen keresztül a testnevelés tantárgyhoz kapcsolódó pozitív attitűdök kialakítására, mely olyan fejlesztési területek alapjául szolgálhat, mint például a *pályaorientáció*, a *testi–lelki egészség* és az *eredményes tanulás*. A tanítási-tanulási folyamat során a tanulónak a testneveléssel, a pedagógussal, a társaival, illetve önmagával szembeni bizalmának megteremtése megalapoz olyan kiemelt fejlesztési területet, mint az *ön- és társértékelés*.

A társas interakciók, a feladatokkal járó fizikai kontaktusok, a közösségi sikerélmények, továbbá a legfontosabb magyar sporttörténeti ismeretek kitűnő alapját képezik a *nemzeti öntudatnak és a hazafias nevelésnek*.

A különböző sportágak, mozgásos tevékenységek, illetve a testnevelésórák rendszabályainak, szokásrendszerének kialakítása, a sportszerű viselkedés alapjainak tanulása az *erkölcsi tulajdonságok* fejlesztését hivatott szolgálni. A kooperáció lehetőségének biztosítása, a kommunikációs szabályok, formák és jelek megismerése és elsajátítása a *demokráciára nevelés* kiemelkedő színtere. A szabadtéren végzett mozgások és feladatok tudatos fejlesztést tesznek lehetővé a *környezettudatossággal* kapcsolatban. A szaknyelvi alapok megismertetése, a testnevelésórán használatos szerek, eszközök balesetmentes használatának megismerése és megértése, a testi és lelki működéseink felfedezése összekapcsolva a rendszeres testmozgás iránti igény kialakításával, kiteljesíti a *testi–lelki egészségre nevelést*, mint a legfontosabb fejlesztési területet.

A fejlesztési területek feladatainak fent bemutatott megvalósításával, valamint a testnevelésóra sajátosságainak köszönhetően a *hatékony, önálló tanulás és a szociális és állampolgári kompetencia kialakítása* eredményes módon valósulhat meg. Az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztésére a testnevelés oktatása keretében kiemelkedő lehetőség kínálkozik. Meghatározó eszköz a szaknyelvi, terminológiai, valamint a testkulturális ismeretek széles körű, igényes közvetítése a pedagógus által, de nem elhanyagolható a kommunikációs kompetencia fejlesztése szempontjából a pedagógus–tanuló kommunikáció milyensége, illetve a tanulók egymás közötti kommunikációjának alakítása. Tanórai keretek között erre a hibajavítás, a saját és a társak teljesítményének megfigyelése és értékelése, a játéksituációk, illetve játékfeladatok megbeszélése, a sikerek és kudarcok okainak feltárása, az egymásnak nyújtott segítségadás stb. keretében nyílik lehetőség. Cél a testkulturához kapcsolódó, valamint közösségben végzett motoros tanulás folyamatához kapcsolódó *kommunikációs hajlandóság és nyitottság* kialakítása.

A *kezdeményezőkészség, a vállalkozói kompetencia* fejlesztése a testnevelés és sport természetéből adódóan már ebben az életkori szakaszban is elkezdődhet. A kooperatív feladatokban, kreativitást és kommunikációt igénylő páros és társas gyakorlatokban, mozgásos játékokban, a tanórai csapatversenyek lebonyolításában, kezdetben irányítottan, majd az önállóságot növelve oldják meg a problémákat a tanulók. Tanórán és a tanórán kívüli foglalkozásokon, szervezeti és önkéntes formákban mindenki megtalálhatja a képességeinek, ambícióinak, érdeklődésének leginkább megfelelő szerepet, feladatkört.

A testnevelés–tanítás sajátos céljai közé kell sorolni az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* kompetencia fejlesztését. A motoros cselekvések mozgásmintát és mozgásmodellt megközelítő megjelenítésük által esztétikai tartalommal rendelkeznek. Ennek kialakítása kiemelkedő jelentőségű az alapfokú nevelés kezdeti szakaszaiban. A kezdetektől nagy hangsúlyt kell fektetni a megjelenítésre, a végrehajtás minőségére, mert ezek egyrészt az eredményesség mutatói, másrészt a belső motiváció kiváltó hatásai lehetnek. Az esztétikai élmény átélése, a kifejezőképesség kinyilvánítása kiváltja és fokozza a testnevelés iránti érdeklődést, pozitív attitűdöt már ezen az iskolafokon is.

A tehetséges tanulók sportági kiválasztása az iskolai rendezvényekre, a diáksportba és a versenysportba irányítással veszi kezdetét. A tehetséggondozás a különböző szintű edzéseken, versenyeken való részvétellel folytatódik tovább.

1–2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Előkészítő és preventív mozgásformák	Órakeret 16 óra + folyamatos
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A testnevelés optimális tanulási környezetének kialakítása. Az elemi kommunikációs szabályok, formák és jelek megismertetése. A testi és lelki egészségért való személyes felelősség megalapozása. A mozgáskoordináció fejlődésével a test- és térérzékelés javítása, az izomtudat kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Térbeli alakzatok és kialakításuk (rendgyakorlatok):</i> Egy- és kétsoros vonal, sor, oszlop, többes oszlopok, félkör és kör alakzatok, (szét)szórt alakzat, nyitódás, zárkózás, fordulatok helyben, mozgás körben és különböző mozgásútvonalon.</p> <p><i>Gimnasztika:</i> Bemelegítő és levezető gyakorlatok egyénileg, párban és társakkal, eszközök felhasználásával vagy eszköz nélkül. Egyszerű nyújtó, erősítő és lazító, szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok végrehajtása az ízületi és gerincvédelmi szabályoknak megfelelően eszközzel vagy eszköz nélkül. Tudatos izomfeszítés, nyújtás és ernyesztés, légzőgyakorlatok. Alapvető tartásos és mozgásos szakkifejezések megismerése, elsajátítása és végrehajtása. Játékos gyakorlatsorok zenére, zenés gimnasztika. Keringéscsökkentő feladatok. Ízületi mozgékonyágfejlesztés, aktív és passzív, dinamikus és statikus nyújtó gyakorlatokkal. Koordinációfejlesztő finommotoros gyakorlatok különféle eszközökkel. Testséma- és testérzékelés-fejlesztő játékos gyakorlatok. Néhány gyermekaerobic elemkapcsolat.</p> <p><i>Játék:</i></p>		<p><i>Matematika:</i> számtan, térbeli tájékozódás, összehasonlítások, geometriai alakzatok.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> testünk, életműködéseink, tájékozódás, helymeghatározás, az emberi szervezet megfigyelhető ritmusai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> megismerő és befogadó képesség, közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása, látványok</p>

<p>A térbeli tudatosságot és a testtudatot alakító, koordinációfejlesztő szerepjátékok, szabályjátékok és feladatjátékok kreatív, kooperatív, valamint versenyjelleggel. Keringésfokozó és testtartásjavító játékok.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés:</i> Preventív, szokásjellegű tevékenységformák végzése egyedül, párban és csoportban. Motoros tesztek végrehajtása. A biomechanikailag helyes testtartást kialakító és fenntartó gyakorlatok. Aktív, interaktív mozgásos relaxációs gyakorlatok.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A bemelegítés és levezetés helyének és szerepének megértése. A fizikai terhelés és a fáradás jeleinek felismerése. Elemi ismeretek a szívről, a csontozatról és az izomzatról. A biomechanikailag helyes testtartás jellemzőinek, a medence középhegységének, az iskolatáska–hordás gerinckímélő módjának megismerése. A motoros tesztekkel kapcsolatos alapvető ismeretek. Alapvető tartásos és mozgásos elemek szakkifejezéseinek megértése, a testrészek ismerete. Higiéniai alapismeretek: izzadás, mosakodás, váltócipő. Relaxációs alapismeretek: ellazulás, nyugalom, jó közérzet. Környezettudatosság: takarékoság, öltözői rend, saját felszerelés és a sporteszközök megóvása. Személyes felelősség: alapvető szabályrendszer, a feladatok megindítását és megállítását jelző kommunikációs jelek felismerése és alkalmazása, baleset–megelőzés alapvető szabályainak megismerése, rendszabályok.</p>	<p>megfigyelése, leírása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> testápolás, öltözködés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Bemelegítés, levezetés, fáradás, pihenés, feszítés, nyújtás, erősítés, ernyesztés, alakzat, testtartás, fájdalomküszöb, relaxáció, testrész, egészség, higiénia, felelős viselkedés, erő, lábtorna, izomláz, folyadékpótlás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hely- és helyzetváltoztató természetes mozgásformák	Órakeret 50 óra
<p>Előzetes tudás</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az alapvető mozgáskészségek tanulásának folyamatában a cselekvésbiztonság formálása. Az egyéni, a páros és a csoportos tanuláshoz szükséges személyes és szociális kompetenciák fejlesztése. A mozgástanulás folyamatában a természetes hely- és helyzetváltoztató mozgásminták változtatásos és stabil végrehajtásának elérése – lehetőség szerint – a Kölyökatlétika mozgásanyagának beépítésével.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p>	<p><i>Matematika:</i> térbeli</p>	

<p><i>Járások, futások, oldalazások, szökdelések és ugrások:</i> Helyben és haladással az ütközések elkerülésével; különböző irányokban és sebességgel; megindulásokkal és megállásokkal; irány- és sebességváltással; meghatározott, majd önállóan alkotott mozgásútvonalakon; dinamikus kar- és lábmozgásokkal összekötve; akadályok leküzdésével; dalra, énekre, zenére; menekülő, üldöző feladatokkal. Utánzó mozgások. Egyszerű, 2–4 mozgásformából álló helyváltoztató mozgássorok egyénileg, párban és csoportban végrehajtva. Ugrások és szökdelések, talajra érkezések. Helyváltoztató mozgások egyszerűbb akadálypályán. Járás, futás, oldalazás, szökkenés, szökdelés egy és két lábon, kettőzött szökdelés, galoppszökdelés, mint alapvető természetes mozgáskészségek, valamint kombinációik végrehajtása.</p> <p><i>Lendítések és körzések:</i> Különböző testrészekkel; testhelyzetekben; irányokba; tempóban; ritmusban végrehajtott mozdulatok gyakorlása.</p> <p><i>Hajlítások és nyújtások:</i> Testrészek, ízületek differenciált hajlítása és nyújtása; szimmetrikusan, aszimmetrikusan; különböző testrészek hajlítása és nyújtása helyváltoztató és egyéb helyzetváltoztató mozgások közben; hajlítások és nyújtások összekapcsolása futásból felugrással, illetve eszközhasználattal.</p> <p><i>Fordítások és fordulatok:</i> Fordítások különböző testrészekkel, ellentétesen („csavarodások”); fordítások és fordulatok különböző kiinduló helyzetekből; negyed, fél, háromnegyed és egész fordulat helyben, ugrással; fordítások és fordulatok párban, tükörképpen és azonosan; fordulatok különböző helyváltoztató mozgások közben, különböző eszközökkel és eszközökön.</p> <p><i>Tolások és húzások:</i> Toló és húzó mozdulatok helyben, különböző erőkifejtéssel, testrészekkel és eszközökkel; nagyobb tömegű eszközök húzása és tolása fokozódó erőkifejtéssel, csoportosan. Közös egyensúlyi helyzetek megtalálása párokban toló és húzó mozdulatokkal. Különböző testrészek emelése párokban.</p> <p><i>Emelések és hordások:</i> Társemelések és társhordások 3–4 fős csoportokban, párokban. Különböző eszközök emelése és hordása az ízület-és gerincvédelem alapelveinek megfelelően.</p> <p><i>Függés- és lengésgyakorlatok:</i> Mászókötélen, bordásfalon, alacsonygyűrűn és/vagy KTK-en, egyéb játszótéri eszközökön az egyéni kompetenciáknak megfelelően; „vándormászás” függőállásban vagy függésben.</p>	<p>tájékozódás, síkidomok, törtek alapjai.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> tájékozódási alapismeretek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.</p>
--	---

Egyensúlygyakorlatok:

Különböző testrészekben és testhelyzetekben, stabil és egyenetlen felületen; talajon, vonalon és különböző eszközökön, szereken fokozatosan nehezedő feltételek mellett (alátámasztás szélességének csökkentése, eszközmagasság, dinamikus kar-, törzs- és lábgyakorlatok bekapcsolása, helyben és haladással, fordulattal stb.); szimmetrikus és aszimmetrikus helyzetekben; közös súlypont megtalálásával párokban. Egyensúlyi helyzetek megtalálása lassú hely- és helyzetváltoztató mozgásokból; eszközök egyensúlyban tartása helyben különböző testrészekkel, illetve eszközökkel; egyéb egyensúlygyakorlatok.

Gurulások, átfordulások:

Vízszintes tengely és hossz tengely körül; különböző testrészekben, irányokba és sebességgel; társsal, társakkal; különböző kiinduló helyzetekből, előzetes vagy utólagos mozgással összekapcsolva.

Támaszok:

Karhajlítások és nyújtások támaszhelyzetekben; testsúlymozgatások (testsúlyáthelyezések), támlázás helyben különböző testhelyzetekben. Haladás kéztámaszos helyzetekben (utánzó mozgásokkal is): talajon, különböző irányokba, sebességgel, mozgásútvonalakon, mozgásirányokba; szerekre fel, szerekről le, szereken át; lépegetések kézzel és lábbal különböző támaszhelyzetekben; csúszások, kúszások, mászások, átbújások; talicskagyakorlatok; fel-, le-, átmászások eszközökre.

A természetes hely- és helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékok:

Szerepjátékok, szabályjátékok, feladatjátékok, alkotó, kreatív és kooperatív játékok, népi gyermekjátékok megismerése. A közösség összeteljesítményén alapuló versenyjátékok alkalmazása. A saját egyéni teljesítmény túlszárnyalását célzó versenyfeladatok.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A térbeli tudatosság (érzékelés): elhelyezkedés a térben; mozgásirány; a mozgás horizontális síkjai; a mozgás végrehajtásának útvonala; a mozgás kiterjedése.

Az energiabefektetés tudatossága: idő, sebesség; erőkifejtés; lefutás fogalmak ismerete.

Kapcsolatok, kapcsolódások: testrészekkel; tárgyakkal és/vagy társsal vagy társakkal végzett gyakorlatok ismerete.

A tematikus területhez kapcsolódó mozgásos feladatok elnevezései.

Az egyes mozgások vezető műveleteinek, tanulási szempontjainak fogalmi ismerete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hely- és helyzetváltoztató mozgás, járás, futás, oldalazás, szökdelés, ugrás, lendítés, körzés, hajlítás, nyújtás, fordítás, fordulat, tolás, húzás, emelés, hordás, függés, lengés, egyensúlyozás, gurulás, átfordulás, támasz, mozgásirány, mozgásútvonal, mozgássík, erőkifejtés, lendület, mozgásos játék, játékszabály, játékszerep.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Manipulatív természetes mozgásformák	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A sporteszközök balesetmentes használatának rögzítése. Az egyéni képesség- és készségszinthez igazodó eszközhasználati formák kihívást jelentő és egyben élményszerű gyakoroltatása. A finommotorika fejlesztése – lehetőség szerint – a Kölyökatlétika mozgásanyagának beépítésével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Dobások (gurítások) és elkapások:</i> Egy- és kétkézes labdagörgetések talajon és a testen, labdaterelések, gurítások és dobások: különböző technikával; kiinduló helyzetekből; távolságra; célra; többféle anyagú, méretű, formájú, súlyú labdával. Alsó, felső, mellső dobások. Guruló, pattanó és levegőben érkező labdák és egyéb eszközök elkapása egyénileg, párban és csoportban, helyben, haladással. Gurítások, dobások és elkapások egyéb feladatokkal.</p> <p><i>Rúgások, labdaátvételek lábbal:</i> Álló, guruló labda rúgása álló helyzetből, lassú mozgásból szabadon, társhoz, célra. Labdakontroll és labdavezetési gyakorlatok a láb részeivel; tértárgyak vagy társak között; helyben és járás közben; meghatározott mozgásútvonalakon. Guruló labda megállítása talppal, belsővel. Játékos passzgyakorlatok falhoz, társhoz. 2–3 vagy több játékos együttműködése különböző alakzatokban, átadások irányának megváltoztatásával. Rúgások célra, különböző távolságra és magasságban. Rúgó feladatok kézből, pattanásból szabadon.</p> <p><i>Labdavezetések kézzel:</i> Labdaérezkélő gyakorlatok helyben, járás, futás és irányváltoztatás közben. Labdapattintások; labdavezetés: helyben és haladással testrészek körül; különböző kiinduló helyzetekben, irányokba és mozgásútvonalakon, magasságban; fokozódó sebességgel; ritmustartással és ritmusváltással egyénileg, párban, csoportban; a vizuális kontroll csökkentésével; labdavezetés közben megállás, elindulás.</p> <p><i>Ütések testrésszel és eszközzel:</i> Puha labda és léggömb ütése testrésszel, rövid és/vagy hosszú nyelű</p>		<p><i>Matematika:</i> műveletek értelmezése; geometria, mérés, testek.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> testünk és életműködésünk, mozgások, tájékozódási alapismeretek.</p>

<p>ütővel különböző célfelületekre, távolságokra, magasságokra, irányokba; háló (zsinór) fölött; különböző magasságban és ívben; párban és csoportokban; helyben és haladással.</p> <p><i>A manipulatív természetes mozgásformák gyakorlása játékokban:</i> Szabályjátékok, feladatjátékok, egyszerű sportjáték-előkészítő kis játékok; alkotó, kreatív és kooperatív játékok megismerése. Népi gyermekjátékok alkalmazása. A manipulatív mozgásokat alkalmazó, pontosságra, csökkenő hibaszázalékra, növekvő sikerességre, kreatív eszközhasználatra irányuló egyéni, páros és csoportos versengések.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Biztonságos és balesetmentes eszközhasználat ismerete. Az egyes manipulatív alapmozgások vezető műveletei, tanulási szempontjai. Térbeli és energia-befektetésbeli ismeretek az eszközhasználat relációjában. Az eszközkezelés lehetőségeinek megkülönböztetése. A játékeladat által megkövetelt szabályok szerinti eszközhasználat ismerete.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gurítás, dobás, elkapás, labdavezetés, labdaátvétel, rúgás, ütés, sporteszköz, használati szabály, kosárfogás, bekísérés, terelés, pattintás, labdaív, alsódobás, felsődobás, mellsődobás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák a torna jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A pozitív megerősítés és a hibajavítás, valamint a segítségadás elfogadása.</p> <p>A tér-, izom- és egyensúlyérzékelés fejlesztése.</p> <p>A helyes testtartás kialakítása, a mozgások esztétikus végrehajtása, a ritmus és mozgás összhangjának megteremtése.</p> <p>A test fölötti kontroll szerepének tudatosítása.</p> <p>Az improvizációs készség fejlesztése. A magyar népi kultúra iránti érdeklődés felkeltése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Torna</i> Torna-előkészítő mozgásanyag. Talajgyakorlatok (gurulóátfordulás előre, hátra; tarkóállás; bátorugrás; lebegő- és mérlegállás; kézállást előkészítő gyakorlatok). Ugrások, támaszugrások és rávezető gyakorlataik az egyéni kompetenciákhoz igazodva talajról, ugródeszkaról megfelelő magasságú svédszekrényre (függőleges repülés, felugrás térdelésbe, felguggolás, huszárugrás). 2–4 mozgásforma kapcsolatából alkotott egyszerű tornagyakorlatok végrehajtása; kötél és/vagy rúdmászás kísérletek mászókulcsolással</p>		<p><i>Ének-zene:</i> magyar népi mondókák, népi gyermekjátékok, improvizáció, ritmikai ismeretek.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> az élő természet alapismeretei.</p>

<p>(3 ütemű mászás). A fantázia és képzelet megjelenítése játékosan, önállóan alkotott mozgásokon keresztül zenére. A zene hangulatának, dinamikájának kifejezése a gyermeki kreativitás által.</p> <p><i>Tornához kapcsolódó játékok</i> Szerep- és szabályjátékok, illetve kreatív és kooperatív játékok torna, illetve tánc jellegű mozgásformák beépítésével. A néphagyományból ismert, sport jellegű, párválasztó, fogyó-gyarapódó és kapuzó játékok.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Mozgáskapcsolatok a testrészek és a társak viszonylatában, a térbeli és időbeli tudatosság összetevőinek felismerése, saját és a társak testi épségének fontossága. Néhány néphagyomány ismerete.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tornaszer, spicc, feszes testtartás, támasz, függés, egyensúlyozás, ritmuskövetés, tornaelem, mászókulcsolás, megkülönböztetés, felismerés, kör, sor, pár, kapu, tempó, kígyóvonal, csigavonal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az atlétika jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A természetes mozgásformák sokoldalú alkalmazása az atlétikai jellegű mozgások végrehajtása során. A Kölyökatlétika mozgásanyagának gyakorlása során az ügyesség, koordinációs képesség fejlesztése; a mozdulat- és reakciógyorsaság, az aerob képességek és a törzs- és ízületi stabilizáció fejlesztése.</p> <p>A gyakorlási folyamat során az önértékelés fejlesztése, a gyakorlás fontosságának, hatásának tudatosítása az ügyesség és a koordináció fejlődésében.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Járás és futás mozgásformái:</i> Egyenes vagy változó sebességgel, különböző irányokba, mozgásútvonalon, különböző lépésfrekvenciával és lépéstávolsággal, szabadon és akadályok felett (természetes és kényszerítő körülmények között).</p> <p><i>Ugrások és szökdelések mozgásformái:</i> Egyenes vagy változó ugrástávolsággal, magassággal, irányokban, mozgásútvonalon páros és egy lábon, különböző síkokban, kis ismétlésszámokkal.</p> <p><i>Dobások mozgásformái:</i> Lökő-, hajító- és vetőgyakorlatok: döntően célbadobással,</p>		<p><i>Matematika:</i> mérés, mérhető tulajdonságok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása, látványok megfigyelése, leírása.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> testünk,</p>

<p>vízszintesen és/vagy függőlegesen változó, váltakozó irányokba, különböző anyagú, formájú, súlyú eszközökkel.</p> <p><i>Az atlétikai jellegű mozgások alkalmazása játékokban és/vagy a Kölyökatlétika versenyrendszerében</i></p> <p>Szabályjátékok, feladatjátékok, atlétikai jellegű futások, ugrások és dobások akadálypályákon, kontrollált csapatversenyek formájában.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>Az energiabefektetés tudatosságának összetevői, a rajthoz kapcsolódó vezényszavak, a dobásokhoz kapcsolódó balesetvédelmi szabályok, idő- és távolságmérés, a tanult mozgások ismerete. A kitartás pozitív értéként való elfogadása.</p>		<p>életműködéseink.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Futóiskola, dobóiskola, ugróiskola, lendületszerzés, elrugaszkodás, repülés, érkezés, elugrás, felugrás, leugrás, karlendítés, sprint (vágta), légzésszabályozás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák a sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladatmegoldásaiban	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladatmegoldása során a természetes hely- és helyzetváltoztató és manipulatív természetes mozgásformák játékos formában történő alkalmazásával a játéktevékenység fejlesztése. A tevékenységekkel az én-központúság csökkentése, a taktikai gondolkodás megalapozása a csapathoz való pozitív viszony alakítása során.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p> <p><i>Kis létszámú, játékos hely-, helyzetváltoztató és manipulatív feladatmegoldások:</i></p> <p>Labdarúgás, minikosárlabda, miniröplabda, szivacskezilabda, illetve egyéb sportjáték jelleggel. Támadó és védekező szerepek kisjátékok közben. A játékszabályok fokozatos bevezetése a játéktevékenység során.</p> <p><i>Sportjáték-előkészítő kisjátékok:</i></p> <p>Létszámfőlényes és létszámazonos helyzetek megoldása. Kooperatív miniröplabda-játékok; célbadobó-, ütő- és rúgójátékok; vonaljátékok; „cicajátékok”; zsinórlabda; sportjátékok kislétszámú mérkőzései egyszerűsített szabályokkal.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>Mozgáskapcsolatok megértése eszközzel, társakkal. Baleset-megelőzési ismeretek. Játékfeladatok, játékszabályok keretein belüli cselekvés, a társas szabályok megsértésének észlelése és jelzése, alkalmazkodás az</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> anyagok és alakításuk.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> testünk és életműködéseink, tájékozódási alapismeretek.</p>

irányításhoz. A sportszerűség fogalmának megértése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Játékfeladat, játékszabály, helyezkedés, labdatartás, üres terület, védekezés, támadás, összjáték, technikai elem, együttműködés, sportszerűség, győztes, vesztes, megegyezés, különbözőség, másság, elfogadás, szabályszegés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az önvédelmi és a küzdő jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önvédelmi és küzdő mozgások gyakorlása közben az önszabályozás fejlesztése. A sérülésmentes eséstechnikák kialakításának elkezdése, a húzások–tolások, emelések és hordások optimális erőkifejtéssel történő végrehajtása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Társtolások és húzások:</i> Különböző kiinduló helyzetből, a test különböző részeivel, változó, váltakozó erőkifejtéssel. <i>Kötélhúzások:</i> Párban és csapatban különböző kiinduló helyzetekből. <i>Esések és tompításaik:</i> Előre, hátra, oldalra. <i>Küzdőjátékok.</i> Kooperatív játékok erőfejlesztő tartalommal.		<i>Környezetismeret:</i> testünk, életműködéseink. <i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.
ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A mozgásos feladatok végrehajtásának vezető műveletei, a gyakorlatok fogalmi készlete, a küzdés baleset-megelőzési és szabályrendszere, a sportszerű küzdés rítusának ismerete.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önkontroll, küzdés, tompítás, esés, erőbedobás, erőkifejtés, sportszerűség, düh, erőkifejtés, csel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az alternatív és szabadidős mozgásrendszerekben	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az igény felkeltése a megismert mozgásos tevékenységek szabadidős tevékenységként való végzése iránt. Örömteli, közösségekben történő gyakorlásuk révén a tantárgyhoz fűződő kedvező attitűdök, érzelmi és szociális területek erősítése, fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Ismerkedés az alternatív és szabadidős aktivitásokkal, technikai készségükkel, taktikai elemeikkel és szabályaikkal a lehetőségek függvényében:</i> Vízhez szoktató gyakorlatok és úszás; szabad, aktív játéktevékenység; szabad mozgás a természetben változatos időjárási körülmények közepette; feladatok és játékok havon és jégen, siklások; gördülések, gurulások, gurítások különféle eszközökkel; hálót igénylő és háló nélküli labdás sportok, játékok; labdás játékok különféle labdákkal; falmászás; ijászat, lovaglás, karate, nordic-walking, vívás. Egyéb szabadidős mozgásos tevékenységek. <i>Az alternatív, szabadidős mozgásos tevékenységekben megvalósítható játékok.</i></p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az alternatívan választható szabadidős tevékenységek tanulásához tartozó minimális fogalmi készlet, az aktív játék lehetőségeinek felismerése, jellemzőinek ismerete, a tevékenységekhez tartozó balesetvédelmi szempontok ismerete, a szabad levegőn mozgás környezeti és időjárási feltételeinek, egészségvédő értékeinek megértése, a környezetvédelem melletti elkötelezettség jelentőségének megértése, mások szándékainak tartós figyelembevétele, a csoporthoz tartozás megélése a közös mozgás által, aktív kezdeményezés, a sport mint örömforrás megélése, az egyén erős oldalának felfedezése.</p> <p><i>A választás a helyi sajátosságok figyelembe vételével (képesített szakember, felszereltség) a helyi tanterv alapján történik.</i></p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> dramatikus játékok.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> éghajlat, időjárás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedési ismeretek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Aktív játék, aktív pihenés, szabadidős tevékenység, sporteszköz.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p><i>Előkészítő és preventív mozgásformák</i> Az alapvető tartásos és mozgásos elemek felismerése, pontos végrehajtása. A testrészek megnevezése. A fizikai terhelés és a fáradás jeleinek felismerése. A szív és az izomzat működésének elemi ismeretei.</p>
---	--

Különbségtétel a jó és a rossz testtartás között álló és ülő helyzetben.
Az iskolatáska gerinckímélő hordása.

A gyakorláshoz szükséges térformák ismerete, gyors és célszerű kialakításuk.

A testnevelésórák alapvető rendszabályai, legfontosabb veszélyforrásai, balesetvédelmi szempontjai ismerete.

Fegyelmezett gyakorlás és odafigyelés a társakra, célszerű eszközhasználat.

Az aktív-mozgásos relaxáció gyakorlatainak felismerése.

Hely- és helyzetváltató természetes mozgásformák

Az alapvető hely- és helyzetváltató mozgások folyamatos végrehajtása egyszerű kombinációkban a tér- és energiabefektetés, valamint a mozgáskapcsolatok sokrétű felhasználásával.

A játékszabályok és a játékszerepek, illetve a játékfeladat alkalmazása.

Manipulatív természetes mozgásformák

A manipulatív természetes mozgásformák mozgásmintái végrehajtási módjainak, és a vezető műveletek tanulási szempontjainak ismerete.

Fejlődés az eszközök biztonságos és célszerű használatában.

A feladat-végrehajtások során pontosságra, célszerűsége, biztonságra törekvés.

A sporteszközök szabadidős használata igényné és örömforrássá válása.

Természetes mozgásformák a torna jellegű feladatmegoldásokban

Fesztes tartással, esztétikus végrehajtásra törekedve 2–4 mozgásformából álló egyszerű tornagyakorlat bemutatása.

Stabilitás a dinamikus és statikus egyensúlyi helyzetekben talajon és emelt eszközökön.

Próbálkozás a zenei ritmus követésére különféle ritmikus mozgásokban egyénileg, párban és csoportban.

Természetes mozgásformák az atlétikai jellegű feladatmegoldásokban

A futó-, ugró- és dobóiskolai alapgyakorlatok végrehajtása, azok vezető műveleteinek ismerete.

Különböző intenzitású és tartamú mozgások fenntartása változó körülmények között, illetve játékban.

Széleskörű mozgástapasztalat a Kölyökatléтика játékaiban.

Természetes mozgásformák a sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladatmegoldásaiban

Az alapvető manipulatív mozgáskészségek elnevezéseinek ismerete.

Tapasztalat azok alkalmazásában gyakorló és feladathelyzetben, sportjáték-előkészítő kisjátékokban.

A játékfeladat megoldásából és a játékfolyamatból adódó öröm, élmény és tanulási lehetőség felismerése.

A csapatérdek szerepének felismerése az egyéni érdekekkel szemben, vagyis a közös cél fontosságának tudatosulása.

A sportszerű viselkedés néhány jellemzőjének ismerete.

	<p><i>Természetes mozgásformák az önvédelmi és a küzdő jellegű feladatmegoldásokban</i></p> <p>Az alapvető eséstechnikák felismerése, balesetmentes végrehajtása. A tompítás mozdulatának végrehajtása esés közben. A tanuló saját mozgásának és akaratának gátlása, késleltetése.</p> <p><i>Természetes mozgásformák az alternatív és szabadidős mozgásrendszerekben</i></p> <p>A természetben végzett testmozgások néhány előnyének és sajátosságának alkalmazás szintű tudása. A természeti környezetben történő sportolás néhány egészségvédelmi és környezettudatos viselkedési szabályának ismerete. Az időjárási körülményeknek megfelelően öltözködés okainak ismerete. A sporteszközök kreatív felhasználása a játéktevékenység során.</p>
--	---

3–4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Előkészítő és preventív mozgásformák	Órakeret 14 óra + folyamatos
Előzetes tudás	A tanóra menetét segítő egyszerű alakzatok kialakítása és megtartása. Az alapvető gimnasztikai szakkifejezések ismerete és végrehajtása. A fittség, a higiénia, a baleset–megelőzés és a környezettudatosság területein megszerzett elemi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A testnevelés optimális tanulási környezetének további erősítése. Az elemi kommunikációs szabályok, formák és jelek megszokottá tétele, a testi és lelki egészségért való személyes felelősség tudatosítása. A szervezési feladatok körének bővítése, egyre önállóbbá tétele. Az egészségfejlesztés alapvető területein szerzett ismeretek gyarapítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Térbeli alakzatok és kialakításuk (rendgyakorlatok):</i> Tér- és távköz, többsoros vonal kialakítása. A tanórai feladat végrehajtásához szükséges egyéb térformák kialakítása.</p> <p><i>Gimnasztika:</i> Nyújtó, erősítő és ernyesztő hatású szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok végrehajtása az ízületi és gerincvédelem szabályainak megfelelően, eszköz nélkül és különböző eszközökkel. Játékos gyakorlatsorok zenére. Bemelegítő és levezető gyakorlatok egyénileg, párban és társakkal végrehajtva, eszköz nélkül és különböző eszközöket felhasználva. Tudatos izomfeszítés, nyújtás és ernyesztés, légzőgyakorlatok a bemelegítésben és levezetésben. Tartásos és mozgásos elemek önálló végrehajtása. Keringésfokozó feladatok; zenés gimnasztika, fokozódó intenzitással és terjedelemmel; egyszerű gyermekaerobik elemkapcsolatok</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> tájékozódási alapismeretek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> életvitel, háztartás.</p>

<p>erőfejlesztő és aerob állóképesség–fejlesztő jelleggel. Ízületi mozgékonyfejlesztés, aktív és passzív, dinamikus és statikus nyújtó gyakorlatokkal. Koordinációfejlesztő finommotoros gyakorlatok különféle eszközökkel. Testséma-, tér- és testérzékelés-fejlesztő játékos gyakorlatok.</p> <p><i>Játék:</i> A térbeli tudatosságot, az energiabefektetés tudatosságát és a testtudatot alakító, koordinációfejlesztő szerepjátékok, szabályjátékok és feladatjátékok kreatív, kooperatív, valamint versenyjelleggel. Játékok testtartásjavító feladatokkal.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés:</i> Preventív, szokásjellegű tevékenységformák végzése egyedül, párban és csoportban. A biomechanikailag helyes testtartást kialakító és fenntartó gyakorlatok önálló alkotással és végrehajtással. Egy-egy nyújtó és erősítő hatású gyakorlat önálló végrehajtása a testtartásért felelős főbb izomcsoportokra, korrekciós céllal is. Motoros, illetve fittségi tesztek pontosabb végrehajtása. Aktív, mozgásos relaxációs gyakorlatok. Különbségtétel az aktív és passzív ellazulás között. Higiéniával és a környezettudatossággal kapcsolatos ismeretek tudatos alkalmazása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A bemelegítés és levezetés alapvető szabályainak ismerete. A biomechanikailag helyes testtartás jellemzői, fontossága, a gerincvédelem szabályai. A szervezet terhelésével, edzésével kapcsolatos elemi ismeretek. Pulzuszámolás. A tartásos és mozgásos elemek szakkifejezéseinek bővülése. A motoros tesztekkel kapcsolatos alapvető ismeretek. Higiéniái alapismeretek: a biológiai éréssel járó testi változások alapismeretei. Relaxációs alapismeretek: belső figyelem, önkontroll, testtudat, a feszültségek feloldása. Környezettudatosság: takarékoság, öltözői rend, saját felszerelés és a sporteszközök megóvása. Személyes felelősség: feladatok megindítását és megállítását jelző kommunikációs jelek felismerése és alkalmazása, egészség, sport, életviteli és életmód-alapismeretek, biztonsági, baleset-megelőzési és elsősegélynyújtási alapismeretek.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Alakzat, testséma, helyes testtartás, sérülés, megelőzés, tartásos elem, mozgásos elem, aerobik, stressz, feszültség, életmód, táplálkozás, fittség, edzettség, mozgásintenzitás, hajlékonyság, vélemény.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hely- és helyzetváltoztató természetes mozgásformák	Órakeret 34 óra
Előzetes tudás	A természetes hely- és helyzetváltoztató mozgások elnevezéseinek, legfontosabb vezető műveleteinek ismerete. Fentiek alkalmazása egyszerű játékhelyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mozgáskoordináció fejlődésével párhuzamosan az alapvető hely- és helyzetváltoztató mozgásformák stabilná és automatizálttá tétele, változó körülmények között is optimális precizitás kialakítása. Az alapvető mozgáskészségek tanulásának folyamatában nagyfokú cselekvésbiztonság kialakítása – lehetőség szerint – a Kölyökatlétika mozgásanyagának beépítésével. Az egyéni, a páros és a csoportos tanuláshoz szükséges személyes és szociális kompetenciák továbbfejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Járások, futások, oldalazások, szökdelések és ugrások:</i> Fordulattal, ritmus- és irányváltással; manipulatív feladatokkal kombinálva; mozgáskapcsolatokban, vonalak, bóják, ugrókötel által meghatározott mozgásútvonalakon; változó magasságú akadályok beiktatásával; különböző ritmusú és tempójú zenére. Szökdelések, el-, fel- és leugrások és érkezések zenére, ritmikusan, áthajtások közben, különböző eszközök segítségével; manipulatív mozgásokkal összekötve. Haladás kiépített, komplex akadálypályán. 3–5 mozgásformából álló helyváltoztató mozgássorok alkotása és végrehajtása zenére is. Menekülés és üldözés különböző tértárgyak, akadályok kerülésével, egyéb taktikai feladatokkal.</p> <p><i>Lendítések, körzések:</i> Különböző testrészekkel különböző iramú és sebességű mozgások közben. Rövid mozgássorok alkotása és végrehajtása önállóan vagy párban a lendítésekre és körzésekre építve (zenére is).</p> <p><i>Hajlítások és nyújtások:</i> Különböző testhelyzetek kialakítása hajlításokkal és nyújtásokkal az egyéni kreativitást felhasználva. Hajlítások és nyújtások összekapcsolása futásból felugrással, illetve különböző eszközökkel. Rövid mozgássorok alkotása és végrehajtása önállóan vagy párban a hajlításokra és nyújtásokra építve (zenére is).</p> <p><i>Fordítások és fordulatok:</i> Fordítások különböző helyváltoztató mozgásokhoz kapcsolva. Fél- és egész fordulat helyben, ugrással különböző eszközökön is. Fordulatok manipulatív eszközökkel kombinálva. Rövid mozgássorok alkotása és végrehajtása önállóan vagy párban a fordításokra és fordulatokra építve (zenére is).</p> <p><i>Tolások, húzások:</i></p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> kifejezés, alkotás, vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> életvitel, háztartás.</p> <p><i>Matematika:</i> műveletek értelmezése; geometria, mérés, testek.</p>

Különböző eszközök húzása és tolása egyénileg, párokban és csoportokban fokozódó erő kifejtéssel, különböző eszközökkel és testrészekkel.

Emelések és hordások:

Társemelések és társhordások csoportokban, illetve az egyéni kompetenciáktól függően párokban. Különböző eszközök emelése és hordása az ízület- és gerincvédelem alapelveinek megfelelően.

Függés-és lengésgyakorlatok:

Mászókötélen, mászóúdon, bordásfalon, alacsonygyűrűn és/vagy KTK-en, egyéb játszótéri eszközökön az egyéni kompetenciáknak megfelelően. „Vándormászás”.

Egyensúlygyakorlatok:

Különböző testrészekben és testhelyzetekben stabil és labilis felületen, csukott vagy bekötött szemmel. Egyensúlyi helyzetek megtalálása hely- és helyzetváltoztató mozgásokból, illetve manipulatív eszközhasználattal. Társas egyensúlygyakorlatok a közös súlypont megtalálásával. Eszközök egyensúlyban tartása mozgásban különböző testrészekkel, illetve eszközökkel. Egyéb egyensúlygyakorlatok.

Gurulások, átfordulások:

Különböző szereken, eszközökön; különböző kiinduló helyzetekből, előzetes és utólagos mozgással, egyensúlygyakorlatokkal, illetve manipulatív mozgásokkal összekapcsolva. Társal, társakkal tükörképben és azonosan, társon át.

Támaszok:

Haladás kéztámaszos helyzetekben (utánzó mozgásokkal is) komplex akadálypályán, nehezített feltételek mellett. Ugrások, lépegetések kézzel („támlázás”) és lábbal különböző támaszhelyzetekben. Elszakadás a talajtól kézzel és/vagy lábbal különböző támaszhelyzetekből. Fel-, le-, átmászások eszközökre nehezített feltételekkel.

A természetes hely- és helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékok:

Szerep-, szabály- és feladatjátékok, kreatív és kooperatív játékok, népi gyermekjátékok a helyváltoztató természetes mozgásformák felhasználásával. Akadályversenyek, különböző magasságú eszközök leküzdésével.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A térbeli tudatosság (érzékelés): elhelyezkedés a térben; mozgásirány; a mozgás horizontális síkjai; a mozgás végrehajtásának útvonala; a mozgás kiterjedése.

Az energiabefektetés tudatossága: idő, sebesség; erő kifejtés; lefutás.

Kapcsolatok, kapcsolódások: testrészekkel; tárgyakkal és/vagy

társsal, vagy társakkal. A tematikus területhez kapcsolódó mozgásos feladatok elnevezései. Az egyes mozgások vezető műveleteinek, tanulási szempontjainak fogalmi ismerete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hely- –és helyzetváltoztató mozgás, térérzékelés, testérzékelés, mozgáskapcsolat, mozgásos játék, játékszabály, játékszerep, gyorsaság, állóképesség, erő, akadályverseny.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Manipulatív természetes mozgásformák	Órakeret 34 óra
Előzetes tudás	Az eszközök ismerete, balesetmentes használata. A manipulatív alapmozgások vezető műveletei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos gyakorlás és a gyakorlás általi fejlődés örömteli megélése során a magabiztosság erősítése. Bátor, sikerorientált tanulás igényének megalapozása, ezzel hozzájárulás a szabadidős aktivitások és játéktevékenység mindennapi életben való használatához. A finommotorika fejlesztése – lehetőség szerint – a Kölyökatlétika mozgásanyagának beépítésével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Dobások (gurítások) és elkapások:</i> Egy- és kétkezes gurítások és dobások helyből, majd haladásból. Különböző ívben és sebességgel érkező labdák és egyéb eszközök elkapása párban és csoportokban nehezített feltételek mellett. Alsó, felső, mellső dobások párban és csoportokban különböző erővel, irányba és távolságra <i>haladó mozgás közben</i>. Gurítások, dobások és elkapások egyszerű cselekkkel és egyéb feladatokkal kombinálva. Labdaátadások játékhelyzetekben. Kapura dobások talajról. Páros és hármas kapcsolatok kialakítása játékhelyzetekben.</p> <p><i>Rúgások, labdaátvételek lábbal:</i> Labdás koordinációs gyakorlatok labdavezetéssel különböző alakzatokban. Labdavezetés- és labdakontroll-gyakorlatok váltakozó sebességgel és/vagy irányban, társak között, mindkét láb használatával. Belső csüd, teli csüd, teljes csüd, külső csüd használata feladatmegoldásoknál. „Dekázás” mindkét láb használatával. Rúgások a lábfej különböző részeivel helyből, mozgásból. Játékos passzgyakorlatok. Kézből rúgásfeladatok meghatározott célra, távolságra „dropból” is próbálkozva.</p> <p><i>Labdavezetések kézzel:</i> A társsal azonosan, illetve tükörképben; váltakozó irányban, sebességgel, akadályok felhasználásával; kreatív feladatalkotással; labdadobással, gurítással kombinálva egyénileg, párban és csoportban; csoportos labdavezetések feladatok.</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> életvitel, háztartás.</p>

<p><i>Ütések testrésszel és eszközzel:</i> Puha labda és léggömb ütése testrésszel, rövid és/vagy hosszú nyelű ütővel különböző célfelületekre, távolságokra és magasságokra; háló (zsinór) fölött különböző magasságban és ívben a vizuális kontroll csökkentésével; egyénileg, párban és csoportban, tükörképben és azonosan. Ütések tenyeres és fonák mozgásmintával; szervaszerűen.</p> <p><i>A manipulatív természetes mozgásformák gyakorlása játékokban:</i> Szabály- és feladatjátékok, sportjáték-előkészítő kisjátékok, alkotó és kooperatív játékok. Népi gyermekjátékok. A manipulatív mozgásokat alkalmazó, pontosságra, csökkenő hibaszázalékra, növekvő sikerességre, kreatív eszközhasználatra irányuló egyéni, páros és csoportos versenyek.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Bonyolultabb játékfeladatok által megkövetelt, szabályok szerinti eszközhasználat. A manipulatív eszközhasználati technikák vezető műveletei. Térbeli és energiabefektetésbeli ismeretek az eszközhasználattal összefüggésben. Az eszközkezelés lehetőségeinek megkülönböztetése. A játékfeladat által megkövetelt szabályok szerinti eszközhasználat ismerete.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alkalmazkodás, akarat, sporteszköz, használati szabály, lábfej, tenyeres, fonák, dekázás, droprúgás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák a torna jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	A tanult tornaelemek felismerése, végrehajtása. Egyszerű, 2–4 ütemű mozgásformák összekapcsolása, esztétikus végrehajtás mellett. Nyújtott karú támaszhelyzetek. Eredményes mászókulcsolás. Magabiztos statikus és dinamikus egyensúlyi helyzetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felelősségteljes gyakorlás révén az önálló tanuláshoz szükséges képességek fejlesztése. A tornajellegű feladatok kombinált megoldásával a testérzékelés, a tér-, izom- és egyensúlyérzékelés továbbfejlesztése. A tornaelemek gyakorlásával hozzájárulás a relatív erő- és a ritmusképesség fejlődéséhez. Az elemi RG-gyakorlatok és a torna során az esztétikus mozgásvégrehajtás rögzítése. Ösztönzés az együttműködésre, alkalmazkodásra, a másik nem, a másik személy, a másik csoport elfogadására és megbecsülésére.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Torna:</i> Torna-előkészítő mozgásanyag. Talajgyakorlatok: gurulóátfordulás		<i>Környezetismeret:</i> testünk, életműködéseink.

<p>előre és hátra az egyéni kompetenciákhoz illeszkedő nehézséggel – különböző kiinduló helyzetből, repülési fázissal, szerekre, párban, csoportban; fellendülési kísérletek segítségadással vagy nélküle kézállásba; kézenátfordulás oldalt, emelés zsugorfejjállásba; felugrás kéztámasszal különböző szerekre; támaszúgrások az egyéni kompetenciákhoz igazodva talajról, ugródeszkáról és/vagy minitrambulínról, egyéni, páros, társas egyensúly- és gúlagyakorlatok. Alaplendület és leugrás gyűrűn és/vagy nyújtón és/vagy játszótéri eszközökön. 3–6 mozgásforma kapcsolatában tornagyakorlatok önálló alkotása és végrehajtása egyénileg és párokban; kötél- és/vagy rúdmászás-kísérletek mászókulcsolással (3 ütemű mászás); gyermek-aerobikgyakorlatok.</p> <p>Elemi RG-mozdulatok, felhasználásuk a zene hangulata, dinamikája szerint. Zenére végzett mozgások a gyermeki képzelőerő, kreativitás által irányítottan.</p> <p><i>Tornához kapcsolódó játékok, versenyek, bemutatók:</i> Szerepjátékok, szabályjátékok, feladatjátékok, kreatív és kooperatív játékok tornajellegű mozgásformák illesztésével. Népi játékok énekekre, dalra, zenére. Kreativitásra, esztétikumra és mozgáspontosságra épülő, egyszerű osztályszintű tornabemutatók.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A torna- és RG-mozgások megnevezése, torna és testnevelés megkülönböztetése. Baleset- és sérülésveszélyes helyzetek elkerülésének módjai, a személyes teljesítőképesség határainak átlépésével kapcsolatos kockázatok létezésének elfogadása. Ritmuskövetés.</p>	<p><i>Ének–zene:</i> magyar népi mondókák, népi gyermekjátékok, mozgásos improvizáció, ritmikai ismeretek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gurulás, fellendülés, kéztámasz, spicc, egyensúlygyakorlat, tornaelem, alátámasztási pont, pontozás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az atlétika jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 30 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A futó-, ugró- és dobóiskolai alapgyakorlatok végrehajtása, azok vezető műveleteinek ismerete. Különböző intenzitású mozgások többször rövid ideig történő fenntartása játékos, változó körülmények között, illetve játékokban. Széleskörű mozgástapasztalat a Kölyökatlétika játékaiban.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A futó-, ugró- és dobóiskola alapgyakorlatainak fokozódó pontosságú végrehajtása. Idő- és tempóérzékelésen alapuló tartós futások gyakorlása. A mozdulat- és reakciógyorsaság, az aerob képességek és a törzs- és ízületi stabilizáció fejlesztése. Az atlétikai jellegű alapmozgások tanulása iránti motiváció erősítése a mozgások pontosságra törekvő, változatos gyakorlásával. Az önértékelés további erősítése. A testséma, a testtudat, a figyelem összpontosításának és a figyelem rugalmasságának fejlesztése.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Járás és futás mozgásformái:</i> Egyenletes és változó, illetve váltakozó ritmussal, sebességgel, erőkifejtéssel, lépéstávolsággal és/vagy lépésfrekvenciával; komplex akadálypályán; vágtafutás; tartós futás különböző terepeken; guggolórajt.</p> <p><i>Ugrások és szökdelések ugrásformái:</i> Ugróiskolai gyakorlatok, sorozatszökdelések az ugrástávolság és -magasság változtatásával, páros és egy lábon, különböző síkokban; távolugrás-kísérletek elugrósávból guggoló technikával; magasugrás-kísérletek átlépő technikával; komplex futó- és ugróiskolai gyakorlatvariációk.</p> <p><i>Dobások mozgásformái:</i> Egy- és kétkezes hajító-, lökő- és vetőmozdulatok célra, változó távolságra, különböző kiinduló helyzetekből. A forgómozgások előkészítő gyakorlatai. Hajítómozgások 3 lépéses dobóritmusban.</p> <p><i>Az atlétikai jellegű mozgások alkalmazása játékokban és a Kölyökatléтика versenyrendszerében:</i> A Kölyökatléтика mozgásrendszerére épített szabályjátékok, feladatjátékok, kreatív és kooperatív játékok, önálló, páros és csoportos ugróiskolai gyakorlatsorok, játékok alkotása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az energia-befektetés tudatosságának összetevői. A futó-, ugró- és dobófeladatokhoz tartozó mozgások megnevezései, a tanult mozgások vezető műveletei, idő- és távolságmérés, atlétikai eszközök elnevezései. A kölyökatléतिकai versenyforma ismerete, az egyéni szerepvállalás fontossága a csapat eredményessége érdekében. Közös szervezés, egymás teljesítményének értékelése és elfogadása.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> testünk, életműködéseink.</p> <p><i>Matematika:</i> geometria, mérés, testek.</p> <p><i>Vizuális kommunikáció:</i> közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása, látványok megfigyelése, leírása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Futó-, ugró- és dobóiskola, váltott lábú szökdelés, váltás, gát, forgás, dobóritmus, sarok-talp gördülés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák a sportjátékok alapttechnikai és taktikai feladatmegoldásaiban	Órakeret 24 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalat a manipulatív természetes mozgásformák gyakorló- és feladathelyzetben történő alkalmazásáról. Motivált tanulás a játék folyamatában. Összjáték-tapasztalatok az egyszerű támadó és védő helyzetekről. A sportszerű viselkedés jellemzőinek ismerete.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladatmegoldásával hozzájárulás a taktikai gondolkodás fejlődéséhez. A közös játékfeladatok során a csapatérdek hangsúlyos megjelenítése az egyéni érdekekkel szemben. A játéktevékenység során kialakuló döntéshelyzetek során a célszerű mozgásválasz megtalálása. A szabadidő aktív közösségi játékkal történő kitöltése igényének megerősítése. A tevékenységek során az énközpontúság csökkentése, ezáltal a taktikai gondolkodás további fejlesztése, az egyén csapathoz való pozitív viszonyának további megerősítése.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Általános technikai és taktikai tartalmak:</i> Támadó és védő feladatok terület- és emberfogással kisjátékok közben; páros cselezési feladatok, testcsele labdavezetéssel, játékos passzgyakorlatok; passzgyakorlatok labdavezetéssel kombinálva 1:1, 2:1, 3:1 ellen.</p> <p><i>Minikosárlabda:</i> Kosárra dobási kísérletek helyből, alacsony gyűrűre.</p> <p><i>Miniröplabda:</i> Kosárérintés, alkarérintés, alsó egyenes nyitás-próbálkozások léggömbbel, puha labdával egyénileg, párokban, csoportokban.</p> <p><i>Labdarúgás:</i> Rúgások kapura és társhoz belsővel, belső csüddel, teljes csüddel, labdaátvételek; labdakontroll-gyakorlatok, lövő- és testcselel nehezedő feltételek mellett.</p> <p><i>Szivacskezilabda:</i> Kapura dobási kísérletek helyből, nekifutásból, páros lefutásból. Passzgyakorlatok.</p> <p><i>Sportjáték-előkészítő (kis)játékok:</i> Létszámazonos, létszámfölényes helyzetekben, labdarúgás, szivacskezilabda, minikosárlabda (streetball) jelleggel; kis létszámú cicajátékok labdarúgás, kezilabda, kosárlabda jelleggel, fokozatos szabálybevezetéssel; területfoglaló, menekülő-üldöző taktikai játékok; palánkkosárlabda, miniröplabda, vonaljátékok, (kooperatív) zsinórlabda, átfutós röplabda puha labdákkal; sportjátékok rögtönzött mérkőzései kis létszámú csapatokkal, egyszerűsített szabályokkal.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Kommunikációs formák és jelek felismerése a csapatjáték során. A kisjátékokhoz szükséges sportági alapszabályok ismerete. Törekvés a társas szabályok betartására. A sportszerű viselkedést igénylő helyzetek felismerése.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Matematika:</i> számolás, térbeli tájékozódás, összehasonlítások, geometria.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikációs jelek felismerése és értelmezése.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Labdaív, területvédelem, cselezés, emberfogás, területfoglalás, technikai végrehajtás, taktikai gondolkodás, kooperatív játék, labdabirtoklás, emberelőny, győzelem, vereség.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az önvédelmi és a küzdő jellegű feladatmegoldásokban	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Elemi eséstechnikák ismerete, balesetmentes végrehajtása. A támadó- és védőmozgások során az ellenfél mozgásaihoz való igazodás-próbálkozások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önvédelmi és küzdő feladatok során az önvédelem szerepének tudatosítása a mindennapokban. Az önfegyelem és önszabályozás továbbfejlesztése. A sportszerű küzdés iránti igény erősítése. A sportszerű küzdések, együttműködő feladatok végrehajtása során a társak tiszteletének erősítése. A taktikai gondolkodás egyre gyakoribb összekapcsolása a mozgásvégrehajtással.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>A küzdőjátékok előkészítésének gyakorlata:</i> Tolások és húzások a testi erő kihasználásával. Társas egyensúly-kibillentő gyakorlatok. Szabadulás fogásokból, birkózó jellegű küzdőelemek (grundbirkózás), átesések, leesések és tompításaik, gurulások tompítása.</p> <p><i>Küzdőjátékok:</i> Szabály- és feladatjátékok önvédelmi, illetve küzdőelemekkel, küzdőjátékok, játékok kooperatív erőfejlesztő tartalommal, páros és csoportos kötélhúzó versenyek, páros küzdések.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A mozgásos feladatok végrehajtásának vezető műveletei, a gyakorlatok fogalmi készlete, a küzdés baleset-megelőzési és szabályrendszere, a sportszerű küzdés rítusa, önvédelmi alapismeretek a mindennapokban.</p>	<i>Környezetismeret:</i> testünk, életműködéseink.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tompítás, grundbirkózás, judo, cselgáncs, esés, karate, bokszt, önvédelem, menekülés, szabadítás, feszítés, dobás, kiemelés, kitolás, agresszivitás, tisztelet, önszabályozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák a vízbiztonságot kialakító és úszógyakorlatokban	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A megváltozott tanulási környezethez való alkalmazkodással párhuzamosan, az új közegben történő gyakorláshoz szükséges magatartási és balesetvédelmi szabályrendszer kialakítása. A vízben történő biztonságos tájékozódás, a vízbiztonság és a vízszeretet megalapozása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>A vízhez szoktatás gyakorlatai:</i> Járás a vízben; medence szélén végzett úszómozdulatok; merülési gyakorlatok; vízbeugrások; siklás- és lebegési gyakorlatok, a légzésszabályozást segítő gyakorlatok; ismerkedés a mélyvízzel. A téri tájékozódás, térérzékelés fejlesztése kisvízben. Játékos vízhez szoktató gyakorlatok koordinációs és erőfejlesztő céllal.</p> <p><i>Játékok a vízben:</i> Vízhezszoktató, úszó-, vízbeugró-, merülőgyakorlatok, vízi csapatjátékok eszközökkel, vízilabda-, illetve röplabdajellegű labdás játékok, egyéb játékok különféle eszközökkel.</p> <p><i>Úszástechnikák:</i> Szárazföldi rávezető gyakorlatok (karmunka, lábmunka).</p> <p><i>Feladatok háton:</i> felfekvés a hátra kapaszkodással, fejbeállítás, csípőemelés; háton lebegés segítséggel és önállóan; felfekvés hátra segítséggel és önállóan; lebegés háton önállóan; lebegés és siklás háton.</p> <p><i>Hátúszás lábtempó:</i> siklás háton; hátúszó lábtempó úszólappal és labdával; hátúszó lábtempó, segítséggel; hátúszás lábtempó segítséggel és önállóan; háton lebegés, siklás és a hátúszás lábtempó összekapcsolása.</p> <p><i>Hátúszás kartempó:</i> hátúszás kartempó – késleltetve; mélytartásból, majd magastartásból; egykaros hátúszás-kísérletek, a levegővétel.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Uszodai rendszabályok, a vízmélységgel kapcsolatos életvédelmi tudnivalók, az úszástechnikák vezető műveleteinek ismerete, önbizalom és bizalom mások iránt, az úszástanulással, vízben mozgással kapcsolatos érzések kommunikációja, irányítás általi alkalmazkodás. A választott úszástechnikával kapcsolatos fogalmi készlet ismerete.</p>		<p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> a víz tulajdonságai, testünk, életműködéseink, szervezetünk megfigyelhető ritmusai, tájékozódási alapismeretek.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csúszásveszély, lebegés, siklás, merülés, hátúszás, lábtempó, kartempó, levegővétel, mélyvíz.
--------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes mozgásformák az alternatív és szabadidős mozgásrendszerekben	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A szabadtéri és természetben űzött mozgásos tevékenységek alapvető egészségvédelmi és környezettudatos szabályai. Az időjárási körülmények hatása a testmozgásra. Mozgástapasztalat néhány szabadidős mozgásrendszerről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Legalább egy alternatív, szabadidős mozgásrendszer további megismerése és kipróbálása. A kihívást jelentő, új sportágak révén a mozgás iránti pozitív érzelmi bázis formálása. Az aktív szabad játék, majd a rekreáció a későbbi egészséget fenntartó, fejlesztő funkciójának megalapozása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Legalább egy mozgásrendszer választása kötelező.</i> <i>A választás a helyi sajátosságok figyelembevételével (képesített szakember, felszereltség) a helyi tanterv alapján történik.</i> Ismerkedés újabb alternatív és szabadidős aktivitásokkal, technikai készletükkel, taktikai elemeikkel és szabályaikkal és/vagy az 1–2. osztályban választottak további gyakorlása <i>a lehetőségek függvényében.</i> Szabad, aktív játéktevékenység; szabad mozgás a természetben változatos időjárási körülmények közepette; feladatok és játékok havon és jégen; siklások, gördülések, gurulások, gurítások különféle eszközökkel; hálót igénylő és háló nélküli labdás sportok, játékok; labdás játékok különféle labdákkal; falmászás; íjászat, lovaglás, karate, nordic-walking, vívás. Egyéb szabadidős mozgásos, táncos tevékenységek.</p> <p><i>Az alternatív, szabadidős mozgásos tevékenységekben megvalósítható játékok.</i> A választott mozgásrendszerhez illeszkedő játékok, ügyességi csapatversenyek.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A választott szabadidős mozgásrendszerek elnevezései, alaptechnikai és taktikai elemei, legfontosabb szabályai, KRESZ-lapismeretek, a szabadidős mozgásokhoz tartozó szabályok, eszközök ismerete, a szabadidő- és médiatudatosság.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedési ismeretek.</i></p> <p><i>Környezetismeret: testünk, életműködéseink; időjárás, éghajlat.</i></p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rekreáció, szabadidő, játékszervezés, bőrbetegség, kullancs, UV-sugárzás.	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p><i>Előkészítő és preventív mozgásformák</i> Egyszerű, általános bemelegítő gyakorlatok végrehajtása önállóan. A medence középhelyzetének beállítása. Önálló pulzusmérés. A levezetés helyének és preventív szerepének megértése. A nyújtó, erősítő, ernyesztő és légzőgyakorlatok pozitív hatásainak ismerete. A gyakorláshoz szükséges egyszerűbb alakzatok, térformák önálló kialakítása. Az alapvető tartásos és mozgásos elemek önálló bemutatása. A testnevelésórán megfelelő cipő és öltözet, tisztálkodás igényének megszilárdulása. A játékok, versenyek során erősödő személyes felelősség a magatartási szabályrendszer betartásában és a sportszerű viselkedés terén. A mozgás és a nyugalom harmóniájának felfedezése, önmagára és másokra vonatkoztatva.</p> <p><i>Hely- és helyzetváltoztató természetes mozgásformák</i> Az alapvető hely- és helyzetváltoztató mozgások célszerű, folyamatos és magabiztos végrehajtása. Az alapvető hely- és helyzetváltoztató mozgások kombinálása térben, szabályozott energiabefektetéssel, eszközzel, társakkal. A bonyolultabb játékeladatok, a játékszerepek és játékszabályok alkalmazása. A természetes hely- és helyzetváltoztató mozgások megnevezése, valamint azok mozgástanulási szempontjainak (vezető műveletek) ismerete.</p> <p><i>Manipulatív természetes mozgásformák</i> A manipulatív természetes mozgásformák célszerű, folyamatos és magabiztos végrehajtása. A manipulatív természetes mozgásformák kombinálása térben és szabályozott energiabefektetéssel. A rendszeres gyakorlás és siker mellett az önálló tanulás és fejlődés pozitív élményének megerősödése. A pontosság, célszerűség és biztonság igényé válása. A sporteszközök szabadidős használatának állandósulása.</p> <p><i>Természetes mozgásformák a torna jellegű feladatmegoldásokban</i> Részben önállóan tervezett 3–6 tornaelem, 1–2 RG elem összekötése zenére is. A képességszintnek megfelelő magasságú eszközökre helyes technikával történő fel- és leugrás. Nyújtott karral történő támasz a támaszugrások során. Gurulások, átfordulások, fordulatok, dinamikus kar-, törzs- és lábgyakorlatok közben viszonylag stabil egyensúlyi helyzet. A tempóváltozások érzékelése és követése.</p> <p><i>Természetes mozgásformák az atlétikai jellegű feladatmegoldásokban</i> A futó-, ugró- és dobóiskolai gyakorlatok vezető műveleteinek ismerete,</p>
--	--

precizitásra törekvő végrehajtása, változó körülmények között.
A 3 lépéses dobóritmus ismerete.
A különböző intenzitású és tartamú mozgások fenntartása játékos körülmények között, illetve játékban.
Tartós futás egyéni tempóban, akár járások közbeiktatásával is.
A Kölyökatlétika versenyrendszerének ismerete.
A Kölyökatlétikával kapcsolatos élmények kifejezése.

Természetes mozgásformák a sportjátékok alaptechnikai és taktikai feladatmegoldásaiban

A tanult – legalább kettő – sportjáték-előkészítő játék alapszabályainak ismerete.
Az alaptechnikai elemek ismerete és azok alkalmazása az előkészítő játékok során.
Az egyszerű védő- és a támadóhelyzetek felismerése.
Törekvés a legcélszerűbb játékhelyzet-megoldásra.
A csapatérdeknek megfelelő összjátékra törekvés.
A sportszerű viselkedés értékévé válása.

Természetes mozgásformák az önvédelmi és a küzdő jellegű feladatmegoldásokban

Néhány önvédelmi fogás bemutatása párban.
Tompítás le- és átesés közben.
A tolások, húzások, emelések és hordások erőkifejtésének optimalizálódása.
A grundbirkózás alapszabályának ismerete és alkalmazása.
A sportszerű küzdés, az asszertív viselkedés betartására törekvés.
Az saját agresszió kezelése.
Az önvédelmi feladatok céljának megértése.

Természetes mozgásformák a vízbiztonságot kialakító és úszógyakorlatokban

Az általános uszodai rendszabályok, baleset-megelőzési szempontok ismerete, és azok betartása.
Kellő vízbiztonság, hason és háton siklás és lebegés.
15 m úszás háton. Tudatos levegővétel.
Bátor vízbeugrás.

Természetes mozgásformák az alternatív és szabadidős mozgásrendszerekben

Legalább egy szabadidős mozgásforma és alapszabályainak ismerete.
A tanult szabadidős mozgásformák sporteszközei biztonságos használatának, alaptechnikai és taktikai elemeinek ismerete, alkalmazása.
A szabadidős mozgásformák önszervező módon történő felhasználása szabad játéktevékenység során.
A szabadterén, illetve speciális környezetben történő sportolással együtt járó veszélyforrások ismerete.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

5–8. évfolyam

A felső tagozaton a tanulók a mozgástanulás magasabb szintjére lépnek. Az alapokat az 1–4. évfolyamon megvalósuló céltudatos fejlesztési folyamat biztosítja. Erre építve valósul meg 5. évfolyamtól az életkori sajátosságokat és a szenzitív időszakokat szem előtt tartó komplex készség- és képességfejlesztés. A tulajdonképpeni sportági képzés az 5. évfolyamon kezdődik meg, és teljeseedik ki a 8. évfolyamra, mindvégig szem előtt tartva a motoros teljesítmény két alapvető összetevője – a mozgáskészség és motoros képesség – szükségszerű összhangjának megteremtését. A Nemzeti alaptanterv testnevelés és sport műveltségterület célkitűzéseinek megvalósításához 5–8. évfolyamon az örök értékeket képviselő tradicionális sportágak mellett a tanulók érdeklődését kiváltó újszerű sport-, illetve testgyakorlati ágakra helyezük a hangsúlyt. A javasolt tartalmak feldolgozása igényes és sokoldalú mozgáskultúrával, magas szintű cselekvésbiztonsággal ruházta fel a tanulókat. Olyan tudásról van szó, melynek előnyeit észrevétlenül élvezik a mindennapok cselekvéseiben, motoros és motivációs bázisa a rekreációs célú sporttevékenységeknek, és nem utolsó sorban utat mutat, és utat nyit a tehetségesek előtt az élsport világába. Ez az életkor kiemelkedő szerepet játszik a testnevelés és sport iránti elkötelezettség, az élethosszig tartó fizikai aktivitás iránti igény megalapozásában. Ebből a prioritást élvező szempontból a tartalom megjelenési formái és a hozzájuk kapcsolódó módszerek is kulcstényezőnek számítanak. Az 5–8. évfolyamra összeállított kerettanterv a sportági, illetve testgyakorlati ágak pszichomotoros tartalmai mellett különös gondot fordít a tudatosítást elmélyítő, az informáltságot gazdagító, ezáltal a kognitív szférát érintő elméleti ismereteknek–természetszerűleg szoros összefüggésben a motoros tartalommal. Így a tartalom szerves részei a személyi higiéniával, a balesetek megelőzésével, a játék-versenyszabályokkal, a sport- és testgyakorlati ágakkal kapcsolatos alapvető technikai-taktikai tudáselemek, az életkorhoz igazított élettani ismeretek, a tudatos tanulást segítő cselekvési, biomechanikai, edzéselméleti elvek, módszerek stb. Az elméleti tudásanyag része továbbá az egészséggel, az életmóddal, azaz a test kulturálásával kapcsolatos ismeretek köre.

A testnevelésóra minden mozzanata a felső tagozatban is magában rejti az *erkölcsi tulajdonságok* fejlesztésének lehetőségét. A játék- és viselkedésszabályok betartásával a szabálykövető magatartást alapozzuk meg. De ez csak meggyőző pedagógiai tevékenység eredményeként valósulhat meg. Cél beláttatni azt, hogy a szabályok az egyén és a közösség érdekeit egyaránt szolgálják. Így élvezhető minden játék, a játék- és versenyszabályok tisztelete biztosítja az egyenlő feltételeket. Ilyen körülmények között az adott cél mindenki számára elérhető. Az erkölcsi fejlődést szolgálja a fair play fogalmának megismerése, az igazságosság elvének elfogadása és annak gyakorlatba ültetése, a kötelességteljesítés, a szorgalmas munkavégzés és a mások teljesítménye iránti felelősségérzet elismerése. Ide kapcsolhatók a felelősségvállalás másokért fejlesztési terület elvárásai. A motoros közeg természete megkívánja a társakkal való együttműködést, együttnevelés esetén a közösséghez tartozó fogyatékkal élő társaknak történő segítség is erkölcsi kötelesség.

Hazánk gazdag a nemzetközi sportsikerekben. A sportéletünk sikereinek és kiemelkedő sportembereink megismerése a *nemzeti öntudat* és *hazafias nevelés* erős érzelmeket is megmozgató eszköze. Ez a témakör minden tanulót megérint, és büszkeséggel tölt el, nem beszélve a sportban tehetséget mutató tanulókról. Esetükben már az 5. évfolyamtól kezdve lehetőség nyílik a *pályaorientáció* megalapozására. Nincs is talán több olyan műveltségterülete a közoktatásnak, amely hatékonyabb terepe lenne a *demokráciára nevelésnek*. Az erőszakmentesség, az agresszió elvetése és a konfliktusok normális kezelése alapvető elv és gyakorlat a testnevelésben ezen az iskolafokon is. A közös célért való

együttműködést kínálja a motoros oktatás megannyi szituációja. Az erőszakmentességet szolgálja a testnevelés azzal is, hogy már az 5. évfolyamtól kezdve felhívja a figyelmet a sporteseményekhez kapcsolódó agresszióra, és elítéli azt, a médiában megjelenő formái esetében is. Szembesülni önmagunkkal, reális testképet és énképet kialakítani szinte lehetetlenség lenne a motoros cselekvések végrehajtása és átélése nélkül. A motoros teljesítmény külső értékelése még nagyon fontos pedagógiai módszer ebben az életkorban. De a 7–8. évfolyamra az *önértékelés*, a belső értékelés szerepe egyre inkább felértékelődik. Önkritikai és kritikai érzékük eredményeként ebben az életkori szakaszban a tanulók már határozott véleményt tudnak megfogalmazni saját és társaik teljesítményéről, illetve magatartásáról. A *testi és lelki egészségre* nevelés értékei egybeforrnak a testnevelés és sport műveltségterület célrendszerével. Bár a nevelési terület feladatainak megoldásából minden közoktatási tantárgynak ki kell venni a részét, a testnevelés deklaráltan és rejtett tantervi hatásként is záloga a feladatok realizálásának, az életkori szakasz sajátosságainak megfelelően. Szorosan ide tartoznak azok a sport és a környezet kapcsolatát tartalmazó, a *környezettudatosságot* szolgáló információk, amelyre a szabadtéren történő sportfoglalkozások adnak lehetőséget. A kerettanterv szerkezeti egységei révén a motoros tanulás komplexitását tükrözi ezen az iskolafokon is. Motoros képességek, motoros készségek egymással szerves és funkcionális kapcsolatban fejlesztendők. Ha ezt a két összetartozó elemet játékos, élményt nyújtó módszerekkel és célszerű szakpedagógiai instrukciókkal realizáljuk, valamint hozzáadunk az életkornak, értelmi képességeknek megfelelő elméleti ismereteket, akkor a sikeres tanulás, a hatékony motoros oktatás stratégiáját valósítjuk meg. Ezzel megismertetjük a tanulókat az *eredményes tanulás alapvető technikáival*, és felkészítjük őket testkultúrájuk önálló művelésére.

A fejlesztési területek feladatainak fentebb bemutatott megvalósításával sikeresen munkálkodunk a *hatékony, önálló tanulás, valamint a szociális és állampolgári kompetencia kialakításán*.

Az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztése döntően két módon valósul meg az 5–8. évfolyam testnevelés-oktatása keretében. Meghatározó eszköz a szaknyelvi terminológiai, valamint a testkulturális ismeretek koncentrikusan bővülő körének igényes közvetítése a testnevelő tanár által. De nem elhanyagolható a kommunikációs kompetencia fejlesztése szempontjából a szűk értelemben vett szakmai közléseken túl, a tanár–tanuló kommunikáció milyensége, illetve a tanulók kommunikációs lehetőségeinek biztosítása. Erre alkalom nyílik a tanórákon, többek között a hibajavítás, a saját és más teljesítményének értékelése, a játékszituációk megbeszélése, a győzelmek–vereségek okainak feltárása, az egymásnak nyújtott segítségadás stb. keretében. Cél a testkultúrához kapcsolódó, valamint közösségekben végzett motoros tanulás folyamatához kapcsolódó kommunikációs hajlandóság és nyitottság kialakítása.

A *kezdeményszóalkotás, a vállalkozói kompetencia* fejlesztésére a testnevelés és sport természetéből adódóan ez az életkori szakasz is számtalan lehetőséget tartogat. Elég csak a különböző foglalkoztatási formákban történő munkavégzésre gondolni. A testnevelési játékok, sportjátékok csapatainak megszervezésében, tevékenységükben, a tanórai versenyek lebonyolításában való részvétel is önálló feladatmegoldást vár el a tanulóktól. Tanórán és tanórán kívüli foglalkozásokon, szervezeti és önkéntes formákban mindenki megtalálhatja a képességeinek, ambícióinak leginkább megfelelő területet, illetve feladatot. A kompetenciák és a fejlesztési területek összefüggéseire jellemző, hogy ennek a kompetenciának a fejlesztése egyúttal az erkölcsi fejlődést, a demokráciára nevelést, az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztését, a felelősségvállalást másokért, az önkéntességet és a pályáorientáció nevelési területek céljait is szolgálja.

A testnevelés–tanítás sajátos céljai közé kell sorolni az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* kompetencia fejlesztését. A motoros cselekvések mozgásmintát és

mozgásmodellt megközelítő megjelenítésük által esztétikai tartalmúak. Már az 5. évfolyamtól kezdve nagy hangsúlyt kell fektetni a megjelenítés, a végrehajtás minőségére, mert ezek egyrészt az eredményesség mutatói, másrészt a belső motiváció kiváltó hatásai lehetnek. Egy szemre is szép tornaelem vagy labdás megoldás nagy hatással van az egyénre és a társakra egyaránt. Az esztétikai élmény átélése, a kifejezőkészség kinyilvánítása kiváltja és fokozza a testnevelés iránti érdeklődést már ebben az életkorban is.

A tehetséges tanulók sportágspecifikus tudása az iskolai rendezvényekre, a diáksportba és a versenysportba irányítással növekszik tovább. A tehetséggondozás a különböző szintű versenyeken való részvétellel válik teljessé.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes és nem természetes mozgásformák	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Az egyszerű bemelegítő gyakorlatok szaknyelvének ismerete és azok önálló végrehajtása. Részvétel a gyakorláshoz szükséges egyszerűbb alakzatok, térformák kialakításában. A tanórához kapcsolódó higiénés és magatartási szabályok betartása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanórák szervezéséhez szükséges rendgyakorlatok elsajátítása. A biomechanikailag helyes testtartás végrehajtása. Relaxációs alapgyakorlatok szükségességének megértése. A mozgásszabályozó-, ritmus- és a kéz-láb koordinációs képesség fejlődése. Együttműködés a rendgyakorlatok és a csoportos feladatok végrehajtásánál. A személyi és környezeti higiénias ismeretek elsajátítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Rendgyakorlatok – térbeli alakzatok kialakítása</i> Az óra szervezéséhez szükséges térformák, alakzatok és kialakításuk. Sorakozó vonalban és oszlopban. Táv- és térköz felvétele. Nyitódás, zárkózás. Igazodás, takarás. Testfordulatok. Megindulás, megállás. Fejlődés, szakadozás. <i>Gimnasztika</i> Természetes és szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok az ízület- és gerincvédelem szabályainak megfelelően, eszköz nélkül és eszközökkel, egyénileg, párban, valamint csoportban, játékos feladatokkal és versengésekkel összekötve. Szabadgyakorlati alapformájú 4–8 ütemű szabad-, társas-, kézyszer- és szergyakorlatok. Szabadgyakorlat-füzér (6–8 gyakorlat) irányítva, vagy önállóan, zenére is. <i>Képességfejlesztés</i> Keringésfokozás testnevelési játékokkal. Alap állóképességet és ízületi mozgékonytágot fejlesztő, egyszerű, 2–4 alapformát		<i>Matematika:</i> számolás, térbeli tájékozódás, összehasonlítások. <i>Természetismeret:</i> testünk, életműködéseink, az emberi szervezet. <i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.

<p>tartalmazó, szabad-, szer- és kéziszer-gyakorlatok. Koordinációs képességfejlesztés kéziszer-gyakorlatok és szabadgyakorlatok folyamatos végrehajtásával, zenére is (ritmusérzék, kinesztétikus differenciáló képesség). A testtartásért felelős izomcsoportok erősítése, nyújtása.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> A szervezet előkészítését, bemelegítését szolgáló testnevelési játékok, eszközzel is. Koordinációt és fittséget fejlesztő szabály-, valamint feladatjátékok kooperatív és versenyjelleggel.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> A testtartásért felelős izmok összpontosított használata. Légző- és lábboltozat-erősítő gyakorlatok. A gerinctorna gyakorlatanyagából a biomechanikailag helyes testtartásra vonatkozó gyakorlatok. Relaxációs alapgyakorlatok. Motoros, illetve fittségi tesztek végrehajtása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az óra szervezéséhez szükséges rend- és gimnasztikai gyakorlatok alapfogalmai. A bemelegítés és a levezetés funkciója a motoros tevékenységeknél. A motoros alapképességek elnevezései. A törzserősítő gyakorlatok szerepe a testtartás javításában, a testtartásért felelős izmok ismerete. A futás szerepe és jelentősége a keringési, mozgató- és légzési rendszer fejlesztésében, az egészség megőrzésében, a fittség fokozásában. Alapvető szervezési ismeretek az alkalmazott játékok lebonyolításában. Egészségnevelési alapismeretek: az egészséges élet alapfeltételei (napi tisztálkodás, fogmosás, heti hajmosás, testmozgás, egészséges táplálkozás). Öltözői rend és a sportfelszerelés tisztasága. Ismeretek a pubertással járó testi és lelki változásokról. Relaxációs alapismeretek: belső figyelem, önkontroll. Személyes felelősség: egészség, sport, életvitel, életmód és balesetmegelőzés alapismeretei.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Rendgyakorlat, szabad-, társas-, szer- és kéziszer-gyakorlat, bemelegítés, levezetés, képességfejlesztés, erő, gyorsaság, állóképesség, koordinációs képesség, prevenció, megelőzés, gerinctorna, helyes testtartás, relaxáció, fittség, edzettség, életmód, egészséges táplálkozás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Úszás és úszó jellegű feladatok</p>	<p>Órakeret 24 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A legfontosabb uszodai rendszabályok ismerete, balesetmentes viselkedés. Kellő vízbiztonság, tudatos levegővétel. 15 m úszás háton. Bátor vízbeugrás.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A gyorsúszás vagy hátúszás közül egy úszásnem választása. Az uszodában szükséges magatartási, higiéniai és balesetvédelmi szabályrendszer tudatosítása, a személyes felelősség kialakítása és az uszodai szabályok betartása. Egy úszásnem (gyorsúszás vagy hátúszás) technikájának rögzítése.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG A vízhez szoktatás gyakorlatai, a vizes környezet balesetvédelmi és higiéniai rendszabályai. Vízbiztonság, siklás hason és háton. Tudatos levegővétel az úszás rávezető gyakorlataiban.</p> <p>Hátúszás <i>Feladatok háton:</i> lebegés háton önállóan; lebegés és siklás háton. <i>Hátúszás lábtempó:</i> siklás háton; hátúszó lábtempó úszólappal; hátúszás lábtempó segítséggel és önállóan; siklás és a hátúszás lábtempó összekapcsolása; hátúszás lábmunka önálló gyakorlása. <i>Hátúszás kartempó:</i> hátúszás kartempó gyakorlása. <i>Hátúszás kar- és lábtempó összhangjának megteremtése:</i> hátúszás lábtempó, késleltetett kartempó; hátúszás kar- és lábtempó technikai gyakorlatai.</p> <p>Gyorsúszás Szárzsföldi rávezető gyakorlatok (karmunka, lábmunka, légvétel, ritmus). <i>Gyorsúszás lábtempó:</i> siklás hason; gyorsúszás lábtempó korlátnál és önállóan eszközök felhasználásával is; gyorsúszás lábtempóval. <i>Gyorsúszás kartempó:</i> gyorsúszás kartempó járásban; gyorsúszás kartempó járásban egy karral végzett kartempóval; egykaros úszások gyorsúszásban. <i>Gyorsúszás kar- és lábtempó összekötése:</i> gyorsúszás technikai feladatok; gyorsúszás kar- és lábtempó gyakorlása. <i>Gyorsúszás levegővétele:</i> a gyorsúszás levegővétele „hátrafordulással”; gyorsúszás levegővétel gyakorlása járás közben; a gyorsúszás kartempó és a levegővétel összekapcsolása. <i>Úszások a mélyvízben:</i> gyorsúszás karral–lábbal; gyorsúszás karral–lábbal, hátrafordulásos levegővétellel; úszás szabadon. <i>Ugrások, taposások:</i> beugrás és taposás a mélyvízben (növekvő időtartamban); fejesugrás és előkészítő gyakorlatai. A téri tájékozódás, tér- és mélységérzékelés fejlesztése úszó és merülő gyakorlatokkal. Adott úszásnem technikai gyakorlatai koordinációs céllal. Játékos páros és társas vízi feladatok erőfejlesztő céllal.</p> <p><i>Vízhez kötött játékok:</i> Hajóvontatás, siklási és vízbeugrási versengések, víz alatti fogók, játékos úszógyakorlatok; játékos vízi csapatversenyek eszközökkel, vízilabda-, illetve röplabdajellegű labdás játékok, egyéb játékok különféle eszközökkel.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra.</p> <p><i>Természetismeret:</i> a víz tulajdonságai, testünk, életműködéseink.</p>

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A választott úszástechnikával kapcsolatos fogalmi készlet ismerete, az uszoda élet- és balesetvédelmi ismeretei, önbizalom és bizalom mások iránt, az úszástanulással, vízben mozgással kapcsolatos érzések kommunikációja, irányítás általi alkalmazkodás.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyorsúszás, fejesugrás, merülés, taposás, mentés, életvédelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	<p>Az alapvető manipulatív, hely-és helyzetváltató mozgások célszerűen végrehajtva.</p> <p>Alapvető manipulatív mozgásminták és a vezető műveletek tanulási szempontjainak ismerete.</p> <p>Játékban és gyakorlás közben biztonságos feladatmegoldások.</p> <p>A sportjátékok elsajátításához minimálisan szükséges labdás és labda nélküli motoros és kognitív képességek.</p> <p>Sportszerű magatartás a játéktevékenységekben.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A sportjátékok életkori sajátosságokhoz igazodó alaptechnikai és -taktikai készletének, valamint elméleti ismereteinek elsajátítása.</p> <p>A motoros képességek fejlesztése a sportjátékok mozgásanyagának intenzív és tudatos gyakorlásával.</p> <p>A csapatjátékos tulajdonságok kialakítása, szerepük tudatosítása az eredményes játéktevékenységben.</p> <p>Aktív részvétel a sportjátékok előkészítő játékaiban és a sportjátékok egyszerűsített, valamint kiteljesedő változataiban.</p> <p>Törekvés erősítése a sportszerűsége, a szabálykövető magatartásra, a figyelmes és hatékony munkavégzésre.</p> <p>Érdeklődés kialakítása a sportjátékok iránt.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Legalább két sportjáték választása kötelező.</i></p> <p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p> <p>Kosárlabdázás</p> <p><i>Labda nélküli technikai gyakorlatok:</i></p> <p>Megindulás, megállás. Futás közben iram- és irányváltatások.</p> <p>Felugrások egy és páros lábról. Alaphelyzet. Cselezés meginduláskor és futás közben. A védőtől való elszakadás legegyszerűbb módjai.</p> <p><i>Labdás technikai gyakorlatok:</i></p> <p>Labdás ügyességi gyakorlatok. Labdavezetések: magas, középmagas, mély labdavezetés helyben és haladással, mindkét kézzel.</p> <p>Labdavezetési feladatok. Hosszú és rövid indulás. Megállás, sarkazás 1, 2 leütés után, labdavezetésből és önpasszból.</p> <p>Átadások – átvételek: kétkezes mellő-, felső-, egykezes felsőátadás helyben és mozgás közben pattintva is. Páros lefutás. Kosárra dobások: kosárra dobás helyből egy kézzel. Fektetett dobás 1, 2</p>		<p><i>Matematika:</i> logika, valószínűségszámítás, térbeli alakzatok, tájékozódás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Természetismeret:</i> mechanikai törvényszerűségek; az emberi szervezet</p>

<p>leütésből, labdavezetésből mindkét oldalról. Fektetett dobás labdavezetésből, önpasszból, mindkét oldalról.</p> <p><i>Taktikai gyakorlatok:</i> emberfogásos védekezés: taposás alaphelyzetben. A védekezés kar- és lábmunkája. Védőmozgás, a védő helyezkedése.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> A kondicionális képességek fejlesztése a sportjátékra jellemző gyakorlatokkal (futások iram- és irányváltoztatással, felugrások stb.). A motoros képességek fejlesztésével hozzájárulás az edzettség és fittség szervi megalapozásához.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> A kosárlabdázás labda nélküli és labdás technikai készletének gyakorlása testnevelési játékokban. Kosárlabdajáték könnyített szabályokkal. Kosárradobó-versenyek, egyénileg és csapatban.</p> <p>Röplabdázás <i>Labda nélküli technikai gyakorlatok:</i> Alaphelyzet. Igazodás a labdához. <i>Labdás technikai gyakorlatok:</i> alkarérintés (könnyű műanyag labdával, majd röplabdával): egyéni és páros gyakorlatok. Alsó egyenes nyitás: a nyitás gyakorlása egyénileg és párokban. Kosárérintés: egyéni és páros gyakorlatok. Kosár- és alkarérintés összekapcsolása, kísérletek a folyamatos és váltakozó érintésekre. Felső ütőérintés: egyénileg és párokban. <i>Taktikai alapgyakorlatok:</i> nyitásfogadás csillag alakzatban. Nyitás – nyitásfogadás. Felállás és helyezkedés a nyitásfogadásnál.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> Különböző egyensúlyi helyzetekben állás, testhelyzetek változtatása, a labda és a test különböző helyzeteinek összehangolása. Labdaütögetés a kéz és a láb különböző felületeivel. Fejelés labdával.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> A technikai elemek gyakorlása testnevelés-játékokban, játékos feladatokban, valamint miniröplabdázásban.</p> <p>Kézilabdázás <i>Labda nélküli technikai gyakorlatok:</i> alaphelyzet; védekező és támadó lábmunka; megindulás – megállás; ütközések; cselek. Irányváltoztatások; fordulatok labda nélkül. A laza és a szoros emberfogás technikája. <i>Labdás technikai gyakorlatok:</i> a labda fogása; guruló labda felvétele állóhelyben és mozgás közben. Labdavezetés mindkét kézzel állásban és mozgás közben, önszöktetéssel, irány-, iramváltással. Egy- és kétkezes átadások helyben és mozgás közben, nehezített feltételek között is (kétkezes felső, mellső, pattintott; egykezes felső átadás helyben – kilépéssel). Labdaátvétel és -átadások: különböző irányból érkező labda átvétele; átadások mozgás közben különböző irányba és</p>	<p>működése, energianyerési folyamatok.</p>
---	---

távolságra; különleges labdaátadási formák. Célbadobási gyakorlatok. Kapura lövések: helyből; kilépéssel; 3 lépés után; felugrásból; különböző lendületszerzés után; passzív, félaktív és aktív védővel szemben. Bedobás. Szabaddobás. Büntetődobás. Ütközések. Kapusmunka: alaphelyzet; helyezkedés; védekezés kézzel, lábbal; kidobás.

Taktikai gyakorlatok: 1:1; 2:1 elleni játék. Védekezés 6:0-ás területvédekezéssel. A védő, a támadó helyezkedése. Egyéni védekezés: a védő helyezkedése a labda nélküli és a labdát birtokló támadóval szemben. Támadásból védekezésbe való visszarendeződés.

Képességfejlesztés

A kondicionális képességek fejlesztése a sportjátékra jellemző gyakorlatokkal (pl. futások iram- és irányváltatással, felugrások, fordulatok, labdával is), a játékelemek intenzív gyakorlásával és mérkőzések játszásával.

Játékok, versengések

A kézilabdázás labda nélküli és labdás technikai elemeinek gyakorlása testnevelési játékokban és játékos feladatokban. Kézilabdajáték szabálykönnyítéssel mérkőzésszerűen.

Labdarúgás

Labdás technikai gyakorlatok

Játékos labdás feladatok 2–3–4 vagy több játékos együttműködésével, különböző alakzatban, átadások irányának megváltoztatásával. Labdahúzogató, -görgetés; haladás közben. Labdavezetések külső és belső csüddel, mindkét lábbal, különböző alakzatban. Dekázás. Rúgás: belső csüddel, teljes csüddel, állított labdával, mozgásból, oldalról és szemből érkező labdával. Átadások (passzolások), átvételek mindkét lábbal, átadások laposan mozgás közben, ívelten növekvő távolságra, irányváltatással. Labdalevétel: talppal, belsővel, combbal. Fejelés: előre, oldalra, érkező labdával. Alapszerelés, megelőző szerelés, labdaátvétel megakadályozása. Egyszerű cselek. Partdobás.

Taktikai gyakorlatok: párharcok az 1:1 elleni játékban, labdaszerzés, szabályos szerelés a játékban. Szabadulás emberfogásból elfutással és testcsellel. Támadásból védekezésbe való visszarendeződés. 2:1 elleni játék. Kisjátékok: 2:1, 3:1, 4:2 alkalmazása egy és két udvarra. Területvédekezés. Felállási formák a kispályás játékban.

Kapusmunka: alaphelyzet, guruló, félmagas és magas ívelt labdák elfogása. Kigurítás, kidobás, kirúgás állított, lepattintott labdával.

Képességfejlesztés

A kondicionális képességek fejlesztése a sportjátékra jellemző gyakorlatokkal (pl. futások előre, hátra és oldalra, irányváltással és fordulatokkal, labdával is; szökdelések – ugrások labda felhasználásával is; a játékelemek intenzív gyakorlása; mérkőzések; gyorsindulások különböző helyzetből, labdával is). A labdás koordináció játékos fejlesztése a játékelemekből kiindulva (cél

elérése labdával, célbalövés, összjáték stb.). A szervezet edzettségének növelése a szabadtéren különböző időjárési viszonyok között a játékelemek gyakorlásával és mérkőzések játszásával. A kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésével hozzájárulás az edzettség és fittség szervi megalapozásához.

Játékok, versengések

A technikai és a taktikai feladatok megoldását előkészítő, valamint a begyakorlást segítő játékok és játékos feladatmegoldások. Cserefutball 3–4 fős csapatokkal. 2:1 elleni játék. Kispályás labdarúgás. Labdarúgó mérkőzések.

Mind a négy sportjátékra vonatkozóan:

Versenyzés

Az egyéni adottságoknak és érdeklődésnek leginkább megfelelő sportjáték megtalálása rekreációs célú testedzésre, vagy a versenyszerű sportágválasztás elősegítésére.

Részvétel az iskolai bajnokságban, a tehetséggondozás, sportágválasztás és az utánpótlás-nevelés elősegítése.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

A szervek – szervrendszerek működésének fejlesztése a sportág specifikus bemelegítés-gyakorlataival, balesetmegelőzés a sportjátékok játékelemeinek szabályos és körültekintő végrehajtásával. A sérülés- és ártalommentes, életkori sajátosságokhoz igazodó képességfejlesztés megvalósítása. A kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésével hozzájárulás az edzettség és fittség szervi megalapozásához. A szervezet edzettségének növelése a szabadtéren különböző időjárési viszonyok között, a játékelemek intenzív gyakorlásával és mérkőzések játszásával. A sportjátékok megszerettetésével és a játéktudás bővítésével a fizikai rekreációra alkalmas sportok repertoárjának bővítése.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A sportjátékok játékelemeinek technikailag helyes és célszerű végrehajtásával kapcsolatos ismeretek, a tudatos és önálló tanulás segítése érdekében.

A sportjátékok játékszabály- és taktikai alapismeretei.

Az eredményes csapatjáték feltételei és a csapatjátékos tulajdonságok tudatosítása.

Az öntevékeny játékszervezés és -vezetés alapvető ismeretei.

A sportszerűség, a fair play szerepe, illetve a szabálykövető magatartás fontossága a sportjátékokban, a szabálytalanságok és a durvaság elutasítása, a sportjáték mérkőzéseit kísérő negatív jelenségek helyes értelmezése.

A sportjátékok balesetvédelmére, a tárgyi-létesítményi feltételekre és a sportoló felszerelésre vonatkozó alapismeretek.

A testnevelési játékok széles repertoárjának ismerete.

A sportjátékok iránti érdeklődés kialakulása és megszilárdulása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Védőtől való elszakadás, hosszú és rövid indulás, sarkazás, önpassz, fektetett dobás, emberfogásos védekezés, kétkezes mellső átadás, mini-kosárlabdázás, szabálykövető magatartás. Igazodás a labdához, alkarérintés, kosárárintés, alsó egyenes nyitás, nyitásfogadás. Ütközés, testcsel, laza és szoros emberfogás, bedobás, szabaddobás, büntetődobás, üres helyre helyezkedés, fair play. Játékelem, labdaátadás, labdaátvétel, labdahúzogató, labdagörgetés, csüd, megelőző szerelés, dekázás, partdobás, kigurítás – kirúgás, kispályás labdarúgás, összjáték.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlétikai jellegű feladatok	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A futó-, ugró- és dobóiskolai gyakorlatok ismerete, precizításra törekvő végrehajtása, változó körülmények között. A különböző intenzitású és tartamú mozgások fenntartása játékos körülmények között, illetve játékban. Tartós futás egyéni tempóban, járások közbeiktatásával is. A Kölyökatlétikával és/vagy a játékos feladatokkal kapcsolatos élmények kifejezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az atlétikai cselekvésminták elsajátítása, illetve azok alkalmazása az egyéni adottságoknak megfelelően. Törekvés az atlétikai versenyszámok technikájának elsajátítására és a teljesítménynövelésre. Fejlődés elérése a kondicionális képességek terén, különös tekintettel az aerob állóképességre, valamint az alsó és felső végtag dinamikus erejére. A tartós futás technikájának optimalizálása, és az egyénhez igazított sebesség kialakulása. A kitartás és igyekezet motiválása a motoros képességfejlesztésben, valamint a tartós munkavégzésben. Érdeklődés felkeltése az atlétika sportág iránt.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Futások, rajtok: Lassú futás tempóváltással. Futóiskolai gyakorlatok. Akadályfutás. (A szabadban természetes akadályok, a teremben tornaszerek leküzdése.) Közepes iramú futás. Iramfutások lendületesen, természetes mozgással. Állórajt, térdelőrajt. Rajtok–indulások különböző kiinduló helyzetből. Vágtafutások, gyorsfutások irányváltoztatással, különféle szintereken. Repülő és fokozó futások 30–40 m-en. Vágtafutások 20–30 m-n. Tartós futás a táv növelésével és a távnak megfelelő iram megválasztásával. Szökdelések, ugrások: Szökdelő és ugróiskolai gyakorlatok. Helyből távolugrás, folyamatosan is. Távolugrás guggoló- vagy lépőtechnikával, 8–14		<i>Ének-zene:</i> ritmusgyakorlatok, ritmusok. <i>Természetismeret:</i> Energianyérés, szénhidrátok, zsírok, állóképesség, erő, gyorsaság. Térképismeret. <i>Informatika:</i> táblázatok, grafikonok.

lépés nekifutásból az elugrás helyzetét tartva, elugró sávból.
Magasugrás: 6–8 lépésről átlépő technikával nyújtott vagy hajlított lábbal; magasugróversenyek.

Dobások:

Dobóiskolai gyakorlatok: dobások és lökések különböző kiinduló helyzetből tömött labdával, helyből és 3–4 lépéses lendületből.
Dobások és lökések különböző célba, különböző labdával.
Kislabdahajítás célba és távolba nekifutással.

Képességfejlesztés

Az ideg-izom kapcsolat javítása futóiskolai gyakorlatokkal. Reagáló képesség, reakciógyorsaság fejlesztése és felgyorsulási képesség fejlesztése rajtgyakorlatokkal. Gyorskoordinációs képességek fejlesztése különböző sebességgel végzett futásokkal. Aerob állóképesség fejlesztése, a kitartó futás távjának fokozatos növelésével és a távnak megfelelő egyéni iram kialakításával. Mozgásátállítódás képességének fejlesztése akadályfutásokkal. A láb dinamikus erejének növelése ugróiskolai gyakorlatokkal. A dinamikus láberő és a ritmusérzék növelése ugrókötél-gyakorlatokkal.

Játékok, versengések

Az atlétikai versenyszámok elsajátítását és begyakorlását segítő játékos feladatmegoldások, testnevelési játékok és versenyek.
Rajtversenyek. Futóversenyek 60 m-es távon, térdelő rajttal.
Váltóversenyek. Helyből távolugró versenyek. Távol- és magasugró-versenyek. Kislabdahajító versenyek helyből és nekifutással. Célbadobó versenyek.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

A tartós futás technikájának optimalizálása, valamint az egyénhez igazított tartós futás sebességének kialakítása a szabadidőben végzett önálló gyakorlás elősegítése érdekében. A szabadidőben és különböző terepen végzett tartós futások, kocogások előtti bemelegítő gyakorlatok elsajátítása.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A tartós futással kapcsolatos alapismeretek.

El- és felugrásoknál az erőteljes kar- és láblendítés jelentősége.

Különböző eszközökkel különböző célba történő dobások célszerű végrehajtásával kapcsolatos ismeretek.

A szabad levegőn rendszeresen végzett tartós futások szerepe az edzettség és a fittség kialakításában.

Az alapvető versenyszabályok ismerete és betartása.

Törekvés a tanulók önmagukhoz viszonyított teljesítményének emelésére, egymás teljesítményének elismerése.

Ismeretnyújtással érdeklődés felkeltése a rendszeresen végzett tartós futások iránt.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állórajt, térdelőrajt, vágtafutás, tartós futás, futóiskolai gyakorlat, irambeosztás, el- és felugrás, hajítás, edzettség.
--------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Torna jellegű feladatok	Órakeret 34 óra
Előzetes tudás	<p>Az alapvető hely- és helyzetváltoztató, valamint manipulatív mozgások célszerű, folyamatos és magabiztos végrehajtása.</p> <p>Alapvető tornaelemeket tartalmazó gyakorlat önálló bemutatása.</p> <p>A szekrényugrásoknál többnyire nyújtott karú támasz.</p> <p>Az egyensúly megtartása fordulatok, dinamikus kar-, törzs- és lábgyakorlatok közben.</p> <p>A mászókulcsolás egyéni adottságoknak és képességeknek megfelelő végrehajtása.</p> <p>Egyénileg, párban és csoportban végzett ritmikus mozgásokban a folyamatosság és a zene követése fokozódó sikerességgel.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A motorikus cselekvésbiztonság fejlesztése a torna jellegű feladatmegoldásokban.</p> <p>Igényesség kialakítása az esztétikus test iránt és a „tornászos” mozgás elsajátítására.</p> <p>Fejlődés elérése a torna jellegű feladatmegoldások szempontjából kiemelt motoros képességek terén, különös tekintettel a test erejére, az ízületi mozgékonyaságra, az izomérzékelésre, a téri tájékozódó és az egyensúlyozó képességekre.</p> <p>Törekvés erősítése a kreativitásra, az improvizációra és az önkifejezésre a torna jellegű feladatmegoldásokban.</p> <p>A reális testkép és a testtudat kialakulásának támogatása.</p> <p>Az izmok, izomcsoportok erejének növelését és nyújtását szolgáló módszerek/gyakorlatok megismertetése.</p> <p>A balesetvédelmi ismeretek alkalmazásának tudatosítása, az együttműködés, az egymás iránti segítőkészség kinyilvánítása.</p> <p>Érdeklődés felkeltése a torna jellegű feladatmegoldások iránt, a rendszeres fizikai aktivitás mozgásválasztékának bővítésére, illetve a versenysport iránt érdeklődők tehetséggondozása céljából.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p> <p>Torna</p> <p><i>A talajtorna és legalább egy tornaszer választása kötelező.</i></p> <p><i>Támaszhelyzetek, támaszgyakorlatok:</i> akadályokon fel-, át- és lemászások, kúszások. Támlázások különböző irányokban, különböző szerekben. Mellső fekvőtámaszban karhajlítás, nyújtás.</p> <p>Gurulóátfordulások előre-hátra, különböző testhelyzetekből, különböző testhelyzetekbe, sorozatban is. Zsugorfejlés. Fejlés, különböző lábtartásokkal. Fejlésből gurulóátfordulás előre, különböző testhelyzetekből, különböző testhelyzetekbe. Fellendülés kézállásba, bordásfalnál. Fellendülés kézállásba és gurulóátfordulás.</p> <p>Spárgakísérletek. Mérlegállás. Hanyattfekvésből emelés hídba. Kézen</p>		<p><i>Természetismeret:</i> az egyszerű gépek működési törvényszerűségei, forgatónyomaték, reakcióerő, hatásidő, egyensúly, tömegközéppont.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> reneszánsz, barokk.</p>

átfordulás oldalt, mindkét irányba. Összefüggő talajgyakorlat. Keresztbe állított ugrószekevényen (2–4 rész): felguggolás és homorított leugrás; zsuporkanyarlati átugrás, guggoló átugrás; Hosszába állított ugrószekevényen (2–4 rész): felguggolás és homorított leugrás; felguggolás és gurulóátfordulás előre; gurulóátfordulás előre ugródeszkaról történő elrugaskodással; felguggolás és leguggolás, felguggolás és leterpesztés. Alacsony gerendán: felguggolás és homorított leugrás; felguggolás és terpesztéssel leugrás. Gerendán: támaszhelyzetben át-, fel- és leugrás. *Függéshelyzetek és függésgyakorlatok*: változatos feladatok függőszerkezen függőállásban, függésben, fekvő függésben. Bordásfalán függésben haladás oldalt, felfelé és lefelé. Függésben húzódkodások. Kötélmászás, mászókulcsolással. Érintő magas gyűrűn fiúknak: függésben térd- és sarokemelések; alaplendület függésben; zsuporlefűggés; lefűggés; fellendülés lebegő függésbe; ereszkedés hátsó függésbe; hátsó függésből emelés lebegőfüggésbe; függésben lendület hátra, homorított leugrás. Gyűrűn: hátsó függés; függésben lendület hátra, homorított leugrás, fellendülés lebegő függésbe. Érintő magas gyűrű lányoknak: lendületek előre-hátra; fellendülés lebegőfüggésbe; zsuporlefűggés.

Egyensúlyozó gyakorlatok: egyensúlyozó járások és játékos feladatok gerendán, ferde padon, fordulatokkal. Alacsony gerendán (lányoknak): érintőjárás, hármaslépés, fordulatokkal és szökdelésekkel is. Mérlegállás. Függőleges repülés lábterpesztéssel.

Képességfejlesztés

Koordinációs képességek fejlesztése egyszerű talajgyakorlati elemek végrehajtásával, azok kombinálásával, valamint az ugrószekevény és a gyűrű alkalmazásával (téri tájékozódó-, mozgásállítódás-képesség, ritmusérzés). Egyensúlyérzékelés fejlesztése alacsony gerendán végrehajtott statikus és dinamikus gyakorlatokkal. A váll, a kar és a törzs erejének fokozott erősítése támaszhelyzetben, valamint függésben végzett gyakorlatokkal.

Játékok, versengések

Játékos és utánzó feladatokkal ügyesség- és erőfejlesztés. Akadály- és váltóversenyek a tornaszerek felhasználásával. Összefüggő talajgyakorlat (fiúk-lányok), valamint gerendagyakorlat (lányok) önálló összeállítása, bemutatása a társak pontozásával. Tehetség gondozás a torna sportágban tehetségesekkel versenyeken való részvétellel.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

A szervrendszerek sokoldalú alkalmazkodásának elősegítése a torna jellegű feladatmegoldásokkal. A saját testtömeg mozgásával, valamint a különböző támaszban és függésben végzett gyakorlatokkal a test izmainak arányos fejlesztése, a helyes testtartás kialakításának/megtartásának biztosítása. A cselekvésbiztonság növelésével a mindennapi életben történő biztonságos cselekvések

Erkölcstan: társas viselkedés, önismeret, énkép, jellem, média, önreflexió, kooperatív munka.

Ének-zene: ritmus és tempó.

elősegítése. A gyakorlás biztonságos körülményeinek megteremtése.

Ritmikus gimnasztika (lányoknak)

Előkészítő mozgások: RG-re jellemző tartásos és mozgásos gyakorlatelemek (kar- és törzsívek, kar- és törzshullámok stb.).

Fő mozgások: testsúlyáthelyezések különböző irányokba különböző karmozgásokkal kombinálva. Járások: alapforma, guggoló, lábujjon-, sarkon-, külső talpélenjárás, érintő-, hintajárás. Járások láblendítéssel, térdemeléssel, sarokemeléssel; különböző karmozgásokkal kombinálva. Ritmizált lépések: ridalépés, zárt és nyitott hármaslépés. Futások: alapforma, térdemeléssel, sarokemeléssel. Szökdelések: térdemeléssel, sarokemeléssel, galoppszökdelés, indiánszökdelés. Egyensúlyozás: lábujjon térdemeléssel előre, oldalra; hajlított lábemeléssel hátra (attitude). Forgások: lépőforgás (tour chaine), egyszerű fordulatok, forgások egy lábon.

Képességfejlesztés

Az ízületi mozgékonyosság, a ritmus-, a reagáló-, az egyensúlyozó-képességek fejlesztése. A törzs-, láb-, csípőízület-hajlító és -feszítők dinamikus-statikus erejének növelése. Az improvizációs képesség, a kreativitás és az esztétikai érzék fejlesztése. Nyújtó, erősítő hatású, állóképességet, mozgáskoordinációt, ritmusérzékenységet, ízületi mozgékonyosságot fejlesztő célgimnasztikai szabad-, bordásfal-, rövidkötél-gyakorlatok (lendítések, lengetések, áthajtások, keresztáthajtások).

Játékok, versengések

Átfutások, átugrások oszlopban kötél felhasználásával. Páros gyakorlatok kötéllel. Játékok – feladatok hárman egy kötéllel. Egyéni és páros versengések kötéláthajtásokkal, különböző feladatokkal.

Aerobik (lányoknak és fiúknak)

Alapállás

2–4 ütemű alaplépések (Low-impact):

járás (march), sarokérintés (heel dig), támadólépés (lounge), lábujjérintés (toe touch), kitörés (squat), térdlendítés (knee lift), saroklendítés (leg curl), lép-zár-lépés (step-touch), A-lépés (A step), V-lépés (V step), mambo, csa-csa-csa.

2–4 ütemű alaplépések (Hi-impact):

futás (jog), terpesz-zár (jumping jack), sasszé (chasse).

Zenére történő mozgások aerobik alaplépésekkel:

egyszerű alaplépések magas ismétlésszámmal, karmunkával; alaplépések variálása – kombinálása (haladással, karmunkával); alaplépések összekapcsolása; 4x8 ütemű egyszerű koreográfia (basic).

Képességfejlesztés

Ritmusképesség-fejlesztés: egyszerű közismert zene ütemének kitapsolása minden ütemre. Helyben járás közben tapsolás, duplázva stb. Az egészséget szem előtt tartó mozgásanyag elsajátítása során a

<p>kondicionális és koordinációs képességfejlesztéssel hozzájárulás a fittség szervi megalapozásához Aerob munkavégzéssel az aerob állóképesség fejlesztése.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés (RG, aerobic)</i></p> <p>Prevenációs funkciók betöltése aerob munkavégzéssel, valamint az egészséget szem előtt tartó gyakorlatok jártasság szintű elsajátításával, a testtartásért felelős izomcsoportok fejlesztésével. Új, szabadidőben is gyakorolható testedzési formák megismerése által hozzájárulás az egészségmegőrző szokásrendszer megalapozásához.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>A tornajellegű feladatmegoldások kulcsmozzanatai.</p> <p>Az életkorhoz és a fejlesztési folyamathoz igazított torna szaknyelv.</p> <p>Ismeretek a szerek, eszközök biztonságos használatáról, a segítségnyújtásról és a biztosításról.</p> <p>A tornajellegű feladatok sikeres megoldásához szükséges alapvető kondicionális és koordinációs képességek.</p> <p>Osztálykeretben rendezett tornaversenyek rendezésével, lebonyolításával kapcsolatos alapismeretek.</p> <p>A kiemelkedő teljesítmény és az egyéni képességekhez viszonyított teljesítményfejlődés elismerése.</p> <p>A balesetmentes gyakorlás szabályainak betartása és betartatása. A feladat-végrehajtások során segítségnyújtás egymásnak.</p> <p>Az RG- és az aerobikgyakorlatok az egészséget szem előtt tartó kivitelezésének alapismeretei, az ellenjavallt, károsodásokat okozó gyakorlatok elkerülése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Tornászós testtartás, támlázás, tigrisbukfenc, kézenátfordulás, zsuporkanyarlati átugrás, guggoló átugrás, alaplendület függésben, zsuporlefűggés, lefűggés, lebegőfűggés, összefűggő gyakorlat, segítségnyújtás, biztosítás, tornaverseny, pontozás.</p> <p>RG, ridalépés, hármaslépés, aerobik, támadólépés, kitörés, A-lépés, V-lépés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív környezetben űzhető sportok	Órakeret 30 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Néhány szabadidős mozgásforma alaptechnikai elmeinek végrehajtása és szabályainak ismerete.</p> <p>Az alternatív sportok sporteszközeinek biztonságos használata játéktevékenységekben.</p> <p>A természeti környezetben történő sportolás néhány egészségvédelmi és környezettudatos viselkedési szabályainak ismerete.</p> <p>Az időjárási körülményeknek megfelelő öltözködés.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A helyi tárgyi feltételek függvényében választott sportági mozgásokkal elérhető célok.</p> <p>A szabadidőben jól hasznosítható sportágakban gyakorlottság szerzése.</p> <p>A szabadterén különböző időjárási viszonyok között végzett</p>	

	<p>tevékenységekben aktív részvétel. A szervezet edzettségének növelése. Az egészséges életmód iránti igény erősítése. A szabadban végzett testedzés jelentőségével, valamint a személyi és környezeti tisztasággal kapcsolatos ismeretek bővítése. A testneveléssel és a sporttal kapcsolatos pozitív beállítódás erősítése. Az alternatív környezetben végzett sporttevékenységek viselkedési és magatartási normáinak betartása.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>A helyi tantervben rögzített választás szerint legalább két, az évszaknak megfelelő és a helyi személyi és tárgyi körülményekhez, feltételekhez igazodó fizikai aktivitás: feladatok és játékok havon és jégen; siklások, gördülések, gurulások, gurítások különféle eszközökkel; hálót igénylő és háló nélküli labdás sportok, játékok; labdás játékok különféle labdákkal; falmászás; íjászat, lovaglás; karate, nordic-walking, vívás. Egyéb szabadidős mozgásos, táncos tevékenységek.</i> <i>Egy – a helyi tantervben leírható – lehetséges választás mintáját képző aktivitás mozgásműveltségi anyaga, pl.:</i> Korcsolyázás <i>Gyakorlatok jégre lépés előtt:</i> állások egy lábon, guggolások, törzshajlítások; járások, lépések előre, hátra, oldalra. <i>Jéghez szoktatás:</i> esés – felállás; gimnasztikai gyakorlatok palánkfogással és a palánk fogása nélkül; harántesúszások előre, hátra. <i>Egyenes korcsolyázás:</i> alapállás; két lábon siklás előre, hátra (palánkfogással is); halacska (palánkfogással); halacska két lábon, egy lábon; halacska váltott lábon; lökés egy lábon.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> A szabadidőben jól űzhető sportágak gyakorlásával a kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> „Cicajáték” koronggal. Váltóversenyek tárgyak felemelésével, illetve lerakásával. Váltóverseny, egyéni és csapat célbadobó verseny koronggal, mérkőzések. Versenyek meghatározott távon.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> Szabadidőben, különböző évszakokban, egyénileg, csapatban, formális és informális kertek között űzhető új testedzési formák jártaság szintű elsajátítása. Az edzettség növelése az alternatív környezetben űzhető sportok által. A sportági mozgásformák technikailag helyes elsajátítására törekvéssel a balesetek megelőzése.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A különböző időjárási körülményekhez és sportágakhoz igazodó</p>	<p><i>Természetismeret:</i> időjárás ismeretek, tájékozódás, térképhasználat; gravitáció, szabadesés, forgómozgás; az emberi szervezet működése; környezetvédelem.</p>

<p>bemelegítés. A választott aktivitáshoz köthető balesetelhárítási ismeretek. Az választott mozgásrendszer játékszabályainak ismerete és alkalmazása. A szabadban és különböző évszakokban végzett testedzés egészségre gyakorolt hatásai. Környezettudatos viselkedés ismeretei és betartása. A sportolási formának megfelelő öltözék tudatosítása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A választott aktivitásoknak megfelelő fogalmak: pl. korong, egyenes korcsolyázás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelmi és küzdőfeladatok	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	<p>Tompítással történő esés végrehajtása előre, hátra és oldalt. A grundbirkózás alapvető szabályainak ismerete és alkalmazása. Sportszerű küzdés, az asszertív viselkedés betartása. Az agresszió elutasítása. Az önvédelmi feladatok céljának belátása és elfogadása, az önvédelem szabályainak ismerete.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A balesetek elkerülése szempontjából elengedhetetlenül fontos alapvető eséstechnikák elsajátítása. A tanult technikák változó körülmények közötti alkalmazásában jártassági szint elérése. Annak beláttatása, hogy a küzdősportokat csakis önvédelemre használhatják. Törekvés az önfegyelemre és az önszabályozásra.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Grundbirkózás:</i> Fogáskeresések állásban, megfogások és fogásmódok (kapocsfogás, tenyérbefogás, csuklófogás). Alapállások, alaphelyzetek gyakorlása. Fogáskeresés gyakorlása játékosan.</p> <p><i>Dzsúdó:</i> Különböző eséstechnikák tompító felületének elsajátítása alacsony, talajközeli helyzetekben. Zuhanó esések előre, hátra, oldalra különböző kiinduló helyzetekből (térdelés, nyújtott ülés, guggolás, hajlított állás, állás). Csúsztatott esés jobbra és balra állásban, majd oldalazó szökdeléssel. Társas rávezető gyakorlatok (társ hátán történő ülésből, társ által kötéllel lábat meghúzva, térdelőtámaszból a társ általi kézkihúzással).</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> Az elvárt képességek kialakításához szükséges speciális küzdősportokra jellemző bemelegítő gyakorlatok, a kúszások és mászások, valamint speciális egyéni és páros képességfejlesztő</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> keleti kultúrák.</p> <p><i>Természetismeret:</i> izmok, ízületek, anatómiai ismeretek, testi és lelki harmónia.</p>

<p>gyakorlatok.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> Küzdőjátékokat előkészítő érintéses feladatok és játékok. Húzások, tolások előkészítése páros küzdőjátékokkal. Földharcjátékok (szőnyegfelület esetén). A grundbirkózás és a dzsúdó alapttechnikáinak jártasságszintű elsajátításával, az erő-összemérések megteremtése. A tehetséges tanulók alaptudásának biztosítása az iskolán kívüli versenyeztetéshez és a sportegyesületbe történő irányításhoz.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> A balesetek elkerülése szempontjából elengedhetetlenül fontos alapvető eséstechnikák. Viselkedésminták kialakítása veszélyes helyzetek és fenyegetettség elkerülésére.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A gyakorlatok helyes végrehajtására vonatkozó technikai ismeretek. Játékos feladatmegoldások szerepe az önvédelmi és küzdőjellegű sportok elsajátításban. A versenyzés során az elbizakodottság és a félelem leküzdésének tudatosítása. Az agresszió – erőszakosság és az egészséges önérvényesítés értelmezése. A siker és a kudarc mint a versenyzés velejárói. Az ellenfél képességeinek elismerése, együttműködés a gyakorló párral. A magyar küzdősport legjobbjai, olimpiai bajnokunk: Kovács Antal. Veszélyes helyzetekre, fenyegetettségre, a fenyegetettség elkerülésére vonatkozó, valamint a segítségkérésre, menekülésre vonatkozó ismeretek.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kapocsfogás, tenyérbefogás, csuklófogás, dzsúdó, zuhanó esés, csúsztatott esés, eséstechnika, földharc, fair play, agresszió, önérvényesítés.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p><i>Természetes és nem természetes mozgásformák</i> A gyakorláshoz szükséges alakzatok öntevékeny, gyors kialakítása. Öntevékeny részvétel a szervezési feladatok végrehajtásában. A bemelegítésre, a sokoldalú előkészítésre, valamint a képességfejlesztésre alkalmas mozgásformák, gyakorlatok folyamatos, pontosságra törekvő és megfelelő intenzitású végrehajtása. 6–8 gyakorlattal önálló bemelegítés végrehajtása. A tanévben alkalmazott gimnasztika alapvető szakkifejezéseinek ismerete. A biomechanikailag helyes testtartás kialakítása. A bemelegítés és a levezetés szempontjainak ismerete.</p> <p><i>Úszás és úszó jellegű feladatok</i> Egy úszásnemben 25 méter leúszása biztonságosan. Fejesugrással vízbe ugrás.</p>
--	---

Az uszodai rendszabályok természetessé válása.
A tanult úszásnem fogalmi készletének ismerete.
Az úszással összefüggő balesetvédelmi utasítások, valamint az uszoda, fürdő viselkedési szabályainak betartása.

Sportjátékok

A sportjátékok technikai és taktikai készletének elsajátítása, ezek alkalmazása testnevelési játékokban, játékos feladatokban és a sportjátékokban.

Törekvés a játékelemek (technikai, taktikai elemek) pontos, eredményes végrehajtására és tudatos kontrollálására.

A sportjátékok játékszabályainak ismerete és alkalmazása.

Szabálykövető magatartás, önfegyelem, együttműködés kinyilvánítása a sportjátékokban.

Atlétika jellegű feladatok

A tanult futó-, ugró-, dobógyakorlatok jártasság szintű elsajátítása.

A rajtok végrehajtása az indítási jeleknek megfelelően.

A vágta és a tartósfutás technikájának végrehajtása a mozgásmintának megfelelően.

Ugrásoknál a nekifutás távolságának és sebességének kialakítása tapasztalatok felhasználásával.

A kislabda-hajító technika képességeknek megfelelő elsajátítása.

Az atlétikai versenyek alapvető szabályainak ismerete.

Szervezési feladatok vállalása a tanórai versenyek lebonyolításában.

Torna jellegű feladatok

A testtömeg uralása nem szokványos támaszhelyzetekben és támaszgyakorlatokban – szükség esetén segítségadás mellett.

A tanult akadályleküzdési módok és feladatok biztonságos végrehajtása.

A dinamikus és statikus egyensúlygyakorlatok végrehajtása a

képességnek megfelelő magasságon, szükség esetén segítségadás mellett.

Talaj-, illetve gerendagyakorlat önálló összeállítása.

Az alaplépésekből 2–4 ütemű gyakorlat végrehajtása helyben zenére is.

A ritmikus sportgimnasztika egyszerű tartásos és mozgásos gyakorlatelemeinek bemutatása.

A gyakorlatvégzések során előforduló hibák elismerése és a javítási megoldások elfogadása.

A balesetvédelmi utasítások betartása.

Segítségnyújtás a társaknak.

Alternatív környezetben űzhető sportok

A tanult alternatív környezetben űzhető sportágak alaptechnikai gyakorlatainak bemutatása.

A sportágak űzéséhez szükséges eszközök biztonságos használata.

A természeti és környezeti hatások és a szervezet alkalmazkodó képessége közötti összefüggés ismerete.

A természeti környezetben történő sportolás egészségvédelmi és környezettudatos viselkedési szabályainak elfogadása és betartása.

A mostoha időjárás feltételek mellett is aktív részvétel a

	<p>foglalkozásokon.</p> <p><i>Önvédelmi és küzdőfeladatok</i> Az alapvető eséstechnikák elfogadható bemutatása, különös tekintettel a tompítási technikákra. Grundbirkózásban az alaphelyzetek, a kitolás és a kihúzás végrehajtása. A dzsúdó elemi guruló- és esésgyakorlatainak bemutatása. A test-test elleni küzdelmek vállalása. Belátása annak, hogy a küzdősportok nem az agresszió eszközei. A heves érzelmek és az esetleges agresszió szabályozása. Mások teljesítményének elismerése. A feladatok végrehajtásában aktivitásra törekvés. A tanult önvédelmi és küzdő jellegű feladatok szabályainak ismerete és alkalmazása.</p>
--	--

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természetes és nem természetes mozgásformák	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	<p>A gyakorláshoz szükséges alakzatok öntevékeny, gyors kialakítása.</p> <p>A tanult rend-, illetve gimnasztikai gyakorlatok folyamatos, pontosságra törekvő és megfelelő intenzitású végrehajtása.</p> <p>6–8gyakorlattal önállóan bemelegítés végrehajtása.</p> <p>Relaxációs gyakorlatok ismerete.</p> <p>A biomechanikailag helyes testtartás.</p> <p>Az alkalmazott gimnasztika alapvető szakkifejezéseinek ismerete.</p> <p>A bemelegítés és a levezetés szempontjainak ismerete.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Gyakorlottság a szervezés célszerűségét, gyorsaságát szolgáló új térformák, alakzatok kialakításában.</p> <p>Egyszerű relaxációs technikák elsajátítása.</p> <p>Motoros tesztekkel mérhető fejlődés a kondicionális képességekben.</p> <p>A gimnasztikai gyakorlatok, gyakorlatsorok zenével összhangban történő végrehajtása.</p> <p>A kreativitás kinyilvánítása önállóan összeállított gimnasztikai gyakorlatfüzérrel.</p> <p>Az erősítés, a nyújtás alapvető elveinek és egyszerű módszereinek megismerése.</p> <p>Igényesség a harmonikus, szép testtartás kialakításában.</p> <p>A kamaszkori személyi higiénével kapcsolatos ismeretek bővülése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Rendgyakorlatok, térbeli alakzatok kialakítása. A testnevelésóra szervezéséhez szükséges egyéb térformák, alakzatok. Mozgások zárt rendben, alakzatváltozások. Alakzatfelvételek járás és futás közben, a lépéshossz és a járás sebességének változtatásával.</p>		<p><i>Matematika:</i> számolás, térbeli tájékozódás, összehasonlítások.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> testünk,</p>

<p>Gimnasztika Természetes mozgásformák egyéni és társas gyakorlatok formájában, szerek, kéziszer felhasználásával, játékos feladatokkal és versengésekkel összekötve. Játékos és szabadgyakorlati alapformájú szabad-, társas-, szer- és kéziszer-gyakorlatok (pad-, bordásfal-, labda-, karika-, ugrókötel-, gumikötél- stb.). Nyújtó, lazító hatású, állóképességet fejlesztő 8–16 ütemű, legalább 4 gyakorlatelemet tartalmazó szabadgyakorlatok és gyakorlatsorok. Bemelegítő és levezető gyakorlatok egyénileg, párban és csoportban végrehajtva, önálló tervezéssel is. Zenére végzett összefüggő gimnasztikasor. Egyszerű légző- és relaxációs gyakorlatok. A testtartás javítását szolgáló, az ízületi mozgékonyt és a törzs erejét növelő gimnasztikai gyakorlatok.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> Az alap állóképesség fejlesztése és a keringés fokozása zenére történő futásokkal és futás közben végzett feladatokkal. A kar- és a láb dinamikus erejének növelése kéziszer-gyakorlatokkal. A ritmusérzék, a gyakorlatok kreatív alkalmazásának fejlesztése zenére végzett gyakorlatokkal.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> A szervezet előkészítését, bemelegítését szolgáló testnevelési játékok, eszközzel is.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> A biomechanikailag helyes testtartás kialakítását, a gerinc izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító eszközökkel is végezhető gyakorlatok. A láb statikai rendellenességei ellen ható gyakorlatok. Relaxációs alapgyakorlatok. Motoros, illetve fittségi tesztek végrehajtása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az általános bemelegítő gyakorlatok összeállításának szempontjai és a bemelegítő blokkok főbb élettani hatásai. Az életkori sajátosságoknak megfelelő funkcionális erősítő gyakorlatok ismeretei és végrehajtásuk szempontjai. Az erősítés és nyújtás kapcsolata, alkalmazásuk módszerei. Relaxációs technikák és prevenciós gyakorlatok szerepe az egészségmegőrzésben. A kamaszkori személyi higiéniával kapcsolatos információk. A tudatos higiénés magatartás ismerve. Az edzettség értelmezése és a rendszeres fizikai aktivitás szerepe az edzettség megszerzésében és az egészségtudatos magatartásban.</p>	<p>életműködéseink.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gerinc-izomegyensúly, funkcionális gyakorlat, edzettség, egészségtudatos magatartás, autogén tréning, fizikai aktivitás, inaktivitás, intenzitás, terjedelem, időtartam, edzhetőség.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 44 óra
Előzetes tudás	<p>A sportjátékok technikai és taktikai készletének elsajátításában alkalmazott testnevelési játékok és játékos feladatok aktív és értő végrehajtása.</p> <p>A sportjátékok alapvető technikai készletének elsajátítása.</p> <p>Törekvés a játékelemek (technikai, taktikai elemek) pontos, eredményes végrehajtására és tudatos kontrollálására.</p> <p>A sportjátékok egyszerű játékszabályainak ismerete és alkalmazása.</p> <p>Szabálykövető magatartás, önfegyelem, együttműködés kinyilvánítása a sportjátékokban.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A játékelemek eredményességre törekvő alkalmazása testnevelési játékokban és a sportjátékokban.</p> <p>A sportjátékok technikai és taktikai készletét bővítő új elemek elsajátítása és alkalmazása. Tapasztalatszerzés a taktikai helyzetek megoldásában.</p> <p>A játékszabályok kibővített körének ismerete és értő alkalmazása.</p> <p>A csapatjátékokhoz szükséges együttműködés és kommunikáció fejlődése.</p> <p>A sportjátékokhoz tartozó test-test elleni küzdelem megtapasztalása és elfogadása.</p> <p>Konfliktusok esetén a gondolatok, vélemények szóban történő kifejezése és indokolása.</p> <p>A sportjátékokat kísérő sportszerűtlenségek, deviáns magatartások helyes megítélése.</p> <p>A sportjátékok iránti érdeklődés megszilárdulása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Legalább két labdajáték választása kötelező.</i></p> <p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p> <p>Kosárlabdázás</p> <p><i>Labda nélküli technikai gyakorlatok:</i> irányváltoztatás, cselezés; cselezés induláskor és futás közben.</p> <p><i>Labdás technikai gyakorlatok:</i> Labdás ügyességi gyakorlatok (normál méretű labdával). Labdavezetés: Labdavezetés félaktív, aktív védővel szemben játékos formában. Labdavezetés közben cselezés. Megállás, sarkazás, labdavezetésből, önpasszból és kapott labdával, változatos körülmények között. Kosárra dobások: dobócsel, indulócsel után labdavezetés, fektetett dobás. Lepattanó labda megszerzése után kosárra dobás. Fektetett dobás labdavezetésből, önpasszból, mindkét oldalról. Átadások, átvételek: Átadás különböző irányba és távolságra, mozgás közben, kétkézes mellső átadással, pattintva is. Páros lefutás egy védővel. Gyors indítás párokban.</p> <p><i>Taktikai gyakorlatok:</i></p> <p>Emberfogásos védekezés: labda nélküli és labdát birtokló támadó védekező. védekezés a labdavezetést befejező és a még labdát vezető támadóval szemben.</p> <p><i>Játékelemek alkalmazása:</i> 1:1 elleni játék, félaktív és aktív védővel;</p>		<p><i>Matematika:</i> logika, valószínűség–számítás, térbeli alakzatok, tájékozódás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.</p> <p><i>Fizika:</i> mozgások, ütközések, erő, energia.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az emberi szervezet működése, energianyerési folyamatok.</p>

létszámfölényes helyzet 2:1 elleni játék. Befutások.

Képességfejlesztés

Kondicionális képességek fejlesztése a sportjátékra jellemző labda nélküli és labdás technikai elemek, játékelemek gyakorlásával. Koordinációs képességek fejlesztése labdás gyakorlatokkal: az idő, a pontosság, a feladat bonyolultsága és a mozgás összehangolásának kényszere okozta feltételek közötti feladat végrehajtásokkal. A kognitív képességek fejlesztése (helyzetfelismerés, kreativitás, anticipáció stb.) az üres helyek, az előnyök felismerése, az ellenfél általi akadályoztatás kezelése, a célba találás, az összjátékban való részvétel eredményeként.

Játékok, versengések

A kosárlabdázás technikai, taktikai készletének tökéletesítése, valamint a játékelemek begyakorlása játékos feladatok és testnevelési játékok alkalmazásával. Kosárlabdázás labdavezetés nélkül, könnyített szabályokkal, a szabályok bővülő körének beépítésével. Kosárra dobó versenyek.

Röplabdázás

Labdás technikai gyakorlatok, a tanult játékelemek tökéletesítése: az alkar-, kosárérintés, felső ütőérintés és alsó egyenes nyitás gyakorlása egyéni, páros és csoportos gyakorlatokban.

Kosárérintés változatai: kosárérintés előre, alacsony és közepesen magasra elpattanó labdával. Kosárérintés célba, földre tett karikába, kosárba, különböző magasságú zsinór felett.

Felső egyenes nyitás: a mozgás végrehajtása a labda megütése nélkül, egyénileg a fallal szemben a labda megütésével; párokban a zsinór/háló 3 m-ről.

Felső egyenes nyitás – nyitásfogadás: a felső egyenes nyitás 3 m-ről és az alkarérintéssel történő nyitásfogadás gyakorlása párban, csoportokban, forgással.

Taktikai gyakorlatok: támadási alapformák.

Képességfejlesztés

Labdakezelési ügyesség komplex fejlesztése (reagálóképesség, gyorskoordináció, ritmusérzék, differenciális mozgásérzékelés, téri tájékozódás, és egyensúlyozás) a testrészek különböző felületeivel történő érintésekkel egyénileg, párokban és csoportokban. Az egyensúlyozó és téri tájékozódó képesség fejlesztése csoportokban végzett alapérintéseket tartalmazó gyakorlatokkal, fordulatok és helycserék végrehajtásával.

Mozdulatgyorsaság fejlesztése dobott labdák elérésére törekvéssel különböző kiinduló helyzetből.

Játékok, versengések

Az alapérintések tökéletesítése és a játékelemek eredményességének javítása testnevelési játékok, játékos feladatok alkalmazásával. 2:2, 3:3 elleni játék, a tanult érintések beiktatásával. Versengések

Erkölcstan:

magatartási szabályok; vélemények ütközése.

egyéni és párokban különböző érintésekkel.

Kézilabdázás

Labda nélküli technikai gyakorlatok: Alapmozgás, indulás, megállás, irányváltoztatások, felugrások, leérkezések, cseles, megtévesztő mozgások, fordulatok labda nélkül. A lábmunka csiszolása.

Indulócserek, le- és visszaforgások. Ütközések. Sáncolás helyben, mozgással talajon és felugrással. Résekre helyezkedés. Esések – tompítások.

Labdás technikai gyakorlatok: labdavezetés nehezített körülmények között irány- és ritmusváltoztatásokkal. Önszöktetés. Labdás cselek: indulási-átadási lövő cselek. Átadások: test előtti átadások, oldalról és hátulról érkező labda elkapása. Kapura lövések: talajról különböző lendületszerzés után és felugrásból, passzív, félaktív és aktív védővel szemben. Átlövés felugrással is. Kapura lövések cselezés után. Ejtés. *Kapusmunka:* helyezkedés, támadás, ill. védekezés esetén. Feladatok gyorsindítás esetén. Indítások megelőzése. Védés kézzel, lábbal. *Taktika:* Egyéni taktika – betörések labda nélkül és labdával. A kapus átívelése. Kitámadás, halászás, szerelés, elzárás. Csapatrész- és csapattaktika: 1:1; 2:1; 2:2, 3:2, 3:3 elleni játék. Védekezés emberfogással, 6:0-s és 5:1-es területvédekezéssel. Üres helyre helyezkedés. Védőtől való elszakadás. Melléállásos elzárás. Gyors indítások. Lerohanásos támadás rendezetlen védelem ellen. Ötletjáték. Támadásból védekezésbe való gyors visszahelyezkedés.

Képességfejlesztés

A kondicionális képességek fejlesztése a sportjátékokra jellemző feladatokkal, gyakorlatokkal, a játékelemek intenzív gyakorlásával; mérkőzések játszásával. A labdás koordináció kiemelt fejlesztése: az idő, a pontosság, a feladat bonyolultsága és a mozgás összehangolásának kényszere okozta feltételek közötti feladat végrehajtásokkal. A szervezet edzettségének növelése a szabadtéren különböző időjárási viszonyok között a játékelemek intenzív gyakorlásával és mérkőzések játszásával.

Játékok, versengések

A kézilabdázás technikai, taktikai készletének tökéletesítése, valamint a játékelemek begyakorlása játékos feladatok és testnevelési játékok alkalmazásával. Célba dobó versenyek; kézilabdajáték a szabályok fokozatos bővítésével.

Labdarúgás

Labdás technikai gyakorlatok: labdavezetések mindkét lábbal, külső és belső csüddel, különböző alakzatban. Labdahúzogató, -görgetés haladás közben, fordulatokkal. Átadások (passzolások), átvételek mindkét lábbal. Átadások laposan mozgás közben, íveltlen növekvő távolságra, combbal, mellel. Labdatoppolás. Rúgások: belső csüddel, teljes csüddel, külső csüddel, állított labdával, mozgásból, oldalról és szemből érkező labdával, különböző irányból érkező labdával.

Dekázás egyéni, párokban csak lábbal, csak fejvel. Fejelés

párokban: előre, oldalra, különböző irányból érkező labdával. Fejelés felugrással. Cselezés: testcsele, labdavezetésből labda elhúzása oldalra, rúgócsel. Szerelés: alapszerelés – megelőző szerelés, labdaátvétel megakadályozása. Helyezkedés a támadó és a kapu közé, a labda elrúgása. Egyéb feladatok: partdobás szabályosan.

Kapusmunka: guruló és ívelt labda megfogása, kigurítás, kirúgás állított, lepattintott labdával, helyezkedés, erős lövés megfogása, lábbal védés, kidobás.

Taktikai gyakorlatok: Gyors támadásba felfejlődés és visszarendeződés. „Poszt” vagy „udvaros” gyakorlás. Helyezkedés. Emberfogás poszt szerint. Támadásban a védőtől való elszakadás, üres helyre helyezkedés. Váltás védelemben. Egyből játék. 4:2 elleni játék.

Képességfejlesztés

A komplex képességfejlesztés a technikai elemek sajátos ritmusának-dinamikájának kialakításával, valamint azok változatos, egyre bonyolultabb feltételek (idő, pontosság, összjátékkényszer, ellenféljelenlét stb.) mellett történő gyakorlásával.

Játékok, versengések

A labdarúgás játékelemeinek elsajátítását és rögzítését segítő játékos feladatok, testnevelési játékok. Cserefoci. Lábtenisz meghatározott szabályokkal. Vonal foci. Játék 1 kapura 2 labdával. 2:1 elleni játék. Labdavezető, dekázó, célba rúgó és fejelő versenyek egyénileg és csoportosan. Kispályás labdarúgó mérkőzések.

Mind a négy sportjátékra vonatkozóan:

Versenyzés

Részvétel az iskolai bajnokságban, a tehetséggondozás, sportágválasztás és az utánpótlás nevelés elősegítése.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

Balesetmegelőzés a sportjátékok játékelemeinek szabályos, körültekintő végrehajtásával, valamint a játékszabályok betartásával, a sportszerűség szabályainak szem előtt tartásával

A sportjátékok szabadidőben, szabadtéren, strandon is játszható technikai készletének valamint egyszerűsített játékformáinak elsajátítása

A szervek-szervrendszerek működésének fejlesztése sportágspecifikus bemelegítés-gyakorlataival, és a technikai-taktikai játékelemek szabályos és sportszerű végrehajtásával a szabadtéren, különböző évszakokban és időjárási viszonyok között végzett sportágspecifikus motoros cselekvésekkel.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A sportjátékokban a kibővített játékelem-repertoár technikai végrehajtására, a hibajavításra, a taktikai megoldásokra és hozzájuk kapcsolódó játékszabályokra vonatkozó ismeretek.

A játék fejlődését szolgáló egyéni és csapattaktikai ismeretek.

<p>A sportjátékszabályok körének bővítése és a képzettséghez igazodó játékvezetési ismeretek.</p> <p>A sportszerűség, a fair play és a szabálykövető magatartás fontossága a sportjátékokban. A sportolói és a szurkolói magatartás pozitív és negatív vonásai, a sporteseményekhez kapcsolódó durvaságok, az agresszió helyes értelmezése.</p> <p>A sportjátékok kiemelkedő magyar bázisai, nemzetközi sikerei.</p> <p>A sportjátékok rekreációs célú felhasználási lehetőségei és szerepe az egészséges életmód kialakításában.</p> <p>A sportjátékokkal kapcsolatos balesetvédelmi és elsősegély-nyújtási ismeretek.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ Fogalmak</p>	<p>„Félaktív”, aktív védő, dobócsel, indulócsel, önpassz, lepattanó labda, befutás, páros lefutás, 1:1, 2:1 elleni játék. Felső egyenes nyitás, támadási alapformák, 1:1, 2:2 elleni játék. Ütközés, sáncolás, eséstompítás, önszöktetés, átlövés, ejtés, betörés, gyorsindítás. Rúgócsel, labdatoppolás, emberfogás, védőtől való elszakadás, üres helyre helyezkedés, egyből játék, partdobás. Deviancia.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlétikai jellegű feladatok	Órakeret 30 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanult futó-, ugró-, dobógyakorlatokban jártasság.</p> <p>A rajtok mozgáselemeinek végrehajtása az indításjeleknek megfelelően.</p> <p>A futómozgás technikájának alkalmazása a vágta-, illetve a tartósfutásban.</p> <p>Tapasztalat a nekifutás távolságának és sebességének megválasztásában.</p> <p>Kislabdahajítás. A 3 lépéses dobóritmus ismerete.</p> <p>A kar- és láblendítés szerepe az el- és felugrások eredményességében.</p> <p>Az atlétikai versenyek lényeges szabályai.</p> <p>Szervezési feladatok vállalása a tanórai versenyek lebonyolításában.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Futó-, ugró- és dobógyakorlatok képességeknek megfelelő elsajátítása és a versenyszabályoknak megfelelő alkalmazása.</p> <p>Az atlétika versenyszámainak eredményes tanulását és a teljesítmények javulását megalapozó motoros képességekben mérhető fejlődés elérése.</p> <p>A vágta-, a tartós-, valamint a váltófutás technikájának a mozgásmintához közelítő bemutatása.</p> <p>Ugrásoknál az optimális nekifutás, valamint az erőteljes kar- és láblendítés kialakítása.</p> <p>A hajításnál, lökésnél a lendületszerzés és kidobás összekapcsolása.</p> <p>A futás, a kocogás élettani jelentőségének felismertetése.</p> <p>Az érdeklődés cselekvésekben történő kinyilvánítása az atlétikai mozgások, valamint a sportolás és a rendszeres testedzés iránt.</p>	
	<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Futások, rajtok</p>	<p>Ének-zene: ritmusgyakorlatok,</p>	

<p>A korábban tanult rajtformák (álló- és térdelőrajt) gyakorlása. Térdelőrajt (félalpj)támaszból és/vagy rajtgépről. Rajtversenyek állórajttal, térdelőrajttal 15–20 m-es távon. Repülő és fokozó futások. Gyorsfutások játékosan és versenyek alkalmazásával 30–60 m-es távon. Iramfutás, tempófutás a táv fokozatos növelésével. Váltófutás játékosan és versenyszerűen, egykezes váltással. Tartós futás a táv és az intenzitás növelésével. Futás feladatokkal, akadályokkal, átfutás akadályok felett.</p> <p>Szökdelések, ugrások Szökdelő- és ugróiskolai gyakorlatok. Sorozat el- és felugrások. Helyből távolugrás. Távolugrás guggolótechnikával. A nekifutás, az elugrás és a talajérés iskolázása (elugrósávból). Magasugrás átlépő technikával. A nekifutás és a felugrás iskolázása.</p> <p>Dobások Dobóiskolai gyakorlatok. Dobások, lökések különböző kiinduló helyzetből tömött és füles labdával, célba is. Kislabdahajtás helyből öt lépéssel, nekifutással hármas lépésritmusból. Kislabdahajtás célba. Súlylökés helyből és becsúzással (jobb és bal kézzel is). Vetés füles labdával zónába vagy célba, mindkét kézzel (jobb és bal kézzel), helyből és negyed fordulattal.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> Az ideg-izom kapcsolat fejlesztése futóiskolai gyakorlatokkal. A reakció- és a vágtagyorsaság fejlesztése rajtokkal és vágtafutásokkal. Az idő- és tempóérzék fejlesztése iram- és tempófutásokkal. Gyorskoordinációs képességek fejlesztése különböző sebességgel végzett futásokkal. Az aerob állóképesség fejlesztése növekvő intenzitású tartós futással. Az ugrásokhoz szükséges gyors erő fejlesztése szökdelő- és ugróiskolai gyakorlatokkal, valamint sorozat el- és felugrásokkal. A dobóerő és dobóügyesség fejlesztése tömött- és füleslabda-dobásokkal.</p> <p><i>Játékok, versengések</i> Az atlétikai versenyszámok eredményes elsajátítását és az azokban elérhető teljesítmény fokozását elősegítő adekvát játékos feladatok és testnevelési játékok alkalmazása, versenyszerűen is. Az atlétikai versenyszámokban lebonyolított versenyek.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> Az atlétikai mozgások cselekvésmintáinak optimalizálása. Feladathelyzetek biztonságos megoldása, cselekvésminták begyakorlása a szabadidőben és különböző terepen végzett tartós futások, kocogások megalapozására. Levezetés, a szervezet lecsillapítása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A rajtolás utáni fokozatosan növekvő és gyorsuló lépések, a lábak és</p>	<p>ritmusok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> energianyeres, szénhidrátok, zsírok, állóképesség, erő, gyorsaság.</p> <p><i>Informatika:</i> táblázatok, grafikonok.</p> <p><i>Földrajz:</i> térképismeret.</p>
---	---

<p>a karok aktív munkájának tudatosítása. Az ugrások és dobások eredményes elsajátításához szükséges erőközlés sajátosságai. Az aerob munkavégzés lényege és az állóképesség fejlesztésében betöltött szerepe. Az akarati tényezők szerepének felismerése az állóképességet igénylő teljesítményekben. Alapvető ismeretek a terhelési összetevőkről. Az atlétikai képzéssel kapcsolatos pozitív tulajdonságok fejlesztése.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Aerob állóképesség, váltózóna, egykezes alsó váltás, hármas lépésritmus, vetés, súlylökés, ideg-izom kapcsolat, reagálógyorsaság, vágtagyorsaság, terhelési összetevő.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Torna jellegű feladatok	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	<p>A testtömeg feletti uralom a szükséges segítségadás biztosítása mellett. A tanult akadályleküzdési módok és feladatok biztonságos végrehajtása. Kötélmászás a képességnek megfelelő magasságig. Egyensúlygyakorlatok a képességnek megfelelő magasságon, szükség esetén segítségadás mellett. Az aerobik alaplépésekből 2–4 ütemű gyakorlat végrehajtása, zenére is. Hibajavítás, segítő kommunikációs légkör. Balesetvédelmi tudás a tanultaknak megfelelően. Segítségnyújtás a társaknak.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tornajellegű gyakorlatok végrehajtásánál igényesség a helyes testtartás kialakítására, a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának megteremtésére. Talajon, gerendán, valamint gyűrűn összefüggő gyakorlatok önálló összeállítása, összekötő elemek alkalmazásával. A szekrény- és a támaszugrások biztonságos végrehajtása, a képességnek megfelelő magasságon. Az aerobik gyakorlatok végrehajtásában kreativitásra és igényes kivitelezésre törekvés. Az aerobik gyakorlatok zenével összhangban történő végrehajtása. A figyelemkoncentráció, az önkontroll és a kitartó képesség fejlődése. Önállóság, együttműködés és segítségnyújtás a torna jellegű gyakorlatok végrehajtásában.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Torna (talajtorna, szertorna) <i>A talajtorna és legalább egy tornaszer választása kötelező.</i> <i>Támaszhelyzetek, támaszgyakorlatok, támaszugrások:</i> támlázások előre, hátra, oldalra, mellső, hátsó fekvőtámaszban haladással is. Mellső és mély fekvőtámaszban karhajlítás, nyújtás. Akadályok leküzdése támaszfeladatokkal. Gurulóátfordulások előre, hátra,</p>		<p><i>Fizika:</i> az egyszerű gépek működési törvényszerűségei, forgatónyomaték, egyensúly, reakcióerő, hatásidő; egyensúly, tömegközéppont.</p>

különböző kiinduló helyzetből különböző befejező helyzetbe. Gurulóátfordulások sorozatban. Fejállás különböző kiinduló helyzetből, különböző lábtartással és lábmozgással. Mellső mérlegállás. Fellendülés kézállásba bordásfalnál, segítséggel és segítség nélkül. Fellendülés futólagos kézállásba, gurulás előre. Repülő-guruló átfordulás néhány lépés nekifutásból (fiúknak). Kézen átfordulás oldalra, mindkét irányba megközelítően nyújtott testtel. Összefüggő talajgyakorlat. Csúsztatás nyújtott ülésből hason fekvésbe és vissza (lányoknak). Vetődés mellső fekvőtámaszból nyújtott ülésbe (fiúknak). Ugrószekrény szélteben (lányoknak: 3–4 rész, fiúknak: 4–5 rész): guggolóátugrás. Ugrószekrény hosszában (lányoknak: 3–4 rész, fiúknak 4–5 rész): gurulóátfordulás a szekrényen talajról elugrással; felguggolás, leterpesztés.

Függésgyakorlatok: akadályok leküzdése függésfeladatokkal. Mászás kötélén/rúdon. Függeszkedési kísérletek bordásfalon felfelé és lefelé. Vándormászás. Függeszkedési kísérletek kötélén (fiúknak). Magas gyűrű (fiúknak): alaplendület; zsugorlefüggés; lendület előre zsugorlefüggésbe; zsugorlefüggésből ereszkedés hátsó lefüggésbe; homorított leugrás hátra, lendületből. Érintő magas gyűrű (lányoknak): lendületek előre-hátra; fellendülés lebegő függésbe; zsugorlefüggés; ereszkedés hátsó függésbe; függésben lendület hátra, homorított leugrás.

Egyensúlyozó gyakorlatok: magas gerendán, ferdén elhelyezett padon: természetes és utánozó járások, futások, fordulatok. 1 m-es gerenda (lányoknak): járások előre, hátra, oldalt különböző kartartásokkal. Érintőjárás; hármás lépés. Járás guggolásban. Mérlegállás. Függőleges repülés különböző kiinduló helyzetből.

Aerobik (lányoknak és fiúknak)

2–4 ütemű alaplépések (Low-impact): keresztlépés (grapevine), bokszlépés (bokszt step), sarkonfordulás (pivot-turn), oldallendítés (side kick), lábszárlendítés (flick kick), láblendítés (leg kick); *2–4 ütemű alaplépések (Hi-impact):* térdlendítés szökkenéssel (jumping knee lift), saroklendítés szökkenéssel (jumping leg curls), oldallendítés szökkenéssel (side kick), lábszárlendítés szökkenéssel (flick kick), harántszökdelés (ski-run); Alaplépések, lépéskombinációk irányváltoztatással; egyszerű komplett gyakorlatlánc (koreográfia); zenére történő duplázás.

Képességfejlesztés

Koordinációs képességek komplex fejlesztése talajgyakorlati és gyűrűn végezhető elemek kombinált végrehajtásával, valamint az ugrószekrény alkalmazásával (téri tájékozódó-, mozgásátállítódás-képesség, ritmusérzék). A statikus és dinamikus egyensúly-érzékelés fejlesztése egyensúlyozó szeren és/vagy gerendán végezhető gyakorlatokkal, illetve azok variálásával. A váll, a kar és a törzs erejének erősítése támaszhelyzetben és függésben végzett gyakorlatokkal. Zenére, állásban és talajon saját testsúllyal végezhető gyakorlatok a főbb izomcsoportok erősítése céljából

Biológia-egészségtan: egyensúlyérzékelés, izomérzékelés.

Ének-zene: ritmus és tempó.

(térdfeszítő, -hajlító, csípőfeszítők, -hajlítók, törzsfeszítő, -hajlító, könyökízület-feszítők, -hajlítók). Erősítő és statikus nyújtó hatású gyakorlatok variálása.

Játékok, versengések

Célszerű testnevelési játékok a tornaszerek (gerenda, ugrószekrény, zsámolyok) felhasználásával is.

Játékos feladatok, ugrókötéllal, kötélhajtással, hullámozó kör, hullámozó vonal. Előírt és/vagy önálló összefüggő gyakorlatok összeállítása, bemutatása összekötő elemek felhasználásával.

Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés

Az egészséges testi fejlődés elősegítése a tornajellegű feladatmegoldásokkal és az aerob munkavégzéssel. A test izmainak arányos fejlesztése, a biomechanikailag helyes testtartás, a gerinc izomegyensúlyának elősegítése a különböző támaszban és függésben végzett gyakorlatokkal, az erő- és nyújtógyakorlatok összhangjának megteremtésével. A tornajellegű feladatmegoldásokkal a cselekvésbiztonság növelése, áttételesen a mindennapok biztonságos cselekvéseinek elősegítése.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A tornajellegű feladatmegoldásokhoz tartozó sportágak koncentrikusan bővülő szaknyelvi ismeretei.

A sportágspecifikus önálló bemelegítés szempontjai.

A mozgáshibákkal kapcsolatos ismeretek bővítése, a technikáról alkotott mozgáskép pontosításához és az önkontroll elősegítéséhez.

A funkcionális és célzatos erőfejlesztő gyakorlatok kiválasztásának és végrehajtásának alapismeretei.

A helytelen gyakorlat-végrehajtás következményeinek tudatosulása.

A helyes testtartásért felelős izmok-izomcsoportok erejének növelésére és nyújtására vonatkozó alapismeretek.

A tornajellegű gyakorlatokkal kapcsolatos versenyrendezés és -lebonyolítás kérdései.

A feladat-végrehajtások során az egymásnak nyújtott segítségnyújtás és -biztosítás módjainak verbális és gyakorlati ismeretei.

Az egészséges életmód összetevői közül a rendszeres testmozgás és táplálkozás összefüggéseire vonatkozó ismeretek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak

Futólagos kézállás, repülő guruló átfordulás, csúsztatás, vetődés, guggolóátugrás, vándormászás, homorított leugrás, komplett gyakorlatlánc/koreográfia, statikus és dinamikus egyensúlyérzékelés, statikus nyújtás, szenzitív életkori szakasz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív környezetben űzhető sportok	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	<p>Az alternatív környezetben űzhető sportágak alaptechnikái.</p> <p>A tanult sportágak űzéséhez szükséges eszközök biztonságos használata.</p> <p>A természeti és környezeti hatások és a szervezet alkalmazkodó képessége közötti összefüggés ismerete.</p> <p>A természeti környezetben sportok egészségvédelmi és környezettudatos viselkedési szabályai.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A helyi tárgyi feltételek függvényében választott sportági mozgásokkal a tematika továbbtervezése.</p> <p>A játék- és sportkultúra gazdagítása a szabadidőben szórakozást és a játékélményt nyújtó új sportágak mozgásanyagának megismerésével.</p> <p>A évszakoknak megfelelő rekreációs célú sportágak és népi hagyományokra épülő sportolási formák elsajátítása.</p> <p>Az egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretek elsajátítása.</p> <p>A szabadban végzett mozgások jelentőségének beláttatása.</p> <p>A környezettudatosság fontosságának felismertetése.</p> <p>A természeti/környezeti hatásokkal szembeni alkalmazkodó, ellenálló képesség fejlesztése.</p> <p>A verbális és nem verbális kommunikáció fejlesztése a testkultúra hagyományos és újszerű mozgásanyagainak elsajátításával.</p> <p>A szabadidőben rekreációs céllal végzett fizikai aktivitás iránti pozitív beállítódás fokozása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG</p> <p><i>A helyi tantervben rögzített választás szerint legalább két, az évszaknak megfelelő és a helyi személyi és tárgyi körülményekhez, feltételekhez igazodó fizikai aktivitás: feladatok és játékok havon és jégen; siklások, gördülések, gurulások, gurítások különféle eszközökkel; hálót igénylő és háló nélküli labdás sportok, játékok; labdás játékok különféle labdákkal; falmászás; íjászat, lovaglás, karate, nordic-alking, vívás. Egyéb szabadidős mozgásos, táncos tevékenységek.</i></p> <p><i>Egy– a helyi tantervben leírható – lehetséges választás mintáját képző aktivitás helyi tantervben megjeleníthető mozgásműveltségi anyaga:</i></p> <p><i>Asztalitenisz (folyosón és szabadban felállított asztalon is gyakorolható):</i></p> <p>Technikai elemek: alapállás; ütőtartás; lábmunka; tenyeres hosszú adogatás; tenyeres kontraütés; fonák hosszú adogatás; fonák kontraütés; fonák droppütés; tenyeres droppütés; fonák nyesett adogatás; tenyeres nyesett adogatás; alapszervák.</p> <p><i>Képességfejlesztés</i></p> <p><i>Az asztalitenisz játékhöz szükséges koordinációs képességek fejlesztése játékos gyakorlatokkal, illetve az alapütések</i></p>		<p><i>Földrajz: időjárás</i> ismeretek, tájékozódás, térképhasználat.</p>

<p>technikájának gyakorlásával. A láb és a kar gyorserejének fejlesztése, különös tekintettel az asztalitenisz sportág igényeire.</p> <p><i>Játékok, versengések</i></p> <p>Labdapattogatás az ütő tenyeres, illetve fonák oldalán különböző testhelyzetben, állóhelyben és járás közben – ügyesebb és ügyetlenebb kézzel. Ütögetés a falra, illetve párokban – ügyetlenebb kézzel is. Játékos ütögetés, pattogatás, egyensúlyozás állomásokon, mindkét kéz igénybevételével. Ütögetés az ütő tenyeres és fonák oldalát váltogatva. Szervák célba – versenyszerűen. Rövidített, illetve szabályos játszmák.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i></p> <p>A szervezet edzettségének, ellenálló- és alkalmazkodóképességének fokozása a természeti és környezeti hatásokkal. Az egészséges életmóddal kapcsolatos tudásanyag bővítése, a környezettudatos magatartás formálása. Az új sportági mozgásformák megismerésével a motoros cselekvésbiztonság növelése, technikailag helyes elsajátításukkal a balesetek megelőzése. A technikai gyakorlatok káros kivitelezése következményeinek tudatosításával prevenció ismeretek átadása.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>Az önálló és tudatos tanulás, gyakorlás ismérvei. A választott aktivitás kellékei, játék- és versenyszabályai. A választott aktivitás helyes kivitelezésével és a testi épségre káros mozdulatokkal kapcsolatos ismeretek. Információk a sporteszközökről, valamint az évszaknak és időjárásnak megfelelő öltözékről. Ismeretek a szabadtéren különböző évszakokban és időjárási körülmények között történő sportolás egészségvédő hatásairól. A környezetkímélő magatartás főbb kritériumai. A rekreáció alapértelmezése, életkori sajátosságai és az életen át tartó fizikai aktivitás alapismeretei.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>A választott aktivitásoknak megfelelő fogalmak. A közölt minta – asztalitenisz – esetén: tenyeres adogatás, tenyeres kontraütés, fonák adogatás, fonák kontraütés, fonák droppütés, tenyeres droppütés, fonák nyesett adogatás, tenyeres nyesett adogatás, alapszerva, egészségvédő hatás, rekreáció.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelmi és küzdő jellegű feladatok	Órakeret 32 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az alapvető önvédelmi fogások és eséstechnikák. Grundbirkózás alaphelyzetek, kitolás és a kihúzás. A dzsúdó elemi guruló- és esésgyakorlatai. Néhány egyszerű önvédelmi fogás. A test-test elleni küzdelem. Az érzelmek és az agresszió szabályozása.</p>	

	Mások teljesítményének elismerése. A tanult önvédelmi és küzdő jellegű feladatok szabályai.
A tematikai egység nevelési–fejlesztési céljai	A grundbirkózás további technikájának, szabályainak elsajátítása és gyakorlatban történő alkalmazása. Az önvédelmi módok megismerése és gyakorlatainak kontrollált végrehajtása. Különböző eséstechnikák biztonságos végrehajtása társ közreműködésével is. Leszorítástechnikák és leszorításból történő szabadulások megismerése. Veszélyes helyzetek, fenyegetettség felismerése, viselkedésminták elsajátítása a fenyegetettség elkerülésére. Segítségkérésre, menekülésre vonatkozó ismeretek elsajátítása. A sportszerű győzni akarás kinyilvánítása. A fájdalomtűrés és az önfegyelem fejlődése.
Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Önvédelem, önvédelmi fogások. Szabadulások egykezes, kétkezes lefogásból, mellső, hátsó egykezes és kétkezes átkarolásból. Szabadulások fojtásfogásból.</p> <p>Grundbirkózás Emelések és védésük. Mellső, hátsó és oldalemelések különböző fogásokkal (derékfogásból, hónaljfogásból, karlezárással, karfelütéssel stb.). Grundbirkózás szabályai, küzdelmek azonos súlyú partnerekkel.</p> <p>Dzsúdó <i>Különböző eséstechnikák</i> tompító felületének elsajátítása alacsony, talaj közeli helyzetekben. Zuhanó esések előre, hátra, oldalra – különböző kiinduló helyzetekből (térdelés, nyújtott ülés, guggolás, hajlított állás, állás). Csúsztatott esés jobbra és balra állásban, majd oldalazó szökdeléssel. Társas rávezető gyakorlatok (társ hátán történő ülésből, társ által kötéllel lábat meghúзва, térdelőtámaszból a társ általi kézkihúzással). Zuhanó esések társ általi lökésből állásban és mozgásban. Félvállas gurulás előre és hátra technikájának elsajátítása talaj közeli helyzetből indulva, állásból történő végrehajtásig. Lépésből történő végrehajtás. Végrehajtás akadályok felett (hason fekvésben, térdelőtámaszban elhelyezkedő társ(ak) felett, karikán át).</p> <p><i>Földharc-technikák:</i> leszorítás-technikák ismerete. Rézsútos/oldalsó/fej felőli/lovaglólúléseles leszorítás technikája. A leszorításokból történő szabadulások ismerete. Mini küzdelmek, befogott leszorítás-technikákból történő szabadulás adott időn belül (pl. 25 mp). Mini földharc-küzdelem leszorítás-technikák befogására irányulóan. <i>Dobástechnikák:</i> alapfogás. Egyensúlyvesztés irányai, a dobás</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> keleti kultúrák.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> izmok, ízületek, anatómiai ismeretek, testi és lelki harmónia.</p>

<p>részei. Nagy külső horogdobás (osoto gari), nagy csípődobás (ogoshi).</p> <p><i>Képességfejlesztés</i> Kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése természetes mozgásformák és játékos, egyéni és páros képességfejlesztő gyakorlatok alkalmazásával (mászások, kúszások, emelések-hordások, függeszkedések, húzások–tolások).</p> <p><i>Játékok, versengések</i> Az állás- és földharc-küzdelmet előkészítő páros küzdőjátékok. Földharc-játékok (szőnyegfelület esetén). Állásban végzett játékok. Emeléseket előkészítő páros küzdőjátékok. Mögékerülés, kiemelés páros játékos küzdőgyakorlatai. Állasküzdelmek azonos súlyú partnerekkel a grundbirkózás és a dzsúdó elsajátított elemeinek alkalmazásával.</p> <p><i>Prevenció, életvezetés, egészségfejlesztés</i> A mindennapi cselekvésbiztonság növelése az eséstechnikák és -tompítások elsajátításával. Viselkedésminták elsajátítása veszélyes helyzetek esetére és a fenyegetettség elkerülésére.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Átfogó ismeretek a szabálytalan és tilos fogásokról. Szemléletformálás a küzdősportok komplex személyiségfejlesztő értékeinek ismertetésével (motoros, kognitív, szociális és érzelmi–akarati tulajdonságok). Annak tudatosítása, hogy a küzdőmódokban a szerény, szorgalmas és kitartó emberek találnak védelmi eszközt. A küzdősportok gyakorlásában az egészségi és élettani szabályok megtartásának elve: a gyakorlás és a pihenés helyes aránya, a helyes táplálkozás, a célszerű légzés, a túleröltetés elkerülése. Az óvatosság, a figyelem és a józan helyzetmegítélés segítségével az elbizakodottság, a vigyázatlanság és a félelem legyőzése. A küzdősportok, mint a magyar sport nemzetközi sikereinek kiemelkedő képviselői.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Fogáskeresés, fogásbontás, fojtásfogás, leszorítás, nagy külső horogdobás (osoto gari), nagy csípődobás (ogoshi).</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p><i>Természetes és nem természetes mozgásformák</i> Gyakorlottság a célszerű óraszervezés megvalósításában. Egyszerű relaxációs technikákról tájékozottság. Egyszerű gimnasztikai gyakorlatok önálló összefűzése és előadása zenére. Az erősítés és nyújtás néhány ellenjavallt gyakorlatának ismerete. Az összehangolt, feszes testtartás kritériumainak való megfelelésre kísérletek. A kamaszkori személyi higiénéről elemi tájékozottság.</p>
--	---

Sportjátékok

Gazdagabb sportjáték-technikai és -taktikai készlet.
Jártasság néhány taktikai formáció, helyzet megoldásában.
A játékszabályok kibővített körének megértése és alkalmazása.
A csapatjátékhöz szükséges együttműködés és kommunikáció fejlődése.
A sportjátékokhoz tartozó test-test elleni küzdelem megtapasztalása és elfogadása.
Konfliktusok, sportszerűtlenségek, deviáns magatartások esetén a gondolatok, vélemények szóban történő kifejezése.
Néhány sportjáték-, sporttörténeti érdekesség ismerete.

Atlétika jellegű feladatok

Az atlétikai cselekvésminták sokoldalú és célszerű alkalmazása.
Futó-, ugró- és dobógyakorlatok képességeknek megfelelő végzése a tanult versenyszabályoknak megfelelően.
Mérhető fejlődés a képességekben és a sportági eredményekben.
Az atlétikai alapmozgásokban mozgásmintához közelítő bemutatás, a lendületszerzések és a befejező mozgások összekapcsolása.
A futás, a kocogás élettani jelentőségének ismerete.

Torna jellegű feladatok

A helyes testtartás, a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának jelenléte a torna jellegű mozgásokban.
Talajon és egy színen növekvő önállóság jeleinek felmutatása a gyakorlásban, gyakorlat-összeállításban.
A szekrény- és a támaszugrások bátor végrehajtása, a képességnek megfelelő magasságon.
Látható fejlődés az aerobikgyakorlatok kivitelében és a zenével való összhangban.
Önkontroll, együttműködés és segítségnyújtás a torna jellegű gyakorlatok végrehajtásában.

Alternatív környezetben űzhető sportok

Az évszakoknak megfelelő rekreációs célú sportágakban és népi hagyományokra épülő sportolási formákban bővülő gyakorlási tapasztalat és fellelhető erősebb belső motiváció némelyik területén.
Az egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretek kinyilvánítása.
A természeti erők és a sport hasznos összekapcsolásának ismerete és az ezzel kapcsolatos előnyök, rutinok területén jártasság.
A környezettudatosság cselekedetekben való megjelenítése.
A verbális és nem verbális kommunikáció fejlődése a testkultúra hagyományos és újszerű mozgásanyagainak elsajátításában.
A szabadidőben végzett sportolás iránti pozitív beállítódás felmutatása.

Önvédelmi és küzdőfeladatok

A grundbirkózás alapttechnikájának, szabályainak gyakorlatban történő alkalmazása.
A különböző eséstechnikák, szabadulások, leszorítások és az önvédelmi gyakorlatok kontrollált végrehajtása társsal.

	<p>A fenyegetettségi szituációkra, segítségkérésre, menekülésre vonatkozó ismeretek, rutinok elsajátítása.</p> <p>A sportszerűség melletti kitartás a győzni akarásban.</p> <p>A fájdalomtűrésben és az önfegyelemben érzékelhető fejlődés.</p>
--	---

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

9–12. évfolyam

A testnevelés és sport műveltség tartalma – már a korosztály kritikus gondolkodására alapozva – ezen az iskolafokon tovább mélyíti és bővíti a sportolás, az aktív pihenés alkalmazásához szükséges ismereteket és a mozgásos tevékenységeket, és az ehhez tartozó kompetenciákat. Ebben a szakaszban a munkaerőpiac kompetenciaelvárásai és a NAT-nak megfelelő, összegző sportműveltség, sportágismeret határozzák meg a tanulás-tanítás tartalmait. Cél az önálló felelősségvállalás, a munkavállalásra alkalmasság, a munkabírás, a tanulás és mozgás helyes aránya, a választás kialakítása a saját előnyben részesített rekreációs terület irányába, és az azokkal kapcsolatos tudás összefoglalása, továbbfejlesztése. A műveltségterület ebben az életszakaszban közvetíti a civilizációs betegségek ismeretét, felismerési módjait, az ezek elleni küzdelem lehetőségét, módját.

A diák alapvetően képessé válik az eddig megszerzett tudás, kompetenciák birtokában tárgyi tudása továbbfejlesztésére, valamint felelősen végig tudja gondolni a jövőjét sarkalatosan befolyásoló események fontosságát, azok szerepét. A kerettantervben megjelenő mozgásos és elméleti tartalmak sikeres felhasználása érdekében inkább a tanulónak a változó körülményekhez kapcsolódó alkalmazkodóképessége, és nem a mozgásreprodukáló képességét fejlesztjük. A különböző testgyakorlási formák hozzájárulnak az általános értékteremtés mellett a közös és az egyéni érdekek képviseléséhez, valamint erősítik a tantárgy alapvető és aktuális motivációs tényezőit, pl. ötletszerzés, élményszerzés, jókedv, kaland, testformálás, fogyókúra, párválasztás, kikapcsolódás, feszültséglevezetés, örömszerzés, baráti kör, önmegvalósítás, teljesítménykontroll, sportolási divatok.

Az elvárt célállapotban a középfokú tanulmányait befejező fiatal képes a mozgáskommunikáció sokoldalú felhasználására, az iskolai testnevelésben tanult testgyakorlati ágak technikájának teljesítményhez kötött bemutatására, a testi képességekhez, az egészséges életmódhoz kapcsolódó ismeretek alkotó felhasználására, az egyéni és társas játékok, sporttevékenységek szervezéséhez szükséges ismeretek átadására és bemutatására.

A kerettanterv minden tanuló számára biztosítani kívánja a hatékony és élményszerű motoros tanulást. Az egységesség és differenciálás elvét az általa vezérelt gyakorlatok során a legfőbb értékek közé sorolja. Ebben az oktatási szakaszban is megkülönböztetett figyelmet fordít a belső, didaktikai differenciálásra. A differenciálás alappillérei a tanulói képességek különbözősége, a motivációs háttér és a testneveléshez kapcsolódó egyéni célok. A fejlesztő munka igazodik a tanulásban mutatkozó alapvető tendenciákhoz, de az oktatási-nevelési folyamatban bekövetkező változásokhoz is. A belső didaktikai differenciálás emeli a motoros tanulást, de egyúttal a személyiségfejlesztés egyéb dimenzióiban bekövetkező fejlesztés hatásfokát is.

A közoktatási folyamat kimeneti szakaszához közeledve a tudatosan tervezett, rendszeres képzésben megjelenik a testkultúrához tartozó, a sportkultúrát és sportműveltséget fejlesztő szabály-, élettani, anatómiai, illetve sporttörténeti oktatás, megteremtve a szükséges alapot és lehetőséget a közép- és emelt szintű érettségi vizsga sikeres teljesítéséhez, valamint a *demokráciára nevelés és az erkölcsi nevelés* segítéséhez. Az évfolyamszakasz végén – amely az általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasznak tekinthető – előtérbe lép a *pályaorientáció, a saját életút iránti felelősségvállalás*. A tanulók értik, tudják a kultúra és a testkultúra kapcsolatrendszerét, a mozgásigény és mozgásszükséglet alakulását a biológiai fejlődéssel összhangban, az önálló testedzés elméleti és gyakorlati alapjait, a testi képességek és a mozgásműveltség fejlesztésének módozatait, a *testi és a lelki egészség* megőrzésére vonatkozó lehetőségeket. Az alternatív, szabadterei sportok kapcsán megfelelő hangsúlyt kap a *környezettudatos* nevelés is.

Mindezek adják az egészségtudatos, sportos felnőtt élet megélésének bázisát. Megteremtik az élethosszig tartó mozgásos tevékenységekhez szükséges felelős döntések elegendő és rugalmasan bővíthető információs készletét – kiteljesedik az *önértékelés*. Kialakul a társas viszonyokba ágyazott személyes identitás, és képessé válnak a fiatalok arra, hogy a sportbeli személyes élményeiket szimbolikus síkon értelmezzék. A közösen megélt, a közösségi és minőségi sport nyújtotta katarzis hatására erősödik a *nemzeti öntudat, a hazafiasság*.

Ebben a szakaszban célként jelenik meg az iskolai műveltség differenciált megszilárdítása, amelyben már feltűnnek a szakképzés előkészítéséhez, a *pályaválasztáshoz, a munkavállalói szerepekhez* szükséges kompetenciák. Ez a szakasz a tudás alapvető tényezőit és összetevőit a tartalomba ágyazott képességfejlesztés elvének a szem előtt tartásával szilárdítja meg. Az alapvető, egészséggel és önismerettel kapcsolatos értékek elsajátítása ebben az életkorban már tudatosan történik.

A tudatosság alapja a szaknyelv fejlődését biztosító *anyanyelvi kommunikáció*. Célja, hogy a tanulók képesek legyenek objektív módon elemezni saját egészségi állapotukat, ismerjék az egészségkárosító tényezőket, azok hatásait, elkerülésük módját. Mindezek mellett gondolkodva és minden tekintetben kielégítő módon kommunikáljanak, és saját véleményüket artikuláltnan, határozottan fejtsek ki az egészségtudatos életvitellel kapcsolatban és a társaknak nyújtott segítségadás során.

A sikeres interperszonális részvétel érdekében elengedhetetlen a viselkedési szabályok és az általánosan elfogadott magatartás megértése, ezáltal fejlődik a *szociális és állampolgári* kompetencia. E kompetencia alapját az a készség képezi, hogy építő módon tudjanak a tanulók nézőpontokat kifejezni és megérteni, bizalmat keltő módon tárgyaljanak, és képesek legyenek az együttérzésre. Az egyénnek tudnia kell kezelni és megosztani másokkal a stressz érzését és a frusztrációt. Különbséget kell tennie a személyes, a társas és a szakmai információk, szempontok között.

A *hatékony tanulás* kompetencia segítségével a tanulók egyénileg és csoportban is meg tudják szervezni a saját edzettségük eléréséhez szükséges tevékenységüket, ideértve az idővel és információval való hatékony bánásmódot. A kompetencia magában foglalja az egyén tanulási folyamatának és szükségleteinek ismeretét, az elérhető lehetőségek felismerését, és az akadályok megszüntetésének képességét az eredményes edzettség és teherbírás érdekében. Ez jelenti az új tudás és készségek megszerzését, feldolgozását és beépítését, továbbá útmutatások keresését és alkalmazását. Ennek birtokában fejlesztik a tanulók azon képességeiket, ami rávezeti őket arra, hogy a feladatok végrehajtásában az előzetesen tanultakra és az élettapasztalatra építsenek, annak érdekében, hogy a tudást és készségeket helyzetek sokaságában fel tudják használni.

A sport-és mozgáskultúra bázisára építve fejlődik a *vállalkozói kompetencia*, miszerint egyénileg s csapatban is képesek a személyek dolgozni. Kialakul az egyén saját erős és gyenge pontjai megítélésének képessége, valamint az, hogy az egyén a kockázatokat képes felmérni és adott esetben vállalni tudja. A mozgásminőség és mozgáskivitelezés elemzésén keresztül fejlődik az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség*.

A tehetséges tanulók magasabb szintű sportolása az iskolai rendezvényeken, bajnokságokon, a diáksport egyesületekben és a versenysport színterein valósul meg. A műveltségterületei tehetséggondozás fő feladata a talentum erős oldalának fejlesztése megfelelő szintű edzéseken, versenyeken és a gyenge oldalának segítése, illetve a támogató légkör biztosítása az intézményen belül, és a kapcsolatban álló partnereken keresztül is.

9–10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Életkornak megfelelő technikai és taktikai, elméleti és gyakorlati tudás. Aktív, figyelmes és igyekvő részvétel az előkészítő játékokban, gyakorlásban, sportjátékokban. Csapatjátékos tulajdonságok ismerete. Sportszerűség, szabálykövető magatartás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A választott legalább két labdajátékra vonatkozóan: Az új játékeladatokban, játéksituációkban a technikai, taktikai és szabályismeret alkalmazása, bővítése. A sportjáték-specifikus képességek megerősítése. A játéksituációk, játékeladatok magasabb gondolkodási, motoros szinten történő megoldása a szabálykövetés, a csoportkonszenzus és az ellenfél tisztelete szempontjából is. A magyar sport nemzetközi sikereinek megismerése, értékelése során a kritikai gondolkodás és a nemzeti öntudat erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Legalább két labdajáték választása kötelező.</i></p> <p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>Speciálisan előkészítő, rávezető, képességfejlesztő feladatok és testnevelési játékok</i></p> <p>Az 5–8. osztályban tanult labda nélkül végzett mozgások – szlalomfutások, vágások, irányváltások, taposások helyben, súlypontemelkedések, ugrások páros és egy lábbal, váltott lábbal – gyakorlási hatékonyságának, játékban való eredményes használatának továbbfejlesztése. A technikai jellegű alapmozgások nagyszámú variációja változó irányokban, sebességnöveléssel. Célszerűsége törekvés a társ mozdulatára reagálásban. A helyezkedés, helyzetfelismerés továbbfejlesztése a labdáért való harcban. Labdás ügyességfejlesztés egy–két labdával, a labdás ügyességfejlesztés összetettebb játékaival.</p> <p>Az adott sportjáték technikai gyakorlása testnevelési játékokban, fogójátékok labdával, labdaszerző és -védő játékok, egyéb célirányos játékvariációk. A mozgástanulást segítő eszközök használata (szemüveg, célkeret stb.).</p> <p><i>Bemelegítés labdajáték-foglalkozásra – részleges tanári irányítással</i></p> <p>Egy bemelegítési modell ismételt gyakorlása és az önálló bemelegítésre való felkészítés. A modell tartalmai: labda nélküli és labdás gyakorlatok az izmok, ízületek átmozgatására, sportjáték-specifikus futó-ugrómozgások, labdavezetések variációi helyben és haladással, páros, kiscsoportos labdás gyakorlatok, bemelegítő testnevelési játékok labda nélkül és labdával, az adott labdajáték</p>		<p><i>Matematika:</i> logika, valószínűségszámítás, térbeli alakzatok, tájékozódás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tárgy- és környezetkultúra, vizuális kommunikáció.</p>

specifikus technikai és taktikai előkészítő gyakorlatai.	
<p><i>Kosárlabdázás</i> <i>Technikai elemek</i> Fokozódó lendületben, magasságban, távolságban, gyors irányváltoztatásokkal – csökkenő hibaszázalékkal végrehajtott technikai elemek. Megállás, sarkazás labdavezetésből, önpasszból és kapott labdával, változatos körülmények között, meghatározott helyen és időben is, csellel is. Bejátszás befutó társnak. Fektetett dobás labdavezetésből, illetve kapott labdával ráfordulással. Középtávolsági dobás helyből.</p> <p><i>Taktikai elemek</i> Emberfogás. Labdavezető játékos véde. Speciális feladatok megoldása (feldobás, alap- és oldalvonal-bedobás, lepattanó labda elfogása). Létszámfölényes támadás elleni játék. Kisebb csapatrészekben azonos létszámmal egymás elleni játék teljes anyagának beépítése a teljes létszámú játékba, félpályás és egészpályás gyakorlatokkal. Ötletjáték_támadásban.</p> <p><i>Kézilabdázás</i> <i>Technikai elemek végrehajtása fokozódó lendülettel, erőközléssel, magasabban és távolabbra, csökkenő hibaszázalékkal</i> Gyorsfutások közben a társ futómozgásának követése. Térnyeresre törekvés indulóselekkel mindkét irányba. A kapus mozgástechnikája. Labdakezelési gyakorlatok 2–3–4-es csoportokban, 1–2 kézzel. Test mögötti átadások. Átadások talajról és felugrásból cselezés után. Indulócsel, átadócsel, lövőcsel. Kapura lövések bedőléssel, bevetődéssel.</p> <p><i>Taktikai elemek gyakoribb együttműködéssel és eredményességgel</i> Kitámadás, halászás, szerelés, melléállásos elzárás. Támadás befejezések lerohanásból, rendezetlen védelem elleni játékból. Beállós játék. Vegyes védekezés alkalmazása a játékban. Ütközés talajon és levegőben. 4:2 elleni védekezési rendszer. A test-test elleni játék a támadásban és a védelemben. Ötletjáték.</p> <p><i>Labdarúgás</i> <i>Technikai elemek gyakorlása a labdás koordináció továbbfejlesztésével</i> A motoros képességek fejlesztése a labdarúgás technikai készletének variálásával, intenzív, nehezített körülmények közötti nagyobb ismétlésszámban történő végrehajtásával. Labdakezelések mozgás közben és irányváltoztatással, átadások különböző mértani alakzatokban, rövid és hosszú labdaátadások talajon. Levegőből érkező labda átvétele belsővel. Labdaátvétel testcsellel. Dekázás: haladással, irányváltoztatással, párokban, csoportosan. Cselezés: átadócsel, rúgócsel, rálépéssel, hátra húzással. Fejelések technikai levegőből, társnak vagy kapura.</p>	<p><i>Fizika:</i> mozgások, ütközések, erő, energia.</p> <p><i>Biológia–egészségtan:</i> az emberi szervezet működése, energianyeresi folyamatok.</p>

<p><i>Taktikai elemek végrehajtása a variációk növelésével és a végrehajtási minőség emelésével</i></p> <p>Posztok betöltése: kapus, védő, középpályás, támadó.</p> <p>Rombuszban 4 játékos feladatmegoldásai mélységben, szélességben, folyamatos helycserékkel.</p> <p>A támadások súlypontjának változtatása rövid és hosszú átadásokkal.</p> <p>Ötletjáték. Játék 1 kapura 2 labdával.</p> <p><i>Röplabda</i></p> <p>Technikai elemek végzése optimális erőközléssel, fokozódó magasságban, pontossággal, folyamatossággal, csökkenő hibaszázalékkal.</p> <p>Kosárérintés előre-hátra, alacsony és közepesen magasra elpattanó labdával. Fokozódó sebességgel érkező labdával alkarérintések váltakozó irányba és magasságra. Felső ütőérintés. A felső egyenes nyitás végrehajtása a hálótól (zsinórtól) növekvő távolságra és különböző nagyságú célterületre, az alapvonal különböző pontjairól.</p> <p>A mélységlátást, labdához való igazodást elősegítő gyakorlatok, társtól dobott vagy falra feljárt labdával.</p> <p>Esések és tompítások előkészítése, rávezető feladatok.</p> <p><i>Taktikai gyakorlatok</i></p> <p>Helyezkedés támadásban.</p> <p>2:2, 3:3 elleni játék meghatározott érintési módokkal, védelem nélkül és védelem ellen, védekező feladatok, biztosítás, változatos támadás befejezések (erő, ív, elhelyezés stb. szempontjából).</p> <p><i>Minden tanult sportjátékra vonatkoztatva:</i></p> <p>A különösen igénybe vett izmok erősítésének és nyújtásának elvei és gyakorlatai a sérülések, károsodások prevenciója érdekében.</p> <p>Az elsajátított játéktudásnak megfelelő színvonalú játékszabályok alkalmazása, betartatása növekvő tudatossággal és önállósággal az osztályszintű gyakorlások és mérkőzések során.</p> <p>Játéksituációk előidézése egy-egy szabály begyakorlására, a játéksituáció megállítása, elemenkénti ismétlése a szabálytalanság korrekciója érdekében.</p> <p>Játék egyszerűsített és fokozatosan bővülő szabályokkal.</p> <p>Differenciált mennyiségű és minőségű játéklehetőség biztosítása.</p> <p>Rövid játékvezetői gyakorlás a tanárral együtt, egyszerűsített játékvezetésben.</p>	
<p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>Játéktípusok, szabályok, stratégiák működtetése.</p> <p>Taktikai magyarázatok, beszélgetések és játékszervezés során.</p> <p>Különböző életkorra, az egyénre és a helyzetre jellemző érzelmi önkontroll.</p> <p>A siker egyéni és csoportos átélése, a kudarc elfogadása, mint a tevékenység természetes velejárója.</p> <p>Az együttjátszás előnyeinek, jelentőségének képviselete. Az egyéni és társas ötletek kulturált megfogalmazása és megvalósítása.</p> <p>A specifikus sportjátéktudás elsajátításához szükséges motoros képességek és alapvető fejlesztési módszerek.</p>	

A sportjátékok kiemelkedő magyar bázisai, nemzetközi sikerei.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Játékrendszer, taktika, támadási rend, védelmi rend, önszerveződés, ráfordulás, befutás, hármas-nyolcas, ütés-sáncolás fedezése, eséstompítás, bevetődéses-bedőléses lövés, sportágspecifikus bemelegítés, problémaorientált taktikai megoldás, támadási stratégia, védekezési stratégia, megegyezésen alapuló játék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Torna jellegű feladatok	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Részlegesen önálló, balesetmentes gyakorlás. Az alapvető torna-, RG-mozgáselemek önálló, rendezett bemutatása. Az aerobik lépésgyakorlatok, alaplépések, haladások összehangolása a zenével. A gyengébbeknek, a segítségre szorulóknak feltétel nélküli segítségadás. A szabályok érthető megfogalmazása. A torna jellegű sportágak versenyrendszeréről alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az iskolai torna jellegű feladatok, ritmusos-zenés mozgásformák során a reális énkép további alakítása. A gyakorlás során segítség adása és elfogadása, mások bátorítása révén a tevékenységek állandó motivációs háttérének biztosítása. Szabadabb és differenciáltabb önálló részvétel, az önálló alkalmazás motiválása a gimnasztika, torna, esztétikai sportok mozgásrendszerén belül. Az esztétikus mozgás, a feszes, rendezett testmozgás további javítása. A test térbeli, időbeli és dinamikai érzékelésének, valamint a koordinált mozgás és az erőközlés összhangjának a továbbfejlesztése. Az ismeretek körének bővítése az adott versenysportágak hazai élvonaláról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG Gimnasztika <i>Térbeli alakzatok – rendgyakorlatok végzése</i> Alakzatok, mozgások zárt rendben, alakzatváltozások. Ellenvonulások járásban és futásban. Fejlődések és szakadozások ellenvonulásban. Variációk a ritmusban, a tempóban történő változtatással, rendgyakorlatok zene nélkül, ritmuskeltéssel és zenére is. <i>Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok gyakorlása</i> 8–16 ütemű gimnasztikai gyakorlatok egyidejű fejlesztő hatásokkal, kiemelten a mély hát- és hasizmok, a függesztő öv, a lábboltozat izomzatának optimális és tudatosan pontos működtetése által. Gimnasztikai gyakorlatok alkalmazása az izommunka jellege szerint		<i>Fizika:</i> egyenes vonalú mozgás, periodikus mozgás, gravitáció, tömegvonzás, hatás–ellenhatás törvénye.

<p>(nyújtó, erősítő, ernyesztő-lazító), arányosan, minden testrész mozgásaira kiterjedően, növekvő önállósággal a gyakorlatok kiválasztásában, növekvő önállósággal a gyakorlatsorok összeállításában.</p> <p>A gyakorlatok variálása szempontjai szerinti változatok a mozgásütem változtatásával, a kiinduló helyzet és kartartás változtatásával, a kéziszeres – súlyzó, bordásfal, pad, medicinlabda – alkalmazásával.</p> <p><i>Összetett, komplex, fizikai képességeket fejlesztő gyakorlás</i></p> <p>Szabadgyakorlati alapformájú és természetes gyakorlatok differenciáltan, egyénre szabottan, állandó gyakorlási jelleggel.</p> <p>Erőgyakorlatok az egyén számára optimális ellenállás leküzdésével.</p> <p>Aerob állóképesség–fejlesztő eljárások a gimnasztika eszközeivel.</p> <p>Az elrugaszkodás (dobbantás) gyorsaságának fejlesztése. Az egyensúlyozás továbbfejlesztésére a statikus helyzetek időtartamának és bonyolultságának növelése. Az esztétikus mozgások előadásmódja segítésére a testtartást biztosító célirányos kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások gyakorlása.</p> <p>Mászások, függeszkedések differenciált követelménnyel, az 1–8. osztályban elért egyéni szintű fejlődést követő rendszeres kontrollal.</p>	
<p><i>Torna – iskolai sporttorna</i></p> <p>Talajon és <i>a helyi tanterv szerint választott legalább egy szeren:</i> Célirányos előkészítő és rávezető gyakorlatok, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazó, átállító és mozgástanuló jelleggel. Az 1–8. osztályos (általában nagyon különböző) követelményeken nehézségben túlmutató mozgásanyag tanulása, gyakorlása egységesen és differenciáltan.</p> <p><i>Akrobatikus gyakorlatok – talajtorna</i></p> <p><i>Tartásos gyakorlatelemek végzése:</i> tarkóállás, fejállás, kézállás, mérlegek kéztámasszal, mérlegállások, spárgák, hidak.</p> <p><i>Mozgásos gyakorlatelemek végzése:</i> gurulóátfordulások különböző irányokba, tarkóbillenés, fejenátfordulás, kézenátfordulás oldalt, vetődések, átguggolások, átterpesztések, lábkörzések, dölések, felállások, egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban. Az esztétikus és harmonikus előadásmód rávezető eljárásai (feszítések, fejtartás, válltartás, spicc kidolgozása).</p> <p>Az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése–differenciáltan. Az egyéni optimum differenciált megjelenítése az elemkapcsolatokban, gyakorlatokban.</p> <p><i>Szertorna</i></p> <p>A helyi tanterv által meghatározott szeren vagy szereken történik: egységesen az alapformában, differenciáltan a variációkban és az elemek mennyiségében és nehézségi fokában, egyénre szabott segítségadással társak és/vagy tanár közreműködésével, önálló tervezéssel és gyakorlással.</p>	
<p><i>Szertorna fiúk számára</i></p> <p><i>Korlátan gyakorlás</i> – terpeszülés, harántülés, nyújtott támasz, hajlított támasz, oldaltámaszok, felkarfüggés, alaplendületek támaszban és felkarfüggésben, beterpesztések, terpeszpedzés,</p>	<p><i>Fizika:</i> az egyszerű gépek működési törvényszerűségei, forgatónyomaték,</p>

<p>támlázás, felugrás beteresztéssel támasz ülőtartásba, vetődési leugrás.</p> <p><i>Nyújtón gyakorlás</i> – kelepfelhúzóadás támaszba, alaplendület, lendület előre 180 fokos fordulattal, ellendülés, alálendülés, kelepforgások, térdfellendülés, támaszból homorított leugrás hátra, alugrás.</p> <p><i>Gyűrűn gyakorlás</i> – kéz- s lábfüggések, függések, lefüggések, mellső függőmérleg, hajlított támasz, nyújtott támasz, alaplendület, lendületvétel, homorított leugrás.</p> <p><i>Szertorna lányok számára</i></p> <p><i>Gerendán gyakorlás</i> – állások, térdelések, ülések, fekvések, térdelőtámaszok, mérlegek, guggolótámaszok, fekvőtámaszok, támaszban átlendítés, hason fekvésből emelés fekvőtámaszba, térdelőtámaszba, fordulatok állásban, guggolásban. Szökdelések, lábtartáscserék, felugrás egy láb át- és belendítéssel, homorított leugrás.</p> <p><i>Felemáskorláton gyakorlás</i> – támaszok, harántülés, térdfüggés, fekvőfüggés, függőtámasz, függésből lendítés, átguggolás, átterpesztés fekvőfüggésbe, lendület előre-hátra függésben, fordulat fekvőfüggésben, térdfellendülés, guggoló függőállásból fellendülés támaszba, támaszból átfordulás előre fekvőfüggésbe, felugrás támaszba, felugrás függésbe, leugrás támaszból, alugrás.</p> <p><i>Szertorna – szerugrás, ugrószekrényen gyakorlás</i></p> <p>Gyakorlás és kontroll a tanuló előzetes tudása és testalkata figyelembevételével. Az 5–8. osztályban tanultak továbbfejlesztése, az első és második ív növelése.</p> <p>Felguggolások – homorított ugrások, vetődések, kanyarlatok, bukfencek, guggoló átugrások, terpeszátugrások, lebegőtámasz.</p> <p>Bemelegítés a torna gyakorlásához, egy specifikus jellegű mozgássor megtanulása.</p> <p>Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk működtetése növekvő tanulói önállósággal. A segítségadás technikái, felelős külső kontrollal – a hibajavítás beépítése a mindennapi gyakorlási szokásokba.</p> <p><i>Versenyszituációkon keresztül a szabályok gyakorlása, az 5–8. osztályban tanultak továbbfejlesztése.</i></p>	<p>reakcióerő, egyensúly, tömegközéppont.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> egyensúlyérzékelés, izomérzékelés, elsősegély.</p>
<p><i>Ritmikus gimnasztika lányok számára</i></p> <p>Az 5–6. osztályokban megfogalmazott követelményeken nehézségben túlmutató követelmény mozgásanyagának tanulása, gyakorlása. Az esztétikus, szép és nőies mozgások előadásmódját segítő kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások. Célirányos előkészítő és rávezető gyakorlatok, mozgásszabályozó, mozgásalkalmazó, átállító és mozgástanuló jelleggel (testtartás, tágasság, forgásbiztonság stb.). A ritmusérzék fejlesztése.</p> <p><i>Szabadgyakorlatok</i></p> <p><i>Előkészítő tartásos és mozgásos elemek alapformái ismétlése, és új, összetett formák gyakorlása:</i></p> <p>lábujjállások, terpeszállások, hajlított és guggoló állások, lépő és kilépő állások, támadó- és védőállások, lebegő- és mérlegállások,</p>	<p><i>Ének-zene:</i> ritmus és tempó.</p>

<p>nyújtott és hajlított ülések, lebegő ülések, térdelések, térdelőmérlegek, fekvések, kéz és lábtámaszok, ujj- és kartartások és mozgások (lebegtetések, ejtések, fordítások, hullámok), statikus és dinamikus törzsmozgások és lábmozgások.</p> <p><i>Fő mozgások alapformái ismétlése, és új, összetett formák gyakorlása:</i> testsúlyáthelyezések, járások, futások, szökdelések, ugrások (öt alapforma megkülönböztetése), egyensúlyhelyzetek, forgások, hullámok.</p> <p><i>Legalább egy kéziszer tanulása-tanítása, helyi tantervben felcserélhető sorrendben (kötélgyakorlatok lásd 11–12. osztály.)</i></p> <p><i>Labdagyakorlatok gyakorlása</i></p> <p>Fogások végzése, gurítások talajon és testen, labdavezetések változatos vonalon a levegőben, átadások, leütések, dobások, elkapások, labdatartások (kézzel, lábbal, térdel, nyakkal stb.) változatos szabadgyakorlati formák felhasználásával.</p> <p><i>Karikagyakorlatok gyakorlása</i></p> <p>Ugrások és fordulatok karikamozgatás közben, karikaforgatások és -átadások egyik kézből a másikba test körül és köré, karikadobások és -elkapások, karikaáthajtások, karikapörgetések talajon és levegőben, karikakörzések függőleges és vízszintes síkban. Mindkét szerrel önálló bővítési lehetőség, önálló gyakorlatrészek hozzáadása a minimumhoz tanári irányítással. Összefüggő elemkapcsolatok zenére.</p> <p><i>Aerobik</i></p> <p>(Mindkét nem számára, a helyi tantervben szabályozottan és differenciált nehézséggel.)</p> <p>A sportági jelleg – dinamikus, statikus erő, egyensúlyozás, lazaság, ruganyosság és ritmusérzék – megvalósításához szükséges előkészítő és rávezető gyakorlatok.</p> <p>Az aerobik kritériumainak való megfelelés fejlesztése a gyakorlás által: testtartás, mozdulatok precíz végrehajtása, szinkronra törekvés a zenével és egymással. Az 5–8. osztályban tanult alaplépések karmozgásokkal. Összetett kombinációik 4–8 ütemben, aszimmetrikus elemkapcsolatok.</p> <p>Rövid elemkapcsolatok ismétlése magas cselekvésbiztonsággal (20–30 s folyamatosan).</p> <p>Egyéni és páros koreográfiák gyakorlása, differenciált bővítése önállóságra törekedve, a szükséges minimálisan követelt elemek felhasználásával, bővítésével. Aerobik bemutatók az osztályon belül.</p>	
<p><i>Egyéb torna jellegű mozgásformák (választható)</i></p> <p>A torna jellegű kondicionális és koordinációs képességek és készségek alkalmazása más – a helyi lehetőségek szerint a helyi tantervben rögzítetten – szereken, mozgásrendszerekben.</p> <p>Gúlatorna, falmászás, gumiasztal, sporttáncok, eszközös táncok stb.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>A szakkifejezések és vezényszavak ismerete, a legismertebbek önálló használata a tervezésben, segítségadásban és a hibajavítás értelmezésében.</p>	<p><i>Etika:</i> társas viselkedés, önismeret, énkép, jellem, önreflexió, kooperatív munka.</p>

<p>A saját test szemlélése, elfogadása, változásainak követése, és az ezzel kapcsolatos félelmek, szorongások, frusztrációk megfogalmazásának képessége (önreflexió), átélése és tudatos vállalása.</p> <p>A nemnek megfelelő mozgás dinamikájának és/vagy esztétikájának ismerete. A saját és társ testi épsége iránti felelősségvállalás.</p> <p>A társak gyenge, esetleg sérült oldalának segítése, az erősségek elismerése, támogatása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szaknyelvi kifejezés, tornaelem, vezényszó, RG-motívum, aszimmetrikus elemkapcsolat, szinkron, precizitás, elemkombináció.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Atlétika jellegű feladatok</p>	<p>Órakeret 35 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A térdelő- és állórajt technikája, a fokozó- és repülőfutás összehangolt kar- és lábmunkája. A rövid- és hosszú távú futásnál irambeosztási tapasztalat.</p> <p>Váltás alsó botátadással. Távolugrás guggoló és magasugrás átlépő technikája. Kislabdahajítás nekifutással, 3 lépéses technikával.</p> <p>Lökőmozdulat oldal felállásból.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az ugrásoknál és a dobásoknál érvényesülő alapvető fizikai törvényszerűségek ismerete. Jártasság kialakítása a továbbfejlesztett szakági technikákban.</p> <p>Az emberi teljesítőképesség jelenlegi határainak viszonyítása a saját teljesítményhez, ennek révén az önismeret fejlesztése. Az egyéni jellegű technikával az egyéni teljesítmény túlszárnyalására ösztönzés.</p> <p>Az általános atlétikus képességek továbbfejlesztése, a más sportágakban történő alkalmazhatóság érdekében is.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Futások, rajtok <i>A képességfejlesztés gyakorlatai</i> Az 5–8. osztályban végzett futóiskolai feladatok, gyorsabban, erősebben és tudatosabban. Tartós és résztávós állóképesség-fejlesztő módszerek gyakorlása. <i>A sportági technika gyakorlása</i> A rövid, közép- és hosszú távok közötti futótechnika megkülönböztetése. Futások 30–60 m-en. A térdelőrajt szabályos végrehajtása a rövid és hosszú sprintszámokban. A váltófutás botátadási technikáinak, a váltótávolság kialakításának (segédjelek alkalmazásával), és a váltás szabályainak gyakorlása. A tartós futás technikájának kontrollja, a tartós futás egyéni sebességének kialakítása az önálló gyakorlás elősegítése érdekében, a távnak megfelelő egyéni iram kialakításával.</p> <p>Ugrások, szökdelések <i>A képességfejlesztés gyakorlatai</i></p>		<p><i>Ének-zene:</i> ritmusgyakorlatok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> aerob, anaerob energianyerés, szénhidrátok, zsírok bontása, hipoxia, VO₂ max., állóképesség, erő, gyorsaság.</p> <p><i>Informatika:</i> táblázatok, grafikonok.</p> <p><i>Fizika:</i> gyorsulás, hajítások.</p>

Az 5–8. osztályban végzett ugróiskolai feladatok továbbfejlesztése, koordináltabban, nagyobb kiterjedéssel, erővel és tudatosabban, egy lépéses sorozat elugrás, illetve kétlépéses sorozat felugrás.

A sportági technika gyakorlása

Az ugrás előtti utolsó három lépés ritmusának kialakítása.

Az „aktív elugrás” értelmezése. Az elrugaszkodó láb és a lendítő láb, kar megfelelő mozgásának összehangolása. A lépő távolugró technika végrehajtása, aktív leérkezéssel. Az egyéni nekifutás próbái nagyobb elugró terület kijelölése mellett.

Magasugrás guruló és átlépő technikával, ugrások magasságra törekvés nélkül.

Az átlépő technika végrehajtása 5–7 lépéses köríven történő nekifutással.

A floptechnika gyakorlása rávezető gyakorlatokkal és csökkentett lépésszámmal. Az egyéni technika választásának és nekifutó távolság kialakításának próbái kötelezően előírt növekvő teljesítményre törekvés nélkül.

Dobások

A képességfejlesztés gyakorlatai

Különböző szerekkel, változatos dobásformák végrehajtása egy és két kézzel, különböző kiinduló helyzetekből. Speciális erősítés kéziszúlyzókkal, súlyzókkal (erőgépekkel).

A sportági technika gyakorlása

Célba és távolságra dobások hajító-, lökömozdulattal.

Hajítás nekifutással, öt lépéses dobóritmusban. A lekészítés technikájának és a beszökkenés szerepének ismerete.

A háttal felállásból történő lökés technikájának ismerete.

Szabályos lökés végrehajtása oldal vagy háttal felállásból súlygolyóval vagy medicinlabdával.

Az ideális kirepülési szög elérése a különböző dobásoknál.

Játékok és versenyek

Rajtversenyek, sprintversenyek. Egyéni, sor- és váltóversenyek gyors-, akadály- és váltófutással. Egyéb testnevelési játékok futófeladatokkal. Távolugróversenyek helyből és egyéni nekifutással.

Magasugróversenyek egyéni nekifutással (érintő ugrások). Egyéni, sor- és váltóversenyek ugró és szökdelő feladatokkal. Egyéb testnevelési játékok ugrásokkal és szökdelésekkel.

Kislabdahajító versenyek helyből és lendületszerzéssel. Súlylökő versenyek. Célbadobó versenyek. Dobóiskolai versengések.

Atlétikai bemelegítési modellek gyakorlása, a futások, ugrások, dobások végzése és a versenyek előtt.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

A futóversenyek, a váltás szabályainak ismerete.

Az állóképesség-fejlesztő módszerek ismerete.

A nekifutás és elugrás jellemzőinek ismerete távol-és magasugrásnál.

Az ugrószámok főbb szabályainak és a sérülések megelőzésének ismerete. Az ideális kirepülési szög szerepe a jobb eredmény elérésében. A dobások főbb versenyszabályainak és balesetvédelmi, biztonsági rendjének ismerete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reakcióidő, mozdulat- és mozgásgyorsaság; lépéshossz, lépésfrekvencia; irambeosztás, pihenőidő; ugróláb, lendítőláb, felugrás, elugrás; optimális sebesség, maximális sebesség; súlypont, szögsebesség, hatás-ellenhatás, belső ritmus, dinamizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Motorikus képességek, mozgástapasztalatok. Balesetmentesen végzett, kevésbé ismert, szokatlan sportmozgások. A természetben űzhető sportok alapszabályai. A legfőbb balesetvédelmi és biztonsági szabályok alkalmazás szintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább két választott sportági mozgással a kívánt edzéshatás és élményszerzés elérése. Felkészítés az önálló vagy önszerveződő sporttevékenységek űzésére. A szervezet edzettségének, fittségének növelése a szabadterén, különböző évszakokban és időjárási viszonyok közötti gyakorlással, mérkőzések játszásával. A testneveléssel és a sporttal kapcsolatos pozitív beállítódás, elköteleződés kialakítása az élményszerű, változatos és kötetlen foglalkozások által. Az élményszerű játékkal és a sokoldalú játéktudással a fizikai rekreációra alkalmas sportok repertoárjának bővítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább kettő az 5–8. osztályban felsorolt lehetséges sportok, vagy/és a helyi lehetőségek adta egyéb alternatív, szabadidős sportok, táncos mozgásformák közül. Az egyén által előnyben részesített, élethossziglan űzhető sportok ismereteinek, alternatíváinak bővítése.</i> <i>Előkészítés, felkészítés, képességfejlesztés</i> Az élményszerű, természetben végzett előkészítő és rávezető gyakorlatokkal, a természeti erők felhasználásával a szervezet alkalmazkodóképességének, az edzettségnek, fittségnek a fejlesztése. A természetben végzett önálló bemelegítés, gyakorlás–laza tanári kontrollal. A környezettudatos viselkedés alapelveinek megismerése. Közlekedésbiztonsági szabályok elsajátítása és betartása. Felkészülés és együttműködés a különböző tábori lehetőségek, speciális, túra jellegű terhelések előtt és alatt. <i>Technika és taktika gyakorlása</i>		<i>Földrajz: időjárási ismeretek, tájékozódás, térképhasználat.</i>

<p>Minimális helyigényű vagy kis eszközigényű sportmozgások megismerése. Az adott sportmozgás lehetőségeihez képest minél sokoldalúbb, balesetmentes elsajátítása, élményszerű gyakorlása.</p> <p>Lehetséges példák a helyi tantervhez: <i>Nordic-walking (NW):</i> Sokoldalú motoros képességfejlesztés (állóképesség, erő, koordináció, mozgékonyág, gyorsaság) az NW-alaptechnika gyakorlásával. A NW időjáráshoz és környezeti feltételekhez igazodó bemelegítő és nyújtó gyakorlatai. <i>Turul: Technikai elemek:</i> adogatás, adogatás átlósan és egyenesen; a labda megütése alulról és felülről, falra, háló felett. Ütögetések és nyítások különböző méretű és felületű célba. Egyéni, páros és vegyes páros játszmák mérkőzészerűen.</p> <p>Játékok, versengések, akadályok legyőzése a választott sportban, fizikai aktivitásban. A fair play szellemének és a személyes biztonságának a szem előtt tartása minden mozgásos tevékenységben.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az élethosszig tartó mozgásos tevékenységekhez elengedhetetlen felelős döntésekhez szükséges képességek fejlesztése. Az egyéni képességek kibontakoztatása közösségi tevékenységek során. A transzferáló képesség fejlesztése, a sportban átélt élményeknek az élet más területén, a saját és a környezet javára történő fordítására. Információk átadása, mások tanítása a megélt élmények, tábori tapasztalatok átadása. Rekreációs tevékenységformák elsajátítása, kreatív alkalmazása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kooperáció, önkéntesség, szabálykövető magatartás, segítségadás, környezettudatosság, edzettség, fittség, bátorság–vakmerőség, közlekedési szabály.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelem és küzdősportok	Órakeret 20 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A páros és küzdőjátékok, test-test elleni küzdelmek fajtái. A grundbirkózás mozgástechnikái, alapvető szabályai. A dzsúdóval kapcsolatos technikák fajtái és alkalmazhatóságuk a küzdelmekben.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az egyén (ön)védelmét szolgáló egyszerűbb technikákban, küzdelmekben magas fokú jártasság elérése. A grundbirkózás, dzsúdó küzdelmekben aktív részvétel. A küzdő típusú sportágak, játékok tudatos alkalmazása során az önuralom erősítésére, a társak tiszteletére és a szabályok elfogadására szoktatás.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG A test-test elleni feladatokat csak és kizárólag azonos nemű és közel</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és</i></p>

<p>azonos testalkatú tanulókkal végeztetjük. Lányok esetében a tematikai egység várt eredményeit szem előtt tartva, a grundbirkózás és a dzsúdó tartalom 9–12. osztályokban csökkenthető. Az óraszám 40%-a átcsoportosítható torna jellegű, ritmusos és zenés mozgásokra.</p> <p>Előkészítő és rávezető gyakorlatok, játékok a küzdésekhez Az 5–8. osztályos mozgásfeladatok variációinak ismételése, gyakorlása, továbbfejlesztésük. Azon testi és pszichés képességek megerősítése, amelyek alkalmassá teszik a tanulót a bonyolultabb gyakorlatok végrehajtására.</p> <p>Alap kézgyakorlatok, húzó-taszító gyakorlatok, lenyomó-emelő gyakorlatok, esések-zuhanások sérülésmentes elsajátítása, egészségi és élettani szabályok betartása.</p> <p>Küzdőgyakorlatok szerrel, szer nélkül társakkal vagy önállóan. Alapvető önvédelmi technikákat elsajátító gyakorlatok játékos és változó körülmények között. A gyakorlatok tanulása saját képességek figyelembevételével történik.</p> <p>Grundbirkózás A 7–8. osztályos kerettantervben felsorolt fogások, kitolások, kihúzások, emelések, szabadulások gyakorlása, cselekvésbiztos végrehajtása. Újabb elemkapcsolatok megismerése, megoldása. Az egyensúlyhelyzetek tudatos kihasználása, mögékerülések, kiemelések állásból, térdelésből, földharcban.</p> <p>Dzsúdó Ismételés a 7–8. osztályban felsoroltak szerint. A technikák differenciált alkalmazása új variációkban, fokozódó erő kifejtéssel és bővülő szabályismerettel, önfegyelmekkel.</p> <p><i>Technikák:</i> Alapfogás. Egyensúlyvesztés irányai, a dobás részei. Nagy külső horogdobás (osoto gari), nagy csípődobás (ogoshi). Félvállas gurulás előre és hátra technikájának elsajátítása talaj közeli helyzetből indulva állásból történő végrehajtásig. futásból történő végrehajtás (akadályok felett, zsámoly felett, kifeszített kötél felett, karikán át).</p> <p><i>Átmenet dobástechnikából lezoritás technikába:</i> nagy külső horogdobást követően rézsútos lezoritás, nagy csípődobást követően rézsútos lezoritás.</p> <p><i>Állásküzdelem:</i> Fogáskeresés és fogásbontás gyakorlása. Küzdőmozgás elsajátítása és kialakítása. Az önvédelmi és küzdő jellegű feladatok eredményes végrehajtását befolyásoló alapvető motoros képességek életkorhoz igazított fejlesztési eljárásai – természetes mozgásokkal küzdőfeladatok, küzdőjátékok.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az általános és küzdő jellegű sportágak gyakorlását megelőző specifikus bemelegítő mozgások ismerete. Az eszközökkel végrehajtható küzdőfeladatok ismerete (tornabot, súlyzó, gumikötél, medicinlabda).</p>	<p><i>állampolgári ismeretek:</i> keleti kultúrák.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> izmok, ízületek mozgékonyága, anatómiai ismeretek, testi és lelki harmónia.</p> <p><i>Etika:</i> a másik ember tiszteletben tartása.</p>
---	---

<p>A balesetveszélyes helyzetek felismerése, megelőzése. A küzdőfeladatok közben felmerülő saját és társas problémák konstruktív megoldása, és az ellentmondásos helyzetek szabálytudatos kezelése. A felmerülő vitákban érvelés a sportszerű magatartás mellett. Néhány elv és bölcelet ismerete a keleti mesterek tanításaiból. A sportszerűség, sikerorientáltság, kudarcűrés megfogalmazásának képessége.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Páros és csapat-küzdőjáték, tiszta győzelem, pontozásos győzelem, önismeret, tisztelet, tus, ippon, állasküzdelem.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egészségkultúra – prevenció	Órakeret 29 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Légző-, relaxációs és testtartásjavító gyakorlatok, alapvető gerinctorna-gyakorlatok, törzsizom-erősítő gyakorlatok és ellenjavallt gyakorlatok. Az autogén tréning ismerete. A prevenció tágabb értelmezése. A bemelegítés, a levezetés, a szervezet lecsillapítása jelentősége, szerepe. Tudatos baleset-megelőzés, a veszélyes helyzetek és a fenyegetettség elkerülése. A téli időjárás jótékony hatása az egészségvédelemre. A fájdalmak tűrése (oxigénadósság, savasodás).</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A testkultúrához tartozó, az általános műveltséget fejlesztő élettani, anatómiai – elméleti és gyakorlati – tudás megalapozottá tétele. Az egészséges életvitel szükségleteivel kapcsolatos értékek és az egészségmegőrző szokásrendszer megerősítése. Az élethosszig tartó sportoláshoz szükséges felelős döntések rugalmasan bővíthető információs készletének rendszerezése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Bemelegítés Általános bemelegítő mozgássor (modell) gyakorlása (futás, hajlítások, nyújtások, lendítések stb.). Fizikai felkészülés a sérülésmentes sporttevékenységre. A sportági területeken tanult speciális bemelegítések ismétlése. A testtudatot alakító, koordináció- és fittségfejlesztő szabályjátékok és feladatjátékok kreatív, kooperatív, valamint versenyjelleggel. Játékok testtartásjavító feladatokkal.</p> <p>Edzés, terhelés A labdajátékokban különösen igénybe vett izmok prevenciója néhány gyakorlata. A keringési rendszer terhelése megfelelő munkapulzus-érték mellett, és a pulzus idősoros mérése (nyugalmi pulzus, munkapulzus, felső érték stb.). Az intenzitás, ismétlésszám és a pihenőidő változtatása, hatása a</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> ismeretek az emberi test működéséről, aerobterhelés, gerincferdülés.</p>

terhelésre. Részben önálló mozgásprogram-tervezés.
 Gyakorlás az állapotfelmérés adataira épített célokért az edzettség fejlesztése, megőrzése érdekében – egyszerű edzéstervek a gyengeségek felszámolására.
 Nemek közötti eltérések megjelenítése az edzésaktivításban.
 Gyakorlás az állapotfelmérés adataira épített célokért az edzettség fejlesztése, megőrzése érdekében.
 Köredzés változatos mintákkal, 4–6 feladattal.

Motoros tesztek központi előírás szerint.
 Az egészséges test és lélek megóvása.
 A testsúly, testtömeg, illetve lehetőség szerint a testösszetétel mérése – összehasonlító idősoros adatrögzítés.
 Stresszoldó és progresszív relaxációs gyakorlatok:
 A technikák használata az egyén tanulási technikáinak tökéletesítésében.
 A komputerhasználat ellensúlyozására mozgásminták gyakorlása.
 A biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag: a biomechanikailag helyes testtartás megőrzésének gyakorlatai – állandó gyakorlás a tanár és a társak kontrollja, hibajavítása mellett.

ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS
 Az erősítés és nyújtás ellenjavallt gyakorlatainak ismerete és az okozati összefüggés egyszerű magyarázata.
 A keringést fokozó természetes és speciális sportági mozgásformák jelentősége a bemelegítés szempontjából. Az autogén tréning, progresszív relaxáció értelmezése.
 A testtartásért felelős izmok erősítését és nyújtását szolgáló gyakorlatok megfogalmazása, felismerése, helyes kivitelezése, a helytelen kijavítása.
 A gerinckímélet lényegének ismerete a testnevelési és sportmozgásokban.
 Törekvés önmagához képest a legjobb teljesítmény elérésére, a siker átélésére, a kudarc elfogadására és az azzal való megküzdés értelmezése a teljesítmény részeként.
 A házi és kerti munkák gerinckímélő módjainak ismerete.
 A saját test szemlélése, elfogadása, változásainak követése, kommunikációja mint a műveltségterületi kommunikáció része.
 A serdülőkor specifikus feszültségei és érzelmi hullámvázai felismerése, és a sport általi oldás elfogadása.
 Felelősségvállalás kimutatása a saját és a társak egészséges életmódja iránt.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyugalmi pulzus, munkapulzus, köredzés, intenzitás, ismétlésszám, testtömegindex, biomechanikailag helyes testtartás, megküzdési stratégia, gerincvédelem.
------------------------------------	--

A fejlesztés várt eredményei a két	<i>Sportjátékok</i> Az adott iskolában a helyi tanterv szerinti technikai, taktikai és egyéb
---	---

<p>évfolyamos ciklus végén</p>	<p>játékfeladatok ismerete és aktív, kooperatív gyakorlása. Komplex szabályismeret, sportszerű alkalmazás és a játékok önálló továbbfejlesztése. Játék egyre bővülő versenyszabály-készlettel. A technikák és taktikai megoldások többnyire tudatos, a játékszerepek megfelelő megválasztása. A játékfolyamat, a taktikai megoldások szóbeli elemzése, a fair és a csapatelkötelezett játék melletti állásfoglalás. Játéktapasztalat a társas kapcsolatok ápolásában, a bármilyen képességű társakat elfogadó, bevonó játékok játszásában, megválasztásában.</p> <p><i>Torna jellegű feladatok</i> A mozgáselemek mozgásbiztonságának és a gyakorlás mennyise, minősége oksági viszonyainak megértése és érvényesítése a gyakorlatban. A javító kritika elfogadása és a mozdulatok kivitelezésének javítása. Esztétikus és harmonikus előadásmód. Önálló talaj- és/vagy szergyakorlat, RG-gyakorlat, egyszerű aerobik elemkapcsolatok összeállítása. Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk, versenyszituációk, versenyszabályok ismerete. A tanult mozgások versenysportja területén, a magyar sportolók sikereiről elemi tájékozottság.</p> <p><i>Atlétika jellegű feladatok</i> Egy kijelölt táv megtételéhez szükséges idő és sebesség helyes becslése, illetve a becsült értékek alapján a feladat pontos végrehajtása. Évfolyamonként önmagához mérten javuló futó-, ugró-, dobóteljesítmény. A tempóérzék és odafigyelési képesség fejlődése a váltófutás gyakorlásában. A transzferhatás érvényesülése, más mozgásformák teljesítményének javulása az atlétikai képességek fejlődésének hatására.</p> <p><i>Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek</i> Az adott sportmozgás technikájának elfogadható cselekvésbiztonságú végrehajtása. A sebesség, gyorsulás és a tempóváltások uralása guruláskor, csúszáskor, gördüléskor. Tapasztalat a sportolás során használt különféle anyagok, felületek tulajdonságairól és a baleseti kockázatokról. Feladatok tervezése és megoldása alternatív sporteszközökkel. Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges edzés és balesetvédelmi alapfogalmak ismerete és azok alkalmazása a gyakorlatban.</p> <p><i>Önvédelem és küzdősportok</i> Az önvédelmi és küzdőgyakorlatokban, harcokban a közös szabályok, biztonsági követelmények és a küzdelemmel kapcsolatos rituálé betartása. A veszélyhelyzetek kerülése, az indulatok, agresszív magatartásformák feletti uralom. Néhány támadási és védekezési megoldás, kombináció ismerete, eredményes önvédelem és szabadulás a fogásból.</p>
---------------------------------------	--

	<p><i>Egészségkultúra és prevenció</i> Bemelegítés, fizikai felkészülés a sérülésmentes sporttevékenységre. A biomechanikailag helyes testtartás jellemzőinek és néhány jellemző deformitás kockázatának értelmezése, a megőrzés néhány gyakorlatának ismerete és felelős alkalmazása. A gerinc sérüléseinek leggyakoribb fajtái, valamint a gerinc és az ízületek védelme legfontosabb szempontjainak ismerete. A preventív relaxációs gyakorlatok tudatos alkalmazása. A fittségi paraméterek ismerete, mérésük tesztek segítségével, ezzel kapcsolatosan önfejlesztő célok megfogalmazása az egészség-edzettség érdekében. A szükséges táplálkozási ismeretek alkalmazása a testsúly, testtömeg ismeretében. A rendszeres testmozgás pozitív hatásainak ismerete a káros szenvedélyek leküzdésében, az érzelem- és a feszültségszabályozásban.</p>
--	---

11–12. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Sportjátékok	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	<p>A helyi tanterv szerint választott labdajátékokban technikai, taktikai és egyéb játékfeladatok, lényeges versenyszabályok ismerete és alkalmazásuk. Megfelelés a játékszerepnek, sportszerű és csapatelkötelezett viselkedés. Ismeretek a játékvezetői gyakorlatról. Empátia és tolerancia a társak elfogadásában. Önfejlesztő és társas kapcsolatépítő játékok ismerete.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>A választott legalább két labdajátékra vonatkozóan:</i> A megoldások sokféleségének, sikerességének bővítése. Az önálló játékhoz szükséges technikai és taktikai tudás mennyiségi és minőségi növelése. Az egyéni fizikai adottságok és jellemvonások fejlesztése, a csapatok eredményességéhez szükséges képességek, attitűdök erősítése. A többféle labdajáték során a mozgástanulás folyamatában működő transzferhatás kihasználása. Megküzdés a feszültségekkel.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Általános feladatok <i>Az önszervezés gyakorlása</i> Önálló csapatalakítás, bemelegítés, gyakorlás és játékszervezés. A támadás és védekezés megszervezésére, a csapatösszeállításra és az értékelésre vonatkozó megbeszélések a gyakorlásokba építve. Szituációk, feladatok megoldása egyéni és/vagy társas döntéshozatallal, a sportszerűség, tolerancia és empátia szem előtt tartásával.</p>		<p><i>Fizika:</i> mozgások, ütközések, gravitáció, forgatónyomaték, pályavonal, hatás-ellenhatás.</p>

<p>A tevékenységekhez tartozó felszerelések, berendezések önálló használata, rendben tartása, megóvása.</p> <p><i>Lényeges játékszabályok készségszintű alkalmazása – játékvezetési gyakorlat</i></p> <p>A labdával vagy labda nélküli mozgások közben elkövethető, direkt vagy indirekt személyre irányuló szabálytalanságok elkerülését elősegítő gyakorlatok, megerősítések, megbeszélések. Az elkövetett vétség önálló jelzése, annak elvárása. A labdajáték-specifikus időhatárok betartásának gyakorlatai. Játékfolyamatok „belső” játékvezetéssel, megegyezéssel.</p> <p>A játékvezetés gyakorlása laza tanári kontrollal, önállóan, a lényeges játékszabályok alkalmazásával, néhány játékvezetői nonverbális jel használatával is.</p> <p><i>Versenyhelyzetek</i></p> <p>A labdajátékok alap- és játékkismereteinek alkalmazása, megmérettetése osztályszintű mérkőzéseken, házibajnokságokon, a tehetségesebb tanulók számára a korosztályos diákolimpiai és egyéb versenyeken.</p> <p><i>Kosárlabdázás</i></p> <p><i>Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása</i></p> <p>Új variációk a már megtanult technikákkal kisebb taktikai egységekbe ágyazottan – többféle cselezés, ritmusváltás, biztonságos labdabirtoklás, kidobott labda elfogása, labdavezetés különböző testhelyzetekben, támadó, védő láb- és karmozgások, összetettebb átadások, kötetlen átadási formák, küzdések váll-váll érintéssel a labda megszerzéséhez, lepattanó labda megszerzése, ebből indulás, átadás vagy kosárra dobás. Hármás-nyolcas mögéfutással.</p> <p>A technikákat alkalmazó játékok párban, csoportban a variációk önálló és kreatív felhasználásával.</p> <p><i>Taktikai továbbfejlesztés</i></p> <p>Az emberfogásos védekezés gyakorlása és önálló alkalmazása. Formációk begyakorlása két vagy több ember kapcsolatára támadásban és védekezésben. A speciális feladatok megoldása, büntetődobás utáni támadás és védekezés.</p> <p>Játék minden összetételű, emberhátrányos, emberelőnyös és azonos létszámú taktikai szituációban.</p> <p>Önálló ötletjáték (streetball, illetve egészpályás 5:5 elleni játék).</p>	
<p><i>Kézilabdázás</i></p> <p><i>Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása</i></p> <p>Változatos variációk megoldása már megtanult technikákkal kisebb taktikai egységekbe ágyazottan.</p> <p>Taktika előkészítő futó- és fogójátékok, test-test elleni küzdelmek.</p> <p>Labdatechnikák összetett és bonyolultabb alapformái cselekvésbiztosan végrehajtva. Indulócsel, átadócsel, lövőcsel, cselkapcsolatok alkalmazása mindkét oldalra. Sáncolás, zárás.</p> <p>Szélsők, átlövők, beállók kapura lövéseinek gyakorlása, alkalmazása rövidebb akciók befejezéseként, kapusmozgások átismétlése.</p> <p><i>Taktikai továbbfejlesztés</i></p> <p>Gyors indítások gyakorlása, létszámbeli előnyből, illetve hátrányból</p>	<p><i>Matematika:</i> térgeometria, valószínűségszámítás.</p>

<p>való támadások. Játékszituációk ismétlése beállóval, lerohanás rendezetlen védelem ellen, szélsőbefutások. Védekezés irányítása gyorsindítás esetén. Védekezési taktika végrehajtása 6:0, 5:1, védekezési rendszerek esetén.</p>	
<p><i>Labdarúgás</i> <i>Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása</i> A tanult elemek összetett variációkban alkalmazott megoldásai csökkenő hibaszázalékkal, labdakezelési cselekvés biztonsággal, eredményes befejezésekkel. Pozícióváltások szélességben és mélységben zavaró ellenféllel szemben is, felívelés, beadások, letámadás, visszatámadás. Pontos cselezések, szerelések alkalmazása a játékban. Változatos kapura lövések, ívelések, rúgásfajták alkalmazása, a labda céltudatos irányításával. Fejelések különböző fajtái dobott vagy rúgott labdából. Szögletűrúgás, bedobás eredményes technikája, büntetőrúgások különböző távolságból. <i>Taktikai továbbfejlesztés</i> A szoros és követő emberfogás gyakorlása kisebb és nagyobb egységekben. Védelmi rendszerek ismerete és gyakorlása. Támadás felépítése az emberfogás és területvédelem ellen. Csapatrészekben belüli koordinált együttműködés, és csapatrészek összjátékának megvalósítása a kötött játékfolyamatok és ötletjáték során. Kézilabdában és labdarúgásban a mezőnyjátékosra és a kapusra vonatkozó szabályok ismerete, betartása.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> érzékszervek külön-külön és együttes működése.</p>
<p><i>Röplabdázás</i> <i>Technikai elemek tökéletesítése, alkalmazása</i> A labdaérintés biztonságának, a labda tudatos és pontos helyezésének gyakorlása, a hibaszázalék csökkentése, az élvezhető, folyamatos játék elérése érdekében. Gurulások, vetődések. Célba ütések és érintő labdatovábbítások mozdulatlan céltárgyra vagy társhoz. A sáncolás technikája egyénileg és párban. Az ütés és a sáncolás fedezése. Tanult támadási technikák gyakorlása, a felső egyenes nyitás differenciált továbbfejlesztése növekvő távolságról, ügyesebbek felugrásból. A feladás technikájának biztonságos alkalmazása alkar- és kosárérintéssel egyaránt. „Röptenisz”, szabadon választott vagy megkötött érintésfajtaival. Rövid és hosszú labdaátadások talajon vagy levegőben. <i>Taktikai továbbfejlesztés</i> Átadások, átvételek mélységi, szélességi játékhelyzetek kialakításával. Védekezések különböző állásrendek szerint, a csillagalakzat, alapvédekezési forma megtanítása. 4:2-es és az 5:1-es védekezési és támadási játékelemek elsajátítása. Ütő és sáncoló játékosok melletti védekezés, sánc mögötti ütött vagy ejtett labdához való elhelyezkedés. Röplabdában a forgásszabály, az első és második sorra vonatkozó főbb megkötéseknek való</p>	

<p>megfelelés, a háló és a labda hibás érintése szabályai és a labdára, emberre vonatkozó területelhagyás értelmezése.</p> <p>Bonyolultabb – kooperatív, kreatív – testnevelési és sportjátékok. A sportjátékokra való előkészítésen túlmutató, stratégiai jellegű, az életszerepekre felkészítő és inklúzióra érzékenyítő játékok.</p>	
<p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az animáció alkalmazása a játékok továbbfejlesztésében. A testnevelési és sportjátékok mozgásai, szabályrendszere egymásra épülésének megértése. A legfontosabb játékvezetői jelzések ismerete. A sportjátékok transzferhatásának felismerése és az egyén fejlődése szempontjából lehetséges összefüggések értelmezése. A páros és társas kapcsolatokban konstruktív konfliktusmegoldás. Sportjáték-történeti ismeretek, érdekességek iránti érdeklődés, tájékozottság a témában. A sportjátékok kiemelkedő magyar bázisai, nemzetközi sikerei. A személyes biztonság és társak biztonságának védelme a játékszituációkban, a döntésekben pedig a baleset-megelőzés fontosságának tudatos képviselése. Az alkotó, kooperatív mozgásos tevékenységek kezdeményezése, az ötletek kulturált megfogalmazása és megvalósítása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Játékrendszer, taktika, támadási rend, védelmi rend, önszerveződés, problémaorientált taktikai megoldás, támadási stratégia, védekezési stratégia, megegyezésen alapuló játék, ráfordulás, befutás, hármass-nyolcas, ütés-sáncolás fedezése, eséstompítás, bevetődéses-bedőléses lövés, sportágspecifikus bemelegítés.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Torna jellegű feladatok</p>	<p>Órakeret 30 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A differenciált gyakorlatok átlagos mozgásbiztonsággal, szükség esetén segítő biztosítással. Esztétikus, fegyelmezett végrehajtás. A differenciált gyakorlási mennyiség és minőség okai, következményei. Gyengeségek ellensúlyozása képességfejlesztéssel, gyakorlással. Részleges önállóság és segítségadás az egyéni, páros és társas feladatokban.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A koordináció, a cselekvésbiztonság, a zenéhez illeszkedés továbbfejlesztése a torna jellegű sorozatok során a már ismert és új elem-és motívumkapcsolatokkal is. Az önállóság és kooperativitás növelése a mozgásrendszer működtetésének minden területén: bemelegítésben, képességfejlesztésben, gyakorlásban, versenyzésben, versenyrendezésben. Az erősségek és gyengeségek figyelembevétele, egyéni célirányos fejlesztések. A közös tervezés, kivitelezés során a kellő határozottságú és öntudatú kommunikáció fejlesztése. A gyakorlatok jó tartással, biztos kiállással történő, esztétikus,</p>	

gördülékeny végrehajtásának elérése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Gimnasztika <i>Rendgyakorlatok gyakorlása</i> A korábbi évfolyamokon gyakoroltak alkalmazása az óraszervezés funkcióinak megfelelően. <i>Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok végzése</i> A gyakorlatok variálása szempontjai szerinti változatok: pl. mozgásütem változtatása, kiinduló helyzet és kartartás változtatása. Változatos eszközök, kéziszeres – thera band, gyógylabda, homokzsák stb. – alkalmazása a helyi felszereltség függvényében. 8–16 ütemű gimnasztikai gyakorlatok, egyidejű mozgáskapcsolatok, aszimmetrikus sorozatok. <i>Összetett, komplex, fizikai képességeket fejlesztő gyakorlatok végzése</i> Szabadgyakorlati alapformájú és természetes gyakorlatok differenciáltan, egyénre szabottan, az egyéni optimumra törekvéssel. Az ízületi lazaság megtartása, fokozása gimnasztikai és stretching gyakorlatokkal. Az aktív és passzív izomnyújtás hatásának elkülönítése. Erőgyakorlatok az egyén számára optimális ellenállás leküzdésével. Az agonista és antagonisták izmok arányos, harmonikus fejlesztése. Anaerob állóképességet fejlesztő eljárások a gimnasztika eszközeivel. Az egyensúlyozás gyakorlatai: dinamikus gyakorlatok guggolásban, talpon, lábujjon, forgómozgásokkal sorozatban. Mászások, függeszkedések differenciált követelménnyel, az egyéni fejlődést követő rendszeres kontrollal.</p> <p>Torna, sporttorna Talajon és <i>a helyi tanterv szerint választott egy szeren</i> a korábbi követelményeken nehézségben túlmutatva, <i>és/vagy egy másik szer</i> mozgásanyagának tanulása, gyakorlása. <i>Akrobatikus gyakorlatok – talajtorna</i> Tartásos gyakorlatalemek, elemkapcsolatok gyakorlása: tarkóállás, fejállás, kézállás, mérlegállások, spárgák, hidak, mozgásos gyakorlatalemek gyakorlása: gurulóátfordulások különböző irányokba, gurulóátfordulás hátra–tolódás kézállásba, tarkóbillenés, fejenátfordulás, kézenátfordulás oldalt, vetődések, átguggolások, átterpesztések, lábkörzések, dőlések, felállások egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban, az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése differenciáltan. <i>Összefüggő gyakorlatsorok – társas talajtorna</i> Gyakorlás során az egyéni optimum, önálló bővítés megjelenítése az elemkapcsolatokban, sorozatokban. Az esztétikus és harmonikus előadásmód igénye (feszítések, fejtartás, válltartás, spicc) mint minőségi elvárás megjelenik a hibajavítás, az ismétlések során.</p>	<p><i>Fizika: egyensúly, mozgások, gravitáció, szabadesés, szögelfordulás.</i></p> <p><i>Biológia-egészségtan: az izomműködés élettana.</i></p>

<p>Páros gyakorlatok önálló összeállítása cselekvésbiztos szinten elsajátított talajtorna-elemek kreatív felhasználásával, a szükség szerint beépített segítségadást tartalmazva.</p> <p><i>Szertorna-gyakorlatok</i></p> <p>A gyakoroltatás során egységesen az alapformában és differenciáltan a variációkban, az elemek mennyiségének és nehézségi fokának továbbfejlesztése differenciáltan, egyénre szabottan történik.</p>	
<p><i>Szertorna, gyakorlás tornaszereken fiúk számára</i></p> <p>Korlátlan – terpeszülés, harántülés, nyújtott támasz, hajlított támasz, oldaltámaszok, lebegőtámasz, lebegő-felkartámasz, felkarfüggés, alaplendületek támaszban és felkarfüggésben, beteresztések, terpeszpedzés, támlázás, szökkenés, fellendülés előre terpeszülésbe, felkarállás, felugrás beteresztéssel támasz ülőtartásba, vetődési leugrás, kanyarlati leugrás.</p> <p>Nyújtón – kelepfelhúzóadás támaszba, alaplendület, lendület előre 180 fokos fordulattal, ellendülés, alálendülés, kelepforgások, térdfellendülés, billenés, támaszból homorított leugrás hátra, alugrás, nyílugrás.</p> <p>Gyűrűn – kéz- és lábfüggések, függések, lefüggések, mellső függőmérleg, hajlított támasz, nyújtott támasz, alaplendület, lendületvétel, húzóadás-tolódás támaszba, vállátfordulás előre, homorított leugrás, leterpesztés hátra.</p>	
<p><i>Szertorna, gyakorlás tornaszereken lányok számára</i></p> <p>Gerendán – állások, térdelések, ülések, fekvések, térdelőtámaszok, mérlegek, guggolótámaszok, fekvőtámaszok, támaszban átlendítés, belendítés, hasonfekvésből emelés fekvőtámaszba, térdelőtámaszba, fordulatok állásban, guggolásban. Szökdelések, lábtartáscserék, felugrás egy láb át- és belendítéssel, homorított leugrás, terpesz csukaugrás.</p> <p>Felemáskorlátlan – támaszok, harántülés, térdfüggés, fekvőfüggés, függőtámasz, függésből lendítés, átguggolás, átterpesztés fekvőfüggésbe, pedzés, lendület előre-hátra függésben, támaszban lendület lebegőtámaszba, kelepfellendülés támaszba, fordulat fekvőfüggésben, térdfellendülés, guggoló függőállásból fellendülés támaszba, támaszból átfordulás előre fekvőfüggésbe, felugrás támaszba, felugrás függésbe, leugrás támaszból, alugrás, nyílugrás.</p> <p>Bemelegítés a torna gyakorlásához, együttes bemelegítési modellel, majd önálló mozgássorral.</p> <p>Célszerű gyakorlási és gyakorlásszervezési formációk működtetése önállóan.</p> <p>A segítségadás technikái, felelős külső kontrollal – a tudatos hibajavítás beépítése a mindennapi gyakorlási szokásokba.</p> <p>Alkalmazás <i>verseny</i>situációkon keresztül, az egyszerű szabályok – pontozási hierarchia és szemlélet – gyakorlása.</p> <p>Ritmikus gimnasztika</p> <p>Az esztétikus, szép és nőies mozgásokat, alakformálást, minőségi interpretálást segítő kondicionális és koordinációs képességfejlesztő eljárások megismerése, gyakorlása. A ritmusérzék továbbfejlesztése,</p>	<p><i>Művészetek: az esztétika fogalma.</i></p>

<p>önálló zeneválasztásra lehetőség a szélsőségektől való elhatárolódás mellett. Önálló bővítési lehetőség, önálló gyakorlatrészek hozzáadása a minimumhoz, páros és csoportos interpretációk támogatása.</p> <p><i>Szabadgyakorlatok gyakorlása</i> A 9–10. osztályban gyakorolt, előkészítő tartásos és mozgásos elemek és fő mozgások alapformái ismétlése és új, összetett formák gyakorlása.</p> <p>A kéziszerekre vonatkozóan lásd a 9–10. osztály tematikai egységét.</p> <p><i>Kötélgyakorlatok gyakorlása</i> <i>Lengetések:</i> oldalt lengetés; elől lengetés; fent lengetés; „fűnyíró”; 8-as figura.</p> <p><i>Kötéláthajtások:</i> egy, illetve páros lábon szökdeléssel, előre és hátra kötélahajtással állóhelyben és haladással; futás mindkét láb alatt történő áthajtással; helyben futás a joggoláshoz hasonló lábmunkával.</p> <p><i>Kombinációk:</i> oldalt lengetés egyik oldalra, majd páros lábon szökdelés közben kötélahajtás előre, ezt követően oldalt lengetés másik oldalra; ugyanez hátra kötélahajtással.</p> <p><i>Fordulatok:</i> 2x180° fordulat (egy oldallengetés közben 180° fordulat, majd kötélahajtás hátra a láb alatt, ezután a második 180° fordulat, majd kötélahajtás előre a láb alatt.</p> <p>8–10 elemből álló elemkapcsolat begyakorlása zenével a zene ritmusának, dinamikájának megfelelően.</p>	
<p>Aerobik A sportági jelleg – dinamikus, statikus erő, egyensúlyozás, lazaság, ruganyosság és ritmusérzék – megvalósításához szükséges előkészítő és rávezető gyakorlatok.</p> <p>A korábban tanult aerobik lépésgyakorlatok, alaplépések, haladások, karmozdulatok összehangolása, az aerobik kritériumainak való megfelelés fejlesztése a gyakorlás által: testtartás, mozdulatok precíz végrehajtása, szinkron a zenével és egymással.</p> <p>Rövid koreográfiák ismétlése magas cselekvésbiztonsággal (30–40°s).</p> <p>Páros, mikrocsoportos koreográfiák önállóságra törekedve, a szükséges optimális tanári irányítással.</p> <p>Aerobik-bemutatók egyszerűsített szabályokkal.</p> <p><i>Egyéb torna jellegű és táncos mozgásformák (választható)</i> A torna jellegű kondicionális és koordinációs képességek és készségek alkalmazása, fejlesztése más–a helyi lehetőségek szerint a helyi tantervben rögzített–mozgásrendszerekben.</p> <p>Gúlatorna, falmászás, gumiasztal, eszközös táncok, utcai táncok stb.</p>	<p><i>Ének-zene:</i> tempó, ritmus.</p>
<p>ISMERETEK–SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Az erősítő és nyújtó hatású gyakorlatok alapvető anatómiai és élettani ismeretei.</p> <p>Változtatási hajlandóság az egyéni hibás rutinokban.</p> <p>A nemnek megfelelő mozgás dinamikájának és/vagy harmonikus esztétikájának átélése és tudatos felvállalása.</p> <p>A divat és a média testkultúrára ható kedvező és kedvezőtlen</p>	

<p>tényezőinek szétválasztása (értékfelismerés, önértékelés). A saját és társ testi épsége iránti felelősségvállalás, a társak gyenge, esetleg sérült oldalának segítése, az erősségek elismerése, támogatása. Az egyéni és együttes helyzetből adódó sajátosságok mérlegelése, az objektív megoldások keresése. A zenei és az esztétikai kivitelezésre vonatkozó ismeretek. A tornasport sporttörténeti érdekességei („lovass nemzet vagyunk”).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Agonista, antagonisták izmok, aktív és passzív nyújtás, dinamikus egyensúly, társas talajtorna, forgásbiztonság, divatos mozgásrendszer, sporttánc.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Atlétikai jelegű feladatok	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	<p>Térdelő-, álló- és repülőrajt versenyszerű helyzetekben. Iramszakasz, egyéni irambeosztás. Különböző botátadási technikák a váltófutásban. Optimális lendületszerzés, elrugaszkodás, repülőfázis, biztonságos leérkezés az ugrásokban. A hajítás, lökés különbözőségei a mozgásban és a fizikai mutatók terén.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyén számára előnyös atlétikai mozgásformák kiválasztása és önálló gyakorlása révén az önismeret fejlesztése. A már elsajátított atlétikai futó-, ugró-, dobószámok versenyszabályainak a korosztályos előírások szerinti alkalmazása és betartása. Motiváló eljárások az egyéni eredmény, edzésteljesítmény javítására. A mérhető teljesítményeken alapuló objektív ellenőrzés elfogadtatása, beépítése a személyes aktivitásokat befolyásoló döntéshozatalba. A folyamatos és visszatérő gyakorlás szerepének, jelentőségének, hatásának tudatosítása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Futások <i>Rövidtáv, váltófutás, gátfutás</i> A gyorsfutás technikáját javító gyakorlatok változatos végrehajtása. A kedvező rajthelyzet kialakítása, segédvonalak kijelölése. Eredményorientált együttműködés váltófutásban. Váltók alakítása, versengések. A gátvételi technika alkalmazása magasabb akadályon, léceken, gáton 4–5 lépéses ritmusban. <i>Középtáv, folyamatos futás, tájékozódási futás</i> A különböző távokhoz illeszkedő futótechnika kiválasztása. Jártasság az adott távhoz szükséges versenytempó és irambeosztás megválasztásában. Állóképesség-fejlesztő módszerek rendszeres alkalmazása és teljesítményének nyomon követése. Ugrások A lépő és guggoló, a homorító távolugrás (differenciáltan a legügyesebbeknek) jellemzőinek ismerete, gyakorlati alkalmazása a</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> szénhidrátlebontás. <i>Fizika:</i> hajítások, energia. <i>Történelem,</i> <i>társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az olimpiai eszme. Az újkori olimpiák története.</p>

<p>valós méretű elugró felületről elugorva. Választás a magasugró technikák közül. 5–7 lépéses, egyénileg kialakított nekifutással, a testi adottságok alapján differenciált elvárások szerinti versenyszerű végrehajtás. Sorozat szökdelések végrehajtása. 1–3 lépéses sorozat elugrás, illetve sorozat felugrások technikajavító végrehajtása. Gyorsuló nekifutás optimális távolságról.</p> <p>Dobások Az egy- és kétkezes vetések technikái. Lendületvétellel egykezes vetés végrehajtása. Vetések negyed- és egész fordulattal, a perdület iskolázása. Optimális lendületből történő hajítás. Választás az egyes lökő mozdulatok közül. Az optimális kidobási szög, sebességre és magasságra törekvés. Célba és távolságra dobások hajító, lökő és vető mozdulattal. A különböző dobásformákkal a törzsizom sokoldalú erősítése.</p> <p>ISMERETEK – SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS A gátfutás lendítő és elrugaszkozó lábmozgásának ismerete. A középtávok állórajtra vonatkozó szabályainak, a köríven futás szabályszerűségeinek, a repülőrajt előnyeinek ismerete. A savasodás jellegzetes hatásainak és teljesítőképességre gyakorolt hatásának ismerete. Az iram és tempó megválasztása szempontjainak ismerete. A nekifutás módosítása szükségszerűségének ismerete. Információk a passzív mozgatórendszer megterhelését, károsodását okozó erőedzésekről. Az olimpiákon szereplő atlétikai versenyszámok ismerete. A magyar olimpiai futó-, ugró- és dobóeredmények ismerete. „A gyorsabban, magasabbra, erősebben” jelmondat értelmezése. Önmagához képest a legjobb teljesítmény elérésére törekvés, a siker átélése, a kudarc elfogadása és az azzal való megküzdés. Az élettani különbségek ismerete.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyéni reakcióidő, mozdulat- és mozgásgyorsaság, váltás közbeni alkalmazkodás, korrekció, holtpont, lépő, homorító és ollózó technika, átlépő, guruló, hasmánt- és flop-technika, optimális nekifutás, felugrási ritmus, előfeszítés, becsúszás, vetés, perdület.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek	Órakeret 30 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A test feletti uralom szokatlan, új mozgásszituációkban. A baleseti kockázatok mérlegelése. Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges gyakorlási és balesetvédelmi alapfogalmak, eljárások. Szabadban, teremben, spontán helyzetben végezhető egyéni, társas, csoportos mozgásformák.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A rekreációval gazdagított életvitelhez szükséges sportági, élettani, edzéselméleti ismeretek megszerzése. Az önállóan kezdeményezett társas vagy csoportos sportolás szervezési és lebonyolítási ismeretei, jártasságok megszerzése. A testnevelés újszerű tartalmakkal történő gazdagítása, az iskolai létesítményen belüli és tágabb környezetében lévő lehetőségek kihasználása sportolásra. A felnőtt kor sportos életviteléhez újabb mozgásformák, sportágak megismerése, családi és csoportos öntevékeny sportoláshoz szükséges mozgásműveltségbeli ismeretek megszerzése.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG <i>A helyi tárgyi feltételek függvényében legalább két választott sportági mozgásrendszer mozgásainak tanítása-tanulása a helyi tantervben szabályozottan.</i> A szabadtéri és élethossziglan üzhető mozgásformák (úszás, túrázás) hangsúlyának megerősítése. Edzés a természet erőivel – játszóterek, szabadidőközpontok bevonása –, az adottságok kihasználásával, pl. jégpálya készítése. Újszerű mozgásfeladatok egyéb kihívásainak való megfelelés, pl. a közlekedésbiztonság területén a kerékpározás kultúráját szem előtt tartva. Sportolás közben a rutinok megerősítése a zöldfelület megóvásában, a tájhasználatban, az épületek megóvásában, az energia, a vízhasználat, a dohányzás elleni küzdelem és a hulladékgyűjtés, újrahasznosítás területén. A családi, baráti, munkahelyi csoportos és öntevékeny sportolásra való felkészítés, az önszerveződéshez szükséges ismeretek, jártasságok megszerzése. Társaságban is jól alkalmazható mozgásos kreatív, kommunikációs és kooperációs játékok tárházának bővítése. Egyszerű (akár saját készítésű) eszközökkel szerény tégigényű mozgásformák elsajátítása (ugrókötelezés, asztalitenisz, lengőteke, tollaslabda, minitrambulín, falmászás stb.)</p> <p>ISMERETEK – SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Szabályismeret és baleset-megelőzési információk a helyi tantervben kidolgozott alternatív sportok területén. A helyes öltözködés és folyadékfogyasztás a szabadtéren végzett sportolás során. A környezettudatos magatartás ismérvei, a testmozgások során az egyénnek önmagával, társaival és a természettel való harmonikus kapcsolata. A táborozási eszközrendszer megismerése, használatában jártasság szerzése (tájfutás, tájoló és térkép használata, sátorverés, vízitúra, vándortábor stb.). Egy választott alternatív sportágban a világelit teljesítményének ismerete.</p>	<p><i>Biológia-egészségtan: élettan.</i></p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rekreáció, edzettség, fittség, jó közérzet, teljesítőképeség, újrahasznosítás, példamutatás; környezettudatos természet- és építettkörnyezet-használat.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önvédelem és küzdősportok	Órakeret 16 óra
--	----------------------------------	----------------------------

Előzetes tudás	Biztonsági követelmények és a küzdésekkel kapcsolatos rituálé. Az indulatok feletti uralom. Egy-két önvédelmi megoldás, szabadulás a fogásból. A dzsúdó, illetve grundbirkózás alaptechnikái, szabályai.
-----------------------	---

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az akaraterő, a kitartás, a küzdőképesség, az önbizalom fejlesztése, a félelem leküzdése és a sportszerűség (fair play) szemléletének kiteljesítése. Küzdő típusú játékok tudatos alkalmazása a személyiségfejlesztésben, különös tekintettel az önuralomra, az önvédelemre, a társak tiszteletére és a szabályok elfogadására. A közösségben előforduló veszélyhelyzetek felismerése és kezelése.
---	--

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
--	----------------------------

<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG A küzdéseket előkészítő és rávezető gyakorlatok, játékok.</p> <p>Önvédelem – női önvédelem A közelharc alapelveinek alkalmazása a gyakorlatban. Az önvédelem 4–5 mozgásbiztonsággal végrehajtott megoldása. Gyakorlás nagy elemszámú ismétléssel, automatizáció.</p> <p>Grundbirkózás cselekvésbiztos gyakorlása: Alapállás, alaphelyzetek stabil alkalmazása, szabályos és erős fogások csuklóra, karra, nyakra, derékra, rögzített kilendítések, keresztfogások. Emelések hónaljfogással, derékfogással, kevert fogással. A mögékerülések és kiemelések különböző változatai, dobástechnikák, leszorítások alkalmazása. Az eredményes földharc technikájának elsajátítása. Egyéni és csapatversenyek, küzdési taktikát igénylő feladatok játékos formában és páros küzdelmek.</p> <p>Dzsúdó sportági készségfejlesztés: A 9–10. osztályban tanult technikák és taktikák továbbfejlesztése. Az egyensúlyt stabilizáló és azt kibillentő gyakorlatok, testsúlyáthelyezések, irányváltoztatások, előre, hátra, oldalra gurulások. Szabadulás különböző fogásokból (karfogás, ölelőfogás, fojtás). Támadás-elhárítási módszerek. Tanult dobásokkal történő állasküzdelem. A tanult variációk mellett – a szabályok adta kereteken belül – önálló megoldások, sportszerű kreatív alkalmazások támogatása a</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: ókori olimpiák, hősök, távol- keleti kultúrák.</i></p>
---	--

<p>küzdelmek során, az állóharcban, a földharcban.</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS Önmaga megvédésének ismerete, a közelharc alapelvei ismerete. Az érzelem- és feszültség szabályozás, az agresszió megelőzése a küzdő jellegű sporttevékenységek révén. A sportági tudás adta előnyök megfogalmazásának képessége. A sportszerű küzdelem jellemformáló hatásának ismerete, elismerése. A megegyezésre készenlét képessége, a szabályok időleges, társ által megerősített felfüggesztésének, módosításának lehetősége.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Közelharc, viszonylagos erő kifejtés, fokozatosan növekvő erő kifejtés, sérülésmentes küzdelem, agresszió, önuralom, sportszerű harc.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Egészségkultúra és prevenció</p>	<p>Órakeret 35 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Rendszerbe szerveződő egészségtudatosság, döntésképeség az egészséges, aktív életmód érdekében. Relaxációs, terhelési, edzési és a test épségét, egészségét megőrző eljárásokból egy-két megoldás ismerete, alkalmazása. Jártasság a gerincvédelmet érintő minden tanult feladat megoldásában. A terhelés igazítása a tesztek eredményeihez. A testmozgás szerepének ismerete a káros szenvedélyek elleni küzdelemben.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az élethosszig tartó optimális, életkornak és testalkatnak megfelelő prevenciós és rekreációs mozgásos tevékenységek önálló működtetéséhez, bővítéséhez szükséges készségek és kompetenciák továbbfejlesztése. A stressz kezelése. Növekvő jártasság a mérések és az adatokra épülő önfejlesztés terén. Az edzésre, a teljesítmény növelésére és mérésére, a prevencióra, rekreációra kész fizikai és mentális állapot értékékként kezelése. A fenti állapot fenntartásához szükséges elméleti és gyakorlati tudás rendszerré szervezése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MOZGÁSMŰVELTSÉG Bemelegítés Általános és sportágspecifikus bemelegítő mozgásanyag feladatmegoldásai, a tervezés, szervezés, levezetés, értékelés megvalósítása. A labdajátékhoz, tornához, futáshoz, ugráshoz, dobáshoz, küzdéshez kapcsolódó bemelegítések általános és speciális jellemzőinek, mozgásainak elkülönítése szóban és gyakorlatban egyaránt. Edzés, terhelés A fejlődés, a megfelelő hatékonyság alapfeltételeinek biztosítása: jól szervezettség, a felesleges állásidők kiküszöbölése, szükséges mozgásterjedelem (idő, ismétlésszám), szükséges intenzitás</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> anaerob terhelés, az idegrendszer működése, a keringési rendszer működése, glikolízis, terminális oxidáció. <i>Fizika:</i> egyszerű gépek, erő, munka.</p>

<p>(sebesség, gyakorlatsűrűség, megfelelő ellenállás), terhelés–pihenés egyensúlya.</p> <p>Főbb témák:</p> <p>Kondicionális és koordinációs képességfejlesztés tervezése és megvalósítása a gyakorlatban egyénileg, párban, csoportban eszközök nélkül és különböző eszközök segítségével.</p> <p>A fizikai fittség típusai, fejlesztési lehetőségei. Önálló mozgásprogram-tervezés, a tervek bemutatása, próbája.</p> <p>Hagyományos és alternatív eszközök használata a helyi felszereltség függvényében pulzusmérő, medicinlabda, súlyzó, ugrókötel, erősítő gumiszalag, gimnasztikai labda, pilates roller, TRX, erőgépek).</p> <p>A képességfejlesztő eljárások bemutatása: intervallumos, ismétléses, tartós és ellenőrző módszerekkel edzésfolyamatok végzése.</p> <p>A rendelkezésre álló szabadidő megtervezésének eljárásaira tervek megismerése. Egyéni rekreációs megoldások bemutatása, foglalkozásrészlet vezetése. Konkrét sportági tevékenységre és mozgásanyagra fejlesztett kondicionális és koordinációs képességfejlesztés.</p> <p>Motoros tesztek lebonyolítása–központi előírás szerint.</p>	
<p>Az egészséges test és lélek megóvása</p> <p>A munkahelyi és egyéb ártalmak elleni védekezésre való felkészülés: a biomechanikailag helyes testtartás és az egészséges lábboltozat kialakításának és fenntartásának, a helyes légzésnek a gyakorlatai, az ülőmunka és a zárt tér ellensúlyozására szolgáló tevékenységek, a sportolás kedvező hatása a szenvedélyek megelőzésében.</p> <p>A stresszoldás gyakorlatai és a relaxáció.</p> <p>A megtanult és folyamatosan használt relaxációs módszerek tudatos alkalmazása a pályaorientációt és jövőképet építő lelki munkában, és a feszültségek szabályozása és az élet stresszhelyzeteivel való autogén megküzdés.</p> <p>A test-lelki harmónia fejlesztésének egyéb, alternatív megközelítése a helyi lehetőségek és programok szerint.</p> <p>A testtartásért felelős izmok kellő erejének és nyújthatóságának fejlesztése a helyesen végzett tartásjavító tornával (általános és konkrét sportági jelleggel).</p> <p>ISMERETEK, SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS</p> <p>Információk a passzív mozgatórendszer megterhelését, károsodását okozó erőedzésekről.</p> <p>A sportágak gyakorlásához megfelelően illeszkedő bemelegítő eljárások ismerete.</p> <p>A terhelésfokozás paramétereinek ismerete. A tudatos terhelésen, méréseken, önkontrollon alapuló teljesítményfejlesztés ismervei.</p> <p>Az edzéshatáshoz szükséges ingerek nagysága és gyakorisága, a pihenő idő jelentősége. Az alvás és ébrenlét megfelelő arányai, a sport szerepe az egészséges, nyugodt alvásban.</p> <p>A gerincsérülések, ártalmak elkerülési módozatainak ismerete.</p> <p>A sérült gerinc esetén az elsősegély ellátása és/vagy a sérülttel való helyes bánásmód ismerete.</p> <p>A stresszes állapot elleni tudatos védekezés ismerete.</p>	

<p>A növekvő teljesítmény, sporteredmény objektív elismerése, öröm a másik ember teljesítménye felett, pozitív megerősítés. Az öröm mint pozitív életérzés melletti tudatos döntés. A közös élmény, az egészség és a mozgásra fordított szabadidő megteremtésének egymást erősítő igénye (flow, motiváció). Felelősségvállalás a saját és a társak egészséges életmódja iránt.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Sportágspecifikus bemelegítés, mozgásterjedelem, intervallumos, ismétléses, tartós és ellenőrző módszer, terhelés-pihenés egyensúlya, ingernagyság, ingergyakorosság, gerinckímélet, relaxáció, flow.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p><i>Sportjátékok</i> A helyi tanterv szerint tanított két labdajátékra vonatkozóan: Önállóság és önszervezés a bemelegítésben, a gyakorlásban, az edzésben és a játékban, játékvezetésben. Az adott labdajáték főbb versenykörülményeinek ismerete. Erős figyelemmel végrehajtott technikai elemek, taktikai megoldások, szimulálva a valódi játéksituációkat. Ötletjáték és 2–3 tudatosan alkalmazott támadási formáció, együttműködés a védekezés szervezésében. A csapaton belüli szerepek való megfelelés. A csapat taktikai tervének, teljesítményének szakszerű és objektív megfogalmazása. A másik személy eltérő szintű játéktudásának elfogadása. Kreativitást, együttműködést, tartalmas, asszertív társas kapcsolatokat szolgáló mozgásos játéktípusok ismerete és célszerű használata.</p> <p><i>Torna jellegű feladatok</i> A torna mozgásanyagában az optimális végrehajtásra jellemző téri, időbeli és dinamikai sajátosságok megjelenítése. Önállóan összeállított összefüggő gyakorlatok tervezése, gyakorlása, bemutatása. Ambíció szerint önálló zeneválasztás, a mozdulatok a zene időbeli rendjéhez illesztése. A torna versenysport előnyei, veszélyei, a hozzá kapcsolódó testi képességek fejlesztése lehetőségeinek ismerete. Optimális segítségadás, biztosítás, biztatás. Hibajavítás és annak asszertív kommunikációja. Az izmok, ízületek mozgáshatárát bővítő aktív és passzív eljárások ismerete.</p> <p><i>Atlétika jellegű feladatok</i> A futások, ugrások és dobások képességfejlesztő hatásainak felhasználása más mozgásrendszerekben. Az atlétikai versenyszámok biomechanikai alapjainak ismerete. Az állóképesség fejlesztésével, a lendületszerzés, az izom-előfeszítések begyakorlásával a futó-, az ugró- és a dobóteljesítmények növelése. Az alapvető atlétikai versenyszabályok ismerete. Bemelegítés az atlétikai mozgásokhoz illeszkedően.</p>
--	--

Alternatív és szabadidős mozgásrendszerek

A helyi tantervben kiválasztott sportmozgás végzése elfogadható cselekvésbiztonsággal.

Uralom a test felett a sebesség, gyorsulás, tempóváltás, gurulás, csúszás, gördülés esetén.

Feladatok önálló tervezése és megoldása alternatív sporteszközökkel.

Az adott alternatív sportmozgáshoz szükséges edzés és balesetvédelmi alapfogalmak ismerete.

Az ismeretek alkalmazása az új sporttevékenységek során.

Önvédelem és küzdősportok

A szabályok és rituálék betartása.

Önfegyelem, az indulatok és agresszivitás kezelése.

Több támadási és védekezési megoldás, kombináció ismerete az önvédelemben, az álló- és a földharcban.

Egészségkultúra és prevenció

A bemelegítés szükségessége, megvalósítása élettani tényezőinek ismerete.

Az egészség fenntartásához szükséges edzés, terhelés megtervezése.

Relaxációs gyakorlatkészlettel tudatos védekezés a stresszes állapot ellen.

A feszültségek szabályozása és az élet stresszhelyzeteivel való autogén megküzdés.

A testtartásért felelős izmok erősítését és nyújtását szolgáló gyakorlatok ismerete, pontos gyakorlása, értő kontrollja.

A gerinckímélet alkalmazása a testnevelési és sportmozgásokban, kerti és házimunkákban, az esetleges sérüléssel szituációk megfelelő kezelése.

Általános sportműveltség, sporttörténeti és versenysportbeli elemi tájékozottság a hazai és nemzetközi élmezőny tekintetében egyaránt.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.10. Családi életre nevelés kerettanterve 1-12. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-12. évfolyam számára

CSALÁDI ÉLETRE NEVELÉS

A Nemzeti alaptanterv által megjelölt fejlesztési területek – nevelési célok között szerepel a családi életre nevelés mint olyan feladat, amelynek minden tantárgy célkitűzései között meg kell jelennie: „A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.”

A családi életre nevelés tantárgy (CSÉN) ezeket a célokat egységes rendszerbe foglalva valósítja meg, nem csökkentve ezzel a többi tantárgy szerepét. Mivel szükségképpen erkölcsi kérdéseket is érint, több közös területet tartalmaz az erkölcsstan tantárggyal. De kiemelnénk azt a tényt, hogy az erkölcsstan csak az 1–8. évfolyamon szerepel, míg a CSÉN a 12. osztályig kínál programot. Ezen kívül a CSÉN-nek speciális módszertana van, ami azt jelenti, hogy ha tapasztalható is átfedés bizonyos témákat illetően, a feldolgozás módja különbözik.

A tantárgy nagyobb tematikai egységekben valósítja meg nevelési céljait:

1. *A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége és a család működése*

Segíteni kívánja a diákokat abban, hogy a mindennapi életükben zajló történéseket jobban megértsék. Ez gondolkodó viszonyulás a mindennapi életükhöz. Ehhez egyrészt szükség van bizonyos ismeretanyag átadására. Másrészt a diákokban olyan szemléletmódbeli beállítódás kialakítása a cél, amely elemzően, tudatosan szétválasztja és ezáltal megismerteti a család komplex rendszerének a működését (családi szerepek, munkamegosztás a családban, családtípusok, a család nevelési stílusa, a szeretet kifejezésének módja, a családon belüli kommunikáció és a légkör, valamint a normák kialakításának rendje és megkövetelése, generációk együttélése, illetve ennek hiánya stb.). Ezáltal az életkor előrehaladtával egyre differenciáltabbá válik a diákok látásmódja, így a családi élet működéséből és azok összefüggéseiből egyre többet megismernek és megértenek. Egyre több példát látnak maguk előtt, amelyeket tudatosan alkalmazva elkerülhetik a káros, rossz berögződésből adódó sztereotip viselkedésminták alkalmazását és továbbadását, várhatóan a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. tapasztalható lesz az egyre kompetensebb viselkedés.

2. *Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés*

Jó kommunikációs képességek kialakítása és/vagy erősítése a diákokban, hogy tudjanak kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni, melynek során ki tudják fejezni érzelmeiket. Ismerjék meg a kapcsolatok buktatóit, és a változtatáshoz szükséges eszközöket. A konfliktusokat tanulják meg olyan fokon kezelni és megoldani, hogy azok ne rombolják kapcsolataikat, a tanult készségekkel azokat erősítsék és intimitásukat növeljék. Sajátítsák el, hogy az egészséges határok áthágása miatt esetenként megfelelő döntést kell hozniuk egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.

Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).

3. *Jellem és értékrend*

A tematikai egység célja, hogy a diákok értsék meg a jellem és az értékek szerepét és

fontosságát, alakuljon ki bennük egy stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend, amely hosszabb távon jellembeli változást és így viselkedésváltozást eredményezhet.

E tematikai egység szempontjából különösen fontos, hogy milyen emberképre alapoz a tantárgy, milyen sajátosságokat tulajdonítunk az érett személyiségnek:

- *Isméri, szereti és elfogadja önmagát*: folyamatosan mélyülő önismerete van, amely együtt jár önmaga (múltja, sebei, örömei, képességei és korlátai) derűs, őszinte elfogadásával és egyfajta egészséges önbizalom meglétével.
- *Érzelmileg érett*: józan valóságérzékelésének köszönhetően érzelmi reakciói megfelelnek az őt ért hatásoknak, azokkal egyensúlyban vannak. Képes ellenőrizni érzelmi és szexuális késztetéseit, megfelelő érzelmi egyensúlyra, biztonságra és optimizmusra tett szert, amely tulajdonságok segítségével képes kezelni a frusztrációval járó helyzeteket is.
- *Világos, személyiségébe beépített értékrendszere van*, szilárd viszonyítási pontok vannak életében, amelyek alapján választ kap a legalapvetőbb emberi kérdéseire (Ki vagyok? Merre tartok? Melyek a korlátaim és lehetőségeim az életben? stb.), és következetes, hosszú távra kiható, megalapozott döntéseket tud hozni.
- *Társas (szociális) kapcsolataiban kielégítő érettségre tett szert*, amely a mások jogainak és szükségleteinek ismeretében és tiszteletében, a más kultúrák és értékrendszerek megértésében, valamint a saját önállóság megőrzésében áll, úgy, hogy közben az ember másokkal őszintén kommunikál, meghallgatja és megérti gondolataikat, együtt dolgozik velük és értük. A saját boldogságát a mások boldogulásáért történő önzetlen elköteleződésben találja meg.
- *Tudatosan, nyitottan és cselekvő módon alakítja környezetét* (értelmi és operatív érettség). Ezen érettség segítségével új ismeretek birtokába jut, bővíti, tágítja, csiszolja és mélyíti eddigi tudását, képes rugalmasan és nyitottan új problémák megoldásába fogni, és kreatív módon hozzáállni a régiekhez.
- *Szakmailag megbízható*: összhang van a gyakorolt szakma és a végzéséhez szükséges képességek elsajátítására vonatkozó érdeklődés között.
- *Lelkileg érett*, azaz a lényének legmélyéből fakadó igényeket tudatosítja, elfogadja, és olyan értékekre irányuló nyitottsággal rendelkezik, melyek választ tudnak adni mélyről jövő igényeire, legbensőbb kérdéseire.

4. *Önismeret és érzelmi intelligencia*

Cél a diákok helyes önértékelése kialakulásának elősegítése, hogy képessé váljanak felismerni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni saját erősségeiket és gyengeségeiket, valamint megtanulják önmagukat az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül értékesnek, fontosnak és hasznosnak látni. Emellett a diákok érzelmi fejlődésének elősegítése, hogy képesek legyenek saját és mások érzelmeit felismerni, megfogalmazni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni.

5. *Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok*

Segíteni kívánja a diákokat kisiskolás kortól kezdve a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai, lelki, viselkedésszerű változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakulásában, ahol a gyermek mint ajándék jelenik meg. Elő kívánja segíteni a párkeresés és a párválasztás sikerét. Fontos, hogy a diákok megismerjék a férfi-női párkapcsolatok formáit és az azokban megélt boldogság/csalódás lehetőségét, emellett kialakuljon bennük a családbarát

szemlélet. Kellően felkészüljenek a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton (házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra. Ezen túl elsajátíthatják az egészséges szexuális élethez szükséges ismereteket. Az emberi fogantatás és a magzati fejlődés szépségének megismerése kapcsán fogalmazódjon meg bennük, hogy az emberi élet érték a fogantatástól kezdve a természetes halálig.

6. *Útelágazások, zsákutcák, útvesztők avagy Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek*

A diákokban alakuljon ki a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége, amelynek alapja a döntési helyzet és a benne rejlő több/kevesebb választási alternatíva felismerése, majd a következményeik tudatosítása minél korábbi életkorban. Fontos tudatosítani a fiatalokban belső erőforrásaikat és felfedeztetni velük megerősítő kapcsolati hálójukat, továbbá a különböző normatív és egyéb típusú változásokat.

A különböző választási lehetőségek és azok következményeinek bemutatásával segítsük elő a veszélyhelyzetek felismerését, a fölöttük gyakorolható tudatos kontroll érzését, a felelős döntéshozatal kialakulását. Érzékenyítsük őket saját és mások helyzetének megértésére és elfogadására. Olyan ismeretek átadása és készségek fejlesztése a cél, amelyek elősegítik a segítségkérést (család, barátok és szakemberek felé) és segítségnyújtást, a problémakezelést és -megoldást.

Fel kell készíteni a fiatalokat arra, hogy a változások és veszteségek kezelésében legfőképpen a családnak és a rokonságnak kellene jelentenie a támogató hálót, tőlük várható és nekik nyújtandó a kölcsönös érzelmi, erkölcsi és anyagi támasz. A fiatalok esetében különösen fontos, hogyha a saját erőforrásaikat meghaladja a problémamegoldás, igényeiket megfogalmazva segítséget merjenek és tudjanak kérni, illetve el is fogadják azt a környezetüktől. Meg kell mutatni nekik, hogyha a család, a közeg, amelyben élnek, valamilyen okból nem tud támasz lenni, milyen közösségi vagy intézményi segítséget vehetnek igénybe. Sikeres küzdésük ugyanis utat nyithat az új életszakasz pozitívabb megélése, valamint a benne rejlő lehetőségek teljesebb kihasználása felé.

7. *Változások következményei és kezelésük*

A családi élet változások véget nem érő folyamata, ezért szükséges, hogy a diákok megtanulják elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket. A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadása sokféle lelki és mentális kompetenciát igényel. Cél mindezen kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.

Meg kell ismertetni a fiatalokkal azokat a lélektani folyamatokat, amelyek a változásokat kísérik, fel kell készíteni őket arra, hogy a változások okozta feszültséget, bizonytalanságot miként lehet a helyzet értelmi és érzelmi megértésével sikeresen kezelni.

Fel kell készíteni a fiatalokat azokra a konkrét, személyes változásokra, amelyekkel életükben a következő évek során találkozni fognak (pubertáskori identitáskeresés, intimitás, szülőkről való leválás, társsá és szülővé válás).

A családi életre nevelés foglalkozásai többnyire eltérnek a hagyományos tantervi óráktól. Új formát, oldottabb légkört és az óratartó pedagógus/védőnő/mentálhigiénés szakember és diák viszonyában egyenrangúságot feltételeznek és rugalmasságot igényelnek, melyben a felek megadják egymásnak a kellő tiszteletet, a szólás lehetőségét és a vélemény szabadságát. Az ismeretek átadása nagyon speciálisan történik. Az emberi méltóság, a tisztelet fontosságára neveléssel, a rávezetéssel, az elgondolkodtatással, a saját vélemény megfogalmazásával, a tudatosítással reményeink szerint a fiatalok az átgondolt kérdések és korrekt információk birtokában önálló, felelősen cselekvő, érett személyiséggé válnak, és

belső meggyőződésből tudnak jó döntéseket hozni életükkel kapcsolatban. Fontos tudatosítani bennük, a döntés az ő kezükben van, az ő felelősségük.

A tantárgy módszereiben legfőképp a nem formális tanulás eszközeit használja. Alsó tagozatosok esetében: rövid előadás, szemléltetés és játékos foglalkozás, a célok egyszerűbb formában történő megfogalmazása, direktebb állásfoglalás a pedagógus részéről. Több vizuális és mozgásos elem (segédeszközök: modellek, könyv, kifestő), a hangsúly a tapasztalati tanuláson, illetve a játékos helyzetillusztrációk bemutatásán van.

Fontos a nevelő rendelkezésre állása a diákok számára a személyes beszélgetésekhez; és a megválasztott technikák, eljárások összhangja a közvetíteni szánt értékekkel.

Mivel a tantárgy főként lelki, szellemi és mentális kompetenciák fejlesztésére és szemléletformálásra irányul, a diákok érdemjegy szerinti értékelése irreleváns. Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódóan előzetesen, majd a téma lezárását követően lehetőség van tájékozódó/visszajelző kérdőívek kitöltésére, de csak anonim formában.

A tantárgy sikerének kulcsa a foglalkozást tartó szakember és az osztály összehangolódása, a konkrét tematika és tanmenet adekvát, az adott osztályközösség érettségének és érdeklődésének megfelelő kidolgozása, melyet a pedagógus folyamatosan igazít az osztályhoz, attól függően, hogy az egyes témakörök feldolgozásakor milyen esetleges problémák, kezeletlen konfliktusok vagy váratlan reakciók kerülnek felszínre.

1–4. évfolyam

Az alsós gyermek élete a családhoz kötődik, annak ellenére, hogy napirendjének egyharmad részét az iskolában tölti, egyharmadát átalussza, és a fennmaradó egyharmadban lehet szüleivel. Ez az együtt töltött idő értelmi fejlődésének meghatározó része. Az alapvető viselkedési normákat otthonról, illetve a bölcsődéből és az óvodából hozza.

Az 1–2. évfolyamon a családi életre nevelés feladata az önismeret és a szűkebb (család) és tágabb (iskola) környezetében elfoglalt hely megismerése, értelmezése. Cél a közösséggé formálódás elősegítése, a diákokban a segítő attitűd mint alapértelmezett emberi hozzáállás kialakítása, az értékrend formálása, az érzelmek felismerésének és kifejezésének gyakorlása. Fontos rész a családon belüli szerepek és a munkamegosztás jelentőségének kiemelése, és a szeretet kifejezőmódjainak megismerése és gyakorlása.

A 3–4. évfolyamon a családi életre nevelés feladata mindannak az elmélyítése, melynek alapozása az előző két évfolyamban megtörtént, a visszatérő tananyag az egyes témákon belül mindig bővül újabb ismeretekkel, hiszen a diákok ebben az életkorban már magabiztosabbak mind az iskolai életben, mind a családban és a kapcsolataikban. Az időszak végére a korábban érő tanulók, főként lányok esetében megkezdődik a kiskamaszkor, a vele járó összes szépséggel és nehézséggel, ezért a serdülőkor főként testi jellemzőivel/gondjainak megjelenésével szükség esetén foglalkozni kell.

A családi életre nevelés órákon a gyerekeknek alkalmuk nyílik arra, hogy a szituációs játékok, helyzetgyakorlatok segítségével a már meglévő tapasztalataikat ötvözzék újabb ismeretekkel, és azokat megtanulják alkalmazni. A beszélgetések, az úgynevezett nyitott mondatok fejlesztik a tanulók anyanyelvi képességeit, az alsó tagozaton oly' fontos szóbeli szövegalkotást. A diákok a mesék, történetek, filmek, illetve a bábozás segítségével könnyebben helyezkednek bele egy-egy személy szerepébe, így a nehezebben kimondható is kimondhatóvá válik. Többek között a bensőben végbemenő folyamatok, érzelmek, melyek felismerése és megfogalmazása nagyon komoly jelentőségű családon belüli és kívüli kapcsolatok alakításában, a konfliktusok kezelésében. A változatos foglalkoztatási formák, a figyelemfelhívó szemléltető eszközök fenntartják a gyerekek érdeklődését. A direkt és indirekt csoportalakítások izgalmassá teszik a játékokat, illetve gyakoroltatják az elfogadást

abban az esetben, ha a tanuló éppen nem a barátjával került egy csapatba. Mindezen túl, a személyes történetek elmondása és meghallgatása, az értékek melletti kiállítás szolgálják az értékrend formálódását.

Az erkölcstannal való kapcsolódások, mivel maguktól értetődőek, nincsenek jelezve.

1–2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt. Az önkifejezés/önkifejeződés képességének fejlesztése a gyerekekben a családról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Én és a családom. A családdal kapcsolatos érzések megfogalmazása. – A család rendeltetése. – A közösen végzett munka öröme, a munkamegosztás jelentősége, közös teherviselés. A családon belüli szerepek, kapcsolatok alakulásának/felépítésének (szülő-gyerek, testvérkapcsolat), a családon belüli munkamegosztásnak a fontossága. – Családi gazdálkodás, takarékoskodás. – Képzeltbeli családok alakítása. – Az ideális család. Az ideális család (családkép) megfogalmazása – kinek mit jelent a család? – Szeretetnyelvek. A szeretetnyelvek jelentőségének mint a szeretet kifejezés eszközeinek megismerése, és ezek tudatos használatának gyakorlása a családban és/vagy az osztályközösségben. <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kik alkotják a családot? – Mit jelent számomra a család? – Hogyan fejezzük ki egymás iránti szeretetünket? – Hogyan viselkedem a testvéreimmel, szüleimmel? – Ki milyen munkát szokott elvégezni otthon? – Hogyan tudjuk úgy elosztani az otthoni feladatokat, hogy az ne legyen megterhelő egyes családtagoknak? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i> Sztuációs játékok, népmesék, történetek (pl. Janikovszky Éva:</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> család, családtagok, családon belüli feladatok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> érzelmek kifejezése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenehallgatás, daltanulás.</p>

Nem kell semmit elszüntetni), körjátékok, énekek-dalok (pl. Gryllus Vilmos és Halász Judit dalai), figyelemfelhívó szemléltető eszközök (szeretetskút, szeretetnyelv- virág, tartalmilag odaillő laminált színes feliratok, képek stb.).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szülői szeretet, testvéri szeretet, családtag, barátság, elfogadás, önzetlenség, figyelem másokra, munkamegosztás, tisztelet, bizalom, szeretetnyelv, szeretettank.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy erősítése.</p> <p>A konfliktuskezelési és -megoldó képesség fejlesztése.</p> <p>Az osztály- és iskolai közösség mint a családtól eltérő társas közösség kialakítása, erősítése.</p> <p>A barátság jelentőségének megismertetése – barát választása.</p> <p>Szemléletformálás – esélyegyenlőség.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <p>Társas kapcsolatok</p> <p>Én – te – mi – társas kapcsolatok, osztályközösség, barátság.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A jó barátok befolyásolhatják egymás tulajdonságait. – Hogyan lehet jó és rossz is egy barát? – A mesékben megjelenő barátságábrázolás. – Felelősségtudat a barát kapcsán. – Érzelmek jelentősége a barátságban. – A közösség szerepe az életben. – Hogyan gazdálkodom az időmmel, a szabadidő értékes eltöltése. – Hátrányos helyzetű személyekkel való kapcsolat (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.). <p>Kapcsolatkezdeményezés, -gondozás, -védelmezés. A kapcsolatok buktatói, és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése.</p> <p>A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.</p> <p>Kommunikáció</p> <ul style="list-style-type: none"> – Egymás meghallgatása. – Elfogadó, segítségnyújtó attitűd előtérbe helyezése és kifejezése. – Gondolatok és érzelmek megfogalmazásának és kifejezésének gyakorlása. <p>Konfliktuskezelés</p> <ul style="list-style-type: none"> – Veszekedés-kibékülés, családi és iskolai szituációk. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom: mesék; szövegértés, szövegalkotás.</i></p>

<p>Egymás tudatos elfogadása, a kölcsönös segítségnyújtás mint attitűd elfogadása, és az ezekhez kapcsolódó kommunikációs képességek gyakorlása.</p> <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Mitől barátság a barátság? – Én milyen barát vagyok? – Miért kellene a barátok? – Miről ismerem fel, ha valaki barátkozni akar velem? – Hogyan tudunk sokáig barátok maradni? – Mitől lesz közösség az osztály? – Miért fontos, hogy közösségben legyünk egymással? – Hogyan viszonyuljak az idősekhez, a romákhoz, a fogyatékos személyekhez? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Filmvetítés és órai feldolgozás (Shrek és a szamár barátsága), mesék, történetek (pl. Varga Katalin: Kisbence elrontja a farsangi táncot, Cotlik-Buhtz: A pótmama, Gárdonyi Géza: Flórián, Leszkai András: Moha bácsi meséi), figyelemfelhívó szemléltető eszközök (pl. tartalmilag odaillő laminált színes feliratok, képek), szituációs játékok.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alkalmazkodás, önfegyelem, segítőkészség, jellem, önzetlenség, elfogadás, tisztelet, bizalom, humor, közösség, igazmondás, tudatosság, bátorság, kitartás, gúnyolódás, pletyka.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jellem és értékrend	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodásra nevelés, szocializáció és a társas érintkezés fejlesztése, közösségi szabályok megismertetése és elfogadtatása. Személyes külső-belső tulajdonságok felismerése és megfogalmazása, a lelkiismeret fogalmának megismerése, az alapvető illetmáni kérdések tisztázása és készségszintű elsajátítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A jellem, érték, értékrend, a jó és a rossz, a lelkiismeret, mint fogalmak tisztázása. – Közösségi szabályok, normák. – Meseszereplők osztályozása: jó-rossz tulajdonságokkal való azonosulási képesség vizsgálata, önmagára vetítése; (erények-jellemtelen viselkedés). – Illetmáni vonatkozások, magatartási formák (bemutatkozás, köszönés, tegeződés-magázódás, férfi-nő, gyermek-felnőtt viszonyának megismerése, viselkedés a különböző intézményekben, fogyatékosági etikett). 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Mesék, meseszereplők. Udvariassági formulák.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Felelősségtudat erősítése, magunkért és másokért érzett felelősség. <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Milyen az értékes ember? – Mit szabad, és mit nem? – Honnan tudjuk, hogy mikor teszünk jót és mikor nem? – Hogyan kell illendően viselkedni társaságban, felnőttek jelenlétében, idegen helyen? – Kinek, mikor és hogyan kell köszönni, bemutatkozni? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Filmvetítés és órai feldolgozás, mesék, történetek (Levente Péter: Hogyan mutatkozzunk be?) Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lelkiismeret, jellem, érték, értékrend, erény, jó-rossz tulajdonság, önfogadás, kitartás, türelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önismeret és érzelmi intelligencia	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önismereti képesség fejlesztése. A kommunikációs képesség javításával az érzelmi intelligencia fejlesztése.	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Külső-, belső ismertetőjegyek – tulajdonságok. A saját külső- és belső tulajdonságok felismerése, felsorolása. – A test és lélek fogalma. A test és a lélek szó jelentésének helyes értelmezése. – Születési adottságok, családi jellegzetességek, rendellenességek és ezek elfogadása. – Saját maga megítélése – születésnap jelentősége. – Összehasonlítás: kicsi (ovis) nagy (iskolás), életviteli különbségek. – Érzelmek felismerése, megfogalmazása, jelentősége a jellem alakulásában. – A fantázia jelentősége, használata, kitalált történet önmagáról (jellemábrázolás). <p>Az én-te-mi fogalomkörének megismerése. Az alapérzések megfogalmazásának, kifejezésének gyakorlása. A kommunikációs képesség javulása/javítása. A szókincs bővülése/bővítése. Az önkifejezés igényének, az önbizalomnak, valamint az identitástudatnak az erősödése/erősítése.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok, hasonlóságok és különbségek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> képzelt vagy valós események, személyek ábrázolása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> napirend.</p>

<p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ki vagyok én? Milyen vagyok? Milyen szeretnék lenni? – Kik az én szüleim? Miben hasonlítok rájuk? – Milyen lennék, ha... (egy tárgyba, egy állatba, egy növénybe, egy másik emberbe stb. beleképzelem magam hasonlóság alapján). – Mik a kedvenceim? Miket nem szeretek? – Milyen vagyok, ha örülök, ha haragszom, ha bánat ér, vagy ha unatkozom? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Tanulók kiskori fényképe az összehasonlításhoz, szituációs játékok, népmesék, történetek (pl. Lázár Ervin: Manógyár; Max Lucado: Értékes vagy – 1. osztály, Különleges ajándék mesesorozat – 2. osztály), bábozás, figyelemfelhívó szemléltető eszközök.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Figyelmesség, empátia, fogyatékoság, türelem, példakép, fegyelmezettség, öröm, bánat, düh, egykedvűség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A diákok segítése a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az ember kétneműsége, a biológiai nem. Lánynak/fiúnak születtem. – Egészségvédelmi és higiénés szabályok betartása. Az évszaknak megfelelő öltözködés, tiszta fehérnemű. A WC megfelelő használata, kézmosás. A nemi szervek tisztántartása. – Családon belüli szerepek. <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Miért jó, hogy lány/fiú vagyok? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Fiús/lányos játékok, szituációs játékok, helyzetgyakorlatok, foglalkozások nemenkénti csoportbontásban, nemi identitás erősítő mesék, történetek, irányított beszélgetés, bábozás, rajzoltatás, tánc.</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> tisztálkodás, szűrővizsgálatok.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egészség, betegség.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nőiesség, férfiasság, megfelelő tulajdonság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felelős gondolkodás és a döntésképeség fejlesztése, választási alternatívák felismerése, valamint a választások következményeinek tudatosítása minél korábbi életkorban. Az egészség mint érték tudatosítása, a testi-lelki egészség fogalmának bevezetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egészség mint érték. – Csak egy életem van. – A fogyatékos emberek. – Érzéseink kifejezésének fontossága az egészségmegőrzésben. <p>A döntési képesség, a felelős gondolkodás kialakítása, a döntési helyzetekre való felkészülés/felkészítés előtérbe helyezése.</p> <p>Saját erőforrásokat meghaladó problémamegoldás esetén képesség az igények megfogalmazására, esetleges segítségkérésre, illetve a segítség elfogadására.</p> <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Mi az egészség? (Jól vagyok testileg és lelkileg.) – Fontos-e nekem az egészségem? Kitől, mitől függ az, hogy egészséges vagyok/leszek-e? – Hogyan vigyázok az egészségemre? (Testileg és lelkileg.) – Hogyan tudok más testi/lelki egészségére vigyázni (Családban, iskolában stb.)? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Mesék, életből vett példák, személyes történetek, szituációs játékok, rajzoltatás, filmvetítés és órai feldolgozás, szemléltetés: figyelemfelhívó szemléltető eszközök.</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> tisztalkodás, táplálkozás, mozgás, szűrővizsgálatok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Testi-lelki egészség, érték, megelőzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Változások kezelése, következményei és kezelésük	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadása sokféle lelki és mentális kompetenciát igényel, ezért cél mindezen kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Betegség a családban. – Veszíteni játékban, sportban. – Testvérem születik/született. <p style="padding-left: 40px;">A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azzal járó nehézségek elviselése toleranciaszint emelése.</p> <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hogyan viselkedem, ha beteg van a családban? – Hogyan viselkedem, ha veszítek? – Mit jelent számomra, ha veszítek? – Veszíteni tudni kell. Hogyan? – Nem vagyok értéktelenebb, ha veszítek? – A fogyatékoság kérdése. – Kistestvérem születik/született, Mi lesz/lett velem, örüljek vagy sírjak? <p><i>Javasolt módszerek, eszközök</i></p> <p>Érzékszervi játékok, szituációs játékok, mesék, történetek, bábozás, rajzoltatás, beszélgetés, filmvetítés és órai feldolgozás, szemléltetés: figyelemfelhívó szemléltető eszközök.</p> <p><i>Minden témánál fontos az érzések megfogalmazása, kifejezése!</i></p>	<p><i>Környezetismeret:</i> család, családi szerepek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> teendők betegség esetén.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> verseny, győzelem, vereség, fair play.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Alkalmazkodás, rugalmasság, változás-állandóság, veszteség, összetartás, találékonyság, beilleszkedés, elfogadás.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben; – ismeri és betartja az illemszabályokat; – megtanulja a családi szerepekhez (anya, apa, gyermek) kapcsolódó feladatokat, és törekszik rá, hogy saját feladatait napi rendszerességgel elvégezze, és részt vegyen a házimunkában; – genetikai nemének megfelelő nemi identitása erősödik; – megpróbálja saját magát és családját bemutatni, jellemezni, van fogalma jóról és rosszról, testről és lélekről, lelkiismeretről; – igyekszik felismerni és megfogalmazni az érzéseit; – törekszik mások, főként családtagjai iránti szeretetének kifejezésére; – szükség esetén nyitott a segítség nyújtására, illetve elfogadására; – ismeri és betartja az alapvető higiénés és balesetmegelőzési szabályokat. <p>Mіндеzek kapcsán a tanulóban kialakul egy elfogadó, pozitív attitűd a közösséggel, családdal, saját magával és a másik emberrel, a hátrányos helyzetű emberekkel kapcsolatban.</p>
--	---

3–4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A családban megszerzett tapasztalatok, élmények; mesék. Szülői magatartás, az előző években család-órán tanultak, újabb tapasztalatok, élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt. Családon belüli kommunikáció és az érzelmek, a szeretet kifejezésének jelentősége. A diákok látásmódjának differenciáltabbá tétele. Társadalmi szinten rögzült, káros sztereotípiák lebontása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A család mint a társadalom alapegysége. – A család mint kulturális egység – szokások, hagyományok. <p>A család mint intézmény elhelyezése a szűkebb és tágabb környezetben, a társadalomban; szerepének megnevezése az egyén és a közösség viszonylatában, kulturális, társadalmi szempontból.</p> <p>A családon belüli szokások, hagyományok és a múlt ismeretének megismerése, jelentőségének tudatosulása.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Családfa. – A közösen végzett munka öröme, a munkamegosztás jelentősége, közös teherviselés – káros sztereotípiák. – Családi gazdálkodás, családi költségvetés, zsebpénz, takarékoskodás. – Szeretetlenyek. <p>A szeretetlenyek tudatos használata nem csak családon belül, hanem az osztályközösségben is.</p> <p>A családi élet működésében lévő összefüggések minél szélesebb körű megértése/felfogása, ezáltal a tanulóknak a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. egyre kompetensebb viselkedése.</p> <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hol helyezkedik el a család mint közösség és mint egység? – Mi a jelentősége és a szerepe a családnak a társadalomban és a kultúrában? – Mit jelent számomra a család? – Mit jelent a sztereotípiák szó, hogyan tudunk felülemelkedni a káros berögződéseken? Miért fontos ez? – Hogyan ismerjük fel egymás szeretet iránti igényét a családon belül és más közösségekben? Mi ennek a jelentősége? <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Érzékszervi játékok, szituációs játékok,</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> család, családi szerepek, családtörténet.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi gazdálkodás, költségvetés.</p>

népmesék, történetek (pl. Gáli József: Mese a lányról, aki maga volt a tűz), énekek-dalok (pl. Gryllus Vilmos és Halász Judit dalai), figyelemfelhívó szemléltető eszközök (pl. szeretetkút, szeretetnyelv-virág, tartalmilag odaillő laminált színes feliratok, képek).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sztereotípiák, szeretetnyelv, családi szokás, hagyomány, kultúra, társadalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Az előző években család-órán tanultak, újabb tapasztalatok, élmények; mindennapi tapasztalat a médiáról, szülőktől, ismerősektől, barátoktól hallott információk, az iskolában környezetismeret órán megszerzett tudás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy erősítése. A konfliktuskezelési és megoldó képesség fejlesztése. Közösségépítés során a kölcsönös segítségnyújtás mint elfogadott attitűd megerősítése, és az ezekhez kapcsolódó kommunikációs képességek fejlesztése. Az önálló, kritikus vélemény megfogalmazására, a lényegkiemelésre, a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére vonatkozó képesség fejlesztése, ezáltal a fantázia, a szóbeli és írásbeli szövegalkotási képesség fejlesztése. Szemléletformálás – esélyegyenlőség.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <p>Társas kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> – Közösségépítés (osztály, iskola). – Elfogadó, segítségnyújtó attitűd megerősítése és begyakorlása. – Hátrányos helyzetű személyekkel való kapcsolat (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.). <p>Képesség kapcsolatok kezdeményezésére, gondozására és védelmezésére; a kapcsolatok buktatóinak megismerése és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése.</p> <p>A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.</p> <p><i>Kommunikáció</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A tömegkommunikáció eszközeinek megismerése (újság, rádió, internet, tévé, plakát, könyv, telefon). – A reklámok tartalmának, az internet veszélyeinek, az írott média hasznának értelmezése. – A média helyes használatának megismerése. – Az önálló vélemény, gondolatok és érzelmek megfogalmazásának gyakorlása írásban és szóban. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotás, érvelés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a média sajátosságai.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Valós és fiktív elemek megkülönböztetése és a kritikai látásmód gyakorlása. – Reklámkészítés csapatban. <p>A média mint tömegkommunikációs eszköz szerepének és jelentőségének megismerése, és tartózkodás a káros, romboló hatásától.</p> <p>Konfliktuskezelés</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az érzelmek szerepének tudatosítása az ellentétek, veszekedések kialakulásában, kezelésében. <p><i>Javasolt módszertani eszközök:</i></p> <p>Filmvetítés és órai feldolgozás, történetek, figyelemfelhívó szemléltető eszközök, szituációs játékok, Média Tudor oktatási program használata.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, tömegkommunikáció, reklám, internet, tv, óriásplakát, valóság és fikció, rábeszélés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jellem és értékrend	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A korábban tanult közösségi szabályok, illemtani formák, a jó és a rossz megkülönböztetésének képessége, várakozni tudás, az 1–2. évfolyamosoktól elvárt önfegyelem.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jellem és az értékek szerepének és fontosságának megértése. Önálló gondolkodásra nevelés, szocializáció és a társas érintkezés fejlesztése, közösségi szabályok rutinszerű alkalmazása. Személyes külső-belső tulajdonságok felismerése és megfogalmazása, a türelem és a vágyteljesítés késleltetése jelentőségének felismertetése a személyiségfejlődésben. Jellembeli változást és/vagy viselkedésváltozást eredményez(het)ő, stabil, az egyetemes emberi értékekre alapuló értékrend kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Egyén és közösség viszonya. – Külső-belső tulajdonságok. – Türelem és a vágyteljesítés késleltetése. – Illemtani vonatkozások, magatartási formák (alá- és fölérendeltségi viszonyok szerepe, viselkedés a különböző intézményekben, vendégségben). <p>Alapvető illemtani kérdések tisztázása és készségszintű elsajátítása.</p> <p><i>Alapkérdése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Miért előrébbvaló a közösségi érdek az egyéninél? – Miért fontos, hogy megtanuljunk várni? – Hogyan befolyásolja az alá- és fölérendeltségi viszony a viselkedési formákat? 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> udvariassági formulák.</p>

<p>– Hogyan érezzük magunkat otthon vendégségben, idegen helyen?</p> <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i> Filmvetítés és órai feldolgozás, mesék, történetek, figyelemfelhívó szemléltető, szituációs játékok, helyzetgyakorlatok, Marhsalow-teszt bemutatása – távlati eredmények.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyéni és közösségi érdek, rangsor, alá- és fölérendeltség, kitartás, türelem, önfegyelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önismeret és érzelmi intelligencia	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Az iskolai tanulmányok alapján és a társak, szülők visszajelzéséből kialakult énkép.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző élethelyzetekben kialakuló érzések felismerése, megfogalmazása, ezáltal a fogyatékossgal élők iránti elfogadás, empátia és tolerancia erősítése. Önismereti képesség fejlesztése. A kommunikációs képesség javításával az érzelmi intelligencia fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <p>– Jó és rossz tulajdonságok, szokások és ezek megváltoztatása. A saját jó és rossz külső és belső tulajdonságok és szokások felismerése, felsorolása, ezáltal képesség személyiségük alakítására, változtatására.</p> <p>– Példaképek szerepe. – Veszélytett vagy szerzett fogyatékossgág kérdése és elfogadása, egyéni és társadalmi szinten. – A különböző élethelyzetekben kialakuló érzelmek felismerése, megfogalmazása. – Értékes vagyok.</p> <p>A test és a lélek szó jelentésének helyes értelmezése. Az én-te-mi fogalomkörének megismerése. Az alapérzések megfogalmazásának, kifejezésének gyakorlása. A szókincs bővülése/bővítése. Az önkifejezés igényének, az önbizalomnak, valamint az identitástudatnak az erősödése/erősítése.</p> <p><i>Alapkérdések</i></p> <p>– Milyen vagyok? Milyen szeretnék lenni? Min kell változtatnom? – Vannak-e példaképeim, és miért nézek fel rájuk? – Milyen az élete, lehet-e boldog egy fogyatékossggal élő</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincsbővítés, szövegalkotás.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jellemábrázolás, karakterek, családrajz, önarckép.</p>

<p>személy?</p> <ul style="list-style-type: none"> – Milyen vagyok, ha örülök, ha haragszom, ha bánat ér vagy ha unatkozom; milyen voltam első osztályos koromban? – Értékes vagyok?! – Szükség esetén (érett 4. évfolyam): kamaszos viselkedés, különböző szituációkban. <p><i>Javasolt módszertani eszközök</i> Sztuációs játékok, népmesék, történetek (pl. A sas, A rút kiskacsa története, FÉK I Tanári kézikönyv, Vekerdy Tamás: Kamaszkor körül című könyvéből, Réber László rajzai, Takács Zsuzsa versei), bábozás, figyelemfelhívó szemléltető eszközök, példakép-puzzle stb.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Figyelmesség, empátia, tolerancia, fogyatékoság, türelem, példakép, fegyelmesség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nemiség – férfi/női identitás – sexualitás – párkapcsolatok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Az ember kétneműsége, higiénés szabályok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemi identitás erősítése, a nemeknek megfelelő szerepek, illetve magatartás erősítése, szükség esetén a kornak megfelelő felvilágosítás.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Viselkedési szabályok, illetmáni vonatkozások <ul style="list-style-type: none"> – Öltözködés. – Magatartás. – Nemi szerepek. – Szükség esetén (érett 4. évfolyamosoknál) serdülőkori lelki-viselkedésbeli változások. – Szükség esetén (érett 4. évfolyamosoknál) kornak megfelelő felvilágosítás. <ul style="list-style-type: none"> – Serdülőkori biológiai változások (nemi érés, menstruáció, magömlés). – Termékenység mint ajándék, kincs, amire vigyázni kell. <p><i>Alapkérdések:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Milyen a nőies/férfias viselkedés? – Milyen az igazi nő/férfi? – Példaképek. – Szükség esetén (érett 4. évfolyamosoknál): Mi történik velem, miért? <p><i>Javasolt módszertani eszközök:</i> Sztuációs játékok, irányított beszélgetés, mesék, történetek, felvilágosítás esetén nemenkénti csoportbontásban foglalkozás.</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> életszakaszok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> férfi/női főszereplők.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	A nemeknek megfelelő viselkedés, illem, nemi szerep, példakép.
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Testi-lelki egészség, érték-, megelőzés (prevenció) fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felelős gondolkodás és a döntésképeség fejlesztése, választási alternatívák felismerése, valamint azok következményeinek tudatosítása minél korábbi életkorban. Saját erőforrásokat meghaladó problémamegoldás esetén képesség az igényeik megfogalmazására, esetleges segítségkérésre, illetve a segítség elfogadására. Az emberi kapcsolatok fontosságának tudatosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Döntési helyzetek felismerése. – Balesetmegelőzés (otthon, iskolában). – Segítség kérése és elfogadása. <ul style="list-style-type: none"> – Balesetek. – Lelki, kapcsolati nehézségek esetén. – Kapcsolataink és az egészségünk – Személyiségünk egészséges fejlődése emberi kapcsolataink nélkül nem lehetséges. <p><i>Alapkérdések</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kihez fordulhatok segítségért? – Mikor kell segítséget kérnem? – Kell-e szégyenkezni, ha segítségre szorulok? – Elfogadhatom-e a segítséget úgy, hogy ne tartsanak értéktelennek? <p><i> Javasolt módszertani eszközök</i></p> <p>Szituációs játékok, szemléltetés, mesék, személyes történetek, irányított beszélgetés, filmvetítés és órai feldolgozás, szemléltetés: figyelemfelhívó szemléltető eszközök.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> baleset-megelőzés, teendők baleset esetén.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> baleset-megelőzés, társak óvása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Segítségkérés és -elfogadás, kapcsolatok jelentősége az egészségmegőrzésben.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Változások kezelése, következményei és kezelésük	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Baráti társaság hatása, szülők nevelése, olvasási élmények, média hatása.	
A tematikai egység	A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony	

nevelési-fejlesztési céljai	kezelése, valamint a veszteség elfogadásához szükséges kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p><i>Témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Munkanélküliség a családban. – Költözés. – Közösségváltás. – Növekedés, érés, kiskamaszkori változások. <p>A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azzal járó nehézségek elviselése – toleranciaszint emelése.</p> <p><i>Alapkérdések:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hogyan segíthetek szüleimnek, mikor kevesebb a pénzünk? – Hogyan alkalmazkodjunk a körülmények megváltozásához? – Beilleszkedés egy közösségbe. – Hogyan segíthetjük egy új osztálytárs beilleszkedését? – Változtam-e egy év alatt? (Testi és lelki változások), látszik-e a változás? Mitévő legyek? <p><i>Javasolt módszerek, eszközök</i></p> <p>Szituációs játékok, mesék, történetek, bábozás, rajzoltatás, beszélgetés.</p> <p><i>Minden témánál fontos az érzések megfogalmazása, kifejezése!</i></p>	
Kapcsolódási pontok	
<p><i>Környezetismeret:</i> életrészek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi költségvetés.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alkalmazkodás, rugalmasság, változás-állandóság, veszteség, összetartás, találékonyság, beilleszkedés, elfogadás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – rutinszerűen alkalmazza az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben; – ismeri a családi szokásokat, hagyományokat; – van fogalma alá- és fölérendeltségről, betartja az illemszabályokat; – igyekszik a családban az egészséges sztereotípiák szerint viselkedni, és törekszik rá, hogy saját feladatait napi rendszerességgel elvégezze és kivegye a részét a házimunkából; – genetikai nemének megfelelő nemi identitása tovább erősödik; érett 4. évfolyamosok betekintést kapnak a kiskamaszkori változásokba, ezáltal van fogalmuk a serdülőkor testi-lelki eseményeiről, a termékenységre, mint őrizendő értékre tekintenek; – ismeri saját maga és családja tulajdonságait, törekszik a jóra, lelkiismerete szerint; – igyekszik felismerni és megfogalmazni az érzéseit, valamint törekszik arra, hogy kifejezze mások, főként családtagjai iránti szeretetét; – szükség esetén nyitott a segítség nyújtására, illetve a segítség
---	---

	<p>elfogadására;</p> <ul style="list-style-type: none"> – van fogalma a médiáról, használatának előnyeiről és veszélyeiről, tudja, hogy a türelem és a várni tudás hosszútávon nagyobb előnyt jelent, mint a reklámok sugallta azonnali örömszerzés; – ismeri és betartja az alapvető higiénés és balesetmegelőzési szabályokat. <p>Mіндеzek kapcsán a tanulóban megerősödik egy elfogadó, pozitív attitűd a közösséggel, családdal, saját magával és a másik emberrel, a hátrányos helyzetű emberekkel kapcsolatban.</p>
--	--

CSALÁDI ÉLETRE NEVELÉS

5–8. évfolyam

A Nemzeti alaptanterv által megjelölt fejlesztési területek – nevelési célok között szerepel a családi életre nevelés mint olyan feladat, amelynek minden tantárgy célkitűzései között meg kell jelennie: „A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.”

A családi életre nevelés tantárgy (CSÉN) ezeket a célokat egységes rendszerbe foglalva valósítja meg, nem csökkentve ezzel a többi tantárgy szerepét. Mivel szükségképpen erkölcsi kérdéseket is érint, több közös területet tartalmaz az erkölcsstan tantárggyal. De kiemelnénk azt a tényt, hogy az erkölcsstan csak az 1–8. évfolyamon szerepel, míg a CSÉN a 12. osztályig kínál programot. Ezen kívül a CSÉN-nek speciális módszertana van, ami azt jelenti, hogy ha tapasztalható is átfedés bizonyos témákat illetően, a feldolgozás módja különbözik.

A tantárgy nagyobb tematikai egységekben valósítja meg nevelési céljait:

1. *A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége és a család működése*

Segíteni kívánja a diákokat abban, hogy a mindennapi életükben zajló történéseket jobban megértsék. Ez gondolkodó viszonyulás a mindennapi életükhöz. Ehhez egyrészt szükség van bizonyos ismeretanyag átadására. Másrészt a diákokban olyan szemléletmódbeli beállítódás kialakítása a cél, amely elemzően, tudatosan szétválasztja és ezáltal megismerteti a család komplex rendszerének a működését (családi szerepek, munkamegosztás a családban, családtípusok, a család nevelési stílusa, a szeretet kifejezésének módja, a családon belüli kommunikáció és a légkör, valamint a normák kialakításának rendje és megkövetelése, generációk együttélése, illetve ennek hiánya stb.). Ezáltal az életkor előrehaladtával egyre differenciáltabbá válik a diákok látásmódja, így a családi élet működéséből és azok összefüggéseiből egyre többet megismernek és megértenek. Egyre több példát látnak maguk előtt, amelyeket tudatosan alkalmazva elkerülhetik a káros, rossz berögződésből adódó sztereotip viselkedésminták alkalmazását és továbbadását, várhatóan a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. tapasztalható lesz az egyre kompetensebb viselkedés.

2. *Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés*

Jó kommunikációs képességek kialakítása és/vagy erősítése a diákokban, hogy tudjanak kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni, melynek során ki tudják fejezni érzelmeiket. Ismerjék meg a kapcsolatok buktatóit, és a változtatáshoz szükséges eszközöket. A konfliktusokat tanulják meg olyan fokon kezelni és megoldani, hogy azok ne rombolják kapcsolataikat, a tanult készségekkel azokat erősítsék és intimitásukat növeljék. Sajátítsák el, hogy az egészséges határok áthágása miatt esetenként megfelelő döntést kell hozniuk egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.

Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).

3. *Jellem és értékrend*

A tematikai egység célja, hogy a diákok értsék meg a jellem és az értékek szerepét és fontosságát, alakuljon ki bennük egy stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend, amely hosszabb távon jellembeli változást és így viselkedésváltozást eredményezhet.

E tematikai egység szempontjából különösen fontos, hogy milyen emberképre alapoz a tantárgy, milyen sajátosságokat tulajdonítunk az érett személyiségnek:

- *Ismeri, szereti és elfogadja önmagát:* folyamatosan mélyülő önismerete van, amely együtt jár önmaga (múltja, sebei, örömei, képességei és korlátai) derűs, őszinte elfogadásával és egyfajta egészséges önbizalom meglétével.
- *Érzelmileg érett:* józan valóságérzékelésének köszönhetően érzelmi reakciói megfelelnek az őt ért hatásoknak, azokkal egyensúlyban vannak. Képes ellenőrizni érzelmi és szexuális késztetéseit, megfelelő érzelmi egyensúlyra, biztonságra és optimizmusra tett szert, amely tulajdonságok segítségével képes kezelni a frusztrációval járó helyzeteket is.
- *Világos, személyiségébe beépített értékrendszere van,* szilárd viszonyítási pontok vannak életében, amelyek alapján választ kap a legalapvetőbb emberi kérdéseire (Ki vagyok? Merre tartok? Melyek a korlátaim és lehetőségeim az életben? stb.), és következetes, hosszú távra kiható, megalapozott döntéseket tud hozni.
- *Társas (szociális) kapcsolataiban kielégítő érettségre tett szert,* amely a mások jogainak és szükségleteinek ismeretében és tiszteletében, a más kultúrák és értékrendszerek megértésében, valamint a saját önállóság megőrzésében áll, úgy, hogy közben az ember másokkal őszintén kommunikál, meghallgatja és megérti gondolataikat, együtt dolgozik velük és értük. A saját boldogságát a mások boldogulásáért történő önzetlen elköteleződésben találja meg.
- *Tudatosan, nyitottan és cselekvő módon alakítja környezetét* (értelmi és operatív érettség). Ezen érettség segítségével új ismeretek birtokába jut, bővíti, tágítja, csiszolja és mélyíti eddigi tudását, képes rugalmasan és nyitottan új problémák megoldásába fogni, és kreatív módon hozzáállni a régiékhöz.
- *Szakmailag megbízható:* összhang van a gyakorolt szakma és a végzéséhez szükséges képességek elsajátítására vonatkozó érdeklődés között.
- *Lelkileg érett,* azaz a lényének legmélyéből fakadó igényeket tudatosítja, elfogadja, és olyan értékekre irányuló nyitottsággal rendelkezik, melyek választ tudnak adni mélyről jövő igényeire, legbensőbb kérdéseire.

4. *Önismeret és érzelmi intelligencia*

Cél a diákok helyes önértékelése kialakulásának elősegítése, hogy képessé váljanak felismerni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni saját erősségeiket és gyengeségeiket, valamint megtanulják önmagukat az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül értékesnek, fontosnak és hasznosnak látni. Emellett a diákok érzelmi fejlődésének elősegítése, hogy képesek legyenek saját és mások érzelmeit felismerni, megfogalmazni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni.

5. *Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok*

Segíteni kívánja a diákokat kisiskolás kortól kezdve a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai, lelki, viselkedésszerű változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakulásában, ahol a gyermek mint ajándék jelenik meg. Elő kívánja segíteni a párkeresés és a párválasztás sikerét. Fontos, hogy a diákok megismerjék a férfi-női párkapcsolatok formáit és az azokban

megélt boldogság/csalódás lehetőségét, emellett kialakuljon bennük a családbarát szemlélet. Kellően felkészüljenek a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton (házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra. Ezen túl elsajátíthassák az egészséges szexuális élethez szükséges ismereteket. Az emberi fogantatás és a magzati fejlődés szépségének megismerése kapcsán fogalmazódjon meg bennük, hogy az emberi élet érték a fogantatástól kezdve a természetes halálig.

6. *Útelágazások, zsákutcák, útvesszők, avagy Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek*

A diákokban alakuljon ki a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége, amelynek alapja a döntési helyzet és a benne rejlő több/kevesebb választási alternatíva felismerése, majd a következményeik tudatosítása minél korábbi életkorban. Fontos tudatosítani a fiatalokban belső erőforrásaikat és felfedeztetni velük megerősítő kapcsolati hálójukat, továbbá a különböző normatív és egyéb típusú változásokat.

A különböző választási lehetőségek és azok következményeinek bemutatásával segítsük elő a veszélyhelyzetek felismerését, a fölöttük gyakorolható tudatos kontroll érzését, a felelős döntéshozatal kialakulását. Érzékenyítsük őket saját és mások helyzetének megértésére és elfogadására. Olyan ismeretek átadása és készségek fejlesztése a cél, amelyek elősegítik a segítségkérést (család, barátok és szakemberek felé) és segítségnyújtást, a problémakezelést és -megoldást.

Fel kell készíteni a fiatalokat arra, hogy a változások és veszteségek kezelésében legfőképpen a családnak és a rokonságnak kellene jelentenie a támogató hálót, tőlük várható és nekik nyújtandó a kölcsönös érzelmi, erkölcsi és anyagi támasz. A fiatalok esetében különösen fontos, hogyha a saját erőforrásaikat meghaladja a problémamegoldás, igényeiket megfogalmazva segítséget merjenek és tudjanak kérni, illetve el is fogadják azt a környezetüktől. Meg kell mutatni nekik, hogyha a család, a közeg, amelyben élnek, valamilyen okból nem tud támasz lenni, milyen közösségi vagy intézményi segítséget vehetnek igénybe. Sikeres küzdésük ugyanis utat nyithat az új életszakasz pozitívabb megélése, valamint a benne rejlő lehetőségek teljesebb kihasználása felé.

7. *Változások következményei és kezelésük*

A családi élet változások véget nem érő folyamata, ezért szükséges, hogy a diákok megtanulják elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket. A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadása sokféle lelki és mentális kompetenciát igényel. Cél mindezen kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.

Meg kell ismertetni a fiatalokkal azokat a lélektani folyamatokat, amelyek a változásokat kísérik, fel kell készíteni őket arra, hogy a változások okozta feszültséget, bizonytalanságot miként lehet a helyzet értelmi és érzelmi megértésével sikeresen kezelni.

Fel kell készíteni a fiatalokat azokra a konkrét, személyes változásokra, amelyekkel életükben a következő évek során találkozni fognak (pubertáskori identitáskeresés, intimitás, szülőkről való leválás, társsá és szülővé válás).

A családi életre nevelés foglalkozásai többnyire eltérnek a hagyományos tantervi óráktól. Új formát, oldottabb légkört és az órátartó pedagógus/védőnő/mentálhigiénés szakember és diák viszonyában egyenrangúságot feltételeznek és rugalmasságot igényelnek, melyben a felek megadják egymásnak a kellő tiszteletet, a szólás lehetőségét és a vélemény szabadságát. Az ismeretek átadása nagyon speciálisan történik. Az emberi méltóság, a tisztelet fontosságára neveléssel, a rávezetéssel, az elgondolkodtatással, a saját vélemény megfogalmazásával, a tudatosítással reményeink szerint a fiatalok az átgondolt kérdések és korrekt információk birtokában önálló, felelősen cselekvő, érett személyiséggé válnak, és

belső meggyőződésből tudnak jó döntéseket hozni életükkel kapcsolatban. Fontos tudatosítani bennük, a döntés az ő kezükben van, az ő felelősségük.

A tantárgy módszereiben legfőképp a nem formális tanulás eszközeit használja. Fontos a nevelő rendelkezésre állása a diákok számára a személyes beszélgetésekhez; és a megválasztott technikák, eljárások összhangja a közvetíteni szánt értékekkel.

Mivel a tantárgy főként lelki, szellemi és mentális kompetenciák fejlesztésére és szemléletformálásra irányul, a diákok érdemjegy szerinti értékelése irreleváns. Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódóan előzetesen, majd a téma lezárását követően lehetőség van tájékozódó/visszajelző kérdőívek kitöltésére, de csak anonim formában.

A tantárgy sikerének kulcsa a foglalkozást tartó szakember és az osztály összehangolódása, a konkrét tematika és tanmenet adekvát, az adott osztályközösség érettségének és érdeklődésének megfelelő kidolgozása, melyet a pedagógus folyamatosan igazít az osztályhoz, attól függően, hogy az egyes témakörök feldolgozásakor milyen esetleges problémák, kezeletlen konfliktusok vagy váratlan reakciók kerülnek felszínre.

Az erkölcsstannal való kapcsolódások, mivel maguktól értetődőek, nincsenek jelezve.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Saját családban megélt tapasztalat és más családok (pl. rokonok, ismerősök, barátok) megfigyelése, filmek, irodalmi művek alapján kialakult saját elképzelés, vélemény; korábbi tanévek során család-órán tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt. A diákok megismertetése a szocializáció fogalmával, a különböző családtípusokkal, az azokban nevelkedő gyermekek életlehetőségeivel. Önálló véleményalkotás fejlesztése a különböző családtípusokról: melyikben lehet boldog, melyik a számukra az ideális, az elfogadható és a kibíratlan. Képesség a választás indoklásának megfogalmazására.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A család – érték. A család a társadalom életadó alapsejtje. Mi a boldogság? A boldogságkeresés útjai. Mit kell tennünk, hogy boldogok legyünk? Családi gazdálkodás, családi költségvetés, zsebpénz, takarékoskodás.</p> <p><i>1. Biológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A testi-lelki egészség. Az egészséges életmód. Ki az egészséges? Mit tehetünk, hogy egészségesek legyünk? Egészséges táplálkozás, testedzés, személyi higiéné. – Akceleráció, változás. – Nemi szerepek. – Az élet tisztelete és védelme – a fogantatástól a természetes 		<p><i>Természetismeret:</i> egyedfejlődés, életszakaszok; táplálkozás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: Családi kör, Mátyás anyja, Toldi; Petőfi Sándor: Egy estém otthon, Füstbe ment terv, János vitéz;</p>

<p>halálíg.</p> <p><i>2. Családszociológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szocializáció fogalma. – Magatartásminták – harmonikus családi minták. Szerepek, normák, értékek változásai. – Családtípusok, és azok személyiségre gyakorolt hatása. <p><i>3. Pszichológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A kapcsolatok alakulása és alakítása a családtagok között (szülő-szülő, szülő-gyermek, testvérkapcsolat). – Szerepek a családban, feladatok, terhek, javak, felelősség elosztása, családi munkamegosztás, kölcsönösség. – Szerepelvárások, szerepviselkedések, konfliktusok. – Hagyományok, a múlt ismeretének szerepe a családi közösségek életében, ünnepek a családban. <p><i>4. Pedagógiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Szülő-gyermek, szülő-szülő és testvérkapcsolatok működése. – Generációk közötti kommunikáció és együttműködés. – Pedagógusok, szülők és diákok jogai és kötelességei. <p><i>5. Etikai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az ember személyes cselekvése, tudatosság, szándékosság – jó cselekedet és bűn. – Az emberi méltóság. – Lelkiismeret mint belső értékrend. Az értékek rangsora. – Sajátos erények, tulajdonságok. <p>Családon belüli kommunikáció és az érzelmek, a szeretet kifejezésének jelentősége; társadalmi szinten berögzült káros sztereotípiák lebontása.</p> <p>Életkoronként a diákok látásmódjának egyre differenciáltabbá válása, hogy a családi élet működésében az összefüggésekből egyre többet megértsenek. Ettől várható a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. való egyre kompetensebb viselkedés.</p>	<p>Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Gárdonyi Géza: Egri csillagok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Spárta – nevelés.</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, boldogság, testi-lelki egészség, élet tisztelete, harmonikus családi minta, családtípus, hagyomány, ünnep, emberi méltóság.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Iskolai és egyéb közösségben megélt kapcsolatok (osztálytársak, barátok, haverok, ismerősök stb.) tapasztalatai, nem tudatos kapcsolatépítési és -kezelési, konfliktusmegoldási stratégiák alkalmazása.</p>	
<p>A tematikai egység</p>	<p>A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy</p>	

nevelési-fejlesztési céljai	erősítése. A konfliktuskezelési és -megoldó képesség fejlesztése. Esélyegyenlőség – szemléletformálás.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Társas kapcsolatok</i></p> <p>Én – te – mi – társas kapcsolatok: A kapcsolatba kerülés lépései. A kapcsolatot fenntartó elemek. Hitelesség, tapintat.</p> <p>A kapcsolatépítés fontos elemei: természetes kíváncsiság, kockáztatás, legyünk önmagunk, kérdezzünk, meghallgatás, elfogadás, bizalom, közös érdeklődés.</p> <p>Család: Kölcsönösség, összetartás, az igazi, elfogadó szeretet, tisztelet. A kétszülős, egyszülős, mozaik- és nevelőcsaládok.</p> <p>Barátság: A barátság jelentősége, kialakítása, szerepe a serdülő életében. Miért nincsenek egyes embereknek barátai? A különbözőségek elfogadása, összehasonlítás, az elfogadás hiánya, önzés. Barátságtípusok: igazi barát, egyszerű barát, álbarát. A barát választása. Intimitás, érzelmek és gondolatok megosztása. Kölsönös segítség. A csoportnyomás kivédése és határok állítása.</p> <p>Közösség: Egynemű és vegyes kortárs közösségek. Beilleszkedés.</p> <p>Szerelem: Milyen szerelemre vágnak a lányok, és milyenre a fiúk? Plátói szerelem. A szeretettípusok: szeretlek, ha..., szeretlek, mert..., szeretlek, pont.</p> <p>Házasság: Elköteleződés és hűség. Rokonok és barátok. Értékközvetítő példaképek.</p> <p><i>Kommunikáció a kapcsolatokban</i></p> <p>A kapcsolat és a kommunikáció különböző szintjei: ismerőssel – közhelyek, baráttal – tények, gondolatok, elkötelezett baráttal – érzések, transzparencia. Önállóság, alkalmazkodás, engedelmesség.</p> <p>Verbális kommunikáció: őszinteség, egyértelmű fogalmazás, udvariasság, figyelem, barátságosság, hangszín.</p> <p>Nonverbális kommunikáció: mimika, tekintet, gesztusok stb.</p> <p>Kulturális szignálok:</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Gárdonyi Géza: Egri csillagok; Petőfi Sándor: Szeptember végén; Petőfi és Arany barátsága.</p>

öltözködés, hajviselet, smink, jelképek stb.
kérdésköre.

Értő figyelem:

meghallgatás képessége, megértés, odafigyelés.

Tömegkommunikáció:

A tudatos médiahasználat. A manipuláció eszközei.

A virtuális világ veszélyei.

A mobiltelefon, a számítógép és az internet hatásai a mai emberek életére.

Szeretet-nyelvekkel való ismerkedés: testi érintés, ajándékozás, szívességek, minőségi idő, elismerő szavak.

Hogyan értik meg a fiatalok a felnőtteket? Megértik-e a felnőttek a fiatalokat?

Hogyan gazdálkodunk az időnkkel; a szabadidő hasznos eltöltése.

Esélyegyenlőség – szemléletformálás.

Konfliktuskezelés a kapcsolatokban (család, iskola, barátok, munkahely stb.)

Bevezetés a konfliktusokba:

Véleménykülönbség, vita, veszekedés, konfliktus. A konfliktus fogalma. A konfliktus az élet velejárója.

Előítélet. Alapvető kommunikációs technikák, empátia.

Konfliktusmegoldási stratégiák:

Megoldási lehetőségek (visszavonuló, támadó, kiegyező, engedékeny, közös megegyezésre, kölcsönös megállapodásra törekvő). A konfliktus megoldásának lépései. Törekvés a konfliktusok békés megoldására. Tolerancia. Hatékony konfrontáció.

Megbeszélés, meghallgatás, megbocsátás, újrakezdés.

Kezeletlen konfliktusok következményei.

Vitához, veszekedéshez vezető helyzetek.

Családi és iskolai szituációk (pl. kiközösítés, kirekesztés), konfliktusok megoldása.

Kapcsolat-kezdeményezés, -gondozás, -védelmezés. A kapcsolatok buktatói és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése.

A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.

Az egészséges határok áthágása miatt kialakuló helyzetben megfelelő döntéshozatal egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.

Az elfogadás hiányának, az önzésnek, a kiközösítés következményeinek, a kommunikáció szintjeinek, a verbális- és nonverbális kommunikáció fogalmának, az odafigyelés fontosságának, a különböző konfliktus-megoldási stratégiáknak a megismerése.

Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű

személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elfogadás, bizalom, összetartás, tisztelet, barátságtípus, beilleszkedés, elköteleződés, hűség, érték közvetítő példakép, meghallgatás, tudatos médiahasználat, virtuális világ, szeretet-nyelv, tolerancia, újrakezdés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jellem és értékrend	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Az „értékkel”, illetve „értékessel” kapcsolatos önálló gondolatok, személyes tapasztalatok, tanult fogalmak, családban, alsó tagozatban megtanult viselkedési normák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jellem és az értékek szerepének és fontosságának megértése. Jellem, érték, értékrend, erkölcs fogalmának megismertetése, erények gyakorlásának elősegítése. Illemteni vonatkozások: viselkedést meghatározó tényezők, fogalmak tisztázása (erkölcs, etika, szokás, törvény stb.), viselkedés változása serdülőkorban (egymás közt és a felnőtt világgal szemben).	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Fogalmak tisztázása</p> <p>Jellem fogalma.</p> <p>Érték fogalma.</p> <p>Erkölcs fogalma.</p> <p>Értékrend fogalma.</p> <p>Az értékek rangsora. Értéklicit.</p> <p>Szabadság – értelem és akarat kapcsolata. Az ember ösztönös és érzelmi élete. A szabadság mint az ember egyedülálló voltának kifejeződése.</p> <p>Az emberi méltóság.</p> <p>Társadalmi normák, törvények, értékek, társasági viselkedés írott és íratlan szabályai, illetan (étkezés, köszönés, ajándékozás, tegeződés-magázódás).</p> <p>Lelkiismeret mint belső értékrend.</p> <p>Szeretet – a másik ember javának akarása.</p> <p>Mértékletesség – a helyes mérték az ösztönös és érzelmi életben.</p> <p>Felelősségtudat erősítése, magunkért és másokért érzett felelősség.</p> <p>Sajátos erények, tulajdonságok:</p> <p>Hazaszeretet.</p> <p>Alázat.</p> <p>Önuralom.</p> <p>Lemondás.</p> <p>Empátia.</p> <p>Öröm.</p> <p>Boldogság.</p> <p>Humor.</p> <p>Játékosság.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Arany János: A walesi bárdok, Toldi; Fazekas Mihály: Lúdas Matyi.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ókori olimpiák, az athéni demokrácia, a marathóni csata, a thermopülai csata, a pun háborúk, a kereszténység, a vérszerződés, a végvári hősök (Dobó István, Zrínyi Miklós, Dugovics Titusz), Habsburg-ellenes harcok (Thököly, Nádasdy), Rákóczi-szabadságharc.</p>

Cél: Stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend kialakulása a diákokban, ami jellembeli változást és viselkedésváltozást is eredményezhet.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jellem, érték, erkölcs, értékrend, szabadság, illetan, lelkiismeret, felelősségtudat, alázat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önismeret és érzelmi intelligencia	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Korábbi iskolai, családi és egyéb közösségi tapasztalatok alapján kialakult énkép és önértékelés, mely személyenként más és más szintű és minőségű, akárcsak a már kialakult vagy kialakulóban lévő EQ-kompetenciák, melyek továbbfejleszthetők (szociális érzék, empatikus képesség, adekvát érzelmkifejezés és megértés stb.).	
Tantárgyi fejlesztési célok	A helyes önértékelés kialakulásának és az érzelmi fejlődésnek az elősegítése. Az empátia gyakorlása, fejlesztése. Közösségépítés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Egészséges énkép kialakítása, a harmonikus személyiség. A helyes énkép megerősítése. Én- és csoportészlelés. Én-te-mi fogalma.</p> <p>Önértékelés kialakulása. A közvetlen környezet szerepe az önértékelés kialakulásában: szülők, társak (összehasonlítás), barátok, iskola – visszajelzések fontossága. A tágabb környezet hatása az önértékelés kialakulásában: média, internet, trendek. Értékes tulajdonságok. Önbecsülés, önkontroll.</p> <p>Sztereotípiák, benyomáskeltés és szerepek. Az önértékelésünkre hatást gyakorló három alapkérdés: Hogyan nézek ki? – Mit gondolok a külsőmről? Mire vagyok képes? – Milyen teljesítményt nyújtok? Mennyire vagyok fontos? – Milyen helyet foglalok el a társadalomban?</p> <p>Az egészséges önbizalom alapjainak megismerése: A „tartozom valahová” érzése – szeretnek, elfogadnak, biztonságban vagyok. Az „értékes vagyok” érzése – értékesnek, fontosnak tartanak. A „képes vagyok” érzése – magabiztos, céltudatos, versenyképes vagyok.</p> <p>Az EQ-készségek: Személyes kompetenciák Éntudat – tudok valamit, vagy tudatában vagyok valaminek.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom: Arany János: Toldi; Janus Pannonius: Pannónia dicsérete.</i></p>

	<p>Érzelmi tudatosság, önértékelés, magabiztosság.</p> <p>Self-management</p> <p>Önkontroll, átlátszóság, rugalmasság, kezdeményezés, optimizmus.</p> <p>Szociális kompetenciák</p> <p>Szociális érzék</p> <p>Empátia, mások megértése, emberekkel bánás.</p> <p>Szociális képességek</p> <p>Kommunikáció, kötődések kialakítása, konfliktuskezelés, hatás másokra, csapatmunka.</p> <p>Az EQ fejlesztési folyamata: ismerd magad – fejleszd magad – add magad.</p> <p>Képességnövelés a saját erősségeik és gyengeségeik felismerésének, megértésének, elfogadásának és hatékony használatának terén.</p> <p>Képesség kialakulása/kialakítása a saját személyiség értékességének, fontosságának és hasznosságának felismerésére az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül.</p> <p>A saját és mások érzelmeinek felismerése, megfogalmazása, megértése, elfogadása, kontrollálása és ezek hatékony használata.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Énkép, harmonikus személyiség, önértékelés, értékes tulajdonság, önbizalom, EQ-készség, személyes kompetencia, szociális kompetencia.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok</p>	<p>Órakeret 12 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A férfi és nő különbözőségéről alsó tagozatban, az iskolában megtanult fogalmak, a férfi-női szerepek működéséről az élet különböző szinterein, az apa-anya szerepről a családban szerzett konkrét tapasztalatok vagy éppen ezek hiánya (pl. egyszülős család esetén).</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A diákok segítése a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai-, lelki-, viselkedésbeli változások pozitív megélésében, a termékenység tudatos szemlélet kialakulásában.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A nemi identitás, az ember kétneműsége – különbségek férfi és nő között</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A férfi és a nő közötti biológiai, pszichológiai és kulturális különbségek. – Nőnek lenni jó, férfinak lenni jó? Miért? – Az igazi férfi és az igazi nő. – Beavatás régen és ma. 		<p><i>Természetismeret: a nemek szerepe, egészséges életmód.</i></p>

<p><i>Felelős szexualitás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A serdülőkori sajátosságok, testi és lelki változások, szépségei, gondolatai. Nehéz évek? Szabadság, önállóság, alkalmazkodás, engedelmesség. – Higiénés tanácsok. – A termékenység értéke. A termékenység kincs, amire vigyázni kell és amit óvni kell. A biológiai háttér – női-férfi termékenységi jelek, menstruáció, a női ciklus eseményei, a férfivá érés. A megtermékenyítés csodája. – „Felvilágosítás – kicsit másként” – őszinte, nyílt, érthető, „tabuk” nélküli felvilágosítás. – Növekedés a szeretetben: érzéseink, érzelmeink és ösztönös vágyaink kezelése. – Felelősségvállalás. <p><i>A termékeny szerelem: a gyermek mint ajándék</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Életvédelem, magzatvédelem –a magzati élet megismerése. – Gyermek a családban – apa/anya – férj/feleség szerepek. – A csecsemőgondozás alapismeretei. <p>Az emberi élet értékének tudatosulása a fogantatástól kezdve a természetes halálig. A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai veszélyeinek megismerése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nemi identitás, különbségek férfi és nő között, beavatás, serdülőkori testi és lelki változás, termékenység értéke, megtermékenyítés csodája, felvilágosítás, életvédelem.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Feltehetően hiányos, esetleges ismeretek a különböző szenvedélyek konkrét hatásairól, különösen a szervezetet hosszú távon károsító hatásairól, a függőség lehetőségéről és a leszokás nehézségeiről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A felelős gondolkodás és a döntésképeség fejlesztése, választási alternatívák felismerése, valamint azok következményeinek tudatosítása az életkornak megfelelő szinten. Saját erőforrásokat meghaladó probléma esetén képesség fejlesztése az igényeik megfogalmazására, esetleges segítségkérésre, illetve annak elfogadására. Dohányzás-, alkoholprevenció; a csoportnyomás kivédésének, határok állításának gyakorlása. Az egészség mint érték tudatosítása, a függőség fogalmának megismerése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Szocializáció – közösséghez tartozás igénye</i> Érték, norma, szabály. Többség-kisebbség. Sztereotípiák, előítéletek,</p>		

<p>diszkrimináció, deviancia, tolerancia. Család szerepe: érzelmi biztonság, elfogadottság érzése, stabil norma- és értékátadás, valamint adekvát feszültségkezelési minták nyújtása. Médiahatás (tudatos használat, funkciók, jellemzők). Virtuális és reális világ. Intézmények szerepe: iskola (iskolai kötődés, tanárok, osztálytársak).</p> <p><i>Döntések és választási lehetőség</i> Egészség mint érték– az egészség megőrzése. Függőség, szenvedély – drognélküli világ? A boldogság pótszerei, szerhasználat: dohányzás, alkohol, gyógyszer- és illegális drog: kipróbálás, rendszeres fogyasztás, függés. Hogyan védhetjük meg magunkat a káros hatásoktól? Nemet mondás, visszautasítási technikák gyakorlása. Baleset-megelőzés (pl. közlekedés/sportolás stb.). Bántalmazás és önvédelem: iskolában (kortársbántalmazás) és családban (családon belüli bántalmazás). Fiatalkori bűnelkövetés: áldozattá válás. Bűnmegelőzés.</p> <p><i>Segítségkérés és támasznyújtás</i> Emberi kapcsolatok fontossága, család, barátok, segítő szakemberek és szervezetek bemutatása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Tudatos életvezetés, egészséges életmód, család szerepe, médiahatás (virtuális-reális), deviancia, bántalmazás, baleset-megelőzés, segítségkérés, támasznyújtás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Változások, azok következményei és kezelésük	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	<p>Az életciklusok változásainak, a serdülőkorral járó testi, lelki, viselkedésbeli változások (kezdeti) megtapasztalása.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadásához szükséges kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása. Az életciklusokkal járó, különösen a serdülőkor és az azzal járó változások, következmények és ezek kezelési lehetőségeinek megismerése/felismerése. A veszteségelfogadás és -feldolgozás módjának, a gyász munka folyamatának, lépéseinek és gyász szükségességének megismerése egyéb veszteségek kapcsán. A családi ünnepek, rítusok szerepének megismerése/felismerése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Serdülőkori változások. Egészség, egészségtudat. Betegség, öregség, fogyatékoság.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Petőfi Sándor: János vitéz;</p>	

<p>A fogyatékossgal élők nehézségei, a segítségnyújtás formái.</p> <p>A halál az élet velejárója. A veszteségek kezelése: a pszichológiai gyász munka lépései (egyéni és közösségi folyamatai). A veszteségek kezelése a családban és a családon kívüli környezetben (erőforrások).</p> <p>A válásról és a mozaikcsaládban élés sajátos nehézségeiről (feszültségkezelési problémák). Együttérzés. Empátia. Stresszkezelés. Családi ünnepek, rítusok áthidaló szerepe a változásokban. (Eljegyzés, esküvő, évfordulók, ballagás, gyászszertartások, szokások az egyes kultúrákban.)</p> <p>A társadalmi változások szerepe.</p> <p>A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azokkal járó nehézségek elviselése – a toleranciaszint emelése.</p>	<p>Arany János: Toldi, Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: családi ünnepek.</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Betegség, öregség, fogyatékossg, halál, veszteség, válás, gyász munka, rítus, empátia.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – tisztában van a család értékével, pozitív hozzáállás alakul ki benne a család intézménye iránt; – képes a családon belüli jó kommunikációra és érzelmei, szeretete kifejezésére; – meg tudja fogalmazni és össze tudja gyűjteni a boldog család jellemzőit; – tud kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni. A konfliktusokat megtanulja kezelni és a felmerülő problémákat megoldani; – elfogadó, pozitív attitűd alakul ki benne a hátrányos helyzetű személyek iránt; – megérti a jellem és az értékek szerepét és fontosságát; – az érett személyiség egyes jegyei kezdenek megjelenni; – megtanulja önmagát értékesnek, fontosnak és hasznosnak látni; – megerősödik benne a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás; – kialakul benne a termékenységtudatos szemlélet; – őszintén, nyíltan mer kommunikálni az intim témákban; – felelősséget érez az életvédelem iránt; – kialakul benne a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége; – képessé válik arra, hogyha a saját erőforrásait meghaladja a problémamegoldás, segítséget mer és tud kérni a környezetétől; – megtanulja elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket; – megismeri az életciklusokkal járó változásokat, mindezek kezelésének lehetőségét, valamint a veszteségek elfogadásának és
--	---

	feldolgozásának módját.
--	-------------------------

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Saját családban megélt tapasztalat és más családok (pl. rokonok, ismerősök, barátok) megfigyelése, filmek, irodalmi művek alapján kialakult saját elképzelés, vélemény; korábbi tanévek során a különböző tantárgyakból a társadalomról, vallásról, világnézetről tanultak alapján kialakult tudás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt. Családon belüli kommunikáció és az érzelmek, a szeretet kifejezésének jelentősége. A diákok látásmódjának differenciáltabbá tétele, a társadalmi szinten berögzült káros sztereotípiák lebontása. A családi élet működésében lévő összefüggések minél szélesebb körű megértése/felfogása, ezáltal a kapcsolatokban, a problémák kezelésében, az élet autonóm irányításában stb. való egyre kompetensebb viselkedés erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A család – érték. A család a társadalom életadó alapsejtje. Otthonteremtés. Mi a boldogság? A boldogságkeresés útjai. A boldogtalanság. Miben kapok segítséget a családomtól, miben korlátoz engem a családom? Pályaválasztás. Hivatás és/vagy karrier, életpálya – a hivatás, karrier összeegyeztetése a családi élettel. Családi gazdálkodás, családi költségvetés, zsebpénz, takarékoskodás.</p> <p><i>1. Biológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Öröklés (hozott vs. szerzett adottságok). – A testi-lelki egészség. Az egészséges életmód. Egészséges táplálkozás, túlsúlyosság, kóros soványság. – Fejlődés, elakadás, akceleráció, változás, krízis. – A szexuális viselkedés biológiai aspektusai (nemi szerep vs. gender stb.) – Az élet tisztelete és védelme – a fogantatástól a természetes halálig. <p><i>2. Családszociológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A család mint intézmény, kapcsolódó intézmények, kultúra. 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: A hét krajcár, Jókai Mór: A köszívű ember fiai.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> felvilágosodás (Rousseau, Voltaire), az antiszemitizmus, a kommunizmus; a Függetlenségi Nyilatkozat, a francia forradalom, reformkor Magyarországon, az 1848-as forradalom és szabadságharc; emberi és állampolgári jogok.</p> <p><i>Földrajz:</i> demográfiai</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A család funkciói az egyén és a társadalom szempontjából. – Magatartásminták, szerepek, normák, értékek változásai. – Népesedési viszonyaink, a gyermekvállalás alakulása hazánkban. – Konfliktus a családban – a válás hatása a családokra. – Elhanyagolás, bántalmazás. – A családok működését segítő rendszerek (családsegítés, családvédelem stb.). <p><i>3. Pszichológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A család mint rendszer működése, életciklus-váltások. – Az érzelmi intelligencia, a stresszkezelés, az indulatkezelés, agressziókezelés. – A világnézet, emberkép, istenkép, a hit és vallásosság hatása a családi közösség életére. – Hagyományok, rítusok szerepe a családi közösségek életében. – Kommunikációs sajátosságok. – Nagycsaládok, egygyermekes családok, gyermektelen családok, a családalapítás hiánya, szingli életmód. <p><i>4. Pedagógiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Generációk közötti kommunikáció. – Pedagógusok, szülők és diákok jogai és kötelességei. – A gyermekvédelem családi és iskolai követelményei és működése. <p><i>5. Etikai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Szabadság – értelem és akarat kapcsolata. Az ember ösztönös és érzelmi élete. A szabadság mint az ember egyedülálló voltának kifejeződése. – Társadalmi normák, törvények, értékek. – Közösségi és társadalmi értékek. – A család és a kisebb közösségek érték közvetítése. – A társadalom és az állam érték közvetítő szerepe. – Sajátos területek: emberi munka, a politika, a környezetvédelem, a béke. <p>A társadalomban jelen levő családtípusok (nagycsaládok, egygyermekes vagy gyermektelen családok, a családalapítás hiánya, a szingli életmód stb.) megismerése és megvitatása.</p>	<p>kérdések; természet- és környezetvédelem, gazdálkodás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaválasztás, munkavállalás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, boldogság, életpálya, testi-leki egészség, élet tisztelete, népesedési viszonyok, családsegítés, családvédelem, érzelmi és fizikai erőszak, emberi méltóság.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
---	---	----------------------------------

Előzetes tudás	Iskolai és egyéb közösségben megélt kapcsolatok (osztálytársak, barátok, haverok, ismerősök stb.) tapasztalatai, a család-órán megismert kapcsolatépítési és -kezelési, konfliktusmegoldási stratégiák tudatos alkalmazása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy erősítése. A konfliktuskezelési és -megoldó képesség fejlesztése. A konfliktusmegoldás lépéseinek, a kezeletlen konfliktusok következményeinek, a kulturális szignálok (öltözködés, hajviselet, smink, jelképek stb.) jelentőségének a megismerése; ezzel kapcsolatos véleményformálás és érzéskifejezés gyakorlása. Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
	Kapcsolódási pontok
<p><i>Társas kapcsolatok</i> Én – te – mi – társas kapcsolatok. A kapcsolatba kerülés lépései. A kapcsolatot fenntartó elemek.</p> <p>A kapcsolatépítés fontos elemei: természetes kíváncsiság, kockáztatás, legyünk önmagunk, kérdezzünk, meghallgatás, elfogadás, bizalom, közös érdeklődés.</p> <p>Család: A szülők és a jelenlegi fiatalok világának különbségei. Kölcsönösség, összetartás, szeretet, tisztelet. Munkamegosztás, szerepek, kölcsönös segítség. Jogok és kötelességek. Családi ünnepek. Döntések és szabályok. A kétszülős, egyszülős, mozaik- és nevelőcsaládok.</p> <p>Barátság: A barátság jelentősége, kialakítása, szerepe a család életében. A különbözőségek elfogadása, összehasonlítás, az elfogadás hiánya, önzés. A barát választása, életkorok és nemek közötti barátság. Lehet-e igazi barátság fiú és lány között? Intimitás, érzelmek és gondolatok megosztása. Kölcsönös segítség. A csoportnyomás kivédése és határok állítása.</p> <p>Közösség: Egynemű és vegyes kortárs közösségek. Beilleszkedés.</p> <p>Szerelmem, párválasztás: A párkapcsolatok kialakulása és tartóssága: párkeresés, megismerkedés, „lazázás”, randevúzás, együttjárás, csalódások, szakítás. Intimitás, szenvedély és elköteleződés.</p> <p>Együttélés, élettársi kapcsolat:</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig; Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem; Ady Endre szerelmi lírája (Léda-versek, Csinszka-versek); Juhász Gyula, Tóth Árpád, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, József Attila szerelmi lírája; Jókai Mór: A köszívű ember fiai.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző korok kultúrája, szokásai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a média sajátosságai.</p>

a döntéshozatal nehézségei, az elköteleződés hiányából eredő problémák.

Házasság:

Életre szóló döntések meghozatala, elköteleződés és hűség. Gyermekvállalás.

Illemtan, szokás, hagyomány, erkölcs.

Hogyan gazdálkodunk az időnkkel; a szabadidő hasznos eltöltése.

Kommunikáció a kapcsolatokban

Az üzenet kódolásának és dekódolásának nehézségei, zavarai.

Érzelmek kommunikációja.

Verbális kommunikáció:

őszinteség, egyértelmű fogalmazás, udvariasság, figyelem, barátságosság, hangszín.

Nonverbális kommunikáció:

mimika, tekintet, gesztusok, proxemika, vokális kommunikáció stb.

Kulturális szignálok:

öltözködés, hajviselet, smink, jelképek stb. kérdésköre.

Belső kommunikáció:

Értékek, szükségletek és célok megfogalmazása.

Határok kijelölése. Döntések meghozatala, végrehajtása és felülvizsgálata. Önkontroll, transzparencia.

Értő figyelem:

Meghallgatás képessége, megértés, odafigyelés, visszatükrözés, átírás. Kérdezőtechnikák.

Asszertivitás/Magabiztosság:

Jogosultság az önkifejezéshez. Ötleteink, véleményünk, érzéseink kifejezése és kifejtése. Egyes szám első személy használata. A nemet mondás joga és lehetősége. A kritika nem sértő megfogalmazása. Manipuláció.

Párkapcsolati kommunikáció:

férfi és női kommunikáció sajátosságai, különbözőségei, ebből fakadó félreértések, problémák.

Tömegkommunikáció vagy szociális kommunikáció:

A tudatos médiahasználat és a kétlépcsős kommunikáció.

A manipuláció eszközei.

A virtuális világ veszélyei. A technika által előidézett változás a kommunikációban. Személyesség hiánya.

A mobiltelefon, a számítógép és az internet hatásai a mai emberek életére.

Konfliktuskezelés a kapcsolatokban (család, iskola, barátok, munkahely stb.)

Bevezetés a konfliktusokba:

Kiváltó esemény – meggyőződés – érzelem.

<p>Konfliktuskezelési stílusok. Előítélet. Alapvető kommunikációs technikák, empátia.</p> <p>Konfliktusmegoldási stratégiák: Megoldási lehetőségek, elhatározás, kitartás. A konfliktus megoldásának lépései. Az érzelmek kezelése. A saját és a másik fél véleményének, szükségleteinek figyelembe vétele. Tolerancia.</p> <p>Határok: Értékek és célok megfogalmazása. Kompromisszum és a határok betartatása. Verbális és fizikai abúzus, társfüggőség.</p> <p>Képesség kapcsolatok kezdeményezésére, gondozására és védelmezésére; a kapcsolatok buktatóinak megismerése és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése.</p> <p>A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.</p> <p>Az egészséges határok áthágása miatt kialakuló helyzetben megfelelő döntéshozatal egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.</p> <p>Az elfogadás hiányának, az önzésnek, a kiközösítés következményeinek, a kommunikáció szintjeinek, a verbális- és nonverbális kommunikáció fogalmának, az odafigyelés fontosságának, a különböző konfliktusmegoldási stratégiáknak a megismerése.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elfogadás, bizalom, összetartás, tisztelet, beilleszkedés, elköteleződés, hűség, meghallgatás, tudatos médiahasználat, virtuális világ, tolerancia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jellem és értékrend	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Az „értékkel”, illetve „értékessel” kapcsolatos önálló gondolatok, személyes tapasztalatok, tanult fogalmak, családban, alsó- és a felső tagozatban megtanult viselkedési normák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jellem és az értékek szerepének és fontosságának megértetése. A felelősségtudat erősítése, magunkért és másokért érzett felelősség növelése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Fogalmak tisztázása</i></p> <p>A jellem fogalma. Az érték fogalma. Az erkölcs fogalma. Az értékrend fogalma.</p> <p><i>Az alapprobléma megértése</i></p> <p>Van-e alapunk bizonyos értékekről, viselkedésről, szokásról kijelenteni, hogy helytelen?</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz, Himnusz; Vörösmarty Mihály: Szózat; Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Egy gondolat bánt</p>

<p>Az értéksemlegesség problematikája.</p> <p><i>Az erkölcs meghatározása</i></p> <p>Az ember személyes cselekvése, tudatosság, szándékosság – jó cselekedet és bűn.</p> <p>Emberi jogok.</p> <p>Társadalmi normák, törvények, értékek, társasági viselkedés írott és íratlan szabályai, illetve (udvarlás, együttjáró párok társaság előtti magatartása).</p> <p>A lelkiismeret mint belső értékrend.</p> <p>Szeretet – a másik ember javának akarása. Egyéni és szociális szeretet.</p> <p>Okosság – a többi erény mértéke.</p> <p>Bátorság – tanúságtétel az igazságról.</p> <p>Mértékletesség – a helyes mérték az ösztönös és érzelmi életben.</p> <p>Sajátos erények, tulajdonságok:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hazaszeretet. Alázat. Öröm. Boldogság. Humor. Játékosság. <p><i>Közösségi és társadalmi értékek</i></p> <p>A család és a kisebb közösségek érték közvetítő hatása.</p> <p>A társadalom és az állam érték közvetítő szerepe.</p> <p><i>Sajátos területek:</i> emberi munka, a politika, a környezetvédelem, a béke.</p> <p>Értékrendünk szerint hozzuk döntéseinket.</p> <p>Döntésképeség, döntéshelyzetek, dönteni tudás gyakorlása szituációkkal.</p>	<p>engemet;</p> <p>Arany János: Szondi két apródja;</p> <p>Jókai Mór: A kőszívű ember fiai;</p> <p>Mikszáth Kálmán:</p> <p>Szent Péter esernyője;</p> <p>Bede Anna tartozása,</p> <p>A néhai bárány,</p> <p>Ady Endre: A föl-földobott kő;</p> <p>Móricz Zsigmond:</p> <p>Légy jó mindhalálig.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i></p> <p>különböző korok szokásai, illemszabályai.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jellem, érték, erkölcs, értékrend, posztmodern relativizmus, illetve, lelkiismeret, mértékletesség, felelősségtudat, érett személyiség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Önismeret és érzelmi intelligencia</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Korábbi iskolai, családi és egyéb közösségi tapasztalatok alapján kialakult énkép és önértékelés, mely személyenként más és más szintű és minőségű, akár csak a már kialakult vagy kialakulóban lévő EQ-kompetenciák, melyek továbbfejleszthetők (szociális érzék, empátikus képesség, adekvát érzelemkifejezés és megértés stb.) Korábbi években megtanult fogalmak, ismeretek, elsajátított készségek.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési</p>	<p>Saját és mások érzéseinek felismerése, megértése, elfogadása. Egészséges önbizalom elősegítése, személyiségtípusok ismertetése.</p>	

céljai		
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Egészséges énkép, a harmonikus személyiség. Mennyire fejlett az akaratom, mennyire vagyok kitartó? Tudatosság. Én- és csoportészlelés. Én-te-mi fogalma.</p> <p>Önértékelés kialakulása. A tágabb környezet hatása az önértékelés kialakulásában: média, internet, trendek. Önbecsülés, önkontroll. Külső és belső szépség. Sztereotípiák, benyomáskeltés és szerepek. Az egészséges önbizalom alapjának megismerése: A „tartozom valahová” érzése – szeretnek, elfogadnak, biztonságban vagyok. Az „értékes vagyok” érzése – értékesnek, fontosnak tartanak. A „képes vagyok” érzése – magabiztos, céltudatos, versenyképes vagyok. Személyiség típusok megismerése; temperamentum szerinti beosztás, erősségek, gyengeségek. Hogyan formálhatja az értelmünk az önértékelésünket?</p> <p>Az érzelmi intelligencia (EQ) fogalmának és szerepének megértése. Érzelmeink intelligens (képesség a jobbat választani) megértése. Segítségével képesek vagyunk megérteni az érzéseinket, ránk gyakorolt hatásukat. Mások érzéseinek megértése. Érzelmeink felismerése és kifejezése; gondolatok és érzelmek kapcsolata; a negatív és pozitív érzelmek kifejezésének eszközei.</p> <p>Az EQ-készségek: Személyes kompetenciák Éntudat – tudok valamit vagy tudatában vagyok valaminek. Érzelmi tudatosság, önértékelés, magabiztosság. Self-management Önkontroll, átlátszóság, rugalmasság, kezdeményezés, optimizmus. Szociális kompetenciák Szociális érzék Empátia, mások megértése, emberekkel bánás, mások fejlesztése, ráérvés a hierarchiára. Szociális képességek Kommunikáció, kötődések kialakítása,</p>	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> öröklött és szerzett tulajdonságok.</p>	

<p>konfliktuskezelés, hatás másokra, csapatmunka, vezetés, változások elindítása.</p> <p>Az EQ fejlesztési folyamata: ismerd magad – fejleszd magad – add magad.</p> <p>Gondolkodási hibák, stresszkezelés.</p> <p>Az érzések, gondolatok, testi tapasztalatok tudatosítása, és azok kifejezése.</p> <p>Az én-üzenetek jelentőségének felismerése a kapcsolatokban.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Énkép, harmonikus személyiség, önértékelés, önbecsülés, önkontroll, személyiségtípusok, érzelmek felismerése és kifejezése, EQ-készség, személyes kompetencia, szociális kompetencia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Számos konkrét ismeret a férfi-női és apa-anya szerep kérdéskörében, a saját testükkel kapcsolatos higiénés szabályok ismerete, ismeretek a terhességmegszakítás testi-lelki következményeiről; a házassággal-élettársi kapcsolattal, más együttélési formákkal kapcsolatos vélemények és a saját családjukban szerzett pozitív vagy negatív tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A diákok segítése a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében és a káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai-, lelki-, viselkedésbeli változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakításában.</p> <p>A párkeresés és a párválasztás sikerének elősegítése.</p> <p>A férfi-női párkapcsolatok formáinak és az azokban megélt boldogság/csalódás lehetőségének megismerése, kialakítva a diákokban a családbarát szemléletet.</p> <p>Felkészítés a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra.</p> <p>Az emberi élet értékének tudatosítása a fogantatástól kezdve a természetes halálig.</p> <p>Ezek alapján meggyőződés kialakítása, az IGEN kimondása a valódi értékekre, és a NEM vállalása a szexuális promiszkuitásra.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A nemi identitás, az ember kétneműsége – különbségek férfi és nő között</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nem kialakulása: kromoszomális, ún. genetikai nem, ivarmirigy nem, nemiszervi nem, külső nem, társadalmi nem (gender), az ún. nemi identitás. Az identitás összetevői, fejlődése. – Pszichoszexuális fejlődés, személyiségfejlődés. 		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> az emberi szervezet működése, életszakaszok; a nemek szerepe.</p>

- A férfi és a nő közötti biológiai, pszichológiai és kulturális különbségek.
- A férfiak és a nők együttműködése.

Felelős szexualitás

- A nemiséggel kapcsolatos anatómiai és élettani ismeretek.
- A szülők és a jelenlegi fiatalok világának különbségei.
- A serdülőkori biológiai és lelki változások szépségei, gondjai. Higiénés tanácsok.
- A termékenység kincs, amire vigyázni és óvni kell. A biológiai háttér – a megtermékenyítés csodája.
- „Felvilágosítás – kicsit másként” – őszinte, nyílt, érthető, „tabuk” nélküli felvilágosítás.
- A szex mint alapvető emberi szükséglet, célja és szépsége: szaporodás, gyermek; örömszerzés; szeretetkapcsolat kifejezése.
- A szüzesség értéke, mit jelent a tisztaság. Önuralom és lemondás.
- A szexuális úton terjedő betegségek – SZTB-k, az AIDS megelőzése.
- Pornográfia, prostitúció.
- Szex, érosz, agapé: személyes és testi odaadottság.
- Hitek és tévhitek... A felelős szexualitásról kialakult képet befolyásoló tényezők:
  - család (szülők);
  - barátok, kortársak;
  - média (újságok, reklámok, filmek, internet) hatása.
- A szex és a házasság.
  - A szexuális kapcsolatban benne foglalatik a gyermekáldás lehetősége.
  - Nincs 100%-os védekezési mód.
  - Hormonálisan is odaköt a másikhoz.

A párkeresés, a párválasztás sikerének elősegítése

- Nővé és férfivá válás az önnevelésben.
- Megismerkedés, találkozás (randevú, internetes párkeresés).
- Párkapcsolat érettsége.
- Növekedés a szabadságban és a felelősségben.
- Növekedés a szeretetben: érzéseink, érzelmeink és ösztönös vágyaink kezelése.
- Életre szóló, helyes döntések meghozatala – elköteleződés. Hűség (holtomiglan-holtodiglan).
- A férfi-nő kapcsolat fajtái: házasság, együttélés, élettársi kapcsolat, együttjárás, laza párkapcsolat.

A termékeny szerelem: a gyermek mint ajándék

- Felelős szülőség, a szülői hivatásra való tudatos felkészülés.
- Születésszabályozás, pozitív és negatív családtervezés –

<p>átgondoltság, tervszerűség és felelősség. Teljes körű tájékoztatás a családtervezési módszerekről. Mesterséges és természetes családtervezési formák. Fogamzásgátlás. Egészséges életkezdés.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Életvédelem, magzatvédelem – abortusz-megelőzés. A magzati élet állomásai. <p>Az emberi élet a legnagyobb csoda című, magzati életet bemutató film.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A várandósság – nem „terhesség”. Áldott állapot. – A szóhasználat szerepe a közgondolkodás alakításában. – Ismerkedés a szülés eseményével, a szülés baba-mamabarát formáival. <p>Természetes szülés, császármetszés. A szüléstől való félelem megbeszélése, szülési nehézségek és szövődmények.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A csecsemőgondozás alapismeretei. – A csecsemő táplálása, a szoptatás fontossága. – Gyermekek a családban – apa/anya-férj/feleség szerepek. – Nehezített termékenység, meddőség kérdése. Örökbefogadás. – Korai teherbeesés. A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai következményei. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nemi identitás, különbségek férfi és nő között, a megtermékenyítés csodája, felvilágosítás, családtervezés, életvédelem, várandósság, szülés, csecsemőgondozás, meddőség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az egészséges életmód alapjai, az alkohol és a dohányzás hosszú távú hatásai. Az illegális drogokkal kapcsolatos fogalmaik (de az ismeretek még hiányosak). A csoportnyomás jelensége. A segítő szervezetek elérhetősége.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A felelős gondolkodás és a döntésképeség fejlesztése, választási alternatívák felismerése, valamint azok következményeinek tudatosítása. Pályaválasztás, életcélok, jövőkép kialakítása.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Szocializáció – a közösséghez tartozás igénye</i> Érték, norma, szabály. Konformizmus, csoportnyomás. Többség-kisebbség. Sztereotípa, előítélet, diszkrimináció, deviancia, tolerancia. Társas hatások szerepe általában: kortársak, szociokulturális hatás. Médiahatás (tudatos használat, funkciók, jellemzők). Virtuális-reális? A virtuális világ veszélyei. A mobiltelefon, a számítógép és az internet hatásai a mai emberek életére. Intézmények szerepe: iskola (iskolai kötődés, tanárok, osztálytársak).</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> a szervezetre káros anyagok, tevékenységek hatásai.</p>

Döntések és választási lehetőség:

Egészség mint érték:

Az egészség megőrzése. Betegségmegelőzés.
Függőség, szenvedély-, drognélküli világ?
A boldogság pótszerei, szerhasználat: dohányzás, alkohol, gyógyszer és illegális drog, egyéb függőséget okozó szerek és tevékenységek, mobil-, számítógép- és internetfüggés: kipróbálás, rendszeres fogyasztás, függés. Kialakulásban szerepet játszó rizikó- és védőfaktorok azonosítása, következmények. Nemet mondás, visszautasítási technikák gyakorlása. Dönteni tudás gyakorlása, a döntések felvállalása. A függőségtől való megszabadulás.
A fiatalkori szexualitás következményei.
Kudarok.
Baleset-megelőzés (pl. közlekedés/sportolás).
Fiatalkori bűnelkövetés.
Áldozattá válás. Bűnmegelőzés.
A bűnelkövetők visszavezetése a társadalomba.

Jövő

Jövőkép(-nyújtás) – család, pályaválasztás. Karrier – hivatás.
Vágyak, álmok és tervek a jövőről. Milyen céljaim vannak az életben?
Rövid- és hosszú távú célok. Kitartás.
A globális problémák és a lokális válaszok.
Értékközvetítő példaképek.

Segítségkérés és támasznyújtás

Az emberi kapcsolatok fontossága. Saját szükségletek, elvárások tudatosítása és asszertív kommunikációja.
Problémamegbeszélés, a „titkok” megosztása.
A támasznyújtás módjai – aktív segítségnyújtás.

A döntési folyamat megismerése, a dönteni tudás és a nemet mondás gyakorlása. Segítség kérése és elfogadása.

A káros szenvedélyek, különösen a drogok, illegális drogok rövid- és hosszú távú hatása.

A fiatalkori szexualitásban, a gyermekbántalmazásban, a balesetek kialakulásában szerepet játszó rizikó- és védőfaktorok azonosítása, következmények felismerése és tudatosítása.

**Kulcsfogalmak/
fogalmak**

Csoportnyomás, deviancia, médiahatás (virtuális-reális), függőség, nemet mondás, tervek a jövőről, támasznyújtás, aktív segítségnyújtás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Változások, azok következményei és kezelésük	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Saját tapasztalatok az életciklusok változásaival kapcsolatban.	
A tematikai egység	A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony	

nevelési-fejlesztési céljai	kezelése, valamint a veszteség elfogadásához szükséges kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p>A fejlődéssel járó családi életciklus-váltások, veszteségek mint „normál krízisek”.</p> <p>A serdülőkor lelki, viselkedésbeli változásai.</p> <p>A váratlan, „nem normatív” veszteségek, krízisek kezelése (szenvedés, betegség, fogyatékoság, kudarcok, válás, munkanélküliség, szülők korai halála).</p> <p>Esélyegyenlőség. Fogyatékosághoz való hozzáállás. Fogyatékosági etikett. Fogyatékos személyeket segítő szervezetek.</p> <p>A változásra adott különféle lélektani reakciók (krónikus gyász, pszichoszomatika stb.)</p> <p>Egészségmegőrzés, prevenció.</p> <p>Félelem a betegségtől, az öregségtől és a haláltól. Az időskor értéke. Az időskor és a betegápolás.</p> <p>A halál, az élet velejárója.</p> <p>A veszteségek kezelése: pszichológiai gyászmunka lépései (egyéni és közösségi folyamatai).</p> <p>A veszteségek kezelése a családban és a családon kívüli környezetben (erőforrások).</p> <p>A válásról és a mozaikcsaládban élés sajátos nehézségeiről (feszültségkezelési problémák).</p> <p>Átmeneti rítusok szerepe és lehetőségei a változások kezelésében (kapcsolati rítusok – eljegyzés, esküvő, évfordulók; születéssel kapcsolatos rítusok, egy-egy életszakasz lezárását és egy új megnyitását jelző rítusok – ballagás, születésnap; halállal kapcsolatos rítusok).</p> <p>A társadalmi változások szerepe.</p> <p>A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azokkal járó nehézségek elviselése – toleranciaszint emelése.</p>	
Kapcsolódási pontok	
<p><i>Biológia-egészségtan:</i> életszakaszok; betegség, betegellátás.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	„Normál krízis”, „nem normatív” veszteség, krízis, változás, betegség, öregség, fogyatékoság, halál, veszteség, válás, gyászmunka.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – tisztában van a család értékével, pozitív hozzáállása erősödik a család intézménye iránt; – képes a családon belüli jó kommunikációra, és érzelmei, szeretete kifejezésére; – képes arra, hogy kapcsolataiban, a problémái kezelésében, az élete autonóm irányításában egyre kompetensebben viselkedjen; – ismeri a társadalomban jelen levő családtípusokat;
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – tud kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni; a konfliktusokat tudja kezelni és megoldani; – megfelelő döntést tud hozni egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról; – ki tudja fejteni véleményét, ki tudja fejezni érzéseit; – elfogadó, pozitív attitűd erősödik benne a hátrányos helyzetű személyek iránt; – érti a jellem és az értékek szerepét és fontosságát; – kezd kialakulni benne egy stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend. Az érett személyiség kialakulásának útján tovább halad; – képes saját és mások érzéseit felismerni, megérteni, elfogadni; – kezd kialakulni benne az egészséges önbizalom; – tovább erősödik benne a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás; kialakul benne a termékenységtudatos szemlélet; – ismeri a családtervezési módszerek hatásmechanizmusát, mellékhatásait, tisztában van a természetes családtervezés modern módszerének működésével; – felelősséget érez az életvédelem iránt; – a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége fejlődik benne, és kezdi begyakorolni a nemet mondást; – segítséget mer és tud kérni a környezetétől; – megtanulja elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket; – felfedezi a serdülőkor szépségeit és nehézségeit; – képes a betegség-fogyatékoság kérdéskörének kezelésére; – törekszik a változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelésére. – a veszteség elfogadásához szükséges lelki és mentális kompetenciái fejlődnek.
--	--

CSALÁDI ÉLETRE NEVELÉS

9–12. évfolyam

A Nemzeti alaptanterv által megjelölt fejlesztési területek – nevelési célok között szerepel a családi életre nevelés mint olyan feladat, amelynek minden tantárgy célkitűzései között meg kell jelennie: „A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretetkapcsolatainak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A szűkebb és tágabb környezet változásai, az értékrendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére. A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata a harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülése. A felkészítés a családi életre segítséget nyújt a gyermekeknek és fiataloknak a felelős párkapcsolatok kialakításában, ismereteket közvetít a családi életükben felmerülő konfliktusok kezeléséről. Az iskolának foglalkoznia kell a szexuális kultúra kérdéseivel is.”

A családi életre nevelés tantárgy (CSÉN) ezeket a célokat egységes rendszerbe foglalva valósítja meg, nem csökkentve ezzel a többi tantárgy szerepét. Mivel szükségképpen erkölcsi kérdéseket is érint, több közös területet tartalmaz az erkölcsstan tantárggyal. De kiemelnénk azt a tényt, hogy az erkölcsstan csak az 1–8. évfolyamon szerepel, míg a CSÉN a 12. osztályig kínál programot. Ezen kívül a CSÉN-nek speciális módszertana van, ami azt jelenti, hogy ha tapasztalható is átfedés bizonyos témákat illetően, a feldolgozás módja különbözik.

A tantárgy nagyobb tematikai egységekben valósítja meg nevelési céljait:

1. *A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége és a család működése*

Segíteni kívánja a diákokat abban, hogy a mindennapi életükben zajló történéseket jobban megértsék. Ez gondolkodó viszonyulás a mindennapi életükhöz. Ehhez egyrészt szükség van bizonyos ismeretanyag átadására. Másrészt a diákokban olyan szemléletmódbeli beállítódás kialakítása a cél, amely elemzően, tudatosan szétválasztja és ezáltal megismerteti a család komplex rendszerének a működését (családi szerepek, munkamegosztás a családban, családtípusok, a család nevelési stílusa, a szeretet kifejezésének módja, a családon belüli kommunikáció és a légkör, valamint a normák kialakításának rendje és megkövetelése, generációk együttélése, illetve ennek hiánya stb.). Ezáltal az életkor előrehaladtával egyre differenciáltabbá válik a diákok látásmódja, így a családi élet működéséből és azok összefüggéseiből egyre többet megismernek és megértenek. Egyre több példát látnak maguk előtt, amelyeket tudatosan alkalmazva elkerülhetik a káros, rossz berögződésből adódó sztereotip viselkedésminták alkalmazását és továbbadását, várhatóan a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. tapasztalható lesz az egyre kompetensebb viselkedés.

2. *Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés*

Jó kommunikációs képességek kialakítása és/vagy erősítése a diákokban, hogy tudjanak kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni, melynek során ki tudják fejezni érzelmeiket. Ismerjék meg a kapcsolatok buktatóit, és a változtatáshoz szükséges eszközöket. A konfliktusokat tanulják meg olyan fokon kezelni és megoldani, hogy azok ne rombolják kapcsolataikat, a tanult készségekkel azokat erősítsék és intimitásukat növeljék. Sajátítsák el, hogy az egészséges határok áthágása miatt esetenként megfelelő döntést kell hozniuk egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.

Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).

3. *Jellem és értékrend*

A tematikai egység célja, hogy a diákok értsék meg a jellem és az értékek szerepét és

fontosságát, alakuljon ki bennük egy stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend, amely hosszabb távon jellembeli változást és így viselkedésváltozást eredményezhet.

E tematikai egység szempontjából különösen fontos, hogy milyen emberképre alapoz a tantárgy, milyen sajátosságokat tulajdonítunk az érett személyiségnek:

- *Ismeri, szereti és elfogadja önmagát*: folyamatosan mélyülő önismerete van, amely együtt jár önmaga (múltja, sebei, örömei, képességei és korlátai) derűs, őszinte elfogadásával és egyfajta egészséges önbizalom meglétével.
- *Érzelmileg érett*: józan valóságérzékelésének köszönhetően érzelmi reakciói megfelelnek az őt ért hatásoknak, azokkal egyensúlyban vannak. Képes ellenőrizni érzelmi és szexuális késztetéseit, megfelelő érzelmi egyensúlyra, biztonságra és optimizmusra tett szert, amely tulajdonságok segítségével képes kezelni a frusztrációval járó helyzeteket is.
- *Világos, személyiségébe beépített értékrendszere van*, szilárd viszonyítási pontok vannak életében, amelyek alapján választ kap a legalapvetőbb emberi kérdéseire (Ki vagyok? Merre tartok? Melyek a korlátaim és lehetőségeim az életben? stb.), és következetes, hosszú távra kiható, megalapozott döntéseket tud hozni.
- *Társas (szociális) kapcsolataiban kielégítő érettségre tett szert*, amely a mások jogainak és szükségleteinek ismeretében és tiszteletében, a más kultúrák és értékrendszerek megértésében, valamint a saját önállóság megőrzésében áll, úgy, hogy közben az ember másokkal őszintén kommunikál, meghallgatja és megérti gondolataikat, együtt dolgozik velük és értük. A saját boldogságát a mások boldogulásáért történő önzetlen elköteleződésben találja meg.
- *Tudatosan, nyitottan és cselekvő módon alakítja környezetét* (értelmi és operatív érettség). Ezen érettség segítségével új ismeretek birtokába jut, bővíti, tágítja, csiszolja és mélyíti eddigi tudását, képes rugalmasan és nyitottan új problémák megoldásába fogni, és kreatív módon hozzáállni a régiékhöz.
- *Szakmailag megbízható*: összhang van a gyakorolt szakma és a végzéséhez szükséges képességek elsajátítására vonatkozó érdeklődés között.
- *Lelkileg érett*, azaz a lényének legmélyéből fakadó igényeket tudatosítja, elfogadja, és olyan értékekre irányuló nyitottsággal rendelkezik, melyek választ tudnak adni mélyről jövő igényeire, legbensőbb kérdéseire.

4. *Önismeret és érzelmi intelligencia*

Cél a diákok helyes önértékelése kialakulásának elősegítése, hogy képessé váljanak felismerni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni saját erősségeiket és gyengeségeiket, valamint megtanulják önmagukat az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül értékesnek, fontosnak és hasznosnak látni. Emellett a diákok érzelmi fejlődésének elősegítése, hogy képesek legyenek saját és mások érzelmeit felismerni, megfogalmazni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni.

5. *Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok*

Segíteni kívánja a diákokat kisiskolás kortól kezdve a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai, lelki, viselkedésbeli változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakulásában, ahol a gyermek mint ajándék jelenik meg. Elő kívánja segíteni a párkeresés és a párválasztás sikerét. Fontos, hogy a diákok megismerjék a férfi-női párkapcsolatok formáit és az azokban megélt boldogság/csalódás lehetőségét, emellett kialakuljon bennük a családbarát szemlélet. Kellően felkészüljenek a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton

(házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra. Ezen túl elsajátítható az egészséges szexuális élethez szükséges ismereteket. Az emberi fogantatás és a magzati fejlődés szépségének megismerése kapcsán fogalmazódjon meg bennük, hogy az emberi élet érték a fogantatástól kezdve a természetes halálig.

6. *Útelágazások, zsákutcák, útvesszők, avagy Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek*

A diákokban alakuljon ki a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége, amelynek alapja a döntési helyzet és a benne rejlő több/kevesebb választási alternatíva felismerése, majd a következményeik tudatosítása minél korábbi életkorban. Fontos tudatosítani a fiatalokban belső erőforrásaikat és felfedeztetni velük megerősítő kapcsolati hálójukat, továbbá a különböző normatív és egyéb típusú változásokat.

A különböző választási lehetőségek és azok következményeinek bemutatásával segítsük elő a veszélyhelyzetek felismerését, a fölöttük gyakorolható tudatos kontroll érzését, a felelős döntéshozatal kialakulását. Érzékenyítsük őket saját és mások helyzetének megértésére és elfogadására. Olyan ismeretek átadása és készségek fejlesztése a cél, amelyek elősegítik a segítségkérést (család, barátok és szakemberek felé) és segítségnyújtást, a problémakezelést és -megoldást.

Fel kell készíteni a fiatalokat arra, hogy a változások és veszteségek kezelésében legfőképpen a családnak és a rokonságnak kellene jelentenie a támogató hálót, tőlük várható és nekik nyújtandó a kölcsönös érzelmi, erkölcsi és anyagi támasz. A fiatalok esetében különösen fontos, hogyha a saját erőforrásaikat meghaladja a problémamegoldás, igényeiket megfogalmazva segítséget merjenek és tudjanak kérni, illetve el is fogadják azt a környezetüktől. Meg kell mutatni nekik, hogyha a család, a közeg, amelyben élnek, valamilyen okból nem tud támasz lenni, milyen közösségi vagy intézményi segítséget vehetnek igénybe. Sikeres küzdésük ugyanis utat nyithat az új életszakasz pozitívabb megélése, valamint a benne rejlő lehetőségek teljesebb kihasználása felé.

7. *Változások következményei és kezelésük*

A családi élet változások véget nem érő folyamata, ezért szükséges, hogy a diákok megtanulják elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket. A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadása sokféle lelki és mentális kompetenciát igényel. Cél mindezen kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.

Meg kell ismertetni a fiatalokkal azokat a lélektani folyamatokat, amelyek a változásokat kísérik, fel kell készíteni őket arra, hogy a változások okozta feszültséget, bizonytalanságot miként lehet a helyzet értelmi és érzelmi megértésével sikeresen kezelni. Fel kell készíteni a fiatalokat azokra a konkrét, személyes változásokra, amelyekkel életükben a következő évek során találkozni fognak (pubertáskori identitáskeresés, intimitás, szülőkről való leválás, társsá és szülővé válás).

A családi életre nevelés foglalkozásai többnyire eltérnek a hagyományos tantervi óráktól. Új formát, oldottabb légkört és az órátartó pedagógus/védőnő/mentálhigiénés szakember és diák viszonyában egyenrangúságot feltételeznek és rugalmasságot igényelnek, melyben a felek megadják egymásnak a kellő tiszteletet, a szólás lehetőségét és a vélemény szabadságát. Az ismeretek átadása nagyon speciálisan történik. Az emberi méltóság, a tisztelet fontosságára neveléssel, a rávezetéssel, az elgondolkodtatással, a saját vélemény megfogalmazásával, a tudatosítással reményeink szerint a fiatalok az átgondolt kérdések és korrekt információk birtokában önálló, felelősen cselekvő, érett személyiséggé válnak, és belső meggyőződésből tudnak jó döntéseket hozni életükkel kapcsolatban. Fontos tudatosítani bennük, a döntés az ő kezükben van, az ő felelősségük.

A tantárgy módszereiben legfőképp a nem formális tanulás eszközeit használja. Fontos a nevelő rendelkezésre állása a diákok számára a személyes beszélgetésekhez; és a

megválasztott technikák, eljárások összhangja a közvetíteni szánt értékekkel.

Mivel a tantárgy főként lelki, szellemi és mentális kompetenciák fejlesztésére és szemléletformálásra irányul, a diákok érdemjegy szerinti értékelése irreleváns. Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódóan előzetesen, majd a téma lezárását követően lehetőség van tájékoztató/visszajelző kérdőívek kitöltésére, de csak anonim formában.

A tantárgy sikerének kulcsa a foglalkozást tartó szakember és az osztály összehangolódása, a konkrét tematika és tanmenet adekvát, az adott osztályközösség érettségének és érdeklődésének megfelelő kidolgozása, melyet a pedagógus folyamatosan igazít az osztályhoz, attól függően, hogy az egyes témakörök feldolgozásakor milyen esetleges problémák, kezeletlen konfliktusok vagy váratlan reakciók kerülnek felszínre.

Az erkölcstannal való kapcsolódások, mivel maguktól értetődőek, nincsenek jelezve.

9–10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Saját családban megélt tapasztalat és más családok (pl. rokonok, ismerősök, barátok) megfigyelése, filmek, irodalmi művek alapján kialakult saját elképzelés, vélemény; korábbi tanévek során családjórán tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt. A diákok megismertetése a párválasztás szociológiai vonatkozásaival (háttér, végzettség, vagyoni helyzet, nemzetiség, vallás, szokások stb.), illetve ehhez kapcsolódóan a családon belüli szerepek, feladatok, felelősség, döntési jog, javak elosztása, a kölcsönösség alakulása fogalmainak megismerése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A család – érték. A család a társadalom életadó alapsejtje. Mi a boldogság? A boldogságkeresés útjai. Családi gazdálkodás, családi költségvetés, zsebpénz, takarékoskodás.</p> <p><i>1. Biológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A testi-lelki egészség. Az egészséges életmód. – Nemi szerepek. – Az élet tisztelete és védelme – a fogantatástól a természetes halálig. <p><i>2. Családszociológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A szocializáció fogalma. – Párválasztás szociológiai vonatkozásai. – Konfliktus a családban – a válás hatása a családokra. – Magatartásminták – harmonikus családi minták. Szerepek, normák, értékek változásai. – Családtípusok és azok személyiségre gyakorolt hatása. 		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> egészséges életmód; személyiségfejlődés; tanulás, szocializáció.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Szophoklész: Antigoné, Oidipusz király.</p>

<p>3. <i>Pszichológiai témakörök:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A személyiség fejlődése (szocializáció) és alakulása a családban. – Szerepek a családban, feladatok, terhek, javak, felelősség elosztása, családi munkamegosztás, kölcsönösség. – Szerepelvárások, szerepviselkedések, konfliktusok. <p>4. <i>Pedagógiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Generációk közötti kommunikáció és együttműködés. – Pedagógusok, szülők és diákok jogai és kötelességei. <p>5. <i>Etikai témakörök (csak érintőlegesen)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az emberi méltóság. – Társadalmi normák, értékek. – Szabadság–értelem és akarat kapcsolata. Az ember ösztönös és érzelmi élete. A szabadság mint az ember egyedülálló sajátossága. <p>A családon belüli kommunikáció és az érzelmek, a szeretet kifejezésének jelentősége, társadalmi szinten berögzült káros sztereotípiák lebontása.</p> <p>A látásmód egyre differenciáltabbá válása, a családi élet működésében az összefüggésekből egyre több megértése. A kapcsolatokban, a problémák kezelésében, az élet autonóm irányításában stb. való egyre kompetensebb viselkedés.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, boldogság, testi-lelki egészség, élet tisztelete, harmonikus családi minta, ünnep, emberi méltóság.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Iskolai és egyéb közösségben megélt kapcsolatok (osztálytársak, barátok, szerelmesek, haverok, ismerősök stb.) tapasztalatai, nem tudatos kapcsolatépítési és -kezelési, konfliktusmegoldási stratégiák alkalmazása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy erősítése. A konfliktuskezelési és -megoldó képesség fejlesztése. Esélyegyenlőség – szemléletformálás.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Társas kapcsolatok</i></p> <p>Én – te – mi – társas kapcsolatok: A kapcsolatba kerülés lépései. A kapcsolatot fenntartó elemek. A kapcsolatépítés fontos elemei: Természetes kíváncsiság, kockáztatás, legyünk önmagunk, kérdezzünk, meghallgatás, elfogadás, bizalom, közös érdeklődés. Család:</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Balassi Bálint szerelmi költészete, Csokonai Vitéz Mihály szerelmi lírája, Shakespeare: Rómeó és Júlia, Hamlet, Homérosz: Odüsszeia, Katona</p>

<p>Kölcsönösség, összetartás, az igazi, elfogadó szeretet, tisztelet. Munkamegosztás, szerepek, kölcsönös segítség. Jogok és kötelességek. Családi ünnepek. Döntések és szabályok.</p> <p>Barátság: A barátság jelentősége, kialakítása, szerepe a serdülő életében. A különbözőségek elfogadása, összehasonlítás, az elfogadás hiánya, önzés. A barát választása. Intimitás, érzelmek és gondolatok megosztása. Kölcsönös segítség. A csoportnyomás kivédése és határok állítása.</p> <p>Közösség: Egynemű és vegyes kortárs közösségek. Beilleszkedés.</p> <p>Szerelem: A párkapcsolatok kialakulása és tartóssága: párkeresés, megismerkedés, „lazázás”, randevúzás, együttjárás, csalódások, szakítás.</p> <p>Házasság: Elköteleződés és hűség. Rokonok és barátok. Értékközvetítő példaképek. Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Hogyan gazdálkodunk az időnkkel; a szabadidő hasznos eltöltése.</p> <p><i>Kommunikáció a kapcsolatokban</i></p> <p>Verbális kommunikáció: őszinteség, egyértelmű fogalmazás, udvariasság, figyelem, barátságosság, hangszín.</p> <p>Nonverbális kommunikáció: mimika, tekintet, gesztusok stb.</p> <p>Kulturális szignálok: öltözködés, hajviselet, smink, jelképek stb. kérdésköre.</p> <p>Értő figyelem: meghallgatás képessége, megértés, odafigyelés, visszatükrözés, átírás. Kérdezőtechnikák.</p> <p>Párkapcsolati kommunikáció: férfi és női kommunikáció sajátosságai, különbözőségei, ebből fakadó félreértések, problémák.</p> <p>Tömegkommunikáció vagy szociális kommunikáció: a tudatos médiahasználat és a kétlépcsős kommunikáció. A manipuláció eszközei. A virtuális világ veszélyei. Szeretetnyelvek.</p> <p><i>Konfliktuskezelés a kapcsolatokban (család, iskola, barátok, munkahely stb.)</i></p> <p>Bevezetés: Véleménykülönbség, vita, veszekedés, konfliktus. A konfliktus az élet velejárója. Előítélet. Alapvető kommunikációs technikák, empátia. Konfliktusmegoldási stratégiák:</p>	<p>József: Bánk bán. A kommunikáció formái.</p> <p><i>Informatika:</i> az elektronikus kapcsolattartás formái, netikett.</p>
--	--

<p>Megoldási lehetőségek (visszavonuló, támadó, kiegyező, engedékeny, közös megegyezésre, kölcsönös megállapodásra törekvő). A konfliktus megoldásának lépései. Törekvés a konfliktusok békés megoldására. Tolerancia. Megbeszélés, meghallgatás, megbocsátás, újrakezdés.</p> <p>Vitához, veszekedéshez vezető helyzetek.</p> <p>Kapcsolatkezdeményezés, -gondozás, -védelmezés. A kapcsolatok buktatói és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése. A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.</p> <p>Az értő figyelem készségének elsajátítása, a visszatükrözés, kérdezőtechnikák gyakorlása, a férfi és női kommunikáció sajátosságainak megismerése, a tömegkommunikáció manipulációs hatásainak és az önkontroll fontosságának tudatosítása.</p> <p>Az elfogadás hiányának, az önzésnek, a kiközösítés következményeinek, a kommunikáció szintjeinek, a verbális- és nonverbális kommunikáció fogalmának, az odafigyelés fontosságának, a különböző konfliktusmegoldási stratégiáknak a megismerése.</p> <p>A konfliktusmegoldás lépéseinek, a kezeletlen konfliktusok következményeinek tudatosítása.</p> <p>A tömegkommunikációs eszközök és a virtuális világ személyiségre, társas kapcsolatokra gyakorolt hatásainak megismerése.</p> <p>Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Elfogadás, bizalom, összetartás, tisztelet, barátságtípus, beilleszkedés, elköteleződés, hűség, érték közvetítő példakép, meghallgatás, tudatos médiahasználat, virtuális világ, tolerancia, újrakezdés.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Jellem és értékrend</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az „értékkel”, illetve „értékessel” kapcsolatos önálló gondolatok, személyes tapasztalatok, tanult fogalmak, családban, általános iskolában megtanult viselkedési normák.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A jellem és az értékek szerepének és fontosságának megértetése. A diákok elgondolkodtatása a férfiakkal és a nőkkel szembeni elvárásokról, párválasztási szempontok megfogalmazása a jellem szempontjából.</p> <p>Stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend kialakulásának elősegítése.</p> <p>Érett személyiség kialakulásának elősegítése.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Szabadság, értelem és akarat kapcsolata. Az ember ösztönös és érzelmi élete. A szabadság mint az ember egyedülálló sajátossága.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p>	

<p>Társadalmi normák, törvények, értékek, társasági viselkedés írott és íratlan szabályai, illetm (udvarlás, együttjáró párok társaság előtti magatartása).</p> <p>Lelkiismeret mint belső értékrend és annak karbantartása.</p> <p>Szeretet – a másik ember javának akarása.</p> <p>Mértékletesség – a helyes mérték az ösztönös és érzelmi életben.</p> <p>Sajátos erények, tulajdonságok:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hazaszeretet. Alázat. Önuralom. Lemondás. Empátia. Öröm. Boldogság. Humor. Játékosság. 	<p>Katona József: Bánk bán, Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jellem, érték, erkölcs, értékrend, posztmodern relativizmus, szabadság, felelősségtudat, alázat.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Önismeret és érzelmi intelligencia</p>	<p>Órakeret 9 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Korábbi iskolai, családi és egyéb közösségi tapasztalatok alapján kialakult énkép és önértékelés.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A helyes önértékelés kialakulásának és az érzelmi fejlődés elősegítése. A helyes énkép megerősítése. Az empátia gyakorlása, fejlesztése. Közösségépítés. Az önismeret csapdáinak (félelmeink) megismerése. Hivatás, pályaválasztás segítése az önismeret által.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A harmonikus személyiség. Önismeret – személyiségtípusok. Én- és csoportészlelés. Én-te-mi fogalma. Önértékelés kialakulása</p> <p style="padding-left: 20px;">A közvetlen környezet szerepe az önértékelés kialakulásában: szülők, társak (összehasonlítás), barátok, iskola – visszajelzések fontossága. Értékes tulajdonságok. Önbecsülés, önkontroll.</p> <p>Az önismeret csapdái: Teljesítmény csapdája: „Bizonyos elvárásoknak meg kell felelnem ahhoz, hogy jól érezzem magam.” Vád szava: „Azok, akik kudarcot vallanak, méltatlanok a szeretetre és megérdemlik a büntetést.” Az elismerés kényszere: „Bizonyos embereknek el kell ismerniük ahhoz, hogy értékesnek lássam magam.” A reménytelenség csapdája: „Az vagyok, aki vagyok. Nem</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> személyiségfejlődés.</p>

<p>tudok megváltozni. Reménytelen eset vagyok.” Negatív önértékelés és a táplálkozási zavarok (pl. body building, kóros soványság). Az EQ-készségek: Személyes kompetenciák Éntudat – tudok valamit vagy tudatában vagyok valaminek. Érzelmi tudatosság, önértékelés, magabiztosság. Self-management Önkontroll, átlátszóság, rugalmasság, kezdeményezés, optimizmus. Szociális kompetenciák Szociális érzék Empátia, mások megértése, emberekkel bánás. Szociális képességek Kommunikáció, kötődések kialakítása, konfliktuskezelés, hatás másokra, csapatmunka. Az EQ fejlesztési folyamata: ismerd magad – fejleszd magad – add magad. Képességnövelés a saját erősségeik és gyengeségeik felismerésének, megértésének, elfogadásának és hatékony használatának terén. Képesség kialakulása/kialakítása a saját személyiség értékességének, fontosságának és hasznosságának felismerésére az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül. A saját és mások érzelmeinek felismerése, megfogalmazása, megértése, elfogadása, kontrollálása és ezek hatékony használata.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Énkép, harmonikus személyiség, önértékelés, értékes tulajdonság, önbizalom, EQ-készség, személyes kompetencia, szociális kompetencia.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok	Órakeret 12 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A férfi és nő különbözőségéről, a férfi-női szerepek működéséről általános iskolában megtanult fogalmak, az élet különböző szinterein, a családban szerzett konkrét tapasztalatok.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A diákok segítése a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai, lelki, viselkedésbeli változások pozitív megélésében, a termékenység tudatos szemlélet kialakulásában, ahol a gyermek mint ajándék jelenik meg. A párkeresés és a párválasztás sikerének elősegítése. A férfi-női párkapcsolatok formáinak és az azokban megélt boldogság/csalódás lehetőségének megismerése, kialakítva a diákokban</p>	

	<p>a családbarát szemléletet. Felkészítés a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton (házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra. Az egészséges szexuális élethez szükséges ismeretek elsajátítása. Korszerű tájékoztatás a szexuális úton terjedő betegségekről (SZTB-k) és a családtervezési módszerekről. A természetes családtervezési módszer (TCST) korszerű ismertetése, és a mesterséges módszerek bemutatása őszinte, nyílt, érthető, „tabuk” nélküli beszélgetések során. Az emberi élet értékének a fogantatástól kezdve a természetes halálig való tudatosítása. Ezek alapján meggyőződés kialakítása, az IGEN kimondása a valódi értékekre, és a NEM vállalása a szexuális promiszkuitásra. A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai veszélyeinek megismerése (abortuszprevenció).</p>
Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A nemi identitás, az ember kétneműsége – különbségek férfi és nő között</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A férfi és a nő közötti biológiai, pszichológiai és kulturális különbségek. – Az igazi férfi és az igazi nő. <p><i>Felelős szexualitás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A serdülőkori sajátosságok, testi és lelki változások, szépségei, gondjai; mindezek szexuális-identitásbeli aspektusai. – A termékenység értéke. A termékenység kincs, amire vigyázni kell, és amit óvni kell. A biológiai háttér – női-férfi termékenységi jelek, menstruáció, a női ciklus eseményei, a férfiváérés. A megtermékenyítés csodája. – „Felvilágosítás – kicsit másként” – őszinte, nyílt, érthető, “tabuk” nélküli felvilágosítás. – Növekedés a szeretetben: érzéseink, érzelmeink és ösztönös vágyaink kezelése. – Felelősségvállalás. – A szex, mint alapvető emberi szükséglet, célja és szépsége: szaporodás, gyermek; örömszerzés; szeretetkapcsolat kifejezése. – A szüzesség értéke, mit jelent a tisztaság. Önuralom és lemondás. <p><i>A párkeresés, a párválasztás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Nővé és férfivá válás az önnevelésben. <p>Életre szóló, helyes döntések meghozatala – elköteleződés. Hűség (holtomiglan-holtodiglan).</p> <p>A férfi-nő kapcsolat fajtái: házasság, együttélés, élettársi kapcsolat, együttjárás, laza párkapcsolat.</p> <p><i>A termékeny szerelem: a gyermek mint ajándék</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Születésszabályozás, pozitív és negatív családtervezés – átgondoltság, tervszerűség és felelősség. Teljes körű 	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> a nemek szerepe; életszakaszok, egyedfejlődés.</p>

<p>tájékoztatás a családtervezési módszerekről, hatásmechanizmus és mellékhatások. Mesterséges és természetes családtervezési formák. Fogamzásgátlás. Egészséges életkezdés.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Életvédelem, magzatvédelem – abortusz-megelőzés. A magzati élet állomásai. – A várandósság – nem terhesség. Áldott állapot. A szóhasználat szerepe a közgondolkodás alakításában. – Csecsemőgondozás alapismeretei. – Nehezített termékenység, meddőség kérdése. – Korai teherbeesés. A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai következményei. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nemi identitás, különbségek férfi és nő között, beavatás, serdülőkori testi és lelki változás, termékenység értéke, megtermékenyítés csodája, felvilágosítás, életvédelem.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek a különböző szenvedélyek konkrét hatásairól, különösen a szervezetet hosszú távon károsító hatásairól, a függőség lehetőségéről és a leszokás nehézségeiről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A felelős gondolkodás és a döntésképeség fejlesztése, választási alternatívák felismerése, valamint azok következményeinek tudatosítása az életkornak megfelelően. Az egészség mint érték tudatosítása, a függőség fogalmának, valamint a függőség kialakulásában szerepet játszó rizikó- és védőfaktorok megismertetése.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Szocializáció – a közösséghez tartozás igénye</i> Érték, norma, szabály. Többség – kisebbség. Sztereotípiák, előítélet, diszkrimináció, deviancia, tolerancia. Család szerepe: érzelmi biztonság, elfogadottság érzése, stabil norma- és értékátadás, valamint adekvát feszültségkezelési minták nyújtása. Médiahatás (tudatos használat, funkciók, jellemzők). Virtuális-reális? Intézmények szerepe: iskola (iskolai kötődés, tanárok, osztálytársak).</p> <p><i>Döntések és választási lehetőségek</i> Egészség mint érték: Az egészség megőrzése. Függőség, szenvedély – drognélküli világ? A boldogság pótszerei, szerhasználat: dohányzás, alkohol, gyógyszer és illegális drog: kipróbálás, rendszeres fogyasztás, függés. Kialakulásban szerepet játszó rizikó- és</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> függőséget okozó szerek és hatásaik.</p>

<p>védőfaktorok azonosítása, következmények. Esetleges pozitív attitűd megkérdőjelezése, nemet mondás, visszautasítási technikák gyakorlása.</p> <p>Balesetmegelőzés (pl. közlekedés/sportolás).</p> <p>Bántalmazás és önvédelem: iskolában (kortársbántalmazás) és családban (családon belüli bántalmazás).</p> <p>Segítségkérés és támasznyújtás: Emberi kapcsolatok fontossága-család, barátok, segítő szakemberek és szervezetek bemutatása. Saját szükségletek, elvárások tudatosítása és asszertív kommunikációja. Probléma megbeszélése, a „titkok” megosztása.</p> <p>Támasznyújtás módjai – aktív segítségnyújtás.</p> <p>Saját erőforrásaikat meghaladó problémamegoldás esetén képesség az igényeik megfogalmazására, esetleges segítségkérésre, illetve annak elfogadására.</p> <p>A függőségen belül a dohányzás-, alkoholprevenció, a csoportnyomás kivédésének, határok állításának gyakorlása, valamint a saját szükségletek és elvárások asszertív kommunikációjának gyakorlása, támasznyújtás, aktív segítségnyújtás.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Tudatos életvezetés, egészséges életmód, család szerepe, médiahatás (virtuális – reális), deviancia, bántalmazás, baleset-megelőzés, segítségkérés, támasznyújtás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Változások, azok következményei és kezelésük</p>	<p>Órakeret 6 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Saját tapasztalatok az életciklusok változásairól, a serdülőkor problematikájáról.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezeléséhez, valamint a veszteség elfogadásához szükséges kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.</p> <p>A veszteségelfogadás és -feldolgozás módjának, a gyász munka folyamatának, lépéseinek és szükségességének megismerése egyéb veszteségek kapcsán.</p> <p>A családi ünnepek, rítusok szerepének megismerése/felismerése.</p> <p>A „normál krízis” fogalmának megértetése; a krízis mint fejlődési lehetőség; az életszakaszok feladatainak megismerése, döntéshelyzetek gyakorlása, erőforrások, kapaszkodók keresésének elősegítése.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A fejlődéssel járó családi életciklus-váltások, veszteségek mint „normál krízisek”.</p> <p>A serdülőkor lelki-viselkedésbeli változásai, gondjai, szépségei, akceleráció.</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> életszakaszok; személyiségfejlődés; a stressz.</p>

<p>Nehéz évek? Szabadság, önállóság, alkalmazkodás, engedelmisség.</p> <p>Egészség, egészségtudat. Betegség, öregség, fogyatékoság. Esélyegyenlőség. Fogyatékosághoz való hozzáállás. Fogyatékosági etikett. A fogyatékosággal élők nehézségei, a segítségnyújtás formái.</p> <p>Fogyatékos személyeket segítő szervezetek.</p> <p>A halál, az élet velejárója.</p> <p>A veszteségek kezelése: pszichológiai gyászmunka.</p> <p>A veszteségek kezelése a családban és a családon kívüli környezetben (erőforrások).</p> <p>A válásról és a mozaikcsaládban élés sajátos nehézségeiről (feszültségkezelési problémák).</p> <p>Együttérzés. Empátia.</p> <p>Stresszkezelés.</p> <p>Családi ünnepek, rítusok áthidaló szerepe a változásokban. (Eljegyzés, esküvő, évfordulók, ballagás, gyászszerartások, szokások az egyes kultúrákban.)</p> <p>A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azzal járó nehézségek elviselése – toleranciaszint emelése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Betegség, öregség, fogyatékoság, halál, veszteség, válás, gyászmunka, rítus, empátia.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – tisztában van a család értékével, pozitív hozzáállása erősödik a család intézménye iránt; képes a családbarát szemléletmód megélésére; – törekszik a családon belüli jó kommunikációra és érzelmei, szeretete kifejezésére; – ismeri a családon belüli szerepeket, feladatokat, felelősséget, döntési jogot; – elsajátítja az értő figyelem készségét; – tud kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni; – tudatosítja a tömegkommunikáció manipulációs hatásait, ismeri a tömegkommunikációs eszközök és a virtuális világ személyiségre, társas kapcsolatokra gyakorolt hatásait; – ismeri a különböző konfliktusmegoldási stratégiákat, tudja a konfliktusmegoldás lépéseit, tisztában van a kezeletlen konfliktusok következményeivel; – ki tudja fejezni érzelmeit; ismeri az önismeret csapdáit; képes hivatását, pályaválasztását segíteni az önismeret által; – empátiás készsége fejlődik; az elfogadó, pozitív attitűd erősödik benne a hátrányos helyzetű személyek iránt; – törekszik az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend szerinti életre; – az érett személyiség kialakulásának útján tovább halad; – kialakul benne a termékenységtudatos szemlélet, ahol a gyermek
--	---

	<p>mint ajándék jelenik meg;</p> <ul style="list-style-type: none"> – alaposan ismeri a családtervezési módszerek hatásmechanizmusát, mellékhatásait, tisztában van a természetes családtervezés modern módszerének működésével; – felelősséget érez az életvédelem iránt; – a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége fejlődik benne, és a nemet mondást kezdi egyre jobban begyakorolni; – ismeri a függőség fogalmát, a kialakulásában szerepet játszó rizikó- és védőfaktorokat; – segítséget mer és tud kérni a környezetétől; – megtanulja elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket; – törekszik a változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelésére; – ismeri a gyász munka folyamatát, lépéseit, a gyász munka szükségességét egyéb veszteségek kapcsán is.
--	--

11–12. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család mint a társadalom legalapvetőbb egysége. A család működése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Saját családban megélt tapasztalat és más családok (pl. rokonok, ismerősök, barátok) megfigyelése, filmek, irodalmi művek alapján kialakult saját elképzelés, vélemény; korábbi tanévek során családórán tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család értékének hangsúlyozása. Pozitív attitűd kialakítása és/vagy megerősítése a család intézménye iránt.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A család – érték. A család a társadalom életadó alapsejtje. Otthonteremtés. Mi a boldogság? A boldogságkeresés útjai. A boldogtalanság. Pályaválasztás. Hivatás és/vagy karrier, életpálya – a hivatás, karrier összeegyeztetése a családi élettel.</p> <p><i>1. Biológiai témakörök</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Öröklés (hozott vs. szerzett adottságok). – A testi-lelki egészség. Az egészséges életmód. Egészséges táplálkozás, túlsúlyosság, kóros soványság. – Fejlődés, elakadás, akceleráció, változás, krízis. – A szexuális viselkedés biológiai aspektusai (nemi szerep vs. gender stb.). – Az élet tisztelete és védelme – a fogantatástól a természetes halálig. <p><i>2. Családszociológiai témakörök</i></p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> öröklött és szerzett tulajdonságok; tanulás, szocializáció.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kemény Zsigmond: Özvegy és leánya, Ibsen: Nóra, Vadkacsa, Csehov: Három nővér, Goethe: Faust, Madách: Az ember tragédiája, Stendhal: Vörös és fekete.</p> <p><i>Történelem,</i></p>

- A család mint intézmény, kapcsolódó intézmények, kultúra.
- A család funkciói az egyén és a társadalom szempontjából.
- Népesedési viszonyaink, a gyermekvállalás alakulása hazánkban.
- A szexuális viselkedés és a párválasztás szociológiai vonatkozásai.
- Elhanyagolás, bántalmazás, erőszak.
- A családok működését segítő rendszerek (családsegítés, családvédelem stb.).

3. Pszichológiai témakörök:

- A család mint rendszer működése, életciklusváltások.
- Szocializáció és identitásformálódás.
- A világkép, emberkép, istenkép, a hit és a vallásosság hatása a családi közösség életére.
- Érzelmi és fizikai erőszak a családban.

4. Pedagógiai témakörök

- Pedagógusok, szülők és diákok jogai és kötelességei.
- A gyermekvédelem családi és iskolai követelményei és működése.

5. Etikai témakörök

- Emberkép, az ember célja, a személy mint az etika vonatkoztatási pontja.
- Az emberi méltóság, az emberi jogok.
- Társadalmi normák, törvények, értékek.
- A társadalom és az állam érték közvetítő szerepe.
- Sajátos területek: emberi munka, a politika, a környezetvédelem, a béke.

Családon belüli kommunikáció és az érzelmek, a szeretet kifejezésének jelentősége, társadalmi szinten berögzült káros sztereotípiák felismerése és lebontása.

A látásmód egyre differenciáltabbá válása, a családi élet működésében az összefüggésekből egyre több megértése. A kapcsolatokban, a problémák kezelésében, az élet autonóm irányításában stb. való egyre kompetensebb viselkedés.

A társadalmi világkép, ideák, eszmék, trendek, a hit és az ateizmus hatásának megismerése és megvitatása a családi közösség életére (nagycsaládok, egygyermekes családok, gyermektelenség, családalapítás hiánya, szingli életmód stb.).

A különböző nevelési stílusok (légkör, normák kialakítása és megkövetelése, gyermeki személyiség felé kifejezett tisztelet és elfogadás vagy ennek hiánya stb.) megismerése és a család személyiségfejlődésre gyakorolt hatásai.

A diákok által jónak tartott formák véleményezése és közösségi szinten történő megvitatása.

társadalmi és állampolgári ismeretek: emberi és állampolgári jogok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, boldogság, életpálya, testi-lelki egészség, élet tisztelete, népesedési viszonyok, családsegítés, családvédelem, érzelmi és fizikai erőszak, emberi méltóság.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Társas kapcsolatok – kommunikáció – konfliktuskezelés	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Iskolai és egyéb közösségben megélt kapcsolatok (osztálytársak, barátok, szerelmesek, haverok, ismerősök stb.) tapasztalatai, nem tudatos kapcsolatépítési és -kezelési, konfliktusmegoldási stratégiák alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A diákok jó kommunikációs képességeinek kialakítása és/vagy erősítése. A konfliktuskezelési és -megoldó képesség fejlesztése. Esélyegyenlőség – szemléletformálás. Elfogadó, pozitív attitűd kialakítása a hátrányos helyzetű személyekkel (idősek, romák, fogyatékos emberek stb.).	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Társas kapcsolatok</i></p> <p>Én – te – mi – társas kapcsolatok: A kapcsolati nehézségek. A párkapcsolati érettség.</p> <p>Család: A szülők és a jelenlegi fiatalok világának különbségei. Kölcsönösség, összetartás, szeretet, tisztelet. A kétszülős, egyszülős, mozaik- és nevelőcsaládok. Nevelőszülők, örökbefogadott gyermekek.</p> <p>Barátság: A barátság jelentősége, kialakítása, szerepe a család életében. A különbözőségek elfogadása, összehasonlítás, az elfogadás hiánya, önzés. A barát választása, életkorok és nemek közötti barátság. Intimitás, érzelmek és gondolatok megosztása. Kölcsonös segítség. A csoportnyomás kivédése és határok állítása.</p> <p>Közösség: Közösségi és társadalmi értékek. A család és a kisebb közösségek érték közvetítése.</p> <p>Szerelem, párvalasztás: A párkapcsolatok kialakulása és tartóssága: párkeresés, megismerkedés, „lazázás”, randevúzás, együttjárás, csalódások, szakítás. Intimitás, szenvedély és elköteleződés.</p> <p>Együttélés, élettársi kapcsolat: a döntéshozatal nehézségei, az elköteleződés hiánya.</p> <p>Házasság: Életre szóló döntések meghozatala, elköteleződés és hűség. Gyermekvállalás és gyermeknevelés. Jogi</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Ady, Kosztolányi, Babits, Tóth Árpád, Juhász Gyula, József Attila, Radnóti, Nagy László szerelmi lírája; Kosztolányi: Édes Anna, Aranysárkány, Pacsirta, Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés, A Karamazov testvérek, Tolsztoj: Anna Karenina, Háború és béke, Németh László: Iszony, Gyász. A kommunikáció különböző formái. A média sajátosságai.</p>

tudnivalók.

Férfi-női különbözőségek, az archetípusok.

Féltékenység megjelenése a kapcsolatokban.

Hogyan gazdálkodunk az időnkkel; a szabadidő hasznos eltöltése.

Kommunikáció a kapcsolatokban

Érzelem-kommunikáció.

Belső kommunikáció:

értékek, szükségletek és célok megfogalmazása. Határok kijelölése. Döntések meghozatala, végrehajtása és felülvizsgálata. Önkontroll, transzparencia.

Értő figyelem:

Meghallgatás képessége, megértés, odafigyelés, visszatükrözés, átírás. Kérdezéstechnikák.

Asszertivitás/Magabiztosság:

Jogosultság az önkifejezéshez. Ötleteink, véleményünk, érzéseink kifejezése és kifejtése. Egyes szám első személy használata. A nemet mondás joga és lehetősége. A kritika nem sértő megfogalmazása. Manipuláció.

Párkapcsolati kommunikáció:

a férfi és női kommunikáció sajátosságai, különbözőségei, ebből fakadó félreértések, problémák. Szexuális érzelmek, vágyak és határok felállítása és megosztása a társsal. Segítség keresése és igénybevétele.

Tömegkommunikáció vagy szociális kommunikáció:

A tudatos médiahasználat és a kétlépcsős kommunikáció. A manipuláció eszközei. A virtuális világ veszélyei. A technika által előidézett változás a kommunikációban. Személyesség hiánya. A mobiltelefon, a számítógép és az internet hatásai a mai emberek életére.

Asszertív kommunikáció.

Tranzakció-analízis (Berne).

Konfliktuskezelés a kapcsolatokban (család, iskola, barátok, munkahely stb.)

Bevezetés, alapismeretek bővítése:

A konfliktusok kifejlődése és fokozatai, a patológiás konfliktus. Kiváltó esemény – meggyőződés – érzelem. Konfliktuskezelési stílusok. Előítélet. Alapvető kommunikációs technikák, empátia.

Konfliktusmegoldási stratégiák:

Megoldási lehetőségek, elhatározás, kitartás. A konfliktus megoldásának lépései. Az érzelmek kezelése. A saját és a másik fél véleményének, szükségleteinek figyelembe vétele. Tolerancia. Hatékony konfrontáció. Kezeletlen konfliktusok következménye.

Határok:

<p>Értékek és célok megfogalmazása. Kompromisszum és a határok betartatása. Verbális és fizikai abúzus, társfüggőség.</p> <p>Képesség kapcsolatok kezdeményezésére, gondozására és védelmezésére; a kapcsolatok buktatóinak megismerése és a változtatáshoz szükséges eszközök felismerése.</p> <p>A tanult készségek minél hatékonyabb alkalmazása a kapcsolatok megtartása és/vagy megerősítése érdekében.</p> <p>Az egészséges határok áthágása miatt kialakuló helyzetben megfelelő döntéshozatal egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.</p> <p>Az értő figyelem készségének elsajátítása, a visszatükrözés, kérdezőtechnikák gyakorlása, a férfi és női kommunikáció sajátosságainak megismerése, a tömegkommunikáció manipulációs hatásainak és az önkontroll fontosságának tudatosítása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elfogadás, bizalom, összetartás, tisztelet, beilleszkedés, elköteleződés, hűség, meghallgatás, tudatos médiahasználat, virtuális világ, tolerancia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jellem és értékrend	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az értékkel, értékrenddel, erkölccsel, törvénnyel stb. kapcsolatos önálló gondolatok, személyes tapasztalatok, korábban megtanult fogalmak, családban, általános és középiskolában megtanult viselkedési normák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jellem és az értékek szerepének és fontosságának megértetése. A diákok elgondolkodtatása az értékrend, a lelkiismeret „karbantartásának”, a közösségi értékek, társadalmi normák fontosságáról. Jellembeli változást és/vagy viselkedésváltozást eredményez(het)ő, stabil, az egyetemes emberi értékekre alapuló értékrend kialakulásának elősegítése. Érett személyiség kialakulásának elősegítése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Fogalmak tisztázása</p> <p>Az erkölcs meghatározása.</p> <p>Erkölcsei relativizmus fogalma.</p> <p>Abszolút igazságfelfogás fogalma.</p> <p>Az alapprobléma megértése</p> <p>Van-e alapunk bizonyos értékekről, viselkedésről, szokásról kijelenteni, hogy helytelen?</p> <p>Az értéksemlegesség problematikája.</p> <p>Emberkép, az ember célja, a személy mint az etika vonatkoztatási pontja.</p> <p>Az ember személyes cselekvése, tudatosság, szándékosság – jó cselekedet és bűn.</p> <p>Emberi jogok.</p> <p>Szeretet – a másik ember javának akarása. Egyéni és szociális</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>József Attila, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, Pilinszky, Nagy László lírája, Szabó Magda: Abigél, Ottlik Géza: Iskola a határon, Örkény: Tóték.</p>

<p>szerepet. Okosság – a többi erény mértéke. Bátorság – tanúságtétel az igazságról. Felelősségtudat erősítése, magunkért és másokért érzett felelősség. Közösségi és társadalmi értékek A család és a kisebb közösségek érték közvetítő hatása. A társadalom és az állam érték közvetítő szerepe. Értékrendünk szerint hozzuk döntéseinket. Döntésképeség, döntéshelyzetek, dönteni tudás gyakorlása szituációkkal. Sajátos területek: emberi munka, a politika, a környezetvédelem, a béke.</p> <p>A felelősségvállalásnak, a döntéshozatalnak mint az érett, felnőtt magatartás fontos ismérveinek gyakorlása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jellem, érték, erkölcs, értékrend, posztmodern relativizmus, illetan, lelkiismeret, mértékletesség, felelősségtudat, érett személyiség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önismeret és érzelmi intelligencia	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Korábbi iskolai, családi és egyéb közösségi tapasztalatok alapján kialakult énkép és önértékelés. Az előző években megtanult fogalmak és ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját és mások érzéseinek felismerése, megértése, elfogadása. Egészséges önbizalom elősegítése, erősítése. Tévhitek, avagy az önismeret csapdái, ezek felismerése és feloldása, az egészséges önértékelés megőrzéséért.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Egészséges énkép, a harmonikus személyiség. Mennyire felett az akaratom, mennyire vagyok kitartó? Tudatosság. Én- és csoportészlelés. Én-te-mi fogalma.</p> <p>Önértékelés kialakulása A tágabb környezet hatása az önértékelés kialakulásában: médiá, internet, trendek. Önbecsülés, önkontroll. Külső és belső szépség. Sztereotípiá, benyomáskeltés és szerepek. Hogyan formálhatja az értelmünk az önértékelésünket? Ellis ABC-elmélete az érzelmekről. A / helyzet + B / meggyőződés = C / érzelmek.</p> <p>Az önismeret csapdái: Teljesítmény csapdája: „Bizonyos elvárásoknak meg kell</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> a személyiség összetevői; tanulás, szocializáció.</p>

<p>felelnem ahhoz, hogy jól érezzem magam.” Vád szava: „Azok, akik kudarcot vallanak, méltatlanok a szeretetre és megérdemlik a büntetést.” Az elismerés kényszere: „Bizonyos embereknek el kell ismerniük ahhoz, hogy értékesnek lássam magam.” A reménytelenség csapdája: „Az vagyok, aki vagyok. Nem tudok megváltozni. Reménytelen eset vagyok.”</p> <p>Az érzelmi intelligencia (EQ) fogalmának és szerepének megértése Érzelmeink intelligens (képesség a jobbat választani) megértése. Segítségével képesek vagyunk megérteni az érzéseinket, ránk gyakorolt hatásukat. Mások érzéseinek megértése. Érzelmeink felismerése és kifejezése. Gondolatok és érzelmeink kapcsolata. A negatív és pozitív érzelmeink kifejezésének eszközei.</p> <p>Az EQ-készségek: Személyes kompetenciák Éntudat – tudok valamit vagy tudatában vagyok valaminek. Érzelmi tudatosság, önértékelés, magabiztosság.</p> <p>Self-management Önkontroll, átlátszóság, rugalmasság, kezdeményezés, optimizmus.</p> <p>Szociális kompetenciák Szociális érzék Empátia, mások megértése, emberekkel bánás, mások fejlesztése, ráérezés a hierarchiára.</p> <p>Szociális képességek Kommunikáció, kötődések kialakítása, konfliktuskezelés, hatás másokra, csapatmunka, vezetés, változások elindítása.</p> <p>Az EQ fejlesztési folyamata: ismerd magad – fejleszd magad – add magad.</p> <p>Gondolkodási hibák, stresszkezelés.</p> <p>Az érzések, gondolatok, testi tapasztalatok tudatosítása, és azok kifejezése. Az én-üzenetek jelentőségének felismerése a kapcsolatokban, asszertív kommunikáció. Az érzelmi intelligencia fogalmával, szerepének fontosságával, az érzelmi tudatossággal való megismerkedés, önkontroll gyakorlása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Énkép, harmonikus személyiség, önértékelés, önbecsülés, önkontroll. Személyiségtípus, érzelmeink felismerése és kifejezése, EQ-készség, személyes kompetencia, szociális kompetencia.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Nemiség – férfi/női identitás – szexualitás – párkapcsolatok</p>	<p>Órakeret 12 óra</p>
---	--	-----------------------------------

Előzetes tudás	Az előző két tanév hasonló tematikai egységeiben szerzett ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A diákok segítése a genetikai nemnek megfelelő nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében és a férfi/apa – női/anya szerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakulásában.</p> <p>A párkeresés és a párválasztás sikerének elősegítése.</p> <p>Felkészítés a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton (házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra.</p> <p>Az egészséges szexuális élethez szükséges ismeretek elsajátítása.</p> <p>Korszerű tájékoztatás a szexuális úton terjedő betegségekről és a családtervezési módszerekről.</p> <p>A természetes családtervezési módszer (TCST) korszerű ismertetése és a mesterséges módszerek bemutatása őszinte, nyílt, érthető, „tabuk” nélküli beszélgetések során.</p> <p>Az emberi élet értékének a fogantatástól kezdve a természetes halálig való tudatosítása.</p> <p>Ezek alapján meggyőződés kialakítása, az IGEN kimondása a valódi értékekre, és a NEM vállalása a szexuális promiszkuitásra.</p> <p>A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai veszélyeinek tudatosítása (abortuszprevenció).</p>	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A nemi identitás, az ember kétneműsége – különbségek férfi és nő között</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nem kialakulása: kromoszomális, ún. genetikai nem, ivarmirigy nem, nemiszervi nem, külső nem, társadalmi nem (gender), az ún. nemi identitás. Az identitás összetevői, fejlődése. – Pszichoszexuális fejlődés, személyiségfejlődés. – A férfi és a nő közötti biológiai, pszichológiai és kulturális különbségek. – A férfiak és nők együttműködése. <p><i>Felelős szexualitás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemiséggel kapcsolatos anatómiai és élettani ismeretek. – Az emberi szexualitás fogalma; fizikai (biológiai), lelki (pszichológiai), szellemi (spirituális) összetevők; kapcsolata a szerelemmel. – A szülők és a jelenlegi fiatalok világának különbségei. – A biológiai háttér – a megtermékenyítés csodája. – Kommunikáció a szexualitás területén. – A szexuális úton terjedő betegségek (SZTB-k), az AIDS megelőzése. – Szex, érosz, agapé: személyes és testi odaadottság. – Hitek és tévhitek... A felelős szexualitásról kialakult képet befolyásoló tényezők: <ul style="list-style-type: none"> – család (szülők); 	<p><i>Biológia-egészségtan:</i> a nemek szerepe, szexualitás, születésszabályozás, egyedfejlődés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> emberi és állampolgári jogok.</p>	

- barátok, kortársak;
- média (újságok, reklámok, filmek, internet) hatása.
- A szex és a házasság. A szex helyének miért a házasságban kellene lennie?
- A szexuális kapcsolatban benne foglaltatik a gyermekáldás lehetősége.
- Nincs 100%-os védekezési mód.
- Hormonális kötődés.
- Szexuális bántalmazás, pornográfia, prostitúció.

A párkeresés, a párválasztás sikere

- Megismerkedés, találkozás (randevú, internetes párkeresés).
- Párkapcsolat érettsége.
- Növekedés a szabadságban és a felelősségben.
- Növekedés a szeretetben: érzéseink, érzelmeink és ösztönös vágyaink kezelése.
- Életre szóló, helyes döntések meghozatala – elköteleződés. Hűség (holtomiglan-holtodiglan).
- Mit tehetünk, és mit kerüljünk el ahhoz, hogy minél sikeresebb, boldogabb és jobb legyen majd a párkapcsolat, a házasság és a család.

A termékeny szerelem: a gyermek mint ajándék

- Felelős szülőség, a szülői hivatásra való tudatos felkészülés.
- Születésszabályozás, pozitív és negatív családtervezés – átgondoltság, tervszerűség és felelősség. Teljes körű tájékozódás a családtervezési módszerekről, hatásmechanizmus és mellékhatások. Mesterséges és természetes családtervezési formák, fogamzásgátlás. Egészséges életkezdés.
- Életvédelem, magzatvédelem – abortuszmegelőzés. A magzati élet állomásai.
- A várandósság – nem terhesség. Áldott állapot. A szóhasználat szerepe a közgondolkodás alakításában.
- Ismerkedés a szülés eseményével, a szülés baba-mama-barát formáival. A szülés hatása a párkapcsolatra.
- Természetes szülés, császármetszés. A szüléstől való félelem megbeszélése, szülési nehézségek és szövődmények.
- Csecsemőgondozás alapismeretei.
- A csecsemő táplálása, a szoptatás fontossága.
- Gyermek a családban – apa/anya–férj/feleség szerepek. Gyermeknevelés.
- Nehezített termékenység, meddőség kérdése. Örökbefogadás.
- Korai teherbeesés. A művi terhességmegszakítás lelki és fizikai következményei.

**Kulcsfogalmak/
fogalmak**

Nemi identitás, különbségek férfi és nő között, megtermékenyítés csodája, családtervezés, életvédelem, várandósság, szülés, csecsemőgondozás, meddőség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Útelágazások, zsákutcák, útvesztők <i>avagy</i> Veszélyek és devianciák, döntéshelyzetek	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az egészséges életmód alapjainak, a káros szenvedélyek hosszú távú hatásainak ismerete. A csoportnyomás jelentése, törekvés az ellenállásra. A segítségkérés lehetőségeinek, formáinak, a segítő szervezetek elérhetőségének ismerete, törekvés egymás segítésére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felelős gondolkodás, a döntési folyamat megismertetése. Támogatás a pályaválasztásban, életcélok, jövőkép kialakításában. Gondolatébresztés a családról mint védőfaktorról: érzelmi biztonság, elfogadás, értékadás, feszültségkezelési minták nyújtása, rossz minta követésének tudatos elkerülése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Szocializáció – közösséghez tartozás igénye:</i> Érték, norma, szabály. Konformizmus, csoportnyomás. Sztereotípa, előítélet, diszkrimináció, deviancia, tolerancia. Társas hatások szerepe általában: kortársak, szociokulturális hatás. A virtuális világ veszélyei. A család mint védő faktor: érzelmi biztonság, elfogadottság érzése, stabil norma és értékátadás, valamint adekvát feszültségkezelési minták nyújtása; rossz minta követésének tudatos elkerülése.</p> <p><i>Döntések és választási lehetőség:</i> Egészség mint érték: Az egészség megőrzése. Betegségmegelőzés. Függőség, szenvedély, drognélküli világ? A boldogság pótszerei, szerhasználat: dohányzás, alkohol, gyógyszer és illegális drog, egyéb függőséget okozó szerek és tevékenységek, mobil, számítógép és internetfüggés: kipróbálás, rendszeres fogyasztás, függés. Kialakulásban szerepet játszó rizikó- és védőfaktorok azonosítása, következmények. Nemet mondás, visszautasítási technikák gyakorlása. Dönteni tudás gyakorlása, a döntések felvállalása. A függőségtől való megszabadulás. A fiatalkori szexualitás következményei. Kudarok. Balesetmegelőzés (pl. közlekedés/sportolás). Fiatalkori bűnelkövetés: Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők, deviáns karrier. Áldozattá válás. Bűnmegelőzés. A bűnelkövetők visszavezetése a társadalomba.</p> <p><i>Jövő</i> Jövőkép(nyújtás) – család, pályaválasztás. Karrier – hivatás. Vágyak, álmok és tervek a jövőről. Milyen céljaim vannak az életben? Rövid- és hosszú távú célok. Kitartás.</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> függőséget okozó anyagok és tevékenységek; tanulás, szocializáció.</p>

<p>A globális problémák és a lokális válaszok. Értékközvetítő példaképek.</p> <p><i>Segítségkérés és támasznyújtás:</i> Emberi kapcsolatok fontossága. Saját szükségletek, elvárások tudatosítása és asszertív kommunikációja. Problémamegbeszélés, a „titkok” megosztása. Támasznyújtás módjai – aktív segítségnyújtás.</p> <p>A dönteni tudás és a nemet mondás gyakorlása. Saját erőforrásait meghaladó problémamegoldás esetén képesség az igényeik megfogalmazására, esetleges segítségkérésre, illetve annak elfogadására. A káros szenvedélyekben, a fiatalkori szexualitásban, a gyermekbántalmazásban, a balesetek kialakulásában szerepet játszó rizikó- és védőfaktorok azonosítása, következmények felismerése és tudatosítása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Csoportnyomás, deviancia, médiahatás, függőség, nemet mondás, jövőkép, támasznyújtás, aktív segítségnyújtás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Változások, azok következményei és kezelésük</p>	<p>Órakeret 6 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Saját tapasztalatok az életciklusok változásairól, a serdülőkor, a felnőtté válás problematikájáról.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése, valamint a veszteség elfogadásához szükséges kompetenciák további fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása.</p>	
<p>Ismeretek/Fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A fejlődéssel járó családi életciklusváltások, veszteségek mint „normál krízisek”.</p> <p>A felnőtté válás, önállóság, felelősségvállalás, leválás a szülőkről, társadalmi identitás kialakulásának kérdései.</p> <p>A váratlan, „nem normatív” veszteségek, krízisek kezelése (szennvedés, betegség, fogyatékoság, kudarcok, válás, munkanélküliség, szülők korai halála).</p> <p>A változásra adott különféle lélektani reakciók (krónikus gyász, pszichoszomatika stb.).</p> <p>Egészségmegőrzés, prevenció. Félelem a betegségtől, az öregségtől és a haláltól. Az időskor értéke. Az időskor és a betegápolás.</p> <p>A halál, az élet velejárója.</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> életszakaszok, betegség, egészséges életmód, a személyiség fejlődése.</p>

<p>A veszteségek kezelése: pszichológiai gyászmunka lépései (egyéni és közösségi folyamatai).</p> <p>A veszteségek kezelése a családban és a családon kívüli környezetben (erőforrások).</p> <p>A válásról és a mozaikcsaládban élés sajátos nehézségeiről (feszültségkezelési problémák).</p> <p>A társadalmi változások szerepe. Bizonytalanság, állandóan változó világhoz való alkalmazkodás.</p> <p>A családi életben folyamatosan jelenlévő változások kezelése, az azzal járó nehézségek elviselése – toleranciaszint emelése.</p> <p>Felnőtté válás, önállóság, felelősségvállalás, leválás a szülőkről, társadalmi identitás kialakulása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>„Normál krízis”, „nem normatív” veszteség, krízis, változás, betegség, öregség, halál, veszteség, válás, gyászmunka.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – tisztában van a család értékével, pozitív hozzáállása erősödik a család intézménye iránt; képes a családbarát szemléletmód megélésére; – képes a kapcsolatai, a problémái kezelésében, az élete autonóm irányításában stb. való egyre kompetensebb viselkedésre; – ismeri és képes kritikusan szemlélni a társadalom világgépének, ideáknak, eszméknek, trendeknek, a hitnek és az ateizmusnak a családi közösség életére gyakorolt hatását; – megismerkedik a különböző nevelési stílusokkal; – ismeri a párkapcsolati kommunikáció lehetőségeit, buktatóit; érdeklődik az ezzel kapcsolatos pszichológiai irodalom iránt; – ismeri a különböző konfliktusmegoldási stratégiákat, tudja a konfliktusmegoldás lépéseit, tisztában van a kezeletlen konfliktusok következményeivel; – empátiás készsége tovább fejlődik; elfogadó, pozitív attitűd erősödik benne a hátrányos helyzetű személyek iránt; – az érett személyiség kialakulásának útján tovább halad; – képessé válik a felelősségvállalásra, a döntéshozatalra; – fontos számára a lelkiismeret „karbantartása”, fontosak számára a közösségi értékek és a társadalmi normák; – ismeri az érzelmi intelligencia fogalmát, szerepének fontosságát; képessé válik az önkontrollra; – kialakul benne a termékenységtudatos szemlélet, ahol a gyermek mint ajándék jelenik meg; – alaposan ismeri a családtervezési módszerek hatásmechanizmusát, mellékhatásait, tisztában van a természetes családtervezés modern módszerének működésével; – felelősséget érez az életvédelem iránt; – a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége fejlődik benne, és a nemet mondást kezdi egyre jobban begyakorolni; – képessé válik a reális pályaválasztásra, az életcélok, jövőkép
--	---

	<p>kialakítására;</p> <ul style="list-style-type: none"> – felismeri, hogy a család az érzelmi biztonság, az elfogadás, az értékátadás helye; képes a rossz minta felismerésére és követésének tudatos elkerülésére; – képes a felnőtté válás lépéseinek gyakorlására az önállóság, a felelősségvállalás és a szülőkről való leválás által; – megtanulja elviselni, sőt kezelni a változással járó nehézségeket; – törekszik a változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelésére; – ismeri a gyász munka folyamatát, lépéseit, a gyász munka szükségességét egyéb veszteségek kapcsán is; – képes az állandóan változó világhoz való alkalmazkodásra; – tudatosan felkészül a szülői hivatásra.
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.11. Hon- és népismeret kerettanterve 1–8. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv a 3-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 7-8. évfolyam számára

HON-ÉS NÉPISMERET

A magyar népi kultúra a 19-20. század fordulóján ért el sok százados történetének csúcspontjára, legszínesebb, legrétegzettebb, esztétikai szempontból leggazdagabb állapotára, amelyet a szépirodalom, a zene és a képzőművészetek is megőrkítettek, és amelyből modern nemzeti kultúránk részeként alkotó ihletet merítettek. Ez a néhány évtizednyi tágasságban értelmezett időszak jelenti a hon-és népismeret keretei között közvetített ismeretek időbeli behatárolását.

A hagyományos népi kultúra, amelyet a hon-és népismeret tantárgy közvetít, napjainkban csak elemeiben lelhető fel, számottevő része és rendszert alkotó egysége már nem létezik. A történeti, művelődéstörténeti, muzeális anyagnak tekinthető ismeretek azonban nagyon fontosak, mert megrajzolják a 6-10 éves korosztály számára a dédszülők, ükszülők korát, érthetővé teszik számukra a távoli generációk életmódját.

A hon- és népismeret tanításának célja a meghatározott időszakra jellemző hagyományos népi kultúra és értékrend megismertetése, az ésszerű, takarékos gazdálkodó életmód értékeinek, a természeti és társadalmi környezet egymásra hatásának bemutatása.

Az egyéni és közösségi tevékenységek megismerésén és gyakorlásán keresztül kialakul az otthonhoz, a lakóhelyhez, a tájhoz, a szülőföldhöz való kötődés érzése.

A hon-és népismeret-oktatás központi feladata a hagyományos családi formák, a természet ismeretéhez alkalmazkodó munkarend, az erkölcs-és értékrend megismertetésével olyan biztos háttér nyújtása, amely segít eligazodni a világban, amely hozzájárul a fogyasztói társadalom szélsőséges megnyilvánulásaival szembeni védekezéshez és segít az értékválság megoldásában.

A tantárgy évfolyamonként szervesen egymásra épülő ismeretei a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően bővülnek, és igazodnak a hagyományoknak a társadalomban és a kisközösségekben betöltött funkciójához, idejéhez. A hon-és népismeret jelentős mértékben hozzájárul a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai fejlődéséhez, munkára neveléséhez, a felnőtté váláshoz, elősegíti a társadalomba való beilleszkedésüket.

Az ismeretanyag egyre bővülő háttérismeretként segíti a többi tantárgy tanítási-tanulási folyamatának megvalósítását, és minden évfolyamon önálló tantárgy keretében ad lehetőséget a magyar népi kultúra széleskörű megismerésére.

1–4. évfolyam

Az első négy évfolyamon alakuljon ki a tanulóknak a naptári év ismerete. Tudják az év során egymást követő hónapok nevét, és tudják azokat az évszakokhoz kötni. Ismerjék a természet változásának ciklikusságát és az ahhoz igazodó emberi tevékenységeket. Tudják az év megfelelő szakaszához kapcsolni a megismert szokásokat, ünnepeket. Tanuljanak meg az életkoruknak megfelelő népköltészeti alkotásokat, egyszerű mondókákat, kiszámolókat, játékokhoz kapcsolódó gyermekdalokat. Legyenek képesek egyszerűbb szokások dramatikus megjelenítésére. Egy-egy dramatikus játék bemutatása során tudjanak alkalmazni egyszerűbb tánclépéseket.

Az általános jelenségek megismerése mellett ismerjék meg a helyi hagyományokat, még élő népszokásokat. Ismerjék fel a helyi szokások közösségmegtartó szerepét, aktívan vegyenek részt ezek továbbélésében, ápolásában.

Ismerjenek néhány fontos népszokást, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzá kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus népszokást, kántálást, éneket stb.) és a szokáshoz kötődő hiedelmeket.

Tudatosodjon a tanulóknak, hogy a gazdálkodó ember nemcsak a megtermelt, hanem a

természetben megszerezhető javakat is hasznosította a mindennapi életében.

Az első négy évfolyamon a hon- és népismeret tananyagának kerete az „évkör”. Az idő körforgására épül a hagyományok, szokások ismeret-és tevékenységkörének koncentrikus bővülése, egyre komplexebbé válása. Az ismeretanyag tagolása az első három évfolyamon a hónapokhoz kötődik. Az idő fogalmának kialakítása és elmélyítése céljából a nagyobb egységektől haladva a kisebbek felé először a teljes év áttekintése adja meg a legtágabb időkeretet, majd az évszakok szerint rendszerezett ismereteket a hónapok jeles napjai zárják. A visszatérő rendező elv alapján fokozatosan gyarapodik az év egy-egy szakaszához köthető tudás. Az első év fejlesztési célja a teljes év áttekintése, az időegységek fogalmi megerősítése. A második évben a hónapok évszakok szerinti tagolásában a mindennapi élet tevékenységei, a harmadik évfolyamon a hónapok jeles napjaihoz kapcsolódó szokások kerülnek bemutatásra. A negyedik év az évszakokhoz kapcsolható ünnepekörök alapján csoportosítja az ismereteket, alkalmazva az addigra alaposan elsajátított időegységeket.

Ebből adódóan több tananyagrészt más-más aspektusban több tanéven keresztül visszatérően is megjelenik a tantervben, lehetőséget adva az ismeretek bővítésére, más szempontú megközelítésére. Így alkalom nyílik a folyamatos gyakorlásra, a lemaradók felzárkóztatására, illetve a tehetséges tanulóknak a témakör tananyagán túlmutató feladatok segítségével történő fejlesztésére.

A négy évfolyamon megjelenő ismeretekben az esztendőnként ismétlődő munkák, tevékenységek, ünnepek sora teremti meg azt az időbeli alapot, amelyre a felsőbb évfolyamokon térben egyre táguló körökben ráépül a gazdálkodó emberek életének megismerése a családi környezettől kiindulva a falu közösségén át a társadalom rétegződésének feltárásáig.

A hon-és népismeret az általánosan megfogalmazott fejlesztési célok, nevelési területek közül tág keretet biztosít a *Nemzeti öntudat, hazafias nevelés* megvalósításához. A bemutatott példákon keresztül hozzájárul *Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, A családi életre nevelés, Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, Fenntarthatóság, környezettudatosság* nevelési területekhez kapcsolódó feladatok teljesüléséhez.

A néphagyományok közvetítése fontos szerepet tölt be a különböző kulcskompetenciák fejlesztésében. A népköltészeti alkotások megismerése, értelmezése, az egyszerű mondókák tanulása, a mesemondás, szokásszövegek elmondása elősegíti az *Anyanyelvi kommunikáció* fejlesztését. A gazdálkodó életből vett példák, a munkafolyamatok és azok eszközkészletének bemutatása, az emberi munka nyomán a természetben bekövetkező változások megfigyelése lényeges eleme a *Természettudományos és technikai kompetencia* fejlesztésének.

A népi társadalom megismerése során a közösségi normák szabályozó szerepének belátása, az egyént segítő közösség működése, a társas munkák hatékonysága, a közösségért feladatot vállaló egyéni szerepkörök bemutatása megalapozhatja a *Szociális és állampolgári kompetencia* kialakítását. A népművészet különböző ágainak (népdal, néptánc) cselekvő elsajátítása, a népi díszítőművészet területeinek korosztályi szinten történő megismerése megerősíti az *Esztétikai-művészeti tudatosságot és kifejezőképességet*.

1. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A hónapokra jellemző ünnepek, tevékenységek	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Az egymást követő hónapok fontosabb jellemzőinek megismertetése, az idő fogalmának elmélyítése, a ciklikusság megfigyeltetése.	

céljai	<p>Az év hónapjainak biztos ismerete, sorrendjük rögzítése, évszakokhoz kötése. A természet változásának megfigyelése.</p> <p>Minden hónapban egy-egy jellegzetes munka vagy ünnep bemutatása rövid szövegek segítségével, időjárási regulák, találós kérdések alapján. Az évszagnak megfelelő játékok, dalok vagy kézműves feladatok segítségével a hónapokra jellemző tevékenységek ismeretének elmélyítése.</p>	
Ismeretek, tevékenységek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Augusztus</i> Tojások begyűjtése, szőlőérés kezdete, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, esőhívogató mondóka, csapatverseny rendezése: papírtojások összegyűjtése.</p> <p><i>Szeptember</i> Állatok behajtása a legelőről, vásárok, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, vásár játékos megjelenítése, kosárka készítése.</p> <p><i>Október</i> A szüret ideje, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, a szüret munkáinak megjelenítése mozgással: szőlőszedés, puttonyozás, szőlőtaposás, fogócska változatának megismerése (Lipem-lopom a szőlőt).</p> <p><i>November</i> Disznótorok rendezése, lakoma rokonokkal, barátokkal, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, disznótoros vendégség megjelenítése, adventi koszorú készítése.</p> <p><i>December</i> A betlehemezés szokása, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, a betlehemezés szokásának felelevenítése, egyszerű pásztorjáték megtanulása, karácsonyi énekek.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A gazdálkodó élet mindennapjaihoz és ünnepeihez kapcsolható fontos cselekvések megismerése hónaponként.</p> <p>Szituációs játékok keretében kommunikációs helyzetek elsajátítása.</p> <p>Kézműves tevékenységek segítségével a megismert hétköznapi és ünnepi cselekvések tárgykészletének elkészítése, játékokban történő felhasználása.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> Az időjárásnak megfelelő munkák, tevékenységek kiválasztása, hónapokhoz kapcsolása, időrendi sorrendbe állítása, évszakonkénti csoportosítása.</p> <p>A munkák eszközeinek felismerése. Munkák tárgykészletének kiválogatása.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> Az önálló szóbeli megnyilatkozások erősítése a megismert szokások elmesélésével.</p> <p>Az ismeretek alkalmazása helyzetjátékokban.</p> <p>Párbeszédkezdés kezdeményezése, gyakorlása szerepbe lépéssel a megismert tevékenységek felelevenítésére.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> Jeles napok, ünnepek. Az idő mérése, az időmérés alkalmi és szabvány egységei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondókák, népdalszövegek.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> a néphagyomány egyes mozgásos és szöveges alkotásainak játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása.</p>

<p><i>Január</i> Vízkereszt napjához kapcsolódó szokások, csillagjárás, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, Napkeleti királyok neve, csillaghajtogatás.</p> <p><i>Február</i> Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepének tartalma, farsangi szokások, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, játéktanulás: Ég a gyertya, ég, álarckészítés.</p> <p><i>Március</i> Tavaszi napéjegyenlőség, szántóföldi munkák kezdete, időjárási regula, meleget hozó napok (Sándor, József, Benedek). Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, tárgyak felismerése tapintással (Mi van Benedek zsákjában?), verstanulás.</p> <p><i>Április</i> Állatok kihajtása, Szent György napi hiedelmek, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, naphívogató mondóka.</p> <p><i>Május</i> Pünkösdi király választása, köszöntők, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, pünkösdikirály-választás futóversennyel, koszorúfonás.</p> <p><i>Június</i> A nyári napforduló szokásai, tűzgyújtás, tűzgrás, időjárási regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, játékos-jelképes tűzgrás, párosító ének tanulása.</p> <p><i>Július</i> Az aratás kezdete, a kenyér fontossága a mindennapi</p>	<p><i>Tájékozódás időben:</i> Az évszakok, hónapok sorrendjének ismerete, a hónapok évszakokhoz kapcsolása, évszakok szerinti csoportosítása.</p>	
---	---	--

táplálkozásban, időjárás regula. Feladatok, tevékenységek: találós kérdések, aratóbál eljátszása, a búza életének rajzos megjelenítése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vásár, szüret, disznótor, betlehemes játék, csillagjárás, farsang, szántás, pünkösd, aratás, állatok kihajtása/behajtása, nyári napforduló, tűzgrás.	

2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az évszakokra jellemző gazdasági tevékenységek	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Az évszakokhoz tartozó hónapok neve, sorrendje. A hónapok időjárásának jellemzői. Az évszakok váltakozásával bekövetkező természeti változások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gazdálkodó élet jellemzői alapján az összefüggések felismertetése az időjárás és a munkák ideje között. A munkamegosztás egyik alapelvének megértetése a nők és a férfiak munkaerő alapján elkülönülő feladatainak bemutatásával. Az első osztályban megismert hónapokhoz kapcsolható tevékenységek, a gazdálkodó életből vett példák bemutatása. Népi gyermekjátékok, egyszerűbb motívumkincsű néptáncok megismerése. A tevékenységekhez köthető mondókák, népdalok, egyszerűbb szokások játék keretében történő feldolgozása, az ismeretek elmélyítése.	
Ismeretek, tevékenységek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az őszi hónapok gazdasági tevékenységei</i> <i>Augusztus–Szeptember</i> Augusztusi és szeptemberi munkák a kertben és a mezőn. A nyárvégi időszak tevékenységei. Játék: Tyúkozás. Mondókák, versek. (Móra Ferenc: <i>A cinege cipője.</i>) Szent Mihály napjához kapcsolódó gazdasági tevékenységek.</p> <p><i>Október</i> Októberi teendők a szántón és a szőlőben. Az őszi búza vetésének körülményei. Játék: Kinn a kecske. Mondókák, mese, dal feldolgozása (<i>A part alatt</i>) Teréz napi szüretkezdés, és a szüreti munkák.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A hónapokhoz köthető női és férfimunkák megismerése.</p> <p>A gazdasági tevékenységek tartalmának rögzítése a témához kapcsolódó játékokkal.</p> <p>A hónapok ismereteihez kötődő mondókák, versek, énekek megtanulása.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> A megismert munkatevékenységek nemek szerinti csoportosítása.</p> <p>Az időjárás és a munkavégzés kapcsolatának felismerése.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> A munkafolyamatok felidézése</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népköltészet: mondókák, népdalok, kiszámolók, népi játékok, találós kérdések.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Népi, illetve gyermekjátékok. A néphagyomány egyes mozgásos és szöveges alkotásainak játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása.</p> <p><i>Környezetismeret; technika, életvitel és gyakorlat:</i> növények és állatok gondozása a</p>

<p><i>November</i> Novemberi közösségi munkák. A kukoricafosztás és a disznótor menete, szokásai. Mondókák, találós kérdések. Vers feldolgozása (Szabó Lőrinc: <i>Falusi hangverseny</i>). Játék: Pecsenyeforgatás.</p> <p><i>A téli hónapok gazdasági tevékenységei</i></p> <p><i>December</i> Decemberi társas munkák. A tollfosztó. Az újborhoz kapcsolódó szokások. Versek, mondókák. (János-napi köszöntő.) Játék: Sánta pipás.</p> <p><i>Január</i> Nők és férfiak munkája januárban. A fonó mint a munka és a szórakozás helyszíne. A hármass fonás elsajátítása. Játék: Megy a kosár. Férfiak téli munkája, a favágás. A faragószék használata. (A faragószék nótája.)</p> <p><i>Február</i> Februári munkák a házban és a szabadban. Téli fonalmosás a folyóban. A szövés munkája. A halászok Mátyás-napi hiedelmei. Játék: Halászás.</p> <p><i>A tavaszi hónapok gazdasági tevékenységei</i></p> <p><i>Március</i> Márciusi munkák a szántóföldön. A tavaszi szántás ideje és szokásai. A kukorica ültetése és kapálása. Népdal tanulása, versolvasás (Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i> 14.), terménykép készítése. Játék: Libásdi.</p>	<p>kulcsszavak segítségével.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> A munkavégzés helyszínének meghatározása: szántóföldi, kerti, zárt helyen végzett munkák.</p> <p>A tevékenységek hónapokhoz kapcsolása, időrendi sorrendjük felállítása.</p> <p>Munkafolyamatok fázisainak sorba rendezése, időrendi sorrend felállítása.</p>	<p>lakásban és a ház körül.</p>
---	---	---------------------------------

<p><i>Április</i> Az állattartók áprilisi teendői. Az állatok Szent György-napi kihajtása, tejbemérés. Énekes-felelgetős játék (Hol jártál, báránycám?). Báránycák készítése, mondóka. Méhészek tavaszi teendői. Játék: Méz, méz, méz.</p> <p><i>Május</i> Májusi munkák a szőlőben. Szőlőkötözés, válogatás, kapálás. Orbán-naphoz kapcsolódó hagyományok. Mondókák, énekek, vers (Petőfi Sándor: <i>Orbán</i>). Virágkoszorú készítése. Játék: Bújj, bújj, zöldág.</p> <p><i>A nyári hónapok gazdasági tevékenységei</i> <i>Június–Július</i> Júniusi és júliusi munkák a határban. Fűkaszálás, a téli takarmányozáshoz szükséges széna begyűjtése. Szent Iván-napi tűzgyújtás. Az aratás kezdete és munkafolyamata. Mondókák, találós kérdések. Játékok: Túrós játék, Tüzet viszek, Ne nézz hátra.</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szőlőkapálás, tyúkültetés, dióverés, vetés, szüret, betakarítás, kukoricafosztás, disznótor, tollfosztás, borfejtés, munkatilalom, fonás, fonó, szövés, faragószék, szántás, kapálás, kihajtás, szőlőkötözés, szőlőválogatás, fűkaszálás, aratás.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók jól ismerik az év során egymást követő hónapokat, és tudják azokat az évszakokhoz kötni. Megismerik a természet változásához igazodó emberi tevékenységeket, a munkaperiódusok változását. Megtanulnak az életkoruknak megfelelő népköltészeti alkotásokat, egyszerű mondókákat, kiszámolókat, játékokhoz kapcsolódó gyermekdalokat. Ismerik a megtanult játékok menetét, szabályát. Tudatosodik a tanulóknál, hogy a gazdálkodó ember nemcsak a megtermelt, hanem a természetben megszerezhető javakat is hasznosította a mindennapi életében. Képesek élethelyzeteket, munkafolyamatokat megjeleníteni játék keretében a munkákról, a családról, az emberi kapcsolatokról tanultak alapján (pl. kenyérsütés, kenderfeldolgozás). Ismerik a hónapokhoz kapcsolódó legfontosabb férfi és női munkákat. A megismert munkák elvégzését időpontokhoz tudják kapcsolni.</p>
--	--

3. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jeles napok, szokások – hónapról hónapra	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	A hónapok legfontosabb férfi- és női munkáinak ismerete. Az időjárás és bizonyos munkák végzésében megmutatkozó összefüggések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jeles napok szokáscelekvéseinek, reguláinak, a gazdálkodó ember természetismeretének, az időjárás megfigyeléséből származó tapasztalatainak, munkája eredményességének elősegítésére való törekvéseinek bemutatása. A naptári időpontokhoz köthető jeles napoknak, azok rövid eredetének és a hozzájuk köthető népi megfigyeléseknek, szokáscelekvéseknek, szokásoknak kalendárium jellegű bemutatása. Ismerkedés a jeles napokhoz kapcsolódó szólásokkal, közmondásokkal, regulákkal, legendákkal, rövid népmesékkal. Bizonyos napokhoz köthető tevékenységek időben aktualizált gyakorlati kipróbálása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Augusztus</i> Jeles napok: Péter, Lőrinc, Nagyboldogasszony, Szent István, Bertalan napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Nagyboldogasszony, Szent István király.</p> <p><i>Szeptember</i> Jeles napok: Egyed, Kisasszony, Máté, Mihály napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Máté, Szent Mihály.</p> <p><i>Október</i> Jeles napok: Ferenc, Teréz, Vendel, Orsolya, Dömötör, Simon és Júdás napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Ferenc, Szent Vendel.</p> <p><i>November</i> Jeles napok: Mindenszentek, Márton, Erzsébet, Katalin, András napokhoz fűződő hagyományok,</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A hónapok névadó, vagy kiemelkedő szentjeihez kapcsolódó rövid legendák, a jeles napokra jellemző szokások, szokáscelekvések megismerése.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> Kapcsolatok felfedezése a szentek élettörténetének mozzanatai és a napjukhoz kapcsolódó szokások között.</p> <p>Pozitív emberi tulajdonságok meglátása, kiemelése a legendákban.</p> <p>A gazdálkodás eredményességét elősegítő célok felismerése a jeles napok szokáscelekvéseiben.</p> <p>A második osztályban megismert gazdasági tevékenységek felidézése és összekapcsolása a sikerük érdekében végzett jeles napi szokáscelekvésekkel.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> A megismert legendák elmesélése kulcsszavak segítségével, a szentek történetének dramatizálása.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> Jeles napok, ünnepek. Az idő mérése, az időmérés alkalmi és szabvány egységei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népköltészet: mondókák, népdalok, kiszámolók, népi játékok, találós kérdések, magyar és más népek meséi, mesefajták; mondák, legendák.</p>

<p>szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Márton, Árpád-házi Szent Erzsébet.</p> <p><i>December</i> Jeles napok: Borbála, Miklós, Luca, Ádám-Éva: Karácsony böjtje, István–Karácsony másnapja, János, Aprószentek, Szilveszter napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Borbála, Szent Miklós.</p> <p><i>Január</i> Jeles napok: Újév – évkezdet – „kiskarácsony”. Vízkereszt – háromkirályok napja. Antal, Piroska, Vince, Pál–„Pálforduló” napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Remete Szent Antal, Szent Pál.</p> <p><i>Február</i> Jeles napok: Gyertyaszentelő Boldogasszony, Balázs, Ágota, Dorottya, Zsuzsanna, Mátyás napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Balázs, Szent Dorottya.</p> <p><i>Március</i> Jeles napok: Gergely, Sándor–József–Benedek, Gyümölcsoltó Boldogasszony napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Gergely, Gyümölcsoltó Boldogasszony.</p> <p><i>Április</i> Jeles napok: György, Márk napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent György, Szent Márk.</p>	<p>A jeles napok szokásainak felidézése naptári dátumokhoz kapcsolva.</p> <p><i>Tájékozódás időben:</i> Jeles napok hónapokhoz kapcsolása, naptári időpont szerinti beazonosítása.</p>	
--	--	--

<p><i>Május</i> Jeles napok: Flórián, Fagyosszentek: Pongrác– Szervác–Bonifác, János, Orbán, Úr napja napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Flórián, Nepomuki Szent János</p> <p><i>Június</i> Jeles napok: Medárd, Margit, Antal, János vagy Iván, Péter és Pál napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Páduai Szent Antal, Keresztelő Szent János.</p> <p><i>Július</i> Jeles napok: Sarlós Boldogasszony, Jakab, Anna. A jeles napokhoz fűződő hagyományok, szokáscelekvések. A hónap szentjeinek legendája: Szent Jakab, Szent Anna.</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szent, védőszent (patrónus), legenda, köszöntő, regula, termésjólás, házasságióslás, Pálforduló, gyertyaszentelés, Gergely-járás, harmatszedés, búzaszentelés, májusfa, fagyosszent, mezei munka, dologtiltó nap, vajköpülés, pelyvahét, kisfarsang, búzahét, Mindenszentek, Láncos Miklós, lucaszék.</p>	

4. évfolyam

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Ünnepek – évszokról évszakra</p>	<p>Órakeret 32 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az első három évfolyamon megismert időkeret, az év, az évszakok, a hónapok elnevezésének, sorrendjének biztos ismerete. A mindennapi tevékenységek, illetve a hétköznapi sorából kiemelkedő jeles napok hónapokhoz kapcsolódó jellemzői.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A három nagy ünnepkör, a karácsony, a húsvét és a pünkösd hagyományainak, szokásainak, népköltészetének, az ünnepek tárgykészletének bemutatása. Betekintés az őszi gazdasági ünnepek körébe, ismerkedés a kislefarsang, az adventi időszak eseményeivel.</p>	

	A karácsonyi ünnepkör és a farsangi időszak szokásainak megismerése. A nagyböjti idő jellemzőinek, a húsvéti ünnepkör hagyományainak, a pünkösd és a nyári napforduló szokásainak élményszerű közvetítése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ősz</i> <i>Őszi gazdasági ünnepek</i> Az őszi betakarítások időszaka. A Mihály-naptól Katalin-napig tartó időszak a gazdasági évvzárás ünnepe. Pásztorfogadások. Mihály-napi vásárok. Szüret, kukoricafosztás.</p> <p><i>Kisfarsang</i> Lánykérések, lakodalmak időszaka. Lakodalmi szokások. Lakodalmas játék, vőfélyversek.</p> <p><i>Tél</i> <i>Advent</i> Az egyházi év kezdete, a karácsonyt megelőző négy hét jeles napjai. Az adventi időszak szokásai: Mikulás-járás, Luca-napi szokások, szálláskeresés, ostyahordás, kántálás, pástorok köszöntése, betlehemezés.</p> <p><i>Karácsony</i> A karácsonyi asztal. Karácsonyi ételek. István-napi köszöntők, regölés. János-napi köszöntők. Aprószentek napi szokások: suprikálás. Újévi köszöntők.</p> <p><i>Farsang</i> Vízkereszt napjához kapcsolódó szokások: vízszentelés, házszentelés, háromkirály-járás. Farsangi alakoskodók. Farsangi dramatikus játékok, szokások. Farsangi köszöntők.</p> <p><i>Tavaszi</i> <i>Nagyböjt</i> Hangos multságok tilalmi ideje, böjti játékok: kapus-vonulás játékok, sajbózás, mancsózás, karikázók.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Az ünnep fogalmának, jellemzőinek megismerése.</p> <p>Ünnepkörök tartalmának feltárása, az ünnepi időszakok szokásainak, hagyományainak megismerése.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> Ünnepi és hétköznapi cselekvések különbségeinek megmutatkozása az étkezés, az öltözködés, a napi cselekvések szintjén.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> Az ünnepnapokat a hétköznapiaktól elkülönítő tényezők megfogalmazása egyéni tapasztalat alapján.</p> <p>Életfordulós szokások, ünnepi népszokások megjelenítése.</p> <p>Szerepek megtanulása, dramatikus játékok előadása.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> Ünnepkörök időbeli behatárolása, jeles napok ünnepkörökhöz kapcsolása.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> jeles napok, ünnepek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családi élet eseményei (születés, esküvő stb.). Szülők, nagyszülők gyermekkorra, életmódja, tárgyi világa.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népdalok-népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok, magyar szokásdalok, hangszeres népzene.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népi, illetve gyermekjátékok; a néphagyomány egyes mozgásos és szöveges alkotásainak játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra legjellemzőbb példáinak ismerete és elemzése.</p>

<p><i>Húsvét</i> A tavaszi ünnepkör jeles napjai. Virágvasárnap: kiszehajtás, villőzés. Nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat hagyományai. Húsvét ünnepének legfontosabb mozzanatai. Húsvétvasárnap: ételszentelés, határkerülés. Húsvéthétfő: tojásfestés, locsolkodás. Fehérvasárnap: komálás szokása.</p> <p><i>Pünkösd</i> Egyházi és világi pünkösd szokások. Pünkösd búcsú, a pünkösd jelképei (galamb, szél, pünkösd rózsza). Pünkösdkirály-választás, pünkösdkirályné-járás, pünkösdölök, zöldágazás, törökbaszás, hesspávázás.</p> <p><i>Nyár</i> <i>Nyári napforduló</i> A nyári napfordulóhoz kapcsolódó szertartásos tűzgyújtás szokásai: tűzugrás, Szent Iván-i ének, gyógyító erejű növények, gyümölcsök. Aratás, aratóünnep. Hogyan lesz a búzából kenyér?</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Pásztorfogadás, vőfély, advent, ostyahordás, szálláskeresés, kántálás, regölés, suprikálás, házszentelés, vízszentelés, háromkirály-járás, böjt, farsang, sajbózás, mancozás, kiszehajtás, villőzés, komálás, búcsú, pünkösdölés, tűzugrás, aratóünnep.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók képesek az év megfelelő szakaszához kapcsolni a megismert szokásokat, ünnepeket. Fel tudnak sorolni minden hónapban legalább két jeles napot időpontjukkal együtt. Képesek az adott jeles napokat azonosítani a hozzájuk kapcsolódó szokásokkal, szokáscelekvésekkel, dramatikus játékokkal. A megismert szentek legendáit saját szavaikkal is fel tudják idézni. Ismerik azokat a jellemzőket, amelyek megkülönböztetik az ünnepnapokat a hétköznapoktól. Ismerik az év nagy ünnepköreit, és az ünnepkörökön belüli jeles napok szokásait. Képesek megfogalmazni a három nagy ünnepkör, a karácsony, a húsvét és a pünkösd jelentését, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzájuk kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus népszokást, kántálást, éneket stb.), és a szokásokhoz kötődő</p>
--	--

hiedelmeket.

Tudnak köszöntőket mondani minden nagyobb ünnephez, és ismernek legalább egy dramatikus népszokást, amit szerepkörök szerint be is tudnak mutatni.

Képesek a dramatikus játék bemutatása során egyszerűbb tánclépéseket alkalmazni.

Az általános jelenségek mellett megismernek helyi hagyományokat, még élő népszokásokat. Felismerik a helyi szokások közösségmegtartó szerepét, aktívan részt vállalnak ezek továbbélésében, ápolásában. Bővül a szókincsük, a fogalomismeretük a hagyományos háztartás és gazdálkodás tárgyainak megismerésével, a népköltészeti szövegek, a szokások és a dramatikus játékok megtanulása révén.

HON- ÉS NÉPISMERET

A magyar népi kultúra a 19–20. század fordulóján ért el sok százados történetének csúcspontjára, legszínesebb, legrétegzettebb, esztétikai szempontból leggazdagabb állapotára, amelyet a szépirodalom, a zene és a képzőművészetek is megőrkítettek, és amelyből modern nemzeti kultúránk részeként alkotó ihletet merítettek. Ez a néhány évtizednyi tágasságban értelmezett időszak jelenti a hon- és népismeret keretei között közvetített ismeretek időbeli behatárolását.

A hagyományos népi kultúra, amelyet a hon- és népismeret tantárgy közvetít, napjainkban csak elemeiben lelhető fel, számottevő része és rendszert alkotó egysége már nem létezik. A történeti, művelődéstörténeti, muzeális anyagnak tekinthető ismeretek azonban nagyon fontosak, mert megrajzolják a 9–10 éves korosztály számára a dédszülők, ükszülők korát, érthetővé teszik számukra a távoli generációk életmódját.

A hon- és népismeret tanításának célja a meghatározott időszakra jellemző hagyományos népi kultúra és értékrend megismertetése, az ésszerű, takarékos gazdálkodó életmód értékeinek, a természeti és társadalmi környezet egymásra hatásának bemutatása. Az egyéni és közösségi tevékenységek megismerésén és gyakorlásán keresztül kialakul az otthonhoz, a lakóhelyhez, a tájhoz, a szülőföldhöz való kötődés érzése.

A hon- és népismeret oktatás központi feladata a hagyományos családi formák, a természet ismeretéhez alkalmazkodó munkarend, az erkölcs- és értékrend megismertetésével olyan biztos háttér nyújtása, amely segít eligazodni a világban, amely hozzájárul a fogyasztói társadalom szélsőséges megnyilvánulásaival szembeni védekezéshez és segít az értékválság megoldásában.

A tantárgy évfolyamonként szervesen egymásra épülő ismeretei a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően bővülnek, és igazodnak a hagyományoknak a társadalomban és a kisközösségekben betöltött funkciójához, idejéhez. A hon- és népismeret jelentős mértékben hozzájárul a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai fejlődéséhez, munkára neveléséhez, a felnőtté váláshoz, elősegíti a társadalomba való beilleszkedésüket.

Az ismeretanyag egyre bővülő háttérismeretként segíti a többi tantárgy tanítási-tanulási folyamatának megvalósítását, és minden évfolyamon önálló tantárgy keretében ad lehetőséget a magyar népi kultúra széleskörű megismerésére.

3–4. évfolyam

Cél, hogy a tanulók ismerjék meg az év során egymást követő hónapokat, és tudják azokat az évszakokhoz kötni. Ismerjék meg a természet változásához igazodó emberi tevékenységeket. Tudják az év megfelelő szakaszához kapcsolni a megismert szokásokat, ünnepeket. Tanuljanak meg az életkoruknak megfelelő népköltészeti alkotásokat, egyszerű mondókákat, kiszámolókat, játékokhoz kapcsolódó gyermekdalokat. Legyenek képesek egyszerűbb szokások dramatikus megjelenítésére. Egy-egy dramatikus játék bemutatása során tudjanak alkalmazni egyszerűbb tánc lépéseket.

Az általános jelenségek megismerése mellett ismerjék meg a helyi hagyományokat, még élő népszokásokat. Ismerjék fel a helyi szokások közösségmegtartó szerepét, aktívan vegyenek részt ezek továbbélésében, ápolásában.

Ismerjenek néhány fontos népszokást, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzá kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus népszokást, kántálást, éneket stb.), és a szokáshoz kötődő hiedelmeket.

Tudatosodjon a tanulóknál, hogy a gazdálkodó ember nemcsak a megtermelt, hanem a természetben megszereshető javakat is hasznosította a mindennapi életében.

A 3–4. évfolyamon a hon- és népismeret tananyagának kerete az „évkör”. Az idő körforgására épül a hagyományok, szokások ismeret- és tevékenységkörének bővülése. Az idő fogalmának elmélyítése céljából a teljes év áttekintése adja meg a legtágabb időkeretet, majd az évszakok szerint rendszerezett ismereteket a hónapokhoz kapcsoljuk. A harmadik évfolyamon a mindennapi élet tevékenységei, a hónapok jeles napjaihoz kapcsolódó szokások kerülnek bemutatásra a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő mélységben. A negyedik év az évszakokhoz kapcsolható ünnepkörök alapján csoportosítja az ismereteket, hangsúlyozva a tízéves korosztály számára élményszerűen feldolgozható hagyományokat, dramatikus népszokásokat.

A két évfolyamon a hétköznapok, a jeles napok és az ünnepek síkján kiteljesedő esztendő teremti meg azt az időbeli alapot, amelyre a felsőbb évfolyamokon térben egyre táguló körökben ráépül a gazdálkodó emberek életének megismerése a családi környezettől kiindulva a falu közösségén át a társadalom rétegződésének feltárásáig.

A hon- és népismeret az általánosan megfogalmazott fejlesztési célok, nevelési területek közül tág keretet biztosít a *Nemzeti öntudat, hazafias nevelés* megvalósításához. A bemutatott példákon keresztül hozzájárul *Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, A családi életre nevelés, Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, Fenntarthatóság, környezettudatosság* nevelési területekhez kapcsolódó feladatok teljesüléséhez.

A néphagyományok közvetítése fontos szerepet tölt be a különböző kulcskompetenciák fejlesztésében. A népköltészeti alkotások megismerése, értelmezése, az egyszerű mondókák tanulása, a mesemondás, szokásszövegek elmondása elősegíti az *Anyanyelvi kommunikáció* fejlesztését. A gazdálkodó életből vett példák, a munkafolyamatok és azok eszközkészletének bemutatása, az emberi munka nyomán a természetben bekövetkező változások megfigyelése lényeges eleme a *Természettudományos és technikai kompetencia* fejlesztésének.

A népi társadalom megismerése során a közösségi normák szabályozó szerepének belátása, az egyént segítő közösség működése, a társas munkák hatékonysága, a közösségért feladatot vállaló egyéni szerepkörök bemutatása megalapozhatja a *Szociális és állampolgári kompetencia* kialakítását. A népművészet különböző ágainak (népdal, néptánc) cselekvő elsajátítása, a népi díszítőművészet területeinek korosztályi szinten történő megismerése megerősíti az *Esztétikai-művészeti tudatosságot és kifejezőképességet*.

3. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jeles napok, mindennapok – hónapról hónapra	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Az évszakokhoz tartozó hónapok neve, sorrendje. A hónapok időjárásának jellemzői. Az évszakok váltakozásával bekövetkező természeti változások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A női és férfi munkák, a gazdálkodó emberek mindennapjainak megismerése az esztendőben, és a jeles napok szokáscelekvéseinek, reguláinak, a gazdálkodó ember természetismeretének, az időjárás megfigyeléséből származó tapasztalatainak bemutatása, a hónapok jeles napjainak megismertetése. A gazdálkodó élet jellemzői alapján az összefüggések felismertetése az időjárás és a munkák ideje között. A hónapokhoz kapcsolható tevékenységek, a gazdálkodó életből vett példák bemutatása. Népi gyermekjátékok, egyszerűbb motívumkincsű néptáncok megismerése. A tevékenységekhez köthető mondókák, népdalok, egyszerűbb	

	szokások játék keretében történő feldolgozása, az ismeretek elmélyítése. Ismerkedés a jeles napokhoz kapcsolódó szólásokkal, közmondásokkal, regulákkal. Bizonyos napokhoz köthető tevékenységek időben aktualizált gyakorlati kipróbálása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Augusztus</i> Augusztusi munkák a kertben és a mezőn. A nyárvégi időszak jellemző tevékenységei. Jeles napok: Péter, Lőrinc, Nagyboldogasszony, Szent István, Bertalan.</p> <p><i>Szeptember</i> Szent Mihály napjához kapcsolódó gazdasági tevékenységek. Jeles napok: Egyed, Kisasszony, Máté, Mihály.</p> <p><i>Október</i> Októberi teendők a szántón és a szőlőben. Az őszi búza vetésének körülményei. Teréz-napi szüretkezdés, és a szüreti munkák. Jeles napok: Ferenc, Teréz, Vendel, Orsolya, Dömötör, Simon és Júdás.</p> <p><i>November</i> Novemberi közösségi munkák. A kukoricafosztás és a disznótor menete, szokásai. Jeles napok: Mindenszentek, Márton, Erzsébet, Katalin, András.</p> <p><i>December</i> Decemberi társas munkák. Borbála-napi munkatilalmak. A tollfosztó. Az újborhoz kapcsolódó szokások. Jeles napok: Borbála, Miklós, Luca, Ádám-Éva –karácsony böjtje, István, János, Aprószentek, Szilveszter.</p> <p><i>Január</i> Nők és férfiak munkája</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> A hónapokhoz köthető női és férfimunkák megismerése. A gazdasági tevékenységek tartalmának megerősítése a témához kapcsolódó játékokkal. A hónapok ismereteihez kötődő mondókák, versek, énekek megtanulása. A hónapok névadó, vagy kiemelkedő szentjeihez kapcsolódó rövid legendák, a jeles napokra jellemző szokások, szokáscselekvések megismerése. Kiemelkedő jeles napoknak a korosztályi szempontok figyelembe vételével bővebb tárgyalása mellett, egy-egy időjárás-regula vagy szokáscselekvés említés szintjén megjelenő napjának naptári elhelyezése. A jeles napokhoz kapcsolódó időjárás-megfigyelések, időjóslások megismerése. <i>Kritikai gondolkodás:</i> A megismert munkatevékenységek nemek szerinti csoportosítása. Az időjárás és a munkavégzés kapcsolatának felismerése. Kapcsolatok felfedezése a szentek élettörténetének mozzanatai és a napjukhoz kapcsolódó szokások között.</p> <p>A gazdálkodás eredményességét elősegítő célok felismerése a jeles</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az idő mérése, az időmérés alkalmi és szabványegységei. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> ünnepek. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> népköltészet – mondókák, népdalok, kiszámolók, népi játékok, találós kérdések, magyar és más népek meséi, mesefajták; mondák, legendák.</p>

<p>januárban. A fonó mint a munka és a szórakozás helyszíne. Férfiak téli munkája, a favágás. A faragószék használata. Jeles napok: Újév – évkezdés – „kiskarácsony”. Vízkereszt – Háromkirályok napja, Vince, Pál – „Pálforduló”.</p> <p><i>Február</i> Februári munkák a házban és a szabadban. Téli fonalmosás a folyóban. A szövés munkája. A halászsok Mátyás-napi hiedelmei. Jeles napok: Gyertyaszentelő Boldogasszony, Balázs, Dorottya, Zsuzsanna, Mátyás.</p> <p><i>Március</i> Márciusi munkák a szántóföldön. A tavaszi szántás ideje és szokásai. A kukorica ültetése és kapálása. Jeles napok: Gergely, Sándor–József–Benedek, Gyümölcsoltó Boldogasszony.</p> <p><i>Április</i> Az állattartók áprilisi teendői. Az állatok Szent György-napi kihajtása, tejbemérés. Méhészek tavaszi teendői. Jeles napok: György, Márk.</p> <p><i>Május</i> Májusi munkák a szőlőben. Szőlőkötözés, válogatás, kapálás. Orbán-naphoz kapcsolódó hagyományok. Jeles napok: Flórián, fagyosságok: Pongrác–Szervác–Bonifác, János, Orbán.</p> <p><i>Június</i> Júniusi munkák a határban. Fűkaszálás, a téli takarmányozáshoz szükséges széna begyűjtése. Szent Iván-napi tűzgyújtás. Jeles napok: Medárd, János vagy Iván, Péter és Pál.</p>	<p>napok szokáscselekvéseiben.</p> <p>A megismert gazdasági tevékenységek és a sikerük érdekében végzett jeles napi szokáscselekvések összekapcsolása.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> A munkafolyamatok felidézése kulcsszavak segítségével.</p> <p>A jeles napok szokásainak felidézése naptári dátumokhoz kapcsolva.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> A munkavégzés helyszínének meghatározása: szántóföldi, kerti, zárt helyen végzett munkák.</p> <p>A tevékenységek hónapokhoz kapcsolása, időrendi sorrendjük felállítása.</p> <p>Munkafolyamatok fázisainak sorba rendezése, időrendi sorrend felállítása.</p> <p>Jeles napok hónapokhoz kapcsolása, naptári időpont szerinti beazonosítása.</p>	
---	---	--

<p><i>Július</i> Júliusi munkák a határban. Az aratás kezdete és munkafolyamata. Jeles napok: Sarlós Boldogasszony, Anna.</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szőlőkapálás, tyúkültetés, dióverés, vetés, szüret, betakarítás, kukoricafosztás, disznótor, tollfosztás, borfejtés, munkatilalom, fonás, fonó, szövés, faragószék, lúg, szántás, kapálás, kihajtás, szőlőkötözés, szőlőválogatás, fűkaszálás, aratás, köszöntő, regula, termésjóslás, házasságjóslás, Pálforduló, gyertyaszentelés, Gergely-járás, harmatszedés, búzaszentelés, májusfa, fagyosszent, mezei munka, dologtiltó nap, vajköpülés, pelyvahét, kislefarsang, búzahét, Mindenszentek, Lángos Miklós, lucaszék.</p>	

4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ünnepek, szokások – évszokról évszakra	Órakeret 32 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az év, az évszakok, a hónapok elnevezésének, sorrendjének biztos ismerete. A mindennapi tevékenységek, illetve a hétköznapi sorából kiemelkedő jeles napok hónapokhoz kapcsolódó jellemzői.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A három nagy ünnepkör, a karácsony, a húsvét és a pünkösd hagyományainak, szokásainak, népköltészetének, az ünnepek tárgykészletének bemutatása. Betekintés az őszi gazdasági ünnepek körébe, ismerkedés a kislefarsang, az adventi időszak eseményeivel. A karácsonyi ünnepkör és a farsangi időszak szokásainak megismerése. A nagybőjti idő jellemzőinek, a húsvéti ünnepkör hagyományainak, pünkösd és a nyári napforduló szokásainak élményszerű közvetítése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>ŐSZ <i>Őszi gazdasági ünnepek</i> Az őszi betakarítások időszaka. A Mihály-naptól Katalin-napig tartó időszak a gazdasági évvárás ünnepe. Pásztorfogadások. Mihály-napi vásárok. Szüret, kukoricafosztás. <i>Kislefarsang</i> Lánykérések, lakodalmak időszaka. Lakodalmi szokások. Lakodalmas játék, vőfélyversek.</p> <p>TÉL <i>Advent</i> Az egyházi év kezdete, a karácsonyt megelőző négy hét</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> Az ünnep fogalmának, jellemzőinek megismerése.</p> <p>Ünnepkörök tartalmának feltárása, az ünnepi időszakok szokásainak, hagyományainak megismerése.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> Ünnepi és hétköznapi cselekvések különbségeinek megmutatkozása az étkezés, az öltözködés, a napi cselekvések szintjén.</p> <p>Ünnepekhez kötődő szokások</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Ünnepek. A családi élet eseményei (születés, esküvő stb.). Szülők, nagyszülők gyermekkorra, életmódja, tárgyi világa.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népdalok: népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok, magyar szokásdalok, hangszeres népzene.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Népi, illetve</p>

<p>jeles napjai. Az adventi időszak szokásai: Luca-napi szokások, Mikulás-járás, ostyahordás, szálláskeresés, kántálás, pásztorok köszöntése, betlehemezés. <i>Karácsony</i> A karácsonyi asztal. Karácsony bőjtje étkezési szokásai. István-napi köszöntők, regölés. János-napi köszöntők. Aprószentek napi szokások: suprikálás. Újévi köszöntők. <i>Farsang</i> Vízkereszt napjához kapcsolódó szokások: vízszentelés, házszentelés, háromkirály-járás. Farsangi alakoskodók. Farsangi dramatikus játékok, szokások. Farsangi köszöntők.</p> <p>TAVASZ <i>Nagyböjt</i> Hangos multságok tilalmi ideje, böjti játékok: kapus-vonulós játékok, sajbózás, mancsózás, karikázók. <i>Húsvét</i> A tavaszi ünnepkör jeles napjai. Virágvasárnap: kiszehajtás, villózás. Nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat hagyományai. Húsvét ünnepének legfontosabb mozzanatai. Húsvétvasárnap: ételszentelés, határkerülés. Húsvéthétfő: tojásfestés, locsolkodás. Fehérvasárnap: komálás szokása. <i>Pünkösöd</i> Egyházi és világi pünkösdi szokások. Pünkösdi búcsúk, a pünkösöd jelképeinek jelenléte az egyházi szertartásokban (galamb, szél). Pünkösdikirály-választás, pünkösdikirályné-járás, pünkösdlők, zöldágazás, törökbasázás, hesspávázás.</p> <p>NYÁR <i>Nyári napforduló</i></p>	<p>vallási és világi elemeinek megkülönböztetése.</p> <p><i>Kommunikáció:</i> Az ünnepnapokat a hétköznapoktól elkülönítő tényezők megfogalmazása egyéni tapasztalat alapján.</p> <p>Életfordulós szokások, ünnepi népszokások megjelenítése.</p> <p>Szerepek megtanulása, dramatikus játékok előadása.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i> Ünnepkörök időbeli behatárolása, jeles napok ünnepkörökhöz kapcsolása.</p> <p>Népszokások területi elterjedésének nagytáji meghatározása, térképen történő megmutatása.</p>	<p>gyermekjátékok. A néphagyomány egyes mozgásos és szöveges alkotásainak játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra legjellemzőbb példáinak ismerete és elemzése.</p>
---	---	---

<p>A nyári napfordulóhoz kapcsolódó szertartások tűzgyújtás szokásai: tűzugrás, Szent Iván-i ének, gyógyító erejű növények, gyümölcsök. Aratás, arató ünnep. Kenyérsütés.</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Pásztorfogadás, vőfély, advent, ostyahordás, szálláskeresés, kántálás, regölés, suprikálás, házszentelés, vízszentelés, háromkirály-járás, farsangi köszöntők, farsangi alakoskodók, böjt, sajbózás, mancsózás, kiszehajtás, villőzés, komálás, búcsú, pünkösdlés, törökbasázás, zöldágazás, hesspávázás, tűzugrás, aratóünnep.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A negyedik évfolyam végére biztossá válik a tanulók időfogalma. Megismerik az év során egymást követő hónapokat, és tudják azokat az évszakokhoz kötni. Megismerik a természet változásához igazodó emberi tevékenységeket, a munkaperiódusok változását. Megtanulnak az életkoruknak megfelelő népköltészeti alkotásokat, egyszerű mondókákat, kiszámolókat, játékokhoz kapcsolódó gyermekdalokat. Ismerik a megtanult játékok menetét, szabályát. Képesek élethelyzeteket, munkafolyamatokat megjeleníteni játék keretében a munkákról, a családról, az emberi kapcsolatokról tanultak alapján (pl. kenyérsütés, kenderfeldolgozás). Ismerik a hónapokhoz kapcsolódó legfontosabb férfi és női munkákat. A megismert munkák elvégzését időpontokhoz tudják kapcsolni. A tanulók tudják az év megfelelő szakaszához kapcsolni a megismert szokásokat, ünnepeket. Fel tudnak sorolni minden hónapban legalább két jeles napot időpontjukkal együtt. Képesek az adott jeles napokat azonosítani a hozzájuk kapcsolódó szokásokkal, szokáscselekvésekkel, dramatikus játékokkal. Ismerik azokat a jellemzőket, amelyek megkülönböztetik az ünnepnapokat a hétköznaptól. Ismerik az év nagy ünnepköreit, és az ünnepkörökön belüli jeles napok szokásait. Képesek megfogalmazni a három nagy ünnepkör, a karácsony, a húsvét és a pünkösd jelentését, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzájuk kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus népszokást, kántálást, éneket stb.), és a szokásokhoz kötődő hiedelmeket. Tudnak köszöntőket mondani minden nagyobb ünnephez, és ismernek legalább egy dramatikus népszokást, amit szerepkörök szerint be is tudnak mutatni. Képesek a dramatikus játék bemutatása során egyszerűbb tánc lépéseket alkalmazni. Az általános jelenségek mellett megismernek helyi hagyományokat, még élő népszokásokat. Felismerik a helyi szokások közösségmegtartó szerepét, aktívan részt vállalnak ezek továbbélésében, ápolásában. Bővül a szókincsük, a fogalomismeretük a hagyományos háztartás és gazdálkodás tárgyainak megismerésével, a népköltészeti szövegek, a szokások és a dramatikus játékok megtanulása révén.</p>
--	--

HON- ÉS NÉPISMERET

5–8. évfolyam

A hon- és népismeret tartalmazza a magyar nép kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti identitástudat és történeti tudat kialakítását. Tudatosítja a tanulóknál, hogy saját hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása után válhatnak nyitottá a velünk élő nemzetiségek, a szomszéd népek és a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt. A hon-és népismeret megalapozza és áthatja a különböző műveltségi területeket. Rendszerezett ismeretanyagként pedig lehetőséget teremt a magyar népi kultúra értékein keresztül a saját és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására.

A magyar népi kultúra a 19-20. század fordulóján ért el sok évszázados történetének csúcspontjára, legszínesebb, legrétegzettebb, esztétikai szempontból leggazdagabb állapotára, amelyet a szépirodalom, a zene-és a képzőművészet is megörökített. Ez a néhány évtizednyi tágasságban értelmezett időszak jelenti a hon-és népismeret keretei között közvetített ismeretek időbeli behatárolását.

A hon- és népismeret tanításának feladatai:

- ismerjék meg a tanulók a magyar nép kultúrájára leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránknak a magyar néphagyományban megtalálható legnagyobb múltú elemeit;
- tudatosítsa a tanulóknál, hogy először minden népnek a saját hagyományát, nemzeti értékeit kell megismernie, elsajátítania, hogy azután másokét is, a nemzetiségek, a szomszéd népek, a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse;
- alapozza meg, mélyítse el a nemzeti önismeretet, a nemzettudatot, a tevékeny hazaszeretetet; ösztönözzön a szűkebb és tágabb szülőföld hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még emlékezetből felidézhető vagy a még élő néphagyományok gyűjtésére, ápolására, hogy a múlt tisztelete, a haza szeretete, a hozzá való kötődés erősödjék a tanulóknál;
- fedezze fel a tanuló, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti a múlttal és segít neki kiigazodni a jelenben, hiszen az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalata a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárháza;
- ismerje fel a tanuló, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltséghez is szükséges;
- valóságismeretével és értékrendjével járuljon hozzá a társadalmi nehézségek, az értékválság megoldásához; az évszázadokon át felhalmozódott tapasztalataival segítse kialakítani a harmonikus kapcsolatot a természettel;
- járuljon hozzá a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai neveléséhez, a társadalomba való beilleszkedéséhez;
- bővítse a tanulók művelődéstörténeti ismereteit, segítse elő olyan tanulói magatartás kialakítását, amelynek lényeges eleme–majd a felnőtté válásban is–a hagyományörzés, népi kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülése.

A tantárgy tanítása során törekedjünk arra, hogy minél több alkalom legyen a néphagyományok élményszerű megismerésére, a tanulók cselekvő és alkotó részvételére;

hogy az érzékelésen, észlelésen, élményeken keresztül jussanak el az elvontabb ismeretekig, az összefüggések meglátásáig;

5. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az én világom I.	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Alsó tagozatos olvasmányok a családról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19/20. század fordulóján jellemző hagyományos földműves életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel. Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó-és filmanyagokból, a tanár történeteiből.	
Ismeretek, tevékenységek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Családunk története</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Családfa készítése. <p><i>Szomszédság, rokonság</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Rokoni viszonyok, elnevezések. <p><i>Nagyszüleink, dédszüleink világa falun és városban</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Családi történetek gyűjtése, mesélése a nagyszülők, dédszülők gyermekkorából, életmódjuk jellemző elemeinek kiemelése (gazdálkodó életmód – ipari munka). 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A legszűkebb közösséghez, a családhoz, a lokális közösséghez való tartozás érzésének kialakulása, értékének tudatosítása. – Nagyszüleink, dédszüleink világának erkölcsi normái. A harmonikusan működő családi minták megismerése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>A hagyományos családmodell működésében az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás meghatározó szerepének feltárása.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>A megismert családi történetek megosztása az osztályközösséggel.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>A felmenő családtagok, rokonsághoz tartozó személyek életének időbeni behatárolása.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> család és lakóhely.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Család, otthon. Egyén és közösség.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családi élet színtere a családi otthon; különböző lakókörnyezetek jellemzői. Rokonsági és generációs kapcsolatok a családban.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családfa, rokonsági fok (felmenő ág: apa, anya, nagypapa, nagyanya, dédapapa, dédanya, ükapa, ükanya; lemenő ág: gyermek, unoka, dédunoka, ükunoka; oldalág: testvér, báty, öcs, nővér, húg, unokatestvér, nagybácsi, nagynéni, ángy, házassági rokonság: férj, feleség, após, anyós, nász, meny, vő, műrokonság: koma, keresztszülő).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az én világom II.		Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Családismeret, családtörténet.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19/20. század fordulóján jellemző hagyományos gazdálkodó életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel. Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó-és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakról eddig alkotott képbe.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Az én városom, falum</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A lakóhely természeti adottságai, hagyományos gazdasági tevékenységei. – A lakóhely helytörténete, néphagyományai. – A falu, a mezőváros társadalmi rétegződése. – A lakóhelyhez köthető neves személyiségek, nevezetes épületek, intézmények. <p><i>A hazai táj. Helytörténet, helyi hagyományok, nevezetességek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A régió hon-és népismereti, néprajzi jellemzői, néphagyományai. 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza megbecsüléséhez vezető egyéni és közösségi tevékenységek elsajátítása. (Pl. a közvetlen környezet értékeinek feltárása, az emlékhelyek gondozása.) – A szülőföldhöz kötődés, a hazaszeretet érzésének kialakítása. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az egyéni és a közösségi érdek összevetése. – A közösségért végzett munka értékeinek kiemelése, tisztelete. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A megismert helyi hagyományok feldolgozása különböző tevékenységekkel. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A lakóhely nevezetes épületeinek, a régió jeles szülötteinek történelmi korszakokhoz kötése, a lakóhely elhelyezése a térképen. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Falvak és városok. Szegények és gazdagok világa.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet).</p> <p><i>Természetismeret:</i> Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Szegények és gazdagok. A vallás funkciói. Vallási közösség és vallási intézmény.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helytörténet, természeti környezet, gazdálkodás, helyi szintű történelmi esemény, helyi hagyomány, helyi szokás, helyi népviselet, település, falu, mezőváros, régió.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Találkozás a múlttal I. A paraszti ház és háztartás, a ház népe. Népi mesterségek. A természetes alapanyagok hasznosítása	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Családtörténet, településtörténet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A 19/20. század fordulóján jellemző hagyományos földműves életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.</p> <p>Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakról eddig alkotott képbe.</p> <p>A természettel összhangban élő ember tevékenységében az ökonomikus szemlélet, a természet adta lehetőségek kihasználásából eredő társadalmi átrétegződés lehetőségének felismertetése (pl. a gazdálkodás kiegészítő tevékenysége, a kézműipar kialakulása).</p> <p>Néhány mesterség elnevezésének és a kézműves tevékenységek közösségi kereteinek megismertetése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A ház történeti fejlődése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Jurta, veremház, egysejtű ház, többosztatú ház. – A házak külső jellegzetességei: falazat, tetőszerkezet, tetőformák. <p><i>A magyar házterületek jellegzetességei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Alföld, Dunántúl, Felföld, Erdély. <p><i>A konyha, az ételkészítés és eszközei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Pl. kenyérsütés, gabonaételek, burgonyaételek, vajkészítés, hurkatöltés. – Konyhai cserépedények: a főzés, sütés, tálalás, élelmiszertárolás edényei. <p><i>Sarkos és párhuzamos elrendezésű szobák</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Munkasarak–szentsarok. – Tároló bútorok, ülőbútorok, asztal, ágy. <p><i>Munkamegosztás a családon belül</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Férfi és női munkák, a gyerekek feladatai. 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az életmód és a háztípusok történeti változásai, mindezek összefüggésének felismerése. – A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése. – A különböző népi mesterségek megismerése során a szakmák megbecsülésének kialakítása. – A konyhai cserépedények funkció szerinti rendszerezése; a legfontosabb ételek alapanyagainak, elkészítési módjának, eszközkészletének megfeleltetése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A berendezési tárgyak funkcióváltozásainak nyomon követése. – Az évszázaddal korábbi idők családon belüli, korosztályok és nemek szerinti munkamegosztása, valamint a kézműves mesterségek és összehasonlításuk a mai 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gyermekek nevelése és oktatása régen.</p> <p><i>Természetismeret:</i> Településtípusok (tanya, falu, város), jellemző képük, a hozzájuk kötődő tevékenységek. Egyszerű termékkészítési folyamat.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességeinek és kézműves tevékenységének elemzése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családi gazdálkodás, takarékoság. Családi munkamegosztás. Tárgykészítés,</p>

<p>– Napi, heti és éves munkarend.</p> <p><i>A természetes alapanyagok és hasznosításuk</i></p> <p>– A kézműves tevékenységek keretei, pl. önellátás–házi munka, háziipar, céhek, iparosok.</p> <p>– Népi mesterségek, amely a fonható növények, a fa, a bőr, a len, a gyapjú, az agyag, illetve a fém feldolgozásához kapcsolódnak.</p> <p><i>Gyermekjátékok, a belenevelődés folyamata</i></p> <p>– Népi játékok, a felnőttek életét utánzó játékok, eszközös, ügyességi játékok.</p>	<p>korral.</p> <p><i>Kommunikáció, tevékenységek:</i></p> <p>– Népi játékok élményszerű elsajátítása. A játékok változását előidéző okok feltárása (pl. életmódváltás, családszerkezet átalakulása, média hatása).</p> <p>– Lehetőség szerint kézműves tevékenységek végzése/megfigyelése, látogatás tájházba vagy múzeumba.</p> <p>– Fotók, tárgyak gyűjtése, kiállítás rendezése a kézműves mesterségekről.</p> <p>– Filmek kézműves tevékenységekről, az internet kritikus használata.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>– Az iskola nagyszüleink, dédszüleink idejében.</p> <p>– Az oktatás körülményeinek, módjának időbeli változásai.</p>	<p>anyagok tulajdonságai, feldolgozásuk.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> gyermekjátékok, népi játékok, hagyományörző mozgásos tevékenységek.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok.</p>
---	---	---

<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jurta, veremház, egysejtű ház, többosztatú ház, falazat, tetőtartó szerkezet, tetőforma, házterület, munkasarok, szentsarok, munkamegosztás, népi mesterség, háziipar, céh, iparos, belenevelődés, népi játék, utánzó játék, eszközös játék, sportjellegű játék.</p>
---------------------------------------	---

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Találkozás a múlttal II. A hétköznapiak rendje (táplálkozás, ruházat, életvitel). A természetben élő ember</p>	<p>Órakeret 12 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A paraszti ház és háztartás, a ház népe.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A 19/20. század fordulóján jellemző hagyományos gazdálkodó életmód megismerése, összehasonlítása a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.</p> <p>Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó-és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakra eddig alkotott képbe.</p> <p>A természet javaiból élő ember: a zsákmányolás, vadászat, halászat fogalmának és néhány módjának, eszközének megismertetése.</p> <p>Jellegzetes foglalkozások és azok néhány jellemzőjének megismertetése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A természet javaiból élő ember</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A zsákmányolás, pl. növény-, ásvány- és állatvilágból való gyűjtögetés néhány példája. – Gyűjtögető foglalkozások, pl. pákász, csikász, aranyász. – A halászat néhány jellegzetes eszköze (pl. szigony, varsa) és módjai, pl. tapogató halászat. – A vadászat módjai és eszközei, pl. csalogató madár, vermek, hurkok, csapdák. <p><i>A hétköznapiak rendje, a gazdálkodó ember legfontosabb munkái</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Gabonamunkák: szántás, vetés, aratás. – A gabonamunkákhoz kapcsolódó szokások. – Állattartás: a szilaj-, a félszilaj- és a kezestartás. – A pásztorok ünnepei. – Kendermunkák. – A kendertermelés és a kenderfeldolgozás munkafolyamata. – A fonó ideje és helye, munka a fonóban, fonóbeli szórakozások. <p><i>Hétköznapi és ünnepi viselet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hétköznapi vászonruhák, a női és a férfi viselet darabjai. – Néprajzi tájak eltérő ünnepi viselete. <p><i>Táplálkozás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hagyományos ételek. – Napi és heti étrend. – Téli és nyári étrend. 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Néprajzi források, internet kritikus használata a tanár irányításával. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyűjtögetés, a halászat és a vadászat fontosságának, szerepének felismerése a természetben élő ember életében. – A közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismerése. – Az önálló életvitel meghatározó elemeiben a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek kiemelése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Képek gyűjtése, rajzok készítése a gyűjtögető életmódról, halászatról, vadászatról néprajzi források alapján. – A hagyományos táplálkozás jellemzőinek és a tanulók étkezési szokásainak összevetése. A szembetűnő különbségek és a megmaradt táplálkozási szokások megfogalmazása. – A hétköznapi vászonviselet elemeinek összehasonlítása a tanulók ruházatával. A hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az állattartási módokban a honfoglalás előtti életmód elemeinek, illetve az életmódváltással bekövetkező változások következményeinek felismerése. – A jellegzetes táji ünnepi viseletek megismerése során 	<p><i>Természetismeret:</i> Herman Ottó – természetrajzi megfigyelések. Az egészséges étrend.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Környezet, környezetátalakítás. Nők és férfiak életmódja. Öltözködés, divat.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység viseletének elemzése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> munka, alkotás, értelmes élet, boldogulás.</p>

	a magyar népviseletek sokszínűségének felfedezése. A közösséghez tartozás külső kifejezésformájának észrevétele. A 19-20. század fordulójára jellemző és a mai megjelenési formák jelentéstartalmának feltárása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zsákmányolás, halászat, vadászat, szántás, földműves, paraszt, vetés, aratás, szilaj és félszilaj állattartási mód, nyűvés, tilolás, héhelés, fonás, motollálás, gombolyítás, szövés, fonó, ünnepi viselet, böjtos nap, húsos étel, téli étrend, nyári étrend.	

6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink eredete és szokásrendje. Jeles napok, ünnepi szokások. Társas munkák, közösségi alkalmak	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozaton (pl. ének-zene, magyar nyelv és irodalom, társadalomismeret, természetismeret órák), valamint a hon- és népismeret 1–4. évfolyamán eddig tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jeles napi, ünnepi szokások, valamint a társas munkák (pl. szüret, kukoricafosztás), közösségi alkalmak hagyományainak (pl. vásár, búcsú) megismertetése; jelentőségük, szerepük megértetése. Egy-egy megismert népszokás élményszerű, hagyományhű elsajátítása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Jeles napok, ünnepi szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A jeles napok, ünnepi szokások fogalma, szerepe, általános jellemzői. – Előkészületek (advent, nagyböjt), munkatiltalmak, jellegzetes ételek, népviselet, köszöntő és színjátékszerű szokások. <p><i>Karácsonyi ünnepkör</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Advent, adventhez tartozó jeles napok, Miklós és Luca napja, Ádám-Éva napja, karácsonyi kántálás, betlehemezés, regölés, névnapköszöntés, aprószentek napi vesszőzés, szilveszteri, újévi szokások, újévi köszöntők, vízkereszt, háromkirályjárás. 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A jeles napok, ünnepi szokások jelentőségének, közösséget megtartó szerepének, valamint az ünnepi előkészületek fontosságának felismerése. Az ünnepi szokások általános jellemzőinek megkülönböztetése a hétköznapiak rendjétől. – A legfontosabb állandó és változó időpontú ünnepek felismerése. – Néprajzi forrásanyagok felhasználása, az internet kritikus használata. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A különböző szokásokhoz kapcsolódó – néprajzi és 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i></p> <p>Hétköznapiak, ünnepek. Szokás, hagyomány, szabály, illem, erkölcs, jog.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Vallási szokások. Munka, alkotás, értelmes élet, boldogulás.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> ismerkedés a táncillemmel, a naptári ünnepekhez kapcsolódó (helyi) népszokásokkal.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a magyar</p>

<p><i>Farsang, farsangi szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Farsang, farsangi ételek, bálók, szokások. Farsangi köszöntők és maszkos alakoskodások. <p><i>Iskolába toborzó szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Balázs-és Gergely-járás. <p><i>Nagyböjt és a húsvéti ünnepkör jeles napjai és szokásai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Nagyböjt, böjti játékok, virágvasárnapi kiszehajtás és villózás. – A nagyhét jeles napjai, húsvétvasárnapi zöldágjárás, húsvéthétfői locsolkodás, hímestojás ajándékozása, fehérvasárnapi komatálküldés. <p><i>Májusfaállítás, pünkösdi, pünkösdi szokások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Májusfaállítás, pünkösdi szokások, pl. pünkösdikirályválasztás, pünkösödölés, pünkösdikirályné-járás, hesspávázás. <p><i>A nyári napforduló ünnepe és szokásai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Pl. Szent Iván-napi tűzgyújtás és -ugrás, rítusénekek, Keresztelő Szent János-napi angyalozás. <p><i>Gazdasági ünnepek, társas munkák</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az őszi jeles napokhoz, munkaalkalmakhoz kapcsolódó szokások (pl. szüret, fonó, fonóbeli játékok, tollfosztó, kukoricafosztó), közösségi alkalmak (pl. vásár, pásztorünnepek). <p><i>Az emberi élet fordulói</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyermek születése – hiedelmek és szokások. Keresztelő. 	<p>pedagógiai szempontok alapján kiválasztott –, köszöntő és színjátékszerű szokások élményszerű, hagyományhű módon történő elsajátítása, eljátszása. A szokás kellékeinek elkészítése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kalendáriumi szokásokhoz kapcsolódó tevékenységek: termés-(pl. lucabúza-ültetés), férj-(pl. András-napi böjtölés), időjárásjóslás (pl. hagymakalendárium), jeles napok, ünnepi szokások tárgyai (pl. hímestojás készítése). – Régi fényképek gyűjtése, rajzok készítése kalendáriumi szokásokról, társas munkákról, közösségi alkalmakról. – Szóbeli, írásbeli élménybeszámolók hagyományos és új (helyi) közösségi, ünnepi alkalmakról. – Eredeti hangzóanyag meghallgatása, filmek, fotók, ábrák megtekintése a különböző népszokásokról. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Annak felismerése, hogyan igyekeztek az emberek a faluközösségben harmonikus kapcsolat kialakítására egymással és a természettel; hogyan igazították a gazdasági munkákat az évszakok váltakozásához. – A természetismeret, az időjárás megfigyelések, a népi időjárás-jóslások szerepének felismerése a gazdasági évben. – Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások néhány jellegzetességének összehasonlítása a mai korról, pl. olvasmányok segítségével. – Annak tudatosulása, hogyan 	<p>népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene.</p>
--	--	---

<p>– Gyermekkor, leány-és legényélet, a lakodalom néhány jellegzetessége.</p>	<p>segítette a hagyományos faluközösség az egyént az emberi élet fordulójánál.</p> <p><i>Tájékozódás térben:</i></p> <p>– Egy-egy megismert népszokás tájegységhez, néprajzi csoporthoz történő kötése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ünnep, jeles nap, böjt, advent, karácsonyi ünnepkör, karácsonyi kántálás, betlehemezés, bölcsöske, regölés, névnapi köszöntés, aprószentek, újévi köszöntő, háromkirályjárás, farsangi köszöntő, iskolába toborzó szokás, böjti játék, kiszehajtás, villőzés, húsvét, zöldágjárás, komatál-küldés, májusfaállítás, pünkösdlés, pünkösdi királyné-járás, hesspávázás, Szent Iván-napi tűzgrás, rítusének, angyalozás, nyári és téli napforduló, társasmunka, kaláka, aratás, szüret, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó, vásár, pásztorünnep, keresztelő, leány-és legényélet, lakodalom.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók megismerik családjuk történetét, meg tudják nevezni közeli rokonaik rokonsági fokát. Felismerik a hagyományos családmodell értékeit, meg tudják fogalmazni a nagycsalád előnyeit. Képesek lesznek a párhuzamok és az eltérések felismerésére a száz évvel ezelőtti és jelenlegi életmód összehasonlító vizsgálata során.</p> <p>Tisztában vannak lakóhelyük értékeivel, elkötelezetté válnak a megismert értékek megőrzésében. Létrejön, illetve megerősödik a szülőföld iránti kötődésük. Bekapcsolódnak a közvetlen és tágabb környezetük természeti és társadalmi értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.</p> <p>Képesek lesznek felismerni a különböző háztípusok eltérő jellegzetes jegyeit. Felismerik és meg tudják nevezni a hagyományos háztartás tárgykészletét, ismerik a tárgyak funkcióját. Tisztában vannak a hagyományos családon belüli hierarchiával, feladatkörökkel, a belenevelődés folyamatával. Megismerik a természetes alapanyagok felhasználását és a kézműves tevékenységeket, népi mesterségeket.</p> <p>Megismerik, hogyan élt a természet javaiból az ember: a zsákmányolás, a vadászat, a halászat néhány módját, eszközét, jellegzetes foglalkozását. Tudatosul, hogy a természeti erőforrásokat takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességüket figyelembe véve kell használni. Felismerik a táplálkozási rend ritmusában, ésszerű váltakozásában az egészséges táplálkozás alapjait.</p> <p>Megismerik néprajzi forrásokból vett példák alapján a jeles napi, ünnepi szokásokat, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományait. Felfedezik jelentőségüket, közösségmegtartó szerepüket a paraszti élet rendjében. Megismerik a hétköznapok, ünnepek váltakozását, ritmusát; az adott kalendáriumi időszaknak évről évre visszatérő, a faluközösség életében betöltött egyéni, társadalmi, közösségi szerepét.</p> <p>Élményszerű, hagyományhű módon elsajátítják egy-egy jeles nap, ünnepkör köszöntő- vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkákhoz, közösségi alkalmakhoz kapcsolódó szokásokat és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket.</p>
--	--

7. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarok a történelmi és a mai Magyarország területén. A hazánkban élő nemzetiségek és etnikai kisebbségek. Néprajzi tájak, tájegységek és néprajzi csoportok. Dunántúl és Észak-Magyarország, valamint a határainkon túli magyarság a nagytájakhoz kapcsolódó területeken	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Hon-és népismeret 5–6. évfolyamán tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismertetése a tájegységek, néprajzi csoportok hon-és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. A konkrét táji példákon keresztül annak megértése, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hat a földrajzi környezet, a történelmi és a gazdasági tényezők. Tevékeny hazaszeretetre való ösztönzés a szülőföld és a magyar nyelvterület hagyományainak megismerésével, valamint történelmi emlékeinek felfedezésével.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Néprajzi csoportok, nemzetiségek; földrajzi, néprajzi tájak, tájegységek.</i> <i>A néprajzi csoport és a nemzetiség, valamint az etnikai kisebbség fogalma.</i> <i>A határainkon túl élő magyarok. A magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájai, tájegységei, néprajzi csoportjai, magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek.</i>	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A néprajzi csoport, a nemzetiség, az etnikai kisebbség fogalmának megismerése. Annak tudatosítása, hogy a határon túl is élnek magyarok. – A magyar nyelvterületen élő etnikai kisebbség és nemzetiségek (pl. német, szlovák, szerb, horvát, szlovén, román) felsorolása. <i>Tájékozódás időben és térben:</i> – A magyar nyelvterület legfontosabb földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek felismerése a térképen.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Kisebbség-többség. A nemzetiségek helyzete. A zsidó-magyar együttélés. A határon túli magyarság helyzete, magyarok a nagyvilágban. A cigány (roma) társadalom története, helyzete és integrációjának folyamata.
<i>A Dunántúl hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i> – A Dunántúl földrajzi elhelyezkedése, néhány jellegzetes tája (pl. Göcsej, Órség, Rábaköz, Ormánság, Sárköz) és hon-és népismereti, néprajzi jellemzői.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A gazdálkodó élet jellegzetességeinek megismerése. – A kézművesség, népi díszítőművészet jellegzetességeinek megismerése.	<i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagytájai. A néprajzi tájegységek, a népi kultúra értékei, népszokások. A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások).

<ul style="list-style-type: none"> – Hagyományos gazdasági tevékenységek: szőlő-és borkultúra, halászat, nád-és gyékényfeldolgozás, makkoltató sertéstartás, kanászélet. – Társadalmi rétegek: pl. uradalmi cseléd. – Településtípusok, népi építészet, pl. szeres település, kerített ház, tornácos ház. – Kézművesség, népi díszítőművészet, pl. kékfestőipar, fazekasság, pásztorművészet, szőttes. – Néhány jellegzetes népviselet pl. sárközi, kapuvári. – Népszokások, pl. regölés, pünkösdi királynéjárás. – Népzene, néptánc: pl. hosszú furulya, kanásztánc, karikázó. <p><i>A határainkon túli magyarság néprajzi tájai, tájegységei és legfontosabb néprajzi jellemzői a Dunántúlhoz és a Kisalföldhöz kapcsolódó területeken.</i></p> <p><i>Világörökség. Magyar Szellemi Kulturális Örökség. Nemzeti parkok.</i></p>	<p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Fogalmazás írása vagy szóbeli beszámoló tartása egy jellemző életformáról, hagyományos gazdasági tevékenységről. – Könyvtári munka alapján különböző népművészeti motívumok gyűjtése, lerajzolása. – Képek gyűjtése a tájra jellemző viseletekről. – Néhány, a tájra jellemző népszokás, népköltészeti alkotás elsajátítása. – Hangzóanyag, képek alapján a jellegzetes dunántúli népi hangszerek felismerése. – Néhány, a Dunántúlra jellemző tánc megtekintése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A természeti adottságok, éghajlati viszonyok jelentőségének felismerése pl. az életmóddal, népi építészettel kapcsolatban. – A parasztság eltérő vagyoni helyzetének feldolgozása, pl. az uradalmi cselédek sorsán keresztül. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A Dunántúl és néhány jellegzetes néprajzi tájának, tájegységének elhelyezése a térképen. – A határainkon túli magyarság Dunántúlhoz és a Kisalföldhöz kapcsolódó néprajzi tájainak felismerése a térképen, pl. Burgenland, Muraköz, Drávaszög, Zoboralja, Csallóköz, Szlavónia. – Világörökség: Pannonhalmi Bencés Főapátság; Pécs, ókeresztény temető; Fertő kultúrtáj; Magyar Szellemi Kulturális Örökség: mohácsi busójárás, mohai tikverőzés, 	<p>Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális és vallási hagyományok, hungarikumok.</p>
--	--	---

	bólyi Emmaus-járás. Nemzeti parkok: Fertő-Hanság, Balaton-felvidéki, Duna-Dráva, Őrség.	
<p><i>Észak- Magyarország, Felvidék hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Észak-Magyarország földrajzi elhelyezkedése, jellegzetes néprajzi csoportjai (palócok, matyók). – Hagyományos gazdasági tevékenységek: pl. az erdő hasznvétele, juhászat, szőlőtermelés. – Társadalmi ismeretek: a palóc nagycsalád, summásság. – Település, népi építészet: településforma (pl. halmazfalu, orsósfalu), jellegzetes települések (pl. Hollókő, Mezőkövesd). – A palóc ház és házbelső, gazdasági építmények (pl. csűr, hidas). – Népművészet (pl. palóc áttört bútor, szóttos, hímzés). Népviselet (pl. Mezőkövesd, Galgamente). – Népszokás pl. kiszehajtás, Szent Iván-napi tűzugrás, lakodalmi szokások; népzene, pl. dudánóták. <p><i>A határainkon túl élő magyarság néprajzi tájai, tájegységei a történeti Felvidékhez tartozó területeken.</i></p> <p><i>A tájegység nemzeti értékei</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Világörökség, – Magyar Szellemi Kulturális Örökség, nemzeti parkok. 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A jellegzetes néprajzi csoportok megismerése, néhány nevezetes település felsorolása. – Ábrák alapján a jellegzetes településformák felismerése. A palóc ház és házbelső néhány fontosabb jegyének elsajátítása. – Néhány jellegzetes népszokás, néptánc megismerése. – A határainkon túl élő magyarság tájainak és legfontosabb néprajzi jellemzőinek (pl. Mátyusföld, Zoboralja, Medvesalja) megismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A hagyományos gazdasági tevékenységek, az életmód, a népi építészet és a természeti adottságok összefüggéseinek megfogalmazása. – Az elsajátított ismeretek és/vagy könyvtári munka alapján a palóc nagycsalád és a summásság életének bemutatása. – A tájra jellemző népművészeti motívumok rajzolása. Ábrák, fényképek, leírások alapján néhány jellegzetes népviselet megkülönböztetése. – Lehetőség szerint tanulmányi kirándulás szervezése a következő helyek egyikére: Hollókő-Ófalu, Aggteleki karszt, a tokaji történelmi borvidék. Magyar Szellemi Kulturális Örökség: matyó örökség. Nemzeti parkok: Duna-Ipoly, Aggteleki és Bükki Nemzeti Park. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p>	<p><i>Földrajz:</i> a magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia; nyelvváltozatok; kisebbségi nyelvhasználat.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – A közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismerése. – Az önellátó gazdálkodás, a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek felismerése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Észak-Magyarország, Felvidék földrajzi elhelyezkedésének behatárolása a térképen. 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Néprajzi táj, tájegység, néprajzi csoport, nemzetiség, etnikai kisebbség, summáság, gazdálkodás, népi építészet, népművészet, népviselet, szöttes, hímzés, népzene, népi játék, néptánc, népszokás, néphit, népköltészet.	

8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarok a Kárpát-medencében és Moldvában. Néprajzi tájak, tájegységek és néprajzi csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzői: Alföld, Erdély és a Partium, Moldva		Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Hon- és népismeret 5–7. évfolyamán tanultak.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismertetése a tájegységek, néprajzi csoportok hon-és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. A konkrét táji példákon keresztül annak megértése, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hat a földrajzi környezet, a történeti és a gazdasági tényezők. Tevékeny hazaszeretetre való ösztönzés a szülőföld és a magyar nyelvterület hagyományainak megismerésével, valamint történelmi emlékeinek felfedezésével.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Az Alföld hon-és népismereti, néprajzi jellemzői</i> – Az Alföld földrajzi elhelyezkedése, jellegzetes néprajzi csoportjai (kunok, hajdúk, jászok), tájai (pl. Hortobágy, Nyírség, Felső-Tiszavidék, Sárrét, Kalocsai-Sárköz), hon-és népismereti, néprajzi jellemzői. – A gazdasági élet hagyományos formái	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – A népi építészetre jellemző építmények, lakáskultúrához tartozó tárgyak megismerése és felismerése ábrákon, fotókon. <i>Kommunikáció, tevékenység:</i> – A gazdasági élet hagyományos formái közül egy bemutatása. A jellegzetes településtípusok és jellemzőik felsorolása.	<i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagytájai. A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza.	

<p>(pl. rideg állattartás, halászat, ártéri gazdálkodás, nád- és gyékényfeldolgozás, gyümölcs-és zöldségtermelés, nyomtatás, cséplés), közösségi munkaalkalmak (fonó, fosztó, disznótor).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Társadalmi ismeretek: pásztorok, kubikusok, tanyasi földművelők, parasztpolgárok, a mezővárosok lakói. – Település: településtípusok (pl. tanya, kétbeltelkes település), jelentősebb településközpontok (pl. Debrecen, Szeged, Kecskemét). – Népi építészet (pl. pásztorépitmények, csűr, aszaló, búbos kemence). Kézművesség, népi díszítőművészet: pl. fazekasság, falfestés. – Népviselet: pl. cifraszűr, guba, parasztpolgári viselet. – Népköltészet: népmesék, történeti mondák, népballadák, betyárdalok. – Népszokások: pl. pünkösddőlés, lakodalmi szokások. – Néptáncok: oláhos, ugrós; népi hangszer: tekerőlant, citera. <p><i>A határon túli magyarok Alföldhöz kapcsolódó tájai (pl. Bácska, Bánság), benépesülésük és legfontosabb néprajzi jellemzőik.</i></p> <p><i>Nemzeti parkok, a tájegység nemzeti értékei, világörökség, Magyar Szellemi Kulturális Örökség.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – A népi díszítőművészetre jellemző motívumok gyűjtése és rajzolása, néhány jellegzetes kézműves ág megismerése. – Népmesék, történeti mondák olvasása. Néhány jellemző népszokás megismerése. Alföldi népzene hallgatása, néhány jellegzetes alföldi tánc megtekintése. – Lehetőség szerint tanulmányi kirándulás szervezése pl. a Hortobágyi Nemzeti Parkba. – Könyvtári kutatómunka/internet kritikus használata a Magyar Szellemi Kulturális Örökség részét képező témákban: halasi csipke, a karcagi birkapörkölt, Mezőtúr fazekassága, Kalocsa élő néphagyománya, mendei pünkösdi templomdíszítés. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A közösségi munkaalkalmak (pl. fonó, kukoricafosztó) szerepének és jelentőségének megértése a faluközösség életében. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Alföld néhány jellegzetes néprajzi tájának, néprajzi csoportjának és településeinek elhelyezése a térképen. – A határon túli magyarok Alföldhöz kapcsolódó tájainak felsorolása és térképen való behatárolása (pl. Bácska, Bánság). – Nemzeti parkok: Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Kőrös-Maros Nemzeti Park. 	
<p><i>Kárpátalja hon-és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi elhelyezkedése, lakosságának nemzetiségi 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Néhány, a magyarság szempontjából jelentős település felsorolása, 	<p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagytájai. A kulturális élet földrajzi</p>

<p>megoszlása (magyar, rutén, román, német, szlovák).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Jelentősebb városai. – Hagyományos gazdálkodás (pl. irtásgazdálkodás, havasi pásztorkodás, kenderfeldolgozás). – Anyagi kultúra (szövés, hímzés). – Népköltészet (betyárballadák, Mátyás királyról szóló mondák). 	<p>történeti hagyományának megismerése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A lakosság nemzetiségi megoszlásának megismerése. – Az anyagi kultúra és a folklór jellegzetességeinek megismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Példák felsorolása a Kárpátalján jellemző hagyományos gazdálkodás köréből. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kárpátalja földrajzi elhelyezkedésének behatárolása a térképen. 	<p>alapjai (nyelvek, vallások).</p> <p>A magyarsághoz kötődő világörökségi helyszínek. A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai. A nemzeti parkok, a tájvédelmi körzetek megismerése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességei, viselete és kézműves tevékenysége.</p>
<p><i>Erdély és a Partium hon-és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Erdély és a Partium fogalma, határai, jellegzetes földrajzi viszonyai. – Néhány jelentősebb történelmi eseménye és történelmi személyisége. Jellegzetes tájai. Nemzeti értékek, világörökség: Torockó népi építészete; erődtemplomos falvak (pl. Szászkezd, Székelyderzs). <p><i>Kalotaszeg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi elhelyezkedése, természeti adottságai, nevezetes települései. – Hagyományos gazdálkodás: állattartás. – Anyagi kultúra (háziipar, pl. faragás, kenderfeldolgozás, népviselet, hímzés). – Folklór (néptánc, pl. legényes; népzene, népszokások). <p><i>Mezőség</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi elhelyezkedése, 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Erdély és a Partium fogalmának tudatosítása. – Ismeretek szerzése a Kalotaszegen élők gazdálkodásáról, anyagi kultúrájuk, folklóruk jellegzetességeiről. – Mezőség benépesülésének néhány fontos adata. Anyagi kultúrájának, folklórájának legfontosabb jellemzői. – A székelyek eredetének, katonai és közigazgatási szervezetének, hagyományos életmódjuknak, anyagi kultúrájuknak és folklóruknek a megismerése. – Néhány fontos ismeret szerzése a magyarság megtelepedéséről Gyimesben. A hagyományos gazdálkodás, anyagi kultúra és folklór sajátosságainak megismerése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési 	

<p>benépesülése, nevezetes települései (pl. Szamosújvár, Szék).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Néprajzi jellemzői (népviselet, szöttes, hímzés, népzene, néptánc, népszokás). <p><i>Székelyföld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi elhelyezkedése, jelentős tájai. – A székelyek és jellegzetes katonai szervezetük, kiváltságaik, közigazgatásuk. – Hagyományos életformájuk jellemzői (havasi állattartás, erdőgazdálkodás); kaláka, kölcsönös segítség. Anyagi kultúra (pl. székely kapu, festett bútorok, szöttes, népviselet, festékes, kerámia). – Rovásírás. – Népköltészet, pl. népballadák, népmese, monda. Népzene, néptánc, pl. forgató. <p><i>Gyimes</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi elhelyezkedése, benépesülése. – Jellegzetes településformái, népi építészet (pl. boronafalú ház). – Hagyományos gazdálkodás (állattartás, erdőgazdálkodás), önellátás. – Anyagi kultúra (építkezés, népviselet). – Folklór (népzene, pl. keserves, néptánc, pl. körtánc, páros és sortánc). Jellegzetes népszokások, pl. harsogtatás. 	<p>anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A népszokások jelentőségének, közösséget megtartó és összetartó szerepének felismerése. – A kalákamunka, a közösen végzett munka előnyeinek felismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az önellátó gazdálkodás, a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek kiemelése. – Néprajzi forrásanyagok felhasználása, az internet kritikus használata. – Néhány folklóralkotás megismerése, például eredeti hangzóanyag meghallgatásával, filmfelvétel megtekintésével, mindezek hagyományhú, élményszerű elsajátítása. – Jellegzetes kézműves mesterségek megismerése és termékeik összehasonlítása a fogyasztói társadalom termékeivel. <p><i>Tájékozódás térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Erdély és a Partium jellegzetes tájainak, tájegységeinek (Kalotaszeg, Mezőség, Székelyföld, Gyimes) elhelyezése a térképen. 	
<p><i>Moldva hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Moldva földrajzi viszonyai, 	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretek szerzése a moldvai magyarság megtelepedéséről, 	

<p>elhelyezkedése. A moldvai magyarság megtelepedése, falvaik (pl. Lészped, Klézse, Pusztina, Szabófalva).</p> <p>– A moldvai magyarok lélekszáma. Életmódbeli jellegzetességeik, anyagi (pl. népviselet, szőttes, lakásberendezés) és szellemi kultúrájuk (népköltészet, archaikus népi imádságok, vokális és hangszeres népzene, néptánc, néphit, nyelvjárás).</p>	<p>lélekszámukról.</p> <p>– Életmódjuk, tárgyi és szellemi kultúrájuk jellegzetességeinek megismerése.</p> <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <p>– Folklóralkotások, például archaikus népi imádságok, népdalok elsajátítása.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>– Az anyanyelv megőrzésének, és a hit magyar nyelven történő gyakorlásának nehézségei.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>– Moldva és néhány magyar település elhelyezése a térképen.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Határainkon túl élő magyar, kaláka, népviselet, szőttes, hímzés, népzene, néptánc, népszokás, néphit, népköltészet, archaikus népi imádság.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Elsajátítják a tanulók a magyar nép kultúrájára leginkább jellemző sajátságokat, nemzeti kultúránk legnagyobb múltú elemeit, melyek elsősorban a magyar néphagyományban található meg. Felismerik, hogy a mai Magyarország határain túl is élnek magyarok. Ismereteket szereznek a hazánkban élő nemzetiségek és etnikai kisebbség legfontosabb jellemzőiről.</p> <p>Megismerik a tanulók a magyar néphagyomány sokszínűségét és közös vonásait a tájegységek, néprajzi csoportok hon-és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. A konkrét táji példákon keresztül megértik, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hatnak a földrajzi környezet, a történeti és a gazdasági tényezők.</p> <p>A tanulóknak felbred a szűkebb és tágabb szülőföld, a magyar nyelvterület hagyományai és történelmi emlékei iránti érdeklődés, kialakul bennük a múlt tisztelete, a haza szeretete, a hozzá való kötődés. Fontosnak tartják a hagyományőrzést, megbecsülik népi kultúránkat, nemzeti értékeinket.</p>
--	---

HON- ÉS NÉPISMERET

A hon- és népismeret tartalmazza a magyar nép kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti identitástudat és történeti tudat kialakítását. Tudatosítja a tanulóknak, hogy saját hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása után válhatnak nyitottá a velünk élő nemzetiségek, a szomszéd népek és a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt. A hon- és népismeret megalapozza és áthatja a különböző műveltségi területeket. Rendszerezett ismeretanyagként pedig lehetőséget teremt a magyar népi kultúra értékein keresztül a saját és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására.

A magyar népi kultúra a 19–20. század fordulóján ért el sok évszázados történetének csúcspontjára, legszínesebb, legrétegzettebb, esztétikai szempontból leggazdagabb állapotára, amelyet a szépirodalom, a zene- és a képzőművészet is megörökített. Ez a néhány évtizednyi tágasságban értelmezett időszak jelenti a hon- és népismeret keretei között közvetített ismeretek időbeli behatárolását.

A hon- és népismeret tanításának feladatai:

- ismerjék meg a tanulók a magyar nép kultúrájára leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránknak a magyar néphagyományban megtalálható legnagyobb múltú elemeit;
- tudatosítsa a tanulóknak, hogy először minden népnek a saját hagyományát, nemzeti értékeit kell megismernie, elsajátítania, hogy azután másokét is, a nemzetiségek, a szomszéd népek, a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse;
- alapozza meg, mélyítse el a nemzeti önismeretet, a nemzettudatot, a tevékeny hazaszeretetet; ösztönözzön a szűkebb és tágabb szülőföld hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még emlékezetből felidézhető, vagy a még élő néphagyományok gyűjtésére, ápolására, hogy a múlt tisztelete, a haza szeretete, a hozzávaló kötődés erősödjék a tanulóknak;
- fedezze fel a tanuló, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti a múlttal és segít neki kiigazodni a jelenben, hiszen az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalata a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárháza;
- ismerje fel a tanuló, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltséghez is szükséges;
- segítsen helyreállítani az oktatás-nevelés felborult egyensúlyát; valóságismeretével és értékrendjével járuljon hozzá a társadalmi nehézségek, az értékválság megoldásához; az évszázadokon át felhalmozódott tapasztalataival segítse kialakítani a harmonikus kapcsolatot a természettel;
- tanítása során minél több alkalom legyen a néphagyományok élményszerű megismerésére, a tanulók cselekvő és alkotó részvételére; hogy az érzékelésen, észlelésen, élményeken keresztül jussanak el az elvontabb ismeretekig, az összefüggések meglátásáig;
- járuljon hozzá a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai neveléséhez, a társadalomba való beilleszkedéséhez;
- bővítse a tanulók művelődéstörténeti ismereteit, segítse elő olyan tanulói magatartás kialakítását, amelynek lényeges eleme – majd a felnőtté válásban is – a hagyományörzés, népi kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az én világom I.		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Olvasmányok a családról.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19–20. század fordulóján jellemző hagyományos földműves életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel. Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Családunk története</i> Családfa készítése.</p> <p><i>Szomszédság, rokonság</i> Rokoni viszonyok, elnevezések.</p> <p><i>Nagyszüleink, dédszüleink világa falun és városban</i> Családi történetek gyűjtése, mesélése a nagyszülők, dédszülők gyermekkorából, életmódjuk jellemző elemeinek kiemelése (gazdálkodó életmód – ipari munka).</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A legszűkebb közösséghez, a családhoz, a lokális közösséghez való tartozás érzésének kialakulása, erősítése, értékének tudatosítása. - Nagyszüleink, dédszüleink világának erkölcsi normái. A harmonikusan működő családi minták megismerése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A hagyományos családmodell működésében az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás meghatározó szerepének feltárása. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A megismert családi történetek megosztása az osztályközösséggel. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A felmenő családtagok, rokonsághoz tartozó személyek életének időbeni behatárolása. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> család és lakóhely.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Család, otthon. Egyén és közösség.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családi élet színtere, a családi otthon; különböző lakókörnyezetek jellemzői. Rokonsági és generációs kapcsolatok a családban.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családfa, rokonsági fok (felmenő ág: apa, anya, nagyapa, nagyanya, dédapa, dédanya, ükapa, ükanya; lemenő ág: gyermek, unoka, dédunoka, ükunoka; oldalág: testvér, báty, öcs, nővér, húg, unokatestvér, nagybácsi, nagynéni, ángy, házassági rokonság: férj, feleség, após, anyós, nász, meny, vő, műrokonság: koma, keresztszülő).		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az én világom II.		Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Családismeret, családtörténet.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19–20. század fordulóján jellemző hagyományos gazdálkodó életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel. Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakról eddig alkotott képbe.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Az én városom, falum</i> A lakóhely természeti adottságai, hagyományos gazdasági tevékenységei. A lakóhely helytörténete, néphagyományai. A falu, a mezőváros társadalmi rétegződése. A lakóhelyhez köthető neves személyiségek, nevezetes épületek, intézmények.</p> <p><i>A hazai táj. Helytörténet, helyi hagyományok, nevezetességek</i> A régió hon- és népismereti, néprajzi jellemzői, néphagyományai.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza megbecsüléséhez vezető egyéni és közösségi tevékenységek elsajátítása. (Pl. a közvetlen környezet értékeinek feltárása, az emlékhelyek gondozása.) - A szülőföldhöz kötődés, a hazaszeretet érzésének kialakítása.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> - Az egyéni és a közösségi érdek összevetése. - A közösségért végzett munka értékeinek kiemelése, tisztelete.</p> <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i> - A megismert helyi hagyományok feldolgozása különböző tevékenységekkel.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> - A lakóhely nevezetes épületeinek, a régió jeles szülötteinek történelmi korszakokhoz kötése, a lakóhely elhelyezése a térképen.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Falvak és városok. Szegények és gazdagok világa.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet).</p> <p><i>Földrajz:</i> Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Szegények és gazdagok. A vallás funkciói. Vallási közösség és vallási intézmény.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helytörténet, természeti környezet, gazdálkodás, helyi szintű történelmi esemény, helyi hagyomány, helyi szokás, helyi népviselet, település, falu, mezőváros, régió.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Találkozás a múlttal I. A paraszti ház és háztartás, a ház népe. Népi mesterségek. A természetes alapanyagok hasznosítása	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Családtörténet, településtörténet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A 19–20. század fordulóján jellemző hagyományos földműves életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel.</p> <p>Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakról eddig alkotott képbe.</p> <p>A természettel összhangban élő ember tevékenységében az ökonomikus szemlélet, a természet adta lehetőségek kihasználásából eredő társadalmi átrétegződés lehetőségének felismertetése (pl. a gazdálkodás kiegészítő tevékenysége – a kézműipar kialakulása).</p> <p>Néhány mesterség elnevezésének és a kézműves tevékenységek közösségi kereteinek megismertetése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A ház történeti fejlődése</i> Jurta, veremház, egysejtű ház, többosztatú ház. A házak külső jellegzetességei: falazat, tetőszerkezet, tetőformák.</p> <p><i>A magyar házterületek jellegzetességei</i> Alföld, Dunántúl, Felföld, Erdély.</p> <p><i>A konyha, az ételkészítés és eszközei</i> Pl. kenyérsütés, gabonaételek, burgonyaételek, vajkészítés, hurkatöltés. Konyhai cserépedények: a főzés, sütés, tálalás, élelmiszertárolás edényei.</p> <p><i>Sarkos és párhuzamos elrendezésű szobák</i> Munkasarok – szentsarok. Tároló bútorok, ülőbútorok, asztal, ágy.</p> <p><i>Munkamegosztás a családon belül</i> Férfi és női munkák, a gyerekek feladatai. Napi, heti és éves munkarend.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az életmód és a háztípusok történeti változásai, mindezek összefüggésének felismerése. - A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése. - A különböző népi mesterségek megismerése során a szakmák megbecsülésének kialakítása. - A konyhai cserépedények funkció szerinti rendszerezése; a legfontosabb ételek alapanyagainak, elkészítési módjának, eszközkészletének megfigyelése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A berendezési tárgyak funkcióváltozásainak nyomon követése. - Az évszázaddal korábbi idők családon belüli, korosztályok és nemek szerinti munkamegosztása, valamint a kézműves mesterségek és összehasonlításuk a mai korrallal. <p><i>Kommunikáció, tevékenységek:</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gyermekek nevelése és oktatása régen.</p> <p><i>Földrajz:</i> településtípusok (tanya, falu, város), jellemző képük, a hozzájuk kötődő tevékenységek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességeinek és kézműves tevékenységének elemzése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családi gazdálkodás, takarékoság. Családi munkamegosztás. Egyszerű termékkészítési folyamat.</p>

<p><i>A természetes alapanyagok és hasznosításuk</i> A kézműves tevékenységek keretei, pl. önellátás – házi munka, háziipar, céhek, iparosok. Népi mesterségek, amely a fonható növények, a fa, a bőr, a len, a gyapjú, az agyag, illetve a fém feldolgozásához kapcsolódnak.</p> <p><i>Gyermekjátékok, a belenevelődés folyamata</i> Népi játékok, a felnőttek életét utánozó játékok, eszközös, ügyességi játékok.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Népi játékok élményszerű elsajátítása. A játékok változását előidéző okok feltárása (pl. életmódváltás, családszerkezet átalakulása, média hatása). - Lehetőség szerint kézműves tevékenységek végzése/megfigyelése, látogatás tájházba, vagy múzeumba. - Fotók, tárgyak gyűjtése, kiállítás rendezése a kézműves mesterségekről. - Filmek kézműves tevékenységekről, az internet kritikus használata. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az iskola nagyszüleink, dédszüleink idejében. - Az oktatás körülményeinek, módjának időbeli változásai. 	<p><i>Testnevelés és sport:</i> gyermekjátékok, népi játékok, hagyományörző mozgásos tevékenységek.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jurta, veremház, egysejtű ház, többosztatú ház, falazat, tetőtartó szerkezet, tetőformák, házterületek, konyhai cserépedények, munkasarok, szentsarok, munkamegosztás, népi mesterség, háziipar, cég, iparos, belenevelődés, népi játék, utánozó játék, eszközös játék, sportjellegű játék.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Találkozás a múlttal II. A hétköznapiak rendje (táplálkozás, ruházat, életvitel). A természetben élő ember		Órakeret 6 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A paraszti ház és háztartás, a ház népe.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A 19–20. század fordulóján jellemző hagyományos gazdálkodó életmód megismerése, összevetése a jelenkor életmódbeli jellemzőivel. Információk, ismeretek szerzése különböző forrásokból: családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból, a tanár történeteiből. Mindezek beépítése a három emberöltővel korábbi időszakról eddig alkotott képbe. A természet javaiból élő ember: a zsákmányolás, vadászat, halászat fogalmának és néhány módjának, eszközének megismertetése. Jellegetes foglalkozások és azok néhány jellemzőjének megismertetése.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>A természet javaiból élő ember</i> A zsákmányolás, pl. növény-, ásvány- és állatvilágból való gyűjtögetés néhány példája. Gyűjtögető foglalkozások, pl. pákász, csíkász, aranyász. A halászat néhány jellegzetes</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Néprajzi források, internet kritikus használata a tanár irányításával.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> - A gyűjtögetés, a halászat és a</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Környezet, környezet-átalakítás. Nők és férfiak életmódja.</p>	

<p>eszköze (pl. szigony, varsa) és módjai, pl. tapogató halászat. A vadászat módjai és eszközei, pl. csalogató madár, vermek, hurkok, csapdák.</p> <p><i>A hétköznapiok rendje, a gazdálkodó ember legfontosabb munkái</i></p> <p>Gabonamunkák: szántás, vetés, aratás.</p> <p>A gabonamunkákhoz kapcsolódó szokások.</p> <p>Állattartás: a szilaj-, a félszilaj- és a kezestartás.</p> <p>A pásztorok ünnepei.</p> <p>Kendermunkák.</p> <p>A kendertermelés és a kenderfeldolgozás munkafolyamata.</p> <p>A fonó ideje és helye, munka a fonóban, fonóbeli szórakozások.</p> <p><i>Hétköznapi és ünnepi viselet</i></p> <p>Hétköznapi vászonruhák, a női és a férfi viselet darabjai.</p> <p>Néprajzi tájak eltérő ünnepi viselete.</p> <p><i>Táplálkozás</i></p> <p>Hagyományos ételek.</p> <p>Napi és heti étrend.</p> <p>Téli és nyári étrend.</p>	<p>vadászat fontosságának, szerepének felismerése a természetben élő ember életében.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismerése. - Az önellátó életvitel meghatározó elemeiben a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek kiemelése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Képek gyűjtése, rajzok készítése a gyűjtögető életmódról, halászatról, vadászatról néprajzi források alapján. - A hagyományos táplálkozás jellemzőinek és a tanulók étkezési szokásainak összevetése. A szembetűnő különbségek és a megmaradt táplálkozási szokások megfogalmazása. - A hétköznapi vászonviselet elemeinek összehasonlítása a tanulók ruházatával. A hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az állattartási módokban a honfoglalás előtti életmód elemeinek, illetve az életmódváltással bekövetkező változások következményeinek felismerése. - A jellegzetes táji ünnepi viseletek megismerése során a magyar népviseletek sokszínűségének felfedezése. A közösséghez tartozás külső kifejezésformájának észrevétele. A 19–20. század fordulójára jellemző és a mai megjelenési formák jelentéstartalmának feltárása. 	<p>Öltözködés, divat.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az egészséges étrend.</p> <p><i>Földrajz:</i> állattenyésztés, földművelés.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység viseletének elemzése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> munka, alkotás, értelmes élet, boldogulás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Zsákmányolás, halászat, vadászat, szántás, földműves, paraszt, vetés, aratás, szilaj- és félszilaj állattartási mód, nyűvés, tilolás, héhelés, fonás, motollálás, gombolyítás, szövés, fonó, ing, gatyá, pendely, szoknya, kötény,</p>	

ünnepi viselet, böjtös napok, húsos ételek, téli étrend, nyári étrend.
--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink eredete és szokásrendje. Jeles napok, ünnepi szokások. Társas munkák, közösségi alkalmak	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az ének-zene, magyar nyelv és irodalom, történelem, természetismeret órákon tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jeles napi, ünnepi szokások, valamint a társas munkák (pl. szüret, kukoricafosztás), közösségi alkalmak hagyományainak (pl. vásár, búcsú) megismertetése; jelentőségük, szerepük megértetése. Egy-egy megismert népszokás élményszerű, hagyományhű elsajátítása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Jeles napok, ünnepi szokások</i> A jeles napok, ünnepi szokások fogalma, szerepe, általános jellemzői. Előkészületek (advent, nagyböjt), munkatalkák, jellegzetes ételek, népviselet, köszöntő és színjátékszerű szokások.</p> <p><i>Karácsonyi ünnepkör</i> Advent, adventhez tartozó jeles napok, Miklós és Luca napja, Ádám-Éva napja, karácsonyi kántálás, betlehemezés, regölés, névnapköszöntés, aprószentek napi vesszőzés, szilveszteri, újévi szokások, újévi köszöntők, vízkereszt, háromkirály-járás.</p> <p><i>Farsang, farsangi szokások</i> Farsang, farsangi ételek, bállok, szokások. Farsangi köszöntők és maszkos alakoskodások.</p> <p><i>Iskolába toborzó szokások</i> Balázs- és Gergely-járás.</p> <p><i>Nagyböjt és a húsvéti ünnepkör jeles napjai és szokásai</i> Nagyböjt, böjti játékok, virágvasárnapi kiszehajtás és villózás. A nagyhét jeles napjai, húsvétvasárnapi zöldágjárás, húsvéthétfői locsolkodás,</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - A jeles napok, ünnepi szokások jelentőségének, közösséget megtartó szerepének, valamint az ünnepi előkészületek fontosságának felismerése. Az ünnepi szokások általános jellemzőinek megkülönböztetése a hétköznapiak rendjétől. - A legfontosabb állandó és változó időpontú ünnepek felismerése. - Néprajzi forrásanyagok felhasználása, az internet kritikus használata.</p> <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i> - A különböző szokásokhoz kapcsolódó – néprajzi és pedagógiai szempontok alapján kiválasztott–, köszöntő és színjátékszerű szokások élményszerű, hagyományhű módon történő elsajátítása, eljátszása. A szokás kellékeinek elkészítése. - A kalendáriumi szokásokhoz kapcsolódó tevékenységek: termés- (pl. lucabúza-ültetés), férj- (pl. András-napi böjtölés), időjárásjóslás (pl. hagymakalendárium), jeles napok, ünnepi szokások tárgyai (pl. hímestojás készítése). - Régi fényképek gyűjtése, rajzok</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Hétköznapiak, ünnepek. Szokás, hagyomány, szabály, illem, erkölcs, jog.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Vallási szokások. Munka, alkotás, értelmes élet, boldogulás.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> ismerkedés a táncillemmel, a naptári ünnepekhez kapcsolódó (helyi) népszokásokkal.</p> <p><i>Ének-zene:</i> a magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene.</p>

<p>hímestojás ajándékozása, fehérvasárnapi komatálküldés.</p> <p><i>Májusfaállítás, pünkösdi, pünkösdi szokások</i> Májusfaállítás, pünkösdi szokások, pl. pünkösdikirályválasztás, pünkösdlés, pünkösdikirályné-járás, hesspávázás.</p> <p><i>A nyári napforduló ünnepe és szokásai</i> Pl. Szent Iván-napi tűzgyújtás és -ugrás, rítusénekek, Keresztelő Szent János-napi angyalozás.</p> <p><i>Gazdasági ünnepek, társas munkák</i> Az őszi jeles napokhoz, munkaalkalmakhoz kapcsolódó szokások (pl. szüret, fonó, fonóbeli játékok, tollfosztó, kukoricafosztó), közösségi alkalmak (pl. vásár, pásztorünnepek).</p> <p><i>Az emberi élet fordulói</i> A gyermek születése – hiedelmek és szokások. Keresztelő. Gyermekkor, leány- és legényélet, a lakodalom néhány jellegzetessége.</p>	<p>készítése kalendáriumi szokásokról, társas munkákról, közösségi alkalmakról.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Szóbeli, írásbeli élménybeszámolók hagyományos és új (helyi) közösségi, ünnepi alkalmakról. - Eredeti hangzóanyag meghallgatása, filmek, fotók, ábrák megtekintése a különböző népszokásokról. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Annak felismerése, hogyan igyekeztek az emberek a faluközösségben harmonikus kapcsolat kialakítására egymással és a természettel; hogyan igazították a gazdasági munkákat az évszakok váltakozásához. - A természetismeret, az időjárási megfigyelések, a népi időjárás-jóslások szerepének felismerése a gazdasági évben. - Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások néhány jellegzetességének összehasonlítása a mai korrall, pl. olvasmányok segítségével. - Annak tudatosulása, hogyan segítette a hagyományos faluközösség az egyént az emberi élet fordulóinál. <p><i>Tájékozódás térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Egy-egy megismert népszokás tájegységhez, néprajzi csoporthoz történő kötése. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ünnep, jeles nap, böjt, advent, karácsonyi ünnepkör, karácsonyi kántálás, betlehemezés, bölcsöske, regölés, névnap, köszöntés, aprószentek, aprószentek napi vesszőzés, újévi köszöntő, háromkirály-járás, farsangi köszöntő, iskolába toborzó szokás, böjti játék, kiszehajtás, villőzés, húsvét, zöldágjárás, komatálküldés, májusfaállítás, pünkösdlés, pünkösdi királyné-járás, hesspávázás, Szent Iván-napi tűzgrás, rítusénekek, angyalozás, nyári és téli napforduló, társasmunkák, kaláka, aratás, szüret, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó, vásár, pásztorünnep, keresztelő, leány- és legényélet, lakodalom.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	<p style="text-align: center;">Magyarok a történelmi és a mai Magyarország területén. A hazánkban élő nemzetiségek és etnikai kisebbségek. A határainkon túli magyarság a nagytájakhoz kapcsolódó területeken</p>		Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Földrajzi ismeretek a tájegységek elhelyezkedéséről, földrajzi jellegzetességeikről.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismertetése a tájegységek, néprajzi csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. A konkrét táji példákon keresztül annak megértése, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hat a földrajzi környezet, a történelmi és a gazdasági tényezők. Tevékeny hazaszeretetre való ösztönzés a szülőföld és a magyar nyelvterület hagyományainak megismerésével, valamint történelmi emlékeinek felfedezésével.		
<p style="text-align: center;">Ismeretek</p>	<p style="text-align: center;">Fejlesztési követelmények</p>	<p style="text-align: center;">Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Néprajzi csoportok, nemzetiségek; földrajzi, néprajzi tájak, tájegységek</i></p> <p>A néprajzi csoport és a nemzetiség, valamint az etnikai kisebbség fogalma. A határainkon túl élő magyarok.</p> <p>A magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájai, tájegységei, néprajzi csoportjai, magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A néprajzi csoport, a nemzetiség, az etnikai kisebbség fogalmának megismerése. Annak tudatosítása, hogy a határon túl is élnek magyarok. - A magyar nyelvterületen élő etnikai kisebbség és nemzetiségek (pl. német, szlovák, szerb, horvát, szlovén, román) felsorolása. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyar nyelvterület legfontosabb földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek felismerése a térképen. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Kisebbség-többség. A nemzetiségek helyzete. A zsidó-magyar együttélés. A határon túli magyarság helyzete, magyarok a nagyvilágban. A cigány (roma) társadalom története, helyzete és integrációjának folyamata.</p>	
<p><i>A Dunántúl hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <p>A Dunántúl földrajzi elhelyezkedése, néhány jellegzetes tája (pl. Göcsej, Őrség, Rábaköz, Ormánság, Sárköz) és hon- és népismereti, néprajzi jellemzői.</p> <p>Hagyományos gazdasági tevékenységek: szőlő- és borkultúra, halászat, nád- és gyékényfeldolgozás, makkoltató sertéstartás, kanászélet.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A gazdálkodó élet jellegzetességeinek megismerése. - A kézművesség, népi díszítőművészet jellegzetességeinek megismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fogalmazás írása vagy szóbeli beszámoló tartása egy jellemző életformáról, hagyományos gazdasági tevékenységről. - Könyvtári munka alapján 	<p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagytájai. A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális</p>	

<p>Társadalmi rétegek: pl. uradalmi cseléd.</p> <p>Település, népi építészet, pl. szeres település, kerített ház, tornácos ház.</p> <p>Kézművesség, népi díszítőművészet, pl. képfestőipar, fazekasság, pásztorművészet, szőttes.</p> <p>Néhány jellegzetes népviselet, pl. sárközi, kapuvári.</p> <p>Népszokás, pl. regölés, pünkösdi királynéjárás.</p> <p>Népzene, néptánc: pl. hosszú furulya, kanásztánc, karikázó.</p> <p>A határainkon túli magyarság néprajzi tájai, tájegységei és legfontosabb néprajzi jellemzői a Dunántúlhoz és a Kisalföldhöz kapcsolódó területeken.</p> <p>Világörökség, Magyar Szellemi Kulturális Örökség, nemzeti parkok.</p>	<p>különböző népművészeti motívumok gyűjtése, lerajzolása.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Képek gyűjtése a tájra jellemző viseletekről. - Néhány, a tájra jellemző népszokás, népköltészeti alkotás elsajátítása. Hangzóanyag, képek alapján a jellegzetes dunántúli népi hangszerek felismerése. Néhány, a Dunántúlra jellemző tánc megtekintése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A természeti adottságok, éghajlati viszonyok jelentőségének felismerése pl. az életmóddal, népi építészettel kapcsolatban. - A parasztság eltérő vagyoni helyzetének feldolgozása, pl. az uradalmi cselédek sorsán keresztül. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A Dunántúl és néhány jellegzetes néprajzi tájának, tájegységének elhelyezése a térképen. - A határainkon túli magyarság Dunántúlhoz és a Kisalföldhöz kapcsolódó néprajzi tájainak felismerése a térképen, pl. Burgenland, Muraköz, Drávaszög, Zoboralja, Csallóköz, Szlavónia. - Világörökség: Pannonhalmi Bencés Főapátság; Pécs, ókeresztény temető; Fertő kultúrtáj; Magyar Szellemi Kulturális Örökség: mohácsi busójárás, mohai tikverőzés, bolyi Emmaus-járás. Nemzeti parkok: Fertő-Hanság, Balaton-felvidéki, Duna-Dráva, Őrség. 	<p>és vallási hagyományok, hungarikumok. A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai.</p>
<p><i>Észak-Magyarország, Felvidék hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <p>Észak-Magyarország földrajzi elhelyezkedése, jellegzetes</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A jellegzetes néprajzi csoportok megismerése, néhány nevezetes település felsorolása. - Ábrák alapján a jellegzetes 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom: nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia; nyelvváltozatok;</i></p>

<p>néprajzi csoportjai (palócok, matyók). Hagyományos gazdasági tevékenységek: pl. az erdő haszonvétele, juhászat, szőlőtermelés. Társadalmi ismeretek: a palóc nagycsalád, summásság. Település, népi építészet: településforma (pl. halmazfalu, orsósfalu), jellegzetes települések (pl. Hollókő, Mezőkövesd). A palóc ház és házbelső, gazdasági építmények (pl. csűr, hidas). Népművészet (pl. palóc áttört bútor, szóttas, hímzés). Népviselet (pl. Mezőkövesd, Galgamente). Népszokás (pl. kiszehajtás, Szent Iván-napi tűzugrás, lakodalmi szokások); népzene (pl. dudanóták).</p> <p>A határainkon túl élő magyarság néprajzi tájai, tájegységei a történeti Felvidékhez tartozó területeken.</p> <p>A tájegység nemzeti értékei Világörökség, Magyar Szellemi Kulturális Örökség, nemzeti parkok.</p>	<p>településformák felismerése. A palóc ház és házbelső néhány fontosabb jegyének elsajátítása.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Néhány jellegzetes népszokás, néptánc megismerése. - A határainkon túl élő magyarság tájainak és legfontosabb néprajzi jellemzőinek (pl. Mátyusföld, Zoboralja, Medvesalja) megismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A hagyományos gazdasági tevékenységek, az életmód, a népi építészet és a természeti adottságok összefüggéseinek megfogalmazása. - Az elsajátított ismeretek és/vagy könyvtári munka alapján a palóc nagycsalád és a summásság életének bemutatása. - A tájra jellemző népművészeti motívumok rajzolása. Ábrák, fényképek, leírások alapján néhány jellegzetes népviselet megkülönböztetése. - Lehetőség szerint tanulmányi kirándulás szervezése a következő helyek egyikére: Hollókő-Ófalu, Aggteleki karszt, a tokaji történelmi borvidék. - Magyar Szellemi Kulturális Örökség: matyó örökség. Nemzeti parkok: Duna-Ipoly, Aggteleki és Bükk Nemzeti Park. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismerése. - Az önellátó gazdálkodás, a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek felismerése. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Észak-Magyarország, Felvidék földrajzi elhelyezkedésének behatárolása a térképen. 	<p>kisebbségi nyelvhasználat.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességeinek, viseletének és kézműves tevékenységének elemzése.</p>
---	---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Néprajzi táj, tájegység, néprajzi csoport, nemzetiség, etnikai kisebbség, summásság, gazdálkodás, népi építészet, népművészet, népviselet, szöttek, hímzés, népzene, népi játék, néptánc, népszokás, néphit, népköltészet.
--------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarok a Kárpát-medencében és Moldvában. Néprajzi tájak, tájegységek és néprajzi csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzői: Alföld, Erdély és a Partium, Moldva	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Hon- és népismeret 7. évfolyamán tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismertetése a tájegységek, néprajzi csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. A konkrét táji példákon keresztül annak megértése, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hat a földrajzi környezet, a történelmi és a gazdasági tényezők. Tevékeny hazaszeretetre való ösztönzés a szülőföld és a magyar nyelvterület hagyományainak megismerésével, valamint történelmi emlékeinek felfedezésével.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az Alföld hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <p>Az Alföld földrajzi elhelyezkedése, jellegzetes néprajzi csoportjai (kunok, hajdúk, jászok), tájai (pl. Hortobágy, Nyírség, Felső-Tiszavidék, Sárrét, Kalocsai-Sárköz), hon- és népismereti, néprajzi jellemzői.</p> <p>A gazdasági élet hagyományos formái (pl. rideg állattartás, halászat, ártéri gazdálkodás, nád- és gyékényfeldolgozás, gyümölcs- és zöldségtermelés, nyomtatás, cséplés), közösségi munkaalkalmak (fonó, fosztó, disznótor).</p> <p>Társadalmi rétegek: pásztorok, kubikusok, tanyasi földművelők, parasztpolgárok, a mezővárosok lakói.</p> <p>Településtípusok (pl. tanya, kétbelters település), jelentősebb településközpontok (pl. Debrecen, Szeged,</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A népi építészetre jellemző építmények, lakáskultúrához tartozó tárgyak megismerése és felismerése ábrákon, fotókon. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A gazdasági élet hagyományos formái közül egy bemutatása. A jellegzetes településtípusok és jellemzőik felsorolása. - A népi díszítőművészetre jellemző motívumok gyűjtése és rajzolása, néhány jellegzetes kézműves ág megismerése. - Népmesék, történelmi mondák olvasása. Néhány jellemző népszokás megismerése. Alföldi népzene hallgatása, néhány jellegzetes alföldi tánc megtekintése. - Tanulmányi kirándulás szervezése pl. a Hortobágyi Nemzeti Parkba. - Könyvtári kutatómunka/internet kritikus használata a Magyar Szellemi Kulturális Örökség részét képező témákban: halasi csipke, a karcagi birkapörkölt, 	<p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagy tájai. A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza.</p>

<p>Kecskemét).</p> <p>Népi építészet (pl. pásztorépitmények, csűr, aszaló, búbos kemence).</p> <p>Kézművesség, népi díszítőművészet: pl. fazekasság, falfestés.</p> <p>Népviselő: pl. cifraszűr, guba, parasztpolgári viselet.</p> <p>Népköltészet: népmesék, történeti mondák, néballadák, betyárdalok.</p> <p>Népszokások: pl. pünkösdlés, lakodalmi szokások.</p> <p>Néptáncok: oláhos, ugrós; népi hangszer: tekerőlant, citera.</p> <p>A határon túli magyarok Alföldhöz kapcsolódó tájai (pl. Bácska, Bánság) benépesülésük és legfontosabb néprajzi jellemzőik.</p> <p>Nemzeti parkok, a tájegység nemzeti értékei, világörökség Magyar Szellemi Kulturális Örökség.</p>	<p>Mezőtúr fazekassága, Kalocsa élő néphagyománya, mendei pünkösdi templomdíszítés.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A közösségi munkaalkalmak (pl. fonó, kukoricafosztó) szerepének és jelentőségének megértése a faluközösség életében. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az Alföld néhány jellegzetes néprajzi tájának, néprajzi csoportjának és településeinek elhelyezése a térképen. - A határon túli magyarok Alföldhöz kapcsolódó tájainak felsorolása és térképen való behatárolása (pl. Bácska, Bánság). - Nemzeti parkok: Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Kőrös-Maros Nemzeti Park. 	
<p><i>Kárpátalja hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i></p> <p>Földrajzi elhelyezkedése, lakosságának nemzetiségi megoszlása (magyar, rutén, román, német, szlovák). Jelentősebb városai.</p> <p>Hagyományos gazdálkodás (pl. irtásgazdálkodás, havasi pásztorkodás, kenderfeldolgozás).</p> <p>Anyagi kultúra (szövés, hímzés).</p> <p>Népköltészet (betyárballadák, Mátyás királyról szóló mondák).</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Néhány, a magyarság szempontjából jelentős település felsorolása, történeti hagyományának megismerése. - A lakosság nemzetiségi megoszlásának megismerése. - Az anyagi kultúra és a folklór jellegzetességeinek megismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Példák felsorolása a Kárpátalján jellemző hagyományos gazdálkodás köréből. <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kárpátalja földrajzi elhelyezkedésének behatárolása a térképen. 	<p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence és hazánk nagytájai. A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). A magyarsághoz kötődő világörökségi helyszínek. A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi földrajzi vonásai. A nemzeti parkok, a tájvédelmi körzetek megismerése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti</p>

		jellegzetességeinek, viseletének és kézműves tevékenységének elemzése.
<p><i>Erdély és a Partium hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i> Erdély és a Partium fogalma, határai, jellegzetes földrajzi viszonyai. Néhány jelentősebb történelmi eseménye és történelmi személyisége. Jellegzetes tájai. Nemzeti értékek, világörökség: Torockó népi építészet; erődtemplomos falvak (pl. Szászkezd, Székelyderzs).</p> <p><i>Kalotaszeg</i> Földrajzi elhelyezkedése, természeti adottságai, nevezetes települései. Hagyományos gazdálkodás: állattartás. Anyagi kultúra (háziipar, pl. faragás, kenderfeldolgozás, népviselet, hímzés). Folklór (néptánc, pl. legényes, népzene, népszokások).</p> <p><i>Mezőség</i> Földrajzi elhelyezkedése, benépesülése, nevezetes települései (pl. Szamosújvár, Szék). Néprajzi jellemzői (népviselet, szöttes, hímzés, népzene, néptánc, népszokás).</p> <p><i>Székelyföld</i> Földrajzi elhelyezkedése, jelentős tájai. A székelyek és jellegzetes katonai szervezetük, kiváltságaik, közigazgatásuk. Hagyományos életformájuk jellemzői (havasi állattartás, erdőgazdálkodás); kaláka, kölcsönös segítség. Anyagi kultúra (pl. székely kapu, festett bútorok, szöttes, népviselet,</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Erdély és a Partium fogalmának tudatosítása. - Ismeretek szerzése a Kalotaszegen élők gazdálkodásáról, anyagi kultúrájuk, folklórujuk jellegzetességeiről. - A Mezőség benépesülésének néhány fontos adata. Anyagi kultúrájának, folklórujának legfontosabb jellemzői. - A székelyek eredetének, katonai és közigazgatási szervezetének, hagyományos életmódjuknak, anyagi kultúrujuknak és folklórujuknak a megismerése. - Néhány fontos ismeret szerzése a magyarság megtelepedéséről Gyimesben. A hagyományos gazdálkodás, anyagi kultúra és a folklór sajátosságainak megismerése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése. - A népszokások jelentőségének, közösséget megtartó és összetartó szerepének felismerése. - A kalákamunka, a közösen végzett munka előnyeinek felismerése. <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az önálló gazdálkodás, a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek kiemelése. - Néprajzi forrásanyagok felhasználása, az internet kritikus használata. 	

<p>festékes, kerámia). Rovásírás. Népköltészet, pl. népballadák, népmese, monda. Népzene, néptánc, pl. forogató.</p> <p><i>Gyimes</i> Földrajzi elhelyezkedése, benépesülése. Jellegzetes településformái, népi építészet (pl. boronafalú ház). Hagyományos gazdálkodás (állattartás, erdőgazdálkodás), önellátás. Anyagi kultúra (építkezés, népviselet). Folklór (népzene: pl. keserves, néptánc: pl. körtánc, páros és sortánc). Jellegzetes népszokások, pl. harsogtatás.</p>	<p>- Néhány folklóralkotás megismerése, például eredeti hangzóanyag meghallgatásával, filmfelvétel megtekintésével, mindezek hagyományhű, élményszerű elsajátítása. - Jellegzetes kézműves mesterségek megismerése és összehasonlítása a fogyasztói társadalom termékeivel.</p> <p><i>Tájékozódás térben:</i> - Erdély és a Partium jellegzetes tájainak, tájegységeinek (Kalotaszeg, Mezőség, Székelyföld, Gyimes) elhelyezése a térképen.</p>	
<p><i>Moldva hon- és népismereti, néprajzi jellemzői</i> Moldva földrajzi viszonyai, elhelyezkedése. A moldvai magyarság megtelepedése, falvaik (pl. Lészped, Klézse, Pusztina, Szabófalva). A moldvai magyarok lélekszáma.</p> <p>Életmódbeli jellegzetességeik, anyagi (pl. népviselet, szöttes, lakásberendezés) és szellemi kultúrájuk (népköltészet, archaikus népi imádságok, vokális és hangszeres népzene, néptánc, néphit, nyelvjárás).</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> - Ismeretek szerzése a moldvai magyarság megtelepedéséről, lélekszámukról. - Életmódjuk, tárgyi és szellemi kultúrájuk jellegzetességeinek megismerése.</p> <p><i>Kommunikáció, tevékenység:</i> - Folklóralkotások, például archaikus népi imádságok, népdalok elsajátítása.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i> - Az anyanyelv megőrzésének, és a hit magyar nyelven történő gyakorlásának nehézségei.</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i> - Moldva és néhány magyar település elhelyezése a térképen.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Határainkon túl élő magyar, kaláka, népviselet, szöttes, hímzés, népzene, néptánc, népszokás, néphit, népköltészet, archaikus népi imádság.</p>	

**A fejlesztés várt
eredményei a
két évfolyamos
ciklus végén**

A tanulók megismerik családjuk történetét, meg tudják nevezni közeli rokonaik rokonsági fokát. Felismerik a hagyományos családmódel értékeit, meg tudják fogalmazni a nagycsalád előnyeit. Képesek lesznek a párhuzamok és az eltérések felismerésére a száz évvel ezelőtti és a jelenlegi életmód között.

Tisztában vannak lakóhelyük értékeivel, elkötelezetté válnak a megismert értékek megőrzésében. Létrejön, illetve megerősödik a szülőföld iránti kötődésük. Bekapcsolódnak a közvetlen és tágabb környezetük természeti és társadalmi értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Képesek felismerni a különböző háztípusok eltérő jellegzetes jegyeit. Felismerik és meg tudják nevezni a hagyományos háztartás tárgykészletét, ismerik a tárgyak funkcióját. Tisztában vannak a hagyományos családon belüli hierarchiával, feladatkörökkel, a belenevelődés folyamatával. Megismerik a természetes alapanyagok felhasználását és a kézműves tevékenységeket, népi mesterségeket.

Megismerik, hogyan élt a természet javaiból az ember: ismerik ennek néhány módját, eszközét, jellegzetes foglalkozását.

Tudatosul bennük, hogy a természeti erőforrásokat takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességüket figyelembe véve kell használni. Felismerik a táplálkozási rend ritmusában, ésszerű váltakozásában az egészséges táplálkozás alapjait.

Megismerik a jeles napi, ünnepi szokásokat, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományait. Felfedezik jelentőségüket, közösségmegtartó szerepüket a paraszti élet rendjében. Megismerik a hétköznapi, ünnepek váltakozását, ritmusát; az adott kalendáriumi időszaknak évről évre visszatérő, a faluközösség életében betöltött egyéni, társadalmi, közösségi szerepét.

Elsajátítják egy-egy jeles nap, ünnepkör köszöntő- vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkákhoz, közösségi alkalmakhoz kapcsolódó szokásokat és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket.

Elsajátítják a magyar nép kultúrájára leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk legnagyobb múltú elemeit. Felismerik, hogy a mai Magyarország határain túl is élnek magyarok. Ismereteket szereznek a hazánkban élő nemzetiségek és etnikai kisebbségek legfontosabb jellemzőiről.

Megismerik a magyar néphagyomány sokszínűségét és közös vonásait a tájegységek, néprajzi csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával, beleértve a határainkon túl élő magyarok népi kultúráját is. Megértik, hogy a néphagyományok alakulására hogyan hat a földrajzi környezet, a történeti és a gazdasági tényezők.

Fejlődik ítéletalkotásuk, énképük, szóbeli, írásbeli, képbeli kifejezőképességük.

Megalapozódik nemzeti önismeretük, nemzettudatuk, bővülnek művelődéstörténeti ismereteik.

Fontosnak tartják a hagyományőrzést, megbecsülik népi kultúránkat, nemzeti értékeinket.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.12. Jelenismeret kerettanterve 7–12. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv a 7-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-12. évfolyam számára

JELENISMERET

A jelenismeret tantárgy célja, hogy segítse a diákokat eligazodni és döntéseket hozni a felgyorsuló társadalmi változások, megnövekedett szociális és kulturális heterogenitás közepette. A diákok ma olyan kultúra részei gyerekkoruktól, amelyet a piac törvényei határoznak meg, ahol a hagyományos közösségek felbomlóban vannak, és bizonytalannak tűnnek a korábban érvényesnek vélt értékek. A jelen helyzet mindig kérdéseket vet fel. A jelenismeret –órákon tanár és diák együtt kutatja a választ ezekre a kérdésekre úgy, hogy a diák is megszólal, figyelmet kap, és orientálódni tanul. A pedagógusok lehetőséget kínálnak az életüket érintő és befolyásoló témákkal való személyesen találkozásra, arra, hogy köztük tudjon eligazodni, és személyes állásfoglalást kialakítani.

A tantervet úgy állítottuk össze, hogy a jelenismeret-órán a diákok önmagukról, a másik emberről, az őket körülvevő világról új módon tanuljanak: elsősorban azáltal, hogy észreveszik, mi hat rájuk, reflektálnak a saját tapasztalataikra, megtalálják azokat a kérdéseket, amelyek foglalkoztatják őket, és meglátásaikat készek megosztani egymással. A tanulás órai keretben, de a megszokott tanóra menetétől eltérően történik. A jelenismeret-óra a tapasztalati tanulás helye. Olyan tanulási helyzetet hoz létre, ami lehetővé teszi a tapasztalatok reflexív feldolgozását, hiszen akkor vesszük észre, milyen változás tenne jót az életünkben, ha az átélés reflexióval párosul. Az órákon a diák átélheti: életének tapasztalatait az iskolába érkezve sem kell elhagynia, hanem életének otthoni és iskolai terei átjárhatók, közük van egymáshoz, egymás gazdagítójává válhatnak.

A tantárgy abban segíti a diákokat, hogy tudatos felnőtté váljanak, akik nem sodródnak gondolkodás nélkül arra, amerre épp a körülöttük lévő világ vinné őket, akik törekszenek saját maguk, társaik és az őket körülvevő valóság megértésére. A jelenismeret célja, hogy a tárgyat tanulókban tudatosuljon, kik ők, ki a másik, észrevegyék, mi történik bennük, körülöttük, mi hat rájuk, s ők hogyan hatnak másokra és a környezetükre, vegyék észre, melyek azok a lehetőségek, amelyek rendelkezésre állnak, keressék életük irányát, célját, legyen tervük a jövőjükéről, amely meghatározza, hogyan alakítsák jelenüket.

A jelenismeret tantárgy olyan témákra épül, amelyek a diákok életét érintik (identitás, közösség, család, média). Fontos, hogy ezekről a témákról a diákok pontos ismereteket szerezzenek, ugyanakkor a pedagógusoknak lehetőséget kell biztosítaniuk feldolgozásra, egyéni reflexióra és csoportos foglalkozásokra. Célszerű ezért a jelenismeretet összevont dupla órában tanítani.

A jelenismeret-órákat azok a tanárok vezethetik, akik elsajátították a tantárgy módszertanát. Az órát vezető tanár feladata, hogy megtalálja azokat a módszereket, amelyek iskolai keretben is lehetővé teszik az egész embert érintő, megmozgató személyes tanulást. Feladata még az aktuális téma szemléltetett előadása mellett a reflektív tanulás feltételeinek biztosítása. Meg kell teremtenie az elfogadás és fókuszált figyelem légkörét, és lehetőséget kell adnia arra, hogy a diák beszélhessen saját magáról, autonóm módon dolgozhasson a kérdésein, rátalálhasson a maga válaszára, és ezeket a többiekkel megoszthassa. Lehetővé kell tennie a nézőpontok ütközését is, nem gyors megoldásokkal, hanem segítő attitűddel elérve, hogy a diákok maguk keressék a válaszaikat. Ehhez meg kell találni a tudatos visszafogottság és az aktív beavatkozás egyensúlyát. A tanár akkor tudja diákjait hitelesen motiválni arra, hogy legyenek készek tapasztalataikra reflektálni, önismeretben gyarapodni, ha maga is kész erre a belső munkára.

Szükséges, hogy akik egy intézményben ezeket az órákat vezetik, hatékonyan együttműködjenek, munkacsoportot alkossanak. Minden osztálynak van a munkacsoport tagjai között egy állandó kísérője, aki vezetőként vesz részt minden órán, egy másik csoporttag pedig segítőként van jelen. A munkacsoport tagjai részt vesznek a kétheti

reflektáló-tervező munkacsoport-megbeszélésen.

Az órán az osztályfőnökök is részt vehetnek, hiszen érinti és formálja az osztályközösséget az, ami a jelenismereten történik. Ha jelen vannak, nem külső szemlélői, hanem ők is résztvevői az órának. Ráláthatnak a csoport tevékenységére úgy, hogy közben nincs rajtuk felelősség, de közben saját tapasztalataik, kérdéseik is előkerülnek.

A jelenismeret-óra visszajelző és kiértékelő rendszere: a félévek végén a diákok megfogalmazzák, mit adott számukra ez az óra, mit hiányoltak, ebben mi múltott rajtuk, és mi múltott a tanáraikon. A tanárok is reflektálnak minden kétheti csoportülésen a saját munkájukra, tapasztalataikra és az óra anyagára, év elején és év végén pedig csoport-szupervízió keretében.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyam a serdülőkor kezdete. Egyre több olyan kérdéssel és problémával találkozunk a diákok, amelyben szükségük van a pontos reflexióra és arra, hogy képesek legyenek önálló döntéseket hozni. Ehhez fontos, hogy figyeljenek önmagukra, megértsék, kik is ők valójában, el tudják fogadni az adottságaikat, fel tudják fedezni a bennük rejlő képességeket, kialakítsanak magukban megfelelő *önismeretet*, és fejlesszék *társas kapcsolati kultúrájukat*. Így a tanulók cselekedeteik, reakcióik, viselkedésük alapján véleményt tudnak mondani önmagukról, képesek különbséget tenni a valódi és virtuális társas kapcsolatok természete között, és be tudnak kapcsolódni különböző kisközösségekbe. Kialakul bennük a személyiségüknek megfelelő humánus magatartás az önkritika és a környezeti visszajelzések egységében.

A diákok ebben a korban már képesek a gondolataikat, megállapításaikat kifejezni, nyelviileg szabatosan indokolni. Fontos a helyes *tanulásmódszertan* elsajátítása, meg kell ismerniük a személyiségüknek leginkább megfelelő tanulási stílusokat, módszereket. Ehhez ki kell tudják fejezni magukat, meg kell tudják fogalmazni a saját gondolataikat önmaguk számára és mások előtt is.

Ebben a korban hangsúlyossá válik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése. Megtanulják értelmezni a körülöttük lévő világot és benne önmagukat, saját helyüket és feladatukat.

Az önismeret mellett a diákok arra is nyitottá válnak, hogy a többiekhez való viszonyukra is reflektáljanak. Az életüket *közösségekben* élik. Felfedezik, hogy mi a helyük, szerepük ezekben a csoportokban. Megtanulják, hogyan viszonyuljanak másokhoz, hogyan létesíthetnek valódi kapcsolatokat, hogyan tudnak érvényesülni a többiekkel való együttműködésben. A különböző csoportok (közösség, család) és azokban betöltött szerepük meghatározó a személyiségük kialakulásában. Ezért lényeges ebben a korban a *családi életre nevelés*. Serdülőkorban a tanulók képesek felismerni és megfogalmazni a családban betöltött szerepeket, feladatokat, megtalálják és elvégzik a rájuk háruló munkákat. Tisztában vannak a nemi szerepek biológiai funkcióival, társadalmi hagyományaival. Felismerik a családi élet és a párkapcsolatok során előforduló súlyos problémahelyzeteket, és ezek megoldásához megfelelő segítséget várnak. Foglalkoztatja őket, és értéknek tekintik a gondosan kiválasztott, mély társas kapcsolatot, és ennek kapcsán nyitottak a saját jövőbeni családjukról való gondolkodásra.

Az utóbbi évtizedekben tanúi lehettünk a modern kommunikációs eszközök bámulatos fejlődésének, s annak is, hogy ezzel radikálisan megváltozott a kommunikáció formája, szerkezete. A tanulók már mind hatékonyabban tudnak keresni a világhálón kulcsszavak segítségével, majd képessé válnak elektronikus gyűjtőmunkát végezni. Kapcsolati rendszerükben nagy hangsúlyt kapnak a virtuális elemek. Egyre inkább ismerik és használják

a közösségi oldalakat, és érzékelik ezeknek, valamint az információk megosztásának esetleges veszélyeit. Hangsúlyos ezért a *médiatudatosságra való nevelés*. A közösségi oldalakon megjelenő verbális agresszió elhárítására megismerhet megfelelő kommunikációs stratégiákat. Oda tud figyelni arra, hogy magánszférájába ne engedjen be nem kívánatos médiatartalmakat. Kialakul a kritikai érzéke a médiatartalmak hitelességét illetően.

Az életkorra jellemző *önállósodás kialakulását választást és döntést igénylő helyzetek* megteremtésével tudja támogatni az iskola. A jelenismeret-órákon lehetőségük van a saját életükről gondolkodni szabadabb, nem szoros értelemben vett „iskolás” módon, mégis az iskola keretein belül, közösen az osztályukkal. Fontos kérdés számukra ebben az időszakban a *személyes jövőkép* kialakítása, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való megszilárdítása. A jelenismeret-óra megerősítheti a diákokat abban, hogy mindenkinek joga van a saját identitáshoz, sőt feladatunk ezt megérteni és elfogadni.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önmagam	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Alapvető kommunikációs ismeretek. Tapasztalatok az önmagához való viszonyról, és arról, hogy a tettei milyen hatással vannak a környezetére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Segíteni diákjainkat abban, hogy önmagukkal kapcsolatos ismereteik gyarapodjanak, önmagukról alkotott képük gazdagodjon, s hiteles visszajelzések segítségével helyes önképük alakulhasson ki, amely reális elvárásokat tartalmaz magukról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Életvonal és jövőterv</i> Amit az ember a következő 10–15 évre tervez, hatással van a jelenére is. Hogyan tekintsenek a diákok a jövőjükre? Mit jelent tervezni? A tanulók keresik, mit szeretnének elérni, és mit szeretnének elkerülni. Mi tehetnek ezért?</p> <p><i>A jó célmeghatározásról</i> Tudatosítani, hol állok most, merre akarok tartani, mik a céljaim és ehhez milyen eszközeim, lehetőségeim vannak. Pozitívan megfogalmazott, saját hatalmamban álló célok kitűzése.</p> <p><i>Önmagam elfogadása</i> Helyes-e az önmagamról alkotott képem? Milyen az ideális képem önmagamról? S bár törekvés él bennem, hogy változzak, fejlődjek, addig is képes vagyok–e önmagamot olyannak elfogadni, amilyen vagyok: erősségeimmel, gyengeségeimmel együtt? Amikor becsülöm és szeretem önmagam, akkor tudok másokat becsülni és értékelni.</p> <p><i>Alapbeállítódások</i> Mikor érezzük magunkat értékesnek, szerethetőnek? Amikor valakivel kapcsolatba kerülünk, négyféle alapbeállítódás alakulhat ki bennünk aszerint, hogy magunkat, illetve a másikat értékesnek tartjuk, vagy sem. Milyen helyzetekben kerülünk az egyes pozíciókba? Mi tehetünk azért, hogy értékesnek érezhessük</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kommunikáció. Énünk megismerése irodalmi műveken keresztül.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Önmagunk kifejezése, bemutatása más nyelveken, idegen kulturális közegben.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> A serdülőkorban fellépő biológiai változások hatásai személyiségünkre.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Érzések, hangulatok kifejezése képzőművészetek segítségével. Önarcképek.</p>

<p>magunkat, és a másikat is?</p> <p><i>Egészséges életmód</i> Hogyan élhetünk egészségesen (rendszeres sport–testmozgás, természetben lenni, megfelelő, változatos táplálkozás, elegendő pihenés)? Hogyan tudjuk mindezt beilleszteni a napjainkba? Hogyan alakíthatunk ki új szokásokat, ha otthon nem ezt láttuk? Mit tehetünk azért, hogy felnőttként is egészségesek maradjunk?</p> <p><i>Önkép és önértékelés</i> Személyiségünk négy területének megismerése: nyílt terület, amit mindenki ismer, rejtett terület, amit nem mutatok meg magamból, vak terület, amit én nem ismerek magamról, de mások igen, és ismeretlen terület, amit se én, se mások nem látnak. A személyiségfejlesztés célja a nyílt területünk megnövelése, ami a vak és a rejtett terület csökkenésével jár együtt. Másokkal való kapcsolatunkban gyarapodik az önmagunkról való ismeretünk, s közeledik a valósághoz.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Én, elfogadás, cél, tudatosság, visszajelzés, értelem, érték, siker, kudarc, felelősség, egészség, kapcsolat, önértékelés.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Média</p>	<p>Órakeret 16 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Internet, különböző médiumok ismerete, technikai eszközök használata.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak elősegítése, hogy a diákok észrevegyék, hogy a média milyen lehetőségeket hordoz, s azzal bátran éljenek (internet használata, igényes szórakozás...), de meglássák veszélyforrásait is.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A média szerepe az életünkben</i> Miért fontos a kommunikáció az ember életében? Mit jelent ez ma? Milyen formái vannak? A mai kommunikációs kultúrát a piac törvényei határozzák meg, melynek célja a profit, fogyasztóvá téve az embert. A cél nem az, hogy elzárkózzunk tőle, hanem, hogy ismerjük.</p> <p><i>Reklámok</i> Mi a célja a reklámnak? Mi a különbség a meggyőzés és a manipuláció között? Mit ígérnek a reklámok? Milyen eszközöket használnak? Tudatos meggyőződés kialakítása az élethez, amely segít, hogy ne az illúziót kövessük.</p> <p><i>Sztárkultusz, tehetségkutató</i> Kire nézünk föl? Kit, miért követünk? Mi a média célja, amikor embereket kiemel, „sztárol”? Hogyan épülnek fel a televíziós tehetségkutató műsorok? Mi a működési elvük? Mennyire szólnak a tehetségekről? Mi a valódi céljuk?</p>		<p><i>Informatika:</i> A „rég” és az „új” média használatának összehasonlítása. Az internetes és mobilkommunikáció fontosabb sajátosságai. Az internethasználat biztonságának problémái. A média törvényi szabályozása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikáció médiumainak jelrendszerei, kódjai.</p>

<p><i>Valóságshow</i> Mit jelent a valóságshow? Melyek a legfontosabb jellemzői? A valóságshow eseményei azért történnek meg, hogy rögzítsék, közvetítsék és leadják a tévében. A rendezők alakítják a forgatókönyvet azzal, hogy megmondják, mit csináljanak a szereplők, tehát nem a valóságról szól. Miért népszerűek ezek a műsorok?</p> <p><i>Romantikus vámpír-sorozatok</i> Milyen a mai férfiideál? Az új sorozatok a vámpírt állítják ideálnak. Azt üzenik, hogy a mai világban unalmas, ami normális, de a vámpír segít elviselhetővé tenni a mindennapokat: meseszerű vágyfantáziákkal oldja fel a mindennapok szürkeségét. A vámpírkapcsolatok nyugalmat sugallnak: a vámpír nem dolgozik, kortalan, hétköznapi problémák, mint pénzhiány, betegség, számára nem léteznek. Miért olyan népszerűek ma ezek a történetek? Mi az, ami csalogó bennük?</p> <p><i>Az internet</i> Mi az internet szerepe az életünkben? Mire használjuk? Mire használ minket? Mennyi ideig tudunk figyelmünkkel egy dolognál maradni? A megnövekedett információáramlás segíti-e, hogy valódi, mély ismereteket szerezzünk? Miben más a virtuális kapcsolat és a valódi?</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A kommunikáció története és alapvető fordulópontjai. A mai nyilvánosság kialakulása, egy adott kor és társadalom nyilvánosságának vizsgálati módjai.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Média, sajtó, internet, valóság, virtuális valóság, sztár, valóság, vámpír, sorozat, közösségi hálózat, kommunikáció, köz- és magánszféra.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Közösségeink</p>	<p>Órakeret 16 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalatok csoportokról, közösségi élményekről, csoportokban betöltött szerepekről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A csoport működésének, különféle közösségekben saját helyzetünknek, lehetőségeinknek mélyebb megértése. Annak feltárása, hogyan alakíthatjuk a csoportokat, melyekben élünk.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Életünk csoportjai</i> Milyen csoportokhoz tartoztunk eddig? Most kikhez tartozunk? Mi a célja egy csoportnak? Miért jött össze, mi a feladata? Mi az, amit tesz a csoport a cél elérésére érdekében? Milyen a csoport belső dinamikája?</p> <p><i>A közösségi kialakulása</i> Amikor emberek egy közös cél miatt összejönnek, egy csoportot alkotnak. Hogyan lesz több emberből közösség? Milyen vágyakat, kérdéseket hoznak magukkal? Különböző szituációk átélésével válaszkérés ezekre a kérdésekre.</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> Mások megismerése, megértése, a kommunikáció testi eszközei. Viselkedési normák, szabályok szerepe.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> Csapatjátékok közösségépítő szerepe. Együttműködés</p>

<p><i>A csoport fejlődése</i> A legtöbb csoport meghatározott időre jön létre. Ez alatt az idő alatt sokféleképpen alakulhat a csoport élete. Lehet, hogy erősödnek a kapcsolatok, és mindenki profitál belőle, de az is lehet, hogy idő előtt szétesik. Melyek egy csoport fejlődésének állomásai? Milyenek álmodnánk a csoportjainkat, és mikor válnak rémálommá?</p> <p><i>Egység és különbözőség a csoportban</i> Egy csoportban lehetnek hasonló tagok, mások pedig egészen különbözőek. A szimpátia általában a hasonló emberekkel alakul ki, mégis leginkább azok által tudunk fejlődni, akik tőlünk különböznek. Hogyan tanulhatunk egymástól önmagunkról és egymásról?</p> <p><i>A csoportban betöltött szerepek</i> Egy csoportban sok szerep van, nem csak a vezetőé. Ki kezdeményez? Ki tartja a csoportot a témánál? Ki segíti a másikat szóhoz, és ki szakítja félbe? Mennyire tudják érthetővé tenni a csoporttagok a meglátásaikat? Hogyan alakulnak ki a szerepek? Választjuk vagy kapjuk őket?</p> <p><i>Kritika vagy visszajelzés</i> Magatartásunk reakciókat vált ki a többiekben. Kritikát könnyű szavá tenni, de nehezebb jó visszajelzést adni. A visszajelzés annak a közlése, hogy hogyan hatott ránk a másik viselkedése. Mikor van helye a kritikának, és mikor a visszajelzésnek? Hogyan lehet egy csoportban jó visszajelzést adni?</p>	<p>kialakítása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Csoportok, amelyek közösen alakították a közéletet. Jól és rosszul működő társadalmak.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Csoport, kialakulás, fejlődés, szerep, befolyás, összetartozás, önállóság, alkalmazkodás, szimpátia, hasonlóság, különbözőség, kritika, visszajelzés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Család	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Tapasztalatok a családi életről, családi ünnepekről, konfliktusokról, a szülő–gyerek és testvéri kapcsolatokról, a tágabb családról, élmények mások családjáról	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Motiválás arra, hogy a tanulók felfedezzék a családjukban rejlő értékeket, és megtanuljanak bánni azokkal a lehetőségekkel, melyeket a családjuk ad számukra.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Család kialakulásának folyamata</i> Egy család formálódása összetett feladat. A család kialakulásának folyamata egészen speciális kapcsolatokból, összefonódásából áll össze. Követjük annak folyamatát, ahogyan az én családom kialakult: apa–anya kölesönös kapcsolata, az első gyerek: kapcsolata az anyával, apával, aztán a második gyerek: kapcsolata az anyával, apával, testvérével...</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Családformák a mai és a régi világban. Jogok és kötelességek a családban. Családi bevételek,</p>	

<p><i>Szülői kapcsolatok</i> Melyek a szülő-gyermek kapcsolat örömei és nehézségei? Hogyan tudjuk elfogadni a szüleinket? Fontos, hogy ne idealizáljuk őket, de tudjuk hálával fogadni mindazt a jót, amit tőlük kaptunk. Milyen anyaképet, apaképet hordozunk?</p> <p><i>Testvéri kapcsolatok</i> Kevés ember tud olyan közel kerülni hozzánk, mint a vér szerinti testvéreink. Ő a hozzánk hasonló, akivel keressük a közelséget, aki védettséget ad. De hogy önmagunkra találjunk, a távolságot is keressük, szeretnénk elhatárolódnunk: rivalitással, irigységgel, közönnyel, féltékenységgel... Hogyan kezeljük jól a testvérkapcsolatainkat, és hogyan viselkedünk, amikor ezeket ambivalens érzések jellemzik?</p> <p><i>Mese a családról</i> A család sok ősi mesének is a témája. Milyenek mutatják be ezek a családokat? Melyek egy család életének minden korban érvényes legfontosabb mozzanatai? Dramatikus módszerrel éljük bele magunkat egy családi mesébe!</p> <p><i>Ünnep a családban</i> A családi hagyományok generációkon átívelő, tudatosan ápolt, fenntartott szokások, amelyek tükrözik a család érték-és normarendszerét. Ezek a család összetartozását, sajátos identitását erősítik, ugyanakkor leképezik és meghatározzák a családon belüli szerepeket, viszonyokat is. Melyek a család legfontosabb ünnepei, hagyományai? Mitől lesz egy összejövetel ünnep?</p> <p><i>Kiengesztelődés a családban</i> Hogyan tudjuk vádaskodás nélkül elfogadni a családunkat? Felismerni a jót, megköszönni. Egy családban sok feszültség adódik. A harag mögött fájdalom van. A család békéjéhez a kiengesztelődés vezet.</p>	<p>családi kiadások.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> kiadások, háztartás; ünnepek.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> családi hagyományok, közösségépítés, normák.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az emberi test működése, családi öröklődések, betegségek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, szülő, gyerek, szerep, minta, szabály, határ, alrendszer, nehézségek, elutasítás, elfogadás, leválás, kiengesztelődés, életadás.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló szeresse, értékelje, pozitív értéként élje át önmagát, értékesnek tartsa saját életét. Legyen tudatában, hogy az önértékelés döntő abban, hogyan éljük meg a kapcsolatainkat, s meghatározza, hogyan tudunk válaszolni azokra a kihívásokra, amelyekkel az élet szembesít minket. A diákokból jó önbecsülésű emberek váljanak, akik tudatában vannak döntési lehetőségeiknek és a saját felelősségüknek, s tudják kiválasztani azokat a célokat, amelyek irányába fejlődni akarnak.</p> <p>A tanulók vegyék észre, hogy a média milyen lehetőségeket hordoz, s azzal bátran éljenek, de lássák meg veszélyforrásait is. Ne kritikátlan fogyasztói legyenek a média kínálta termékeknek, hanem saját</p>
--	---

meggyőződést alakítsanak ki a média használatában, s amit hasznosnak találnak, bátran használják, amit színvonaltalannak ismernek fel, mellőzzék. Igényes döntéseket hozzanak szabadidejük kialakításában, és észre tudják venni azt is, ha a média túlzásba vitt használata már nem gazdagítja, hanem korlátozza az életüket!

Tudatosuljon bennük, hogy életünk során mindig *közösségekhez* tartozunk, magától értődően csoportok tagjaiként élünk. Vegyék észre, hogy ezek a közösségek (akár kapjuk, akár választjuk azokat) életünk gazdagítóivá vagy megnehezítőivé válhatnak, alakítanak, befolyásolnak minket, függünk tőlük. Lássák be, hogy ezeknek a csoportoknak mi magunk is formálói lehetünk; azok a csoportok, amelyekhez tartozunk, feladatot is jelentenek.

Tudatosuljon bennük és fogadják el, hogy a család, amelyből származunk, erőforrás is számunkra, és egyben nehézségeket is hordoz; ahhoz, hogy az életünk sikerüljön, érdemes tanulnunk tisztelettel, kiengesztelten nézni a családra, amelybe születtünk. Lássák be, hogy akkor tudják majd felnőttként a saját útjukat járni, ha készek elfogadni azt, amit a családban kapnak, készek elismerni, hogy nehéz dolgok közepette is lehetséges volt fejlődniük, s készek köszönetet mondani azért, amit kaptak.

JELENISMERET

9-12. évfolyam

A jelenismeret tantárgy célja, hogy segítse a diákokat eligazodni és döntéseket hozni a felgyorsuló társadalmi változások, megnövekedett szociális és kulturális heterogenitás közepette. A diákok ma olyan kultúra részei gyerekkoruktól, amelyet a piac törvényei határoznak meg, ahol a hagyományos közösségek felbomlóban vannak, és bizonytalannak tűnnek a korábban érvényesnek vélt értékek. A jelen helyzet mindig kérdéseket vet fel. Az órákon tanár és diák együtt kutatja a választ ezekre a kérdésekre úgy, hogy a diák is megszólal, figyelmet kap, és orientálódni tanul. A pedagógusok lehetőséget kínálnak az életüket érintő és befolyásoló témákkal való személyesen találkozásra, arra, hogy köztük tudjon eligazodni, és személyes állásfoglalást kialakítani.

A jelenismeret-órán a diákok önmagukról, a másik emberről, az őket körülvevő világról új módon tanuljanak: elsősorban azáltal, hogy észreveszik, mi hat rájuk, reflektálnak a saját tapasztalataikra, megtalálják azokat a kérdéseket, amelyek foglalkoztatják őket, és meglátásaikat készek megosztani egymással. A tanulás órai keretben, de a megszokott tanóra menetétől eltérően történik. A jelenismeret-óra a tapasztalati tanulás helye. Olyan tanulási helyzetet hoz létre, ami lehetővé teszi a tapasztalatok reflexív feldolgozását, hiszen akkor vesszük észre, milyen változás tenne jót az életünkben, ha az átélés reflexióval párosul. Az órákon a diák átélheti: életének tapasztalatait az iskolába érkezve sem kell elhagynia, hanem életének otthoni és iskolai terei átjárhatók, közük van egymáshoz, egymás gazdagítójává válhatnak.

A tantárgy abban segíti a diákokat, hogy tudatos felnőtté váljanak, akik nem sodródnak gondolkodás nélkül arra, amerre épp a körülöttük lévő világ vinné őket, akik törekszenek saját maguk, társaik és az őket körülvevő valóság megértésére. A jelenismeret célja, hogy a tárgyat tanulókban tudatosuljon, kik ők, ki a másik, észrevegyék, mi történik bennük, körülöttük, mi hat rájuk, s ők hogyan hatnak másokra és a környezetükre, vegyék észre, melyek azok a lehetőségek, amelyek rendelkezésre állnak, keressék életük irányát, célját, legyen tervük a jövőjükéről, amely meghatározza, hogyan alakítsák jelenüket.

A jelenismeret tantárgy olyan témákra épül, amelyek a diákok életét érintik (identitás, közösség, család, média). Fontos, hogy ezekről a témákról a diákok pontos ismereteket szerezzenek, ugyanakkor a pedagógusoknak lehetőséget kell biztosítaniuk feldolgozásra, egyéni reflexióra és csoportos foglalkozásokra. Célszerű ezért a jelenismeretet összevont dupla órában tanítani.

A jelenismeret-órákat azok a tanárok vezethetik, akik elsajátították a tantárgy módszertanát. Az órát vezető tanár feladata, hogy megtalálja azokat a módszereket, amelyek iskolai keretben is lehetővé teszik az egész embert érintő, megmozgató személyes tanulást. Feladata még az aktuális téma szemléltetett előadása mellett a reflektív tanulás feltételeinek biztosítása. Meg kell teremtenie az elfogadás és fókuszált figyelem légkörét, és lehetőséget kell adnia arra, hogy a diák beszélhessen saját magáról, autonóm módon dolgozhasson a kérdésein, rátalálhasson a maga válaszaira, és ezeket a többiekkel megoszthassa. Lehetővé kell tennie a nézőpontok ütközését is, nem gyors megoldásokkal, hanem segítő attitűddel elérve, hogy a diákok maguk keressék a válaszaikat. Ehhez meg kell találni a tudatos visszafogottság és az aktív beavatkozás egyensúlyát. A tanár akkor tudja diákjait hitelesen motiválni arra, hogy legyenek készek tapasztalataikra reflektálni, önismeretben gyarapodni, ha maga is kész erre a belső munkára.

Szükséges, hogy akik egy intézményben ezeket az órákat vezetik, hatékonyan együttműködjenek, munkacsoportot alkossanak. Minden osztálynak van a munkacsoport tagjai között egy állandó kísérője, aki vezetőként vesz részt minden órán, egy másik

csoporthoz pedig segítőként van jelen. A munkacsoport tagjai részt vesznek a kétheti reflektáló-tervező munkacsoport-megbeszélésen.

Az órán az osztályfőnökök is részt vehetnek, hiszen érinti és formálja az osztályközösséget az, ami a jelenismereten történik. Ha jelen vannak, nem külső szemlélői, hanem ők is résztvevői az órának. Ráláthatnak a csoport tevékenységére úgy, hogy közben nincs rajtuk felelősség, de közben saját tapasztalataikat, kérdéseiket is előkerülnek.

A jelenismeret-óra visszajelző és kiértékelő rendszere: a félévek végén a diákok megfogalmazzák, mit hozott számukra ez az óra, mit hiányoltak, és ebben mi múltott rajtuk, és mi múltott a tanáraikon. A tanárok is reflektálnak minden kétheti csoportülésen a saját munkájukra, tapasztalataikra és az óra anyagára, év elején és év végén pedig csoportszupervízió keretében.

9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon a diákok már érettebb személyiséggel rendelkeznek. Szembe tudnak nézni fontosabb és nehezebb kérdésekkel is. Az iskolának is figyelnie kell erre a változásra, és az oktatás mellett lehetőséget kell kínálnia a sajátos kérdéseikkel való szembenézésre, és segítséget nyújtani, hogy fejlesszék az érzelmi, szociális és kognitív képességeiket. A 9. évfolyamtól a tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi (társadalmi) felelősségének jelentőségét. Ezért fontos, hogy megtanulják az életükben fellépő konfliktusok kezelését, hogyan képviseljék az érdekeiket, és azt is, hogyan juthatnak megegyezésre, kompromisszumra. Ez az erkölcsi fejlődés és az *erkölcsi nevelés* időszaka. A tanulók felismerik, hogy az egyes törvények és társadalmi egyezségek általában azért érvényesek, mert saját magunk által választott etikai elvek követésén alapszanak. Ehhez tudatában kell lenniük saját értékrendjükkel, még akkor is, ha ez nem is teljesen kialakult. A jelenismeret-órákon a *párbeszéd kultúrájáról* is tanulunk, és ezzel kapcsolatos élményekről beszélgetünk, hiszen ebben a korban a tanulók már képesek értékkonfliktusok felismerésére, ismernek eseteket, példákat értékkonfliktusok kezelésére.

Ehhez a témához kötődik a *lelki egészségre való nevelés* fontossága is. A diákok ebben a korban már ismernek és alkalmaznak is stresszoldási technikákat, és van tapasztalatuk saját vagy mások életéből a nem megfelelő stresszoldás következményeivel, ennek kockázataival. Ismerik az alkohol, a dohányzás és a drogok használatának veszélyeit is.

A 9–10. évfolyamban a tanulók nyitottá válnak a társadalmi jelenségek iránt. Megismerik a közösségi élet sajátosságaiból fakadó korlátokat, és ennek tudatában alakítják tevékenységét. Ezért fontos ebben a korban az *állampolgárságra, demokráciára nevelés* is, hogy megismerkedjenek az alapvető emberi, szabadság-és állampolgári jogokkal, kötelezettségekkel és az őt megillető jogok érvényesítési lehetőségeivel. Ezért jelenismeret-órán fél éven keresztül a magyarság, az európaiság és a közélet a témánk, melyhez szorosan kötődik a *nemzeti öntudat, hazafias nevelés*. A tanulók már ismerik nemzeti ünnepeinket, ezekhez kötődő hagyományainkat, kialakul bennük a szülőföld, a haza és a nemzet fogalma, az ezekhez való kötődés igénye. Egyre nyitottabbak más népek kultúrája iránt, és megismerik az általuk tanult idegen nyelvet beszélő népek kultúrájának egy-egy jelentős vonását. A tanulóban kialakul egy kép az európai kultúra értékeiről, és ismerik az ennek megőrzéséért munkálkodó intézményeket, programokat.

Ennek az időszaknak második felében a jelenismeret-alkalmakon ismét lehetőséget adunk az *önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztésére*, természetesen mélyebb, koruknak megfelelő szinten. Ebben a korban a tanulóban már tudatosul, hogy az önismeret természetes szükségleteink közé tartozik, és próbálnak ismereteket szerezni arról, milyen eszközök állnak rendelkezésükre, hogy megismerjék, megmagyarázzák önmagukat. Tisztában

vannak azzal, hogyan aknázhathatják ki saját erőforrásaikat a mindennapi életben, és hogyan létesíthetnek, tarthatnak fenn kiegyensúlyozott társas kapcsolatokat. Az iskola és a pedagógusok is feladatuknak tekintik az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztését, és a tanulók tanulási és társas motivációinak, önbizalmának növelését. Mindehhez előnyben részesítik az életszerű, valóságos problémák és feladathelyzetek teremtését az önkifejezéshez, az ismeretszerzéshez, a kísérletezéshez, a feladat-és problémamegoldáshoz.

Ennek az időszaknak a végén ismét fontossá válik a *médiatudatosságra való nevelés*, hiszen a diákok egyre többször és tudatosabban választják a média világát tanulásra, művelődésre és szórakozásra. Fontos megtanulniuk a média által alkalmazott figyelemfelkeltő eszközöket, képi és hangzó kifejezőeszközöket értelmezését, médiatartalmak használatát, és kialakítani megfelelő kommunikációs stratégiákat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Párbeszédkultúra	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Tapasztalatok a kommunikáció formáiról, nehézségeiről	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs problémák felismertetése, következményeik tudatosítása. Annak elősegítése, hogy kommunikációnk a közlés és az összeköttetés eszköze legyen.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>KOMMUNIKÁCIÓ A kommunikáció alapvető motivációi. Hogyan lehet megnyílni valaki felé, s hogyan lehet elérni, hogy a másik megnyíljon felénk? A valódi, mély emberi kommunikáció minden esetben kétirányú, egyidejű, közvetlen, kölcsönös és kockázatvállaló, eszköztárát tekintve pedig lehetőség szerint személyes.</p> <p>AZ ERŐSZAKMENTES KOMMUNIKÁCIÓ Az erőszakmentes kommunikáció célja: világosan és őszintén kifejezni az igényeimet, kritika nélkül közölni a másikkal, hogy vagyunk, és a másik közlését empátiákkal meghallgatni, anélkül, hogy kritikát vagy szemrehányást hallanánk benne.</p> <p>EGYÜTTMŰKÖDÉS Miért van szükség az együttműködésre? Milyen akadályai vannak? Hogyan lehet a felmerülő különböző igényeket egyeztetni? Az együttműködés formái: a bevonás, ahol egy vezető fogja össze a feladatokat, illetve a csoportmunka, ahol a tagok önállóbbak és kreatívabbak lehetnek.</p> <p>KONFLIKTUSKEZELÉS A konfliktus fogalma. A konfliktuskezelés akadálya a félelem attól, hogy megsértünk másokat, vagy attól is, hogy mi sebződünk meg. A konfliktus egy lehetőség a jobb kommunikációra, egy helyzet tisztázására és jobb kapcsolatokra. Konfliktushelyzetben mit lehet kontrollálni? Milyen választ adjunk a konfliktusokra?</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi konfliktusok, megoldási módok, politikai egyeztetések, tárgyalások.</p> <p><i>Informatika:</i> internetes kommunikáció, személyes adatok védelme, netikett, spam, spoiler, hoax, továbbküldős levelek.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> játzmák a pályán, siker, sikertelenség kezelése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> zenei kifejezőmódok, kommunikáció a hangok nyelvén.</p>

<p>VERSENGÉS A társas magatartás egyik alapvető formája a versengés. Lehetővé teszi, hogy a társakkal való összehasonlítás során mindenki felbecsülje a saját értékeit Konstruktívnak minősíthető az a versengési folyamat, amely a benne részt vevő felek és ezáltal a közösség fejlődését szolgálja, míg destruktívnak tekinthető minden olyan versengés, amely hosszú távon káros akár csak az egyik versengő félre nézve is.</p> <p>MEGBOCSÁTÁS Miért bocsássunk meg? Mibe kerül az, ha nem bocsátunk meg? Kinek is fontos megbocsátani? Mi nem megbocsátás? Mi a megbocsátás? Hogyan rombol a meg nem bocsátás? A megbocsátás lépései.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kommunikáció, igény, kritika, bevonás, csoportmunka, konfliktus, összehasonlítás, versengés, megbocsátás.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Magyarság és közélet</p>	<p>Órakeret 16 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek, tapasztalatok a magyar kultúráról, nemzeti ünnepekről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A magyar hagyományok és a közélet különböző területeinek tanulmányozásával a magyarság, a hazaszeretet fogalmához szorosan kapcsolódó ismeretek, gondolatok rendezése. A magyarsággal való érzelmi azonosulás elősegítése, ugyanakkor a többi nép kulturális értékeinek megértése, befogadása iránti nyitottság és képesség fejlesztése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MIT JELENT A MAGYARSÁGOM? Melyek a legfontosabb nemzeti jelképek? Ki milyen érzésekkel, élményekkel kötődik hozzájuk? A családjukban/közvetlen környezetükben hogyan szokták megülni a nemzeti ünnepeinket? A közelmúlt fontos eseményei ('45, '56, '89) hogyan jelennek meg a családi emlékezetben?</p> <p>NEMZETI BÜSZKESÉGEINK Hogyan hatnak a sportversenyek, pl. az olimpiai eredményeink a magyarság összetartozás-tudatára? Melyek azok a fontos kulturális élmények, események, amelyek erősítik a magyarok összetartozásának érzését? A nemzeti „kicsinység” és „nagyág” érzése. (Kicsi vagy nagy nemzet a magyar?) Mikor jó és mikor rossz érzés magyarnak lenni?</p> <p>MAGYAR NÉPMŰVÉSZET A magyar népművészet, néptánc és népzene minden magyar ember közös kulturális anyanyelve. Sokszor úgy tűnik ezek már a múltunk részei, ám ma is meghatározzák kultúránkat, ízlésünket. Hogyan</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyar nép kialakulása, története, krízisei, helyzete Európában; Európa története, EU.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Hazaszeretet kifejezése a magyar irodalomban. A magyar nyelv sajátosságai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> műalkotások elemzése, melyek a magyar történelem fontos</p>

<p>viszonyulunk hozzájuk? Mit adnak számunkra?</p> <p>A MAI MAGYAR KÖZÉLET A mai magyar közélet legfontosabb fórumai. Állampolgári jogok és kötelességek. Milyen a jó munka? Miért fizetünk adót? Hogyan hangolható össze az egyén és a társadalom érdeke? Melyek a mai Magyarország legégetőbb problémái? A családi környezetben mely kérdésekről beszélünk leggyakrabban?</p> <p>A DEMOKRATIKUS VITA Miért olyan fontos a vitás kérdéseket méltányosan és erőszakmentesen, vagyis demokratikus módon rendezni? Mit jelent a helyes érdekérvényesítés? Az erőszakmentes párbeszéd módszerei. A kisebbség és a többség viszonya. Mit jelent a politikai döntéseknél a többségi elv? (A keveseknek nincs igazuk? A többségnek mindig igaza van?)</p> <p>A SOKSZÍNŰ EURÓPA Miben különbözik Európa és az európai kultúra a világ más földrészeitől és kultúrájától? Milyen fontos előnyökkel és hátrányokkal jár európainak lenni? A tanulók mely más kultúrával ismerkednének meg és miért? A magyarság az európai kultúrkör része. Mit jelent ma európainak lenni?</p>	<p>eseményeit jelenítik meg.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A magyar népzene sajátosságai. Híres magyar zeneszerzők alkotásai.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ország, földrész, nemzet, magyarság, szimbólum, népművészet, népzene, kultúra, sportág, siker, kisebbség, nemzetiség, nemzeti öntudat, érdekérvényesítés, Kelet-, Nyugat-Európa, nemzetállam, közigazgatás, közélet.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Önmagam</p>	<p>Órakeret 17 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalatok az önmagához való viszonyról, és arról, hogy a tettei milyen hatással vannak a környezetére. Korábbi jelenismeret-alkalmak ismeretei.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak elősegítése, hogy a tanulók önmagukkal kapcsolatos ismeretei tovább gyarapodjanak, és helyes önképük alakulhasson ki. Annak elérése, hogy felismerjék erősségeiket és gyengeségeiket, és nyitottá váljanak a fejlődésre, emellett felkészüljenek a felnőtt élet kihívásaira és csapdáira is.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MI DOLGOM A VILÁGBAN? HIVATÁS–SZAKMA–PÁLYAVÁLASZTÁS Van mindenkinek egy rendelt hivatása, vagy több feladatra, hivatásra is alkalmasak vagyunk? A hivatást nem megtalálni kell, hanem meg kell dolgozni érte, s ezáltal lesz a mienk. Persze, a döntés előtt oda kell figyelni az érdeklődésünkre, a vágyainkra, képességeinkre, s arra, hol van ránk szükség.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Kommunikáció írásos kifejezése. Énünk megismerése irodalmi műveken keresztül.</p>

<p>HIVATÁS: AZ EMBER ÚTJA Minden fontos út az életünkben nagyon természetes emberi vágygal indul: a sikerre, hírnévre vágyunk, vagy csak arra, hogy az életünk értelmet kapjon. Ez a motiváció tisztul, alakul életünk során. A hivatás megtalálása egész személyiségünket érinti.</p> <p>MELYEK AZ ERŐFORRÁSAIM, AMELYEKKEL RENDELKEZEM Mit tesznek lehetővé számomra az erőforrásaim? Mit tehetek én értük? Hogyan állnak kölcsönhatásban egymással? Mik az értékeim, mik az adottságaim? Hogyan tudom ezeket kezelni, fejleszteni?</p> <p>VISSZAJELZÉSEK Miért elengedhetetlen az élethez, hogy tudomást vegyenek rólunk, miért fontos, hogy észrevegyenek, odaforduljanak hozzánk, megszólítsanak, elismerjenek? Milyen visszajelzéseket adunk, és milyeneket kapunk?</p> <p>FÜGGŐSÉGEK A diákok találkoznak-e olyan emberekkel, akik valamilyen szenvedélybetegségben szenvednek? Mi ez a betegség, és milyen típusai vannak? Hogyan alakul ki? A személyiségünk mely rétegét érinti? Milyen a függő, kényszeres viselkedés?</p> <p>ÉRZÉSEK Annak tanulása, hogy az érzések nem mások cselekedeteiből fakadnak, hanem a saját igényeinkből. Az érzések kapcsolatba hozása az igényekkel, várakozásokkal, és így megkönnyíteni másoknak, hogy beleérzéssel reagáljanak rájuk.</p>	<p><i>Idegen nyelvek:</i> önmagunk kifejezése, bemutatása más nyelveken, idegen kulturális közegben.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> a felnőtt ember biológiai működése, ezeknek hatásai a személyiségére.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az ember kibontakozása a történelem távlatában. Állampolgári jogok és kötelességek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Én, elfogadás, cél, hivatás, döntés, munka, tudatosság, felelősség, érzelem, vágy, döntés, akarat, erőforrás, kapcsolat, önbecsülés, önfogadás, önértékelés, önbizalom, függőség.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Média	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Internet és különböző médiumok ismerete, technikai eszközök használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média lehetőségeinek és veszélyeinek felismertetése. Annak megtanítása, hogy a tanulók okosan bánjanak a média különböző eszközeivel, ne legyenek tudattalan fogyasztói, és ne függjenek tőle.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A MÉDIA SZEREPE AZ ÉLETÜNKBEN Hogyan határozza meg a tömegkommunikáció korunkat? Milyen eszközöket használunk? Melyek azok, amelyek segítik az életünket? Mi az, amit nem tud a média helyettesíteni, amire nem való, bár ezt hirdeti magáról? Hogyan tudják a diákok mederben tartani a média</p>		<p><i>Informatika:</i> A „rég” és az „új” média használatának összehasonlítása. Az internetes és</p>

<p>szerepét az életükben?</p> <p>A MÉDIA EMBERKÉPE Milyen emberképet sugallnak a médiumok? Ki a „sztár” a médiában? Milyen a mai ideál, a mérce, amit követni kell? A szépség és a pozitív kisugárzás forrása a belső harmónia, ami önmagunk elfogadását, jó önértékelést jelent. Mik az érett személyiség képességei?</p> <p>HÍREK: A BULVÁRTÓL AZ OBJEKTÍV TÁJÉKOZTATÁSIG Miért fontos, hogy hírt adjunk magunkról, és hírt kapjunk másokról, a világról? A világ fontos eseményeinek bemutatását várjuk a hírektől. Bár a hír azt állítja magáról, hogy objektív, elfogulatlan tényt közöl, valójában ez sosem valósul meg. Hogy találjuk meg, melyik a valódi hír, és melyik elferdített? Hogyan olvassunk a sorok között?</p> <p>REKLÁMOK ÉS FÜGGŐSÉG A reklám híd a média és a fogyasztói társadalom között, ezért hatását a fogyasztói szemlélet működésmódja felől lehet legkönnyebben megérteni. Hogyan veszik el szinte teljesen észrevétlenül – a különböző addiktív szerekhez hasonlóan – a nem eléggé tudatosan élő ember döntési szabadságát? Mit tehetnek a diákok személyes szabadságuk megőrzése, a nemet mondás képességének kifejlődése érdekében? A reklámok üzeneteiből három olyan fontos terület kiválasztása, amelyen keresztül a szenvedélybetegségekre jellemző tulajdonságok kialakulásának utolsó három szakasza (szokás, hozzászokás, függőség) ismerhető meg.</p> <p>A KÖZÖSSÉGI OLDALAK Mennyit élünk online, mennyit offline? Milyennek mutatjuk magunkat a közösségi oldalakon? A virtuális kép valóban mi vagyunk, vagy egy megszépített énünk? Milyen következtetést vonunk le a másik profiljáról? Miben más a virtuális kapcsolat, mint a valódi?</p>	<p>mobilkommunikáció fontosabb sajátosságai. Az internethasználat biztonságának problémái. A média törvényi szabályozása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikáció médiumainak jelrendszerei, kódjai.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A kommunikáció története és alapvető fordulópontjai. A mai nyilvánosság kialakulása, egy adott kor és társadalom nyilvánosságának vizsgálati módjai.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Média, sajtó, internet, valóság, virtuális valóság, interaktivitás, hír, manipuláció, szokás, hozzászokás, függőség, közösségi oldal, kommunikáció, köz- és magánszféra.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Képesség olyan kommunikációra, hogy az ne sebeket okozzon, hanem alkalmas legyen az önkifejezésre, és amely a gazdagodás és kiengesztelődés eszköze lehet.</p> <p>A nemzeti identitás jelentésének megértése, a megfelelő hozzáállás megtalálása, az értékek és a túlzások felismerése. Más népek kultúrájának tisztelete és a különbözőségek elfogadása.</p> <p>Az önértékelés formálódása és erősödése. Azoknak a személyiségjegyeknek az erősödése, amelyek lehetővé teszik, hogy a tanulók ne könnyen manipulálható emberré váljanak, hanem erős</p>
--	---

	<p>gyökerekből táplálkozó, érett identitással bíró, elköteleződni kész felnőttekké. Érdeklődés önmaguk iránt, és képesség arra, hogy önmagukat egyre inkább elfogadják olyannak, aki értékek és lehetőségek hordozója.</p> <p>A média eszközeinek a gazdagodást szolgáló használata. Tudatos kiválasztása annak, hogy mi az, amit befogadnak, használnak, és mi az, amit ki szeretnének zárni az életükből. Egyre biztosabb eligazodás az információk özönében, az életükhöz szükséges információk egyre jobb kiválasztása.</p>
--	---

11–12. évfolyam

A gimnázium utolsó két évfolyamában a diákok céljai és döntései egyre inkább arra irányulnak, hogyan tudnak majd helytállni a felnőttek világában. A jelenismeret-órákon ismét a közösségekre irányítjuk a figyelmet, hogy érett személyiségként megtalálják a helyüket az életük különböző csoportjaiban, jelenlegi és jövőbeni családjukban, a közéletben, hazájukban és a nagyvilágban. A diákok ebben a korban már tisztában vannak azzal, hogyan aknázhatják ki saját erőforrásaikat a mindennapi életben, és hogyan létesíthetnek és tarthatnak fenn kiegyensúlyozott társas kapcsolatokat. Ehhez elengedhetetlen a *társas kapcsolati kultúra fejlesztése*. Fontos, hogy rendelkezzenek a harmonikus társas kapcsolatok kialakításához megfelelő ismeretekkel, készségekkel, empátiával; és ez jellemezze az embertársaival való kapcsolatukat is.

A csoportokkal való kapcsolat érinti az *erkölcsi nevelés* területét is. Segítünk a diákoknak megérteni és belátni a normakövetés társadalmi jelentőségét és a normaszegés következményeit. Megismernek közösségi egyezségeket és normákat, hogy képessé váljanak egy-egy közösség etikai elveinek felismerésére és a különböző kultúrák etikai elveinek összevetésére.

Gimnáziumi tanulmányai vége felé a tanulók már tisztában lehetnek azzal, hogy az ember magatartását szocializációja, társas környezete hogyan befolyásolja. Tudatosan készülnek az örömteli, felelősségteljes párkapcsolatra, a családi életre. Ezért fontos, hogy a *családi életre nevelés* ismét előkerüljön, hogy a tanulók megértsék a családnak a társadalomban betöltött szerepét, a családtagok felelősségét a család egységének megtartásában, és belássák a szerepek és feladatok megosztásának módjait, jelentőségét. Felismerjék, milyen mintákat örököltek a családjukból, hogyan tudják a jelenlegi családjukban lévő feszültségeket kezelni, és hogyan készüljenek a jövőben családi életükre.

Felnöttség előtt állva nagyon fontos a *lelki egészségre nevelés*, hogy a diákok képesek legyenek stresszoldó módszereket alkalmazni, választani. A jelenismeret-alkalmakon érintjük azt a kérdést, hogy életünkben milyen mintákat követünk, hiszen a diákok életvitelét számos minta alapján, saját döntéseinek sorozataként alakítják ki, és ez a folyamat hatással van testi és lelki egészségükre. A konfliktuskezelés témája segíti őket abban, hogy alternatívákat találjanak problémáik érett megoldására, és ezáltal elkerüljék az egészségre káros szenvedélybetegségek kialakulásához vezető élvezeti szerek használatát.

A szakasz második felében a tanulók megértik az egyén felelősségét a közösség fenntartásában és a normakövetésben, megismerik az alapvető állampolgári jogait és kötelességeiket. Ezért lényeges az *állampolgárságra, demokráciára nevelés*, hogy ezáltal tudatosuljon bennük, mit jelent a magyarsághoz és az európai országok közösségéhez való tartozás. Megismerik a demokratikus jogok fenntartásáért küzdő szervezeteket, és tudnak példát hozni az ENSZ és az Európai Unió ezzel kapcsolatos tevékenységére. Ez segíti őket, hogy gyakorolják jogait és kötelességeiket szűkebb környezetükben, törekednek a jó

együttműködésre az együttélésben.

Ehhez szorosan kapcsolódik a *nemzeti öntudatra, a hazafiasságra nevelés*. A középiskolai tanulmányok végére a tanulók képesek elhelyezni a magyarság kultúráját európai kontextusban. A jelenismeret alkalmain megismerkednek a magyarság helyzetével, a magyar kultúra különböző hagyományaival. Támogatjuk őket olyan tevékenységek gyakorlásában és ezek értelmezésében, melyek segítik a nemzettel, a hazával való érzelmi azonosulást. Ismerkedünk a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkörrel, és az ezekhez kötődő szokásokkal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Közösségeink	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Tapasztalatok csoportokról, közösségi élményekről, csoportokban betöltött szerepekről, korábbi jelenismeret-órákon megbeszélte ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Azoknak a csoportoknak, közösségeknek jobb megértése, amelyekben élünk és a bennük való működésünk hatékonyságának növelése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A CSOPORTOK BELSŐ MŰKÖDÉSE Mi a célja? Miért jött össze? Mi a feladata a csoportnak és mi az, amit tesz a csoport a cél elérésére érdekében? A csoport működésének van látható, és van rejtettebb oldala. Milyen a csoport belső élete? Mi zajlik a felszín alatt?</p> <p>A KÖZÖSSÉG DIMENZIÓI: ODATARTOZÁS, BEFOLYÁS, INTIMITÁS Hogy találjuk meg a helyünket egy csoportban? Mikor lesz valaki valóban tag? Kinek van befolyása, ki tud hatni a többiekre? Kik kerülnek közel egymáshoz, és kihez nem? Hogyan jelezzük a határainkat?</p> <p>EGYSÉG ÉS KÜLÖNBÖZŐSÉG A CSOPORTBAN Egy csoportban hol az összetartozást, az egységet éljük át, hol pedig a sokféleségünket, különbségeinket. Mindkettő nagyon fontos ahhoz, hogy a csoport eleven maradjon. Mikor melyik folyamat zajlik inkább? Hogyan lehet egyikért vagy másikért tenni?</p> <p>NORMÁK KIALAKULÁSA Hogyan alakulnak ki a csoportnormák? Vannak-e az egymással való viszonyok alapszabályai? Mit segítenek, mit gátolnak ezek a normák? Milyen témákat kerül a csoport?</p> <p>A CSOPORTBAN BETÖLTÖTT SZEREPEK Melyek egy csoport kimondott szerepei, és melyek azok, amiket nem mondunk ki nyíltan, mégis meghatározzák a csoport működését? Melyek a legjellemzőbb szerepek? Azok, akik ezekben a szerepekben vannak, mit tesznek a csoportért, és mi az, amit</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> Mások megismerése, megértése, kommunikáció testi eszközei. Viselkedési normák, szabályok szerepe.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> Csapatjátékok közösségépítő szerepe. Együttműködés kialakítása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Csoportok, amelyek közösen alakították a közéletet. Jól és rosszul működő társadalmak.</p>

<p>megnehezítenek a csoport működésében?</p> <p>A VISSZAJELZÉS KULTÚRÁJA Mit jelent a visszajelzés? Mi a természete? Melyek egy visszajelzés sajátos elemei? Mi különbözteti meg az értékeléstől és a kritikától? A visszajelzés annak közlése, hogy a másik viselkedése hogyan hatott rám. A visszajelzés nemcsak arról mond valamit, aki kapja, hanem arról is, aki adja, ezért a visszajelzést adó személynek is késznek kell lennie arra, hogy visszajelzést kaphat.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Csoport, szabály, norma, szerep, befolyás, összetartozás, önállóság, alkalmazkodás, választás, előítélet, figyelem, szimpátia, kizárás, egység, különbözőség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Család</p>	<p>Órakeret 15 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalatok a családi életéről, szerelemről; szülő-gyerek kapcsolat örömei, nehézségei; tapasztalatok a szülőktől való elszakadásról, nevelési módszerekről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanulók segítése abban, hogy képesek legyenek elfogadni azt, amit a családban kapnak, elismerni, hogy nehéz dolgok közepette is lehetséges volt növekedniük, és köszönetet mondani azért, amit kaptak. Családjuk működési stílusának, kapcsolati rendszereinek és a konfliktuskezelés lehetőségeinek tudatosítása.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>CSALÁDI FORMÁK Különböző családformák: természetes család, egyszülős család, vegyes család. Melyek a családi formák értékei, mikor lesz teljes egy család? A jó családi élet nem a formán múlik, hanem a családtagok közti folyamatokon. A problémák felfedezése, megértése és a velük való bánásmód.</p> <p>MINTÁK A CSALÁDBÓL A családban kapunk képet arról, hogy kik vagyunk, ki a másik, milyen a világ. Az otthon látott mintát visszük magunkkal. Ez meghatározza igényeinket, vágyainkat, félelmeinket és elvárásainkat. A tanulók ezeken a mintákon keresztül néznek ma arra, ami most történik. Mi az, amit szeretnének őrizni, és mi az, amin szívesen változtatnának?</p> <p>SZABÁLYOK A CSALÁDBAN A minták, melyeket a családban követünk, szabályokká erősödhetnek. „Nekem mindig olyannak kellennem...” Mit tesznek lehetővé ezek a szabályok számunkra, és mit nehezítenek meg? Ha megismerjük ezeket, akkor van esélye annak, hogy alakuljanak.</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Családformák a mai és a régi világban. Jogok és kötelességek a családban. Családi bevételek, családi kiadások.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az emberi test működése, családi öröklődések, betegségek.</p>

<p>HATÁROK A CSALÁDBAN A család egy rendszer, három alrendszerrel (a házastársi, szülői és gyerek). Az alrendszereket sajátos szerepek, sajátos feladatok, kialakítandó készségek jellemzik. A család akkor működik jól, ha ezek nem mosódnak össze, és mindenki otthon van a sajátjában.</p> <p>A JÖVENDŐ CSALÁDOM – PÁRKAPCSOLAT Milyen családot szeretnék? Mi kell egy jól működő férfi-nő kapcsolathoz? Hogyan jó ismerkedni? Mikor „járunk” egymással? Ma a diákok milyen társra vágnak? Ki kezdeményezzen? Mi a szerelem? Mi a kapcsolat a szerelem és a házasság között? Mi a szerepe a szexualitásnak? Milyen nehézségekkel találkozhatunk ezen a területen?</p> <p>ELSZAKADÁS A SZÜLŐKTŐL A diákoknak felnőttként le kell majd válniuk a szüleikről. Ahhoz, hogy nyitottá válhassanak új kapcsolatokra, fontos elfogadniuk mindazt, amit kaptak a szüleiktől, meggyászolni azt, amit el kell engedniük. Mi az, amit szeretnének tisztázni, megkérdezni, kimondani? Miért szeretnének köszönetet mondani? Ha hálásan elfogadják, amit kaptak, az teszi képessé őket arra, hogy elinduljanak a saját útjukon.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, szülő, gyerek, szerep, minta, szabály, határ, nehézség, elutasítás, elfogadás, leválás, kiengesztelődés, párkapcsolat, szexualitás, hála.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Párbeszédkultúra	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Tapasztalatok a kommunikáció formáiról, nehézségeiről, korábbi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jó kommunikációhoz szükséges szándékok, feltételek felismertetése és megértetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>KOMMUNIKÁCIÓ Ismerkedés a kommunikáció négy mozzanatával. A megfigyelés: amit látunk, hallunk a másik viselkedéséből, és ami segít vagy akadályoz bennünket. Az érzés: hogyan érezzük magunkat azzal kapcsolatban, amit megfigyeltünk? Az igény: milyen igényünk, kívánságunk áll az érzésünk mögött? A kérés: mi az, amit a másiktól kérünk, várunk? Hogyan bánjunk ezekkel?</p> <p>AZ AGRESSZIÓRÓL – HELYES KEZELÉSÉRŐL Az agresszió fogalma. Agresszió és az ellenségesség közti különbség. Miért van jelen az agresszió az életünkben? Miért fontos? Az agresszió nemcsak romboló erővé válhat, hanem energiát adhat a kapcsolatainkhoz! Mit tudunk kezdeni vele?</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi konfliktusok, megoldási módok, politikai egyeztetések tárgyalások.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> játzmák a pályán, siker, sikertelenség kezelése.</p>

<p>KONFLIKTUSKEZELÉSI STRATÉGIÁK Mi okozza a konfliktust, és hogyan viselkedünk benne? Konfliktus lép fel, ha az embereknek különbözőek a szükségleteik, az akaratuk vagy az elvárásaik. A konfliktusokban csak győztes-vesztes szituációk vannak, vagy nyertes-nyertes szituációk is kialakulnak, ahol az embereknek együtt kell működniük egymással?</p> <p>JÁTSZMÁK ÉS SZEREPEK Az emberi együttélés során az egyik, talán leggyakoribb interakció a játszózás. Mindenki el akar érne időnként valamit a többiekénél, és ehhez gyakran valamilyen manipulatív módot választ. Három szerep közül választhat, aki játszómába kezd egy másik emberrel: lehet üldöző, áldozat vagy megmentő. Milyen stratégiával szoktunk leggyakrabban élni, és hogyan lehet belőlük kikerülni?</p> <p>ÉRZELMEK KOMMUNIKÁCIÓJA Milyen érzések kapcsolódnak a diákok különféle döntéseihez? Hogyan lehet ezeket észrevenni, megkülönböztetni és megérteni? Figyelés azokra a hangokra is, amelyeket nem jó meghallani: milyen igényre hívják fel a figyelmüket, miben lehetnek hasznukra.</p> <p>PÁRKAPCSOLATI KOMMUNIKÁCIÓ Egy párkapcsolatban sajátos kommunikációs stílus működik. Bár ezt egy mély vonzalom táplálja, mégis szükséges, hogy megismerjük, hogyan kommunikál a másik. A férfi és a női kommunikáció különbségei. Mit kell kifürkészni az ismerkedéskor? Mikor és hogyan kell szakítani? Hogyan lehet túlélni egy szakítást?</p>	<p><i>Művészetek:</i> kifejezőmódok, kommunikáció a művészetek nyelvén.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kommunikáció, agresszió, kritika, igény, konfliktus, győztes, vesztes, játszma, szerep, „üldöző, áldozat, megmentő”, érzés, férfi-nő különbség.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Magyarság és közélet</p>	<p>Órakeret 15 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek, tapasztalatok a magyar kultúráról, nemzeti ünnepekről.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Egységes értékek és szimbólumok keresése és annak megértése, milyen szerepük van a környező népekkel való viszonyunkban.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>MIT JELENT A MAGYARSÁGOM? Mit jelent ma magyarnak lenni? Melyek a legfontosabb nemzeti jelképek? Milyen érzésekkel, élményekkel kötődöm hozzájuk? Hogy látják a diákok ezt a családjukban? Világos határ húzása a mindenki által elfogadott nemzeti tabuk és aközött, ami nem tartozik ide.</p> <p>MAGYAR NÉPMŰVÉSZET A magyar népművészet és népzene minden magyar ember közös kulturális anyanyelve. Megjelenik azokban a képekben,</p>		<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyar nép kialakulása, története, krízisei, helyzete Európában; Európa története, az EU.</p>

<p>szimbólumokban, zenékben, amelyekkel lépten-nyomon találkozunk. Hol fedezhetők fel ezek? A diákok mivel találkoznak? Mit adnak számukra? Mi értékes és mi értéktelen?</p> <p>KISEBBSÉGEK, NEMZETISÉGEK A kisebbségi lét jellemzői. Milyen kisebbségek élnek Magyarországon? A cigány nemzetiség kultúrtörténeti sajátosságai. A tanulók milyen családi gyökereket hordoznak? Hogyan viszonyulnak a kisebbségekhez? Magyarok kisebbségben az emigrációban és a határainkon túl.</p> <p>VISZONYUNK A SZOMSZÉDOS ORSZÁGOKKAL Milyen a környező népekhez kapcsolódó történetünk? Milyen fordulópontjai vannak? Mik lehetnek ezeknek az okai? Mit jelent a helyes nemzeti öntudat, érdekérvényesítés? A történelmi kiengesztelődés fogalma.</p> <p>EURÓPAI VAGYOK – MIT JELENT SZÁMOMRA? A magyarság az európai kultúrkör része. Mit jelent ma Európának lenni? Kapcsolatunk Nyugattal és Kelettel. Mit jelent a magyarság számára a közép-európaiság? Mi az EU szerepe, értéke?</p> <p>EURÓPAI JÖVŐKÉP Hogy képzeljük el Magyarországot és Európa jövőjét? A nemzeti identitás és a globalizáció fogalma. A hazaválasztás és az országválasztás problémája. Mik ennek a választásnak a prioritásai? Hogy lehet külföldön magyarként élni? A tanulók milyen országban élnének szívesen? Mit tehetnek érte?</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Hazaszeretet kifejezése a magyar irodalomban. A magyar nyelv sajátosságai.</p> <p><i>Művészetek:</i> A magyar népművészet sajátosságai. Híres magyar szerzők, művészek alkotásai.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ország, földrész, magyarság, nemzet, szimbólum, népművészet, népzene, kultúra, kisebbség, nemzetiség, nemzeti öntudat, érdekérvényesítés, Kelet-, Nyugat-Európa, kereszténység, nemzetállam, közigazgatás, globalizáció.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló váljon tudatos, igazat mondó, felelős, együttműködő és alkotó személyllyé. Ne sodródjon gondolkodás nélkül arra, amerre a körülötte lévő világ vinné, hanem értse meg, mi történik benne és körülötte. Legyen nyitott, érdeklődő, merje kimondani azt, amit az igazságból lát, és hallja meg a másik véleményét is. Úgy tudjon kommunikálni, hogy az ne sebeket okozzon, hanem gazdagítson. Ne fogyasztója legyen annak a világnak, amelyben él, hanem kész legyen felelősséget vállalni az életéért, döntései előtt tudja mérlegelni önmaga és környezete érdekeit. Magyarságát és Európához tartozását is olyan értéknek lássa, amely sajátja, és amelyet ő is képes gazdagítani. Ne magányosan keresse a boldogságát, hanem képes legyen közös cél érdekében együttműködni másokkal. Kutassa és próbálja megérteni a csoport működését, saját helyzetét, lehetőségeit különféle közösségekben. Tudjon jó visszajelzéseket adni, és tudja, hogyan lehet jól fogadni mások visszajelzéseit.</p>
--	--

	<p>Ne legyen elég számára a megszokás kényelme, hanem legyen kész adottságait kibontani, alakulni és fejlődni. Képes legyen közösségi és családja életében is termékenyítően részt venni, tudatosan készüljön a jövőjére és hivatására.</p>
--	---

*6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI
rendelethez]*

7.13. Katonai alapismeretek kerettanterve 9–12. évfolyam számára

KATONAI ALAPISMERETEK

9–12. évfolyam

A hazaszeretet, a hazafiság érzése meghatározó szerepet játszott népünk történelmében. Minden korban találkozhatunk a haza megvédésének hősiek példáival, illetve a szülőföldhöz való ragaszkodás különböző megnyilvánulásaival. A magyarság fennmaradása annak is köszönhető, hogy a felnőtt nemzedék minden korban át tudta adni azt a gazdag történelmi hagyományt, amely példát és lelkesítő ösztönzést adott az újabb nemzedék számára is. Belenőve egy élő nemzeti közösségbe, a szűkebb és tágabb szülőföld természeti szépsége, a magyar kultúra különlegessége és a közösség megtartó ereje olyan értékeké válhattak a fiatalok szemében, amely együtt megerősítette az érzelmi háttérrel a hazához való hűséghez, a hazáért való tenni akaráshoz és önfeláldozáshoz.

A hazaszeretet és a hazafiság fogalmának minden történelmi korban megvolt a maga jelentése és jelentősége, és nincs ez másként ma sem. Ma is képesnek kell lennünk arra, hogy a fiatalok példát és hitet kapjanak tőlünk a hazához való ragaszkodáshoz és hűséghez. Ahhoz, hogy ezt eredményesen megtehessek, figyelembe kell vennünk a mai körülményeket. Egy mai fiatal számára a modern, globalizációtól áthatott világ és az Európai Unió az élet természetes közegét jelenti. Könnyedén megismerkedhet más kultúrákkal, zavartalanul utazhat, munkát vállalhat és le is telepedhet Európa országainak többségében. Szerencsére az elmúlt évtizedek békében teltek, a mai iskolás gyermekek szülei is már háborúktól mentes világban nőttek fel. Már csak a nagyszülők rendelkeznek személyes élményekkel arról, amikor a haza szolgálata fegyveres harcot is megkövetelt, és az élet feláldozását is jelentette sokak számára. Ezekhez a körülményekhez alkalmazkodva kell élményszerű és hiteles hazafias nevelést adnunk a mai fiataloknak. Hozzá kell segíteni őket ahhoz, hogy megértsék, mi adhat értelmes tartalmat ma a hazafiság fogalmának, miként válhatnak értékesebb személyiséggé azon élmények által, amelyeket a cselekvő hazaszeretet adhat a számukra, és felismerjék, milyen kötelezettségekkel is jár magyar állampolgárnak és jó hazafinak lenni.

A katonai alapismeretek közismereti, választható érettségi tantárgy oktatása a fenti célok eléréséhez járul hozzá azzal, hogy a 14–18 éves korosztály számára segít kézzelfogható tartalommal megtölteni a hazafiság, a hazaszeretet, a honvédelem fogalmakat. A tantárgy oktatása lehetővé teszi, hogy a tanulók megismerjék és elsajátítsák Magyarország biztonság- és szövetségi politikájának jellemzőit, a honvédelemmel összefüggő szabályokat, a Magyar Honvédség felépítését és feladatrendszerét. Ezen ismeretekkel kialakul és folyamatosan erősödik a haza, a honvédelem iránti elkötelezettségük. A leírtak összhangban vannak a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal, és a hatályos érettségi követelményekkel.

A katonai alapismeretek tananyag elsajátítása során a diákoknak képesnek kell lenniük többek között a katonai terminológia szakszerű alkalmazására, a különböző források felhasználásával gondolatmenetük írásban és szóban történő összefüggő kifejezésére, kiselőadások színvonalas megtartására, a problémafelvetés, a magyarázat, a következtetés, az érvelés gyakorlati alkalmazására. Ennek érdekében a tananyag az alábbi tanítási stratégiákat alkalmazza:

- a hasonlóságok és különbségek bemutatása, azonosítása és kerestetése;
- a lényeges információk kiemelése és összefoglalása;
- rendszeres ismétlés és megerősítés;
- otthoni feladatadás és gyakorlás;
- vizuális ismeretforrások alkalmazása;
- kooperatív tanulásszervezés;
- a tanulási célok és követelmények előzetes meghatározása;
- a lényegre történő orientáció kérdések segítségével.

A tananyag kidolgozása során fontos szempont volt a diákok kognitív fejlődési törvényszerűségeinek figyelembevétele. A tananyag a tanulók olyan ismereteire is épít, amelyeket szülőktől, családtagoktól, ismerősöktől már megszerezhettek a honvédelem, a hadsereg, a katonák jellemzőiről. A feladatok egy része olyan kutatómunkát is tartalmaz, amely hasonló ismeretek megszerzését jelöli meg feladatként.

9–10. évfolyam

Tematikai egység	Magyarország biztonságpolitikai környezete	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Történelem tantárgyból a XX. századról tanultak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A biztonsági kihívásokkal kapcsolatos általános alapfogalmak és jellemzők megismertetése.</p> <p>Magyarország biztonságát fenyegető kihívások, a nemzeti katonai stratégia általános jellemzőinek, Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája fontosabb elemeinek megismertetése.</p> <p>A NATO létrejöttének okainak, szerepkörének, a kollektív védelem és a kollektív biztonság fogalmának megismertetése, a szervezet bővítése folyamatának, feladatrendszere változásának és működése alapelveinek áttekintése.</p> <p>Az Európai Unió és az európai integráció fogalmának, az Európai Unió létrejöttének állomásainak megismertetése, az Európai Unió bővítésének lépései napjainkig, a közös kül- és biztonságpolitika, az európai biztonság- és védelempolitika létrejöttének okai áttekintése.</p> <p>Az ENSZ szerepének megismertetése a nemzetközi biztonság megőrzésében, létrejöttének történelmi körülményeinek és állomásainak, az ENSZ válságkezelése jellemzőinek, a hagyományos, a második generációs, illetve a harmadik generációs békefenntartás jellemzőinek bemutatása.</p>	
Fejlesztési követelmények	Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - Érvek és ellenérvek gyűjtése csoportmunkában a biztonságpolitikával összefüggő döntésekről: pl. védelmi kiadások, válságkezelésben való részvétel, nemzetbiztonsági stratégia. - Közös vitákban való részvétel a biztonságpolitikával összefüggő kérdésekről: pl. mi jelent potenciális veszélyt hazánk biztonságára, milyen előnyei és hátrányai vannak a katonai szövetségekben való részvételének. - A biztonságpolitikával összefüggő fogalmak (pl. biztonsági kihívás, globalizáció, katonai és nem katonai fenyegetések, katonai stratégia, NATO, terrorizmus) rendszerezése, 	<ul style="list-style-type: none"> - A biztonsági kihívások típusai. - A globalizáció fogalma. - A biztonságot fenyegető katonai és nem katonai tényezők. - Hazánk biztonságát fenyegető nem katonai és katonai kockázatok. - A NATO létrejöttének okai, működése, szerepkörének bővülése. - A NATO bővítésének eddigi állomásai. - A NATO legfontosabb szervei. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> szövetségi rendszerek és hadviselés különböző korokban.</p> <p><i>Földrajz:</i> a globalizáció jellemzői.</p>

<p>magyarázata és helyes alkalmazása.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az aktuális nemzetközi helyzet értékelése a biztonságot veszélyeztető és erősítő tényezők szempontjából. - Önálló kérdések megfogalmazása a biztonságpolitikai problémákkal kapcsolatban. 	<ul style="list-style-type: none"> - A terrorizmus jellemző vonásai. - Az Európai Unió létrejötte, fejlődése. - Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája, válságkezelése. - Az ENSZ válságkezelésének jellemzői. - Az ENSZ válságkezelő műveletei. 	
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Globális, kontinentális, regionális, szubregionális, lokális, katonai stratégia, hadviselési mód, illegális migráció, kollektív védelem, kollektív biztonság, válságkezelés, proliferáció, konszenzus, „out of area” misszió, cyberbűnözés, európai integráció, preferenciális övezet.</p>	

Tematikai egység	A Magyar Honvédség		Órakeret 14 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Történelem tantárgyból a magyar haderővel kapcsolatos ismeretek.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A Magyar Honvédség felépítésének és vezetésének megismertetése. A harci, a harci támogató, valamint a harci kiszolgáló-támogató szervezetek jellemző vonásainak megismertetése. A katonai kötelékek, a raj, a szakasz, a század, a zászlóalj és a dandár felépítésének, jellemző vonásainak megismertetése. A magyar békefenntartás történetének áttekintése, a missziók alapját képező mandátumok jelentőségének, a magyar katonák feladatainak megértetése az egyes küldetések végrehajtása során.</p>		
Fejlesztési követelmények	Ismeretek	Kapcsolódási pontok	
<ul style="list-style-type: none"> - A Magyar Honvédség felépítése, a biztonságpolitikai kihívások és a gazdasági lehetőségek közötti összefüggések bemutatása. - Magyarázó ábra készítése a Magyar Honvédség szervezeti felépítéséről. - Információkeresés az interneten a Magyar Honvédséggel összefüggő témákról. - Térképek segítségével annak megfigyelése és bemutatása, hogy milyen változások jellemezték a magyar haderő alakulatainak földrajzi elhelyezkedését az elmúlt évtizedekben. - A katonai kötelékek közötti 	<ul style="list-style-type: none"> - A Magyar Honvédség szervezete és alakulatai. - A raj, a szakasz, a század, a zászlóalj, jellemzői. - A harci erők, a harci támogató és a harci-kiszolgáló támogató erők jellemzése, feladatai és haditechnikai eszközei. - A szerződéses katonák kiképzésének területei. - A Magyar Honvédség NATO-, ENSZ- és EU-missziói. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> hadviselés, fegyvernemek különböző korokban.</p> <p><i>Földrajz:</i> térképhasználat.</p>	

<p>hasonlóságok és különbségek összegyűjtése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Példák keresése és bemutatása a fegyvernemek közötti sikeres együttműködésekről. - Történelmi példák megismerése és elemzése a lövész és a harckocsizó alakulatok tevékenysége szempontjából. - Történelmi példák gyűjtése a harci támogató egységek jelentőségének bizonyításához. - Egy konkrét támogatási feladat megtervezése (támogató erők nagyságának és típusainak kiválasztása, a támogató feladatainak meghatározása és összehangolás). - A logisztika fogalmának értelmezése a katonák tevékenységében. - Információk és képek gyűjtése, rendszerezése a Magyar Honvédség nemzetközi missziókban való részvételéről. - Csoportmunkában történő felkészülés egy olyan vitára, amely a honvédség nemzetközi missziókban való részvételével foglalkozik. 		
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Katonai képességek, harccsoport, hadrend, haderőnem, fegyvernem, PRT, ISAF, CIMIC, PSYOP, KFOR, IFOR, SFOR, EUFOR, NTM-I, MALT, UNFICYP, MFO, MINURSO, UNOMIG, UNMIK.</p>	

<p>Tematikai egység</p>	<p>Korunk háborúinak jellemzői</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A „Magyarország biztonságpolitikai környezete” és „A Magyar Honvédség” című tematikai egység ismerete.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A különleges egységek létrehozása körülményeinek és céljainak, alkalmazásuk jellemzőinek megismertetése. A modern haditechnikai eszközök közül a repülőgépek, a pilóta nélküli repülőgépek, a tüzéreszközök, a páncélosok, a harcjárművek egy-egy meghatározó képviselője fontosabb adatainak megismertetése. A kritikai gondolkodás fejlesztése a modern hadviselés hatásának bemutatása során az egyes haderőnemekre és fegyvernemekre, a harcászat és a hadászat jellemzőire, a modern hadviselés kialakulása fontosabb állomásainak és azon fontosabb jellemzőinek kiemelése során, amelyek döntő hatást gyakoroltak a hadseregek tevékenységére.</p>	

	Az absztrakt gondolkodás, a lényegkiemelés fejlesztése a XXI. század háborúi lényegi sajátosságainak kiemelésével.	
Fejlesztési követelmények	Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a modern technika és technológia milyen hatást gyakorolt a harcászatra. - A technikai változások, a fegyvernemek szerepe és a hadviselés módja közötti összefüggések megfogalmazása és bemutatása. - A technikai fejlődés értékelése aszerint, hogy melyik fegyvernem területén hozta a legnagyobb és legjelentősebb változásokat. - A „hálózatos hadviselés” jelentőségének csoportmunkában történő megvitatása: az ezzel összefüggő változások fontossági sorrendben történő bemutatása. - A jövő lövészkatonája fegyverzetének, felszerelésének, kiképzésének megtervezése. - Az amerikai és a magyar gyalogsági zászlóalj összehasonlítása. - A század és a zászlóalj tevékenység összehasonlítása konkrét példák alapján. - A leghíresebb különleges egységek összehasonlítása (feladataik, összetételük, fegyverzetük, kiképzésük stb.). - A legkorszerűbb vadászrepülő és harckocsik összehasonlítása technikai adataik alapján. Következtetések levonása ezekből arra, hogy a harcban melyik lenne sikeresebb. 	<ul style="list-style-type: none"> - A modern hadviselés jellemzői. - A modern technológia hatása a harcászatra és az egyes fegyvernemekre. - A különleges egységek általános jellemzői. - Jelentősebb különleges egységek. - A modern haditechnikai eszközök jellemzői. - A XXI. század háborúinak sajátosságai, a modern technológiák és módszerek alkalmazása. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> fegyverek, háborúk, hadviselés különböző korokban.</p> <p><i>Fizika; kémia:</i> a fegyverek, harci eszközök működésének fizikai és kémiai alapelvei.</p>
Kulcsfogalmak	Információs hadviselés, intelligens eszköz, precíziós fegyver, harci robot, törzsszázad, Ranger, SAS, Delta Force, US Navy SEAL, Green Barrets, GSG-9, Szpecnaz, lopakodó technológia, Nighthawk, Raptor, UAV, UCAV, MQ-1 Predator, MLRS, Abrams, Stryker.	

Tematikai egység	Térkép- és tereptani alapismeretek	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	„A Magyar Honvédség” és a „Korunk háborúinak jellemzői” című tematikai egység ismerete.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A terep fogalmának és hatásának megismertetése, továbbá a terep és alkotóelemei szerepének megértetése a katonai műveletekben.</p> <p>A Földet helyettesítő geometriai modellek és ezek összefüggéseinek, a hagyományos térképek készítéséhez alkalmazott vetülettípusok és ezek felhasználási területeinek, az UTM-vetület jellemzőinek megismertetése.</p> <p>A földrajzi helymeghatározáshoz szükséges geometriai alapok, a helymeghatározás során alkalmazott fontosabb koordináta- és azonosító rendszerek felépítésének és használatának megismertetése a földfelszín pontjainak helymeghatározására, a pontok koordinátáinak, illetve azonosítóinak meghatározási módjainak és az ezek során alkalmazandó szabályszerűségek elsajátíttatása.</p> <p>A terepi tájékozódás alapfogalmainak, fő műveleteinek, jellemzőinek álló helyzetben, illetve mozgás közben, valamint a tájékozódás során alkalmazott eszközök megismertetése és alkalmazása.</p> <p>A műholdas helymeghatározó rendszerek felépítésnek, elemei funkcióinak és ezek kapcsolatának megismertetése egy konkrét műholdas navigációs rendszer ismertetésén keresztül (NAVSTAR GPS) annak három szegmensét.</p> <p>A GPS-alapú földrajzi helymeghatározás elvének, gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek megismertetése.</p>	
<p>Fejlesztési követelmények</p> <ul style="list-style-type: none"> - Történelmi példák gyűjtése olyan esetekre, amelyekben egy csata vagy egy hadjárat sorsát a terep adottságai jelentősen befolyásolták, és amelyek fontosak voltak a harc kimenetele szempontjából. - A növényzet jellemzőinek elemzése abból a szempontból, hogy hogyan jelenthet rejtőzési lehetőséget a katonák elhelyezési körleteinek kialakításakor, hogyan akadályozhatja a mozgást, hogyan nehezíti meg a tájékozódást. - Példákon keresztül annak bemutatása, hogy a talaj milyen módon befolyásolja a szárazföldi csapatok úton kívüli mozgását, manővereit, a tűzeszközök határfokát, valamint a műszaki munkálatokat. - Annak elemzése és konkrét példán keresztül történő bemutatása, hogy a szárazföldi, vízi és légi közlekedés létesítményei, egy adott térség közlekedési hálózatának fejlettsége milyen módon befolyásolja a csapatok mozgását. 	<p>Ismeretek</p> <ul style="list-style-type: none"> - A terep osztályozása. - Jellemző tájtípusok, ezek hatásai a katonai tevékenységekre. - A vetületek típusai és szerepe a térképészetben. - Az UTM koordinátáinak jellemzői. - A földrajzi koordináta rendszer jellemzői. - Egy pont helyzete GEOREF-azonosító alkalmazásával. - Az egyezményes jelek szerepe a térképészetben. - A jelkulcs tartalma. - A domborzat megjelenítése a topográfiai térképeken. - A szintvonalak típusai és alkalmazásuk. - A térképi méretarányok és a térképek 	<p>Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Földrajz:</i> a térképészet alapelvei, térképtípusok; felszínformák.</p> <p><i>Matematika:</i> koordinátarendszerek, háromszögelés, geometriai és trigonometrikus összefüggések.</p> <p><i>Fizika:</i> viszonyítási rendszer, a helymeghatározó rendszerek (GPS) működésének alapelvei, a Föld mágneses mezője, az iránytű.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Csoportmunkában egy-egy terepelem részletes elemzése a járhatóság, a megfigyelés és a rejtőzés szempontjából. - Egyénileg összefoglaló táblázat elkészítése a különböző tájtipusok kedvezőtlen és kedvező hatásairól a katonai műveletek szempontjából. - Annak indoklása, hogy miért kell helyettesítő alakokat alkalmazni a Föld modellezésénél. - Csoportmunkában a kontinensek határvonalainak felrajzolása egy narancs felületére, majd a narancs héját eltávolítva egy sík lapon összeilleszteni a Föld felszínét, így bemutatni a Föld helyettesítő felületének lényegét. - A kezdő meridián jelentőségének megfogalmazása, a dátumvonal jelentése és jelentősége a rajta történő áthaladáskor. - A térképészetben alkalmazott három vetülettípus a síkvetületek, a kúpvetületek és a hengervetületek összehasonlítása. - A méretarány értelmezése, a különböző méretarányú térképek összehasonlítása a felhasználás célja szerint. - Annak indoklása, hogy az UTM-vetület esetében a henger palástjára egyszerre miért csak egy 6° szélességű sáv képezhető le a két szélső meridián (m_1, m_2) között. - Egy adott pont UTM koordinátájának (34T 456789mE 5678901mN) a jelentése, az alkalmazott jelölések és a felírt számok sorrendiségének magyarázata. - Annak indoklása, hogy miért kell feltüntetni egy földrajzi koordinátánál, hogy melyik féltekére vonatkozik. - Annak indoklása, hogy miért nem lehet öt számjegy egy MGRS-azonosító harmadik adatpárjában. - Annak bemutatása, hogy honnan kezdődik a GEOREF-szegmenseket kialakító oszlopok és sorok betűjelölése, valamint alapesetben 	<p>szelvényméreteinek összefüggése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tájékozódás álló helyzetből és mozgás közben. - A terepi tájékozódás lényeges műveletei és eszközei. - A GPS-alapú helymeghatározás elve, és gyakorlati alkalmazási lehetőségei. 	
--	--	--

<p>hány karaktert tartalmaz egy GEOREF-azonosító.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A pontszerű jelek koordinátalevételi pontjának meghatározási módjai. - A tengerszint feletti magasság értelmezése és kapcsolata a Balti alapszinttel. - A fő-, a mellék- és a kiegészítő szintvonalak bemutatása. - Annak indoklása, hogy miért nem egyezik meg a nagy méretarányú ($M \geq 1:10\,000$) térképek szelvényezése a kisebb méretarányúakéval. - A mágneses északi irány meghatározására alkalmas eszköz, saját eszköz készítése. - A tájolók és az egyszerű iránytűk közötti különbségek felsorolása. - Az álló helyzetből és a mozgás közben végzett tájékozódás összehasonlítása. - A földrajzi, a mágneses és a hálózati északi irányok értelmezése és a köztük lévő összefüggések magyarázata. - Különböző szempontok alapján csoportosítani a Föld körül keringő műholdakat, és összefüggést keresni a műholdak funkciója és a Földtől mért keringési távolságuk között. - Annak indoklása, hogy miért kell négy műhold jelének vétele a háromdimenziós helymeghatározáshoz. - Azon tényezők felsorolása és rendszerezése, amelyek zavarhatják, vagy akadályozhatják a GPS-jelek vételét, illetve magát a helymeghatározást. - A GPS-alapú helymeghatározási és navigációs feladatok közötti különbségek bemutatása. 		
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Geoid, forgási ellipszoid, World Geodetic System, síkvetület, kúpvetület, hengervetület, UTM-hengervetület, LCCP-kúpvetület, UTM-szegmens, MGRS-azonosító rendszer, GEOREF-azonosító rendszer, JOG-térkép, jelkulcs, szintvonal, alapszintköz, szelvényezés, IMW-szelvényezési rendszer, vonásképlet, ortofotó, azimut, oldalmetszés, hátrametszés, előmetszés, GPS, NAVSTAR, GLONASS, térbeli ívmetszés.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók</p> <ul style="list-style-type: none"> - megismerik a hazánkat fenyegető biztonságpolitikai kockázatokat, - megértik a biztonságpolitikai kockázatok függvényében a honvédelem szükségességét, - tisztában vannak Magyarország helyével és szerepével a NATO-ban és Európai Unióban, - megértik, hogy a NATO és az Európai Unió milyen biztonsági garanciákat jelent hazánk számára, - megismerik a Magyar Honvédség feladatrendszerét, felépítését, fontosabb haditechnikai eszközeinek jellemző adatait, - megismerik a modern hadviselés kialakulásának fontosabb állomásait és azon fontosabb jellemzőit, amelyek döntő hatást gyakorolnak a hadseregek tevékenységére, - megismerik a terep fogalmát, a főbb tájtípusok tulajdonságait és a katonai műveletekre gyakorolt hatásukat, - megismerik a katonai célú térképezés során alkalmazott vetülettípusokat és ezek jellemzőit, a térképi jelkulcs fogalmát, felépítését és tartalmát, valamint a térképeken alkalmazott kartográfiai jelek rendszerét, - megismerik a terepi tájékozódás alapfogalmait, fő műveleteit, és képesek a gyakorlatban tanult eljárások végrehajtására, - megismerik a műholdas helymeghatározó rendszerek felépítését, - képesek a tanult témákról írásban és szóban gondolataikat összefüggően kifejteni, fogalmak, képek és források felhasználásával összehasonlításokat és elemzéseket készíteni, - képesek a gyakorlatban tanult alaki mozgások szabályos végrehajtására.
--	---

11–12. évfolyam

Tematikai egység	Általános katonai ismeretek	Órakeret 65 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A „Magyarország biztonságpolitikai környezete” és „A Magyar Honvédség” című tematikai egység ismerete.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A katonák általános katonai felkészítése területeinek, az alapkiképzés során végrehajtandó fontosabb feladatok megismertetése.</p> <p>A harc fogalmának, fontosabb kategóriáinak, a támadás és a védelem alapjainak, a katonák harcmezei tevékenységének megismertetése.</p> <p>A békefenntartó erők napjainkban betöltött szerepének és szükségességének megértetése, a nem háborús műveletek szervezeti keretének, jogi hátterének, a legfontosabb békefenntartó műveletek, a békefenntartás eljárás módjainak és fogásainak megismertetése.</p> <p>A katonák fizikai felkészítésének, a katonai testnevelés jellemzőinek megismertetése.</p> <p>A sikeres túléléshez szükséges képességek lehetőség szerinti fejlesztése, a túlélőt érő hatások és a túlélést befolyásoló</p>	

	<p>körülmények megismertetése.</p> <p>Az alaki tevékenység szerepének és jelentőségének tudatosítása a katonák kiképzésében és életében, az alaki tevékenységnek a hadseregekben betöltött szerepének, a katonai alakzatok harc közbeni jelentőségének megértetése.</p>	
Fejlesztési követelmények	Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - Példák segítségével nyomon követni a harc helyének és szerepének változását a történelem során. - Csoportmunkában a lezajlott háborúk tapasztalatai alapján megfogalmazni a harc általános törvényszerűségeit. - Példán keresztül bemutatni egy katonai szervezet harci lehetőségeit meghatározó összetevőket. - A védelem és a támadás méreteinek értelmezése és indoklása szakasz- és századszinten. - Példák segítségével bemutatni és értelmezni a katonák feladatait a harcban. - Indokolni a katonák harcmezőn történő mozgását. - Csoportmunkában összegyűjteni, hogy egy háborúban mit tudnak tenni a katonák a civil lakosság élete és biztonsága érdekében. - A modern kor háborúiból és válságövezeteiből példák segítségével megfogalmazni a nem háborús műveletek lényegét és összetevőit. - Példák segítségével bemutatni a békefenntartó eljárás módokat. - A lőszer fejlődésének bemutatása a történelem során. - A lövés jelenségének és időszakainak bemutatása. - Csoportmunkában annak megvitatása, hogy milyen esetekben kerülhet egy átlagember túlélési helyzetbe. - Példák segítségével annak bemutatása, hogy a katonát rendkívüli helyzetekben milyen hatások érhetik. - A túlélő-felszerelés összeállításának szabályai, a felszerelés elemeinek bemutatása. - Csoportmunkában egy konkrét túlélési helyzet teendőinek megtervezése, az 	<ul style="list-style-type: none"> - Az összefegyvernemi harc fogalma és fajtái, a védelem és a támadás. - A katonák legfontosabb kötetmei a harcban, mozgásmódok a harcmezőn. - A békeműveletek végrehajtását biztosító szervezeti keret és jogi háttér. - A nem háborús katonai műveletek felosztása. - Az aknák típusai és jellemzőik. - A lőszer típusai és jellemzőik. - A lövés folyamata. - A túlélés alapjai, a rendkívüli helyzetekben követendő eljárások. - A Magyar Honvédség fontosabb haditechnikai eszközeinek fontosabb jellemzői. - A láncreakció, a magfúzió és a nukleáris robbanásnak hatásai. - A biológiai fegyverek tölteteként alkalmazható mikroorganizmusok jellemzői. - A mérgező harcanyagok típusai, és hatásuk az élő szervezetre. - A védekezés lehetőségei az ABV-fegyverek hatásai ellen. - Az egyenruha jelentése, a díszegyenruha és a „harci” egyenruha 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> háborúk, hadseregek, hadviselés különböző korokban; nemzetközi egyezmények a hadviselés szabályairól.</p> <p><i>Fizika:</i> a lőfegyverek működésének alapelvei, a nukleáris fegyverek típusai, működésük alapelvei, hatásuk; sugárvédelmi ismeretek.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> a biológiai fegyverek hatása.</p> <p><i>Kémia:</i> a vegyi fegyverek hatása.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> rendgyakorlatok; erőnlét, állóképesség.</p>

<p>alapvető túlélési technikák bemutatása.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Csoportmunkában összegyűjteni a legjellemzőbb gépkarabély, pisztoly, támadó és védő kézigránát, harckocsi, gyalogsági harcjármű, vadászrepülőgép és harci helikopter típusok fontosabb technikai adatait és működésük fontosabb jellemzőit. - Csoportmunkában felkészülés egy olyan vitára, amely bemutatja, milyen következményekkel járt a nukleáris fegyverek kifejlesztése. - Az atomfegyverek elterjedését megakadályozó nemzetközi egyezmények bemutatása, napjaink problémái az atomfegyverek terjedése területén. - A Japánra ledobott atombombák hatásainak elemzésével a nukleáris fegyverek pusztító hatásainak bemutatása. - Csoportmunkában az emberi szervezetre veszélyes fertőző megbetegedések összegyűjtése. - A biológiai fegyverek bemutatása, alkalmazásuk eszközei, és az ellenük történő védekezés lehetőségei. - A vegyi fegyverek általános jellemzői és felosztása. - A történelemben eddig alkalmazott vegyi fegyverek hatásainak elemzése. - A védekezés lehetőségeinek bemutatása az ABV-fegyverek hatásai ellen. - Csoportmunkában a katonai egyenruhák történelmi fejlődésének nyomon követése. - Annak bemutatása, hogy a napi életben miért van különös jelentősége az egységességnek és a fegyelemnek. - Az egyénileg végrehajtandó alaki mozdulatok bemutatása és gyakorlása állóhelyben. - A tiszteletadás, a jelentés és jelentkezés gyakorlása egyénileg. - Egyénileg felkészülni egy olyan vitára, amely azokat az okokat mutatja be, amelyek a zárt katonai alakzatok felbomlásához vezettek a történelem 	<p>jellemzői.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az alakosság fogalma, és az alakissággal kapcsolatos alapfogalmak. - Mozgásmódok. - A tiszteletadás módozatai, a jelentés, jelentkezés legfontosabb szabályai. - A katonai ünnepségek legfontosabb mozzanatai. 	
---	---	--

<p>során.</p> <p>- Egy katonai ünnepség forgatókönyvének elkészítése.</p>		
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Összefgyvernemi harc, szakasztámpont, századtámpont, zászlóaljvédőkörlet, szökellés, béketámogatás, békeművelet, megelőző diplomácia, béketeremtés, békefenntartás, békekikényszerítés, békeépítés, humanitárius segélynyújtás, nem háborús művelet, ellenőrző-áteresztő pont, járőrözés, kísérés, kutatás, lövedék röppálya, túlélés, szükségfegyver, menedék, hóbarlang, személyi álcázás, láncreakció, magfúzió, kezdeti áthatoló radioaktív sugárzás, elektromágneses impulzus, visszamaradó radioaktív sugárzás, biológiai harcanyag, mérgező harcanyag, foszgén, difoszgén, klórpikrin, idegméreg, vérméreg, hólyaghúzó, fojtó, ingerlő, kábítószer, herbicid, vegyiriadó, vegyi- és sugárfelderítés, ABV-védőruha, dezinfekció, dezinszekció, 93 M gázálarc, díszegyenruha, alakiság, alakzat, térköz, távköz, tiszteletadás, tisztelgés, fővetés, alakzat, menetelés, menetalakzat, díszlépés, katonai ünnepség, díszalegység</p>	

Tematikai egység	Magyarország honvédelmének felépítése és szabályozása	Órakeret 55 óra
Előzetes tudás	„A Magyar Honvédség” című tematikai egység ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A kapcsolódó alapvető jogszabályok megismertetése, lényegük megértetése.</p> <p>Annak tudatosítása, hogy szükség esetén a haza védelme minden állampolgár kötelessége.</p> <p>A pályaorientáció segítése a katonák jogainak, feladatainak, kötelességeinek, illetve a katonák illetményrendszerének megismertetése során.</p> <p>A harcképtelenség ismérveinek és annak megismertetése, hogy milyen esetekben illeti meg az elfogott katonát a hadifogoly státusz, a zsoldosok, a kémek és a terroristák jellemző vonásainak megkülönböztetése, a hadifoglyokkal történő bánásmód alapvető szabályainak, a polgári lakosság védelme szabályainak megismertetése.</p> <p>A Nemzetközi Törvényszék feladatának, tevékenysége fontosabb jellemzőinek megismertetése.</p>	
Fejlesztési követelmények	Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - Annak bemutatása, hogy mit jelentett az általános hadkötelezettség a gyakorlatban. - Annak megvitatása, hogy milyen változásokat okozott az általános hadkötelezettség megszüntetése a hadseregben és a társadalomban. - Csoportmunkában tervek elkészítése arról, hogy milyen rendelkezések lépjenek életbe külső fegyveres 	<ul style="list-style-type: none"> - A haza védelmére vonatkozó jogszabályok. - A rendkívüli jogrend felosztása és jellemzői. - A védelmi bizottságok rendeltetése, feladatai. - Az állampolgári kötelezettségek fajtái. - A Magyar Honvédség 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: nemzetközi egyezmények a hadviselés szabályairól; a honvédelemre, hadkötelezettségre vonatkozó</i></p>

<p>támadás esetén.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Azon intézkedések összegyűjtése, amelyeket minősített időszakokban kell meghozni az országban. - A minősített időszakok bemutatása, a Honvédelmi Tanács feladatai minősített időszakokban. - Az Országgyűlés, a köztársasági elnök és a kormány kapcsolata a Magyar Honvédséggel. - Térkép segítségével a területi-helyi honvédelmi igazgatási rendszer bemutatása. - Katasztrófhelyzetben az állampolgári kötelezettségek bemutatása példákon keresztül. - A honvédelmi kötelezettségek tartalmának bemutatása. - Csoportmunkában azon különleges szabályok megvitatása, amelyek a tényleges állományra vonatkoznak. - Annak megvitatása, hogy milyen különbségek vannak a hivatásos és a szerződéses katonák jogviszonya között. - Az önkéntes tartalékos, és a honvéd tisztjelölt jogviszony jellemzői. - Annak megválaszolása, hogy miért felhárító a polgári lakossággal vagy a hadifoglyokkal szembeni erőszak. - A hágai és a genfi egyezmények létrejöttének körülményei, tartalma. - Csoportmunkában annak megvitatása, hogy miért van szükség a harcosok megkülönböztetésére. - Napjaink háborúinak tapasztalatai alapján indokolni a hadifoglyokkal való bánásmód szabályozásának szükségességét. - A XX. század történelméből merített példák segítségével a polgári lakosság védelmének indoklása. - Csoportmunkában példák segítségével bemutatni a meglepő aknák alkalmazásának embertelen következményeit. - Az állománycsoportok értelmezése és a katonai rendfokozatok bemutatása. - Annak megvitatása, hogy a harcban milyen előnyei és hátrányai vannak a 	<p>feladatai.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A hivatásos és szerződéses jogviszony jellemzői. - A honvéd tisztjelölti jogviszony jellemzői. - A hadijog szükségessége, a genfi és a hágai egyezmények létrejöttének körülményei. - A harcos ismérvei, a hadifoglyokkal történő bánásmód szabályai. - A polgári lakosság védelme háború esetén. - A háborús bűncselekmények fogalma, a Nemzetközi Törvényszék tevékenysége. - A katonák általános feladatai. - A katonai rendfokozatok és állománycsoportok. - A katonai napirend. - A Magyar Honvédség ügyeleti szolgálatai. - Az előjáró, az alárendelt, a feljebbvaló, a rangidős fogalma. - A parancs. - A szolgálati érintkezés szabályai. - A katonák járandóságai. 	<p>jogszabályok.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: munkajogi ismeretek, társadalombiztosítás.</i></p>
--	--	---

<p>rendfokozatok láthatóvá tételének.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabályzat szerinti élet és a napirend jelentőségének és funkcióinak bemutatása. - Csoportmunkában összehasonlítani a Nemzeti Közszerződési Egyetem ösztöndíjas hallgatóinak, valamint a Magyar Honvédség Központi Kiképző Bázis katonáinak napirendjét. - Ábra segítségével bemutatni a Magyar Honvédség ügyeleti szolgálatainak rendszerét, feladatait. - Ábra segítségével bemutatni és megvitatni a hadseregben belüli függelmi viszonyokat, a szolgálati előjáró és az alárendelt kapcsolatának lényegét. - Bemutatni, hogy miért van szükség a hadseregben a szolgálati érintkezés szabályozására. - A katonák járandóságainak felsorolása, biztosításuk általános szabályainak bemutatása. 		
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Minősített időszak, Honvédelmi Tanács, rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet, honvédelmi igazgatás, hadkötelezettség, honvédelmi munkakötelezettség, polgári védelmi kötelezettség, tényleges állomány, vezénylés, szolgálati viszony, állománycsoport, hágai és genfi egyezmény, harcos, hadifogoly, zsoldos, kém, terrorista, hadicsel, hitszegés, meglepő akna, háborús bűn, Nemzetközi Törvényszék, szolgálati előjáró, hivatali felettes, szakmai előjáró, kihallgatás, parancskihirdetés, ügyeleti szolgálat, függelmi viszony, járandóság, nőtlen szálló, elhelyezési körlet, élelmezési norma, ruházati alapfelszerelés, illetmény.</p>	

<p>Tematikai egység</p>	<p>Egészségügyi ismeretek</p>	<p>Órakeret 16 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A „Magyarország biztonságpolitikai környezete”, „A Magyar Honvédség” és a „Korunk háborúinak jellemzői” című tematikai egység ismerete.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Alapvető egészségügyi és elsősegély-nyújtási ismeretek elsajátítása, eljárások és a szükséges eszközök használatának gyakorlása. A döntésképesztés fejlesztése a döntéshez szükséges tényezők felismerése, mérlegelése révén. A NATO harctéri egészségügyi ellátás alapelveinek megismertetése.</p>	
<p>Ismeretek/Követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> - A sérültek kimentése. - A baleseti helyszínen végrehajtandó feladatok bemutatása. 		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> az emberi szervezet</p>

<ul style="list-style-type: none"> - A sérültek kimentésének szabályai és sorrendjének meghatározása. - Teendők tömeges balesetek és katasztrófák helyszínén. - Csoportmunkában megvitatni a sérültek osztályozásának eseteit és alapelveit. - Annak megvitatása, hogy az elsősegélynyújtónak milyen szempontokat kell figyelembe vennie tevékenysége megkezdésekor. - A sérültek mozgatásának szempontjai és szabályai, az alkalmazható módszerek. - Csoportmunkában a sérültek egyes fektetési módjainak indoklása, bemutatása. - Annak bemutatása, hogy miért veszélyes az eszméletlen sérült számára, ha nem részesül időben szakszerű elsősegélyben. - Az eszméletlen állapot felismerésének módszerei, az eszméletlenség felismerése. - Az újraélesztés lépései és végrehajtása. - Vérzéscsillapítás, az artériás nyomópontok felismerése. - Az artériás és a vénás vérzés tünetei és ellátása. - A kötözési alapelvek bemutatása. - A csontok és az ízületek lehetséges sérülései, felismerésük és ellátásuk. - Csoportmunkában megvitatni, hogy a történelem során hogyan látták el a sérült katonákat. - A NATO harctéri sérültellátási elvei. - Az elsősegély és a szaksegély tartalma. - Az első orvosi segély (ROLE I) helyszíne és tartalma. - Az első tábori kórházban (ROLE II) elvégzendő beavatkozások. - A civil kórházi vagy katonai kórházi ellátás (ROLE III) feladatai. - A hátszágban található kórház (ROLE IV) feladatai. - A sérültek szállításának módszerei. 	<p>működése, szervrendszerek, elsősegélynyújtás.</p>
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>Szaksegély, első orvosi segély, sebesültgyűjtő fészek, ROLE I, ROLE II, ROLE III, ROLE IV.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanulók</p> <ul style="list-style-type: none"> - megismerik Magyarország honvédelmi rendszerének fontosabb elemeit, azok működését, - tisztában vannak az egyes állampolgár honvédelemmel kapcsolatos kötelezettségeivel, - a honvédelem rendszerének ismeretében megértik és elfogadják, hogy mit jelent napjainkban az egyén szintjén a hazafiság és a hazaszeretet, - tisztában vannak azzal, hogy a honvédelem nem egyenlő a Magyar Honvédséggel, megismerik a Magyar Honvédség helyét és szerepét a honvédelem rendszerében, - a valóságnak megfelelő ismereteket, életszerű tapasztalatokat szereznek a szerződéses, a hivatásos és az önkéntes tartalékos katonák tevékenységéről, életéről, problémáiról és sikereiről, - szert tesznek az általános katonai ismereteken belül olyan gyakorlati ismeretekre, amelyek segítenek fejleszteni az önfegyelmet, a kitartást,
--	--

	<p>és szert tesznek olyan általános katonai műveltségre, amely segíti őket eligazodni a napi történésekben,</p> <ul style="list-style-type: none"> - megismerik a hadijoggal kapcsolatos alapvető tudnivalókat, - megismerik a katasztrófa helyzetben és a tömeges balesetekben szükséges elsősegélynyújtó feladatokat, valamint a katonák harctéri egészségügyi ellátási rendszerét, - képesek a gyakorlatban tanult egészségügyi eljárások szabályos végrehajtására, - képesek a tanult területekről írásban és szóban gondolataikat összefüggően kifejtetni, fogalmak, képek és források felhasználásával összehasonlításokat és elemzéseket készíteni, - a tanult alaki mozgásokat a gyakorlatban szabályosan végrehajtani.
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.14. Pénzügyi és gazdasági kultúra kerettanterve 7-10. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv a 7-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-10. évfolyam számára

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI KULTÚRA I.

7–8. évfolyam

A Gazdasági és pénzügyi kultúra I. tanterv a NAT gazdasági és pénzügyi neveléssel, valamint a kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia fejlesztésével kapcsolatos célkitűzéseinek megvalósítását szolgálja, épít a technika, életvitel és gyakorlat, valamint a történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tanterv vonatkozó részeire. Önálló tanterv, de erősíti a Vállalkozzunk! I. általános iskolai kerettanterv megvalósítását.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra I. két fontos szereplőn keresztül vezet be a gazdaság és pénz világába. Első részében a családok gazdálkodásán, második részében az egész nemzetgazdaság működésén keresztül mutatja meg a piacgazdaság legfontosabb folyamatait.

A családok felelős gazdálkodása nélkül a nemzetgazdaság, az ország sem gyarapodhat, ezért rendkívül fontos, hogy a felnövekvő generáció felkészült legyen saját háztartásának racionális vezetésére. Eppen ezért a tantárgy egyik fő célja a diákok tudatos, felelős családi gazdálkodási készségének támogatása. Ennek keretében meg kell ismertetni az egyéni pénzügyi tervezés alapjait, meg kell alapozni az ésszerű és a fenntarthatóságot is figyelembe vevő vásárlási döntéseket és a megtakarítási és hitelfelvételi döntéseket segítő képességeket. A tantárgy tanítása ki kell hogy alakítsa az önmagáért, jövőjéért felelősséggel tartozó, öngondoskodó magatartást és a mások problémái felé nyitott, támogató hozzáállást.

Fontos célja a tantárgynak, hogy a diák már gyerekstátuszban is ne csak fogyasztó, hanem a családi gazdálkodást értő résztvevője legyen a család közösségének, legyen képes saját zsebpénzét ésszerűen beosztani, felhasználni. Ismerjen meg családi költségvetési sémákat (háztartási naplókat), a költségvetésben legyen képes összegyűjteni a felmerülő kiadásokat, bevételeket, tudjon következtetni a megtakarítási, hiteltörlesztési lehetőségekre, ez alapján váljon képessé a hitelfelvételről való felelős döntésre. Váljon a diákok számára egyértelművé, hogy szoros kapcsolat van a családok rövid és hosszú távú pénzügyi döntései között.

A tantárgy fejlessze a gazdasági, pénzügyi természetű problémák alternatív megoldási lehetőségének tudatosítását. Ismerjen kockázatokat, bizonytalanságokat egy család jövőjében, és ismerjen segítő megoldásokat, válaszokat a felmerülő problémákra.

Meg kell értetni, hogy az egyéni sikerek és a közösség, az ország egészének eredményessége hosszú távon összefüggnek, elválaszthatatlanok.

A nemzetgazdaság működésének bemutatásával ismerje meg a diák annak a piacgazdaságnak, országnak a működését, amiben élünk, értse meg azokat a lehetőségeket és korlátokat, amiket a piacgazdaság nyújt az egyén számára. Értse meg, miért fontos részt venni a termelésben, miért fontos a lelkiismeretes, tervezetten, szervezeten végzett munka, az igazságos elosztás, gondoskodás a gyerekekről, az idősekről, és mi a jelentősége a szolidaritásnak. Értse és ismerje, mi a jólét és a jóllét fogalma, tartalma, különbsége, kapcsolata.

Ismerje fel a szükségletek és korlátok kapcsolatát mind az egyén, mind az országok szintjén.

Értse meg a növekedés fogalmát, feltételeit és korlátait, valamint a hosszú távú felelős gondolkodás, a fenntarthatóság biztosítékait. Értse meg, hogy a túlfogyasztás, az erőforrások túlzott kimerülése milyen hatással van az ország és a saját jövőjére, és mit tehet ő ennek elkerülése érdekében.

Ismerje a piacgazdaság működését, értse a termelés és a fogyasztás, a kereslet-kínálat közötti összefüggéseket. Tudja, hogy mi a verseny, hogyan működnek együtt és miként versenyeznek a gazdaság szereplői. Tanulja meg, hogy lehetséges etikusan versenyezni a gazdasági szférában is.

Lássa át a pénz szerepét a hazai és nemzetközi gazdaságban. Ismerje meg a gazdaság

kulcsszereplőit és a kapcsolatrendszerüket bemutató modellt.

A tantárgy célja, hogy a diák lássa át a külkereskedelem jelentőségét egy olyan külkereskedelemre nyitott országban, mint hazánk, legyen tájékozott Magyarország export- és importcikkeiről.

Értse meg, hogy a piacgazdaságban miért van szükség államra, mi az állam funkciója, és melyek azok a feladatok, amelyeket a piacgazdaság önmagában nem vagy nem kielégítően szabályoz. Ismerje az állami feladatok ellátásához szükséges fontosabb forrásokat, illetve hogy mire költi az állam a befolyt összegeket. Értse meg, miért fontos az adómorál javítása, a korrupció visszaszorítása. Legyen tisztában az államadósság fogalmával és következményeivel.

A tantárgy gazdasági oldalról alapozza meg az egyéni felelősségvállalást, az aktív állampolgári magatartást.

Módszertanilag sok konkrét eset, adatgyűjtés feldolgozásával jutnak a diákok új ismerethez, döntési helyzetbe, ok-okozati összefüggés felismeréséhez. Ezáltal gondolkodási képességük fejlődik, valamint tudatosul bennük, hogy környezetükben számtalan dolognak van gazdasági, pénzügyi vonatkozása. A csoportban, esetjátékokban végzett feladatokkal, vitákkal fejlődik kommunikációs készségük, érvelési technikájuk, és e sajátos terület szakmai szókincsével is gyarapodnak.

A tantárgy hozzájárul a diákok önismeretének gazdagításához.

A családi gazdálkodást bemutató tananyag rész feldolgozását végigkíséri egy tanulságokat tudatosító módszer, a Tippetgyűjtés, amely erősíti a megbeszélte, legfontosabb „tilalomfák” és „ajánlások” megjegyzését.

Az életkori sajátosságokat figyelembe véve egyes részek feldolgozhatóak a diákokkal együtt alkotott „Gazdálkodj tudatosan” társasjátékban, amellyel a gyerekek kreativitása, azonosulása is érvényesülhet.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra tantárgy első része a családok gazdálkodásával foglalkozik. A témával összefüggésben a diákoknak lehetnek tapasztalatai, amelyeket megfontoltan kell bevonni a tananyag feldolgozása során. A gyerekek mindennapjaikban megélik a társadalmi különbségeket, osztályon belül is jelentős szóródás lehet a családok anyagi lehetőségei között. Éppen ezért körültekintően kell eljárni az egyes témák feldolgozásakor. Ne kérjünk az egyes családok gazdálkodásáról adatot, célszerű az általános szinten megragadni a családi költségvetés bevételi és kiadási oldalát. A háztartásstatisztika adatai segítenek az eltérő jövedelmi viszonyok között élők eltérő fogyasztásáról, megtakarítási lehetőségeiről beszélni.

Fontos hangsúlyozni, hogy az anyagi különbségek nem emberi és értékbeli különbségek. A gyerekek még elsősorban fogyasztói és nem előállítói a javaknak. Iskolai munkájuk, közösségi magatartásuk, feladatokban való részvételük mutatja meg és fejleszti képességeiket, értékeiket.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A család is gazdálkodik...	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A családban megélt gazdálkodási tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A saját család gazdasági funkcióinak felismertetése. A szűkösség problémájának, valamint egy átlagos család megélhetéséhez felhasználható erőforrások megismertetése. A családi munkamegosztás jelentőségének és az egymásért végzett munka felelősségének tudatosítása. Információszerzés, -felhasználás fejlesztése: meghatározott szempontból adatok gyűjtése, rendszerezése és abból következtetések levonása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Családból háztartás</i> A család gazdasági funkciói és kapcsolatai: fogyasztás, jövedelemszerzés, vásárlás, termelés, munkavégzés, megtakarítás, befektetés, adózás, adományozás, a munkaerő „újratermelése”, önkéntesség. A szűkösség problémája, a gazdálkodás szükségessége a családban. A háztartás fogalma.</p> <p><i>Erőforrásaink a megélhetéshez</i> Szaktudás, munkavégző képesség, tulajdon, idő...</p> <p><i>Munkavégzés, önkiszolgálás a családban</i> Munkamegosztás, munkaszervezés, gazdálkodói felelősség egymásért.</p>	<p>Egy elképzelt konkrét család gazdálkodásának leírásában a családok gazdasági funkcióinak felismerése, a gyűjtött ismeretek és a saját családi tapasztalatok alapján általánosítás. Ábra, gondolatterkép készítése a családok lehetséges gazdasági kapcsolatairól.</p> <p>Mi van, mi nincs? Családi esettanulmányok alapján megválaszolni: milyen erőforrásokkal rendelkeznek a háztartások a megélhetésükhöz? A gyűjtött ismeretek összegzése.</p> <p>Kérdőív segítségével statisztikai felmérés az osztályban: Ki milyen munkát végez a családban? Ki nem tud dolgozni? Kiről kell gondoskodni? A gyűjtött adatok rendszerezése, a tapasztalatok megbeszélése. Egy család ésszerű munkamegosztása.</p> <p>Tippgyűjtés (tanulságok levonása): minden megbeszéltemához kapcsolódóan a legfontosabb tanulságok plakátszerű megjelenítése.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi munkamegosztás, gazdálkodás.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Család, háztartás, szűkösség, fogyasztás, jövedelemszerzés, jövedelemtermelés, vásárlás, termelés, munkavégzés, megtakarítás, befektetés, adózás, adományozás, gondoskodás, a munkaerő „újratermelése”, önkéntesség, munkavégző képesség, tulajdon, szervezés, munkamegosztás, felelősség.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A családi költségvetés, avagy a háztartások pénztárcája	Órakeret 4 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A diákok családi tapasztalatai. Saját zsebpénzzel való gazdálkodás tapasztalata.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési</p>	<p>A családok legfontosabb bevételeinek és kiadásainak megismertetése. Ismeretek alkalmazása a családi költségvetés valamely formában történő</p>	

céljai	<p>összeállítására és vezetésére.</p> <p>Szemponatok megismerése, amelyekre figyelve csökkenthetők a vásárlás anyagi természetű kockázatai, ezáltal a vásárlói tudatosság erősítése.</p> <p>A tartalék fontosságának megértetése, az összefüggés bemutatása a megtakarítási lehetőség és a hitelfelvétel között.</p> <p>Adatok elemzésével logikus következtetésre jutás, ezáltal a döntéshozó képesség megalapozása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A család bevételei</i> Munkából, tulajdon hasznosításából, a társadalmi juttatásokból származó és egyéb bevételek.</p> <p><i>A család kiadásai</i> Mennyiből lehet megélni? A családi kiadások főbb csoportjai, a fogyasztási szerkezet szerényen és gazdagon.</p> <p><i>Kockázatok a vásárláskor</i> Minőség, ár, jótállás, fogyasztói jogok, felelősség a vásárláskor.</p> <p><i>Nagy értékű vásárlások, hitelek</i> Döntési szempontok, lehetséges pénzügyi források. Az áruhitelek.</p> <p><i>Költségvetési egyensúly</i> Többlet vagy hiány? Van-e lehetőség megtakarításra, vagy többletforrás kell?</p>	<p>Rövid családi esettanulmányok, háztartási naplók alkalmazásával a főbb bevételi források (munkabér, jutalom, bérleti, díj, kamat, társadalmi juttatások, nyeremények, nyugdíj stb.) tudatosítása, rendszerezése.</p> <p>Esettanulmány: Két eltérő jövedelmű család havi kiadásainak összevetése azonos csoportosítás alapján (háztartásstatisztikai adatok feldolgozásával, háztartási naplókkal).</p> <p>Az adatok alapján a kiadási csoportok azonosítása, színes kördiagram készítése, elemzése.</p> <p>A tudatos vásárlói magatartást segítő honlap, kiadvány feldolgozása.</p> <p>(Tanácsadói szerepben: problémákra információkeresés az adott források felhasználásával.)</p> <p>Döntési játék csoportokban: Melyik megoldást választjuk? Mosogatógépet/autót/... vásárol a család. Egyszerűsített költségvetés alapján kell a hitelkínálatból az adott áru vásárlásához szükséges hitelt kiválasztani.</p> <p>A döntések indoklása, megbeszélése.</p> <p>Különböző jövedelmű családok költségvetése alapján a költségvetési egyenleg megállapítása.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gazdasági válságok; családi költségvetés, bevételek, kiadások.</p> <p><i>Matematika:</i> statisztika, viszonyszámok.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Háztartás – családi gazdálkodás. Tudatos vásárlás. Takarékoság.</p>

	Tippgyűjtés (tanulságok levonása).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családi költségvetés, háztartási napló, munkával összefüggő, tulajdonból származó jövedelem, társadalmi juttatás, transzfer, egyéb bevétel, kiadási csoport, folyó kiadás, beruházás, megtakarítás, hitelfelvétel, hiteltörlesztés, költségvetési egyenleg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hitelfelvétel		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Kölcsönzéssel, hitellel, adóssággal kapcsolatos tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak megértése, hogy a hitel lehetőséget teremt egy fontos családi igény kielégítésére, a felelős hitelfelvétellel jobban élhet a család.</p> <p>Egy hitelszerződés aláírásával járó kötelezettségek megismertetése. Olyan okok, kockázatok megismertetése, amelyek a hiteltörlesztés nemfizetéséhez vezethetnek.</p> <p>Példák megismertetése a hiteltörlesztést garantáló biztosítékokra.</p> <p>A nemfizetés lehetséges következményeinek megismertetése.</p> <p>Az ismeretek alkalmazása: javaslattevés az adósságkezelésre.</p> <p>Mindezek alapján annak elősegítése, hogy váljon körültekintővé egy majdani hitelfelvétel mérlegelésében.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Hitelek a családi gazdálkodásban</i> Hiteltípusok.</p> <p><i>Egy hitelszerződés és következményei</i> A szerződő felek, biztosítékok. A devizahitelek sajátosságai.</p> <p><i>A nemfizetéshez vezető okok</i> Váratlan változások a hitelszerződés megkötése után. Családi problémák: betegség, munkanélküliség, gyermekvállalás stb. Külső okok: árfolyamváltozás, kamatváltozás, jövedelemcsökkenés stb.</p> <p><i>A nemfizetés következményei:</i> a KHR-rendszer, adósságspirál, fedezet, jelzálog eladása, kezességvállalás terhei.</p> <p><i>Adósságkezelés</i> Megoldáskeresés: átütemezés, végtörlesztés, szigorú</p>	<p>Gyűjtőmunka: Milyen családi célokat valósítottak meg hitelből a környezetében?</p> <p>Hitelfelvétel ésszerűen: egy megalapozott, számításokkal alátámasztott hitelfelvételi döntés bemutatása.</p> <p>Cél: az egyensúly! – komplex esettanulmány egy család eladósodásáról és az adósságkezelésről.</p> <p>Egy-egy kérdés csoportos feldolgozása:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hogyan került sor a hitel felvételére? (Mire vették fel, megalapozott volt-e? Milyen kockázatok kapcsolódtak a hitelfelvételhez?) 2. Milyen tényezők (okok, körülmények) vezettek a hiteltörlesztés elmaradásához? 3. Milyen következményei 	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi gazdálkodás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> hitel.</p>	

<p>pénzkezelés (amiről még le lehet mondani).</p>	<p>lehetnek a nemfizetésnek (fedezet, kezes, jelzálog, adólista – Központi Hitelinformációs Rendszer – KHR).</p> <p>4. Hogyan lehet helyreállítani az egyensúlyt? Hogyan lehet a terheket csökkenteni? Honnan lehet több pénzhez jutni?</p> <p>A kérdések megválaszolása után közös egyeztetés, értékelés. Tippetgyűjtés (tanulások levonása)</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Adós, hitelező, kezes, zálog, jelzálog, törlesztő részlet, kockázat, nemfizetés, árfolyamváltozás, kamatváltozás, KHR-rendszer, adósságkezelés, végtörlesztés, átütemezés</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Megtakarításból befektetés? Banki kapcsolatok</p>	<p>Órakeret 3 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Családi megtakarítások, befektetések tapasztalatai.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A bankszámlák és bankkártyák használatában rejlő előnyök megismertetése. A megtakarítás és befektetés különbségének megértetése. Kritikai gondolkodás fejlesztése: tudjon a kockázat szempontjából befektetések között különbséget tenni; ismerjen fontosabb befektetési formákat és tudja, hogy milyen élethelyzetben melyiket célszerű választani. A megtakarítási célok és ezek eléréséhez kapcsolható befektetési lehetőségek összefüggésének felismertetése.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Korszerű pénzkezelés</i> A perselytől a bankszámláig. A család banki kapcsolatai és kiadásainak fizetési módjai.</p> <p><i>Elhalasztott vásárlások</i> A megtakarítások céljai és formái.</p> <p><i>Befektetések</i> Szempontok: kockázat, hozam, idő, pénzösszeg, hozzájutás (likviditás). A legismertebb családi befektetések (betét, értékpapír,</p>	<p>Statisztikai felmérés az osztályban: mit tudunk a család banki kapcsolatairól:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hol vezeti a család a bankszámláját? – Mire jó a bankszámla? – Van-e bankkártyája a családnak? – Mire használhatjuk a bankkártyát? <p>A felmérés tapasztalatainak megbeszélése, szükség szerinti kiegészítése.</p> <p>Kidolgozott esettanulmány</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családi gazdálkodás, takarékoság.</p> <p><i>Matematika:</i> alapműveletek, kamatszámítás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> megtakarítások, pénzforgalom,</p>

<p>ingatlan, életbiztosítás) és a kapcsolódó fogalmak (árfolyam, EBKM – egységesített betéti kamatláb mutató).</p>	<p>alapján egy család megtakarítási lehetőségének, céljainak és a megtakarítás szempontjának megbeszélése. A megtakarítás és befektetés kapcsolatának értelmezése. A megbeszélések általánosítása, a befektetési szempontok alapján a leggyakoribb befektetési típusok bemutatása. Kapcsolódó reklámok értékelése. A magyar háztartások megtakarítási adatai: KSH-adatok bemutatása. Az árfolyamváltozás hatása a hozamra – összefüggések felismerése.</p> <p>Tippgyűjtés (tanulságok levonása).</p>	<p>pénzkezelés, pénzügyintézetek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Megtakarítás, bankszámla, bankkártya, átutalás, közüzemi számla, megtakarítási motívum, kockázat, hozam, betét, értékpapír, ingatlan, életbiztosítás, EBKM, árfolyam.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zsebpénz, avagy egy diák gazdasági szerepei</p>		<p>Órakeret 3 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Saját vásárlási, megtakarítási, pénzkezelési élmények. Osztálypénz gyűjtése.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A szűkösség, a fenntarthatóság problémájának megvilágítása. A gazdálkodói magatartás, döntések és adófizetői szerep tudatosságának erősítése. A saját szokások tudatosításával az önismeret fejlesztése. A takarékos és fenntartható vásárlás, fogyasztás formáinak megismertetése során a tudatos magatartás erősítése. A hosszú távú gondolkodás fejlesztése a pénzügyi döntésekben. A kamatos kamat jelentőségének felismertetése a megtakarításokban. A saját segíteni tudás felismertetése, a másokért vállalt felelősség erősítése.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Egy diák lehetséges bevételei</i> Zsebpénz, ajándékok, családi „hasznosságok” (üvegviszaváltás, papírgyűjtés...), munkavégzés stb. <i>A bevételek felhasználása</i></p>	<p>Két gyerek zsebpénzstoriája: Hangya Balázs és Tücsök Bogi hogyan gazdálkodik a pénzzel? Tanulságok megbeszélése. Bevételek, kiadások főbb típusainak felismerése. „Hangyák” és „Tücsök” az osztályban, ki hova tartozik,</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> felelősség másokért, önkéntesség. <i>Matematika:</i> kamatszámítás, kamatos kamat.</p>	

<p>A szűkösség problémája. Vásárlások, célzott megtakarítások (gyűjtök egy....), távoli, bizonytalan célú megtakarítások. Megtakarítás munkával. 72-es szabály.</p> <p><i>Mi is adózunk?</i> Áfa és kamatadó a diákok gazdálkodói szerepében.</p> <p><i>És akinek nincs?</i> Adományaink tettel/pénzzel?</p>	<p>önismeret.</p> <p>Hogyan lehet a vágyakat és a szűkös erőforrásokat összehangolni? Hogyan vásárolunk? Hogyan lehet a vásárlásainkkal is takarékoskodni? A fenntarthatóság elve a vásárlásban, fogyasztásban. Beszélgetés a kérdésekről, próbavásárlás.</p> <p>Közvélemény-kutatás: Mire gyűjtenek a diákok? Adatok feldolgozása és bemutatása. Két eltérő megtakarítási magatartás számszerűsítése hosszú távon. (A kamatos kamat csodája.) Vajon tudunk-e segíteni a rászorulóknak? Beszélgetés az önkéntességről.</p> <p>Tippgyűjtés (tanulságok levonása)</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szűkösség, zsebpénz, takarékoság, körültekintő vásárlás, megtakarítás, kamat, kamatos kamat, 72-es szabály, áfa, kamatadó, adomány, önkéntesség.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Gazdasági kockázatok a családban</p>		<p>Órakeret 2 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Családi problémák megélése (betegség, veszteségek).</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A társadalombiztosítás alapelemeinek, feltételeinek megismertetése, a befizetések és jogosultságok kapcsolatának megértetése. Kritikai gondolkodás fejlesztése: a gazdasági természetű kockázatok felismerése, kezelési technikák megismerése. A hosszú távú gazdálkodói felelősség erősítése önmagáért, családjáért. A saját lehetőségek, erkölcsi kötelesség felismertetése a rászorulóknak segítségével.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Betegség, rokkantság</i> Hogyan és miből gondoskodik a társadalom a betegekről, rokkantakról? Betegállomány, táppénz,</p>	<p>Esettanulmányok és megbeszélésük: Családi történetek. Mit lehet tenni, ha – tartósan beteg lesz az egyik</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> munkanélküliség.</p>	

<p>egészségügyi ellátás rendszere Magyarországon.</p> <p><i>Munkanélküliség</i> Milyen ellátásra, mennyi ideig jogosult egy regisztrált munkanélküli?</p> <p><i>Veszteségek, csapások</i> Károk és kezelésük a háztartásokban (törés, betörés, autókár, károkozás másnak). A biztosítások leggyakoribb típusai a háztartásokban.</p> <p><i>Öngondoskodás, hosszú távú gondolkodás</i> Hogyan lehet csökkenteni a bajokból származó veszteségeket? A tartalék jelentősége.</p> <p><i>Társadalmi szolidaritás</i> Hogyan gondoskodik az állam/a társadalom/egy-egy közösség a rászorultakról? Hogyan tudunk egymásnak segíteni, ha bajba jutunk?</p>	<p>szülő; – munkanélküli lesz az egyik szülő, – elég, beázik, karambolos lett a...</p> <p>Következmények és kezelési lehetőségük. Felkészülés a váratlan helyzetekre. Beszélgetés az esetekről, általánosítás és tanulságok megfogalmazása.</p> <p>„Segítségek a bajban” címmel gondolattérkép, rajz készítése. (Segédletek, amelyek a lehetséges támogatásokat, intézményeket írják le.)</p> <p>Esetjáték-esettanulmány: Kis családokban (csoportokban) eseménykártyák feldolgozása: milyen ötletük van a „családoknak” a kártyákon található problémák megoldására.</p> <p>Mit tehetnek a családok egymásért? A társadalmi felelősség értelmezése a családban. Felmérés az osztályban: hogyan támogatják a családok a rászorulókat?</p> <p>Tippgyűjtés (tanulságok levonása).</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> rászorultság, társadalom-biztosítás, önkéntesség.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Betegállomány, táppénz, egészségügyi ellátás, munkanélküliség, biztosítás (élet-, baleset-, vagyon-, felelősségbiztosítás), öngondoskodás, tartalék, társadalmi szolidaritás, önkéntesség, rászorultság, felelősség, pénzügyi fogyasztóvédelmi intézmény.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A gazdaság – igények és lehetőségek</p>	<p>Órakeret 3 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Saját maga, családja, környezetében élők igényeinek, lehetőségeinek, erőforrásainak ismerete. A földrajzban megismert országok fejlettségi különbségei. A történelemben tanult technikai változások és a szükségletek, valamint kielégítési módjuk megváltozása.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak megértetése és tudatosítása, hogy milyen erőforrások határozzák meg egy ország fejlődési lehetőségeit. A szűkösség fogalmával kapcsolatban annak megértetése, hogy az igények kielégítésének miért vannak prioritásai, miért kellene döntési alternatívák az erőforrások felhasználásban. A fenntarthatóság jelentőségének, felelősségének megértetése mind a társadalom, mind az egyén esetében.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Szegény és gazdag országok, erőforrások</i> A szegénység, ill. gazdagság értelmezése. Egy nemzetgazdaság erőforrásai: földrajzi és társadalmi erőforrások. A fejlettséget meghatározó tényezők (GDP, természeti erőforrások, népesség, szaktudás, termelékenység, hatalmi státusz stb.).</p> <p><i>A szükségletek és a termelés kapcsolata. A szűkösség problémái</i> A termelési tényezői, a termelési folyamat, a termék és szükséglet összefüggése. Szűkösség, döntési alternatívák, gazdálkodás az erőforrásokkal.</p> <p><i>A növekedés korlátai és a fenntarthatóság</i> Az ökológiai lábnyom értelmezése. Fenntarthatóság, felelősség az egyén és az ország és a Föld szintjén.</p>	<p>Választható esettanulmány feldolgozása: Miből élünk?</p> <p>V1. Három ország (köztük Magyarország) gazdaságának elemzése, az erőforrások, fejlettség és fejlődési lehetőségek elemzése (statisztikai adatok, történelmi, természeti, gazdasági körülmények).</p> <p>V2. Esetjáték: szükségletek, termelés, munkamegosztás, társadalomszervezés. Egy lakatlan sziget erőforrásainak és az emberek tudásának, munkavégző képességeinek felhasználásával a túlélés feltételeinek, a jólét lehetőségének megteremtése, megszervezése.</p> <p>Tapasztalatszerzés: Erőforrások és termelési lehetőségek összefüggése csoportos döntési játékban (papír, olló, vonalzó, ceruza, körző felhasználásával egyszerű termelési folyamat megszervezése, piacra termelés, verseny). Tapasztalatok, tanulságok összegzése.</p> <p>Vita: Jólétben vagy jól szeretnék élni? A jólét és jóllét különbségei. Az ökológiai lábnyom. A fenntarthatóság kritériumai.</p> <p>Plakátkészítés: Országok ökológiai lábnyoma.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: egy-egy ország, térség fejlődésének mozgóterülete az újkori történelemben.</i></p> <p><i>Földrajz: az országok és a gazdasági fejlettség alapadatai.</i></p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: termelés, főzés, tervekészítés, technológia, takarékoság, hatékonyság.</i></p> <p><i>Erkölcstan: Fogyasztás és ökológiai lábnyom. Közös jövő, egyéni felelősség.</i></p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetgazdaság, GDP, piac, természeti, társadalmi erőforrás, szaktudás, termelés-szervezés, nagyhatalom, nyersanyag, szegénység, szegény és gazdag ország, szükséglet, termék, termelés, szolgáltatás, szűkösség, döntési alternatíva, a növekedés korlátai, fenntartható fejlődés, ökológiai lábnyom, jólét, jóllét.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A piacgazdaság, amelyben élünk		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A piacgazdaság szereplői a diákok környezetében (termelő, szolgáltató kereskedő vállalkozások, bankok). A pénzről szerzett történelmi, földrajzi ismeretek, saját, családi tapasztalatok (vásárlás, külföldi pénzhasználat).		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kereslet és kínálat egymásra hatásának, a piaci információk jelentőségének megértése a termelési és fogyasztási döntésekben. A rendszerszemlélet, a modellalkotó képesség fejlesztése a gazdaság sokféle szereplője kapcsolati rendszereinek megismertetése során.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A piacgazdaság fogalma, jellemzői.</i> Magántulajdon, piac, verseny. A piacgazdaság kiépítése Magyarországon.</p> <p><i>A piac szerepe a gazdaságban</i> A piac mint a termelés és fogyasztás kapcsolata, információk és döntések a piac segítségével. A verseny előnyei és problémái, versenyetika.</p> <p><i>A pénz fogalma és funkciói</i> A pénz szerepe a gazdaságban. A pénz mint értékmérő eszköz, forgalmi eszköz, felhalmozási eszköz, fizetési eszköz és világpénz.</p> <p><i>Szereplők és kapcsolatok a gazdaságban</i> A vállalatok, háztartások, állam-önkormányzat egyszerűsített kapcsolatrendszer, a piacgazdaság modelljében. Fogyasztási cikkek piaca és erőforrások piaca. Pénzügyi közvetítők. Civil szerveződések.</p>	<p>Döntési játék csoportokban: A piaci mechanizmus működése, pl. egy gyümölcspiacon. Kereskedői szerepben vásárlási és eladási döntéseken keresztül a kereslet és kínálat egymásra hatásának megélése. A tapasztalatok összegzése, általánosítása.</p> <p>Gyűjtőmunka: Verseny a vállalatok között. A diákok környezetében működő vállalkozások versenyének konkrét jelenségei. A verseny előnyeinek és problémáinak, egészségtelen kinövéseinek értékelése.</p> <p>Kiselőadás: Fair trade kereskedelem.</p> <p>Gyűjtőmunka, kiállítás: A pénz története/Fizetőeszközök napjainkban.</p> <p>Vita: Vállaljanak-e szerepet a vállalatok a város/falu életében? Miért vállalnak el civil</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Pénzintézetek. A pénz kialakulása, funkcióváltozása. A piac és verseny szerepe a nemzetgazdaságok fejlődésében a XVIII. és XIX. században.</p> <p><i>Földrajz:</i> A piac működésének alapelvei. Nemzeti és közös valuták, a pénz szerepe, fizetési módok.</p>	

	<p>szervezetek állami feladatokat? Lehet-e önkormányzati vezetőknek a településen saját vállalkozása? Kaphat-e önkormányzati megrendelést?</p> <p>Tapasztalatszerzés modelljátékban: Vállalkozó és háztartás szerepben a diákok az erőforrások, termelés és termék (áru) körforgását, adásvételét élik meg (termelési tényezők piaca, fogyasztási cikkek piaca, erőforrások-termelés összefüggése). A tapasztalatok és a piacgazdaság modelljének összevetése.</p> <p>Látogatás vagy vendégfogadás: Pénzügyi közvetítők (pl. bank)/civiliek az iskola környezetében. Mi a szerepük a gazdaság működésében?</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Piacgazdaság, magántulajdon, piac, termelési tényezők piaca, fogyasztási cikkek piaca, nemzetgazdaság, termelés, fogyasztás, vállalkozás, becsületes kereskedelem, piaci verseny, versenytárs, monopolhelyzet, versenyetika, állam, önkormányzat, civil szervezet, árupénz, pénz, pénzfunkció, pénzforma, euró, infláció, hitel, adó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világpiaci kapcsolatok – határon innen és túl		Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Importcikkek a fogyasztásunkban. Valuták, valutaváltás, árfolyam ismerete. Magyar termékek külföldön. Külföldi termékek hazánkban.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A külkereskedelem jelentőségének, szerepének, nyitottságunk, érzékenységünk megértetése a világpiaci változásokra. Az árfolyamváltozás kettős hatásának, összefüggésének megértetése a külkereskedelemmel. A helyi termékek jelentőségének tudatosítása a fenntarthatósággal összefüggésben. A kritikai gondolkodás fejlesztése előnyök és hátrányok, érvek és ellenérvek összevetése során.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>A magyar és a külföldi termékek fogyasztásunkban</i> A magyar gazdaság és a világpiaci összefüggése, a nemzetközi	Gyűjtőmunka: Helyi, hazai és külföldi termékek a környék boltjaiban. A nemzetközi munkamegosztás	<i>Földrajz:</i> Külkereskedelem. Nemzeti és közös valuták, valutaváltás,	

<p>munkamegosztás jelentősége. Multinacionális vállalatok.</p> <p><i>Külkereskedelmünk szerkezete, partnereink</i></p> <p>Magyarország külkereskedelmi partnerei az EU-ban és az EU-n kívül.</p> <p>A külkereskedelem összetétele, jelentősége. A nyitott gazdaság értelmezése.</p> <p><i>Pénz a nemzetközi piacon</i></p> <p>Valuta, deviza fogalma, árfolyama. Az euró.</p>	<p>előnyei és problémái. (Helyi termelés, lokalitás, fenntarthatóság összefüggése.)</p> <p>Szituációs játék: A helyi gazdák szövetsége helyben előállított terméket szeretne eladni a boltban. Milyen érvek szólnak mellette, ellene?</p> <p>Statisztikai adatok Magyarország külkereskedelmének szerkezetéről, irányáról, méretéről – diagramkészítés, értelmezés.</p> <p>Szerepjáték – szerepkártyák: Különböző gazdasági szereplők hogyan élik meg a devizaárfolyamok változását? A változások hatása az export, import alakulására.</p> <p>Vita: Magyarország EU-tagságának előnyei, hátrányai.</p>	<p>árfolyamok. A magyar gazdaság szerkezete, külkapcsolatai.</p> <p><i>Matematika:</i> diagramok, táblázatok, grafikonok – adatleolvasás, készítés, értelmezés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világpiac, export, import, fenntarthatóság, helyi termék, multinacionális vállalat, külkereskedelem, külkereskedelem szerkezete, nyitott gazdaság, valuta, deviza, valutaváltás, árfolyam, euró.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Miért van szükség az államra?</p>		<p>Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az állam kialakulása, az állam változó szerepe. Adófajták, a diák, illetve családja tagjainak adófizetése.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az állami szerepvállalás okainak, az állam feladatainak megértetése. A tudatos és felelős magatartás erősítése: annak megértetése, hogy miért kell adózni, miért fontos az államnak és az adózó állampolgárnak az adómorál javítása, a feketegazdaság és a korrupció visszaszorítása. Az összefüggés felismertetése a túlköltekezés és eladósodás között. Az ésszerű gazdálkodás és takarékoság jelentőségének megértetése az ország egészére vonatkoztatva is.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>A piaci működés ellentmondásai</i> Környezetszennyezés, a verseny problémái, monopóliumok, közjavak, válság, szegénység, esélykülönbségek a társadalomban.</p>	<p>Aktuális országos vagy helyi hírek gyűjtése a környezetszennyezés, a szegénység, a társadalmi problémák témaköréből.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az állam kialakulása, az állam szerepének változása.</p>	

<p><i>Az állami szerepvállalás és ennek költségei</i> Rendfenntartás (rendőrség, honvédelem), egészségügy, oktatás, kultúra, közjavak, állami intézmények, nyugdíjrendszer működtetése, szociális kiadások.</p> <p><i>Miből költ az állam?</i> Állami bevételek: Néhány fontosabb adó (személyi és vállalati jövedelemadó, a bér közterhei, forgalmi adó, és a fogyasztási adó), vámok, illetékek, privatizáció, kölcsönök.</p> <p><i>Az adófizetők kötelessége, felelőssége és joga</i> A tudatos és felelős állampolgár.</p> <p><i>Eladósodott állam, eladósodott ország</i> A kiadási többlet és az államadóság összefüggése. Az egy főre jutó államadósság. A takarékoság és kiadáscsökkentés kényszere és nehézségei.</p>	<p>Vita: Ki oldja meg a piac, a környezetszennyezés, a szegénység, az esélykülönbségek problémáit? Mi a feladata e gondok enyhítése érdekében az államnak, az önkormányzatnak?</p> <p>Szerepjáték: Vita egy helyi önkormányzat költségvetéséről. A szűkösség problémája, teendők rangsorának felállítása különböző képviselői szerepek, érdekek ütköztetése során.</p> <p>Vita: Miért fontos az államnak és az állampolgárnak a feketegazdaság és a korrupció visszaszorítása?</p> <p>Egyszerűsített számítási feladatok: Hogyan számítják ki: – egy termék áfáját? – egy foglalkoztatott jövedelemadóját? – egy vállalkozás nyereségadóját?</p> <p>„Mit tennénk, ha...” döntési játék: Milyen választ adna a nemzetgazdasági miniszter? Eseménykártyák: visszaesés van a világgazdaságban, a forint leértékelődött az euróhoz képest, infláció alakult ki, nőtt a munkanélküliség stb.</p> <p>Adatelemzés: Statisztikai adatok a magyar államadósság alakulásáról.</p>	<p><i>Földrajz:</i> nemzetközi szervezetek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egy tevékenységhez kapcsolódó költségek.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> Az emberiség globális problémái. Egyenlőtlenségek és igazságosság a társadalomban, szolidaritás.</p> <p><i>Matematika:</i> százalékszámítás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Környezetszennyezés, szegénység, a verseny problémái, monopólium, közjavak, válság, adó, adózás, személyi és vállalati jövedelemadó, bér közterhei, forgalmi adó, fogyasztási adó, vám, illeték, privatizáció, kölcsön, államadóság, GDP-arányos államadóság, honvédelem, rendőrség, kormányzati intézmény, oktatás, kultúra, egészségügy, költségvetés, bevétel, kiadás, deficit, költségcsökkentés, feketegazdaság, korrupció.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egy ország polgára – az egyén gazdasági szerepe		Órakeret 1 óra
Előzetes tudás	Történelemformáló hősök és az átlagember szerepe, felelőssége különböző korokban a hétköznapokban és nagy eseményekben. Saját gazdasági szerepeinek tapasztalatai. Diákönkormányzatban szerzett tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját gazdasági szerepek tudatosítása. A felelős magatartás erősítése az egyén, a társadalom és az állam kölcsönös felelősségének, egymásrautaltságának, a jogok és kötelezettségek összhangjának megértése során.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Szerepeink a gazdaságban</i> Az egyén mint <ul style="list-style-type: none"> – fogyasztó, – munkavállaló, – adófizető, – megtakarító, – hitelfelvevő, – adományozó, segítő, – önkéntes, – vállalkozó, – választópolgár. 	Gyűjtőmunka aktuális cikkekből: Gazdasági szerepek, társadalmi szerepvállalás a hétköznapi ember és néhány híresség életében.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Az egyén szerepe a történelemben. Állampolgári alapismeretek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyén, társadalom, állam, választópolgár, civil kezdeményezés, jog, kötelesség, felelősség.		

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	<p>A tanuló érti a szűkösség fogalmát és szerepét a család és egy ország gazdálkodásában.</p> <p>Modellszerűen átlátja a családok gazdasági funkcióit és kapcsolatait a többi gazdasági szereplővel. Tisztában van azzal, hogy a gazdasági célok több úton is elérhetők, képes az alternatív megoldások mérlegelésére.</p> <p>Tájékozott a háztartások legfontosabb erőforrásairól, bevételeiről, kiadási csoportjairól, képes egyszerű családi költségvetés összeállítására és vezetésére. Fel tud sorolni a tudatos vásárlást, a fenntarthatóságot biztosító szempontokat.</p> <p>Érti a családi költségvetés, a megtakarítás és hitelfelvétel összefüggését, egymásra hatását.</p> <p>Ismeri a hitelfelvétellel járó kockázatok főbb típusait, a nemfizetés következményeit és a pénzügyi zavarok kezelésének néhány lehetőségét.</p> <p>Ismeri a jellemző befektetési típusokat és az ezek közti választás főbb szempontjait.</p> <p>Tisztában van saját gazdasági szerepével, ismeri saját gazdálkodási attitűdjét, képes saját céljaival összefüggő rövid és hosszabb távú pénzügyi tervezésre.</p> <p>Ismer gazdasági természetű kockázatokat a családok életében, tud javaslatot tenni ezek negatív hatásának csökkentésére, elkerülésére.</p> <p>Érti a családok és saját szerepét a rászorultak támogatásában, a társadalmi</p>
--	---

felelősségvállalásban, az önkéntes feladatok végzésében.
Képes a gazdálkodással kapcsolatos főbb alapelvek tanács formájában történő megfogalmazására, az elvek gyakorlati képviselésére.
Érti a piacgazdaság működésének alapelveit, legfontosabb szereplőinek kapcsolatrendszerét.
Ismer történelmi, földrajzi, társadalmi okokat, amelyek egy-egy ország szegénységét, gazdagságát eredményezik.
Alapvető ismeretei vannak a piac fogalmáról, szerepéről, működéséről.
Érti a verseny fogalmát, látja annak előnyeit, árnyoldalait, megértette, hogy miért fontos a versenytika, és ő is tehet az etikus versenyért.
Ismeri a pénz fogalmát, legfontosabb funkcióit, nemzetközi formáit.
Átlátja, hogy a legfontosabb gazdasági szereplők: a vállalatok, a háztartások, az állam és az önkormányzatok, a pénzügyi közvetítők, a civil szerveződések között milyen kapcsolatok alakultak ki, hogyan működik a gazdaság.
Megértette, hogy fogyasztásunkban szerepet játszanak a hazai és a külföldről származó termékek. Konkrét példákat tud mondani, hogy miért szükséges egy-egy terméket külföldről behozni, megértette, hogy miért és mennyiben segíti a gazdaság fejlődését, ha hazai, helyi terméket vásárolunk.
Tudja az export és az import fogalmát, ismeri külkereskedelmünk alapvető szerkezeti felépítését.
Tisztában van azzal, hogy szükség van az államra, fel tudja sorolni az állam feladatait, hogy mire kell az államnak pénzt költenie. Megértette az adózás jelentőségét, ismeri a főbb adónemeket. Érti, hogy miért hátrányos a társadalom számára a feketegazdaság.
Érti, hogy mit jelent az ország eladósodottsága, melyek ennek gyakorlati következményei.
Tisztában van azzal, hogy az egyéni sikerek és a közösség, az ország egészének jóléte hosszú távon összefüggnek, egymástól elválaszthatatlanok.

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI KULTÚRA II.

9–10. évfolyam

A Gazdasági és pénzügyi kultúra II. tanterv a NAT gazdasági és pénzügyi neveléssel, valamint a kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia fejlesztésével kapcsolatos célkitűzéseinek megvalósítását szolgálja, épít a Technika, életvitel és gyakorlat, valamint a Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek tanterv vonatkozó részeire. Önálló tanterv, de erősíti a Vállalkozzunk! II. választható kerettanterv megvalósítását.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra II. tantárgy célja, hogy az általános műveltség szintjén megjelenő gazdálkodási és pénzügyi ismereteket és a kapcsolódó sajátos kompetenciákat fejlessze, ezek segítségével járuljon hozzá a tanulók személyiségének fejlődéséhez és aktív, tudatos, felkészült állampolgárrá válásukhoz. A gazdaság és pénz világának ismerete nélkülözhetetlen a tanulók sikeres társadalmi, gazdasági szerepvállalásához, felnőtt életük eredményességét biztosító gazdasági jellegű döntések meghozatalához, a változó környezethez való alkalmazkodási készségük formálásához, korunk súlyos problémáira választ kereső felelős magatartásukhoz.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra II. c. tantárgy jelenlvé tartalma és gazdag módszertana közvetlenül szolgálja a középiskolai nevelés általános célját: a társadalmi, gazdasági, technikai változások követésére, ahhoz adaptív módon alkalmazkodó cselekvésre képes, az élethosszig tartó tanulásra nyitott, művelt, igényes, jogkövető állampolgárrá nevelést.

A tantárgy tartalma hozzájárul a NAT kiemelt fejlesztési területek nevelési céljainak megvalósításához: szemléletében érvényesíti és sajátos eszközeivel támogatja azokat. Tudatosítja, hogy értékteremtő munka nélkül nincs jólét, és valamennyi társadalmi tevékenységnek feltétele a gazdaság kiegyensúlyozott működése.

A tantárgy tudatosan képviseli az etikus gazdasági gondolkodás, magatartás és döntések normáját. A gazdasági kultúra értékeinek megmutatásával hozzájárul a tágabb értelemben vett nemzeti kultúra megbecsüléséhez. Széleskörűen fejleszti az aktív állampolgári magatartást, támogatja annak felismerését, hogy az egyéni sikerek és a közösség, az ország egészének eredményessége hosszú távon összefüggnek, elválaszthatatlanok.

A gazdasági szerepek, a szerepekből adódó érdekkülönbségek és ezek egyeztetésének megismerésén, gyakorlásán keresztül hozzájárul az önismeret és társas kultúra fejlesztéséhez is. Gazdasági oldalról alapozza meg a családi életre nevelést, a felelős háztartási döntések meghozatalát, a hosszú távú gondolkodást és gondoskodást. Megmutatja a gazdasági szerepekben rejlő társadalmi szolidaritás és önkéntesség mintáit, gyakorlási lehetőségeit.

Tudatosítja az erőforrások szűkösségének problémáját és ezzel összefüggésben a gazdasági döntések fenntarthatósággal és környezettudatossággal való kapcsolatát, támogatja az értéktudatos, felelős gazdálkodói magatartás képviselését.

A tantárgy tárgykörébe tartozó felnőtt szerepek segítségével hozzájárul a pályaorientáció gazdagításához, közvetlen segítséget nyújt a munkapiacra lépéshez, alkalmazott módszereivel (döntési játékok) biztosítja a hierarchiában történő munkavégzés, a vezetői, együttműködési készség és versengő magatartás megélését, problémáinak kezelését.

A tantárgy számtalan lehetőséget kínál a médiatudatosságra neveléshez, hiszen hosszú távon a gazdasági szereplők csak helyesen értékelt információk birtokában hozhatnak eredményes döntéseket, akár fogyasztóként, vállalkozóként, befektetőként, állami tisztviselőként stb. teszik ezeket. A változó gazdasági környezetben való eligazodáshoz nélkülözhetetlenek a hagyományos és modern médiumok információforrásként való kezelése, kritikai értékelése.

A tantárgy jelenlvése az ismeretek közvetlen alkalmazási lehetőségét kínálja, életszerűségével erősíti a spontán tanulási motivációt. Alkalmazott eszközei segítik a

megismerés, tanulás aktív formáit: projektek alkalmazását, modellek alkotását, döntési helyzetekből történő tanulást, a változásokhoz igazodó adaptív magatartás gyakorlását. Vitákban, szerepek megélésén keresztül differenciált megközelítést, értékelést, érvelést fejleszt. A gazdasági és pénzügyi kultúra tárgykörébe tartozó problémák természetükből adódóan a divergens problémamegoldás módszerét igénylik, a döntések megalapozásához gyakran alkalmazzák, és ezzel fejlesztik a diákok matematikai eszköztárát.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra II. c. tantárgy gyakorlatias szemlélete sokoldalúan és integratív módon járul hozzá a NAT-ban meghatározott kulcskompetenciák fejlesztéséhez. A tantárgy ismeretkörei, az alkalmazásukhoz szükséges készségek, képességek és attitűdök egységet alkotnak.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra II. mindenek előtt a kezdeményezőképeség, vállalkozói kompetencia fejlesztését támogatja, hiszen a gazdasági szereplők alapvető közege a piac, amely folyamatos változásaival serkenti az újításra való beállítódást, a kockázatvállalást, az erőforrások felkutatását, alternatív felhasználását, célok kitűzését, a megvalósítás tervezését és a végrehajtás megszervezését, értékelését. A tantárgy alkalmazott módszerei (döntési szituációk, szerepjátékok stb.) a diákok számára a kompetencia közvetlen alkalmazási lehetőségét is megteremtik.

A tantárgy gazdasági oldalról alapozza meg a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztését, hozzájárul a társadalmi-gazdasági folyamatok, változások megértéséhez, a személyes szerepvállalás tudatosításához, argumentumokkal támasztja alá a közjót szolgáló döntéseket.

A Gazdasági és pénzügyi kultúra c. tantárgy tanítása egyrészt integráló szerepet tölt be az általános iskola különböző tantárgyaiban szerzett részismeretek rendszerezése, kibővítése és magasabb szintre emelése terén, másrészt lehetőséget teremt olyan magatartásformák gyakorlására, amelyek a jelenben való eligazodáshoz nélkülözhetetlenek.

Erősíti és kibővíti a technika, életvitel és gyakorlat, valamint a földrajz e tárgykörbe tartozó ismereteit, nagyobb összefüggésekben és mélységben mutatja be a gazdaság működésének egészét. Részletesen elemzi az egyes gazdasági szereplők (háztartások, vállalatok, állam, pénzügyi közvetítők) gazdaságban betöltött szerepét, erőforrásokkal való gazdálkodását, döntéseik motivációját, a szereplők egymásra hatását, döntéseik összefüggésrendszerét. Mindezekkel hozzájárul a diákok ésszerű gazdálkodási képességének kialakulásához, az értékteremtő munka jelentőségének felismeréséhez, az erőforrásokkal, pénzzel való egyéni/háztartási és társadalmi szintű felelős gazdálkodáshoz, a gazdálkodás pénzügyi, elszámolási (költség, haszon) összefüggéseinek megismeréséhez, az öngondoskodás mibenlétének, a jövőről való felelős gondolkodás alternatíváinak megismeréséhez.

Tevékenykedtető módszereket alkalmaz: a szereplők konkrét problémáiból kiinduló döntésekre koncentrál, a konkrét esetekben megmutatva az általános összefüggéseket. Alkalmazza a modellben történő gondolkodást. Bővíti a szakmai szókincset: részben a megértés (passzív szókincs), részben az aktív alkalmazás szintjén.

Gazdasági folyamatok, összefüggések megjelenítéséhez, elemzéséhez, döntések alátámasztásához alkalmazza a matematika eszköztárát (kamat, kamatos kamat, függvények, grafikonok, viszonyszámok, ráták), a digitális technikát, az internetet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bevezetés a piactudományba	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A döntések mérlegelésének képessége, előnyök-hátrányok felismerése, a modellben történő gondolkodás képessége. A történelemben megismert különböző gazdasági, elosztási rendszerek.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak felismertetése, hogy mindenkinek szembe kell néznie a szűkösség problémájával és a folytonos döntések meghozatala kényszerével, azaz a gazdálkodás mibenlétének tudatosítása. A döntésképeség fejlesztése a nyert haszon – feláldozott haszon fogalmának alkalmazásával.</p> <p>Különböző elosztási rendszerek megismerésével, értékelésével az emberiség által a múltban és jelenben alkalmazott gazdasági rendszerek azonosítása, a jelenbeli piacgazdaság sajátosságainak megismertetése. Az absztrakciós és modellalkotási képesség fejlesztése: a piac modelljének megalkotásával változások elemzése a piacon; a gazdaság bonyolult, szövevényes kapcsolatrendszerének összefoglalása a főbb szereplők és kapcsolatuk egyszerűsített modelljével. A saját sokoldalú gazdasági szerep tudatosításával az önismeret fejlesztése.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Mit jelent gazdálkodni</i> A gazdálkodás mint a közgazdaságtan alapproblémájának megoldása, alapfogalmak, a helyes gazdasági döntés kritériuma.</p> <p><i>Az áruk és a pénz világában élünk</i> Elosztási rendszerek, a piacgazdaság sajátosságai, alapfogalmi. A piaci mechanizmus működése.</p> <p><i>Szereplők és kapcsolatok a piacgazdaságban</i> Egy diák gazdasági szerepei, a piacgazdaság modelljét alkotó szereplők és kapcsolatrendszerük.</p>	<p>Konkrét döntések elemzése a nyert haszon, feláldozott haszon szempontjából.</p> <p>A sokféle ismert erőforrás közgazdaságtudományi rendszerezése, a tudományos gondolkodás eszközeinek tudatosítása.</p> <p>Esetjáték: a szűkösség modellezése alapján elosztási típusok kitalálása (egyenlőségi elvre épülő, központi, hagyományokon nyugvó, erőszakon alapuló, piaci alapokon nyugvó elosztás). Saját vélemény megfogalmazása az egyes elosztási típusok előnyének és hátrányának értékelésekor.</p> <p>Modellalkotás mint a megismerés eszközének alkalmazása (piac, piacgazdaság modelljének megalkotása).</p> <p>Összefüggések, törvényszerűségek megállapítása a piac modelljében. A marketing piaci szerepének felismerése.</p> <p>A piaci mechanizmus (kereslet és kínálat egymásra hatásának) alkalmazása egy döntési játék segítségével.</p> <p>A homo economicus jelentésének felismerése.</p>	<p><i>Földrajz:</i> természeti erőforrások, társadalmi erőforrások, a piac működése.</p> <p><i>Fizika, kémia:</i> modellek mint a megismerés eszközei.</p> <p><i>Etika:</i> döntéseink hatása másokra, gazdagok, szegények, adomány.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző gazdasági rendszerek, a piacgazdaság.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Döntés, gazdálkodás, szükséglet, termék, szolgáltatás, erőforrás/termelési tényező, szükségesség, jövedelem (munkabér, kamat, profit, bérleti díj, osztalék, járadék), termelő, fogyasztó, elosztási rendszer, piac, piacgazdaság, kereslet, kínálat, ár, piaci mechanizmus, háztartás, állam, külföld, pénzügyi közvetítő.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A mindenható pénz		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Árupénzek a korábbi történelmi korszakokban. Valuták, az euró ismerete, valutaváltás tapasztalata. Infláció a történelemben. Társadalmi, gazdasági változások hatásának árnyalt megközelítése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pénzről szerzett korábbi ismeretek rendszerezése, a változások mozgatórugóinak, a mai pénz lényegének, funkcióinak megértetése. A különböző valutákról szerzett tapasztalatok rendszerezése fogalmi szinten. A devizapiaci változásoknak az árfolyamra és a szereplők döntéseire, saját életére gyakorolt hatásának felismertetése. A tapasztalatok rendszerezése az infláció mértékével, kiváltó okaival összefüggésben. Az infláció gazdasági szereplőkre gyakorolt hatásának egyre önállóbb értékelése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A kaori kagylótól a bankkártyáig</i> Pénzkorszakok a történelemben. A modern pénz lényege, a pénz- és banktörténet összefüggése.</p> <p><i>A pénz szerepe és funkciói</i></p> <p><i>Ahány ország, annyi bankjegy</i> Valuták, devizák és árfolyamok. Az euró mint az EU közös pénze.</p> <p><i>Az infláció fogalma, mérése, okai, hatásának értékelése</i></p>	<p>A pénzről szerzett korábbi ismeretek történelmi és logikai rendszerezése (tanár által adott szempontok alapján kiselőadás, vagy forrásfeldolgozás módszerével csoportban végzett munkával).</p> <p>A mindennapi pénzhasználatban rejlő pénzfunkciók tudatosítása, rendszerezése konkrét esetekből kiindulva (a konkrétban az általános megjelenése).</p> <p>A valuta és deviza eltérő fogalmának gyakorlati jelentősége, a devizapiaci mozgások, a le- és felértékelődés hatásának elemzése konkrét gazdasági szerepekben. A hatások számításokkal történő alátámasztása. Internetes tájékozódás az aktuális devizapiaci információkról, az euró árfolyamáról.</p>	<p><i>Földrajz:</i> nemzeti és közös valuták, valutaváltás, árfolyamok; az EU és országcsoportjai.</p> <p><i>Matematika:</i> valutaváltással kapcsolatos számítási feladatok.</p> <p><i>Etika:</i> egy esemény ellentmondásos hatásai.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző pénzformák, példák hiperinflációs időszakokra.</p>	

	Az infláció hatásának, következményeinek differenciált értékelése (konkrét esetekben).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Árúpenz, munkamegosztás, aranypenz korszaka, pénzhelyettesítő, bankjegy, váltópenz, modern pénz, jegybank, pénzteremtés, készpénz, számlapénz, pénzfunkció (csereeszköz, elszámolási eszköz, fizetési eszköz, felhalmozási eszköz), nemzetközi pénz, valuta, deviza, euró, devizapiac, árfolyam, spekuláció, infláció, inflációs ráta, hiperinfláció, keresleti infláció, költséginfláció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A háztartások		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A családi gazdálkodás fogalmának ismerete, saját tapasztalatok mozgósításának képessége.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A család és háztartás fogalmának megkülönböztetése, a bevételek és kiadások háztartás-statisztikai rendszerezése.</p> <p>Annak tudatosítása, hogy a költségvetés-készítés eszköze az erőforrásokkal való tudatos gazdálkodásnak, az ésszerű döntéshozatalnak.</p> <p>A tudatos fogyasztói magatartás erősítése: a fenntarthatóság értelmezései és döntésekben történő megjelenítése a háztartás vásárlói és fogyasztói szokásaiban, pénzügyi tervezésében.</p> <p>A kapcsolat felismertetése a rövid és hosszú távú bevételek és kiadások között, ezzel összefüggésben a megtakarítás és a hitelfelvétel értelmezése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Bevételek-kiadások</i> Munkavégzéshez kapcsolódó, tulajdonból származó jövedelmek, társadalmi transferek, egyéb jövedelmek. A folyó kiadások csoportjai, beruházások.</p> <p><i>Hitelek-megtakarítások</i> A hitelfelvétel oka, célja, költségei. A megtakarítások motívumai, szempontjai. A pénzügyi közvetítők szerepe a megtakarítások és hitelfelvétel összefüggésében.</p> <p><i>Fizetési technikák</i> A bankszámlák előnyei, típusai, a fizetési forgalom fajtái.</p>	<p>Aktuális magyar háztartás-statisztikai adatok alapján fogalmak és tapasztalatok rendszerezése, összevetése.</p> <p>Háztartási költségvetési sémák segítségével „modellcsaládok” esetének feldolgozása csoportban, a tapasztalatok megosztása és megvitatása. (Különböző gazdasági helyzetű, eltérő jövedelmű családok modellezése alapján a szegénység, gazdagság, rászorultság, szolidaritás értelmezése.)</p> <p>A „modellcsaládok” életében generált változások segítségével a hitelfelvétel és a megtakarítás, valamint a befektetés</p>	<p><i>Földrajz:</i> fogyasztási szokások változása, okok, következmények.</p> <p><i>Matematika:</i> kamatszámítás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a háztartás mint gazdasági formáció.</p>	

	szempontjainak, feltételeinek, kockázatának egyszerű megközelítése, elemzése. Kamatszámítás alapján betéti megtakarítások értékelése. Kérdőíves felmérés segítségével a tanulók családi fizetési szokásainak, bankhasználatának bemutatása, a felmerülő fogalmak értelmezése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Költségvetés, munkajövedelem, társadalmi juttatás, méltányosság, adomány, jövedelem-újraelosztás, megtakarítás, öngondoskodás, hozam, biztonság, kamat, kamatláb, kamatos kamat, EBKM, hitelszerződés, THM, hitelfajta, készpénzkimélő fizetés, bankszámla, folyószámla, megtakarítási számla, hitelszámla, átutalás, csoportos beszedési megbízás, internetbank.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vállalatok	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Korábbi vállalatlátogatás tapasztalatai, a nemzetgazdasági ágak termelői. Vállalatok a piactudomány modelljében, illetve az iskola környezetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A termelés és szükségletek kölcsönhatását, összefüggését, jólétünk alapját biztosító vállalatok lényegének megértetése. A folyamatosan változó környezet, a vállalati innováció és kockázat összefüggésének belátása. A vállalkozó és az alkalmazott közötti lényeges különbségek tudatosításán keresztül az önismeret fejlesztése. Annak felismertetése, hogy a gazdasági szereplők megtakarításainak és a vállalatok forrásigényének sikeres összekapcsolását egy jól működő pénzügyi közvetítőrendszer biztosítja. Annak felismertetése, hogy az idegen forrás bevonásának követelménye a jövedelmezően felhasznált hitel. A kritikai gondolkodás, az elemzőképesség fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Pénz vagy tőke?</i> Az üzleti vállalkozások jelentősége, lényegi jellemzői. A vállalat mint befektetés. <i>A garázscégtől a multinacionális nagyvállalatig</i> A vállalkozások saját és idegen forrásai. A megtakarítások és a vállalatok tőkeigénye. A pénzügyi közvetítők. A vállalkozási formák és lényeges	A vállalatok mint a nemzetgazdaság alappillérei. (Honnan származik, amit fogyasztunk?) A vállalkozó személyének és az üzleti vállalkozás jellemzőinek elemzése, szűkebb, tágabb környezetének modellezése egy konkrét, a tanulók által ismert vállalkozáson keresztül. A „környezeti” változások és a lehetséges vállalati „válaszok”	<i>Földrajz:</i> magyar termékek, termelők, hungarikumok, transznacionális vállalatok, működő és pénztőke. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> fogyasztóvédelem.

<p>különbségeik.</p> <p><i>A vállalkozások piaci helyzete és a verseny</i></p> <p>Versenyhelyzet, oligopóliumok, monopóliumok.</p> <p>Versenyszabályozás Magyarországon.</p>	<p>csoportokban történő megvitatása.</p> <p>Külső források bevonásának szimulálása különböző vállalati helyzetekben, a döntési motívumok mérlegelése.</p> <p>A korlátolt és korlátlan felelősség, valamint az egyetemleges felelősség megértésén keresztül a leggyakoribb vállalkozási formák közötti különbségek megértése, a megismertek alkalmazása vállalkozások esetében.</p> <p>A piacformák és a vállalatok helyzetének összefüggése néhány ismert vállalkozás helyzetében.</p> <p>A verseny előnyeinek és ellentmondásainak összegyűjtése, megvitatása.</p> <p>Esettanulmány: egy versenyhivatali döntés értelmezése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vásárlói igény, profit, kockázatvállalás, termelési tényező, folyó kiadás, beruházás, versenytárs, szállító, vevő, állam/önkormányzat, egyéb partner, nemzetgazdaság, kultúra, hagyomány, technikai környezet, természeti környezet, világgazdaság, információ, saját forrás, idegen forrás, pénzügyi közvetítő, korlátlan és korlátolt felelősség, egyetemleges felelősség, jogi személy, bt., kkt., kft., rt., egyéni vállalkozás.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Az állam</p>	<p>Órakeret 6 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az állam történelmileg megismert funkciói. Az állam és az önkormányzatok mindennapjainkban.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak megértetése, hogy milyen gazdasági, társadalmi problémák kényszerítették ki az állam aktív szerepvállalását a gazdaságban.</p> <p>Annak felismertetése, hogy az állam gazdasági szerepét jól tükrözi az államháztartás, illetve költségvetés bevételi és kiadási oldala.</p> <p>Párhuzam felismertetése a háztartások felelős gazdálkodása és az állam gazdálkodása között.</p> <p>Annak beláttatása, hogy közös a felelősség és érdek a jól gazdálkodó állam működésének elérésében, ennek révén a felelősségtudat erősítése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az állam mint gazdasági szereplő</i> Az állam fogalma, feladatkörei napjainkban. Az államháztartás.</p> <p><i>Az állam pénztárcája</i> Bevételek, adók. Kiadások: vásárlások, transferek. Az állami eladósodás problémái.</p> <p><i>Hogyan és miért adózunk?</i> Az adók szerepe, fajtái. A fiskális politika. A potyautas magatartás problémái.</p>	<p>Saját életünkben megélt példákon keresztül az állam/önkormányzat fogalmának és szerepének tisztázása.</p> <p>Vita: kell-e állam az életünkben, a gazdaságban? (Érvek gyűjtése egy disputához.)</p> <p>Az állam bevételeinek és kiadásaink mérlegszerű bemutatása.</p> <p>Egy helyi önkormányzat költségvetési tárgyalásán keresztül a bevételek, kiadások tartalmának, egyensúlyba hozásának dilemmáját megtapasztalni (szituációs játék vagy látogatás).</p> <p>Milyen adó fizetésében veszünk részt? – gyűjtés, tudatosítás, számolás, elemzés. Néhány adófajta példáján keresztül a gazdaságpolitikai lehetőségek érzékelése. Kötelességek és jogok kapcsolata az adófizetés és a felhasználás ellenőrzésében.</p>	<p><i>Földrajz:</i> eladósodás a világban.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> adózás, az adórendszer.</p> <p><i>Etika:</i> egyén és közösség egymásrautaltsága, az egyén felelőssége.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az állampolgári felelősség.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Állam, monopólium, externália, közjavak, stabilizáció, újraelosztás, tőkeallokáció, államháztartás, költségvetés, költségvetési politika, adó, állami vásárlás, transzfer, deficit, kincstárjegy, államkötvény, szja, áfa, tao, jövedéki adó, helyi adó, szociális hozzájárulási adó, adómorál, állampolgári felelősség.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A pénzpiac mindenkit összeköt	Órakeret 8 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Bankok a történelemben, a családok életében, környezetünkben. A pénzpiacok, a tőzsde nemzetközi szerepe.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak megértetése, hogy a gazdaság szereplőinek megtakarításait és forrásigényét a pénzügyi közvetítők hozzák összhangba. A modern bankrendszer főbb szereplőinek, a piacgazdaságban betöltött feladatainak megismertetése, a jegybanki függetlenség jelentőségének megértetése. Annak megértetése, hogy valamennyiünknek közvetlenül vagy közvetve köze van az értékpapírok és a tőkepiac, a tőzsde világához, amelyek a gazdasági vérkeringés nélkülözhetetlen eszközei.</p>	

	Átfogó kép kialakítása a pénzügyi közvetítés főbb szereplőiről, a háztartásokkal való lehetséges kapcsolatukról. A spekuláció gazdasági szerepének megértetése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Bankrendszer a mai gazdaságban</i> A bankrendszer fogalma, alaptípusai. A jegybank és a kereskedelmi bankok feladatai.</p> <p><i>A tőkepiac és termékei</i> A tőkepiac fogalma, részvények, kötvények. A tőzsde szerepe és működése.</p> <p><i>A pénzügyi közvetítők</i> A banki és nem banki pénzügyi közvetítők (intézményi befektetők, egyéb közvetítők: faktorházak, lízingcégek). A PSZÁF.</p>	<p>Megtakarítók és forrásigénylők a gazdaságban – szituációs játék (célja a pénzügyi közvetítés megismerése, szükségességének belátása).</p> <p>Internetes feladat: a jegybank és a kereskedelmi bankok feladatainak összegyűjtése, majd elemzése.</p> <p>Részvénykibocsátás, egy vállalkozás esettanulmánya. Egy aktuális kötvénykibocsátás gazdasági háttere. A chicagói tőzsde születése és a tőzsde fogalma. Gyűjtőmunka, kiselőadás a BÉT-ről.</p> <p>A háztartások kapcsolata a pénzügyi közvetítők világával (befektetési alapok, nyugdíjpénztárak, biztosítók, lízingcégek).</p>	<p><i>Földrajz:</i> a monetáris világ intézményei.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi megtakarítások lehetséges formái, pénzügyintézetek.</p> <p><i>Etika:</i> egyén és közösség egymásrautaltsága, az egyén felelőssége.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> pénzügyintézetek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egy- és kétszintű bankrendszer, jegybank, kereskedelmi bank, monetáris politika, alapkamat, árstabilitás, likviditás, betéti és hitelügylet, értékpapír, hitelviszony, részesedési viszony, részvény, vagyonhányad, osztalék, szavazati jog, kötvény, árfolyam, befektetési jegyek, biztosító, befektetési alap, tőzsde, brókerház, lízingcég, kockázat, hozam, PSZÁF.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életpályánk pénzügyi döntései	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A családok pénzügyi döntései, gazdálkodási tapasztalatai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak beláttatása, hogy születésünktől halálunkig áthatják életünket a pénzügyi döntések, ezért fontos tisztában lenni a tipikus döntésekkel, információforrásokkal és a lehetséges segítő intézményekkel.</p> <p>Az előrelátás, mérlegelés, alternatívákban gondolkodás fejlesztése (saját pénzügyi elképzelések, tervek).</p> <p>Az információszerzés és -felhasználás önállóságának növelése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Életpályaszakaszok és ezek pénzügyi összefüggései</i> Mikor és milyen döntések várnak ránk?</p> <p><i>Információforrások és intézmények a háztartás gazdálkodásának szolgáltatóiban</i> Bankok, biztosítók, nyugdíjpénztárak tőzsde, PSZÁF, civil szervezetek honlapjai, a fogyasztóvédelem intézményei.</p>	<p>Csoportmunka: egy-egy életkori szakaszban milyen pénzügyi döntések várnak rád? A gyűjtött anyag prezentálása, kiegészítése, megbeszélése.</p> <p>Intézménylátogatás/vendég a felvilágosítás szolgálatában (fogyasztóvédelem).</p> <p>Esettanulmányok a fogyasztóvédelem témaköréből. Célzott internetes tájékozódás különböző problémás helyzetek tisztázása céljából. A megoldások megbeszélése.</p> <p>Tájékoztató, felvilágosító kiadványok feldolgozása (MNB, banki ismertető...). </p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> A családok gazdálkodása. Fogyasztóvédelem.</p> <p><i>Etika:</i> felelősség saját jövőnkért.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Pénzügyi tervezés, megtakarítási számla, számlanyitás, bankkártya, diákhitel, rendszeres jövedelem, hitel (fogyasztási, lakással kapcsolatos), biztosítás, öngondoskodás, nyugdíj-előtakarékosság, ügyfélszolgálat, kalkulátor, PSZÁF, fogyasztóvédelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bankszámláink – bankkártyáink	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Bankszámlatípusok, ezek családi használata, bankkártyákkal és egyéb fizetőkártyákkal kapcsolatos tapasztalatok, ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a családi gazdálkodás, a fizetési szokások hogyan függenek össze a bankválasztással és a bankszámlacsomaggal, az igényelt szolgáltatásokkal, a bankkártya típusának kiválasztásával. A kritikai gondolkodás fejlesztése banki kínálatok összehasonlítása során. A biztonsági szabályok és jelentőségük megértetése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Bankszámlanyitás</i> A várható használat és a megfelelő kínálat (banki számlacsomag, költségek) összehangba hozása. A döntés főbb lépései.</p> <p><i>Mire használjuk a bankszámlánkat?</i></p>	<p>Látogatás egy bankfiókban (összegyűjtött előzetes kérdésekkel, egy számlanyitás esettanulmánya).</p> <p>Tájékozódás a lakókörnyezet banki szolgáltatásairól, bankszámlacsomagokról.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a családi pénzkezelés.</p> <p><i>Informatika:</i> adatvédelem.</p>

<p>A készpénzfelvétel, átutalás, csoportos beszedés, bankszámlakivonat tartalma.</p> <p><i>E-banking</i> Telefon és internet a kényelem szolgáltatában. Technika és biztonság.</p> <p><i>Fizetés kártyával</i> Bankkártyák és egyéb kártyák (típusok, előnyök, költségek).</p>	<p>Egy bankszámlaszervződés tartalma (ürlapkitöltés konkrét helyzetre értelmezve).</p> <p>Egy bankszámlakivonat elemzése (pénzügyi partnerek, átutalások, inkasszók, költségek). Kapcsolat a munkáltatóval és a közüzemi szolgáltatókkal.</p> <p>Intelmek, avagy teendők a biztonságos bank- és kártyahasználathoz (gyűjtés, rendszerezés, „kiadványszerkesztés”).</p> <p>A kártyatípusok rendszerezése (pl. miniprojekt keretében).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Bankszámla, számlacsomag, szerződés, aláírásminta, ügyfél-azonosító, számlaszám, számlavezetési díj, kondíciós lista, tranzakciós díj, számlakivonat, pénzforgalom, átutalás, inkasszó, bankkártya, ATM, POS-terminál, betéti kártya, hitelkártya, terheléses kártya, üzleti vállalkozás kártyái, kiegészítő szerződés, e-banking, telefonos ügyintézés, SMS-szolgáltatás, biztonság, PIN-kód.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Az előre hozott vásárlások – háztartások hitelfelvétele</p>		<p>Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Hitelfajták. Az eladósodás problémái környezetünkben. Kamatszámítás.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hitelezési folyamat sajátos szereplőinek, fogalmainak megértetése. Felkészítés a tárgyilagos és felelős hitelfelvétele; számításokkal tudja alátámasztani egy hitelfelvétel megalapozottságát. Egy aláírt hitelszerződés felelősségének, az abból adódó kötelezettségek megértetése. A nem fizető adósokkal kapcsolatos szankciók, az adósságrendezés alapfogalmainak megismertetése.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Hitelkínálat – hitelfajták</i> Milyen családi/egyéni célt milyen hitellel lehet finanszírozni?</p> <p><i>Hitelkockázatok</i> Kamatváltozás, devizaárfolyam-változás, jövedelemcsökkenés (munkanélküliség, betegség, halál).</p> <p><i>Hitelbiztosítékok</i></p>	<p>Hiteltermékek rendszerezése a felhasználási cél, a lehetséges összeg, a futamidő és a hitelfeltételek (biztosítékok, kamat) szerint. Az alternatív megoldások elemzése.</p> <p>A hitelfelvételekről hozott döntés általános algoritmusának közös létrehozása. Kiemelve: a lehetséges kockázatok elemzése,</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a családi pénzkezelés.</p> <p><i>Földrajz:</i> eladósodás.</p>	

<p>Jelzálog, zálog, kezesség.</p> <p><i>Hitelekhez kapcsolódó pénzügyi számítások</i></p> <p><i>Az eladósodás és problémái</i></p> <p>Késedelmes fizetés, nem fizetés. Etikai és jogi következmények, KHR-lista. Adósságkezelés.</p>	<p>ezek kezelése (esetmegbeszélés alapján stratégiaalkotás, -értékelés).</p> <p>Egy egyszerű hitelszerződés elemzése. (Kapcsolódó fogalmak értelmezése: adós, hitelező, kezes, jogok, kötelezettségek, THM, törlesztőrészlet, fizetési késedelem stb.)</p> <p>Kidolgozott egyszerű számítási feladaton keresztül a hiteltörlesztési módok fajtáinak bemutatása, az eltérések elemzése az adós különböző pénzügyi helyzete szerint. (Előnyök, hátrányok megállapítása.)</p> <p>Esettanulmányok az eladósodás és kezelésének témaköréből.</p> <p>Kiselőadás a diákhitel-konstrukciók által nyújtott lehetőségekről.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Folyószámlahitel, áruhitel, lakáshitel, gépjárműhitel, jelzáloghitel, hitel, kölcsön, zálog, jelzálog, kezesség, THM, kamat, törlesztőrészlet, futamidő, hiteltörlesztési mód (tőketörlesztés, kamat), egyösszegű, lineáris, annuitásos törlesztés, KHR, adósságspirál, teherbíró képesség, adósságrendezés.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A háztartások befektetései		Órakeret 4 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A takarékoság egyéni, családi céljai, fajtái, lehetséges megoldásai. Értékpapírok.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tartalék jelentőségének beláttatása a bizonytalan jövőben. Megtakarítási formák megismertetése a megtakarítási összeg, kockázat, likviditás, hozam, futamidő függvényében, a kapcsolódó fogalmak megértetése. Saját kockázattűrő képességének felismertetése. Döntések alátámasztása (pl. tudjon befektetéseket egyszerű számításokkal alátámasztani).</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Megtakarításból befektetés</i> Milyen családi/egyéni cél megvalósítását milyen megtakarítással lehet</p>	<p>Háztartások lehetséges befektetéseinek rendszerezése a befektetés formája, a lehetséges összeg, a futamidő, a hozam, a</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a családi</p>	

<p>előkészíteni?</p> <p><i>Egyes befektetési típusok</i> Betét típusú befektetések és értékelésük. Az értékpapír-befektetések (részvény, kötvény, kockázat, intézményei). Egyéb befektetések. Befektetésvédelem.</p> <p><i>Befektetésekhez kapcsolódó pénzügyi számítások</i> A pénz időértéke, jelen- és jövőérték-számítás.</p>	<p>kockázat szerint. Az alternatív megoldások elemzése. A kockázatmegosztás stratégiája.</p> <p>A bankok által kínált betéttípusú befektetések fajtái és kamatozása (különbségek elemzése számítási feladatok segítségével). Az értékpapír típusú befektetések hozamának és kockázatának elemzése. A tőzsdézés lehetséges stratégiái és a kapcsolódó kockázatok, költségek elemzése. A tőzsdejáték mint a befektetés egy módjának virtuális megélése. (Bekapcsolódás az évente meghirdetett tőzsdejátékok valamelyikébe.) A kockázattűrő képesség mint az önismeretünk része. Internetes tájékozódás a betét- és a befektetésvédelemről: OBA, BEVA, állampapír-befektetések biztonsága.</p> <p>Egyszerű számítási feladaton keresztül a befektetések értékelése a jelenérték és jövőérték segítségével. Egyszerű Cash flow készítése. Esettanulmányok a nem pénzügyi befektetésekről és a befektetési csalásokról.</p>	<p>pénzkezelés.</p> <p><i>Földrajz:</i> tőkepiac.</p> <p><i>Matematika:</i> sorozatok, kamatos kamat.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kockázat, hozam, likviditás, diverzifikálás, pénzügyi, nem pénzügyi befektetés, műkincspiac, látra szóló betét, határidős betét, kamatos kamat, sávós kamatozás, EBKM, OBA, állampapír, árfolyamkockázat, visszafizetési kockázat, befektetési szolgáltató, BEVA, a pénz időértéke, jelenérték, jövőérték, diszkontálás, nettó jelenérték, megtérülési ráta.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Az öngondoskodás egyéb formái</p>	<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Biztosítások a háztartásokban. Nyugdíjasok, betegek ellátása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A biztosítások szerepének megértetése a családok, egyének bizonytalan jövőjében. Tájékoztatottság kialakítása a magyar nyugdíjrendszerről és a nyugdíjcélú előtakarékosági formákról. A felelős, hosszú távú gondolkodás erősítése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Biztosítások</i> A biztosítások lényege: veszélyközösség, kockázatfelosztás, kármegosztás. A biztosítók mint kockázatokkal kereskedő vállalkozások.</p> <p><i>Élet- és nem életbiztosítások</i> Egészség-, szakmai felelősségbiztosítás, utas-, lakás-, vagyonbiztosítás, életbiztosítások.</p> <p><i>Nyugdíjas évek</i> Állami nyugdíjrendszer. Gondoskodás az állami nyugdíj kiegészítéséről.</p>	<p>Statisztikai gyűjtőmunka a családok által kötött biztosításokról.</p> <p>Mit tartalmaz a biztosítási szerződés? Egy konkrét szerződés elemzésével a kapcsolódó fogalmak tisztázása.</p> <p>Az életbiztosítások mint befektetési célú biztosítások elemzése.</p> <p>A biztosítóválasztás algoritmusának összeállítása a védendő terület alapján.</p> <p>Kiselőadás a magyar nyugdíjrendszerről.</p> <p>Lehetséges stratégiák az állami nyugdíj kiegészítésére: ötletgyűjtés, néhány forma értékelése, köztük a NYESZ és az önkéntes nyugdíjpénztári befizetés.</p> <p>Internetes tájékozódás egy önkéntes nyugdíjpénztár honlapjáról.</p>	<p><i>Matematika:</i> valószínűség-számítás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kockázat, veszélyközösség, kockázatmegosztás, kármegosztás, biztosítási szerződés, kockázatelbírálás, biztosítási esemény, díjfizetés, értékkövetés, felelősségbiztosítás, befektetési egységhez kötött életbiztosítás, nyugdíj, életjáradék, társadalombiztosítás, felosztó-kirovó rendszer, szolgálati idő, önkéntes nyugdíjpénztár, tőkefedezeti elv, hozam, költség, NYESZ, adókedvezmény.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló ismeri a szűkösségből adódó gazdálkodási, döntési kényszert és értelmezni tudja saját életében és különböző gazdasági helyzetekben a nyert haszon, feláldozott haszon tartalmát.</p> <p>Érti a nemzetgazdaság szereplőinek (háztartások, vállalatok, állam, pénzügyi közvetítők) sajátos feladatait és kapcsolatrendszerüket, fel tudja sorolni saját gazdasági szerepeit.</p> <p>Konkrét helyzetben és általánosítva is értelmezni tudja a piac tényezőinek egymásra hatását és a piaci mechanizmus szerepét a gazdasági döntésekben. Tisztában van a gazdasági döntések etikai vonatkozásával.</p> <p>Ismeri a főbb pénztörténeti korszakokat, érti a mai modern pénz lényegét, formáit és funkcióit.</p>
--	---

Le tudja vezetni az árfolyamváltozás hatását a jövedelmezőségre, következtetni tud a gazdasági szereplők helyzetének változására. Ismeri és differenciáltan értékelni tudja az infláció gazdasági hatását. Fel tudja sorolni a háztartások bevétel típusait és a folyó kiadások főbb csoportjait, példákat tud mondani háztartási beruházásokra. Érvelni tud a családi költségvetés készítése és hosszú távú egyensúlyban tartása mellett. Példákkal tudja bizonyítani, hogy érti a fenntarthatóság megvalósítását a háztartások és saját vásárlási, fogyasztási, pénzügyi tevékenységében. Ismeri a lakosság korszerű, készpénz nélküli fizetési technikáit. Tisztában van azzal, hogy jólétünk a vállalatok termelésén, innovációs és kockázatvállaló készségén nyugszik. Ismer vállalatokat, vállalkozókat, össze tudja hasonlítani a vállalkozói és alkalmazotti személyiségjegyeket. Érti a leggyakoribb vállalkozási formák lényegi különbségeit. Meg tudja magyarázni, miért van szükség a pénzügyi közvetítőkre a gazdaságban, illetve a vállalatok működésében. Ismer különböző piaci versenyhelyzeteket, ezek előnyeit, problémáit és a versenyszabályozást. Össze tudja foglalni, miért vált szükségessé az állam gazdasági szerepvállalása, ismeri főbb feladatait és azok hatását. Tisztában van azzal, hogy adóbefizetések nélkül az állam nem tudja megvalósítani feladatait, ami kölcsönös felelősséget jelent az állampolgárok és az állam számára. Átlátja a pénzügyi közvetítés nemzetgazdasági szerepét, ismeri főbb intézményeit és ezek feladatát. Érti, hogy mikor kerülhet sor részvény, illetve kötvény kibocsátására. Ismeri a tőzsde gazdasági szerepét és a legegyszerűbb tőzsdei ügyleteket. Fel tudja sorolni, hogy életpályája egyes szakaszaiban várhatóan milyen pénzügyi döntések várnak rá, tudja, hogy tájékozódásához milyen intézmények és internetes platformok állnak rendelkezésére. Ismeri a fogyasztóvédelem fontos területeit. A családi gazdálkodással, a fizetési szokásokkal összefüggésben a bankok kínálatából bankot, bankszámlacsomagot és bankkártyát tud választani. Tisztában van az információbiztonság jelentőségével, technikáival. Fel tudja sorolni a felelős hitelfelvétel legfontosabb szabályait, össze tudja hasonlítani azonos célú hitelkínálatokat. Tisztában van az adós hitelszerződésből adódó kötelezettségeivel, a nemfizetés várható következményeivel. Ismer adósságkezelő stratégiákat. Érti a megtakarítás és a hosszú távú pénzügyi tervezés összefüggését, vannak alternatív ötletei a különböző pénzügyi helyzetben kínálkozó pénzügyi és pénzpiacon kívüli befektetésekre. Tisztában van a kockázatokkal és ezek reális értékelésével. Ismeri a befektetőket védő intézményeket. Érti a jövő bizonytalanságainak negatív hatását csökkentő biztosítások fontosabb jellemzőit, fajtáit, ismeri a befektetéssel kombinált biztosítást. Ismeri a magyar nyugdíjrendszer lényegét, tud javaslatot tenni a nyugdíjkiegészítés módjaira.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.15. Vállalkozzunk! kerettanterv 7–10. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv a 7-8. évfolyam számára
- Kerettanterv a 9-10. évfolyam számára

VÁLLALKOZZUNK! I.

7–8. évfolyam

A tantárgy elsősorban a NAT-ban meghatározott „Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia” fejlesztését szolgálja, illeszkedik a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretkör „Pénzügyi és gazdasági kultúra” témájához, azon belül is a „Vállalkozói alapismeretek” részterülethez. A Gazdasági és pénzügyi kultúra I. választható tantervvel együtt alkalmazva átfogóbb ismeretek átadását és szélesebb körű kompetenciafejlesztést tesz lehetővé, de önálló tanterv.

A Vállalkozzunk! I. tantárgy¹ célja, hogy a diákok betekintést nyerjenek a vállalkozások működésébe, hogy ne csak fogyasztóként, hanem potenciális vállalkozóként, munkavállalóként gondolják át, ismerjék meg a gazdaság e fontos szereplőjének tevékenységét. Ismerjék meg a vállalkozók áldozatos, kockázatos és leleményes munkáját, becsüljék a tisztességes, felelős vállalkozói magatartást.

Értsék meg, hogy a vállalkozások nélkül nem működik a piacgazdaság, a többi gazdasági szereplő az általuk előállított javakon osztozik, azokból részesül. A vállalkozások munkáján, termékein, szolgáltatásain nyugszik az egész nemzetgazdaság (ország), végső soron pedig az emberek jóléte. Legyenek tisztában azzal, hogy minden társadalmi szervezet gazdálkodik.

Ismerjenek meg vállalkozókat, akik személyén, példáján és munkáján keresztül jobban megértik a vállalkozói magatartást, a vállalkozások lényegét, célját, szűkebb és tágabb környezetének kapcsolatrendszerét. Tudják, hogy a vállalkozások környezetében fontos szereplők vannak és ezek folytonosan hatnak a vállalkozásokra.

Tudjanak különbséget tenni egyéni vállalkozás és társas vállalkozás között, értsek a korlátlan és korlátolt felelősség különbségét.

Ismerjenek újításokat a vállalkozásokban: új terméket, új technológiát, új szervezési eljárást stb. Ezen keresztül értsek meg, hogy a vállalkozások sikerének fontos tényezője a nyitottság, innováció. Lássák a kapcsolatot a vevői igények és a vállalkozás termékei, szolgáltatásai között.

Gyakorlati példán keresztül tapasztalják meg, hogy a vállalkozások hosszú távú sikerének záloga, ha felelősen, a fenntarthatóságot is figyelembe véve működnek.

A Vállalkozzunk I. tantárgy célja, hogy a vállalkozások működésének megismertetésével gazdag terepet biztosítsunk a diákok sokoldalú kompetenciafejlesztésének, de mindenekelőtt a kezdeményezőképeségnek és a vállalkozói kompetenciának. Vegyenek részt üzleti ötletek gyűjtésében, ezek értékelésében, az ötlet vevői fogadtatásának felmérésében.

Egyszerű termék előállításán keresztül ismerjék meg a termelés, technológia műveletekre bontható sorrendjét, valamint ezek végrehajtását. Gyakorolják a tervezés, erőforrásgyűjtés, szervezés, munkamegosztás, ellenőrzés feladatait. Vegyenek részt a termék előállítási költségének megállapításában, valamint az adóvonzatok figyelembe vételével az eladási ár meghatározásában.

Közösen tervezzék meg a termék eladását és csomagolását, vegyenek részt a potenciális vevők figyelmének felkeltésében (reklámkészítésben), tájékoztatásában, valamint az értékesítésben.

Vegyenek részt az erőforrások, az elkészült termékek nyilvántartásában, az eladásból származó bevétel vezetésében.

A különböző szituációkban, szerepekben kommunikációs eszköztáruk (szókincsük,

---

¹ A Vállalkozzunk! II. tantárgy a 9-10. évfolyamon választható.

kifejezőképességük) írásban és szóban is gyarapodják.

Mindezekkel a tantárgy járuljon hozzá a diákok önismeretének, pályaorientációjának gazdagításához.

A *-gal jelzett témakörök feldolgozhatók diákvállalkozás keretében is. Ez esetben a sorrenden és az óraarányokon szükség szerint módosítani lehet. A vállalat alapítás pontos menetét a diákvállalkozások háttértámogatását végző alapítvány segédletei, eljárásrendje és dokumentumai határozhatják meg.

A diákvállalkozásokban gyakorolják a vállalat alapítást, tőkegyűjtést, tervezést, a gazdálkodást (pénzzel, más erőforrásokkal), megtanulják a szervezést, döntéseik végrehajtást, a vevői igények felmérését, tiszteletét, alkalmazzák a marketing eszközeit, a pénzügyi, számviteli, adózási szabályokat. A tanév/projekt végén felszámolják a vállalatot, mérleget, eredmény-kimutatást, beszámolót is készítenek.

A diákvállalkozások működésében való részvétel, mint minden megélt, közvetlen tapasztalat, sokszoros erővel fejleszt. Önállóságra, felelős döntésekre, a kockázat mérlegelésére tanítja a résztvevő diákokat. Megtanulnak együttműködni, alkalmazkodni, érvelni, vitatkozni, tárgyalni, érdekeiket érvényesíteni, alá-fölérendeltségi viszonyban dolgozni. Az alkotás öröme önbizalmat ad, a sikerek, kudarcok feldolgozása önismeretre is tanít. A megélt szerepek pályaválasztásukat befolyásolják, megalapozottabbá teszik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vállalkozások világa		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A tanulók saját környezetében élő vállalkozók, vállalkozások ismerete. A történelemben megismert magyar vállalkozók, híres gyáralapítók.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Konkrét vállalkozásokban a vállalkozások általános jellemzőinek felismerése, a kockázat értelmezése a vállalkozások életében. A szükséglet, az értékteremtő munka és a nyereség összefüggésének, a vállalkozások összetársadalmi jelentőségének megértése. Az önismeret erősítése a vállalkozói tulajdonságokkal összefüggésben. Nem nyereségorientált szervezetek megismerése és gazdálkodásuk megértése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Mi a vállalkozás? Ki a vállalkozó?</i> Az üzleti vállalkozás fogalmát meghatározó tényezők (termelés–szükségletek, nyereség, kockázat, piac és összefüggésük). A vállalkozások szerepe a piacgazdaságban. A vállalkozó mint a termelési tényezők szervezője.</p> <p><i>A vállalkozások csoportosítása</i> tulajdonforma, jellemző tevékenység, vállalkozási forma, méret alapján.</p>	<p>A diákok által ismert vállalkozásokban az üzleti vállalkozások jellemzőinek, szerepének bemutatása. Ajánlott: vállalkozó mrghívása vagy vállalkozó meglátogatása alapján.</p> <p>Méltán híres vállalkozók bemutatása a magyar történelemben, valamint az iskola mai környezetében (kiselőadások/riport készítése meghatározott szempontok alapján).</p> <p>Vállalkozói tulajdonságok</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a XIX. és XX. század magyar vállalkozói, gyáralapítói; vállalkozási ismeretek.</p> <p><i>Földrajz:</i> a termelés tényezői.</p>	

<p><i>Nonprofit szervezetek</i> mi célból és miből működnek a nem üzleti vállalkozások?</p>	<p>gyűjtése. A tulajdonságok alapján a vállalkozó ábrázolása, a képek megbeszélése. Milyen vállalkozó lennék? –önismereti teszt kitöltése.</p> <p>Statisztikai adatok bemutatása a magyarországi vállalkozásokról (www.ksh.hu/gazdasági szervezetek). A megismert vállalkozások elhelyezése a csoportokban.</p> <p>Mikor, melyiket? Példákon keresztül az egyéni, illetve társas vállalkozások választásának indoklása.</p> <p>Beszélgetés: Miből tartja fenn magát az iskola, a sportegyesület, az iskolai alapítvány?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vállalkozás, piac, szükséglet, termelés, termék, szolgáltatás, erőforrás/termelési tényező, nyereség, kockázat, önállóság, nyitottság, szervezőképesség, kockázatvállaló készség, kitartás, céltudatosság, rugalmasság, szaktudás, magántulajdon, állami tulajdon, szövetkezet, gazdasági ágak, kis-, közepes és nagyvállalat, egyéni, társas vállalkozás, alapítvány, civil szervezet.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A vállalkozások szűkebb, tágabb környezete*</p>	<p>Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanulók saját környezetében működő vállalkozásokban megélt változások. A gazdasági verseny tapasztalatai. Monopolhelyzet. Találmányok, technikai újítások.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Konkrét vállalkozások piacán a vevők, a beszállítók és a versenytársak azonosítása. Az állam és az önkormányzatok vállalkozásokra gyakorolt hatásának megértése. A vállalkozások tágabb környezetéből érkező hatások és a vállalkozások alkalmazkodása, döntései közötti összefüggések megismerése. Meghatározott szempont szerinti információgyűjtés, rendszerezés, bemutatás.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Szereplők a vállalkozás szűkebb környezetében</i> A vállalkozás beszállítói és vevői.</p>	<p>Egy, a diákok által ismert vállalkozás (pl. iskolai büfé) piacán a vevők és beszállítók,</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: gazdasági</i></p>

<p>Versenyársak a vállalkozás piacán. Az állam/önkormányzat, a természeti környezet és a civilek a vállalkozások életében.</p> <p><i>A vállalkozások tágabb környezete</i></p> <p>A nemzetgazdaság, a világgazdaság, a természeti környezet, a technikai fejlődés, a kultúra és a hagyományok hatása a vállalkozások életére, döntéseire.</p>	<p>valamint a verseny, versenytársak bemutatása. Hogyan és miért szabályozza, befolyásolja az állam/önkormányzat a vállalkozás tevékenységét? (Előírások, engedélyek, adók.)</p> <p>Vitakérdések: Miért szed adót az önkormányzat a vállalkozásoktól? Kell-e szabályozni a vállalkozások alapítását? Milyen engedélyek kellenek egy iskolai büfé megnyitásához?</p> <p>Gyűjtőmunka és bemutatása: „Újítások a vállalkozásokban”. A vállalkozási innováció szükségességének bizonyítása.</p> <p>Mit tehetünk, ha ... játék: A vizsgált vállalkozás környezetéből érkező hírekre, eseményekre milyen választ adnánk, ha mi lennénk a vállalkozók?</p>	<p>válságok.</p> <p><i>Földrajz:</i> nemzetgazdaságok sajátosságai a világgazdaságban.</p> <p><i>Fizika:</i> találmányok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vállalkozás, piac, vevői igény, szállító, versenytárs, monopolhelyzet, állami szabályozás, hatósági engedély, adó, nemzetgazdaság (infláció, foglalkoztatottság, munkanélküliség, növekedés), technikai újítás, innováció, hagyomány, szokás, divat, világgazdaság (válság, energia-áremelkedés), alkalmazkodás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az ötlettől a megvalósításig*		Órakeres 10 óra
Előzetes tudás	Szükségletek és kielégítésük termékekkel, szolgáltatásokkal. Újítás, ötlet és az ötlet megvalósítása (osztályprogram, iskolai rendezvény).		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kritikai gondolkodás, elemzőképesség fejlesztése: részvétel vállalkozói ötletgenerálásban, az ötletek megvalósításának reális értékelése. A fenntarthatóság értelmezése, érvényesítése egy adott termék előállítására és fogyasztására folyamatában.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Mire vállalkozunk? Mivel lehet pénzt keresni? Vevői	A diákok által megismert vállalkozásokban az alapítás	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> termelés,	

<p>igények felismerése, felkeltése. A vállalkozói ötletek születése.</p> <p><i>A megvalósítás első lépése: milyen erőforrásaink vannak?</i> A termelés személyi és tárgyi tényezőinek felmérése.</p> <p><i>A termelés tervezése, megvalósítása</i> A technológiai folyamat lépései a termék, szolgáltatás létrehozására. Anyagszükséglet, eszközigeny, munkafázisok, minőségellenőrzés megtervezése.</p> <p><i>Termékfelelősség</i> A fenntarthatóság és a fogyasztóvédelem értelmezése a termelés és fogyasztás folyamatában.</p> <p><i>Erőforrások a termelés megvalósításához</i> Saját és idegen források.</p>	<p>ötletének, egy újítás történetének elemzése az újfajta szükséglet és a vállalkozás „válaszának” egybevetésével.</p> <p>Mire vállalkozhatnánk? Ötletgyűjtés: teljesen új ötlet, mások ötletének átvétele, átformálása.</p> <p>Szűrés az ötletek közül: Milyen erőforrásokat tudunk mozgósítani a megvalósításhoz? Van-e elég szaktudásunk, tőkénk, lesznek-e vevőink, tudunk-e jobbak lenni a versenytársaknál, meg tudjuk-e szervezni a termelést, értékesítést, honnan és hogyan mozgósíthatunk külső forrásokat?</p> <p>Esetjáték: egy egyszerű termelési folyamat lépéseinek megtervezése (babzsák/üdvözlő kártyák/palacsinta stb. készítése, fűnyírás). Egyszerű termelési folyamat lépéseinek végrehajtása (szervezés, megvalósítás).</p> <p>Esettanulmány: A termelési folyamat hatásának ellenőrzése a fenntarthatóság szempontjából. Az elkészült termék, szolgáltatás fogyasztásának elemzése a fenntarthatóság, a külső hatások (externáliák) szempontjából.</p> <p>Esettanulmány: Milyen saját és idegen források állnak rendelkezésre egy vállalkozás beindításához?</p> <p>Szituációs játék: Tárgyalás külső forrás bevonásáról. Egy szülő, támogató lehetséges kérdései. Felkészülés a tárgyalásra, a tárgyalás lebonyolítása.</p>	<p>főzés, tervekészítés, technológia, szervezés, időbeosztás, biztonság, produktivitás.</p> <p><i>Földrajz:</i> fenntarthatóság.</p> <p><i>Társadalmi, állampolgári ismeretek; pénzügyi, gazdasági kultúra:</i> fenntarthatóság, vállalkozási ismeretek.</p>
--	---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vállalkozói ötlet, ötletgenerálás, tervezés, értékelés, értékelési szempont, termelési tényező, termelés, fogyasztás, munkafázis, minőség-ellenőrzés, anyagszükséglet, takarékos megoldás, fenntarthatóság, külső hatás, saját forrás, külső forrás, tárgyalás.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Megéri? Költségek és nyilvántartások a vállalkozásokban*	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Egy osztályrendezvény (pl. ebédfőzés) kalkulációja. Egyes adók ismerete. Az osztálypénz gyűjtése, befizetések, költségek vezetése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy egyszerű termék költségkalkulációjának és az ezen alapuló ármeghatározásnak a megértése. Annak megértése, hogy egy termék bevételein hogyan osztozkodnak a gazdaság szereplői (vállalkozó, alkalmazott, állam, önkormányzat). Az erőforrások nyilvántartása fontosságának, felelősségének megértése. Lehetőség szerint részvétel a diákvállalkozások erőforrás-, késztermék-, költség- és bevétel-, pénzáramlás-nyilvántartásának vezetésében, az eredmény megállapításában, a vagyonvédelemben.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A termelés költségei</i> Egy termék költségkalkulációja, a felhasznált erőforrások kifejezése költségekben.</p> <p><i>Néhány kiemelt adó a vállalkozásokban</i> Egy termék általános forgalmi adója, nyereségadó, helyi iparüzési adó. Ki és mire használja az adót?</p> <p><i>Lesz-e nyereség?</i> A termék önköltségének és lehetséges eladási árának összehasonlítása, az eredmény kiszámítása. A költségcsökkentés lehetősége.</p> <p><i>Nyilvántartások a vállalkozások működésében</i> Anyag, munkaidő, késztermékek, költségek, bevételek nyilvántartása. Szabályos pénzkezelés. Pénzáramlás, vagyonvédelem, készletezés.</p>	<p>Egy egyszerű vállalkozás (fünyíró vállalkozás, pogácsasütés) működése során felmerülő költségek azonosítása és kalkulációja egy termékre, szolgáltatásrendszerre vonatkozóan.</p> <p>Gyűjtőmunka: hasonló termékek mennyibe kerülnek a piacon?</p> <p>Adófajták és kiszámításuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> – egy termék áfa-ja; – egy vállalkozás nyereségadója, – egy vállalkozás helyi iparüzési adója. <p>Vizsgálat: Mennyi adót tartalmaz egy-egy termék? Hányan osztoznak a bevételen?</p> <p>Kidolgozott esettanulmány alapján az önköltség, az adó és a piaci ár összehasonlítása, következtetés levonása a</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egy tevékenységhez kapcsolódó költségek.</p> <p><i>Matematika:</i> alpműveletek, százalékszámítás.</p>

	<p>lehetséges nyereségről, veszteségről. Ötletek gyűjtése a veszteség csökkentésére, a nyereség növelésére.</p> <p>Diák vállalkozások egyszerű nyilvántartásának értelmezése és felelős vezetése. Az adatok felhasználásával eredmény megállapítása, gazdálkodási feladatok ellátása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Kalkuláció, költség, termékegységre jutó költség, amortizáció, önköltség, áfa, nyereségadó, helyi iparüzési adó, piaci ár, árverseny, költségcsökkentés, gazdaságosság, készletnyilvántartás, bevétel, eredmény, költségnyilvántartás, pénzeszköz-, pénzáramlás-nyilvántartás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Marketing a vállalkozás szolgálatában*		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Hirdetések, reklámok az iskolában, médiában, az iskola, valamint a lakóhely környezetében.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A marketing fogalmának, sajátosságainak megismerése és egyes részterületei a vállalkozások céljaival való összefüggésének megértése. Kreativitás fejlesztése: részvétel egy reklámeszköz megtervezésében és kidolgozásában. A reklámok hatásmechanizmusa, a mögöttes vállalkozási célok, a szükségletgenerálás felismerése. A fogyasztói és médiatudatosság fejlesztése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A marketing fogalma, szükségessége</i> A marketing a vállalkozás sikerének szolgálatában. A termék, az ár, az eladási hely, az eladásösztönzés tartalma és összhangja.</p> <p><i>A szolgáltatások marketingje</i> A szolgáltató személye, a szolgáltatás körülményei és folyamata.</p> <p><i>Üzleti etika – a versenyszabályozás</i> Minőség, hitelesség, megbízhatóság, társadalmi</p>	<p>Esettanulmány: egy közismert vállalkozás közismert termékének marketingje, a 4 P elemzése. (Márkaelemzés.)</p> <p>A diákok által elkészített termék eladásának megtervezése (csomagolás, tájékoztató, eladási hely, eladói magatartás, kísérő reklám).</p> <p>Reklámtervezés az eladás szolgálatában: Ki a termék vevője? Milyen üzenetet és milyen módon közvetítünk a lehetséges vevőknek?</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tudatos fogyasztói magatartás.</p> <p><i>Informatika:</i> folyamatábrák.</p> <p><i>Vizuális kultúra; magyar nyelv és irodalom:</i> médiaműfajok, a média sajátosságai.</p>	

<p>felelősségvállalás a vállalkozások működésében.</p>	<p>Az elkészített reklám visszhangjának értékelése: mennyire volt hatásos a reklám?</p> <p>Mit várunk egy fodrász/egy autószerelő szolgáltatásától? A tanulságok és a szolgáltatások marketingjének megbeszélése.</p> <p>Forráselemzés, tanulságok levonásával:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a verseny egészségtelen kinövésai; – mi illik és mi nem illik a vállalkozásokban; – fair trade termékek, fair trade kereskedelem; – egy iskola vállalati támogatói. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Marketing, marketing mix (termék, márka, ár, eladási hely, értékesítés-ösztönzés), a szolgáltatások marketingje (személy, folyamat és körülmények), reklám, motiváció, befolyásolás, felelős termelői és fogyasztói magatartás, üzleti etika, hitelesség, jogszabály, fair trade üzlet, társadalmi felelősségvállalás</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén</p>	<p>A tanuló ismeri, érti, hogy a vállalkozások termék- és szolgáltatás-előállító tevékenysége minden további tevékenység nélkülözhetetlen alapja, a társadalom jólétének forrása.</p> <p>Ismer vállalkozókat és érti a vállalkozó és alkalmazott közötti különbséget.</p> <p>Ismer egyéni és társas vállalkozásokat, szempontokat tud mondani a vállalkozási forma kiválasztására.</p> <p>Konkrét vállalkozás esetében fel tudja sorolni a vállalkozások szűkebb, tágabb környezetének főbb szereplőit, be tudja mutatni jelentőségüket a vállalkozás működése szempontjából.</p> <p>Érti, hogy milyen tényezők készítetik a vállalkozásokat a folytonos megújulásra.</p> <p>Látja az összefüggést a vállalkozás hosszú távú sikere, a vevői elégedettség és a fenntarthatóság között.</p> <p>Egy termelési folyamat segítségével be tudja mutatni a termelési erőforrások és a végtermék kapcsolatát, átlátja a folyamat lebonyolításához szükséges lépéseket, a munkamegosztást, szervezést, minőségellenőrzést. Érti a fenntarthatóság jelentőségét a termelő tevékenység kialakításában.</p> <p>Meg tudja határozni egy egyszerű termék előállítása során felmerülő költségeket.</p> <p>Tisztában van az üzleti adminisztráció vezetésének szükségességével.</p> <p>Ismer vállalkozásokat terhelő adókat.</p> <p>Ismeri a marketing szerepét, eszközeit a vállalkozási célok</p>
---	--

	<p>megvalósításában, képes egy reklám célját és eszközeit bemutatni. Konkrét helyzetekben felismeri az etikus üzleti magatartást. A diák vállalkozásokban szerzett tapasztalatok alapján fejlettebb önismerettel, szervező- és kommunikációs készséggel, gyakorlati érzéssel rendelkezik.</p>
--	---

VÁLLALKOZZUNK! II.

9–10. évfolyam

A tantárgy a NAT-ban meghatározott „Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia” fejlesztését szolgálja, illeszkedik a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretkör „Pénzügyi és gazdasági kultúra” témájához, azon belül is a „Vállalkozói alapismeretek” részterülethez. Önálló tanterv, nem épít közvetlenül a Vállalkozunk! I. tantárgyra¹, illetve más gazdasági, pénzügyi tantárgyra (Gazdasági és pénzügyi kultúra I., II.), de azokat kiegészítve átfogóbb ismereteket közvetít és szélesebb körű kompetenciafejlesztést tesz lehetővé.

A Vállalkozunk! tantárgy célja, hogy a diákok betekintést nyerjenek a vállalkozások világába, hogy ne csak fogyasztóként, hanem potenciális vállalkozóként, alkalmazottként is gondolják át, ismerjék meg a gazdaság e fontos szereplőinek tevékenységét. Ismerjék meg a vállalkozók áldozatos, kockázatos és leleményes munkáját, becsüljék a tisztességes, felelős vállalkozói magatartást.

Értsék meg, hogy a vállalkozások nélkül nem működik a piacgazdaság, a többi gazdasági szereplő az általuk előállított javakon osztozik, azokból részesül. A vállalkozások munkáján, termékein, szolgáltatásain nyugszik az egész nemzetgazdaság (ország), minden nem termelő tevékenység, végső soron pedig a jólétünk. Legyenek tisztában azzal, hogy minden társadalmi szervezet gazdálkodik.

Mindezek miatt szükséges, hogy a diákok megismerjék a vállalkozások lényegét, célját, szűkebb és tágabb környezetének kapcsolatrendszerét. Fel kell ismerniük és rendszerezniük kell a vállalkozások működését befolyásoló fontos hatótényezőket, hiszen a vállalkozások ezek erőterében, örökös változások kölcsönhatásában működnek. Meg kell érteniük, hogy a változások generálják az innovációt, a változások helyes értékelése vezethet a vállalkozások hosszú távú fennmaradásához, sikeréhez. A vállalkozások nyereségérdekeltsége viszont csak a vásárlók elégedettségén nyugalomra. A vállalkozások hosszú távú sikerének záloga, ha felelősen, a fenntarthatóságot is figyelembe véve működnek. Ennek érdekében az államnak a vállalkozásokat a megfelelő jogszabályi háttér alkalmazásával szabályozni, terelni is kell.

A Vállalkozunk! tantárgy célja, hogy a vállalkozások működésének megismertetésével gazdag terepet biztosítson a diákok sokoldalú kompetenciafejlesztésének.

A vállalkozásokban zajló termelési folyamat megismerése lehetőséget biztosít egy technika, technológia megismerésére. A megvalósításhoz szükséges erőforrások összegyűjtése, a végrehajtáshoz alkalmazott munkamegosztás, szervezés, folyamatellenőrzés tapasztalatai erősíti a diákok tervező, szervező készségének, ismereteinek fejlődését.

A termékek/szolgáltatások költségkalkulációjával fejlődjön a diákok számolási készsége, logikus gondolkodása.

Az üzleti terv megismerésével, alkalmazásával fejlődön tervező, szervező és rendszerző képességük.

A marketing megismerése segítse a rendszerszemléletük kialakulását, cél és eszközrendszerének megismerése járuljon hozzá a diákok fogyasztói tudatosságának fejlődéséhez is.

Vegyenek részt az erőforrások, az elkészült termékek nyilvántartásában, az eladásból származó bevétel, illetve a pénzáramlás vezetésében, a vállalkozási tevékenység eredményességének megállapításában.

Legyenek tájékozottak az egyéni vállalkozások indításához szükséges információs

---

¹ A Vállalkozunk! I. a 7-8. évfolyamon választható tantárgy.

csatornákról, legyenek képesek felmérni az egyéni vállalkozáshoz kapcsolódó kockázatokat, felelősséget.

Ismerjék meg a leggyakoribb társas vállalkozási formákat, a kapcsoló fogalmakat, értsék meg azokat a szempontokat, érveket, körülményeket, amelyek egy-egy társasági forma kiválasztása mellett szólnak. Legyenek tájékozottak az alapításhoz szükséges információk megszerzési forrásáról.

Értsék meg, hogy az üzleti etika és a fenntarthatóságot figyelembe vevő felelős vállalkozói magatartás nélkül nincs hosszú távú siker.

Mindezekkel a tantárgy járuljon hozzá a diákok önismeretének, pályaaorientációjának gazdagításához.

A *-gal jelzett témakörök feldolgozhatók diák vállalkozás keretében is. Ez esetben a sorrenden és az óraarányokon szükség szerint módosítani lehet. A vállalat alapítás pontos menetét a diák vállalkozások háttértámogatását végző alapítvány segédletei, eljárásrendje és dokumentumai határozzák meg.

A diák vállalkozásokban gyakorolják a vállalat alapítást, tőkegyűjtést, tervezést, a gazdálkodást (pénzzel, más erőforrásokkal), megtanulják a szervezést, döntéseik végrehajtást, a vevői igények felmérését, tiszteletét, alkalmazzák a marketing eszközeit, a pénzügyi, számviteli, adózási szabályokat. A tanév/projekt végén a diák vállalkozást felszámolják, mérleget, eredmény–kimutatást, beszámolót is készítenek.

A diák vállalkozások működésében való részvétel, mint minden megélt, közvetlen tapasztalat sokszoros erővel fejleszt. Önállóságra, felelős döntésekre, a kockázat mérlegelésére tanítja a résztvevő diákokat. Megtanulnak együttműködni, alkalmazkodni, érvelni, vitatkozni, tárgyalni, érdekeiket érvényesíteni, alá-fölrendeltségi viszonyban dolgozni. Az alkotás öröme önbizalmat ad, a sikerek, kudarcok feldolgozása önismeretre is tanít. A megélt szerepek pályaválasztásukat befolyásolják, megalapozottabbá teszik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vállalkozók és vállalkozások		Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A tanulók saját környezetében élő vállalkozók, vállalkozások. A történelemben megismert magyar vállalkozók, híres gyáralapítók.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Konkrét vállalkozásokban a vállalkozások általános jellemzőinek felismerése, a kockázat értelmezése a vállalkozások életében. A szükséglet, az értékteremtő munka és a nyereség összefüggésének, a vállalkozások össztársadalmi jelentőségének megértése. Az önismeret fejlesztése a vállalkozói tulajdonságokkal összefüggésben. Az elemzőképesség, az absztrakt gondolkodás fejlesztése: statisztikai adatokból igaz állítások megfogalmazása, a konkrétban az általános felismerése. Az alapítványok/egyesületek gazdálkodásának megértése konkrét példa alapján.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Mi a vállalkozás? Ki a vállalkozó?</i> Az üzleti vállalkozás fogalmát meghatározó tényezők (termelés –szükségletek, elkülönült érdek, nyereség, kockázat, piac	A diákok által ismert vállalkozásokban az üzleti vállalkozások jellemzőinek, szerepének értelmezése. Ajánlott: vállalatlátogatás ugyanezen céllal.	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a XIX. és XX. század magyar vállalkozói; a	

<p>összefüggése). A vállalkozások szerepe a piacgazdaságban. A vállalkozó mint a termelési tényezők szervezője.</p> <p><i>A vállalkozások csoportosítása</i> Tulajdonforma, jellemző tevékenység, vállalkozási forma, méret alapján.</p> <p><i>Nonprofit szervezetek</i> Mi célból és miből működnek a nem üzleti vállalkozások?</p>	<p>Méltán híres vállalkozók bemutatása a magyar történelemben, valamint az iskola mai környezetében (kiselőadások/ riport meghatározott szempontok alapján).</p> <p>Vállalkozói tulajdonságok gyűjtése. Milyen vállalkozó lennék? – önismereti teszt kitöltése.</p> <p>Statisztikai adatok elemzése a magyarországi vállalkozásokról (www.ksh.hu/gazdasagi szervezetek). Az adatok elemzése, alátámasztott megállapítások. Ismert vállalkozások elhelyezése a statisztika által alkalmazott csoportosításban.</p>	<p>vállalkozások világa. <i>Földrajz</i>: a termelés tényezői.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vállalkozás, piac, szükséglet, termelés, termék, szolgáltatás, erőforrás/termelési tényező, nyereség, kockázat, önállóság, nyitottság, szervezőképesség, kockázatvállaló készség, kitartás, céltudatosság, rugalmasság, szaktudás, magántulajdon, állami tulajdon, szövetkezet, gazdasági ág, kis-, közepes és nagyvállalat, egyéni, társas vállalkozás, alapítvány, civil szervezet.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vállalkozások szűkebb, tágabb környezete*	Órakeret 4 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanulók saját környezetében működő vállalkozásokban megélt változások. A gazdasági verseny tapasztalatai. Monopolhelyzet.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Konkrét vállalkozások piacán a vevők, beszállítók, versenytársak azonosítása. A vállalkozások környezetében az eltérő érdekek felismerése. Az állam és az önkormányzatok vállalkozásokra gyakorolt hatásának megértése. A vállalkozások tágabb környezetéből érkező hatások és a vállalkozások alkalmazkodása, döntései közötti összefüggés felismerése. Az elemzőképesség, kreativitás fejlesztése: javaslattevés az alkalmazkodásra néhány konkrét helyzetben.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Szereplők a vállalkozás szűkebb környezetében</i> A vállalkozás szállítói és vevői. Versenytársak a vállalkozás piacán. Az állam/önkormányzat, a természeti környezet és a civilek a vállalkozások életében.</p> <p><i>A vállalkozások tágabb környezete</i> A nemzetgazdaság, a világgazdaság, a természeti környezet, a technikai fejlődés, a kultúra és a hagyományok hatása a vállalkozások életére, döntéseire.</p>	<p>Egy, a diákok által ismert vállalkozás piacán a vevők és beszállítók, valamint a verseny, versenytársak értelmezése. Hogyan szabályozza, befolyásolja az állam/önkormányzat a vállalkozás tevékenységét? (Előírások, engedélyek, adók.)</p> <p>Egy esettanulmány megvitatása: Hova helyezünk el egy hulladékégetőt? (Az eltérő szerepekből adódó eltérő álláspontokhoz érvek gyűjtése, vita.)</p> <p>Esetjáték: az iskolai büfé tágabb környezetéből érkező hírekre hogyan reagál a büfés mint vállalkozó. A résztvevők kettős szerepben, hírkötőként és vállalkozóként éljék meg a vállalkozások folytonosan változó közegét. A tapasztalatok általánosítása.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> gazdasági válságok.</p> <p><i>Földrajz:</i> nemzetgazdaságok sajátosságai a világgazdaságban.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vállalkozás, piac, vevői igény, szállító, versenytárs, monopolhelyzet, érdek, állami szabályozás, hatósági engedély, adó, civil, nemzetgazdaság (infláció, foglalkoztatottság, munkanélküliség, növekedés), technikai újítás, innováció, hagyomány, szokás, divat, világgazdaság (válság, energia-áremelkedések), alkalmazkodás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az ötlettől a megvalósításig*	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Szükségletek és kielégítésük termékekkel, szolgáltatásokkal. Újítás, ötlet és az ötlet megvalósítása (osztályprogram, iskolai rendezvény).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kreativitás, elemzőképesség fejlesztése: részvétel vállalkozói ötletgenerálásban, az ötletek megvalósításának reális értékelése. A fenntarthatóság értelmezése és érvényesítése egy adott termék előállítására és fogyasztására folyamatában. A vállalkozó és a befektető eltérő szempontjainak és közös érdekének megértése a külső erőforrások bevonása során.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Mire vállalkozunk?</i>	A diákok által megismert	<i>Technika, életvitel és</i>

<p>Amin a vállalkozások alapulnak: a vállalkozói ötletek születése.</p> <p><i>A megvalósítás első lépése: milyen erőforrásaink vannak?</i> A vállalkozás személyi és tárgyi tényezőinek felmérése.</p> <p><i>Erőforrások a termelés megvalósításához</i> Saját és idegen források. Bankhitelek, kamatteher, jövedelmezőség összefüggése.</p> <p><i>A termelés megtervezése</i> A technológiai folyamat lépései a termék, szolgáltatás létrehozására. Anyagszükséglet, eszközigeny, munkafázisok, minőségellenőrzés megtervezése.</p> <p><i>Termékfelelősség</i> A fenntarthatóság és a fogyasztóvédelem értelmezése a termelés és fogyasztás folyamatában.</p>	<p>vállalkozásokban az alapítás ötletének, egy újítás történetének elemzése az újfajta szükséglet és a vállalkozás „válaszának” egybevetésével.</p> <p>Mire vállalkozhatnánk? Ötletgyűjtés.</p> <p>Szűrés az ötletek közül: Milyen erőforrásokat tudunk mozgósítani a megvalósításhoz (szaktudás, tapasztalat, tőke). Honnan és hogyan mozgósíthatunk külső forrásokat, szakértőket? A versenyképesség, piacképesség, működőképesség, üzletképesség, személyes elkötelezettség vizsgálata.</p> <p>Esettanulmány: Milyen saját és idegen források állnak rendelkezésre egy vállalkozás beindításához?</p> <p>Szituációs játék: Tárgyalás külső forrás bevonásáról. Egy bankár lehetséges kérdései – egy befektető partner lehetséges kérdései. Felkészülés a tárgyalásra, a tárgyalás lebonyolítása.</p> <p>Esetjáték: egy egyszerű termelési folyamat lépéseinek, folyamatábrájának elkészítése (babzsák/üdvözlő kártyák/palacsinta stb. készítése, fűnyírás). Egyszerű termelési folyamat lépéseinek végrehajtása. Tapasztalatok leszűrése.</p> <p>Esettanulmány: A termelési folyamat hatásának ellenőrzése a fenntarthatóság szempontjából. Az elkészült termék, szolgáltatás</p>	<p><i>gyakorlat:</i> tevékenységszervezés, biztonság, produktivitás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; földrajz:</i> fenntarthatóság.</p>
--	--	---

	fogyasztásának elemzése a fenntarthatóság, a külső hatások (externáliák) szempontjából.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vállalkozói ötlet, ötletgenerálás, tervezés, értékelés, értékelési szempont, termelési tényező, termelés, fogyasztás, munkafázis, minőség-ellenőrzés, anyagszükséglet, technikai hatékonyság, fenntarthatóság, külső hatás, saját forrás, idegen forrás, bankhitel, kamat, jövedelmezőségi követelmény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Megéri? Költségek, bevételek, nyilvántartások*	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Egy ebéd főzés, egy osztályrendezvény kalkulációja. Egyes adófajták ismerete (áfa).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy vállalkozás költségcsoportjainak megismerése, különbségtétel a fix és változó költség között. Egy egyszerű termék költségkalkulációjának megértése. Egy egyszerű termék árkalkulációjának értékelése a piaci ártól függően. Annak megértése, hogy egy termék bevételein hogyan osztozkodnak a gazdaság szereplői (vállalkozó, alkalmazott, állam, önkormányzat).	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A termelés költségei</i> Fix és változó költségek, az amortizáció fogalma és elszámolása. Egy termék költségkalkulációja.</p> <p><i>A vállalkozások adói</i> Általános forgalmi adó, a munkabér közterhei, nyereségadó, helyi iparüzési adó.</p> <p><i>Lesz-e nyereség?</i> A termék önköltségének és lehetséges eladási árának összehasonlítása, az eredmény kiszámítása. A költségcsökkentés lehetősége.</p> <p><i>Nyilvántartások a vállalkozások működésében</i> Anyag, munkaidő, késztermékek, költségek, bevételek nyilvántartása. Cash flow (pénzáramlás) vezetése, eredménykimutatás, beszámoló készítése.</p>	<p>Egy egyszerű vállalkozás (fünyíró vállalkozás, pogácsasütés) működése során felmerülő költségek azonosítása és kalkulációja egy termékre, szolgáltatásrendszerre vonatkozóan.</p> <p>Adófajták és kiszámításuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> – egy termék áfa-ja; – a munkabér vállalati közterhei (internetes bérkalkulátor alkalmazása); – egy vállalkozás nyereségadója; – egy vállalkozás helyi iparüzési adója. <p>Kidolgozott esettanulmány alapján az önköltség, az adó és a piaci ár összehasonlítása, következtetés levonása a lehetséges nyereségről, veszteségről. Hasonló termékek árával történő összehasonlítás. Ötletek gyűjtése a veszteség csökkentésére, a nyereség növelésére.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egy tevékenységhez kapcsolódó költségek.</p> <p><i>Matematika:</i> alapműveletek.</p>

Szabályos pénzkezelés. Vagyonvédelem.	Diákvállalkozások egyszerű nyilvántartásának értelmezése és felelős vezetése. A cash flow (pénzáramlás) követése. Az adatok felhasználásával eredmény megállapítása, gazdálkodási feladatok ellátása, adatszolgáltatás, beszámoló készítése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kalkuláció, fix költség, változó költség, amortizáció, önköltség, egységköltség, áfa, a bérek közterhei (nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási, munkaerő-piaci járulék), nyereségadó, helyi iparüzési adó, piaci ár, árverseny, költségcsökkentés, gazdaságosság, nyilvántartás, cash flow, eredménykimutatás, beszámoló, vagyonvédelem, pénzkezelés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az üzleti terv*		Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Egy feladat tervének elkészítése, egy tevékenységi folyamat lépéseinek ábrázolása.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az üzleti terv egyes fejezetei szerepének értelmezése az ötlet megalapozottsága szempontjából. A részismeretek szintetizálása, a tervezőkészség, rendszerező képesség fejlesztése. Az önismeret, az üzleti gondolkodás fejlesztése pályaorientáció elősegítése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Az üzleti terv fogalma, jelentősége</i> Az üzleti ötlet megvalósításának, megalapozottságának alátámasztása.</p> <p><i>Az üzleti terv általános sémája</i> Milyen kérdésekre kell válaszolni az üzleti tervvel? (Vevői igények megalapozottsága, versenyelemzés, a vevők tájékoztatása, marketingterv, induló tőke megléte, saját/idegen forrás, lehetséges tulajdonosok, termelési terv, beszállítók, humán erőforrások, vezetői tapasztalat, a nyereség elérésének feltételei.)</p>	<p>Előkészítő szituációs játék: egy csónakkölcsönző vállalkozás banki hitelének tárgyalása. Milyen kérdésekre szeretne a bankár-diák választ kapni? A játék tapasztalatainak összefüggésbe hozása az üzleti tervvel.</p> <p>Dokumentumelemzés: egy vállalkozás üzleti terve. Kinek készül? Milyen kérdésekre keres választ? Az üzleti terv fejezeteinek funkciói.</p> <p>Az üzleti terv folyamatábrájának bemutatása. Egy saját ötlet üzleti tervének elkészítése az általános séma segítségével (egy-egy fejezetet</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egy tevékenységhez kapcsolódó tervezés.</p> <p><i>Matematika:</i> alapműveletek, logikai sémák.</p> <p><i>Informatika:</i> folyamatábrák.</p>	

	egy-egy csoport dolgoz ki, rész- és végső egyeztetés).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tervezés, folyamatábra, fedezetszámítás, kalkuláció, piackutatás, elemzés, vevői igények felmérése, szállító, versenyelemzés, marketingterv, induló tőke, humánerőforrás, technológiai, termelési folyamat, vezetői tapasztalat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vállalatot alapítunk*		Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Vállalatnevek, vállalkozási formák az iskola környezetében; vezető, szervező és végrehajtó szerepek, diákönkormányzat, választott tisztségviselők.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A korlátlan, korlátolt és egyetemleges felelősség fogalmának, jelentőségének megismerése a vállalkozások formáiban, kockázatvállalásában.</p> <p>Egy-egy üzleti helyzet és a társasági forma összefüggésének megértése. Tájékoztató képesség, információkezelés fejlesztése: információkérés az egyéni vállalkozói igazolvány kiváltásához, társas vállalkozás alapításához.</p> <p>A vállalkozás résztvevői (tulajdonos, vezető, alkalmazott) eltérő érdekeinek, lehetséges konfliktusainak megértése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Milyen vállalkozási formát válasszunk?</i> A tőkeigény, a felelősség és a kockázatmegosztás összefüggése.</p> <p><i>Egyéni vállalkozás alapítása</i> Kérelem a vállalkozói igazolvány igényléséhez. Szükséges dokumentumok, adószám, hatósági engedélyek, erkölcsi bizonyítvány.</p> <p><i>Társas vállalkozás alapítása</i> A társasági szerződés főbb tartalmi elemei (tevékenység, alapítók, induló vagyon, képviselő, döntéshozatal, vezető tisztségviselők).</p> <p><i>A leggyakoribb társasági formák:</i> bt., kkt., kft., rt.</p> <p><i>Szerepek a vállalkozásokban</i> Tulajdonos, vezető, alkalmazott. Vállalati hierarchia (vezető –</p>	<p>Esettanulmányok: az üzleti ötlet, a tevékenység jellege, a tőkeigény, a kockázat nagysága, a vállalkozás egyéb körülményei hogyan határozzák meg a vállalkozás formaválasztását.</p> <p>Dokumentumelemzés: I. Egy vállalkozói igazolvány törzslapja, az adatok értelmezése. Internetes tájékoztató az okmányirodák honlapján. Korlátlan és egyetemleges felelősség értelmezése.</p> <p>II. Egy társas vállalkozás társasági szerződése. A főbb tartalmi elemek azonosítása. A szerződésből keletkező jogok, köteleességek azonosítása. Az egyes társasági formák</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> közintézmények, hivatalok.</p> <p><i>Etika:</i> érdekellentétek, konfliktusok, felelősség.</p>	

beosztott).	<p>lényegi jellemzőit összefoglaló táblázat megbeszélése induló vagyon, személyes részvétel, felelősség, tagok száma, jogi személyiség alapján.</p> <p>Esetjáték – esettanulmány: Munkahelyi konfliktus elemzése – a hierarchia és a szaktudás eltérése. Egy elbocsátás története: a hatékonyság és az emberség ütközése. Tanulságok: okok felismerése, érdekkülönbségek, vezetői felelősség, érdekegyeztetés.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyéni vállalkozás, adószám, hatósági engedély, erkölcsi bizonyítvány, korlátlan felelősség, egyetemleges felelősség, korlátolt felelősség, bt., kkt., kft., rt., induló vagyon, apport, hierarchia, érdekkülönbség, hatékonyság, rövid és hosszú távú gondolkodás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Marketing a vállalkozás szolgálatában*	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Hirdetések, reklámok az iskolában, médiákban, az iskola, a lakóhely környezetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A marketing fogalmának, sajátosságainak megismerése és egyes részterületei összefüggésének megértése a vállalat céljaival.</p> <p>A reklámok hatásmechanizmusának, a mögöttes vállalati célok, a szükségletgenerálás felismerése. A fogyasztói és médiatudatosság fejlesztése.</p> <p>A vállalkozások tisztességes üzleti magatartása etikai és jogszabályi követelményének megértése és belátása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A marketing fogalma, szükségessége</i> A marketing a vállalkozás sikerének szolgálatában. A termék, az ár, az eladási hely, az eladásösztönzés tartalma és összhangja.</p> <p><i>A szolgáltatások marketingje</i> A szolgáltató személye, a szolgáltatás körülményei és folyamata.</p>	<p>Esettanulmány: Egy közismert vállalkozás közismert termékének marketingje, a 4 P elemzése. (Márkaelemzés.)</p> <p>Reklámelemzés (film, szórólap, hirdetés):</p> <ul style="list-style-type: none"> – ki lehet a termék vevője; – milyen üzenetet és milyen módon közvetít a reklám; – mennyire hatásos a reklám? <p>Mit várunk egy fodrász/egy</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tudatos fogyasztói magatartás.</p> <p><i>Informatika:</i> folyamatábrák.</p> <p><i>Etika:</i> eltérő érdekek ütközése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári</i></p>

<p>Üzleti etika, a versenyszabályozás Minőség, hitelesség, megbízhatóság, társadalmi felelősségvállalás a vállalkozások működésében.</p>	<p>autószerelő szolgáltatásától? A tanulások és a szolgáltatások marketingjének összehasonlítása.</p> <p>Forráselemzés, tanulások:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Versenyszabályozás Magyarországon, a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló törvény. – Foglalkozások etikai kódexe. – Elvek és tapasztalatok. – Fair trade termékek, kereskedelem. – Egy iskola vállalati támogatói. 	<p><i>ismeretek:</i> felelős állampolgári magatartás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Marketing, marketing mix (termék, márka, ár, eladási helye, értékesítés– ösztönzés), a szolgáltatások marketingje (személy, folyamat és körülmények), reklám, motiváció, befolyásolás, felelős fogyasztói magatartás, üzleti etika, hitelesség, etikai kódex, jogszabály, fair trade üzlet, társadalmi felelősségvállalás.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén</p>	<p>A tanuló ismeri, érti, hogy a vállalkozások termék–és szolgáltatás– előállító tevékenysége minden további tevékenység nélkülözhetetlen alapja, a társadalom jólétének forrása.</p> <p>El tudja helyezni a vállalkozásokat a piacgazdaság rendszerében, össze tudja foglalni sajátos feladataikat és kapcsolatukat a többi szereplővel. Ismeri a vállalkozó és alkalmazott közötti különbséget.</p> <p>Fel tudja sorolni a vállalkozások szűkebb, tágabb környezetének főbb szereplőit, be tudja mutatni jelentőségüket a vállalkozás működése szempontjából.</p> <p>Érti, hogy milyen tényezők készítetik a vállalkozásokat a folytonos megújulásra.</p> <p>Látja az összefüggést a vállalkozás hosszú távú sikere, a vevői elégedettség és a fenntarthatóság között.</p> <p>Meg tudja indokolni az állam felelős tevékenységet ösztönző vállalkozás– szabályozó szerepét.</p> <p>Egy termelési folyamat segítségével be tudja mutatni a termelési erőforrások és a végtermék kapcsolatát, átlátja a folyamat lebonyolításához szükséges lépéseket, a munkamegosztást, szervezést, minőségellenőrzést. Érti a fenntarthatóság jelentőségét a termelő tevékenység kialakításában, megszervezésében.</p> <p>Meg tudja határozni egy egyszerű termék előállítása során felmerülő költségeket, be tudja sorolni a fix és változó költségek közé.</p> <p>Érti egy egyszerű üzleti terv készítésének célját, legfontosabb részeit, és ezek kapcsolatát.</p> <p>Tisztában van az üzleti adminisztráció vezetésének szükségességével (cash flow, eredménykimutatás, beszámoló), ismeri a fontosabb adókat.</p>
---	---

	<p>Ismeri a marketing fogalmát, szerepét a vállalati célok megvalósításában, képes elemezni reklámokat a cél és eszköz összefüggésében. Mérlegelni tudja a vállalkozás döntéseit, magatartását az üzleti etika szempontjából. Ismeri az egyéni vállalkozás elindításához szükséges információk megtalálásának forrását, tud tájékozódni a társas vállalkozások alapításához, ismeri a kapcsolódó felelősséget.</p> <p>A diákvállalkozásokban szerzett tapasztalatok alapján fejlettebb önismerettel, szervező- és kommunikációs készséggel, gyakorlati érzékkel rendelkezik.</p>
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.16. Munkapiac kerettanterv 9-10. évfolyam számára

MUNKAPIAC 9–10. évfolyam

A Munkapiac tantárgy célja, hogy a diákok betekintést nyerjenek a munka világába, hogy elsősorban munkavállalóként, de részben munkaadóként is megismerjék a munkaerőpiacra való kilépés alapszabályait. Legyenek tisztában a munkavállalói, a munkaadói szerepekkel, a szerepből adódó felelősséggel és kötelezettségekkel. Ismerjenek alkalmazottakat és munkaadókat, vállalkozókat, akik személyén és munkáján keresztül meg tudják érteni az alkalmazotti, munkaadói és a vállalkozói létet, magatartást, a vállalatok, szervezetek szerepét a gazdaságban.

Ismerjék fel, hogy társadalmilag hasznos munkát nemcsak termelő vállalatok végeznek, hanem közintézmények, non-profit szervezetek is.

Értsék meg, hogy eredményeket kitartó és becsületos munkával lehet elérni, hogy a munka, a teljesítmény érték. A tantárgy járuljon hozzá ahhoz, hogy a diákokban erősödjön az igény a színvonalas, korszerű szaktudás, munkakultúra megszerzésére, az egész életen át tartó tanulás, önfejlesztés jelentőségének felismerésére.

Tudják, miért fontos az önismeret, saját képességeik megismerése, sajátítsák el azokat a technikákat, amelyek alapján ki tudják választani azt a hivatást, szakterületet, ami összhangban van képességeikkel, felkészültségükkel, amit szívesen végeznének, akár évtizedeken keresztül is. Váljanak képessé életpályájuk megtervezésére, a tanulóhoz szükséges eszközök, utak megtalálására. Legyenek tisztában azzal, hogy életük során többször is kényszerülhetnek pályamódosításra. Ismerjenek nem hagyományos foglalkoztatási formákat.

Ismerjék a munkajog alapjait, hogy egyenlő félként tudjanak tárgyalni munkaadóikkal, hogy reális feltételek mellett kössenek velük munkaszerződést. Legyenek képesek önmagukat mint értékes munkaerőt írásban, illetve szóban bemutatni. Legyenek tisztában a munkaviszonnal összefüggő alapvető adózási, társadalombiztosítási kötelezettségekkel.

Legyenek képesek tájékozódni a munka világában, a munkavégzés feltételeiről, szabályairól, állásokról. Ismerjenek tájékoztató és segítő forrásokat, intézményeket.

A tantárgy célja, hogy a munka világának megismertetésével gazdag terepet biztosítsunk a diákok sokoldalú kompetenciafejlesztésének, különösen az együttműködő és versenyző magatartást, a vezetői és végrehajtói szerepek gyakorlását tegyük lehetővé.

Módszertani szempontból ajánlott, hogy az önismereti munka és a témák jelentős részének személyes jellege miatt kis csoportos keretek között történjen a tantárgy oktatása, lehetőség szerint kéthetente dupla órában. A tantárgy tanítása során elvégzett önismereti tesztek eredményét, egyéb önbemutatóra alkalmas dokumentumot mappában célszerű gyűjteni.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Önismeret	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Osztályfőnöki órákon, egyéb tantárgyak keretében, esetleg iskolapszichológustól, egyéb szakembertől kapott visszajelzések a diák személyiségéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önismeret fejlesztése (önmaga mint potenciális munkaerő, a munkaerőpiacon hasznosítható tulajdonságok felismerése; öndefiníció, egyéni jellemzők – érdeklődés, képesség, értékrend, munkamód – meghatározása). Annak tudatosítása, hogy ezek az egyén erőforrásai.	

	Támogatás az egyéni célok meghatározásában és a célok eléréséhez vezető egyéni terv kidolgozásában.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Miért van szükség önismeretre?</i> A pályaválasztás, pályaorientáció, pályaismeret és az önismereti munka összefüggése.</p> <p><i>Az önismeret és a személyiség fogalma.</i> <i>Az érdeklődés, a motiváció jelentősége</i> A személyiség érdeklődési irányának és az érdeklődés intenzitásának összefüggése a pályaválasztással.</p> <p><i>A képességek feltárása</i> Képesség fogalma, képességek csoportosítása, egyéni képességprofil meghatározása. A képességek fejlesztési lehetősége.</p> <p><i>Önismeret és értékválasztás.</i> <i>A munkával elérhető értékek</i> A család, a társadalom hatása az értékrendre. Az egyén értékválasztása a pályaválasztással, a munka megválasztásával. Önkéntes munka.</p> <p><i>Önismeret és a munkavégzés körülményei</i> A munkával együtt járó munkamód (a munkavégzés tárgyi és személyi körülményei) megválasztása.</p> <p><i>Önismeret és pályacélok meghatározása</i></p>	<p>Önismereti tesztek kitöltése és értékelése</p> <ul style="list-style-type: none"> – motivációk, érdeklődés; – képességek; – értékrend; – munkamód. <p>Önismereti játékok a pályaválasztás szolgálatában.</p> <p>Esettanulmányok feldolgozása: amikor a hobbiból hivatás lett. Közismert és hétköznapi emberek pályatörténetei. Tanulságok meghatározása: hasznosítható képességek, hobbik.</p> <p>Egy lehetséges saját pályaut meghatározása (írásban vagy képen feldolgozva).</p> <p>Értékkütközések a munkában, vita: „Ha megfizetnek, mindegy, hogy mit dolgozol?”</p> <p>Internetes tájékozódás a pályaorientációt segítő webhelyekről, intézményekről.</p> <p>Egyéni mappa vezetése a képességprofilról, a pályairányultságról.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció, közösségi szerepek.</p> <p><i>Etika:</i> értékválasztás a munkában, az életben.</p> <p><i>Informatika:</i> információk gyűjtése az internetről.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Pályaválasztás, pályaorientáció, életpálya, hivatás, önismeret, személyiség, érdeklődés, motiváció, képesség, képességprofil, értékrend, munkaérték, önkéntes munka, munkamód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Pályaorientáció és pályaismeret		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A Szülők és a diákok környezetében (iskola, otthon, barátok) élő más felnőttek foglalkozásainak, életpályájának ismerete. Pályaválasztási tanácsadóktól, börszéken szerzett információk.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Foglalkozások és a végzésükhöz szükséges képességek, szaktudás, tapasztalat megismertetése. A munkapiaci elvárások változása és az élethosszig tartó tanulás összefüggésének megértetése. A helyesen kialakított tanulási szokások jelentőségének beláttatása az életpálya-építés folyamatában. A képzési rendszer, az érettségire épülő továbbtanulási lehetőségek (felsőoktatás, szakképzés), valamint a diákhitel rendszerének megismertetése. Képességek fejlesztése a tájékozódáshoz és egyéni terv kidolgozásához saját pályacéljaival összefüggésben.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Foglalkozások, pályaismeret</i> Foglalkozások csoportjai, foglalkozások profiljai. Foglalkozások és fizetések.</p> <p><i>A tanulás jelentősége a pályaépítésben</i> Az élethosszig tartó tanulás jelentése és indoklása. A humántőke fogalma és tényezői.</p> <p><i>Iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakképzés</i> A szakképzési rendszer ismertetése, szakmacsoportok áttekintése, képzettségi szintek egymásra épülő rendszere.</p> <p><i>Érettségi, felsőoktatás, pontszámítás</i> Az érettségi, ill. felvételi rendszere, a pontszámítás tantárgyai, szabályai.</p> <p><i>A továbbtanulás költségei.</i> <i>Diákhitel</i> Költségek, források.</p>	<p>Gyűjtőmunka és kiállítás összeállítása: A diákok érdeklődési körébe tartozó foglalkozások és profiljainak leírása. Pályaleírások, foglalkozásismertető kisfilmek és szülők foglalkozásbemutatója alapján.</p> <p>Statisztikai adatelemzés: foglalkozások és átlagbérek a magyarországi foglalkoztatásban (ágazati átlagbérek).</p> <p>Tájékozódás a szakképzésről: internet és kiadványok elemzése.</p> <p>A felvételi tájékozódás hivatalos forrásai: a Felvételi tájékoztató tartalma, használata.</p> <p>Pontszámítás, kalkulátorok alkalmazása.</p> <p>Kalkuláció készítése: Mibe kerül egy év a felsőoktatásban (költségtérítés, tandíj, a tanulás egyéb költségei, a megélhetés költségei szülőkkel élve, kollégiumban, albérletben)?</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció, közösségi szerepek</p> <p><i>Informatika:</i> információk gyűjtése az internetről.</p>	

	Kiselőadás tartása a diákhitel aktuális szabályairól.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Foglalkozásprofil, pályaleírás, humántőke, élethosszig tartó tanulás, képzési rendszer, továbbtanulás, felsőoktatás, felvételi, pontrendszer, szakképzés, diákhitel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kilépés a munkaerőpiacra	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Családban, rokonságban a felnőttektől szerzett tapasztalatok, közvetlenül szerzett ismeretek a munkaerőpiacról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A karrierperiódusok, az életszerepek fogalmának, a pályakezdés jellegzetességeinek megismertetése.</p> <p>A munkaerőpiac alapvető fogalmainak, az aktuális hazai és külföldi munkaerő-piaci helyzet, szabályok megismertetése.</p> <p>Tájékozódóképesség fejlesztése (az interneten és a sajtóban az álláslehetőségekről, foglalkoztatási formákról, valamint a Munkaügyi Központ és a civil szervezetek szerepével kapcsolatban).</p> <p>Az álláskeresés folyamatának, „praktikáinak” megismertetése, egyes elemek gyakoroltatása (az állásinterjú elvárásai, megfelelő önéletrajz és motivációs levél megírása).</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Életpálya, karrierperiódusok</i> Életszakaszok, karrierperiódusok fogalma, életszerepek tudatosítása, a pályakezdő élethelyzet.</p> <p><i>A munka világa, munkalehetőségek itthon és külföldön</i> A munkaerőpiac fogalma, munkaerő-piaci folyamatok, munkanélküliség, munkalehetőségek itthon. A külföldi munkavállalás lehetőségei, szabályai. Munkavállalás az EU-ban. Önfoglalkoztatás.</p> <p><i>Álláskeresés</i> Az álláskeresés folyamata, módjai. A Munkaügyi Központ szerepe az álláskeresésében. Jelentkezés az állásra, kapcsolatfelvétel.</p>	<p>Esettanulmány a karrierperiódusokról: alapvető karrierdöntések meghozatala, karrier előkészítése, kezdeti karrier, kibontakozás, a karrier csúcsa, megőrzés-fenntartás, nyugdíj előtt.</p> <p>Vágyak és valóság – konfliktusok, dilemmák, döntési helyzetek a karrierszakaszokban: esetelemzések, tanulságok levonása.</p> <p>Forráselemzés: Internetes állásportálok és sajtóhírek alapján az aktuális munkaerő-piaci helyzet elemzése, a munkalehetőségek feltérképezése. Üzleti szféra, civil szféra, közszféra kínálata, elvárásai. Keresett és kevésbé keresett szakmák, végzettségek. Kényszer vagy lehetőség: önfoglalkoztatás.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hivatalos levél, önéletrajz.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> munkahely és munkavállalói szerep.</p> <p><i>Informatika:</i> Információk gyűjtése az internetről. Szövegszerkesztés.</p>

<p>Önéletrajz, motivációs levél, felvételi beszélgetés</p> <p>Önéletrajztípusok, a motivációs levél jelentősége, felvételi beszélgetés, viselkedés, non-verbális üzenetek.</p>	<p>Gyűjtőmunka: Internetes és egyéb források alapján a külföldi munkalehetőségek feltérképezése. Tipikus feltételek, szabályok, egyes országok sajátosságainak összegyűjtése.</p> <p>Látogatás a Munkaügyi Központ helyi irodájában, a tapasztalatok megbeszélése, összegzése.</p> <p>Forráselemzés: Állásportálok és sajtóban megjelenő álláshirdetések elemzése. Rejtett információk, veszélyes hirdetések felismerése.</p> <p>Dramatikus játék: Felkészülés és felvételi beszélgetés egy konkrét, meghirdetett állásra. A szükséges dokumentumok (önéletrajz, motivációs levél) elkészítése. Tanulmányok megbeszélése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Karrierperiódus, pályakezddés, munkaerőpiac, munkanélküliség, Munkaügyi Központ, közszféra, versenyszféra, álláskeresés, önfoglalkoztatás, önéletrajz, motivációs levél, felvételi beszélgetés/állásinterjú, nonverbális kommunikáció.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Munkába állás – munkajogi alapok</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Családban, elsősorban a szülőktől szerzett munkavállalói, munkaadói információk.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A munkaviszonnyal összefüggő alapfogalmak és legfontosabb szabályok, a munkaszerződés általános tartalmának megismertetése. Tájékozódás segítése a Munkatörvénykönyvben, kapcsolódó jogszabályokban.</p> <p>A munkaviszony, a munkabér közterhei és a társadalombiztosítás összefüggésrendszerének megértetése.</p> <p>A fekete foglalkoztatás problémáinak, egyéni és társadalmi következményeinek megértetése.</p> <p>A rugalmas foglalkoztatás jelentőségének és néhány új formájának megismertetése a munkanélküliség kezelésében és a fenntarthatósággal összefüggésben.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A Munka törvénykönyve.</i> <i>A munkavégzés általános szabályai</i> A munkaviszony fogalma, a munkaviszony alanyai.</p> <p><i>A munkaszerződés általános tartalma</i></p> <p><i>A munkáltató és a munkavállaló kötelességei.</i> <i>A kártérítési felelősség</i></p> <p><i>A munkaviszony megszűnése és megszüntetése</i> Felmondási idő, végkielégítés szabályai.</p> <p><i>A munka- és a pihenőidő szabályai</i> Fiatalkorú munkavállalókra vonatkozó sajátosságok. Pihenőidő, szabadság.</p> <p><i>A munka díjazása</i> Alapbér, bérpótlékok. Garantált bérminimum. A munkabérek közterhei, valamint adózási, biztosítási összefüggései.</p> <p><i>Munkaügyi kapcsolatok</i> Üzemi tanács, szakszervezetek, kollektív szerződés.</p> <p><i>Néhány szokásostól eltérő (atipikus) foglalkoztatási forma</i> Táv munka, bedolgozó, részmunkaidő, munkaerő-kölcsönzés.</p>	<p>Gyűjtőmunka: munkaszerződések (családtag munkaszerződése, iskolai dolgozó, diákmunka stb.). Egy általános munkaszerződési forma kitöltése, értelmezés, elemzés.</p> <p>Felmérés az osztályban a nyári munkavégzés tapasztalatairól. Munkafajták, szerződések, munkajogi-társadalombiztosítási összefüggések, a „feketemunka”.</p> <p><i>Vita:</i> a fekete foglalkoztatás „előnyei”, kockázatai, társadalmi problémái.</p> <p>A munkanélküliség problémái, a fenntarthatóság és a rugalmas (atipikus) foglalkoztatási formák összefüggése – aktuális cikkek, adatok elemzése.</p> <p>Bérekalkulátorok alkalmazása: A munkáltató és a munkavállaló terhei (adók, járulékok). Aktuális szabályok alapján számítások végzése.</p> <p>Esettanulmányok: Munkaügyi viták és rendezésük a jogforrások bevonásával. Segítő szervezetek. Megbízható jogforrások az interneten.</p> <p>Vendég: munkaügyi szakember meghívása: Beszélgetés a munkaadói, munkavállalói jogokról, kötelezettségekről, a munkavállalókat segítő tanácsadó, tájékoztató szervezetekről.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció, közösségi szerepek.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> munkahely és munkavállalói szerep.</p> <p><i>Informatika:</i> információk gyűjtése az internetről.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Munkaviszony, munkáltató, munkavállaló, munkaszerződés, munkaviszony megszűnése, munkaviszony megszüntetése, teljes és részmunkaidős foglalkoztatás, munkaerő-kölcsönzés, távmunka, munkakör, munkabér, felmondás, közös megegyezés, munkaidő, pihenő idő, alapszabadság, pótszabadság, alaphér, bérpótlék, bérminimum, cafeteria, szakszervezet üzemi tanács, kollektív szerződés.
------------------------------------	---

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A diákok megértik, hogy az életben való érvényesüléshez munkát kell végezni, legyenek akár munkavállalók, munkaadók vagy vállalkozók. Értik azokat a lépéseket, amelyeket meg kell tenniük, hogy képességeikkel, vágyaikkal összefüggésben a legmegfelelőbb munkát találják meg. Tisztában vannak azokkal a képességekkel, amelyekkel mint potenciális munkaerő rendelkeznek és meg tudják határozni feladataikat karriercéljaik elérése érdekében.</p> <p>Felismerik saját felelősségüket életpályájuk formálásában, a színvonalas munkavégzés, korszerű szaktudás, munkakultúra elsajátítása és karriercéljaik megvalósítása érdekében. Értik az értékrend és a pályaválasztás összefüggését.</p> <p>Ismerik az önkéntes munka fogalmát, értik jelentőségét és saját felelősségüket.</p> <p>Sokféle foglalkozást ismernek, tájékozottak a szakképzés és továbbtanulás rendszeréről és a pályacélok összefüggéséről.</p> <p>Tájékozottak az életpályaszakaszokról, az élethosszig tartó tanulás folyamáról, értik saját feladataikat ezzel összefüggésben.</p> <p>Képesek információt szerezni a munkaerőpiacról, a hazai és külföldi álláslehetőségekről, az önfoglalkoztatás lehetőségeiről, szabályairól.</p> <p>Ismerik az álláskeresési eljárás folyamatát, el tudják készíteni a szükséges dokumentumait (önéletrajz, motivációs levél).</p> <p>Tájékozottak a legfontosabb munkajogi szabályokról, ismerik a munkaszerződés kötelező tartalmát, a kapcsolódó fogalmakat, a munkaviszony létrehozásának és megszűnésének, megszüntetésének szabályait.</p> <p>Ismerik a munkaadói, munkavállalói jogokat, kötelezettségeket, a munkavégzés szabályait.</p> <p>Értik a munkaviszony, a közterhek és a társadalombiztosítási jogosultság összefüggését, a feketemunka társadalmi és egyéni problémáit.</p> <p>Ismernek rugalmas foglalkoztatási formákat, értik ezek jelentőségét a munkanélküliség kezelésében és a fenntarthatóság szempontjából.</p> <p>Ismernek jogforrásokat és képesek tájékozódni azokban.</p> <p>Tájékozottak a munkavállalókat segítő, tájékoztató szervezetekről.</p>
---	---

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.17. Etikus vállalkozói ismeretek 11-12. évfolyam számára

ETIKUS VÁLLALKOZÓI ISMERETEK

11-12. évfolyam

Az etikus vállalkozói ismeretek tantárgy célja, hogy járuljon hozzá a fiatalok önállóságra neveléséhez Kiemelt szerepet kap annak megértetése, hogy mennyire fontos a tudatosság, hogy szavaikban és tetteikben felelős polgárként, szakmailag elismert alkalmazottként vagy önálló etikus vállalkozóként folytathassák tanulmányaik utáni pályájukat. Az önbizalom növelésén keresztül kívánja megerősíteni és megértetni a társadalmi felelősség és etikus magatartás fontosságát életútjuk során. Társadalmi, gazdasági, vállalkozási kérdésekben az alapvető tájékozottságot és az ehhez alkalmazkodó cselekvést helyezi középpontba. A képzés szakértelmet ad a tanulóknak, amit mind az elméletben, mind a gyakorlatban hasznosíthatnak. Ezzel a tanulás világából a vállalkozói, munkavállalói létbe való átlépést kívánja segíteni. A szemléletformálás változatos tartalommal és sokféle módszerrel valósítható meg, fontos a helyi adottságokhoz, elvárásokhoz, a személyi és tárgyi feltételekhez való illesztés. A képzés egyszerű, az adott korosztály számára közérthető formában járja végig egy vállalkozás alapításának és működtetésének minden fontos aspektusát. A tanulók elméleti és gyakorlati példákon keresztül megismerik, hogy a vállalkozás az a folyamat, amelyet a felismert üzleti lehetőség kihasználására hoznak létre. Átalakít és működtet egy gazdasági szervezetet, értéket teremt a vevő, az alkalmazott, a tulajdonos és a társadalom számára.

A tanulók megismerik a vállalkozási formák jellemzőit, az alapítás lépéseit, a szervezési és vezetési, működtetéssel, versenyhelyeztetel kapcsolatos ismereteket; a piacelemzést, a marketing alapfogalmait, az üzleti terv készítésének módszereit. Tehát mindazon kérdéseket, melyeket figyelembe kell venni egy vállalkozás indításakor. A tantárgy ismereteket kíván adni a piacgazdaság alapvető folyamatairól, a piaci lehetőségek felismeréséről és felméréséről. Ismereteket ad a gazdasági folyamatok összefüggéseinek megismeréséhez mind a hazai, mind az EU és a világgazdaság globális viszonylatában. Felkészíti a diákokat, hogy képessé váljanak a gazdasággal kapcsolatos alapvető kérdésekben információkat keresni és értelmezni, megérteni a XXI. század új kihívásait. A haza sokrétű fogalma és a hazafiság kérdése nem értelmezhető más népekre való figyelem nélkül. A globalizáció megnyitotta a lehetőséget, hogy ablakot nyissunk a világra. A képzés során ezért a nyelvtudás szükségességét a vállalkozások sikerességének egyik fontos feltételeként kell kiemelni. Fel kívánja kelteni az igényt a további magasabb szintű ismeretek megszerzésére, az életen át tartó ismeretmegújítás, tanulás szükségességére. Eligazodást kíván nyújtani, bemutatva, hogy a vállalkozó az a személy, aki felismer vagy megismer egy üzleti lehetőséget; felépít vagy megvásárol egy szervezetet (gazdasági vállalkozást) az üzleti lehetőség kihasználására. Vállalja az ezzel együtt járó kockázatot a várható szakmai, piaci, pénzügyi, társadalmi siker reményében.

Nagyon fontos a képzés etikus szemlélete, meg kell értetni, hogy amennyiben valaki vállalkozást alapít, akkor nemcsak a profitszerzés, hanem az emberségnek, a tisztességnek, a környezetért, a jövő generációért való felelősségnek is kell vezérelnie munkáját. A rugalmas, a változásokat kezelni tudó vállalkozások alapja a meglévő tőke mellett a dolgozói és a vezetői tudás, a belső morál.

A különböző háttérű fiatalok az üzleti terv csoportmunkában végzett készítése és annak megvédése során, az együttműködési képességet, a munkamegosztásból adódó szerepvállalást, a csoportelképzelés és az abból adódó egyéni feladatok kommunikálását sajátítják el. Az oktatás zárásaként a tanulók az elkészített üzleti tervüket szóban és írásban bemutatják osztálytársaik előtt, környezetükben működő vállalkozások vezetőinek meghívásával, a tanáraikkal létrehozott zsűrinek. Ezáltal gyakorlati ismereteket, segítséget is kaphatnak az üzleti tervük megvalósíthatóságának javításához.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Csapatépítő tréning	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Előzetes tapasztalat és ismeretek a családon belüli munkamegosztásról. Tapasztalat, illetve saját vélemény megfogalmazása már megismert közösségek, szervezetek, csapatok működéséről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikációs készség, kreativitás, önbizalom erősítése. Magabiztos, de mások érdekeit is szem előtt tartó szereplés, kulturált véleménynyilvánítás, vita, meggyőzés. A csapatmunka fejlesztése, együttműködő egység formálása. A csapaton belüli „mi-tudat” kialakítása, illetve megerősítése játékos feladatokon keresztül. A közös munka során felmerülő konfliktusok feloldása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Csapatépítés (Kreatív vállalatépítés) tréning:</i> Tartalom: A maximum 5 fős csapatok kapnak egy-egy színes magazint, flipchart papírt, ollót és ragasztót, és véletlenszerű csoportokban, az ötleteik és előzetes ismereteik, tapasztalataik alapján felállítanak egy olyan vállalatot, amelyen belül kialakítják a funkciókat, és ezt egy kollázs formájában prezentálják. Gyakorlati feladat: 5 fős csoportokban dolgoznak. Egy narrátor bemutatja a vállalatot, és ezt követően mindenki prezentálja a saját területét.</p>		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csapatmunka, munkamegosztás, együttműködés, konfliktus, motiváció, prezentáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alapozás: a vállalatok és környezetük	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Tapasztalat, illetve saját vélemény megfogalmazása a családban és az ismerősi körben-környezetben megismert vezetők, vállalkozók életmódjáról. Vélemény a környezetükben működő vállalkozások munkájáról, annak minőségéről. Tapasztalatok környezetük rendjéről, tisztaságáról, a környezetvédelem kérdéseiről. Milyen vállalkozást hiányolnak környezetükből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A döntéshozatali képesség fejlesztése: körültekintő választás a különféle vállalkozási ötletek közül. Azoknak a környezeti elemeknek a felismerése és értékelése, amelyek a hatással lesznek a vállalkozás működésére. A kritikus szemlélet fejlesztése a tanulókat körülvevő üzleti és társadalmi környezeti elemek hatásainak megítélésében. A vállalat és környezete egymásra hatását vizsgáló példák tanulmányozása során a problémamegoldó képesség fejlesztése. Útmutató nyújtása az egyes szituációkban rejlő lehetőségek feltárásához, tudatosítva ezzel az egyéni cselekvőképesség adta tág	

	határokat, az egyéni felelősségtudat fontosságának hangsúlyozásával.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A vállalkozás alapjai</i> A vállalkozás fogalma, és a termék-, illetve a szolgáltatás piacok. A vállalkozói környezet alapvető bemutatása: mind a szűkebb értelemben vett piaci környezet (vevők, szállítók), mind a tágabban értelmezett társadalmi/politikai/kulturális környezet vizsgálata. Miért kell a gazdaság? Mit csinálnak a vállalkozások? Miért szűnhetnek meg vállalkozások? Hogyan lehet a nehézségeket elkerülni? Mi a siker záloga?</p> <p><i>Vállalkozók</i> Feladatok és tulajdonságok. Mit csinál egy vállalkozó, milyen alapvető feladatokat lát el? Melyek azok a személyiségjegyek, amelyek egy sikeres vállalkozót jellemeznek? Honnan vegyen vállalkozási ötletet? Hogyan tudja ezt piacképesé tenni? Milyen jogi feltételeket kell megismernie?</p>	<p><i>Történelem, állampolgári és társadalmi ismeretek:</i> a társadalom összetétele.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Etika, etikusság, morál, életmód, életvitel, társadalmi felelősség, termék, szolgáltatás, piac, értékesítés, vevők, szállítók, brain storming (ötletroham), kommunikációs képesség, piac, marketing, veszélyes anyag.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A piac, etika, morál, társadalmi felelősség	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Tapasztalat, illetve saját vélemény megfogalmazása a tanuló környezetében élő személyek magatartásáról, esetleges példaképek. Véleménynyilvánítás a társadalomban tapasztalt, gazdasággal kapcsolatos jelenségekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ok-okozati összefüggések feltárása során az analitikus-elemző kompetenciák fejlesztése, társadalom-, illetve személyiség-lélektani, valamint egyéni és csoportpszichológiai aspektusokkal kiegészítve. A kreativitás fejlesztése. A pozitív gondolkodás, valamint az egyéneknél rejlő kreatív energiák minél akadálytalanabb felszabadítása. Az etikus magatartás jellemzőinek bemutatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A piaci szükségletek felismerése</i> A fogyasztók és igények. Piaci rés vizsgálata. A piacra vonatkozó alapvető összefüggések megismerése. Egy adott vállalkozási ötlet piaci környezetének elemzése. A piacelemzés folyamata. A piac vonzereje. Vevők és fogyasztók. Munkaerőpiac és az alkalmazottak. Pénzügyi szolgáltatások és a tőke. Beszállítók és nyersanyagok. Ingatlanpiac és üzleti ingatlanok. Versenyhátrélemzés. A marketing: a marketing fogalmi és módszertani kerete. Marketingmix, a tényezők összhangja.</p>	<p><i>Etika:</i> kapcsolatok, egyén és közösség, magánélet és közélet.</p>	

<p><i>Etika, morál és társadalmi felelősség</i></p> <p>Az etika és morál fogalma, az etikus vállalkozói magatartás fontossága napjaink üzleti világában. Üzleti etika és a vállalkozó, üzleti etika és a szervezeti kultúra. Etikus döntéshozatal. Hogyan hozzunk etikus döntéseket. A vállalkozói döntéshozatal etikai aspektusai. Hogyan alakítja ki egy vállalat az erős szervezeti kultúráját?</p> <p>Megvitatott szituációkon keresztül az egymásnak ellentmondó érdekek közötti értékkonfliktusok és az etikus üzleti magatartásnak megfelelő cselekvési alternatívák tisztázása. Konkrét módszertan és gyakorlat megismerése, amelynek segítségével a meghozandó döntések etikus volta nagyobb biztonsággal és több szempontból ítélhető meg.</p> <p><i>Brain storming</i></p> <p>(„Ötletrohaként” ismert csoportos kreatív alkotó technika, mely a szabad asszociáción alapul, és adott cselekvési szabályok betartásával vezet a legjobb eredményre.)</p> <p>Ötletek és különbségeik. Egy vállalkozás ötletének alapjai. Üzleti lehetőségek azonosítása. A különbségek termék és szolgáltatás között. Szezonális, trendek és az üzlet fenntarthatósága.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Stratégia, tervezés, versenyelőny, környezettudatosság, globális gazdaság, társadalmi felelősség, egyén-természet-társadalom, vállalkozás, vállalat, vállalati működés, munkamegosztás, csapatmunka, kulcskompetencia.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Menedzsment	Órakeret 9 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Tapasztalatok, ismeretek a szülők, ismerősök munkaköréről, konkrét feladataikról.</p> <p>Vezetők az ismerősök között: vélemény tulajdonságaikról.</p> <p>Tapasztalatok a különböző igénybe vett szolgáltatásokról. A használt információs lehetőségek, ezek értékelése.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A vállalkozás életében szerepet játszó egyes funkcionális területek: a marketing, a humán erőforrások, az informatika, a termelés stb. feladatainak áttekintése, az egyes funkcionális területek egymáshoz illeszkedésének bemutatása. A struktúrák és a teljesítmény összefüggésének feltárása.</p> <p>A különböző érdekek, az ebből adódó motivációs törvényszerűségek feltárása. A stratégia mint egységes cél fogalmának megismertetése, amely mentén a funkcionális menedzsmentterületek egységbe szervezhetők.</p> <p>A célzott és sokrétű feladatok megoldására szerveződött emberi hálózatok bemutatása: az egyes szervezetek felépítése, struktúrája, vezetők és beosztottak viszonya. Annak megérttetése, hogy a munkaerő milyen kulcsszerepet játszik a vállalkozás összteljesítményében.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Piacelemzés</i> A piaci szükségleteknél tanultakból kiindulva a legalapvetőbb piackutatási módszerek, az alkalmazásukra vonatkozó alapvető szabályok megismerése. A piacelemzés folyamata, vevők és fogyasztók. Fogyasztói szükségletek, elvárások, érdeklődés. Munkaerőpiac és az alkalmazottak. Pénzügyi szolgáltatások és a tőke. Beszállítók és nyersanyagok. Ingatlanpiac és üzleti ingatlanok.</p> <p><i>Marketingmix, helyszín</i> A teljes piac szegmentáció–marketingmix rendszer felépítése, annak logikai szerkezete, lényeges elemei, integrálva a helyszín megválasztásának problémakörét is. A világ fogyasztói sokféleségének megismerési folyamata a célszegmensek számára tervezett marketingmix tárgyalásából kiindulva. A piaci-szolgáltatási folyamatok elemei, a köztük fennálló kapcsolódási pontok feltárása. A működéshez szükséges ingatlan kiválasztása, földrajzi szempontok. Vállalkozói szempontok.</p> <p><i>Szervezeti felépítés</i> Szervezeti szabályok. Felső vezetők, középvezetők. Munkatársak, alsóbb szintű vezetők, egyéb beosztotti funkciók. Az alkalmazottakkal való kapcsolat. A szervezeti felépítés mint a célzott és sokrétű feladatok megoldására szerveződött emberi hálózat. A szervezetek felépítése, struktúrája, kapcsolatrendszere, működési mechanizmusa. Beszámolási viszony. Funkciók. Vízszintes és függőleges centralizált és decentralizált szervezetek.</p> <p><i>Az alkalmazottakkal való kapcsolat elemei.</i> Az alkalmazotti viszony létrejötte. A munkatársi viszony elemei. A munkahelyre történő jelentkezés sikerét elősegítő viselkedésformák. Az alkalmazotti viszony alakítása. A munkaerőigény meghatározása, munkaerő kiválasztása. Különböző munkacsoportokba, szervezetekbe való beilleszkedés problémakörének megbeszélése.</p>	<p><i>Informatika:</i> adatgyűjtés internetről.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> munkavállalói ismeretek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> pályaorientáció, pályaalkalmasság, munkavállalással kapcsolatos ismeretek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Piac, piackutatás, fogyasztó, statisztika, kalkuláció, marketing, marketingmix. Szervezeti felépítés, munkaerőpiac, önéletrajz, munkamegosztás, motiváció, csapatmunka, önértékelés, önismeret, szociális kompetencia, technológia.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vállalkozások pénzügyi, számviteli és jogi háttere	Órakeret 10 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Elektronikus kommunikációs gyakorlottság. Önismeret (személyes erősségek, gyengeségek, tanulási képességek, ambíciók). A család anyagi lehetőségei és elvárásai. Család vagy a tanuló banki</p>	

	ismerete, kapcsolata. Zsebpénz, egyéni költségvetés (ha van).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Eligazodás a vállalkozás pénzügyi és számviteli rendszerében és a komplex folyamatok megismerése során az elemzőkéesség, a logikus gondolkodás fejlesztése, valamint a különböző helyzetek összefüggéseinek jobb megértése. Az alapvető pénzügyi kimutatások (mérleg, eredménykimutatás, cash flow), azok tartalmának, szerkezetének megismertetése, ennek révén képesség fejlesztése a vállalat alapvető pénzügyi és eredményfolyamatainak átlátására, a köztük levő összefüggések felismerésére. Gyakorlottság növelése a tervezésben.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
Kapcsolódási pontok	
<p><i>Kínálat-kereslet és a vállalkozó</i> A klasszikus közgazdaságtan legtöbbet hivatkozott piaci kereslet-kínálati (Marshall-) modelljének megismerése során számos piaci alapfolyamat megértése.</p> <p><i>Tulajdonosi szerkezet</i> Kizárólagos tulajdon. Társas vállalkozás. Korlátozott társas vállalkozás. Társaságok. Korlátolt felelősségű társaságok. A jogi keretek alapvető jellemzői, az őket létrehozó szabályozási igények szerint, a tulajdonlás mellett a felelősségvállalás kérdései. Milyen pénzügyi intézetek fontosak a vállalkozások számára? Hogyan lehet nemzetközi piacokra kilépni?</p> <p><i>Indulótőke: szükséglet és források technológia, számvitel, cash flow és költségvetés</i> A vállalkozás típusának, méretének és arculatának megválasztása és kialakítása. A technológia megválasztásának szerepe a vállalkozás hosszú távú fenntarthatóságában. A technológia kiválasztásának szempontjai és az időtényező jelentősége, a szükséges indulótőke megállapítása. Az indulótőke előteremtésének forrásai. Banki hitelezés, hitelkérelem, számlanyitás. A számvitel fogalma és szerepe a vállalkozások életében. Gyakorlati feladatok: Tájékozódás a számok rengetegében, mit árul el egy pénzügyi jelentés? Pénzügyi jelentések elemzése esettanulmányok felhasználásával. A cash flow-terv és a költségvetés összefüggései. Cash flow-terv és költségvetés készítésének alapjai. A pénzügyi terv vázlatának elkészítése.</p>	<p><i>Matematika:</i> Számolási algoritmusok, becslés, kerekítés, mértékváltás, százalék és kamatszámítás, grafikonok. Statisztikai adatok jegyzése, rendezése, ábrázolása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Indulótőke, alaptőke, banki hitel, hitelkérelem, folyószámla, kereslet, kínálat, társulási forma, jogi keret, üzleti terv, számvitel, mérleg, költségvetés, likviditás, pénzügyi terv, cash flow, eredménykimutatás, kalkuláció, technológia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A 21. század gazdasági kihívásai, stratégiák	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Információk a gazdaságról, információforrások. Más országok gazdasági helyzetével kapcsolatos információk. Összehasonlítás a hazai tapasztalatokkal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az stratégiai gondolkodás és a fenntartható versenyelőny fogalmainak megismertetése, a felelős vállalatközi szemlélet kialakítása, erősítése. A nagyobb ívű (társadalmi és globális szintű) problémák, kérdések felvetése, tárgyalása és megoldási lehetőségeik közös megvitatása során a kritikus szemlélet erősítése. A felelősségtudat fejlesztése. Lehetőségek feltárása képességének, a problémamegoldó képesség (probléma felvetése, meghatározása, megoldási alternatívák áttekintése és a legjobb megoldás kiválasztása), az elemzési készség fejlesztése. Az interperszonális kapcsolatok számos területének fejlesztése, valamint a csoportos problémamegoldás gyakorlatának megismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Fenntartható versenyelőny kialakítása</i> A verseny. A fenntartható versenyelőny. A környezettudatosság és az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás. A társadalmi felelősség kérdésköre mind társadalmi, mind globális szinten.</p> <p><i>Stratégiai gondolkodás és tervezés</i> Az üzleti stratégia. Stratégia és vállalati célkitűzések általi vezetés. A stratégia mint a hosszabb távú gondolkodás alapja. A változó környezethez igazodó vállalati, vállalkozói magatartás különböző kimeneteli változatai. Valószínűségek kalkulálása e változatokhoz, és az így előálló egyes forgatókönyvekhez. Az adott helyzetnek legjobban megfelelő vállalati döntési csomagok tervezése.</p> <p><i>Prezentációs technikák és prezentációs eszközök a gyakorlatban</i> A legmodernebb, a gazdasági életben feltétlenül szükséges prezentációs technikák elsajátítása. A szóbeli, az írásbeli és a képi kifejezés különböző formáinak, az üzleti kommunikáció alapjainak megismerése és gyakorlása.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, stílus.</p> <p><i>Matematika:</i> valószínűség- számítás.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stratégia, tervezés, versenyelőny, környezettudatosság, globális gazdaság, társadalmi felelősség, egyén-természet-társadalom, vállalkozás, vállalat, vállalati működés, munkamegosztás, csapatmunka.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex üzleti terv kidolgozása	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az előző tematikai egységekben elsajátítottak ismerete.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az eddig tanultak szintézise és alkalmazása komplex üzleti terv csoportos kidolgozása során. Képesé válnak munkájukat megszervezni Egyéni és csoportmunka szervezésének, az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás gyakorlása. Tapasztalatszerzés a közönség előtti előadás tartásában.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p> <p><i>Az üzleti terv kidolgozása</i> Önkéntesen alakuló, egyenként 5 fős csoportokba való szerveződés és a kitűzött projektjellegű feladat kidolgozásának megkezdése. A gyakorlati, projektkidolgozó részben folyamatos konzultációs lehetőség igénybevétele: a felmerülő kérdések megvitatása, a prezentációk előzetes megbeszélése, értékelése, valamint hatékony prezentációs technikák gyakorlása.</p> <p><i>Az üzleti terv lebontása funkcionális területekre</i> A kiválasztott „ötlet”, vagyis üzleti tevékenység kibontása: az egyes funkcionális menedzsmentterületeken jelentkező kérdések megvitatása, feladatok átbeszélése, különös tekintettel a lebonyolítandó piackutatási feladatokra: milyen adatok, milyen szerkezetben kellenek majd az egyes területek kellő megalapozottságú elemzéséhez.</p> <p><i>Sikertényezők és kreativitás</i> Kulcsfontosságú sikertényezők. A marketingterv összeállítása: piacelemzés, potenciális vevők analízise, célszegmens/ek kiválasztása, és az illeszkedő marketingmix megtervezése. Felkészülés a következő alkalomra: a pénzügyi terv összeállításához szükséges adatgyűjtés/piackutatás aktuális állásának ellenőrzése, az e területen felmerült kérdések tisztázása. A marketingterv, a pénzügyi terv összeállítása: mérleg, eredménykimutatás, cash flow, termelési folyamat, illetve annak kapcsolata a költségkalkulációhoz. Termelési és szolgáltatási logisztika. A vállalkozás kezdeti humán erőforrás igényének felvázolása, majd a fejlődési időszakhoz rendelt HR-terv összeállítása.</p> <p><i>Vizsga</i> A csoport által alkotott üzleti ötlet köré teljes üzleti terv felépítése, és annak részletes kidolgozása. Választott zsűri előtt, csoportos prezentáció keretében az üzleti terv lényegi elemeinek bemutatása. (A zsűri az ötlet eredetiségétől kezdve az üzleti terv megalapozottságán, annak értő és részletes kidolgozottságán át a prezentáció hatásosságáig és minőségéig minden szempontot mérlegelve választja ki a legjobb üzleti tervet alkotó és előadó csapatot).</p>	<p style="text-align: center;">Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Etika:</i> az ember és a környezet kölcsönhatása, felelősségérzet.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szókinccs és fogalombővítés, kommunikáció, piktogramok.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Komplex üzleti terv, összefoglaló, termék/szolgáltatás, piacelemzés, marketingstratégia, személyzet, költség-, ármeghatározás, cash flow-előrejelzés, nyereség- és veszteségszámítás, eredménylevezetés.
------------------------------------	--

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>Olyan gyakorlati tudás megszerzése, amely birtokában a tanulók könnyen eligazodhatnak a gazdaság és a vállalkozások alapvető kérdéseiben. Megértik és elfogadják az etikus üzleti magatartás szükségességét az üzleti sikeresség megvalósításában.</p> <p>Azonosítani tudják a választott termék vagy szolgáltatás célpiacát, illetve megtervezni azon szükséges kutatás paramétereit, melyek e piac célzott megismerését szolgálják.</p> <p>Folyamatosan gyűjtött valós piackutatási eredményekre támaszkodva információk alapján megtanultak reális pénzügyi becsléseket készíteni mind a tervezett vállalkozás beindítását, mind későbbi folyamatos működtetését illetően. Képesek a csoportos akotótechnikák alkalmazására, valamint a csoporton belüli munkamegosztásban, konzultációban való részvételre és a konszenzus kialakítására.</p> <p>Önmaguk, képességeik jobb ismeretének birtokában életpályájukra vonatkozó döntéseik megalapozottabbá válnak.</p> <p><i>Összességében</i> a tanulók komplex elméleti ismeretekkel, stratégiával, módszerekkel, eszközökkel képesek a gazdasági élet eseményeinek, tendenciáinak jobb megértésére. Képesek komplett üzleti terv elkészítésére, annak lényegi elemeit csoportos prezentáció formájában összefoglalni és azt egy értékelő bizottság előtt bemutatni.</p>
---	--

*6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI
rendeletéhez]*

7.18. Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek kerettanterv 11-12.
évfolyam számára

KÖZGAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI ALAPISMERETEK

11-12. évfolyam

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* oktatása feltétele annak, hogy a diákok az őket körülvevő világ összetett gazdasági jelenségeit megértsék, és életük következő szakaszaiban arra mint alapra támaszkodhassanak. A tantárgy témaegységei a diákokra közvetlenül ható gazdasági, társadalmi jelenségekre építenek. A bennük lévő ismeretanyag a közgazdaságtan különböző szakterületeit érinti. A témakörökben lévő ismeretek a közgazdaságtan szakkifejezéseire épülnek, és közvetlen, gyakorlatban hasznosítható tudást adnak. Mivel a körülöttünk lévő világ át van itatva a gazdaság jelenségeivel, hatásaival, a diákok közvetlenül találkoznak olyan fogalmakkal, kifejezésekkel, amelyeket nem értenek, ezért nem tudnak megfelelően reagálni a gazdasági, pénzügyi élethelyzetekre, és nem tudják értelmezni a média által közvetített eseményeket sem.

A gazdaságban zajló folyamatok is elengedhetetlenné teszik a diákok felkészítését a mindennapokban előttük álló feladatokra.

A tantárgy oktatásának eredményeképpen a diákok megértik a társadalom működését átszövő gazdasági folyamatokat, azok hatásait saját életükre, megtanulják kezelni azokat a gazdasági, pénzügyi helyzeteket, amelyek befolyásolják életüket, megértik a kockázatok kezelésének fontosságát, képet kapnak a portfólió helyes kialakításának módszeréről, s mindezek által hatékonyabban tudnak eligazodni a tömegében érkező pénzügyi ajánlatok között. A tantárgynak fontos szerepe van abban, hogy a diákok tudatos fogyasztókká váljanak, képesek legyenek döntéseik előtti mérlegelésre, ismerjék fel a döntéseikkel járó kockázatokat. További cél, hogy kialakuljon a diákokban a pozitív nyitottság a gazdasági folyamatok megismerése felé, értsék felelősségüket későbbi munkájukban is.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* oktatása fontos szerepet játszik a személyiségnevelésben. Az okos gazdálkodás képessége és az etikus magatartás kialakítása a nevelési-oktatási folyamat fontos feladata.

A gazdasági történések rendkívül bonyolult folyamatok, azokra hatással van a társadalmi és a csoportérdekek szövevénye. A középiskolai képzés célja azoknak a cölöpöknek a leverése, amelyek eligazodási pontokat jelentenek a diákok számára, és amelyekre építkezni tudnak a középiskolai képzésből kilépve is, amelyek biztonságot nyújtanak a gazdaság és a pénzügyek labirintusában.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* tantárgy a NAT-ban meghatározott szinte valamennyi fejlesztési területet érinti kisebb-nagyobb mértékben. Ennek oka az, hogy a mindennapi élethelyzetek, a gazdaság és a pénzügyek messzemenő hatásai befolyásolják és igen erőteljesen áthatják a diákok gondolkodását. A közgazdasági és pénzügyi alapismeretek oktatása iránymutatást ad és a gyakorlatban közvetlenül hasznosítható tudás elsajátítását teszi lehetővé.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* közvetlenül kapcsolódik a nevelési célok közül az erkölcsi nevelés, az önismeret és társas kultúra fejlesztése, a fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaaorientáció, médiatudatosságra neveléshez, és kiemelten a *Gazdasági és pénzügyi nevelés* fejlesztési területéhez. A jövő nemzedékének más és korszerű információkat kell átadni, mint ahogy az állampolgárok egyetlen lehetősége is a folyamatos, élethosszig tartó tanulás. Így a ma tanuló diákoknak ismerniük kell a mikro-és makrogazdaság, illetve a hazai és a nemzetközi gazdaság működésének alapjait, azok kölcsönhatását, a gazdaság szereplőinek egymásrataltságát, a pénzügyi intézményrendszert. A diákoknak ismerniük kell a fenntarthatóság fogalmát, a munka fontosságát csakúgy, mint a kockázatok értékelésének és azok kezelésének lehetőségeit. A saját felelősség tudatosításával megteremthető az előfeltétele annak, hogy – a vállalkozás vagy a nemzetgazdaság egyenjogú

tagjaként – az elsajátított ismeretek és képességek végigkísérik a diákok életét az iskola kapuin kívül is.

A tantárgy egyes elemei koherensen kapcsolódnak össze az elméleti és gyakorlati oktatás során. Az oktatás gyakorlatközpontúsága az összes kulcskompetencia fejlesztését lehetővé teszi. A *kezdeményező-készség és vállalkozói kompetencia* fejlesztése olyan alapvető ismeretek, képességek, attitűdök rendszerét kínálja, amely elengedhetetlenül fontos az életben való boldoguláshoz: a tervezés-szervezéstől és a feladatok megosztásától kezdve a kommunikációs készségen és a tapasztalatok értékelésén át a munkavégzésig és az etikus magatartásig. A gyakorlatorientáltság a biztosítéka annak, hogy a gyakorlati készségek fejlesztésével a diákok eljutnak az alapfogalmaktól a bonyolultabb összefüggésekig, s mindezek eredményeként a gazdasági érettség birtokába kerülnek.

Az oktatás három, komplex módon egymásra ható elemre támaszkodik: a közgazdaság-tudományra, a diákok által hozott ismeretekre és a gyakorlatorientált témafeldolgozásra. Az arányok helyes meghatározásával a diákok a közgazdaságtudománynak csak egy meghatározott szeletét kapják az oktatás keretei között. A közgazdaság-tudomány alapján és rendezőelvi szerint, a diákok által hozott információkat a gyakorlatorientált oktatás szervezi átlátható rendszerbe.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* szerves egységben van az *Ember és társadalom* műveltségi területtel, amelynek egyik része a gazdasági nevelés. A műveltségi terület kiemelt fejlesztési feladatai között hangsúlyt kap a társadalmi, gazdasági problémák iránti érzékenység megteremtése is.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* sajátos fejlesztési céljai között szerepel – összhangban az *Ember és társadalom* műveltségi területtel – a diákok problémamegoldó készségének, döntési képességének javítása, a tanulók szociális, erkölcsi és jogi érzékének növelése, a fiatalok empátiájának és toleranciájának fejlesztése, amelyek személyes tapasztalatra épülő készségfejlesztő módszerek, ezáltal a kooperatív tanulás alkalmazását teszi szükségessé. A műveltségi területtel összhangban a *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* fejlesztési feladatai:

- Ismeretszerzés, tanulás;
- Kritikai gondolkodás;
- Kommunikáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Közgazdasági alapfogalmak	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Piacgazdaság, a gazdaság szereplői – korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A legfontosabb közgazdasági alapfogalmak elsajátítása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A piac fogalma. A piacgazdaság működése, jellemzői (piaci szereplők száma, piaci koncentráció foka, kereslet-kínálat, fogyasztás).	<i>Ismeretszerzés, tanulás</i> A piacgazdaság működéséhez kapcsolódó alapfogalmak, a piacgazdaság kategóriáinak megismerése. <i>Kommunikáció</i>	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A piac. A piacgazdaság mint történelmi fogalom. Gazdasági válságok a történelemben.

<p>Piaci egyensúly, túlkereslet, túlkínálat.</p> <p>Piacgazdaság szereplői:</p> <ul style="list-style-type: none"> – háztartások, – civil szektor, – vállalatok, – állam, – külföld. <p>A pénzpiac fogalma, pénzkereslet, pénzkínálat, a pénzpiac egyensúlya.</p> <p>Az ár-bér spirál folyamata.</p> <p>Az állam szerepe a piacgazdasági folyamatokban, állami szabályozás, adórendszer.</p> <p>Gazdasági válságok és azok típusai.</p> <p>A nemzetközi kapcsolatok szerepe a piacgazdaság folyamataiban.</p> <p>Makrogazdasági folyamatok.</p> <p>Fogyasztóvédelem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A családi kassza (a háztartás mint a piacgazdaság része) – interaktív team-munka. – A piacgazdaság szereplőinek megismerése, döntéseik mozgatórugóinak megértése. – Az állam és a külföld szerepének értelmezése. – A fogyasztói döntések mögött meghúzódó törvényszerűségek. – A makrogazdasági folyamatok okainak megértése. <p><i>Kritikai gondolkodás</i> A makrogazdaság teljesítménye az utóbbi években. Önálló információszerzés alapján.</p>	<p>Az 1929-33-as gazdasági világválság. Az állam szerepvállalása a gazdaságban. A jövedelem szerepe a családban.</p> <p><i>Földrajz:</i> A globális világ gazdaság és világpiac kialakulása, jellemzői, működése. A piacgazdaság, a multinacionális vállalatok szerepe. A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolatrendszere. Az adósságválság.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a háztartás a gazdaságban.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Piac, kereslet, kínálat, ár, egyensúlyi ár, termék, szolgáltatás, termelő, fogyasztó, háztartás, vállalat, állam, makrogazdaság, ár-bér spirál, fogyasztóvédelem.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vállalkozási alapismeretek		Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A szűkebb-tágabb környezetből származó ismeretek.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vállalkozási formák és azok működésének megismerése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Vállalkozási formák: egyéni vállalkozás, Bt., Kft., Nyrt., Zrt.</p> <p>Korlátolt és korlátlan felelősség.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vállalkozási formák azonosítása. – Vállalat, vállalkozás alapítása, a működés jogi 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Vállalkozási formák</p>	

<p>Vállalat alapítása és megszüntetése.</p> <p>A vállalat működése, kockázatkezelés, bevételek-kiadások, kötelezettségek, munkavállalók, adózás, jogszabályok stb.</p> <p>Vállalkozások finanszírozása (belső-külső, saját-idegen tőke).</p> <p>Verseny és annak szabályozása (tökéletes piac, monopólium Gazdasági Versenyhivatal).</p>	<p>hátttere, feltételei.</p> <p><i>Kommunikáció</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Saját vagy idegen tőke? – vita. – Vállalkozás működésének szimulációja/szituációs játék. – A társasági szerződés elkészítése, érdekcsoportok kialakítása, érdekek ütköztetése – szerepjáték. – Diákvállalkozások lehetőségei. <p><i>Kritikai gondolkodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A globális verseny hatásának megvitatása. – A versenyhelyzet etikai értékelése. 	<p>története.</p> <p>A tőkés világgazdaság. Monopóliumok kialakulása, formái. A rendszerváltás Magyarországon. Vállalkozások.</p> <p><i>Földrajz:</i> Társadalmi-gazdasági mobilitás, a folyamatok társadalmi-gazdasági és környezeti hatásai. Természet és humán erőforrás.</p> <p><i>Etika:</i> Az erkölcsi gondolkodás alapjai. Tisztességes és tisztességtelen érdekérvényesítés. Jogos és jogtalan előny szerzés, a megvesztegetés, a megvesztegethetőség.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a munka világa.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vállalatalapítás, társasági szerződés, alapító okirat, alapszabály, természetes személy, jogi személy, törzstőke, cégbíróság, önfinanszírozás, állótőke-forgótőke, monopólium, kockázat, vállalkozási forma, GVH.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Pénzügyi alapfogalmak</p>		<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Pénzügyi ismeretek, korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, személyes tapasztalatok, ismeretek az Európai Unióról.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A pénzügyi alapismeretek legfontosabb fogalmainak elsajátítása.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>A pénz fogalma, szerepe, funkciói, története.</p> <p>A pénz, mint értékmérő, mint elszámolási eszköz, mint</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Pénzügyi alapfogalmak megismerése. – Az állam gazdálkodásának áttekintése, a költségvetés 	<p><i>Földrajz:</i> A világgazdaság szerveződése és működése. A pénztőke működése.</p>	

<p>fizetőeszköz, mint értékőrző és felhalmozási eszköz.</p> <p>A pénz típusai: készpénz és bankszámlapénz.</p> <p>Az ár és az érték.</p> <p>Gazdaságpolitika (monetáris és fiskális szabályozás, állampapír, Államadósság Kezelő Központ).</p> <p>Az állam pénzügyi bevételei, kiadásai, államháztartás (hiány, GDP).</p> <p>Az infláció lényege, fajtái, mérése. Az infláció hatása a gazdaságra.</p> <p>Deviza, valuta (HUF, EUR, USD, GBP, CHF).</p> <p>Árfolyamrendszerek.</p> <p>Likviditás, pénzáramlás.</p> <p>Az Európai Unió és Magyarország (előnyök, hátrányok).</p>	<p>megismerése.</p> <p><i>Kommunikáció</i> Maastrichti követelmények.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az euró mint deviza. – Az eurózóna jövője. 	<p>Az Európai Unió mint gazdasági egység.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Pénztörténet. A pénzügyi fogalmak történetisége. Az integráció története. Az Európai Unió kialakulása, története, alapelvei, intézményei.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Alapkamat, árfolyam, deviza, devizapiac, valuta, konvertibilitás, infláció-defláció, monetáris unió, likviditás, ÁKK, GDP.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kamat, kamatos kamat számítása, kamatláb meghatározása		Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A százalékszámítás alkalmazása a gyakorlatban.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kamatszámítás technikáján keresztül a kamatok és a hozamok megértése, értékelése. Az EBKM és a THM mutatók értelmezésének elsajátítása.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Kamat, a kamat fajtái (egyszerű, kamatos kamat), kamatszámítás, százalékszámítás. Hozam.	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Banki kamatlábak kiszámítása. – EBKM és THM értelmezése, különbségek azonosítása. 	<p><i>Matematika:</i> Százalékszámítás, kamatszámítás. Gazdaságosság, nyereség-veszteség.</p>	

Hozamkategóriák (EBKM). A pénz időértéke. Diszkontálás.	<i>Kommunikáció</i> A befektetések, és amire figyelni kell.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kamatszámítás, kamatláb, kamatos kamat, hozam, diszkontálás, EBKM, THM.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Megtakarítás, befektetések, előtakarékoság, portfólió	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Különböző médiumokban való tájékozódás, a világválság, közvetlen tapasztalat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befektetési lehetőségek megismerése, a befektetési kockázatok kezelése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Befektetési lehetőségek: állampapír, befektetési jegy, bankbetét, kötvény, magyar és külföldi részvény, valuta, deviza, arany, unit-linked biztosítási termék, ingatlan, műtárgy, lakás-előtakarékosság.</p> <p>Az értékpapír fogalma, fajtái, jellemzői.</p> <p>A kockázatok és azok kezelése.</p> <p>Kockázatelemzés.</p> <p>Nyugdíj–a jóléti állam kialakulásának redisztribúciós hatása.</p> <p>Öngondoskodás.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Befektetési lehetőségek feltárása. – Az értékpapírok megismerése. – A kockázat fogalmának értelmezése. <p><i>Kommunikáció</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vita: Mibe érdemes ma befektetni? – Beszélgetés arról, hogy miért kockázatosabb a részvény, mint az állampapír. – Diverzifikált portfólió kialakítása – a legfontosabb alapelvek megfogalmazása – interaktív csoportmunka. <p><i>Kritikai gondolkodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A környezetből, médiából érkező információk értelmezése a válságról, a válság hatásairól és azok kezeléséről. – A magyar nyugdíjrendszer átalakításának, a nyugdíjrendszer jövőjének értékelése. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A részvény, a váltó, a kötvény. mint történelmi fogalom. A tőkés gazdaság. A gazdaság és társadalom átalakulása a II. világháború után. A jóléti állam és társadalom.</p> <p><i>Földrajz:</i> a világgazdaság jellemző folyamatai.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Részvény, kötvény, befektetési jegy, váltó, jelzáloglevél, közraktárjegy, diszkont kincstárjegy, értékpapír, diverzifikáció, globalizáció, redisztribúció.
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Pénzügyi műveletek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Tapasztalatok, ismeretek a pénzügyi szolgáltatásokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pénzügyi szolgáltatások közötti különbségek értelmezése, azok összehasonlítása. Pénzügyi tranzakciók áttekintése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Banki üzletágak. Bankbetét. Bankszámlanyitás, bankszámlatípusok. Hitel, a hitel jellemzői, pénzkölcsön, a hitelezés folyamata. Diákhitel. Lízing, faktoring. Adónyilvántartás, BISZ Központi Hitelinformációs Zrt. Elektronikus pénz, készpénz- helyettesítő fizetési eszközök (bankkártya, hitelkártya,) ATM, POS. E-banking, pénzügyi szolgáltatások interneten, telefonon. Készpénzáttulalás, tranzakciós adó. A likviditás, a hozam és a kockázat összefüggése. Innovatív megtakarítási konstrukciók.	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Bankszámlatípusok megismerése, bankszámla nyitásának technikája. – A hitel csapdái, eljárás nemfizetés esetén. – A pénzügyi struktúrák megismerése. – Mobilról, internetről indítható tranzakciók. <p><i>Kommunikáció</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Hogyan jutunk pénzhez? – Beszélgetés a készpénzt helyettesítő fizetési eszközök használatáról. – A diákhitelről szóló tájékoztató megismerése, értelmezése. – Esettanulmányok: hitelfelvételhez kapcsolódó döntési helyzetek, befektetési kockázatok elemzése, választás az alternatívák között. <p>Csoportmunka.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Vita a magyar pénzügyi szolgáltatásokról. – Vita a készpénz előnyeiről és hátrányairól. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A pénz formái, aranystandard. A hitel, mint történelmi fogalom. A hitel problémaköre a magyar történelemben. A pénzintézetek működése és szolgáltatásai.</p> <p><i>Földrajz:</i> hitelezés, adósság, eladósodás.</p> <p><i>Informatika:</i> elektronikus bankolás.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	E-banking, mobil banking, betétszámla, hitelszámla, értékpapírszámla, befektetési számla, nyugdíj-előtakarékossági számla, tranzakció, számlavezetési díj, átutalás, ügyfélszám, ATM, bankkártya, hitelkártya, hitelszerződés, jelzalog, kezesség, adónyilvántartás, BISZ.
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A „modern piac”, tőzsdék a világban		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Történelmi és földrajzi ismeretek a tőzsdékről.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tőzsdei folyamatok átlátása, megértése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Az értékpapírok tőzsdei bevezetése.</p> <p>Instrumentumok.</p> <p>A piacok fajtái, a tőkepiac működése, szereplői.</p> <p>A tőzsde fogalma, szerepe, funkciói, működése.</p> <p>Tőzsdék Magyarországon, a magyar tőkepiac helyzete.</p> <p>Külföldi tőzsdék.</p> <p>Tőzsdei kibocsátók.</p> <p>Tőkeallokáció.</p> <p>Befektetési szolgáltatók, avagy kik azok a brókerek?</p> <p>Spekuláció, befektetés és kockázatok.</p> <p>Befektetési alapkezelők, alapok.</p> <p>Az árutőzsde (mezőgazdasági termékek); nemesfém-tőzsde: arany, ezüst, réz, palládium; deviza.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tőzsde mint „tökéletes piac” fogalmának megértése. – A tőzsde mint a tőkebevonás színtere. – Különböző típusú tőzsdék áttekintése. – A tőzsdei kereskedelem alapvető technikai részleteinek elsajátítása. – A BÉT megalapításának okai, a tőzsdei tranzakciók áttekintése, a tőzsde szerepének megértése. – A fogyasztóvédelem működése. Kutatómunka – csoportos tevékenység. <p><i>Kommunikáció</i></p> <p>A tőzsdei kereskedés gyakorlatban való kipróbálása internetes szimuláción keresztül.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar értéktőzsde szerepe a globalizálódó világgazdaságban. – Tőzsdei sztorik: nagy felemelkedések és bukások. 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A kapitalista világgazdaság. A magyar gazdaság története a XIX. század második felében. A nemesfém, mint értékmérő.</p> <p><i>Földrajz:</i> a pénztőke működése, az értékpapírok és a tőzsde kapcsolata.</p> <p><i>Informatika:</i> internetes szimulációs játékok, tájékozódás honlapokon.</p>	

<p>KELER, az elszámolóház.</p> <p>Pénzügyi-gazdasági fogyasztóvédelem Magyarországon. A PSZÁF, a Gazdasági Versenyhivatal működése, feladatai, szerepe a fogyasztóvédelemben. Rések a fogyasztóvédelem területén—a pénzügyi ombudsman.</p>		
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>BÉT, BUX-index, Blue Chip, részvénykibocsátás, short-long, határidős ügyletek, bróker, befektetési szolgáltató, bennfentes kereskedés, BUBOR, KELER, krach, osztalék, recesszió, tőkeallokáció, instrumentum.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A pénzügyi intézményrendszer</p>		<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Történelmi ismeretek a pénzügyi intézményrendszerről.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Tájékozódás a pénzügyi intézményrendszerben.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Bank: MNB, bankok, fióktelepek, banki szolgáltatások.</p> <p>Szakosított hitelintézetek: Magyar Fejlesztési Bank, jelzálog-hitelintézetek, lakás-takarékpénztárak.</p> <p>Szövetkezeti hitelintézetek.</p> <p>Hitelszövetkezetek.</p> <p>Pénzügyi vállalkozások (lízing, faktor, záloghitel).</p> <p>Biztosítók, biztosítóegyesületek, biztosítók fióktelepei.</p> <p>A biztosítások típusai, életbiztosítás és nem-életbiztosítás.</p> <p>Az élet-és vagyonbiztosítás</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A pénzügyi intézményrendszer szereplőinek áttekintése, az egyes intézménytípusok feladata, szerepe, működésük legfontosabb elemei. – A pénzügyi intézményrendszer egyes szereplői közötti kapcsolatrendszer megvilágítása. – Az egyes intézmények létrejöttének főbb szakaszai. <p><i>Kommunikáció</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kell-e/lehet-e neked biztosításod? – Kihez fordulhatsz biztosítási kérdéseiddel? Szabályozás és felügyelet Magyarországon és az 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> A bankrendszer kialakulása, története. A magyar bankrendszer története. Egy-és kétszintű bankrendszer a történelemben. A pénzintézetek működése és szolgáltatásai.</p> <p><i>Informatika:</i> Honlapok megismerése. Információk gyűjtése az internetről.</p>	

területei, jellemzői, szükségessége. Biztosítók szolgáltatásai. Pénztárak (önkéntes, magán, egészség és önszegélyező pénztárak). Pénztárak szolgáltatásai. Tőkepiac, tőkepiaci szereplők. Pénzügyi intézmények ellenőrzése Magyarországon, Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete. Specializált pénzügyi intézmények.	Európai Unióban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	GIRO, BISZ, Magyar Államkincstár, Magyar Nemzeti Vagyonkezelő, NAV, Nemzeti Eszközkezelő, védelmi alap, hitelgarancia szervezet, lízing, faktor, záloghitel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Innováció, fenntarthatóság. Az innováció, mint a gazdasági fejlődés elengedhetetlen eleme	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A médiából szerzett ismeretek és a korábban tanult anyagok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az innováció széles körű fogalmának átlátása, fontosságának megértése. A diákok érdeklődésének ráirányítása az innovatív gondolkodásra.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az innováció fogalma, K+F(+I). Hazai és uniós források. Az innováció és a fenntarthatóság összefüggései. Innovációs tevékenység, stratégia. Az innováció gazdasági jelentősége. Az innovatív vállalat.	<i>Ismeretszerzés, tanulás</i> – Az innováció személyre gyakorolt hatásának megértése. – Az innováció bemutatása mint új termék, áru, szolgáltatás vagy eljárás. – Az innovációra felhasználható források kutatásának módszerei. – Az innováció stratégiáinak csoportosítása. <i>Kommunikáció</i>	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Globális problémák. Környezetkárosítás. Népesedési helyzet, népeségrobbanás, népesedési kilátások. A fenntartható fejlődés. A megsebzett bolygó. <i>Földrajz:</i> A gazdasági növekedés és az ökológiai egyensúly

<p>Az innováció helyzete Magyarországon.</p> <p>Innovációs együttműködés.</p> <p>A tudás és a gazdaság kapcsolata.</p> <p>A gazdaságpolitika hatása az innovációra.</p> <p>Kockázati tőke, Jeremie-program.</p> <p>Energiaracionalizálás (zöld, alternatív energia, energiamegtakarítás).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A globális környezetszennyezés megakadályozásának lehetséges útjai. – Pályázatfigyelés. – Az innovatív iskola. <p><i>Kritikai gondolkodás</i> Beszélgetés a fenntartható fejlődésről.</p>	<p>viszonya.</p> <p>Környezet-és természetvédelmi feladatok.</p> <p>A környezetkárosítás elleni összefogás lehetőségei.</p> <p><i>Etika:</i> A felelősség új dimenziói a globalizáció korában.</p> <p>Az ökológiai válság mint erkölcsi kérdés.</p> <p><i>Informatika:</i> az internet felhasználása kutatási célokra.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Innováció, piacvezérelt innováció, technológiavezérelt innováció, racionális innovációs stratégia, K+F (+I), Jeremie-program, kockázati tőke, zöldenergia, fenntartható fejlődés, ökológiai lábnyom.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló ismeri a legfontosabb közgazdasági és pénzügyi alapfogalmakat, és tudja azokat értelmezni a körülötte lévő világ pénzügyi élethelyzeteiben.</p> <p>Érti a piacgazdaság működését, átlátja a piacgazdaság szereplőinek kapcsolatát és megérti, hogy ő maga is része a piacgazdaságnak.</p> <p>Képes kamatot, kamatos kamatot számítani, ezzel átlátja a hozamok és kamatok összefüggéseit.</p> <p>Birtokában van a legfontosabb vállalkozási alapismereteknek, érti a vállalkozások alapításának, működésének–pénzügyi, jogi–hátterét.</p> <p>Ösztönzést érezhet arra, hogy maga is kipróbáljon vállalkozási lehetőségeket.</p> <p>A szituációs játékokon keresztül képes értelmezni a vállalkozás alapszövegeit, ismeri azokat az informatikai felületeket, ahol megtalálja a vállalkozásokhoz kapcsolódó jogszabályokat.</p> <p>Érti a verseny hatását a gazdaságra, különbséget tud tenni a tisztességes és tisztességtelen versenyhelyzet között.</p> <p>Tájékozódni tud a pénzügyi intézményrendszerben, és különbséget tud tenni az intézmények egyes szolgáltatásai között.</p> <p>El tud igazodni a pénzügyi intézménytípusok között, értelmezni tudja a banki, betéti és hitelműveletek alapvető kritériumait. Átlátja a biztosítási, pénztári és tőkepiaci termékek típusait, amely hozzájárul ahhoz, hogy tudatos fogyasztóvá váljon.</p> <p>Ismeri a tőkepiac működésének alapvető szempontjait, a tőzsde működését meghatározó tényezőket. Rálátást szerez a tőzsdei kereskedelem sajátos kockázataira.</p> <p>Képes a kockázatok felismerésére, akár hitelről, akár befektetésről van</p>
--	--

	<p>szó, és érti, hogy viselnie kell döntései következményeit.</p> <p>A fogyasztóvédelem intézményrendszerének ismeretén keresztül tisztában van saját jogaival. Tudatában van annak, hogy egy-egy pénzügyi döntést megelőzően tájékozódni kell a lehetséges kockázatokról. Ismeretekkel rendelkezik a portfólió helyes kialakításáról. Érti az innováció fontosságát, annak hatását a társadalomra, a saját munkájára és jövőbeli céljaira.</p> <p>A tanuló olyan képességek birtokába kerül, amelyek segítik őt abban, hogy eligazodjon az őt körülvevő pénzügyi-gazdasági környezetben, hogy tudatosan és racionálisan kezelje pénzügyeit, érdeklődővé, nyitottá váljon, kritikusan szemlélje a világot, a munka számára megbecsült tevékenység legyen.</p>
--	---

*6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI
rendeletéhez]*

7.19. Nemzeti lovaskultúra kerettanterve 3–5. évfolyam számára

NEMZETI LOVASKULTÚRA

3–5. évfolyam

A lovaskultúra az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként, a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek, lovaskultúra és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint egészségfejlesztő és környezettudatos tényezőinek integrált hatásaként hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget és a felelősségteljes magatartást saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak. Ennek feltétele, hogy a mozgás és a lóval mint élőlényvel való bánásmód egyaránt váljon személyes és társas élménnyé. Cél, hogy a rendszeres fizikai aktivitás mellett a gondoskodás, az odafigyelés, a kooperáció és az empátia a gyermekek magatartásának fontos részeivé váljanak. Az iskola 3–4. és 5. évfolyamán a lovaskultúra tantárgy elsődleges célja a gyermekek testi és lelki fejlődésének támogatása, a rendszeres mozgás, egészséges életmód, felelősségteljes, együttműködő magatartás, koncentrációs készség élményszerű elsajátítása, különböző speciális mozgássorok megtanulása és összekapcsolása, önálló végrehajtása, valamint az elméleti és gyakorlati ismeretek közötti összefüggések megértése, alkalmazása. A lovaskultúra-oktatás feladata az adott három évben a lovaglás alapjainak megtanítása és a lóhoz mint társállathoz kapcsolódó alapszintű ismeretek, szabályok és a lóval való helyes bánásmód megismertetése a gyermekekkel, mindez változatos és egyre magasabb szinten történő, főleg gyakorlatorientált oktatási módszer segítségével. A lovaskultúra-oktatás 70 százaléka gyakorlati, míg 30 százaléka elméleti oktatás.

A lovaglás és lovaskultúra-oktatás tantárgy olyan eleme az oktatásnak, mely egy társállat segítségével az élményszerű tanulás és megismerés folyamatát helyezi előtérbe, miközben kapcsolódik több műveltségi terület fejlesztési területeihez, valamint sajátos közegben segíti az életkornak megfelelő nevelési célok elérését, és egyéb kulcskompetenciák fejlesztését. A lovaskultúra-oktatás ezeken felül alkalmas az egyéni sajátosságokra épülő differenciált tanulásszervezés és bánásmód megvalósítására is, a tanuló képességeihez mérten. Az alapvető képességek, készségek, kompetenciák fejlesztésében a tanulói tevékenységekre épít. A tantárgy célja a fent meghatározottakon túl az öröm- és élményszerzési lehetőség biztosítása.

3–4. évfolyam

A tantárgy segíti a tanuló erkölcsi nevelését, képessé teszi alkalmazni az emberekkel és állatokkal kialakított kapcsolatok elfogadott formáit. A tanuló el tudja magát helyezni az adott közösségben. Képes a kooperációra, megérti a szabályok fontosságát. Képes egyszerű közösségi szabályok követésére, és bekapcsolódik közös tevékenységekbe. A tanuló képes oktatójával, társaival és a lóval való együttműködésre, empátiára, és életkorának megfelelő kooperatív készséget mutat a foglalkozások során. A tanulónak fejlődik az emocionális érzékenysége. Megismeri és elsajátítja az alapvető együttműködési normákat a lovardában és az adott közösségben. Ismeri és betartja a lovardai foglalkozáshoz kötődő szabályokat. Kialakul a tanulóban a társakkal történő közös feladatmegoldás képessége, irányítással tud együttműködni velük. Nyitott társai megismerésére, igyekszik megérteni őket. A lóval való bánásmód kapcsán megérti a testi és lelki egészség fontosságát. Megérti a rendszeres mozgás, a helyes táplálkozás, a környezetre való odafigyelés és a higiénia jelentőségét. Tisztában van azzal, hogy a lovakhoz kapcsolódó vállalt feladatok felelősséggel járnak. A tanuló motivált a kitűzött célok elérésében, vállalja az ezeket elősegítő feladatokat. Érdeklődővé válik a környezete iránt, képes alapvető megfigyelésekre és következtetések megtételére,

törvényszerűségek meglátására, ezek alapján pedig helyes cselekvésre. Megismeri az emberi tevékenység környezetre és az élőlényekre gyakorolt hatását, és törekszik a helyes magatartásminták követésére. A tanuló tapasztalatot szerez arról, hogy lehet játszva tanulni. Figyelemmel tudja követni oktatója és társai mondandóját, fel tudja idézni élményeit, meg tudja fogalmazni tapasztalatait. A tantárgyhoz kapcsolódó szakszavak megismerésével bővül a szókincse. Műveltségét bővíti a lóhoz kapcsolódó magyar mesék, mondák, versek, mítoszok, dalok megismerésével.

A tantárgy sajátos fejlesztési célja a lovaskultúra elemeiből nyert értékekből egy olyan testi és szellemi műveltség kialakítása, amely megalapozza a későbbi cselekvési biztonságot és a rendszeres fizikai aktivitást, kötődést jelentő élményeket nyújtva a gyermek mozgásvágyának és a lovak iránti érdeklődésének fenntartásához. Az első két év fő célkitűzése, hogy a gyermekek megtanuljanak magabiztosan viselkedni a lovak környezetében és társállatként viszonyuljanak a lóhoz. Az egészséges, élményalapú testmozgás nyújtotta lehetőségen felül fejlesztési cél, hogy a gyermekben kialakuljon a felelősségérzet, empátia, tisztelet és megismerési vágy egy másik élőlény iránt. Testi fejlődés szempontjából fontos a sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség-készlet megszerzése, az alapvető (generikus) mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése, a kondicionális és a koordinációs képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése (egyensúly, ütem- és ritmusérzék, tér- és időbeli tájékozódás, nagy- és finommotorika fejlesztése). Fontos, hogy a tanulók életkoruknak megfelelően fejlett izomzattal legyenek képesek uralni testtömegüket a különböző feladatmegoldások során, és legyenek képesek összerendezett mozgásokra a földön és lóháton egyaránt.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Gyakorlat I. (Kapcsolatkialakítás a lóval, stabil ülés)		Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	Alapvető gimnasztikai gyakorlatok végrehajtásának képessége.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyensúlyérzék fejlesztése, bizalom, önfegyelem kialakítása, kapcsolat kialakítása az állatvilággal, a lovakkal, felelősségtudat kialakítása, test- és környezettudatos magatartás kialakítása, testi fejlődés támogatása, mozgástapasztalat és mozgáskészség-készlet fejlesztése.		
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
A ló életmódja, sajátosságai. A ló megközelítése. A lóra való fel- és leszállás. Ülés. Lábtartás. Jármódok (lépés, ügetés). Ülésváltás. Felszerelés. Segítségek. Mozgásformák.	A tanuló - képes a lovat helyesen megközelíteni és biztonságosan mozog a lovak környezetében; - képes az állattal kapcsolatfelvételre, kommunikációra; - érti és tiszteletben tartja a lovak viselkedésének életmódbeli sajátosságait; - a foglalkozás során képes fegyelmezetten, csendben, tisztelettel figyelni oktatójára, társaira és a lóra;	<i>Testnevelés és sport:</i> motoros készségfejlesztés, mozgástanulás. <i>Környezetismeret:</i> a tudományos megismerés iránti igény fokozatos formálása. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok elvállalása,	

	<ul style="list-style-type: none"> - helyesen ül a lovon, megfelelő a lábtartása voltizshevederrel és nyeregben egyaránt, lépés és ügetés jármódokban; - biztosan, elengedetten és helyes testtartásban ül a lovon tanügetésben és könnyüügetésben egyaránt; - ismeri a helyes lábon ügetés fogalmát, és képes könnyített ügetésben ülésváltás végrehajtására; - oktató segítségével könnyedén, elengedetten, biztonságosan és egyensúlyban alkalmazza a megfelelő mozgásformákat lépés és ügetés jármódokban, alkalmanként minimum 15 percet a lovon töltve (egy oktató egy tanulóval foglalkozik egy időben, futószáron); - képes a lóra való helyes fel- és leszállásra, segítséggel; - képes a két ügetésformát nyereg- vagy voltizsheveder-fogással, vagy független kéztartással, illetve kengyelbe tett lábbal vagy kengyel nélkül végrehajtani (a tanuló választása szerint); - ismeri és futószáron helyesen végrehajtja a lépésből ügetés feladat derék- és csizmasegítségeit, valamint az előreajtás segítségeit lépés és ügetés jármódokban. 	<p>kötelességtudó, hatékony munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmód.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyensúly, biztonság, ritmus, ülés, lábtartás, elengedettség, segítségadás, csizma, derékmeghúzás, jármód, lépés, ügetés, vágta, nyereg, heveder, kengyel, kengyelszív, kápa, kantár, szár.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p style="text-align: center;">Gyakorlat II. (Szabadon lovaglás alapjai, segítségadások)</p>	<p style="text-align: center;">Órakeret 50 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Stabil ülés, helyes lábtartás a lovon lépés és ügetés jármódban, fizikai kontaktus teremtésének képessége a lóval.</p>	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Testi fejlődés támogatása, helyes testtartás kialakítása, fizikai edzettség fejlesztése, koncentrációs készség növelése, a kondicionális és a koordinációs képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése. Kívánatos személyiségvonások megerősítése: félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, a természet szeretete, kitartás, feladatorientáltság, empátia, felelősségtudat, önbizalom és kooperációs képesség, öröm- és élményszerzési lehetőség biztosítása.	
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Ápolási ismeretek. Takarmányozási ismeretek. Helyes szártartás. Osztályban lovaglás szabályai. Lovardai alakzatok. Segítségadások.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> - képes a lovat önállóan, de felügyelettel leápolni, ismeri és segítségével megvalósítja a lótartás gyakorlati teendőit; - ismeri és alkalmazza az alapsegítségeket, a független kéz fogalmát, a helyes szártartást, kezdetben futószáron, később szabadon, kisebb csoportokban (maximum 3-4 fő) lépés és ügetés jármódokban; - osztálylovaglásban ismeri és betartja a lovak közti kellő távolságot, képes a lovardában vezető lovassal osztályban alap lovardai alakzatokat szabadon lovagolni lépés és ügetés jármódokban; - képes végrehajtani helyes segítségadással a lépésből megállítás, állásból lépés, lépésből ügetés és ügetésből lépés átmeneteket szabadon. 	<i>Testnevelés és sport:</i> Motoros készségfejlesztés. Eszközre és társra vonatkozó térbeli, időbeli és dinamikai viszonyok szerepe. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok elvállalása, kötelességtudó és hatékony munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmódra törekvés. <i>Környezetismeret:</i> a lóval kapcsolatos ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapsegítség, szártartás, osztálylovaglás, távolság, lovardai alakzat, lóápolás, takarmányozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Elmélet I. (Lovardai rend és alapfogalmak)	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A ló mint társállat felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikáció elősegítése és szókincs bővítése, környezettudatos magatartás kialakítása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A lovardai rend ismerete. Érzékszervek sajátosságai. Testtájak. Küllemi jegyek. Ló- és lovasfelszerelések és részeik. Lóval kapcsolatos népi játékok, énekek.</p>	<p>A lovardai rend, a lovak ismerete: érzékszerveik, főbb színeik és testtájai; - a lovagláshoz szükséges felszerelések és azok fontosabb részeinek ismerete; - a lótartáshoz szükséges alapvető eszközök felismerése, használati jelentőségük ismerete; – olvasmányélményeken (mesék, mondák, versek), népi játékokon, énekeken, képi ábrázolásokon keresztül ismerkedés a ló ábrázolásával a művészetekben.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> Életfeltételek és életjelenségek felismerése, a ló főbb testrészei, a ló érzékszervei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése. Népi játékok, dramatizált formák (pl. meserészletek) olvasása, illetve előadása.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népdalok, népi gyermekjátékok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás – a közvetlen környezetben található tárgyakon a forma és a rendeltetés kapcsolatának elemzése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szín, érzékszerv, testtáj, szerszám, eszköz, mese, monda.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Elmélet II. (Lóismeret, lóhoz kapcsolódó szakmák, munkafolyamatok)	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Lovaskultúrához kapcsolódó alapfogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gyakorlati tevékenységek elméleti alapjainak megismerése és az összefüggések felismerése.	
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Alapsegítségek és lovardai alakzatok. Jegyek és küllemi sajátosságok.</p>	<p>A tanuló - számot tud adni szóban vagy írásban az alapsegítségek,</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesehősök és történelmi szereplők</p>

<p>Hagyományos magyar lófajták. Ló tartási ismeretek. Lovas szerszámok ismerete és ápolásának gyakorlata. Lóhoz kötődő szakmák.</p>	<p>lovardai alakzatok, jegyek, küllemi sajátosságok, hagyományos magyar lófajták, ló tartás, szerszámok, lovas szakmák, lóápolás szabályai területén szerzett tudásáról;</p> <p>- olvasmányélményeken (mesék, mondák, versek), népi játékokon, énekeken, képi ábrázolásokon keresztül gazdagítja a lovaskultúrához és más műveltségi területekhez kapcsolódó tudását.</p>	<p>megkülönböztetése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> egyes szakmák, foglalkozások megismerése.</p> <p><i>Ének-zene:</i> könnyű népdalfeldolgozások, Kodály Zoltán és Járdányi Pál gyermekdalai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás. Képek, látványok, események leírása, a leírás alapján kép készítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Alapsegítség, lovardai alakzat, lóápolás, jegy, magyar lófajta, lovas szakma, szerszám.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló biztonsággal közlekedik a lovardában és a lovak környezetében. Ismeri a ló alapvető etológiai tulajdonságait, szükségleteit.</p> <p>A lovasfoglalkozás során fegyelmezetten, tisztelettel bánik a lóval, oktatójával és társaival. Futószáron képes független kézzel, stabil egyensúlyban lépni és ügetni, osztálylovaglásban képes az alapvető lovardai alakzatok végrehajtására helyes csizma-, derék- és szársegítségekkel, lépés és ügetés jármódokban. Ismeri a lovarda és az istálló rendjét, szabályait, segítséggel képes a lovak körüli általános teendők elvégzésére. Természettudományos, irodalmi, zenei és vizuális műveltsége gyarapodik a lovakhoz kapcsolódó ismeretek elsajátításával.</p>
--	---

5. évfolyam

A tantárgy által átadott ismeretanyag több fejlesztési területhez és nevelési célhoz kapcsolódik, mint például az erkölcsi nevelés, a nemzeti öntudat erősítése, önismereti és társas kapcsolati kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, környezettudatosság.

A tanuló képes megfogalmazni, hogy mi érdekli őt leginkább a lovak kapcsán, felismeri érdeklődési körét, motivációját, és tud célokat kitűzni. Van önkritikája, ismeri erősségeit és a fejlesztést igénylő területeket. Elegendő önismerettel, önértékeléssel, önbizalommal rendelkezik ahhoz, hogy megfelelő teljesítményt nyújtson, de tisztában van vele, hogy ehhez megfelelő fizikai állapotban kell lennie. A tanuló a lovasfoglalkozás alatt rendre és fegyelemre törekszik, belátja, hogy teljesíteni kell az elvállalt kötelességeket,

megérti a normakövetés fontosságát. A tanuló a tantárgy nyújtotta élmény kapcsán képes érzéseinek, gondolatainak, véleményének kifejezésére. Képes hallott és olvasott szöveg lényegének felidézésére, megértésére, értelmezésére. A tanuló felismer egyszerű ok-okozati összefüggéseket, logikai kapcsolatokat és törekszik ezek pontos megfogalmazására. Természettudományos ismereteit egyre önállóan képes a gyakorlatban is alkalmazni.

A gyakorlati órák célja az 5. évfolyamon az előző két év tudásának elmélyítése, kifinomítása, helyes berögzülése. Ez az előző két évhez képest nagyobb koncentrációt, több kitartást és nagyobb fizikai állóképességet is igényel. A tanulónak precízebben kell a feladatokat végrehajtania, ismernie kell a segítségadások közötti összefüggéseket, a sikeres és sikertelen feladat-végrehajtás okait, és tudnia kell korrigálnia a hibáit. A feladatok helyes elsajátításához és a továbbhaladáshoz önfegyelem, elszántság és alázat szükséges.

Az elméleti oktatás célja, hogy a tanuló megismerje lovas történelmi múltunkat és hagyományainkat, lovas művészeti alkotásainkat, a lovaskultúra meghatározó korszakait, személyeit, lovait. Hazánk lovas hagyományain túl szerezzon ismereteket a világ főbb lófajtáiról, más népek lovas kultúrájáról is.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Gyakorlat III. (Szabadon lovaglás)		Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	Helyes testtartás, biztonságos ülés, helyes lábtartás, független kéz, helyes szártartás, helyes segítségadások, osztálylovaglásban képes a tanuló az alapvető lovardai alakzatok végrehajtására lépés és ügetés jármódokban.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló saját képességeinek feltárása és megismerése; így az egészséges önbizalom megjelenése tetteiben. Korábban tanult összetett mozgások összekapcsolása és azok végrehajtása lovaglás közben. A gyermek felelősségtudatának és balesetmegelőző magatartásának kialakítása, önmagára és társaira vonatkozó odafigyelés megerősítése.		
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Osztályban lovaglás szabályainak részletes ismerete. Patanyom-figurák ismerete. Jármódok, átmenetek segítségének pontos ismerete. A ló lovardai munkához való felkészítése folyamatának ismerete.	A tanuló - képes a lovardában, osztályban vezetőlovas nélkül (maximum 6 fős csoportokban) patanyom-figurákat lovagolni lépés és ügetés jármódokban, alkalmanként minimum 30–45 percet töltve lovon; - elmélyíti, finomítja az eddigi tudását, tapasztalatát újabb patanyom-figurák elsajátításával, átmenetek gyakorlásával; - a segítségadásokat nem csak gyakorlatban ismeri, de pontosan megfogalmazza azok végrehajtását, érti és ismeri a segítések közötti összefüggéseket;	<i>Testnevelés és sport:</i> Motoros készségfejlesztés. Egyénileg, párban és csoportban végezhető sportágak technikai, taktikai elemei. <i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok elvállalása, kötelességtudó munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmód, rendszeres testmozgás.	

	<ul style="list-style-type: none"> - Cavaletti-rudak és ügyességi feladatok segítségével, az oktató irányításával és visszajelzéseivel gyakorolja az ütemes lovaglást, a helyes távolság felmérését, és fejleszti a különböző segítségadásokat; - képes felismerni az elkövetett hibákat, és képes azok korrekciójára; - futószáron végrehajtja a vágtabeugratás segítségét, biztonsággal a helyes ülés és helyes lábtartás betartásával vágtazik, voltizshevederrel és nyeregben egyaránt (opcionálisan a heveder/nyereg fogásával vagy független kéztartással); - képes segítséggel felkészíteni a lovat a lovardai munkára (ápolás, nyergelés, kantározás). 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapsegítség, osztálylovaglás, távolság, lovardai alakzat, cavaletti, vágta.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Elmélet III. (Lovaskultúránk)	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Jegyek felismerése, a lovak megkülönböztetésének képessége, lóval kapcsolatos munkafolyamatok megkülönböztetésének képessége, hagyományos fajtáink ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A lovaglás és lóval való foglalkozás ok-okozati összefüggéseinek felismerése. A lovaglás fogalmainak ismerete és használata.	
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Lófajták. A ló egészségvédelme. Ló- és lovassportok, szabályrendszereik. Magyar lovashagyományok. A világ más lovaskultúrái.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> - számot tud adni a magyar lófajták külső jegyeiről, általános hasznosításukról és belső értékmérő tulajdonságaikról; - általános ismeretekkel rendelkezik a lovak egészségvédelméről, leggyakoribb megbetegedéseikről, 	<i>Természetismeret:</i> Az állatok és környezetük közötti kapcsolatok felismerése. A környezeti állapot és a ló egészsége közötti kapcsolat felismerése. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári</i>

	<p>sérüléseikről és bekövetkezésük esetén szükséges teendőkről;</p> <ul style="list-style-type: none"> - fel tudja sorolni a lovassportokat, és számot tud adni alapvető szabályaikról; - be tud számolni történelmünk és hagyományaink lovas vonatkozásairól; - ismeri a jelentősebb lovas kultúrákat a világban. 	<p><i>ismeretek:</i> híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése (huszárok).</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> magyar lovashagyományok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai. A népzene keresztül a nemzeti önismeret fejlesztése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás. A közvetlen környezetben található tárgyakon a forma és a rendeltetés kapcsolatának elemzése.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapsegítség, lovardai alakzat, lovassport, lóversenysport, lovas hagyomány, lófajta, értékmérő tulajdonság.	

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	<p>A tanuló képes önállóan, osztályban lovagolni. Ismeri és precízen hajtja végre a segítségadásokat. Segítségadásai kifinomultak, letisztultak, határozottak. Futószáron biztonságosan, egyensúlyban vágtazik. Felelősségteljesen bánik a lóval, annak etológiai és egészségügyi sajátosságait ismerve. Környezettudatos magatartása megjelenik a lovardán kívüli szokásaiban is. Rendelkezik a lovaglás biztos alapjaival, készen áll a képességeinek és érdeklődési körének megfelelő szakosodásra.</p>
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.20. Kajak-kenu – vízijártassági ismeretek kerettanterve 5–8. évfolyamszáma

KAJAK-KENU – VÍZIJÁRTASSÁGI ISMERETEK

5–8. évfolyam

Az általános iskola 5–8. évfolyama részére választható alaptantárgy azon iskolák részére ajánlott, ahol a kajak-kenuhoz szükséges környezeti, tárgyi és személyi feltételek adottak, illetve biztosíthatók.

A kajak-kenu tantárgy elősegíti a fiatalok fizikai, értelmi és szocializációs nevelését és hozzájárul a környezeti hatásokhoz való jobb alkalmazkodó képességeik kialakításához. A kajak-kenusport összetettsége révén alkalmas arra (fizikai sport, egyéni és csapatsport, szellemi sport), hogy eszközként használjuk fel a fiatalok sokoldalú képzésére, egyéniségük mai kornak megfelelő kialakítására.

A természeti erőkkel (víz, hőmérséklet, légmozgások) való közvetlen kapcsolat és azok tisztelete önfegyelemre, alázatra tanítja a fiatalokat. A hajó mint sporteszköz kezeléséhez szükséges motorikus képességek, valamint a különböző típusú egyéni és csapathajók működési elvéhez nélkülözhetetlen ismeretek megtanulása komplex és egymásra épülő oktatási anyagot biztosít az 5–8. osztályok képzésében. Egyúttal a tantárgyi átfedések révén (fizikai ismeretek, kondicionális képességek, természetvédelem stb.) elősegíti a tanulók komplex, tantárgyi modulokban való képzését. A sportág taktikai helyzeteinek felismerése és ezen helyzetekre adandó legjobb megoldások kiválasztása fejleszti a tanulók önálló kreatív gondolkodását és fegyelmezett, tudatos viselkedését.

A kajak-kenu olyan sport, amely kortól függetlenül, egész életünkben űzhető, így a megszerettetése egy életre mintát adhat a fiataloknak az egészséges, aktív életmódra. A sportági alapok elsajátításán túl a fiatalok bekapcsolódhatnak a versenysportba, vagy akár a kajak-kenu edzői pályát is választhatják hivatásukként a pályaválasztásuk során. A kajak-kenu turizmus fejlesztésével a sikersportág még szélesebb körben történő népszerűsítését, illetve a kajak-kenu sportra alkalmas régiók fejlesztését segíthetik elő.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kajak-kenu elméleti alapjainak elsajátítása (Elmélet I–II.)	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	Gimnasztikai gyakorlatok helyes végrehajtásának képessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vízi jártasság alapjainak elsajátítása, vízitelep rendjének megismerése. A lelki és akarati tulajdonságok fejlesztése, helyes önismeret kialakításának megalapozása. Önállóságra, kreatív gondolkodásra nevelés. A közösségi érzés erősítése. Kitartásra, teherbíró, a fizikai igénybevétel és a természeti erők által kialakított feltételek melletti fegyelmezett viselkedésre nevelés. A természettudományi gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/Követelmények		Kapcsolódási pontok
- A vízitelep rendjének megismerése. - A veszélyhelyzetek, azok elkerülésének, bejelentésének, mentőeszközök megismerése – balesetvédelmi ismeretek megszerzése az életkori sajátosságoknak megfelelően. - A természeti környezet megismerése, a természetvédelemmel kapcsolatos ismeretek elsajátítása.		<i>Testnevelés és sport:</i> motoros készségfejlesztés, mozgástanulás. <i>Természetismeret:</i>

<ul style="list-style-type: none"> - A kajak-kenura mint csapatsportra vonatkozó etikai, viselkedési ismeretek elsajátítása. - A különböző hajó- és lapátípusok megismerése. - A megfelelő víziöltözék viseletének elsajátítása. - A kajak-kenu történelmének és szakkifejezéseinek megfelelő szintű megismerése. - Vízre szálláshoz szükséges ismeretek és szabályainak elsajátítása. - A hajó mint sporteszköz használata, az állandóan változó körülmények felismerése, és a helyzet megoldása önálló gondolkodással. - Az időjárási változásokhoz való alkalmazkodás, a versenyhelyzetek fegyelmezett viselkedésformájának kialakítása. - A csapathajóban való szerepvállalás, az egymásra utaltság érzésének elfogadása. - A sporteszközök (hajó-lapát) használatához szükséges alapvető fizikai összefüggések felismerése, megértése és gyakorlatban való alkalmazása. 	<p>természetes vizeink; a tudományos megismerés iránti igény fokozatos formálása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok elvállalása, hatékony munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmód, rendszeres testmozgás szerepe.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hajótípus, biztonság, természetvédelem.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Kajak-kenu gyakorlati alapjainak elsajátítása (Gyakorlat I–II.)</p>	<p>Órakeret 40 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alap-állóképesség, úszástudás, egyensúlyi helyzet megtartása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Természetes vízben történő biztos úszástudás elsajátítása, egyensúlyérzék fejlesztése. A szükséges általános és speciális fizikai képességek, a keringési és légzési funkciók fejlesztése. Vízitelep egyes helyszínein a megfelelő viselkedés elsajátítása.</p> <p>Az alkalmazkodóképesség, a káros hatásokkal szembeni ellenálló képesség javítása. Prevenció a testtartási hibák és deformitások elkerülésére (a vázizomzat erősítésével). Környezettudatos magatartás kialakítása és gyakorlása.</p>	
<p>Ismeretek/Követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> - A hajó kezeléséhez szükséges általános és speciális fizikai képességek megszerzése. - Rendszeres képességfejlesztő gyakorlati foglalkozások a mozgató, keringési és légzési rendszerek harmonikus fejlesztésére, a kondicionális képességek magas szintre emelése. - A természetes környezetben (szabad levegő, víz) végzett sportmozgások révén az egészséges életmód iránti igény felkeltése. - A hajó előrehaladásához, irányításához, mozgáskoordinálásához szükséges motorikus képességek (egyensúly, koordináció, mozgásérzékelés) kialakulása. - A hajó egyensúlyi helyzetének fenntartásához szükséges törzs- és végtagmozgások elsajátítása, gyakorlása. - A hajó haladásához szükséges aktív izomerő (abszolút és relatív) 		<p><i>Testnevelés és sport:</i> Motoros készségfejlesztés. Eszközre vonatkozó térbeli, időbeli és dinamikai viszonyok szerepe.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok elvállalása, kötelességtudó és hatékony</p>

<p>korosztályos szinthez képest történő megalapozása, a saját testézés fejlesztése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A természetvédelem gyakorlati megismerése, különös tekintettel a vizek védelmére. - A kajak-kenusport viselkedési, etikai normáinak gyakorlása, különös tekintettel az egymásért való felelősségvállalásra, az egymás iránti tiszteletre és a természet, illetve munka iránti alázatra. - A különböző hajótípusok megismerése. - A kajak-kenuhoz szükséges öltözékek megfelelő megválasztása, viselete. - A kajak-kenu szakkifejezéseinek gyakorlása. - A vízre szállás gyakorlása. - Csapathajóban (több személyes hajó) oktató kormányossal történő túrák lebonyolítása. - A hajók szakszerű tárolásával, mozgatásával, karbantartásával összefüggő ismeretek elsajátítása. - Természetes vízben történő magabiztos úszás mentőmellényben. - A természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált, a korosztályos átlagnak megfelelő viselkedési mód elsajátítása. - Borult hajó visszaállítása, kezelése, hajóba be- és kiszállás. - A hajó irányítása, kormányzása, egyensúlyi helyzet kialakítása. 	<p>munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmód, rendszeres testmozgás szerepe.</p> <p><i>Természetismeret:</i> a halak, vízimadarak életfeltételeinek és életjelenségeinek felismerése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyensúly, helyes testtartás, ritmus, hajó kezelése, karbantartás, önmentés.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Biztos úszás természetes vízben, mentőmellényben. A vízitelep rendjének ismerete és betartása. A kajak-kenusport viselkedési, etikai normáinak betartása. Ismeretek a kajak-kenu történelméről. A sportághoz szükséges általános és speciális fizikai képességek korosztályos szinten. Csapathajókban társakkal egyszerre evezés elsajátítása. A hajó egyensúlyi helyzetének fenntartásához szükséges törzs- és végtagmozgások kialakulása, a törzs tartóizmáinak harmonikus mozgása.</p>
--	--

7–8. évfolyam

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Vízijártassággal kapcsolatos tudás elmélyítése (Elmélet III–IV.)</p>	<p>Órakeret 15 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az előző évfolyamokban tanult ismeretek, tevékenységek.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A 6. osztály tananyagának és a balesetvédelmi és elméleti ismeretek, valamint a hajóra ható fizikai erők ismeretének részletesebb, korosztályi tudásszintnek megfelelő elmélyítése. A kajak-kenura mint egyéni és csapatsportra vonatkozó etikai, viselkedési ismeretek készségszintre emelése.</p>	

Ismeretek/Követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - Az előző osztályok tananyagának elmélyítése. - A természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált, a korosztályos átlagnak megfelelő viselkedési mód kialakítása. - A hajóra-lapátra ható fizikai erők ismeretének részletesebb, korosztályi tudásszintnek megfelelő elmélyítése. - A versenyzői viselkedés jellemzőinek ismerete és betartása: fair-play, tisztelni és jobbnak lenni az ellenfélnél. - A verseny stratégiai, taktikai elemeinek készségszintű megismerése. - A sportág viselkedési, etikai normáinak gyakorlása, különös tekintettel az egymásért való felelősségvállalásra, az egymás iránti tiszteletre. 		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> Vizeink és környezetük közötti kapcsolatok felismerése. A környezeti állapot és az ember egészsége közötti kapcsolat felismerése.</p> <p><i>Fizika:</i> felhajtóerő fogalma, testek vízben mozgásának törvényszerűségei.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> versengéssel kapcsolatos szabályok, etikai normák fegyelmezett betartása, elsajátítása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fizikai erő, elvárható viselkedésforma, fair-play, versenytaktika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Vízi jártasság gyakorlatban történő alkalmazása (Gyakorlat III–IV.)	Órakeret 50 óra
Előzetes tudás	Hajóba történő be- és kiszállás készségszintű tudása, az egyensúlyi helyzet magabiztos fenntartása, kezek és törzs mozgásának összehangoltsága.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hajó haladásához szükséges általános és speciális fizikai képességek korosztályos szintnek megfelelő fejlesztése, a vízi közlekedés szabályainak és a kajak-kenu versenyszabályainak korosztályos szintnek megfelelő elsajátítása, hajókezelési készség növelése. Az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás erősítése.	
Ismeretek/Követelmények		Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> - A kajak és kenu hajók gazdaságos és hatékony mozgásának végrehajtásához szükséges hajófelszerelések beállítása. - A hajókezelési készség növelése, a hajó sebességi tényezőinek emelése. - Rajtgyakorlatok, rajtolási technikák gyakorlása. - A hajó magasabb sebességének eléréséhez szükséges általános és speciális fizikai képességek korosztályos szintnek megfelelő fejlesztése. - A hajók szakszerű tárolásával, mozgatásával, karbantartásával összefüggő ismeretek elsajátítása. - Természetes vízben történő magabiztos úszás mentőmellényben. 		<p><i>Testnevelés és sport:</i> Motoros és egyensúlyi készségfejlesztés. Egyénileg, párban és csoportban végezhető sportágak technikai, taktikai elemei.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> Kapott és választott feladatok</p>

<ul style="list-style-type: none"> - A hajók rutinszerű karbantartása, korosztályos tudásszintnek megfelelően. - Rutinszerű, precíz hajófelkészítés edzésre és versenyre. - Rajtgyakorlatok, rajtolási technikák gyakorlása. - Házi versenyeken való részvétel, a kajak-kenu versenyszabályainak alkalmazásával, a verseny stratégiai-, taktikai elemeinek gyakorlásával. - Kisebb korosztályos versenyeken való részvétel, a tanultak gyakorlása céljából. 	<p>elvállalása, kötelességtudó munkavégzés. Egészséges és környezettudatos életmód, rendszeres testmozgás szerepe.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hajókezelés, hajófelkészítés, rajtolási technika.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A vízi közlekedés szabályainak és a kajak-kenu versenyszabályainak korosztályos szintnek megfelelő tudása. A hajókezelési készség növekedése, a hajó sebességi tényezői emelésének elsajátítása. A hajóra ható fizikai erők részletesebb, korosztályi tudásszintnek megfelelő ismerete. A hajók rutinszerű karbantartása és beállítása a korosztályos tudásszintnek megfelelően.</p>
--	---

*6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI
rendelethez]*

7.21. Vitorlázás – vadvízi ismeretek kerettanterve 5–8. évfolyam
számára

VITORLÁZÁS – VADVÍZI ISMERETEK

5–8. évfolyam

A vitorlázás – vadvízi ismeretek tantárgy azon iskolák részére ajánlott, ahol a vitorlázáshoz szükséges környezeti, tárgyi és személyi feltételek adottak, illetve jó szervezéssel biztosíthatók. A tanulók ebben az életkorban érik el motorikus és értelmi fejlettségüknek azt a szintjét, ahol a vitorlázáshoz szükséges mozgásformákat és elméleti ismereteket képesek tudatosan elsajátítani.

A vitorlázás általános iskolai korosztály részére történő feldolgozása elősegíti a fiatalok testi és értelmi nevelését, politechnikai képességeik fejlesztését, és hozzájárul a környezeti hatásokhoz való jobb alkalmazkodóképességeik kialakításához. A vitorlássport összetettsége révén alkalmas arra (fizikai sport, technikai sport, szellemi sport), hogy eszközként használjuk fel a fiatalok sokoldalú képzésére, egyéniségük mai kornak megfelelő kialakítására.

A természeti erőkkel (víz, hőmérséklet, légmozgások) való közvetlen kapcsolat és azok tisztelete önfegyelemre, alázatra tanítja a fiatalokat. A hajó mint sporteszköz kezeléséhez szükséges motorikus képességek, valamint a vitorlás hajó működési elvéhez nélkülözhetetlen ismeretek megtanulása komplex és egymásra épülő oktatási anyagot biztosít az 5–8. osztályok képzésében. Egyúttal a tantárgyi átfedések révén (fizikai ismeretek, meteorológia, kondicionális képességek, természetvédelem stb.) elősegíti a tanulók komplex, tantárgyi modulokban való képzését.

A sportág taktikai helyzeteinek felismerése és ezen helyzetekre adandó legjobb megoldások kiválasztása fejleszti a tanulók önálló kreatív gondolkodását és fegyelmezett, tudatos viselkedését. A vitorlázás alapvető fizikai összefüggéseinek megértése és felhasználása a hajó sebességi tényezőinek fokozására fejleszti a tanulók logikus gondolkodását, a tanulási és kifejezőkészségét.

A vitorlázás olyan sport, amely korhatár nélkül, egész életünkben űzhető, így a megszerettetése egy életre mintát adhat a fiataloknak az egészséges aktív életmódra. A sportági alapok elsajátításán túl a fiatalok bekapcsolódhatnak a versenysportba, vagy akár a vitorlázást választhatják hivatásként is a pályaválasztásuk során. A vitorlás turizmus fejlesztésével saját boldogulásukat, illetve a vitorlázásra alkalmas régiók felemelkedését segíthetik elő. A Vitorlázás – vadvízi ismeretek tantárgy oktatása az 5–8. osztály testnevelés órakeretében úgy valósítható meg, ha a fizikai képességek fejlesztése és az elméleti ismeretek oktatása megelőzi a sportág specifikus vízi foglalkozásait.

A rendelkezésre álló órakeretből folyamatos képzéssel, az órarendi keretek között megoldható a vitorlázáshoz szükséges fizikai képességek fejlesztése, a sportág technikai összefüggéseit tartalmazó elméleti oktatás, valamint azoknak a hajókezelési, technikai és taktikai alapoknak az elsajátítása, amelyek a biztos hajókezeléshez szükséges elemeket tartalmazzák.

Az évi órakeretet tiszta oktatási időnek kell felhasználni, az nem használható fel az iskola és a vitorlástelep közötti utazásra. Ennek érdekében az oktatás tematikai egységeit úgy célszerű elosztani, hogy azok nagy része (képességfejlesztés, vitorlázás elmélet) az iskola keretei között az órarendbe iktatva legyen feldolgozható.

25% elméleti óra (tanterem)	2 félév x 4 hét x 1 óra = 8 óra
25% képességfejlesztés (tornaterem)	2 félév x 4 hét x 1 óra = 8 óra
50% vitorlázás gyakorlat (vitorlástelep)	2 félév x 4 hét x 2 óra = 16 óra
vagy gyakorlati oktatás csak a tavaszi félévben	vagy 1 félév x 8 hét x 2 óra = 16 óra

Az órarendi kereten felül ajánlott, hogy a sportágot választó tanulók az oktatáson kívüli időszakban évente 4–6 napos gyakorlati táborban vegyenek részt, ahol komplex oktatás keretében biztosítható a sportág fejlesztési területeinek és céljainak biztos megvalósítása.

A vitorlázás biztonságos oktatásához szükséges feltételek kialakítása

Alapfeltétel a vízbiztos úszás – a természetes közegben történő magabiztos úszás és légvétel. A természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált viselkedési mód. A hajóba történő be- és kiszállás, a hajóban végzett mozgásokhoz szükséges koordinált mozgáskultúra. A vitorlázás alapformáinak megtanulásához és a biztonságos oktatási formákhoz szükséges fegyelmezett magatartási és értelmi képességek megléte.

A hajó kezeléséhez szükséges általános és speciális fizikai képességek kialakítása

Általános állóképesség, a keringési és légzési funkciók korosztályos átlagának megfelelő színvonala. A hajó mozgásának kontrollálásához szükséges a motorikus képességek (egyensúly, koordináció, mozgásérzékelés, hajókinesztézia) átlag feletti színvonala. A hajó egyensúlyi helyzetének fenntartásához szükséges a törzsmozgások, a törzstartó izmok kiemelt és harmonikus fejlesztése. Ezzel a fejlesztési területtel a testtartási hibák prevenciója és a deformitások elkerülése is elérhető. A hajó kezelésénél alkalmazott aktív izomerő (abszolút és relatív) korosztályos szintű megalapozása, a saját testézés kiemelt fejlesztése szükséges.

A vitorlázás elméleti alapjainak megismerése, a tanulók korosztályos szintjén

A vitorlássport kialakulásának története, a hajók, vitorlák fejlődése. A levegő mozgásainak összefüggései, a szél kialakulása és a vitorla működésének elméleti alapja. A hajó mozgása a vízben, a folyékony közegben ható erők elméleti alapjai. A vízi közlekedés alapszabályai, hajók találkozásokor alkalmazott alapvető szabályok.

A vizen járás és az egyéb vízi sportok kiegészítő mozgásanyagának elsajátítása

Evezés megtanulása kajak és kenu hajókban, evezős csónakban, állva evezés szörfdeszkán. A vitorlás hajó meghajtása, kormányzása, evezéssel, billegtetéssel. *A vitorlás hajóval végrehajtható alapmanőverek megtanulása, fejlesztése, a hajóérzékelés készségszintre emelése.* A hajó mozgatása, irányítása, kormányzása, billentése, egyensúlyi helyzetek kialakítása a különböző széltartományokban. A hajó, a vitorla és a szél irányainak összekapcsolása, az elméleti ismeretek gyakorlatban történő alkalmazásával.

A vitorlázáshoz szükséges közösségi érzés, a segítőkészség fejlesztése, személyiségformálás

A vitorlás oktatás sajátos rendjének, fegyelmi tényezőinek megtanítása és gyakorlása a biztonság, a fegyelem és az önfegyelem betartásával. Az eszközök használati rendje, állagmegóvása, karbantartása és gondozása. A kollegialitás, az egymásrautaltság érzésének készségszintre emelése. *A diákok kezűgyességének, politechnikai képességeinek fejlesztése.* Az egyszerű hajó- és vitorlajavító eszközök használata, a vitorlázásban alkalmazott alapanyagok ismerete és kezelése, a hajós mesterség alapjai, egyszerű hajójavító műveletek megtanulása. Kötelek kezelése, a hajózásban használt alapsomók elsajátítása, egyszerű hajómodellek készítése fából, műanyagból. *A játék- és versenyképesség kialakítása, a speciális vízi játékok és versenyzési formák alkalmazása.* Vitorlásokkal végezhető egyszerű egyéni, csapat- és váltóversenyek Kombinált versenyzési és játékformák, a testnevelési és sportjátékok alkalmazása és adaptálása a vitorlázás oktatásában.

A vitorlássport alkalmas arra, hogy az előzőekben részletezett fejlesztési feladataival olyan nevelési célokat valósítson meg, amelyek a 10–14 éves korosztály számára kiemelten fontosak. *A rendszerességre, következetességre nevelés* a sportág oktatási anyagának időjárástól független elosztásával és az ismeretek, gyakorlatok egymásra építésével érhető el.

Az egészséges életmódra nevelés a természetes környezethez (szabad levegő, víz) való közvetlen kapcsolattal, a megszokott és szélsőséges környezetben végzett rendszeres sportmozgásokkal, illetve az ahhoz való jobb alkalmazkodással érhető el. A vízen járás, a hajóban végzett mozgások, mozdulatok, a hajó mozgásainak érzékelése és kontrollálása nagyban elősegíti a korosztály mozgáskultúrájának fejlődését.

A lelki és akaratú tényezők fejlesztése:

A vitorlázásban az állandóan változó természeti és környezeti helyzetek felismerése és azok kreatív megoldása egyedülállóan fejleszti a tanulók önállóságát, önálló gondolkodását, hozzájárul a természeti körülményekhez való jobb alkalmazkodáshoz, kitartásra-fegyelmre nevel.

A vitorlázás elméleti ismeretei, a fizikai összefüggések megértése, a helyzetek felismerése és az adott helyzet megoldására hozott gyors döntés kiválasztása rendkívül intenzíven hozzájárul a tanulók *értelmi képességeinek fejlesztéséhez.*

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vitorlázás alapjai: szükséges képességek, eszközök és elméleti alapismeretek	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Vízbiztos úszás, a természetes vízben való magabiztos viselkedés. Kondicionális képességek korosztályos átlagnak megfelelő színvonala, a hajó és a saját testsúly mozgatásához szükséges relatív izomerő birtoklása. A vitorlázás elméleti összefüggéseinek és biztonsági szabályainak megértéséhez szükséges értelmi képességek átlagos fejlettségi színvonala. Az önállóság, a kreatív gondolkodásmód és a közösségi élethez szükséges személyiség jegyek, viselkedésmód megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vízbiztonság megerősítése. A helyes testtartás, a vitorlázás kiülő helyzetének fenntartásához szükséges izomzat kialakítása. A hajókezeléshez szükséges fizikai képességek, állóképesség, izomerő, koordinációs képességek fejlesztése. A hajó kezeléséhez szükséges ismeretek megszerzése, alaptevékenységek elsajátítása. A vitorlás telep, a sporttelep használati rendjének betartatása. A természettudományos gondolkodás fejlesztése a vitorlára és a hajótestre ható fizikai erők alapműködésének megismerése során.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Vízbiztonság fejlesztése</i> A víz felszínén maradás technikáinak gyakorlása, úszás kintartott fejjel, víz alatt, visszatartott levegővel. Vízhez szoktató gyakorlatok és játékok, mentőmellényben, ruhában végzett vízi gyakorlatokkal, játékokkal.</p> <p><i>Testtartás, a kondicionális képességek fejlesztése</i> Általános és speciális hatású foglalkozások tornateremben és a</p>		<p><i>Testnevelés és sport:</i> Szabadgyakorlatok. Testnevelési játékok. Gerinctorna. Úszástechnika javítása.</p> <p><i>Természetismeret:</i> A víz és a vízben úszó testek</p>

<p>szabadban, a testnevelés mozgás anyagának felhasználásával. Az aktív törzsizomzat kialakítását elősegítő erősítő és nyújtó gyakorlatok. A hajó kiülő helyzetében (instabil alátámasztással) végezhető erősítő, egyensúlyt és koordinációt fejlesztő gyakorlatok. Általános és speciális állóképességet fejlesztő gyakorlatok, kiegészítő sportágak alkalmazása (kerékpár, korcsolya ...). A relatív erő fejlesztése, saját testsúllyal végzett gyakorlatok.</p> <p><i>A vitorlás hajó részeinek megismerése és használata</i> Az oktatásra használt hajó alkatrészei, azok elnevezése, a szaknyelv helyes használata. A hajó fel- és leszerelése, mozgás a hajóban. A hajó mozgatása szárazon, sójakocsi használata, a hajó vízre tétele, kikötése, be- és kiszállás a hajóba, a hajóba való be- és kiszállás gyakorlása kajakba, szörfdeszkára. A hajó kiülése, a helyes kiülő helyzet, kormány és shott használata. A hajó meghajtása evezővel, az evező használata. A kormány kezelése evezővel meghajtott hajóban, ill. vontatással.</p> <p><i>A vitorlás telep és környezetének rendje, használata, szabályai</i> A vitorlás telep megismerése, veszélyhelyzetek felismerése, balesetvédelmi szabályok betartása. A vitorlás foglalkozások szervezése, alapfogalmak, a telep használati rendjének megismerése, betartása.</p> <p><i>A vitorlázás elmélete</i> A vitorlázás kifejlődésének története, a hajók, vitorlázatok, rudazatok fejlődésének története, a hajózástól a versenysportig – példákon keresztül. A vitorlára és a hajótestre ható erők és azok eredője, a hajó mozgására gyakorolt hatásának megértése.</p>	<p>viszonya, mozgása. Testünk hőháztartása. A szél keletkezése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: öltözködés, ruházat.</i></p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: közlekedés, a hajózás kialakulása, fejlődése.</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vízbiztos úszás, kondicionális képesség, kiülő helyzet. Testtartás, hajótest, vitorla, rudazat. Kormány, evező, szél, áramlás, erő, egyensúly. Biztonság, hővesztés, fegyelem. Környezet, környezetvédelem.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A vitorlás hajó használata, az alapmanőverek elsajátítása csapathajóban, legénységként	Órakeret 16 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A vitorlástelep használatának rendje. A hajó alkatrészeinek ismerete, működése és használata. A hajó mozgatása, kormányzása, mozgás a hajóban, a hajó kiülése. Vízre tétel, beszállás, kiszállás, a hajó kikötése, rögzítése, vontatása. Biztonsági szabályok, mentőmellény használata. Vízbiztos úszás, segítségnyújtás a vízben, be- és kiszállás.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A víz szeretete, tisztelete, magabiztos viselkedés a természetes vízben. A hajó és a vitorla biztonságos felszerelése, kezelése.</p>	

	<p>A hajó haladásához szükséges tevékenységek elsajátítása, gyakorlása. A balesetvédelmi és használati szabályok betartásával a szabálykövetés erősítése.</p>
Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Elméleti képzés</i> További balesetvédelmi ismeretek elméleti elsajátítása. A természeti környezet bemutatása, természetvédelemmel kapcsolatos ismeretek, a vizek védelme fontosságának belátása. Elméleti meteorológiai ismeretek megszerzése: a levegő mozgásai, a szél kialakulása. A vitorlássport viselkedési, etikai normáinak megismerése, fontosságuk belátása, különös tekintettel a csapatjellegre. A különböző hajótípusok megismerése, összehasonlítása különböző szempontok szerint. A vitorlás hajó további alkatrészeinek megismerése. A hajó mozgatása és tárolása szárazon, a vízre szállás lépéseinek megtanulása. A vitorlázás szakkifejezéseinek megtanulása és alkalmazása. A hajó mozgása a vízben, a folyékony közegben ható erők elméleti alapjai. A hajó kormányozhatóságának feltételei. A vitorla működésének elméleti alapjának megértése egyszerű modellek alapján. A hajó felszerelésének sorrendisége, a felszerelések kezelésének elméleti alapjai. A hajó szélhez viszonyított haladási irányainak megismerése, a hajó és vitorla beállításának alapjai. A vízi közlekedés alapszabályai, hajók találkozásakor alkalmazott alapvető szabályok ismerete. A vitorlázás egészségtana, a hőmérséklet, az UV-sugárzás hatásai, étkezési szokások megismerése. A természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált viselkedési formák gyakorlása szituációs játékokban.</p>	<p><i>Testnevelés és sport:</i> állóképesség, erőnlét fejlesztése.</p> <p><i>Természetismeret:</i> mozgások, erőfajták; időjárási jelenségek, természetes vizek; a napsugárzás hatásai; folyadék- és hőháztartás.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> szerszámok kezelése, alkalmazása, anyagok tulajdonságai, a karbantartás szerepe.</p>
<p><i>Gyakorlati képzés</i> Természetes vízben történő magabiztos úszás ruhában és mentőmellényben. A meteorológiai ismeretek elmélyítése a gyakorlatban, a szélirány meghatározásának technikái, a főbb időjárási jelenségek felismerése (pl. frontok, parti szél, felhők). A hajóra és a vitorlára ható fizikai erők gyakorlatban való megismerése, alkalmazása a hajó haladása érdekében. Vízitelep egyes helyszínein a megfelelő viselkedés tanúsítása. A természeti környezet, a víz és annak élővilága megismerése, használata és védelme. A hajó kezeléséhez szükséges általános és speciális fizikai képességek fejlesztő gyakorlatai. Alapszintű csomókötési technikák gyakorlása. A különböző hajótípusok és felszereléseik megismerése. A vitorlázás szakkifejezéseinek gyakorlása, gyakorlatban való alkalmazása.</p>	

<p>A vitorlás hajók alkatrészeinek gyakorlati megismerése, szétszedésük, összerakásuk gyakorlása.</p> <p>A vízre szállás gyakorlása, a vitorla nélküli haladás gyakorlása játékos feladatokon keresztül különböző vízi eszközökkel.</p> <p>Mozgás a hajóban, a hajó mozgásának és a vitorlázó mozdulatainak összekapcsolása, a hajóérzék megszerzése.</p> <p>Csapat hajóban (többszemélyes hajó) oktató kormányossal a szél-hajó-vitorla irányszögek összekapcsolása.</p> <p>A hajó és a vitorlák kezelése, alapmanőverek legénységként történő megtanulása.</p> <p>A hajó irányítása kormányzással, a hajó döntésével, a vitorla beállításával.</p> <p>Alapmanőverek gyakorlása kormányosként.</p> <p>Hajóvezetés, iránytartás $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ és hátszélben.</p> <p>Hajókezelési, technikai elemek gyakorlása kitűzött gyakorlópályán, bóják között.</p> <p>A hajók és azok felszereléseinek rendeltetésszerű használata, tárolása, karbantartása. A hajók és tartozékaik gyártásánál alkalmazott anyagok (fa, műanyagok, rozsdásodó és rozsdamentes fémek) kezelésének alapismerete, a hajók szerelésénél és a kisebb javítási munkáinál használt alapszerszámok (kombinált fogó, csavarhúzó, kés, kalapács) kezelése.</p> <p>A természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált, a korosztályos átlagnak megfelelő viselkedési mód gyakorlása, készségszintre emelése.</p> <p>Borult hajó visszaállítása, kezelése, hajóba be- és kiszállás gyakorlása.</p> <p>Meteorológiai jelenségek folyamatos figyelése, képességének készségszintre emelése, a szélirány meghatározása, várható időjárási változások észlelése.</p> <p>A vitorlássport viselkedési, etikai normáinak gyakorlása, különös tekintettel az egymásért való felelősség vállalására, az egymás iránti tiszteletre és a természet, illetve a munka iránti alázatra.</p> <p>A hajó rutinszerű, precíz felszerelése.</p> <p>Különböző széltartományokban és szélerősségekben a manőverek gyakorlása.</p> <p>A vitorlabeállítás alapjainak elsajátítása, a hajó egyensúlyi helyzetének, kormányozhatóságának tudatos érzékelése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hajó, alkatrész (kokpit, tükör, orr, héj, lateral felület, deck, kormányrúd, lap, hosszabbító, svert, uszony), vitorla (első él, alsó él, hátsó él, latni, denevér, halfej, has), árboc (baum, gaff, száling, merevítő), manőver (fordulás, perdülés/hauzolás, leejtés, lúvolás), kiülés, megdőlés, billentés. Viharjelzés (alap, első fok, második fok), szélbe állás.</p> <p>Vitorlaállító kötél, shott, alba, első él, hátsó él.</p> <p>$\frac{1}{4}$ szél, $\frac{1}{2}$ szél, $\frac{3}{4}$ szél, hátszél.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hajókezelés önállóan, egyszemélyes hajóban, kormányosként	Órakeret 33 óra
Előzetes tudás	<p>Csathajóban a legénységi feladatok ellátása.</p> <p>A hajó mozgásának érzékelése, a hajó egyensúlyi helyzetének fenntartása, hajókiülési technikák ismerete.</p> <p>A hajó önálló felszerelése, a vitorlák kezelése, beállítása különféle szélirányokban.</p> <p>A vitorlás telep rendjének és a vízi közlekedés alapszabályainak magabiztos ismerete.</p> <p>Vitorlázás szaknyelv alapismerete.</p> <p>A hajóra és a vitorlára ható erők működésének ismerete.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyszemélyes hajó kiüléséhez, kezeléséhez szükséges speciális fizikai képességek kialakítása.</p> <p>Az aktív törzsmunka elsajátítása modellezett instabil helyzetekben.</p> <p>A hajókezeléshez szükséges tevékenységek elsajátítása, önálló végrehajtása.</p> <p>Erkölcsei tulajdonságok fejlesztése a közösségi élet szabályainak és a versenyszabályok tudatosításával és betartásával.</p>	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Elméleti képzés</i></p> <p>Meteorológiai ismeretek bővítése: az időjárási frontok kialakulása, jellemzői, mozgásuk.</p> <p>A part felől, a víz felől, a parttal párhuzamosan fújó szél jellemzőinek megismerése, megkülönböztetése.</p> <p>Vitorlás védőruházatok fajtái, kiválasztásuk, használatuk, kezelésük, higiéniai karbantartásuk.</p> <p>A tőkesúlyos és uszonyos hajók típusai, jellemzőik, kezelésük főbb irányelvei.</p> <p>A hajó egyensúlyi helyzete:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szélbe törekvő készség, és a beállítás korrekciója, – szél alá törekvő készség, és a beállítás korrekciója, – beállítás erős szélre, a döntő erők csökkentésének lehetősége, – beállítás gyenge szélre, és az előrehajtó erő növelésének lehetősége. <p>A hajótesten és a vitorlán keletkező áramlások fajtái, hatásuk a hajó sebességére.</p> <p>A kormány működésének és a mozgó hajó irányításának elméleti alapjai.</p> <p>A hajó és a vitorla beállítása és kezelése cirkálásban, 1/2 szélben, 3/4 szélben, hátszélben.</p> <p>A széllel szembeni forduló fázisainak elemzése, ismerete.</p> <p>A hauzolás (perdülés) fázisainak elemzése, ismerete.</p> <p>A valóságos és látszólagos szél, a széljelző használata.</p> <p>A vitorlára feltett szálak működése, használata a hajó irányítása és a helyes vitorlaállásszög beállításában.</p> <p>A vitorlagyártásnál használt anyagok ismerete, fő vitorlaszabási fajták.</p> <p>A hajóépítésnél használt anyagok, fő hajóépítési formák.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> A kontinentális éghajlat jellemzői, a Kárpát-medence éghajlata. Az égtájak, tájékozódási ismeretek. Az emberi szervezet működése. Környezeti tényezőkhöz való alkalmazkodás. Mozgásfajták.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> kézi szerrel és a nélkül végezhető képességfejlesztő gyakorlatok.</p>

<p>A fizikai képességek fejlesztésének lehetőségei, alapvető módszerek az állóképesség, ügyesség és az erő növelésére. Hasznos és káros hatások, a helyes testtartás megőrzésének lehetősége, gyakorlatok anyaga.</p> <p>Viselkedés viharban, veszélyhelyzetben, borult hajó visszaállításának technikája.</p>	
<p><i>Gyakorlati képzés</i></p> <p>A hajó önálló felszerelése, vízre tétele, beszállás a hajóba. Kikötési módok gyakorlása stéghez, bójához.</p> <p>Indulás felszerelt vitorlával, széllel szembeni helyzetből.</p> <p>Indulás ½ szélbe, bő szélbe való leejtésből.</p> <p>A hajó kormányzása, irány és egyensúly tartása ½ szélben 2 bója között.</p> <p>A széllel szembeni forduló végrehajtása ½ szélből ½ szélbe, a kitűzött bója megkerülésével.</p> <p>Hajó kormányzása és a vitorla kezelése a szélhez képest bezárt szög változtatásával: felmenetel – leesés.</p> <p>A hajó kormányzása változó szögön, motoros és másik hajó követésével.</p> <p>Megállás a hajóval, a vitorla kiengedésével, felmenetellel és a vitorla kiengedésével.</p> <p>Indulás széllel szembeni helyzetből, a hajó leejtésével és a vitorla behúzásával, beggeléssel hátramenetből.</p> <p>Perdülés/hauzolás ½ szélből ½ szélbe, kitűzött bója megkerülésével.</p> <p>A hajó kormányzása élesen szél ellen, iránytartás a széljelző szálakra történő kormányzással.</p> <p>A hajókezelés gyakorlatai, különféle helyzetekbe kitűzött bóják között, gyakorlópályákon.</p> <p>A hajókezelés gyakorlatai motoros követéssel, különféle irányszögeken, fordulókkal, hauzolásokkal.</p> <p>Borult hajó kezelése, visszaállítása, beszállás a hajóba, a hajó felkészítése az indulásra.</p> <p>Csomókötési technikák elsajátítása, a célnak megfelelő csomó használata.</p> <p>Hajók vontatása, helyes viselkedés a vontán.</p> <p>A hajó kezelése, a vitorlák beállítása, kormányzás, kiülés változó szélerősségnél. Az egyensúlyi helyzet fenntartása.</p> <p>Hajókezelés extrém körülmények között: gyenge szélben, erős szélben, nagy hullámokon.</p> <p>Rajtalaptechnika elsajátítása: a hajó megállítása, tartása egy helyben kitűzött bójánál, indítás.</p> <p>Rajtolás kitűzött vonalról.</p> <p>Motoros követéssel: megállás a motoros mögött, a motoros sebességének tartása, indítás jelre: vitorla behúzásával, fordulással, leejtéssel és hauzolással, hauzolás utáni fellúvolással.</p> <p>Alapmanőverek gyakorlása, jelre történő végrehajtással.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> térképek kezelése, tájolás.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> A vízben, víz alatt végezhető gyakorlatok, játékok, versenyek. Úszástechnikák fejlesztése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Fordulás széllel szemben, perdülés, hauzolás. Szélbe állás, élesen szél ellen állás, préselés, futtatás, kormányvezetés, pumpálás, billegtetés, lökdösés.</p>

	<p>720 – 360 fokos forduló, valóságos szél, látszólagos szél. Vitorlahas, vitorlamélység, lapos vitorla, hasas vitorla. Erösszeles vitorlabeállítás, gyengesseles vitorlabeállítás. Egyensúly, kormányerő.</p>
--	---

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló otthonosan mozog a vízi telepen, ismeri a vitorlás hajóra ható természeti erőket, tisztában van a vonatkozó természetvédelmi ismeretekkel. Követi a vitorlázásra jellemző etikai és viselkedési szabályokat. Általános és speciális fizikai képességei a korosztályosnak megfelelő szinten vannak. Ismeri a főbb hajótípusokat, a hajó részeit és a vitorlázással kapcsolatos szakkifejezéseket. Jártas a vízre szállásban, vízen járásban, a balesetveszélyes helyzetek felismerésében és kezelésében. Képes a hajó vitorla nélküli irányítására, illetve csapathajóban oktató kormányossal a szél-hajó-vitorla irányászók összekapcsolására, a hajó és a vitorlák kezelésére, alapmanőverek végrehajtására a legénység tagjaként. Felismeri az időjárás-változás előjeleit. Ismeri az általa használt hajó minden alkatrészét, képes azt önállóan fel- és leszerelni, tud segíteni a kisebbeknek a hajófelszerelésben. Alapszinten tisztában van a hajó irányításának technikáival, képes az egyszemélyes hajó kezelésére. A kishajóval történő megállási, kikötési és indulási manővereket magabiztosan hajtja végre. Hajóvezetési készségének és hajó-, illetve vitorlaállítási ismeretei alapján minden szélterületen képes a hajó sebességi tényezőinek emelésére. Ismeri a hajózási és versenyszabályokat, azokat betartja a házi, illetve kisebb korosztályos versenyeken.</p>
--	--

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A taktikus vitorlázás, a szél- és ellenféltaktika alkalmazása	Órakeret 65 óra
Előzetes tudás	Az előző ciklus végére megszerzett ismeretek és elsajátított tevékenységek, a szükséges szabályok betartása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A megtanult hajókezelési készség továbbfejlesztése egy- és kétszemélyes hajókban, a feladatkörtől függetlenül az ehhez szükséges további tevékenységek elsajátításával, gyakorlásával. A taktikus vitorlázás alapjainak elsajátítása, a szél és a mezőny adta lehetőségek felismeréséhez és kihasználásához szükséges képességek fejlesztése. Hajók egymáshoz viszonyított helyzetének elemzése, a cirkálási és bőszeles haladási szögek figyelembevételével. Versenyszerű gyakorlatok, flotta-, csapat- és párosverseny-formációkban.</p>	

	<p>A versenyvitorlázás alapjainak gyakorlása a versenyszabályok megismerésével és tudatos alkalmazásával.</p> <p>A fair versenyzéshez szükséges etikai és erkölcsi tulajdonságok, akarat tényezők kialakítása.</p> <p>A vitorlázás természetes és szélsőséges helyzetekben való kontrollált viselkedési mód elmélyítése.</p> <p>A természet erőinek tisztelete, a vízen járás szabályainak betartásához szükséges alázat mint lelki tényező elfogadása.</p>
Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Elméleti képzés</i></p> <p>Az előző osztályok tananyagának felidézése.</p> <p>Balesetvédelmi ismeretek elméleti elmélyítése.</p> <p>A szél fajtái, tendenciái, a helyi és fronthatások jellemzői a szélirány és -erősség változásaira. A szél jellemzőinek tudatos megfigyelése és alkalmazása.</p> <p>Tiszta szél és zavart szél fogalma, hatása a cirkáló és bőszeles szakaszokon.</p> <p>A hajóra és a vitorlára ható fizikai erők részletesebb, korosztályi tudásszintnek megfelelő elmélyítése.</p> <p>A vitorlázásra mint csapatsportra vonatkozó etikai, viselkedési ismeretek mélyítése, bővítése, tudatosabbá emelése.</p> <p>A vízi közlekedés szabályainak és a vitorlázás versenyszabályainak részletes megismerése.</p> <p>A verseny stratégiai, taktikai elemeinek megismerése, különböző helyzetek elemzése.</p> <p>Cirkáló szakaszok széltaktikai alapjai, pozitív és negatív csapás fogalmának megértése.</p> <p>Bőszeles szakaszok széltaktikai alapjai, a pozitív és negatív csapás fogalmának megértése.</p> <p>Az oda-vissza pörgő szélre vonatkozó taktikai alapszabály.</p> <p>Az elhajló szélre vonatkozó taktikai alapszabály.</p> <p>Az ellenféllel szembeni taktika alapszabálya: védekező és támadó taktika cirkálásban és a bőszeles szakaszokon.</p> <p>A helyzetek elemzése, rajttaktikai megoldások megismerése, értelmezése.</p> <p>A vitorlabeállítás ismereteinek bővítése.</p> <p>Vitorlásversenyek története, fajtái – példák alapján.</p> <p>A versenyzői viselkedés jellemzői: fair play, tisztelni és jobbnak lenni az ellenfélnél.</p> <p>A sikeres versenyzés összetevőinek felismerése, tudatosítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sebesség (felszerelés. kondicionális képességek, hajókezelési készség); – helyzetfelismerés, az adott helyzet sikeres taktikai megoldása; – a tanult ismeretek fegyelmezett alkalmazása. <p>Versenyhelyzetek elemzése.</p> <p>Felkészülés, előkészület a versenyre – az ismeretek rendszerezése.</p> <p>A vitorlásversenyek lebonyolítása, flotta-, csapat- és páros versenyek rendezési ismeretei.</p>	<p><i>Fizika:</i> Erők, erők eredője.</p> <p>Közegellenállás szerepe.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> a versenyre való felkészülés.</p> <p><i>Informatika:</i> információforrások keresése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> vitorlášajók szerepe a történelemben.</p> <p><i>Földrajz:</i> meteorológiai frontok, időjárás-jelentések értelmezése, térképek olvasása, értelmezése.</p>

<p>Versenyek dokumentációjának (versenykiírás, utasítás) ismerete, alkalmazása.</p> <p>A versenyszabályok alkalmazása, a szabályok és a taktika összefüggéseinek felismerése.</p> <p>Felkészülés a taktikus vitorlázásra (rendszerzés, összefüggések felismerése): a körülmények megfigyelése, a következtetések levonása, a taktikus cselekvés megtervezése és végrehajtása.</p>	
<p><i>Gyakorlati képzés</i></p> <p>A hajók rutinszerű karbantartása, korosztályos szintű anyag- és szerszámhasználat.</p> <p>A hajókezelés javítása, készségi szintre emelése minden széltartományban a rutingyakorlatok végrehajtásának ismétlésével és javításával.</p> <p>Cirkálási gyakorlatok kitűzött pályajelre, előre meghatározott taktikai feladatokkal.</p> <p>Cirkáló taktika: V, Z taktika kialakítása a fordulók számának és az oldal választásának meghatározásával.</p> <p>Bőszeles gyakorlatok kitűzött szakaszokon, előre meghatározott taktikai feladatokkal.</p> <p>A cirkáló bója kerülésének technikai és taktikai gyakorlatai (azonos és ellentétes csapás).</p> <p>A szél alatti bója kerülésének technikai és taktikai gyakorlatai (belső és külső helyzet taktikája).</p> <p>Rajtgyakorlatok, a hajó megállítása, mozgásának kontrollálása, és az indítás különféle technikai megoldásainak megválasztása és gyakorlása.</p> <p>A hajó sebességi tényezőinek javítása minden széltartományban és irányszögön.</p> <p>A hajókezeléshez szükséges speciális fizikai képességek fejlesztése: koordináció fejlesztése, a törzstartó izmok és lábfejítő izmok erősítése, az általános és speciális állóképesség javítása.</p> <p>A környezeti hatások tudatos elemzése, a várható szél- és időjárás-változások felmérése.</p> <p>Versenyszerű edzésgyakorlatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rajtkészség fejlesztése: egy bójától, vonalról, kapurajttal, hosszú és rövid vonalról. – Rajt- és cirkáló szakaszok teljesítése. – Versenygyakorlatok a rajt, a cirkáló és egy bőszeles szakasz teljesítésével. – Versenygyakorlatok különféle gyakorló pályák és meghatározott taktikai feladatok teljesítésével. – A páros versenyzés taktikai alapjainak gyakorlása: az ellenfél tartása, támadás veszített pozícióból. – Páros párbajgyakorlatok cirkálásban és bőszelesben. – A csapatversenyzés taktikai alapjainak gyakorlása: 2–2, 3–3, 4–4 elleni csapatversenyzési gyakorlatok. – Részvétel házi versenyeken és hazai rendezésű ifjúsági versenyeken, Diákolimpián. 	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> anyagok tulajdonságai, szerszámok használata.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskoordináció, állóképesség, izomerősítő gyakorlatok.</p> <p><i>Földrajz:</i> időjárási jelenségek, időjárás-változás.</p>

<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Tiszta szél, zavart szél, elhajló szél, oda-vissza lengő szél. Frissülés, szélárnyék, biztos szél alatti állás, letakarás. Lee-rajt, lúvrajt, indítás, vonaltartás, kapurajt. Ellenféltartás, támadás. Flottaverseny, csapatverseny, páros verseny. Útjog, óvás, tanú, versenyszabály. Ellentétes csapás, azonos csapás fedésben, szél alatt – szél felett.</p>
---	--

<p>A fejlesztés várt eredménye a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló magabiztosan kezeli az egy- és kétszemélyes hajót, ismeri minden felszerelését, és tisztában van azok működésével. Képes a hajót az optimális szél – hajó által bezárt szögön vezetni gyenge és erős szélben egyaránt. Ismeri a túlterhelt vitorlával való kormányzás, a leesés – fellúvolás technikáját a kijelölt bója kerülésekor. Meg tudja különböztetni a pozitív és negatív csapást cirkáló és bőszeles szakaszokon. El tud rajtolni meghatározott helyről, időben és optimális sebességgel. A cirkáló bójához viszonyított helyzetét képes érzékelni, követve a közelítő vonal által meghatározott előnyös irányszöveget. Képes a hajó beállításával és kezelésével az optimális sebességet kihozni hajójából gyenge és erős szélben egyaránt. A vitorlázáshoz szükséges pozitív szemlélet irányítja tevékenységét, képes túltenni magát a kisebb kudarcokon, kreatívan keresi a következő sikeres megoldást az adott helyzetből való kilábalásra. Tiszteli a természetet és versenyzőtársait, jobb teljesítményével akarja őket legyőzni.</p>
---	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.22. Bejárható Magyarország kerettanterve 5–8. évfolyam számára

BEJÁRHATÓ MAGYARORSZÁG

5-8. évfolyam

A Bejárható Magyarország tantárgy fő célja hazánk összetett, ökoturisztikai szemléletű, sajátos nézőpontból való bemutatása és a természetjárás népszerűsítése. Komplex ismeretanyagával hozzájárul a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott köznevelési feladatok megvalósításához, a kiemelt nevelési célok eléréséhez, az aktív, cselekvő ismeretszerzés megalapozásához, elsajátításához.

A tantárgy legfőbb feladata, hogy felkeltse a tanulók érdeklődését és kialakítsa bennük az igényt olyan „értékproduktív” és értékek mentén szervezett, természetben megvalósuló, környezetbarát szabadidős tevékenység végzésére, amely során kiemelkedő szerepet kap a testmozgás és az ismeretek kreatív feldolgozása. Felkészít a biztonságos és élményszerű természetjárásra az alapvető ismeretek, szabályok megismertetése és gyakorlati alkalmazása által, nyitottságot alakít ki a természetjárás különböző módon való kipróbálására, a jelentősebb túraútvonalak „bejárása” révén pedig megismerteti hazánk természeti és épített kincseit, nemzeti értékeinket.

A terepen zajló gyakorlatok, melyek a tantárgy eszköztárának szerves részei, a természetben megvalósuló tevékenységek, valamint a természetjárás sokféle nevelési lehetőség tárháza.

A természetjárás olyan mozgásforma, mely a fokozatosság és mértéktartás elvét betartva életkorra tekintet nélkül szinte mindenki számára gyakorolható és elérhető tevékenység. Az egész testet intenzíven megmozgató szabad levegőn végzett mozgás, a napfény, a víz jótékony hatása és a közösségi környezet a testi és lelki egészség megőrzése szempontjából igen fontos tényezők.

Magyarország földrajzi és egyéb adottságai vonzó lehetőséget biztosítanak a szabad barangolásnak, nagy térségek korlátozásmentes, élvezhető, szakaszolható bejárásának. A természetjárás tág értelmezéseként a tantárgy keretében öt járásmód mint *jármód* került nevesítésre – gyalog, kerékpárral, lovon, vitorlával és túrakenuval –, melyek alkalmasak az ország bejárására.

A tantárgy kiemelt feladata a *testi és lelki egészségre nevelés*. A változatos mozgást igénylő jármódok megismertetése, a szabadidő mozgással történő kitöltésére való motiválás által igyekszik hozzájárulni a népesség egyre romló testi és mentális egészségi állapotának javításához, egy egészségesebb társadalom megteremtéséhez.

A *honismeret* egész életen át tartó folyamat kell, hogy legyen, s még akkor is csak törekedtünk a teljesség felé. A természetjárás megszerettetése egy eszközt ad a fiatal kezébe ehhez, hiszen egy túra során szinte a szó szoros értelmében lépcsőről lépésre ismeri meg az ember az országot, s közben önmagát. Olyan helyekre juthat el, olyan részeit ismerheti meg az országnak, amelyet másképpen aligha. A közvetlen tapasztalás során szerzett egyéni élmények alapján igen erős érzelmi-értelmi kötődés alakulhat ki egy megmászott hegyhez, egy körbeticiklizett tóhoz, egy végigevezett folyóhoz, egy táborhely környéke növény- és állatvilágához, várhoz, templomhoz, múzeumhoz, vagy éppen egy vidék látnivalóihoz, hagyományaihoz, az ott látott-megismert, emberekhez, ételekhez, hangulatokhoz.

Ebből a sokféle élménymozaikból áll össze az egyénben a hazáról alkotott kép, alakul ki a lakóhely, majd a szülőföld ismerete és szeretete. A hazai tájhoz, a magyar néphez, múltunk és jelenünk értékeihez való ilyen kötődés révén erősödik a *nemzeti öntudat, a hazafiasság* érzése.

Testközelben és élményszerűen érzékelik és értik meg a tanulók a *környezetvédelem*, az erdők és mezők védelmének szükségességét, a fenntarthatóság ideáját. A környezeti szemléletformálás, a motormentes jármódok gyakorlása által közvetlen tapasztalást

szerezhetnek a környezeti fenntarthatóságról. A hazai turizmus népszerűsítése, a fogyasztási szokásokban történő szemléletalakítás, a helyi termelők és szolgáltatók igénybevételének preferálása hozzájárul a társadalmi, gazdasági fenntarthatóság fogalmának megismeréséhez, az ökológiai szemlélet erősítéséhez a hétköznapi életben és a turisztikai események alkalmával egyaránt. Mindezekon keresztül a tanulók megértik a *fenntarthatóság* elvének és gyakorlatának fontosságát, az iránta tanúsítandó közös felelősséget.

A természetjárás általában „kollektív sport” a szónak abban az értelmében is, hogy itt az akadály leküzdése nem a „sporttárs” legyőzése árán, hanem csak vele együtt történhet meg. Míg másutt a versenytársak kiesése, lemaradása segíti a továbbjutó győzelmi esélyeit, a természetjárás esetén ez éppen fordítva van, adott esetben meggátolhatja az egész csoport továbbjutását. A tantárgy megismerése során számos lehetőség kínálkozik ennek a segítő magatartásnak, a *másokért való felelősségvállalásnak* a tudatosítására, gyakorlására, amely pozitívan hat a tanulók személyiségfejlődésre, a szocializációra.

A különböző jármódok igen változatos közösen végzendő, sok esetben egymásra utalt helyzetek megoldása elé állítják az egyént, amely szituációk kezelése, megoldása, egyéni és társas döntéshelyzetek révén, az *önismeret* mellett fejlődik *társas kultúrájuk*, formálódik a gyermekek közösségi magatartása, élményeik átélése által pedig erősödik a társas együttlétekre, a *kooperációra való képesség*.

Az *erkölcsi nevelésnek* fontos szerepe van a tantárgy oktatása során. A gyermekek megtanulják a természetben való viselkedés szabályait, a társas együttlétben, közösségi tevékenységben elvárt és helyes magatartást. Számos egyéni és csoportos döntési helyzetben, társaikhoz, a környezethez való viszonyulásukban tapasztalják meg cselekedeteik következményeit. Híres személyiségek bemutatásán keresztül pozitív, követendő példákat kapnak az életutak megtervezéséhez, a tulajdonságaikkal és tetteikkel, valamint a döntéseikkel való azonosuláshoz. Megismernek egy új szemléletű természetjárást a zarándokutak, zarándokturizmus bemutatása révén, amely spirituális élménnyel is gazdagítja az abban részt vevőket. Magyarország „bejárása” során számos kisebbséggel, etnikai és vallási közösséggel találkozunk, melyek megismerése, elfogadtatása, hagyományaik, szokásaik értékékként való bemutatása segíti a helyes erkölcsi normák kialakulását. Segítséget kapnak a természet szépségeinek befogadásához, az erre való igény kielégítéséhez szükséges módszerek alkalmazásához.

Cél a „természetbaráttá” nevelés is, mely nem csupán a természettel való barátságot, hanem nyílt személyiséget, a túratársak iránti tiszteletet és „barátságot” is jelenti. Ezek a „barátságok” azonban nem egy-egy túrára korlátozott alkalmi jellegű viszonyok, hanem egyfajta életszemlélet, adott esetben életforma, mely részévé válik az érlelődő személyiségnek.

A tantárgy megismerteti a tanulókkal az egyes jármódokat képviselő szervezeteket, szövetségeket, egyesületeket, civilszervezeteket, ezek naprakész tartalmakkal bíró honlapját, továbbá egyéb olyan mértékadó internetes portált, amelyek hasznos információik révén a folyamatos ismeretszerzés eszközeül szolgálhatnak. A tartalmak megismertetése mellett fontos átadni a tanulók számára az ismeretszerzés módszertanát is, hogy tudják mit, hol és hogyan találhatnak meg, tudjanak különbséget tenni a hasznos, a felesleges és a téves információ között. Így lehetőség van a *tanulás tanítására* is a fejlesztési területek között.

Fejlődik a tanulók *anyanyelvi kommunikációja*, szókincse az új fogalmak megtanulása és használata által, a segélykérések, értesítések megtanulása során, a speciális jelrendszerek, a térképjelölések és turistajelölések mint nonverbális információk adekvát verbális azonosítása által; infokommunikációs képességük az internetes információszerzések, GPS-használat, e-mail, SMS-írás következtében. Ez utóbbiak a *digitális kompetenciafejlesztésnek* is eszközei, melyek az adott korosztálynak megfelelő módon és szinten jelennek meg elosztva mind a négy évfolyamon a fejlesztési követelmények között.

A természetben, a túrán, a jármódok alkalmazása során elvárt viselkedési szabályok megismerése, a közösen, egymásra utalva megélt helyzetek, élmények, a nagytájak komplex turisztika bemutatása során megélt etnikai, vallási sokszínűség, a zarándokút mint mentális és lelki többletet jelentő sajátos természetjárás lényegének megértetése, az egész tantárgyat átható hazaszeretetre nevelés nagymértékben hozzájárul az elvárt *szociális és állampolgári kompetenciafejlesztéshez*.

A valóságban és a térképen történő tájékozódás ismeretei feltételezik bizonyos *matematikai kompetenciák* meglétét és továbbfejlesztését, úgymint a becslés, nagyítás-kicsinyítés, mérés, mértékegységek, koordináta-rendszer, vagy az aránypárok ismerete és használata.

Az időjárási ismeretek, a természet jelenségeinek megfigyelése, az egészségügyi alapismeretek, a túraútvonalak természeti környezetének vizsgálata, a fenntarthatóság különböző aspektusainak bemutatása, az ember és természet összhangjának felfedeztetése, az egyes jármódok technikai feltételeinek megismerése számos lehetőséget kínál a *természettudományos és technikai kompetencia* fejlesztésére.

Kiemelt pedagógia feladat a tantárgy keretében az *esztétikai nevelés*, a közvetlen vagy akár a közvetett tapasztaltszerzések során a „szép” felfedeztetése a tanulókkal. Tudatosan és következetesen rá kell nevelni a gyerekeket arra, hogy vegyék észre a természet évszakonkénti változásaiban rejlő csodákat, az ember alkotta szemet-lelket gyönyörködtető látványosságokat, hallgassák az erdő hangjait, a vizek csobogását, a madarak dalát. Törekedjünk arra, hogy „hallják meg a csendet”, és tanítsuk meg azt, hogy mit kezdjenek vele. Hívjuk fel a gyerekek figyelmét az illatokra, az eső utáni üdeségre, az őszi avar illatára. Beszéljünk velük ezekről az élményekről, hogy ne csak átéljék, hanem meg is tudják fogalmazni érzéseiket.

A két évfolyamos ciklusok egy-egy, a tanult ismereteket szintetizáló, csoportosan végrehajtandó gyakorlati jellegű tevékenységgel zárulnak. Az 5–6. évfolyam végén lévő „Játék a természetben” óraszám szabadon variálható, megosztható, és akár az egyes témakörök lezárásaként is megjelenhet adekvát tartalommal 1-1 órában. A túratervkészítés azonban a 7–8. évfolyam végén, a két ciklus lezárásaként megjelenő komplex szintetizáló gyakorlat. Mindkét tevékenység – különösen a tantárgyi ismeretek összességét lezáró modul – fejleszti a tanulók *kezdemenyzőképességét és vállalkozói kompetenciáját*.

E tantárgy – jellegéből fakadóan – erősen igényli a gyakorlati, terepi programokat. A Bejárható Magyarország tantárgy akkor éri el leghatékonyabban a kitűzött céljait, ha az ismeretszerzés és az ismeretek rögzítése élményszerűen, igény szerint a terepen, gyakorlati tapasztalatok útján történik. Alkalmas lehet erre egy-egy projekthét vagy erdei iskolai program, de kreatív megközelítéssel, a tanulók önálló tevékenységére, aktivitására építve a hagyományos tanórai keretek között is tartalmas és teljes értékű élménnyel gazdagíthatók a gyermekek. Számptalan gyakorlati feladat megvalósítható az egy, esetleg dupla tanóra tervezett foglalkozáson. Optimális esetben a gyakorlati tevékenységek sok formája együttesen segíti a tanultak aktív, cselekvő megerősítését. Ezért javasolt, hogy azok a tudáselemek, amelyek terepen hatékonyabban épülnek be, jelenjenek meg tanórán kívüli tevékenységekben is, sportkör, szakkör vagy akár osztálykirándulás, nyári tábor stb. formájában.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hazánk, Magyarország	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Magyarország elhelyezése: Föld, Európa kontinens, Közép-Európa,	

	<p>Kárpát-medence. Magyarország helyzete: államhatárok, vizek, főváros, települések, útvonalak, szomszédos országok. A települések infrastruktúra-rendszere: nagyváros, város, falu, tanya. Magyarország nagy tájegységei, felszínformák.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A Kárpát-medence, ezen belül Magyarország megismertetése azon nézőpontból, hogy hazánk nem egy zárt egység, hanem számtalan szállal kötődik környezetéhez, Európához. A tanulók motiválása az ország aktív megismerésére, felfedezésére, hazája értékeinek befogadására.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Miért Magyarország legyen a túracél? A földtani és történelmi időszámítás eltérő nagyságrendjének felismerése, összevetve az itt élő emberek időrendi hatásával. A Kárpát-medence és hegységkerete mint természeti és társadalmi-földrajzi egység. A Kárpát-medence főbb földrajzi tájegységeinek megismerése: Kárpátok, Erdélyi-medence, Erdélyi-szigethegység, Alföld, Kisalföld, Dunántúli-középhegység és dombvidék. Magyarország földrajzi áttekintése: tájaink a határokon túl is folytatódhatnak. Példák a földrajzi, történelmi nyitottságra: pl. Fertő-táj, Szigetköz-Csallóköz, Ipoly-völgy, Gömör-Tornai-karszt, Körös-vidék, Bácska. A magyarság által lakott országhatáron túli területek tájai, közös és egyedi földrajzi vonásai. A tájegységek élő természeti környezetének vázlatos megismerése. A tájegységek gazdasági és társadalmi környezetének vázlatos megismerése. Ismeretszerzés hazánk turisztikai értékeiről dalok, zenék, képek, filmek segítségével. A lakóhely környékén található főbb kirándulóhelyek, turisztikai látványosságok megismerése, felkeresése. Néhány nagy magyar ország- és világjáró bemutatása: pl. Petőfi Sándor, Móricz Zsigmond, Széchenyi Zsigmond, Lóczy Lajos, Rockenbauer Pál, Balogh János, Erőss Zsolt.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> a Kárpát-medence és hazánk nagytájai.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> időszámítás; a magyar állam kialakulása, a magyarság történetének kezdetei.</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> Magyarok a történelmi és a mai Magyarország területén. Néprajzi tájak, tájegységek és etnikai csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzői a Kárpát-medencében.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Magyarország értékeinek megjelenítése a szépirodalomban.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> nemzeti szimbólumaink, illetve az egyes tájegységekhez köthető jelképek.</p>

	<i>Ének-zene:</i> Himnusz, Szózat, Magyarországhoz, illetve az egyes nagy tájegységekhez vagy a lakóhelyhez köthető népdalok, zeneművek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földrajzi, történelmi, kulturális nyitottság, nagytáj, turisztikai attrakció, ország- és világjáró.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ismerkedés a „jármódokkal” (A Bejárható Magyarország 5 jármódja: a gyalogos, a kerékpáros, a lovas, a túrakenu, -kajak és a vitorlás)	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Mozgásszervek, mozgásfajták, mozgásjelenségek ismerete. Ismeretek a lóról. Egészség és betegség fogalma. Alapvető közlekedési ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „zöld” közlekedés módozatainak megismerése, a környezetkímélő, aktív jármódok hasznosságának megértetése. Környezettudatosságra és egészséges életmódra nevelés. Motiválás a jármódok megismerésére, kipróbálására, az ország alternatív módon történő felfedezésére. Gyakorlati ismeretek szerzése (jármódok és a hozzájuk kapcsolódó eszközök, szerszámok ismerete, használata).	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A közlekedés mint fontos gazdasági ágazat, környezetkímélő alternatívák megismerése.</p> <p>A zöld utak (green way) hasznosságára érvek gyűjtése a turizmusban és saját életünkben is.</p> <p>A Bejárható Magyarország 5 jármódja; a gyalogos, a kerékpáros, a lovas, a túrakenu, -kajak és a vitorlás jármódokban lévő alapvető azonosságok és különbségek felismerése, különböző szempontok szerinti összehasonlítása. A jármódok környezeti, infrastrukturális igényei és lehetőségei hazánkban, a jármódok eltérő környezeti feltételeinek bemutatása.</p> <p>A jármódok élettani és szellemi hasznossága, fontosságuk, hasznuk napjainkban – példák gyűjtése.</p> <p>Jármódonként néhány jármódközpont megismerése (hely, infrastruktúra, szolgáltatás stb.), térképen történő elhelyezése (pl. Pilis, Duna-kanyar, Tisza és Tisza-tó, Vértes Natúrpark, Zánka, Tiszafüred, Leányfalu).</p> <p>Az egyes jármódok történetének megismerése neves személyek tevékenysége, események, a hozzájuk kapcsolódó művészeti alkotások (kép, épület, zene...) alapján.</p> <p>Az egyes jármódok fejlődése, annak bemutatása, ahogy ezek együtt fejlődtek az emberiség kultúrájával.</p> <p>A jármódokhoz kapcsolódó példakép értékű magyar (és külföldi) személyiségek teljesítményeinek megismerése a múltból és a</p>		<p><i>Természetismeret:</i> térképhasználat.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a közlekedés és szállítás különböző korokban.</p> <p><i>Ének-zene:</i> vándorénekek.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> szabadtéri és alternatív sportok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> a vallás világa.</p>

jelenkorból: pl. Julianus barát, Kőrösi Csoma Sándor, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Rózsa Sándor, Sándor Móricz, Fa Nándor; amatőr túrázók: az Országos Kék Túra, a Vízi Nagy Kör, az Országos Kerékpáros Körtúra teljesítói és teljesítménytúrázók. A szabadidősportok más fajtáinak megismerése, a jármódokkal rokon, a természetben űzhető aktivitások a kocogástól az extrém (adrenalin) sportokig.

A lovas jármód

A ló életmódjának, sajátosságainak bemutatása, az állattal való kapcsolatfelvétel, kommunikáció módja. A ló megközelítésének, a lóra való fel- és leszállásnak a módja. A lovasjármódok (lépés, ügetés...).

A hagyományos magyar lófajták bemutatása.

A lovagláshoz szükséges felszerelések, megfelelő öltözet.

Ló- és lovassportok, lovas szakmák.

A magyar lovas hagyományok bemutatása, a világ jelentősebb lovas kultúrái.

A kerékpáros jármód

Alapvető kerékpártípusok, a kerékpár kötelező felszerelése, a KRESZ által ajánlott és alternatív felszerelések.

A használó testi adottságaihoz szükséges helyes méret, beállítás.

A kerékpározásra alkalmas ruházat, védőfelszerelések.

Kerékpár-történeti alapismeretek a velocipédttől a karbon kerékpárokig.

A kerékpár helye napjaink közlekedésében, a sportban, és mint turisztikai lehetőség.

Emberi erővel és a természet erőivel meghajtott vízi járművek.

A vitorlás jármód

A vitorlás hajók fajtái, a vitorlások alkatrészei, a vitorlázás fizikai összefüggései, a hajó egyensúlyi helyzete, a legénység szerepe a hajó irányításában.

A vitorlás sport kialakulásának története, versenyformák.

A magyar vitorlázás története, a hazai vitorlássport története, nagy egyéniségek.

A vitorlázás alapjainak megismerése: a vitorlás hajóba történő be- és kiszállás, mozgás a hajóban az alapmanőverek közben. A hajó kiülése az egyensúly fenntartása érdekében. A szél irányának érzékelése, a vitorlák kezelése a hajó szélhez viszonyított irányának megtartásával.

A kikötés és indulás, megállás vitorlás hajóval a vitorlák kiengedésével.

A kötelek kezelésének alapismerete, egyszerű csomók megkötésének technikái.

A kajak-kenu jármód

A kajak-kenu különböző hajó- és lapáttípusainak bemutatása.

A vízre szállás, a hajóba be- és kiszállás, borult hajó

<p>visszaállításának módja, a hajó irányítása, kormányzása, egyensúlyi helyzet megtartásának módja. Megfelelő vízi öltözék. A kajak-kenuval történő közlekedés viselkedési szabályai, különös tekintettel az egymásért való felelősségvállalásra, az egymás iránti tiszteletre, a csapathajóban való szerepvállalás, az egymásra utaltság. A veszélyhelyzetek, azok elkerülésének, bejelentésének, mentőeszközöknek a megismerése – balesetvédelmi ismeretek megszerzése az életkori sajátosságoknak megfelelően. A kajak-kenu története, szakkifejezései, nagy egyéniségek.</p> <p><i>A gyalogos jármód</i> A természetjárás európai és hazai története. A magyar természetjárás nagyjai. Hazánk adottságai a természetjárásra. A természetjárás „szentélyei”. A zarándoklás fogalma, jellegzetességei, céljai, formái. Vallási hagyományok, búcsújárás, spiritualitás, táji metaforák, zarándoklás a középkorban és napjainkban. Szent István király szerepe a zarándoklás lehetőségének megteremtése, fejlesztése terén. Rokon aktivitások (barlangászat, hegy- és sziklamászás, via ferrata, sítúrálás, sífutás, geocaching, nordic walking, tájfutás...).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Természetjárás, bakancsos túrázás, kerékpározás, evezés, lovaglás, vitorlázás, szabadidősport. Turizmus, zöld út (green way). Jármódközpont, kerékpáros központ, evezős helyszín, lovasközpont, vitorláskikötő, turistalétesítmény. Aktivitás, szakág.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szabályok, viselkedés a természetben, erdőn, mezőn	Órakeret 9 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ember és természet, az egészséges és gondozott környezet jellemzői, a természetvédelem alapjai, magatartásformák, szabályok, viselkedési normák különböző élethelyzetekben, a társas együttlét alapvető viselkedési szabályainak ismerete.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A természeti környezetünk megóvására irányuló nevelés: az ember, a természet, a kultúra és a technika védelme. Az ember felsősségének beláttatása a környezeti fenntarthatóság érdekében. Esztétkai tudatosság és kifejezőképesség, kezdeményezőképesség, közösségi aktivitás fejlesztése, erkölcsi nevelés, a külső és belső harmónia iránti igény kialakítása. A jármódokhoz kapcsolódó ösztönös vagy tanult félelmek feloldása a jármódok természeti közegének megismertetése által.</p>	
	<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A társasági illemszabályok gyakorlása. A túratársak irányában tanúsítandó figyelmes, felelősségteljes és segítőkész magatartás gyakorlása szerepjátékokon keresztül, a közeli és tágabb (lakó)környezet (értékeinek) felfedezése során.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> térképhasználat, természet- és környezetvédelem;</p>

<p>A természetben történő megfelelő viselkedés szabályainak elsajátítása.</p> <p>A jármódok megkövetelte etikai értékrend megismerése.</p> <p>Mit jelent „természetbarátnak” lenni?</p> <p>Az egyes jármódok gyakorlásának szabályai a természetben.</p> <p>Természeti veszélyek és megelőzésük, védekezés, akadályok legyőzése. Annak felismerése, hogy a természet csak a felkészületlen „látogatókkal” szemben ellenséges.</p> <p>Miért óvandó érték természeti környezetünk? Fontos és híres emberek és szervezetek bemutatása, akik sokat tettek a természet megszerettetéséért, védeleméért: pl. Herman Ottó, Kaán Károly, dr. Pápa Miklós, Fekete István, ill. a Magyar Madártani és Természetvédő Egyesület, a Magyar Természetjáró Szövetség.</p> <p>A Természetjárók Tízparancsolata – a szabályok értelmezése.</p> <p>A turizmus zöld arca: az ökoturizmus.</p> <p>A kerékpározás etikai normái.</p> <p>A lovardai rend.</p> <p>A vízi telep rendje.</p> <p>A hajóvezetői jogosítvány használati kötelezettsége, fokozatai a hajó jellege és a vízterület alapján.</p> <p>A vízi rendészet vitorlás hajókra, kajak-kenura vonatkozó szabályai.</p> <p>A hazai tavaink, folyóink használatának rendje.</p> <p>A hajóvezetői képesítés megszerzésének lehetősége.</p> <p>Annak tudatosítása, hogy a túra során fontos, hogy a családot, szülőket tájékoztassuk hollétünkről, hogyanlétünkről: előzetes megbeszélés és közlés, telefon, SMS, levélírás.</p>	<p>erdők, természetes vizek.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> helytörténet.</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> a lakóhely hagyományai, nevezetességei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom; vizuális kultúra; ének-zene:</i> természetábrázolás a művészetekben.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Természeti érték, a természeti környezet biztosította javak/szolgáltatás, figyelmesség-segítőkészség, Természetjárók Tízparancsolata, természetvédő.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Tereptan, térképismeret, tájékozódás, turistajelzések	Órakeret 12 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A földfelszín formakincsének elemei, becslés és mérés alkalmazása, irányok, távolságok, a fővilágtájak megnevezése, elhelyezése, alapvető térképjelek Magyarország domborzati térképén.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Tájékozódási képesség fejlesztése. Az öt jármódhoz tartozó térképfajták megismerése és használatának gyakorlása: elvonatkoztatás, redukálás, térlátás fejlesztése. A (jármód) jelzésrendszerek megismertetése.</p> <p>A terepen történő biztonságos mozgás gyakorlása – a terep, a térkép és a tájoló egyeztetése, használata, az összefüggések felismertetése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Kiknek, milyen feladatokhoz szükséges a <i>terepismeret</i>, térképismeret, tájékozódó képesség? Példák gyűjtése, pl. katona, turista, vadász, erdész, tűzoltó, pilóta, mitfahrer, sofőr.</p> <p>A földfelszín (mint terep) jellemzői, a sík-, domb- és hegyvidéki terep sajátosságai. Domborzati idomok.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> térképhasználat; felszínformák; égtájak, iránytű.</p>

<p>Az ember alkalmazkodása a különböző tereptípusok által elé állított kihívásokhoz. A különböző tereptípusok és azok járhatósága különböző környezeti hatások idején (eső, szél, árvíz, havazás stb.). A terep domborzati adottságainak hatása az egyes jármódok gyakorlására (láthatóság, tagoltság, fedettség, szeldeltség). Lakóhelyünk környezete mint terep. A terep (és elemei) fogalmi használatának készségszintű begyakorlása. A <i>térkép</i> mint a terep leképezése. Térképfajták, térképtípusok (legalább öt fajta megkülönböztetése): pl. földrajzi, autós-, turista-, város- és tájfutótérkép. A terepismeret fogalmainak összevetése és megfeleltetése képekkel, terepasztali mintákkal, a valós tereppel. A domborzatábrázolás eszközei a térképen. A térképi szintvonalas domborzatábrázolás és a valós terep domborzatának összevetése. A térkép részei és jelrendszere: térképlap, térképtükör, kivágat, térképkeret, cím, szelvényszám, méretarány, aránymérték, jelmagyarázat, fokhálózat vagy keresőhálózat, észak jel, áttekintő térkép, kolofon. Térképjelképek: építmények, közlekedés, növényzet és terepfelszín, vízhálózat. A térképi jelkulcs segítségével információk gyűjtése ismert és ismeretlen területet ábrázoló térképről. Az egyes jármódok térképi jelzésrendszerének megismerése. A térképolvasás gyakorlása tanári segítséggel, pl. útvonalkövetés. Látraajz készítése adott felszíni/terep(asztali) formáról. Térképvázlat készítése másolással. Életkori képességeinek megfelelő bonyolultságú helyszínről térképvázlat készítése. A túrákat segítő térképtartalmú honlapok keresése, megismerése, használata: pl. google.hu, turautak.hu, geocaching.hu, termeszetbarat.hu. A <i>tájékozódás</i> jelentősége. A fővilágtájak kitűzése a természet nyújtotta lehetőségek által. Mit mutat a fatörzsön a moha, a fák lombozata, a hangyaboly, a kiásott földhányás száradása. Az északi irány meghatározása legalább három módszerrel: a térkép beforgatásával, a nap helyzete (árnyék) segítségével, mutatós karóra használatával, a sarkcsillag helyzete alapján stb. A <i>térkép</i> és a terep összevetése, a beforgatásos tájékozódás alapvető ismerete. Az iránytű és laptájoló megismerése, használata, funkcióbeli különbségek feltárása, a fő és mellékvilágtájak meghatározására, ill. irányszög meghatározásra. Távolságmérés térképen (arányszám és lépték), térképtávolság-számítás, távolság mérése térképen, távolság mérése terepen. Útvonaltervezés és menetidő-számítás. Egyszerű és rövid iránymenet gyakorlása (táv és szög), iránylevétel térképről és iránytartás túra során. Térképvázlat készítése megtett túraútvonalról (itiner: táv és</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> logók, piktogramok.</p> <p><i>Informatika:</i> internetes szolgáltatások használata.</p>
---	--

<p>irányszög). A műholdas helymeghatározás és navigáció lehetőségének megismerése. A GPS mint információhordozó (nevezetességek, alapinformációk, navigáció). Szabadforrású útvonaltervezők PC-n és telefonon. Geocaching. Helyes magatartás eltévedés esetén. <i>Turistajelek</i> ismerete, a turistajelek és a turistatérkép kapcsolata. A turistajelek jelrendszere, a jelek jelentésstartalma: jel-jelentés, szinkódolás, alá- és fölrendelt (jelzésű) utak. A jelzések helye a terepen (hol keressük). A jelzett utak követése térképpel. A választott túraútvonal berajzolása térképvázlatra. Csomópontok, útválasztási lehetőségek. Turistautak nehézségi fokának felmérése (szintvonalak figyelembevételével). Hazánkban átmenő nemzetközi turistautak jelzései (pl. EVW, EuroVelo, Mária Út). Egyéb, nem turistautak jelölése, erdészeti jelölések megkülönböztetése, megszüntetett turistautak jelölése. Elvesztett turistaút – teendők. Menetidő-számítás, pihenőpontok kijelölése. Az egyes járművekhez kapcsolódó jelzésrendszer megismerése, adekvát jelzések kiválasztásának gyakorlása. A veszélyre figyelmeztető jelzések felismerése, megértése, a helyes reagálás megtanulása.</p>	
---	--

<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Terep, sík, lejtő, domborzati idom, sík, dombos és hegyes terep, a terep fedettsége. Térkép, tematikus térkép, síkrajz, alaprajz, arányosság, térképjel, szintvonal, térképvázlat, digitális térkép, GPS, térképes honlap, menetrend. Jel, jelzés, turistajelzés, veszélyjelzés. Álláspont, a Nap járása, fő- és mellékvilágtáj, vonalas tereptárgy, térképi beforgatás, irányszög, iránymenet.</p>
---	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Hasznos ismeretek – időjárás, gyakorlati praktikák	Órakeret 9 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Időjárási jelenségek felismerése. Az éghajlat és az időjárás élőlényre gyakorolt hatása. Égési feltételek, éghető és éghetetlen anyagok, a tűzoltás alapelvei.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az időjárási előrejelzések és megfigyelések tudatos alkalmazása az öt járműd túrái szempontjából. A gyakorlati képességek, előrelátás, önállóság, kreativitás fejlesztése. A természettudományos gondolkodás fejlesztése (időjárás, légköri változások és környezetvédelem összefüggésében). Hatékony, önálló, megfigyelésen alapuló ismeretszerzés és tanulás. A népi bölcsesség tisztelete.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A légkör fogalma, az időjárás/éghajlat elemei. Meteorológiai alapfogalmak helyes használata.</p> <p>Az időjárás változásának okai: pl. ciklonok-anticiklonok, frontok, a Nap járása, az összefüggések felismerése.</p> <p>Az időjárás változásának természeti jelei, ezekből a tervezett cselekvésre ható hasznos következtések levonása. A jó és rossz idő előjeleinek felismerése a természetben, a természeti környezet mint az időjárás előrejelzője, pl. felhőtípusok és az időjárás kapcsolata.</p> <p>Népi időjóslás, az időjárással kapcsolatos népi megfigyelések, tapasztalatok megismerése, alkalmazása.</p> <p>Néhány hiteles időjárás-előrejelző információs csatorna megismerése, használata (tv, rádió, újság, internet).</p> <p>Az időjárás hatásai az emberi szervezetre, kedvezőtlen egészségügyi hatások, ezek előrejelzése, felismerése, megelőzése és kezelése, pl. frontok és frontérzékenység, pollenszint-emelkedés, -csökkenés, az időjárás hatásai az idősebbekre, az időjárás által kiváltott leggyakoribb rosszulletek és kezelésük.</p> <p>Az időjárás-előrejelzés tartalmának hatása a (tervezett) tevékenység megvalósíthatóságára.</p> <p>Gyakorlati válaszok megismerése az időjárás kihívásaira (öltözet, táplálkozás, túraterv, menettempó).</p> <p>Viharjelzési szolgálat Magyarországon. A meteorológiai jelenségek értelmezése, biztonság a vízi járművekben.</p> <p>Csomagolás, szükséges élelmiszerek egynapos túrára.</p> <p>Csomók és alkalmazásuk: vitorlázás, hegymászás, sátorépítés, pl. egyszerű csomó, halászcsozó, visszafűzött csomó, szorítónyolcas, Boulin-csomó.</p> <p>A tűzrakási alapismeretek: tüzelőhely kiválasztása, tűzifa kiválasztása, tűzrakás változó környezeti és időjárási feltételek között, a tűz táplálása, a tűzbiztosítás és a tűz eloltásának szabályai, tűzhely hátrahagyása.</p> <p>Erdő- és mezőtüzek jelentése és elkerülése.</p> <p>Vízkeresés, vízszerezési módok.</p> <p>Alkalmi menedék keresése és építése, a természetben található lehetőségek, anyagok felhasználása.</p> <p>A járműdi szerelő- és a biztonsági (alap-)készlet eszközeinek megismertetése. (Javítókészlet kerékpárhoz, sátorhoz, vászonhajóhoz...)</p>	<p><i>Természetismeret:</i> az időjárás és az éghajlat jelenségeinek értelmezése, elemzése, számítógépek szerepe az időjárás-előrejelzésben; éghajlatok jellemzői, időjárási elemek.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> öltözködés, táplálkozás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szólások, mondások.</p> <p><i>Informatika:</i> informatikai eszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Időjárás, éghajlat, légkör, dinamikus állandóság, időjárás-előrejelzés, népi bölcsesség.</p> <p>Szükséges és elégséges felszerelés, pihenőhely, tűzbiztonság, csomó.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egészségügyi alapismeretek, megelőzés, baleset- megelőzés, segítségnyújtás	Órakeret 8 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az emberi test alapvető részei, mozgásszervek, egészséges és biztonságos táplálkozás, tisztálkodás, mozgás, higiénia, a betegség</p>	

	ismérveit.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A baleset-megelőzés elvi és gyakorlati ismereteinek elsajátítása. Példákon keresztül figyelemfelhívás a természetjárás során előálló veszélyhelyzetekre, kialakuló egészségügyi problémákra, ezek megoldására való felkészítés.</p> <p>A segítségnyújtásra való tudatos felkészülés és viselkedés elsajátítása. Szociális és állampolgári kompetenciák (egészséges környezet – egészséges élet) fejlesztése. Egészséges életmódra nevelés, felelősségvállalás másokért.</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A túrán előforduló higiénés problémák, ezek megoldása.</p> <p>A természeti és környezeti hatások és a szervezet alkalmazkodóképessége közötti összefüggés ismerete. Edzettség, alkalmazkodás, akklimatizáció.</p> <p>Az ember mint veszélyforrás, emberi mulasztás okozta veszélyek.</p> <p>A túrákon esetlegesen bekövetkező veszélyhelyzetek, azok megelőzése. A helyes (aktív vagy passzív) reagálás.</p> <p>A napsütés, a szél és a hideg okozta kellemetlen helyzetek megelőzése, kezelése.</p> <p>Az időjárásnak és az egyes jármódoknak megfelelő réteges öltözködés.</p> <p>Az egészségügyi kockázatot jelentő élőlények gyakoribb csoportjainak megismerése.</p> <p>A gombagyűjtés szabályai, halálosan és súlyosan mérgező gombák ismerete. A gombavizsgáló nélkülözhetetlen szerepe.</p> <p>Gyógynövényismeret, a gyógynövénygyűjtés szabálya, a fontosabb gyógynövények és hatásuk ismerete, gyógyteák készítése.</p> <p>A vad növények (termései) mint vitaminforrások.</p> <p>Az egyes jármódok sportmozgásának hatása az egyén egészségére, előnyök, hátrányok, mikor javasolt, mikor nem.</p> <p>Annak megértése, hogy az egészségükért elsősorban saját magunk vagyunk felelősek, és sokat is tudunk tenni érte, akár a jármódok segítségével is.</p> <p>A jármódok által megkövetelt védőfelszerelések.</p> <p>Segítségnyújtás egyszerű helyzetekben: fáradtság, izomláz, egyszerűbb hámsérülés (karcolás, lábfeltörés), szénanátha, bőrpír, kullancs figyelése és eltávolítása...</p> <p>A túrázáshoz kapcsolódó ételmezési egészségügyi alapismeretek: élelmiszerek szállítása, tárolása, praktikus élelmek, italok, minőségi, mennyiségi kritériumok.</p> <p>Fürdési szabályok a szabadban.</p> <p>A vízből mentés fontosságának és veszélyességének megismerése.</p> <p>Lelki elsősegély, megnyugtatás.</p> <p>Az illetékesek értesítése baleset, sérülés esetén.</p> <p>Helyzetgyakorlatokon keresztül annak bemutatása, hogy a segítségnyújtó testi biztonsága épp olyan fontos, mint a sérülté.</p> <p>Csoportos és egyéni szituációs gyakorlatok társsal, vezetővel (felnőttel) történt különböző sérüléssel járó helyzet kezelésére.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> a személyi higiénia jelentősége és fenntartása, az orvosi ellátással kapcsolatos alapismeretek, alapfokú elsősegélynyújtás; egészséges életmód.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> öltözködés, táplálkozás, testápolás; baleset-megelőzés, teendők baleset esetén.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> az izomláz.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> a személyes higiéné szerepe, táplálkozás.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.</p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Testi és lelki egészség, sportos életmód, napsütés hatása, a hideg élettani hatása, izzadás, túraöltözet, veszélyforrás, veszélyes élőlény. Objektív és szubjektív veszély, védőfelszerelés, elsősegély, hámsérülés, „havarria protokoll”, diagnózis.
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Játékok a természetben, dalok	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Szabálykövetés, kooperációs képesség és készség, biztos tájékozódási képesség előzetesen megismert, bejárt terepen.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Fizikai állóképesség, együttműködő-készség, szabálykövetés erősítése. Kezdeményezőképeség és szervezői kompetenciák, esztétikai tudatosság és kifejezőképeség fejlesztése. A csapatjátékok lényegének, az egymásért – és nem egymás ellen – küzdelemnek a megértetése. Önismereti és társas kapcsolati kultúra fejlesztése, erkölcsi nevelés. A tanult ismeretek gyakorlati alkalmazása, élményszerű elmélyítése játékba ágyazott tevékenység által.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A természetben, túra közben vagy a pihenés ideje alatt játszható társas játékok megismerése, 5-10-féle játék gyakorlása.</p> <p>Az adott helyzetnek a leginkább megfelelő (tér, idő, létszám, hangulat, kellékek...) játékok kiválasztása.</p> <p>Csapatjátékok játszása, pl. Számháború, Zsinórlabda, Adj király katonát, Méta, Két kis kecske, Golyózás, Dobj a mezőbe.</p> <p>Népi játékok, cserkészjátékok.</p> <p>Játékok rossz idő esetén, pl. Most mutasd meg, Szóbridzs, Mániákus család.</p> <p>A tanult ismeretek gyakorlati alkalmazása, elmélyítése játékba ágyazott tevékenység révén: csomózási verseny, hátizsák-pakolási verseny, sátorverés, menetrendhasználat, tájékozódási gyakorlatok (térképolvasó séta, útvonalkövetés, pontbegyűjtő verseny stb.).</p> <p>Környezeti nevelési játékok: érzékenyítés, tanultak alkalmazása.</p> <p>Turistadalok éneklése, pl. Turistagyerek, Zöld erdőben, Indulj el, Erdő, erdő, Erdők, völgyek.</p> <p>A dalok sorrendje fontosságának felismerése (stílustörés, ritmusváltás, építkezés, ízlés...).</p>		<p><i>Hon- és népismeret:</i> népi játékok.</p> <p><i>Ének-zene:</i> közös éneklés.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csapatjáték, szabály, ellenfél-ellenség, győzelem, taktika.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók biztonságosan tudnak tájékozódni turistatérkép, tereptárgyak alapján a szabadban, terepen. Kellő ismerettel rendelkeznek a gyalogos, kerékpáros, vízi és lovas jármódokról mint Magyarország bejárásának lehetséges módzatairól, nyitottak ezek gyakorlatban történő használatára, kipróbálására. Ismerik a jármódokhoz kapcsolódó alapvető közlekedési ismereteket, a turistajeleket, ezek alapján képesek felnőtt
---	---

	<p>felügyelete mellett, de önállóan biztonságosan közlekedni gyalogosan a terepen. Tudják, értik az egyes jármódok viselkedési szabályait, és képesek ennek megfelelően viselkedni. Megfelelő ismerettel rendelkeznek ahhoz, hogy helyes „cselekvő” válaszokat adjanak az időjárás és más természeti veszélyek mint a szabadban tartózkodást befolyásoló tényező hatásaira. Kellő készletet érznek a szabad levegőn végzett aktivitásokra, motiváltak szűkebb környezetük és hazájuk megismerésére.</p>
--	---

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Felkészülés a túrára	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	<p>Alapvető sportegészségügyi fogalmak (fittség, edzettség, edzés, bemelegítés, fokozatosság, akaraterő). A jármódokhoz szükséges ruházat, védőfelszerelés, eszközök ismerete. Ismeretek az élelmiszerekről, az egészséges táplálkozás alapelvei, mennyiségi és minőségi szempontok a táplálkozásban. Tervkészítés, tájékozódás térképen.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A körültekintő előkészület, a szellemi, testi és lelki felkészülés szükségességének megértetése, párhuzamos példák bemutatásán keresztül annak beláttatása, hogy milyen sok múlik a gondos felkészülésen. Az egészséget védő, a biztonságot jelentő és a komfortérzetet javító ruházat, felszerelés és praktikák megismertetése. A szervezési készség, előrelátási képesség tudatos fejlesztése, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A természetjárás mint szabadidősport sajátosságai. (Önkéntes, célja önmagam [restségének] legyőzése, pozitív összetett hatás...) A séta, kirándulás, túra, tábor, vándortábor közötti különbségek megismerése. A túratípusok megismerése: lineáris, kör, csillag, hétvégi, technikai v. munka, szabadság ... Megfelelő túracél kiválasztása a képességek és igények szerint. Papír és digitális alapú menetrendek (vasúti és busz) használata. A természet nyújtotta lehetőségek felhasználása komfortérzet fokozására: szélirány, árnyék, pihenőhely kiválasztása, a domborzat „kezelése” stb. Testünk felkészítése a túrára, edzettség, bemelegítés. A jármódokhoz szükséges kondicionális minimumszint, előnyt jelentő személyes adottságok megismerése a jármódokról szerzett ismeretek alapján. A szükséges és a felesleges ruházat, illetve felszerelés. Standard, kötelező felszerelések a túrához általában, a járásmódok szükséges, speciális felszerelései. A jármódokhoz kapcsolódó felszerelések kiválasztása a tervezett</p>		<p><i>Testnevelés és sport:</i> fittség, edzettség, edzés, bemelegítés, fokozatosság.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tervezés, eszközök kiválasztása, karbantartás.</p> <p><i>Földrajz:</i> térképhasználat.</p>

túrához. A felszerelés karbantartása, fontosságának felismerése és megértése. Néhány példán (térkép, túraírási, -kalauz, -leírás) keresztül következtések levonása egy-egy túra várható kihívásaira, nehézségeire eddigi tudás alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Túracél, túratípus, fitness, edzettség, edzés, bemelegítés, fokozatosság, akaraterő, túraterv, menetidő, kalauzidő, menetrend, vízbiztonság, felszerelés, karbantartás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Túraútvonalak, túraközpontok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Topográfiai ismeretek Magyarországról. Hazai nagy tájak, országrészek, településtípusok, térképolvasás, turistatérképek jelrendszerének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A honismereti tudás bővítése, felkészítés a gyakorlati tudni- és tennivalókra a haza megismerésében. A szociális és állampolgári kompetenciák, vállalkozói kompetencia fejlesztése. A környezetkímélő, környezetet óvó magatartás erősítése. A hazai turizmus népszerűsítése, fontosságának megvilágítása a gazdasági, társadalmi fenntarthatóság fényében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Túracélok példákkal, kiemelkedő értékű természeti és kultúrtörténeti értékek: pl. védett terület (pl. bükki Nagy-mező), hegycsúcs (pl. Kékes), kilátó (pl. Julianus), völgy (pl. Szalajka), rét (pl. Nagy-mező), sziklaforma (pl. kaptárkő), barlang (pl. istállós-kői), öreg fa (pl. Petőfi-fa), forrás (pl. Természetbarát), vízesés (pl. Szinva), várrom (pl. szigligeti), szakrális hely (pl. Szentkút, Gilitka Kápolna, vértesszentkereszt kolostorrom), szélmalom (pl. Tés), tanya (pl. Górés), falu (pl. Jósvald), város (pl. Szeged).</p> <p>A hazánkon áthaladó európai hosszú távú (gyalogos) vándorutak: E4, E5, E7, Vasfüggöny Nemzetközi Túraútvonal, Alpánia Túraút.</p> <p>A három Kék Túra: az Országos Kéktúra, a Dél-dunántúli Kéktúra, az Alföldi Kéktúra jellegzetességei, jelentősége, útvonala, nevezetességei.</p> <p>A zarándokút mint a természetjárás sajátos formája. Európai és hazai zarándokutak: Szent Márton Út, a Mária Út, a Gyöngyök Útja (Via Margaritarum), a Szent Jakab Út (Magyar Camino), a Magyar Zarándokút és a Szent Erzsébet Út.</p> <p>Tájegységi fő utak fontossága, útvonala, nevezetességei, Balatoni Kék, Kohász Kék, Dunántúli Piros, Pest megyei Piros.</p> <p>Néhány túramozgalom megismerése, jellegzetességeik, értékeik: pl. Óseink nyomában, Portyázások Magyarország jellemző földrajzi pontjaira, Bakonyerdő ismerője, Nemzeti Kincseink Kupa, Pest Megye Turistája, Várnak a várak!, Csongrád megye kerékpáros Turistája, 500 km Borsod-Abaúj-Zemplén megye víziútjain.</p> <p>A teljesítménytúrák világa: pl. Kinizsi Száz, Gerecse 50, Vár a</p>		<p><i>Földrajz:</i> topográfiai ismeretek Magyarországról.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> egyháztörténeti ismeretek.</p>

<p>Mikulás!</p> <p>A tanösvény fogalma, célja, jelentősége, használata. Pl. Hajta Természetismereti Tanösvény, Pele Apó Ösvénye, Ciklámen Tanösvény, Rejtek Tanösvény(ek).</p> <p>Kerékpáros főutak. Országos Kerékpáros Kör, Eurovelo, Magyarországot érintő Európai Kerékpárút Hálózat útvonalai: EV6. Folyók útvonal-Duna menti kerékpárút, EV11, Kelet-európai útvonal, EV13, „Vasfüggöny kerékpárút”.</p> <p>Lovas útvonalak Magyarországon: EuroHorse 1–4.</p> <p>A nagyobb, jellegzetes hazai vízitúra útvonalak, Nagy Vízi Kör, Nemzetközi Duna Túra, Nemzetközi Tisza Túra, Körösök, Szigetköz, Mosoni-Duna, Ráckevei-Duna, Bodrog-ártér, Rába.</p> <p>A Balaton, a Tisza-tó, a Velencei-tó és a Fertő-tó mint a vitorlázás helyszínei, kikötők, lehetséges útvonalak, látnivalók.</p> <p>Példák a jármódok hazai nevesebb központjaira, azoknak térképen történő beazonosítása. Pécs, Óriszentpéter, Kőszeg, Keszthely, Zánka, Balatonfüred, Zirc, Gánt, Pákozd, Dobogókő, Visegrád, Nagy-Hideg-hegy, Bánkút, Lillafüred, Mátrafüred, Galyatető, Aggtelek, Hollóháza, Tokaj, Tiszafüred, Hortobágy, Szarvas.</p> <p>Zöld Utak Európában és hazánkban. Pl. Duna-Ipoly Zöldút, Budavidék Zöldút.</p> <p>Jármódok találkozása az egyes útvonalakon, lehetőségek a jármódok kombinálására. Pl.: Fertő-tó vidéke, Szigetköz, Balaton térsége, Velencei-tó térsége, Dunakanyar, Tisza-tó, Zebegény, Zánka, Tiszafüred, Szolnok, Budapest.</p> <p>A nem gyalogos természetjáró szakágak, azok hazai lehetőségeinek megismerése. (Barlangjárás, sziklamászás, nordic walking, sífutás...)</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jármód-túraútvonal, zarándokút, tanösvény, zöld út, túramozgalom, emlékút, borút. Teljesítménytúra.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szervezetek, túravezetők, szolgáltatások	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek az internetről, informatikai eszközök korsztálynak megfelelő használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szakmai segítségkérés, információszerzés lehetőségeinek megismertetése. Önálló, hatékony tanulás és információszerzés, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése a források keresése, feldolgozása során.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A jármódok országos és helyi szervezeteinek megismerése: mely szervezettől milyen információ, segítség kapható a túratervezés, -szervezés kapcsán. Magyar Természetjáró Szövetség, Magyar Kárpát Egyesület, Magyar Turista Egyesület, Természetjáró Fiatalok Szövetsége...</p> <p>Fontosabb szakmai honlapok, folyóiratok, kiadványok, műsorok:</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> könyvtárhasználat.</p> <p><i>Informatika:</i> infokommunikációs</p>

<p>Turista Magazin, Magyar Turista, TermészetBúvár, Föld és Ég, Élet és Tudomány, Süni, Vadon...</p> <p>Ki a túravezető? Mit kell tudnia? <i>(Az itt tanultak nem helyettesítik a túravezetői tanfolyamot és vizsgát!)</i></p> <p>Éves (egyesületi) túranaptárak, nyílt túrák.</p> <p>Böngészés az interneten: A jármódokat képviselő szövetségek honlapja, tematikus oldalak megismerése, keresés, információszerzés a megismert oldalakon. www.termeszetsbarat.hu, www.tura.lap.hu, www.varazslatosmagyarország.hu, www.kirandul.hu, www.turabazis.hu, www.turautak.hu, vizitura.lap.hu</p> <p>A megtalálható tartalmak rendszerezése a keresési célnak megfelelően.</p>	<p>ismeretek, keresés az interneten.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jármódot képviselő szövetség, egyesület, civil szervezet, ismeretforrás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nemzeti értékeink	Órakeret 10 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alapvető történelmi, földrajzi, természetrajzi ismeretek Magyarországról, lakókörnyezetük és hazánk főbb természeti nevezetességei.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A haza értékeihez való érzelmi és tudati kötődés erősítése, az érték megbecsülése (egyediség, munkabefektetés, tradíció). Környezetmegőrző magatartás érdekében kezdeményezőképeség kialakítása, fejlesztése. Az esztétikai tudatosság és kifejezőképeség fejlesztése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Haza, nemzeti érték, hungarikum. A hungarikum szó jelentése, értéke, példák bemutatása. Pl. a magyar nyelv, a Budai Vár, a táncházmozgalom, a Tokaj-hegyaljai borvidék, a Hortobágy, a Baradla barlang, a Hévízi-tó, a magyar kikerics, a pilisi len, a pannon gyík, a csabai kolbász, a Pick és a Hertz téliszalámi, a kalocsai fűszerparika, a szikvíz, a szőregi rózsató, a halasi csipke, a pozsonyi kifli, a busójárás, puli, magyar szürke marha, mangalica, gidrán, nóniusz. Illetve: Bartók, Szentgyörgyi, Naumann, Balczó, Rubik, Kertész...</p> <p>Jelentősebb egyedi kulturális és egyházi emlékek. A kiemelt nemzeti emlékhelyek: Hősök tere, Várnegyed, Pákozdi Katonai, Emlékhely, a Debreceni Református Nagytemplom és Kollégium, Székesfehérvár, Romkert, Somogyvár-Kupavár, Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark, Rákoskeresztúri Újköztemető 298., 300. és 301. parcella, Magyar Nemzeti Múzeum és a Trianon Múzeum. Barlangok, római emlékek, sáncok, földvárak, Árpád kori templomaink, várak, kastélyok, kúriák, malmok, népi építészet, külterjes tájgazdálkodás, vallási hagyományok, kegyhelyek és búcsújáráshelyek.</p>		<p><i>Földrajz:</i> Hungarikumok; nemzeti parkok, természetvédelmi területek. Fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> Magyarország növény- és állatvilága.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi emlékhelyek, egyházi emlékek; nemzetiségek</p>

<p>Nemzeti parkok, natúrparkok, világörökségi helyszínek, Európa Diplomás Területek, ezek fontossága az ismeretszerzésben és a hazaszeretben.</p> <p>A nemzeti parkok szerepe az értékek megőrzésében: komplex és aktív védelem, valamint bemutatás. A 10 nemzeti park tipizálása védendő értékei szerint.</p> <p>UNESCO-világörökség. Pl. Hollókő ófalú és táji környezete, a tokaji történelmi borvidék.</p> <p>Európa Diplomás Területek: a Szénások (a csak itt tenyésző pilisi len élőhelye), a Tihanyi-félsziget (az egykori utóvulkánosságot tanúsító földtani képződmények), az Ipolytarnóci ősmaradvány együttes.</p> <p>Natúrparkok. Pl. Vértes Natúrpark, Írottka Natúrpark, Szatmár-Beregi Natúrpark.</p> <p>Nemzet, nemzetiség, kisebbség: népművészet, mesék, dalok, ruházat, jeles napok, szokások, mesterségek, ételek, épületek, nyelvjárások..., egyediség, a Szent István-i gondolat jelentősége. (Roma, szlovák, német kisebbségek...)</p>	<p>együttélése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nyelvjárások.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> múzeumok, képtárak, képzőművészeti gyűjtemények.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Haza, nemzeti érték, hungarikum, kiemelt nemzeti emlékhelyek, nemzeti park, natúrpark, UNESCO-világörökség, Európa Diplomás Terület, nemzet, nemzetiség, kisebbség, népművészet, egyediség, munkabefektetés, tradíció (hagyomány). Kulturális, szakrális érték.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A túraútvonalak természeti környezete – Élővilág, társulások, természeti környezet, természetvédelem	Órakeret 17 óra
Előzetes tudás	Alapvető ökológiai ismeretek, az erdő életközössége, alföldi tájak, hegyvidékek, dombvidékek állat- és növényvilága, szabálykövetés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A környezet szépségeinek felismerésére irányuló igény erősítése. Az esztétikai tudatosság fejlesztése. A környezettudatos, felelős magatartás erősítése. Az oksági kapcsolatok, a környezeti tényezők közötti összefüggések felismerése során a természettudományos gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A Kárpát-medence élőhelyei, élővilága.</p> <p>Élőhelytípusok, az élőhelytípusok és a típusos földrajzi helyek közötti összefüggés.</p> <p>Élő és élettelen természet, kőzet (mészkö, dolomit, andezit, bazalt, folyamai hordalék).</p> <p>Három élőhelytípus jellemző élőlényeiének ismerete.</p> <p>Vizes élőhelyek (vízfolyás, tó, mocsár, láp) élővilága.</p> <p>A füves élőhelyek (rét, kaszáló, legelő...) élővilága.</p> <p>A fás élőhelyek (liget, erdő, ligeterdő). Az erdők típusai: közjóléti, véd-, energia-..., Erdős társulások: cseres-tölgyes, gyertyános-bükkös...).</p> <p>Élőlények megfigyelése, felismerése.</p> <p>Életnyomok a természetben. Kihez tartozik az életnyom?</p> <p>Vadon termő, ehető, mással össze nem téveszthető növény ismerete.</p>		<p><i>Biológia-egészségtan:</i> élőhelytípusok, társulások; növény- és állatismeret; környezettudatosság, személyes és közösségi cselekvési lehetőségek.</p> <p><i>Földrajz:</i> a földrajzi környezet és az élővilág kapcsolata; közetfajták; felszínformák;</p>

<p>Az erdei haszonvételezés (gyűjtés) szabályai a jogszabályi előírások alapján.</p> <p>Ehető növények: szamóca, málna, szeder, bükkmakk, som, kökény, berkenye, galagonya, faeper, madársóska stb.</p> <p>Nem ehető: mérges gombák, fagyal, beléndek, csattanós maszlag, nadragulya...</p> <p>Természetvédelem. Példák védett hazai természeti értékekre.</p> <p>Földtani értékek: barlangok, sziklaformák, kőzetfeltárások, földtani alapszelvények, ásványlelőhelyek, kövületek, kunhalmok, szikes talajok...</p> <p>Víztani értékek: források, folyók, vízesések, tavak, mocsarak, lápok...</p> <p>Növény- és állattani értékek: fajok, élőhelyek, arborétumok, öreg fák, fasorok.</p> <p>Tájképi értékek, (tájvédelem): jellegzetes tájrészletek (pl. Tapolcai-medence, Bükk-fennsík, hortobágyi puszta, Hollókő, hagyásfás legelők...).</p> <p>Kultúrtörténeti értékek – tanyavilág, szőlőművelési és borászati emlékek, pásztorokodás, régi építészeti emlékek, régészeti feltárások, történelmi emlékhelyek, gémeskút, csatahelyszín, tájházak, várak-váromok, háziassított állatfajták (racka juh, szürke marha, bivaly, komondor stb.).</p> <p>A természetbarát turizmus: az ökoturizmus jelentősége és jellemzői.</p> <p>A jármódok mint az ökoturizmus eszközei. Az ökoturizmus hazai eredményei.</p>	<p>környezettudatosság, személyes és közösségi cselekvési lehetőségek.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> felelősségtudat, környezeti etika.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Élő és élettelen természet, kőzet, erdtípus, füves élőhely, vizes élőhely, megfigyelés, vadles, gyakoribb faj, életközösség, életnyom, ehető és nem ehető növény, természetvédelem, ökoturizmus.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Nagytájaink komplex (turisztikai) bemutatása a fontosabb jármód-túraútvonalakhoz kapcsolódva</p>	<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Magyarország nagytájai.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nagytájak jellegzetességeinek holisztikus megismertetése, tipizálás, komplex szintézis.</p> <p>Hazaszeretetre nevelés, a nemzeti öntudat erősítése.</p> <p>Természet tudományi kompetencia fejlesztése, esztétikai tudatosságra nevelés.</p> <p>Motiválás a hazai tájak megismerésére, jármódok kipróbálására, változatos használatára.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A tanult tájakhoz rendelt ismeretanyag szintetizálása.</p> <p>A komplex földrajzi táj egymásra épülő adottságainak, szépségeinek, turisztikai értékeinek és a természet és társadalom egymásra hatásának bemutatása.</p> <p>A nagytájak nyújtotta természeti, társadalmi és gazdasági adottságok az egyes jármódok túráin:</p> <p>Alföld – síkvidék, békés vizekkel, kisforgalmú utak kerékpározásra.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> a Kárpát-medence és hazánk nagytájai.</p> <p><i>Történelem,</i> <i>társadalmi és</i> <i>állampolgári</i></p>

<p>Hortobágyi Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park. Alföldi Kék, Kiskunsági Piros, Duna-túra, Vajtasfok-túra, Tisza-túra, Bodrog-túra, Tisza-tó, Körösök. Pásztorélet, tanyák, népviselet, malmok (szél, vízi, száraz). Falusi turizmus, fürdőturizmus.</p> <p>Kisalföld – síkvidék sűrű és változatos vízrendszerrel, helyenként jó kerékpárutak. Fertő-Hanság Nemzeti Park, Fertő-tavi kerékpárút, Fertő-tó, Szigetköz, Duna, Mosoni-Duna, Rába, Marcal. Halászat, pákászat, aranyászat. Egészségturizmus.</p> <p>Alpokalja – Írott-kő Natúrpark. Kőszegi- és Soproni-hegység. Vasfüggöny Zöld Túraút. Alpanónia Túraútvonal.</p> <p>Dunántúli-dombság és a Mecsek – Őrségi Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Dráva, népi építészet (Őrség, Szenna), vadászat (Gyulaj, Kászó-puszt, Gemenc).</p> <p>Dunántúli-középhegység – Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bakony, Balaton-felvidék, Balaton, Velencei-tó, Velencei-hegység, Dunazug-hegység. Országos Kéktúra (OKT) nyugat, Balatoni Kék, Balatoni kerékpárút, Velence-tó körüli kerékpárút, ökoturizmus, varturizmus.</p> <p>Északi-középhegység – Duna-Ipoly Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Aggteleki Nemzeti Park, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Aggteleki-karszt. Ipoly, Sajó, Hernád, Bodrog, Zemplén. OKT kelet, Ipoly-völgye Zöld Út, Börzsönyi sítúra út, bükk kerékpárutak, bükk erdei vasutak, sziklamászó iskolák, az Aggteleki-karszt barlangjai. Szőlőkultúra. Kalandturizmus, sportturizmus.</p> <p>Budapest – kulturális turizmus, konferenciaturizmus, kerékpáros turizmus, gyógyturizmus, repülőter, fogaskerekű, libegő, metró, sétahajó, termálkarszt, parkerdők.</p> <p>Lakóhely – helyi érték (pl. lekvár, csengő alma, mese, monda, híres szülött, jeles nap, kápolna, vízimalom, dülő, múzeum, fürdő, park, védett természeti érték...).</p>	<p><i>ismeretek:</i> lovas nemzet.</p> <p><i>Hon- és népismeret:</i> tájegységek, szokások, néphagyományok, nemzetiségek, kisebbségek hazánkban.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a természet, hazánk tájainak szépségét bemutató irodalmi műalkotások</p> <p><i>Ének-zene:</i> népdalok, dalok hazánk tájairól.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Falusi turizmus, egészségturizmus, szakrális turizmus, kalandturizmus, sportturizmus, kulturális turizmus, konferenciaturizmus. Hazai áru, hazai termék, helyi érték, helyi termelő, szolgáltató, östermelő.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Táborozási alapismeretek	Órakeret 2 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A társas együttlét szabályai, segítő kapcsolat a társas kapcsolatokban, közösségi, társas és csapatjátékok.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A természetben, szabadban történő huzamosabb (2-3 vagy többnapos) tartózkodás, pihenés feltételeinek megismertetése.</p> <p>Társas kapcsolati kultúra fejlesztése, fegyelemre, szabályok tiszteletére szoktatás, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése.</p> <p>Közösségi játékok megismertetése, motiválás hasznos és aktív szabadidő eltöltésre.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	

<p>Táborozási ismeretek az egyes jármódok eltérő igényeire figyelemmel.</p> <p>A táborok típusainak, céljainak bemutatása, megkülönböztetése. Hétvégi és szünidei tábor, álló és vándortábor, nomád és kiépített tábor, pihenőtábor, adott aktív tevékenységre szervezett tábor (alkotó, nyelvi, építő, természetvédelmi).</p> <p>Erdei iskola.</p> <p>A tábor előkészítése: terepszemle, kapcsolatfelvétel, szervezési és programterv.</p> <p>A tábor építése, tábori építmények, a tábor szervezete.</p> <p>A táborrend, napirend szükségességének megértetése.</p> <p>Tábori programok, változatos napirendek.</p> <p>Tábori etika, közös tábori értékrend.</p> <p>A tábor bontása, táborozás utáni teendők.</p> <p>5-6 közösen énekelhető, túrára, táborba illő dal megtanulása.</p> <p>Dalok alkalomhoz, hangulathoz.</p> <p>Többnapos táborozás egyéni kellékei, szükséges, elégséges és felesleges tárgyak.</p>	<p><i>Földrajz; biológia-egészségtan: a környezet és az ember egysége.</i></p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az ősember tűzgyújtási eljárása.</i></p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: tűzvédelem, tűzoltás, környezettudatosság.</i></p> <p><i>Ének-zene: népdalok.</i></p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tábortípus, „jármód táborok”, tábori építmény, táborrend, tábori dal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Készítsünk túratervet, túrakiírást, túranaplót!	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A Bejárható Magyarország tantárgy ismeretei, valamint a más területen szerzett, kapcsolódó ismeretek szintetizálásának képessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kis csoportos tevékenység keretében a tanult ismeretek gyakorlati alkalmazása, szintézise, szükség szerint önálló ismeretszerzéssel kiegészítve. Kreativitás, kooperációs képesség, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Csoportos tevékenység keretében egy háromnapos túraterv összeállítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a túracél, a tájegység, a jármód, a program önálló megválasztása; – a programban lehetőleg legalább két jármód, esti elszállásolás, tábor, tömegközlekedés, látnivaló, szabadidős program szerepeltetése. <p>Túrára történő mozgósítás: túrafelhívás, plakát, körlevél, e-mail készítése.</p> <p>Az évszaknak megfelelő ruházat, szükséges felszerelés, időterv és ehhez viszonyított útiterv meghatározása.</p> <p>A tevékenység során a tanult internetes lehetőségek használata.</p> <p>Javaslat: a legjobb útitervet készítő csapat terve valósuljon meg, pl. osztálykirándulás keretében.</p> <p>A túranapló-készítés jelentőségének, tartalmának megismerése.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedési ismeretek.</i></p> <p><i>Testnevelés és sport: mozgások.</i></p> <p><i>Földrajz: Magyarország földrajza, természeti és kulturális értékei; térképhasználat.</i></p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Túraterv, túrakiírás, túranapló, túraplakát, nyomvonal, látnivalók, felszerelés, évszaknak megfelelő sajátosságok, időtáv, szállás, szabadidős program.
------------------------------------	---

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanulóknál kialakul az igény a szabadidőnek a szabadban, mozgással történő eltöltésére, ennek változatos formáit ismerik. A tanulmányok után számukra a természet már nem idegen közeg, hanem további felfedezésre, befogadásra váró ismeret- és kalandforrás.</p> <p>Tudatosan és adekvátan alkalmazzák ismereteiket a túratípusok, túrára felkészülés, az úti cél és a program megválasztása tekintetében.</p> <p>Ismerik a járművek főbb útvonalait, ismerik az útvonalakon található főbb nevezetességeket, történelmi eseményeket, történeteket, egyes helyekhez kapcsolódó jelentős személyiségeket. Ismeretekkel rendelkeznek az adott tájegység néphagyományairól, sajátos kulturális szokásairól, az ott élő nemzetiségekről.</p> <p>A képzési ciklus végén a tanulók képesek csoportos tevékenységként komplett, 1-2 napos túratervet készíteni, felhasználva az öt jármű ismerete által kapott szélesebb körű tudást, képesek az időjárás vagy egyéb váratlan körülmény hatására „B” tervet mint alternatívát nyújtani.</p> <p>Erősödik bennük a természet tisztelete, szeretete, igény alakul ki bennük a természeti és társadalmi értékek védelmére. Széles körű ismerettel rendelkeznek hazánk természeti és épített kincseiről, történelmi eseményekről, hagyományokról, melyek büszkeséggel töltik el őket, ezáltal erősödik a haza iránt érzett tisztelet, megbecsülés, szeretet.</p> <p>Megértik, hogy a hazai turizmus, szülőföldünk „bejárása” milyen mentális – adott esetben lelki – vagy gazdasági hasznossággal bír az egyén mint állampolgár és a közösség mint nemzet számára.</p>
---	---

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.23. Bringaakadémia kerettanterve 3-4. vagy 5–6. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv a 3-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-6. évfolyam számára

BRINGAAKADÉMIA

3–4. évfolyam

A képzés a 3. évfolyamon kezdődik, a Bejárható Magyarország Program tantervére épül, és mindkét évfolyamon egyaránt tartalmaz elméleti és gyakorlati elemeket. Az őszi-téli időszakban a diákok a kerékpár és a kerékpározás sportban, közlekedésben és turisztikában betöltött jelentőségén túl megismerkednek a kerékpározás történetével, alapvető szerelési kerékpár-javítási ismereteket szereznek, és megtanulják a legalapvetőbb, illetve a kifejezetten a kerékpárosokra vonatkozó KRESZ-szabályokat. A kora őszi, tavaszi időszakban az iskolaudvaron zajló gyakorlatok során a gyerekek játékos feladatok egymásra épülő sorozatán keresztül megtanulják magabiztosan, biztonságosan kezelni kerékpárjukat. A tartalom szerves részei a balesetek megelőzésével, a játék-versenyszabályokkal, a sportággal kapcsolatos alapvető történeti és technikai tudáselemek, az életkorhoz igazított közlekedési ismeretek stb. Az elméleti tudásanyag része továbbá az egészséggel, az életmóddal, azaz a test kulturálásával kapcsolatos ismeretek köre. Olyan tudásról van szó, melynek előnyeit észrevétlenül élvezik a mindennapok cselekvéseiben, motivációs bázisa a rekreációs célú sporttevékenységnek, emellett nem utolsó sorban utat mutat és utat nyit a tehetségesek előtt az élsport világába. Ez az életkor kiemelkedő szerepet játszik a mozgás és sport iránti elkötelezettség, az élethosszig tartó fizikai aktivitás iránti igény megalapozásában. Ebből a prioritást élvező szempontból a tartalom megjelenési formái és a hozzájuk kapcsolódó módszerek is kulcstényezőnek számítanak. A 3–4. évfolyamra összeállított kerettanterv a gyakorlati tudás elsajátítása mellett különös gondot fordít a tudatosítást elmélyítő, az informáltságot gazdagító, ezáltal a kognitív szférát érintő elméleti ismereteknek – természetesen szoros összefüggésben a gyakorlati tartalommal. A BringaAkadémia célja, hogy a kétéves oktatás után a gyerekek képesek legyenek önállóan közlekedni kerékpárral kerékpárúton vagy kis forgalmú utakon, valamint alkalmassá váljanak arra, hogy rövidebb-hosszabb kerékpáros túrákon vegyenek részt társaikkal, osztályukkal.

A BringaAkadémia tanterv minden mozzanata magában rejtje az *erkölcsi tulajdonságok* fejlesztésének lehetőségét. A KRESZ alapvető megismerésével, illetve a gyakorlati foglalkozásokon a játék- és viselkedésszabályok betartásával a szabálykövető magatartást alapozzuk meg. A magyar kerékpársport sikereinek és kiemelkedő sportembereink megismerése a *nemzeti öntudat* és *hazafias nevelés* erős érzelmeit is megmozgató eszköze. Ez a témakör minden tanulót megérint, és büszkeséggel tölt el, nem beszélve a sportban tehetséget mutató tanulókról.

A *testi és lelki egészségre* nevelés értékei egyaránt megjelennek a BringaAkadémia kerettantervben. Szorosan ide tartoznak azok a sport és a környezet kapcsolatát tartalmazó, a *környezettudatosságot* szolgáló információk, amelyre a szabadtéren történő sportfoglalkozások, a túrák tervezése adnak lehetőséget.

A fejlesztési területek feladatainak fentebb bemutatott megvalósításával sikeresen munkálkodunk a *hatékony, önálló tanulás, valamint a szociális és állampolgári kompetencia kialakításán*.

A *kezdeményezőkézség, a vállalkozói kompetencia* fejlesztésére és a sport természetéből adódóan ez az életkori szakasz számtalan lehetőséget tartogat. Tanórán és tanórán kívüli foglalkozásokon, szervezeti és önkéntes formákban mindenki megtalálhatja a képességeinek, ambícióinak leginkább megfelelő feladatát. A kompetenciák és a fejlesztési területek összefüggéseire jellemző, hogy ennek a kompetenciának a fejlesztése egyúttal az erkölcsi fejlődést, az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztését, a felelősségvállalást másokért, illetve a pályaorientáció nevelési területek céljait is szolgálják.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	KRESZ – elméleti közlekedési ismeretek	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Szövegértés. Ábrák, formák felismerésének készsége. Írányok magabiztos ismerete (jobb, bal megkülönböztetése).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető közlekedési szabályok elsajátítása. Kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályok elsajátítása. Közlekedés során előforduló veszélyhelyzetek felismerése. Kerékpár KRESZ által előírt kötelező felszereléseinek megismerése. Szabálykövető magatartás erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Releváns jelzések (közúti jelzőtáblák, jelzőlámpák, rendőri jelzések, útburkolati jelek) ismerete. Kerékpáros közlekedési szabályok (kifejezetten a kerékpárosokra vonatkozó jelzések) ismerete. Közlekedés során előforduló veszélyhelyzetek felismerése. Veszélyes helyzetek elemzése (például: holttér fogalma, teendő másik fél elsőbbségadási kötelezettségének figyelmen kívül hagyása esetén). Kerékpár kötelező felszerelése a vonatkozó rendelet (1/1975. [II. 5.] KPM-BM együttes rendelet – a közúti közlekedés szabályairól) alapján. A kerékpár KRESZ által ajánlott és alternatív felszerelése megismerése. Gyakorlás közlekedési témájú társasjátékokkal. A közlekedéssel összefüggő alapvető szakkifejezések helyes használata.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedési ismeretek, KRESZ.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincsbővítés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, szimbólumok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	KRESZ (<i>Közúti Rendelkezők Egységes Szabályozása</i>), jelzőlámpa, jelzőtábla, útburkolati jel, rendőri jelzés, jármű, elsőbbség, kötelező és ajánlott felszerelés, holttér.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kerékpárismeret	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az egyes tantárgyak óráin használt eszközök, szerszámok felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kerékpár-beállítási, -javítási, és -szervizelési alapismeretek elsajátítása, a kezűgyesség fejlesztése. Kerékpár-történeti alapismeretek elsajátítása, a kerékpár sporttörténetének, napjaink kerékpáros szakágainak megismerése. Kerékpározással kapcsolatos félelmek eloszlátása. Érdeklődés felkeltése a kerékpár mint szabadidős és mint közlekedési eszköz iránt. Bevezetés a kerékpársportba.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ismerkedés a kerékpárral</i> Kerékpárméret (kerékméret, vázméret) megismerése, megkülönböztetése. Alapvető kerékpártípusok (mountain bike,</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tárgykészítés,</p>

<p>országúti, városi stb.) megkülönböztetése. Kerékpár (elsősorban nyeregmagasság) helyes beállítása használója testi adottságaihoz (magasság, kar, láb hossza).</p> <p><i>Kerékpárjavítás, -szerelés</i> Kerékpárszereléshez szükséges eszközök, szerszámok megismerése, gyakorlati használata: egyszerű, otthon is javítható hibák felismerése, javítása (defektjavítás, elemcsere a lámpákban, leesett lánc visszahelyezése) a megfelelő szerszámok segítségével. Egyéb jellemző, kerékpárszerviz igénybevételét igénylő hibák felismerése (fékjavítás, váltóállítás stb.), teendők a szervizben. Kerékpár alkatrészeinek, azok szerepének megismerése Váltó, illetve annak helyes használata.</p> <p><i>A kerékpár felszerelése</i> A kerékpár KRESZ alapján kötelező és ajánlott felszerelése (ismétlés). Ajánlott felszerelések (sárvédő, csomagtartó, kulacstartó) megismerése. Kerékpárzárak és azok helyes használatának elsajátítása.</p> <p>Védőfelszerelések megismerése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kerékpáros-fejvédő és annak helyes beállítása, használata; – kerékpáros-szemüveg; – kerékpároskesztyű; – egyéb, speciális védőfelszerelések: mire való a térdvédő, könyökvédő, gerincvédő? <p>Kerékpározásra alkalmas ruházat ismerve, annak eldöntése, hogy egy adott ruházat alkalmas-e kerékpározáshoz.</p> <p><i>Kerékpár-történet</i> Alapismeretek elsajátítása: a kerékpár mint közlekedési és sporteszköz kialakulásának rövid története. (A velocipédttől a karbon kerékpárokig.) Alapvető kerékpártípusok megkülönböztetése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hegyikerékpár (mountain bike); – országúti kerékpár; – városi/túra kerékpár; – BMX. <p><i>A kerékpár napjainkban</i> A fenntartható közlekedés lehetőségei. A kerékpár helye napjaink közlekedésében. A kerékpár mint turisztikai lehetőség. Példák gyűjtése, tapasztalatok megosztása.</p> <p><i>A kerékpár helye a sport világában</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az összes újkori olimpián szerepelt, több szakága is olimpiai versenyszám (országút, pálya, BMX cross, mountain bike). – Nem olimpiai versenyszámok: terep (cyclocross), 	<p>szerszámhasználat; balesetvédelem, teendők baleset esetén; célnak megfelelő öltözködés.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> sporttörténet, kerékpározás.</p>
--	--

<p>teremkerékpár (ezen belül kerékpárfoci, művészi kerékpározás), trial, downhill, cross, parkokban űzhető szakágak (flatland, dirt, park, freestyle).</p> <ul style="list-style-type: none"> – A világ legnagyobb versenyei (pl. a Tour de France a harmadik legnézetesebb sportesemény a világon az olimpia és a labdarúgó-világbajnokság után). <p><i>Kerékpározással kapcsolatos egyéb tudnivalók</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Gerincferdüléstől való félelem alaptalanságának belátása. – Különböző időjárási körülményekre való felkészülés (teendők esőben, hidegben). – A kényelmetlen üléspozícióból eredő kellemetlenségek elkerülése. – Kerékpár mint rehabilitációs eszköz (pl. térd- vagy bokasérülés esetén). <p>A kerékpárral kapcsolatos alapvető szakkifejezések használata.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Mountain bike, országúti kerékpár, városi/túrakerékpár, országúti versenykerékpár, BMX, fenntartható közlekedés, alkatrész.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Kerékpár-kezelési ismeretek (gyakorlati oktatás)</p>	<p>Órakeret 28 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alapvető kerékpár-kezelési gyakorlat.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Kerékpár megfelelő beállításának megismerése. Alapvető kerékpár-kezelési technikák (elindulás, megállás, kanyarodás, irányjelzés, váltóhasználat stb.) megismerése, elsajátítása a gyakorlatban. A mozgásszabályozó, ritmus- és a kéz-láb koordinációs képesség fejlesztése. Együttműködési képesség fejlesztése a gyakorlatok és a csoportos feladatok végrehajtásánál. Játékban és gyakorlás közben különböző feladatok biztonságos megoldása. A balesetvédelmi ismeretek tudatos alkalmazása, az együttműködés, az egymás iránti segítőkészség kinyilvánítása. Érdeklődés felkeltése a kerékpársportág iránt. Tehetséggondozás a versenysport iránt érdeklődők számára.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Kerékpár, fejező megfelelő beállítása</i> Kerékpár (elsősorban nyeregmagasság) helyes beállítása használója testi adottságaihoz (magasság, kar, láb hossza). Fejező beállítása viselője számára.</p> <p><i>Kerékpár ellenőrzése elindulás előtt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – fékek állapota; – gumik állapota; – kerekek állapota (agyak, küllők, felnik ellenőrzése); 		

- hajtásrendszer (lánc, váltók) ellenőrzése;
- fejcsapágy, középcsapágy ellenőrzése;
- KRESZ által előírt kötelező felszerelések megléte.

Alapvető kerékpár-kezelési technikák

Elindulás, megállás

- elindulás folyamata: megfelelő lábtartás (pedál helyzete), körülnézés, karjelzés, körülnézés;
- megállás: fékek megfelelő használata, megfelelő lábtartás (pedál helyzete) megálláskor.

Magabiztos egyenes vonalú mozgás

- egyenletes tekerés;
- kerékpár egy kézzel irányítása;
- környezet megfigyelése (körülnézés, hátranézés) menet közben;
- karjelzések gyakorlása.

Kanyarodás, irányjelzés

- szlalomozás;
- kerékpár magabiztos irányítása egy kézzel kanyarodás közben;
- karjelzések helyes használata;
- környezet megfigyelése (körülnézés, hátranézés) menet közben,
- akadályok kikerülése.

Váltóhasználat

- első és hátsó váltó megismerése;
- áttételek értelmezése;
- váltóhasználat gyakorlása.

Játékos képességfejlesztő feladatok

A technikai elemek gyakorlása játékokban, játékos feladatokban:

- „lassúsági verseny”;
- „kerékpár-szalom”;
- „kiszorító”.

BringaAkadémia verseny

A tanultak felhasználásával a 3. és a 4. évfolyamban az év végén 2-2 órában ügyességi verseny szervezése. A legügyesebb gyerekek indulhatnak a területi és az országos BringaAkadémia döntőkön.

A BringaAkadémia verseny leírása a www.bringaakademia.hu oldalon megtalálható.

Kulcsfogalmak/ fogalmak

Elindulás, megállás, hátranézés, körülnézés, jelzés, kanyarodás, kikerülés, váltóhasználat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kerékpártúrán	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Alapvető térképes ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Túrázáshoz szükséges ismeretek elsajátítása, felszerelések megismerése. A balesetvédelmi ismeretek tudatos alkalmazása, az együttműködés, az egymás iránti segítőkészség kinyilvánítása. Túrák tervezése alapjainak megismerése. Érdeklődés felkeltése a kerékpáros túrák iránt. Az önismeret, az előrelátás fejlesztése a megfelelő túra összeállítása során.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Felkészülés a túrára</i> Túraútvonal készítése. Térképes ismeretek felhasználása, útvonaltervező programok, internetes térképek használata. Kerékpárutak feltérképezése. Látnivalók számbavétele.</p> <p>Erőnlétnek megfelelő útvonal kiválasztása. Társ(ak) kiválasztása. Kerékpár felkészítése: átvizsgálás, megfelelő beállítás, KRESZ által megszabott kötelező felszerelések meglétének ellenőrzése (szerszámkészlet, pumpa, defektjavító készlet).</p> <p>Megfelelő mennyiségű folyadék és táplálék előkészítése, elcsomagolása. Kiszáradás, éhezés veszélyei, ezek elkerülése.</p> <p>Eszközök, szerszámok, étel-ital szállítása kerékpáron.</p> <p><i>Túra közben</i> Viselkedési szabályok közúton, erdőben. Baleset-megelőzés: féktávolság, egy sorban, út szélén közlekedés, odafigyelés a többiekre. Alkalmas pihenőhelyek keresése. Megállás túra közben. Tennivalók baleset esetén (segélyhívó telefonszámok, teendők).</p>		<p><i>Környezetismeret:</i> térképhasználat; táplálkozás; a környezet védelme.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tervezés, folyamat lépéseinek betartása; közlekedési ismeretek.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> viselkedési szabályok, együttműködés, felelősségvállalás.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Térkép, útvonaltervezés, kerékpárút, erőnlét, folyadék- és táplálékbevitel, baleset-megelőzés, segélyhívó-telefonszám.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló felismeri a közlekedési táblákat, jelzéseket. Ismeri az elsőbbség fogalmát. Különböző, egyszerűbb közlekedési szituációkban alkalmazni tudja a tanultakat.</p> <p>Ismeri és felismeri a számára veszélyt jelentő helyzeteket. Ismeri az egyes veszélyes közlekedési helyzetek megoldását. Figyelmes és türelmes magatartásával képes megelőzni a baleseteket.</p> <p>Ismeri a kerékpár részeit. Ismeri és a gyakorlatban is használni tudja a KRESZ által előírt és ajánlott felszereléseket, védőfelszereléseket,</p>
---	--

ruházatot. Képes a kerékpár (testméretéhez illő) beállítására, kisebb javítások (defektszerelés) elvégzésére. Felismeri a kerékpár hibás alkatrészeit, el tudja dönteni, hogy a kerékpár alkalmas-e a közlekedésre vagy sem. Ismeri a kerékpárfajtákat, el tudja dönteni, hogy mely célra milyen kerékpár a legalkalmasabb.

Gyakorlatban is képes a szabályos és biztonságos kerékpáros elindulásra, megállásra, kanyarodásra, irányjelzésre. Igazodni tud a társak sebességéhez. Képes az egyenes vonalban való folyamatos haladásra egyedül és társak mögött. Meg tudja választani egy akadály legyőzéséhez szükséges sebességet. Biztonságosan hajtja végre a vészmegállás feladatát. Menet közben képes felismerni a változó közlekedési szituációkat, felismeri a rá leselkedő veszélyeket. Használni tudja a kerékpár váltóját. Tapasztalja és felismeri a váltó jelentőségét, és ki tudja választani a megfelelő sebességfokozatot.

A tanuló képes kisebb-nagyobb segítséggel egy kerékpáros túra előkészítésére: útvonal kiválasztására és tervezésére. Meg tudja ítélni a szükséges és elégséges enni- és innivaló mennyiségét, össze tudja állítani a minimális túracsomagot. Betartja az erdő rendjét, túra közben ügyel a természet értékeire. Baleset esetén tisztában van a teendővel.

A tanuló megtapasztalja a kerékpározás, a kerékpározással végezhető játékok örömét, a hibátlanul megvalósított feladatok, valamint a túra közben legyőzött kihívások sikerélményét.

BRINGAAKADÉMIA

5–6. évfolyam

A képzés az 5. évfolyamon kezdődik, a Bejárható Magyarország Program tantervére épül, és mindkét évfolyamon egyaránt tartalmaz elméleti és gyakorlati elemeket. Az őszi-téli időszakban a diákok a kerékpár és a kerékpározás sportban, közlekedésben és turisztikában betöltött jelentőségén túl megismerkednek a kerékpározás történetével, alapvető szerelési kerékpár-javítási ismereteket szereznek, és megtanulják a legalapvetőbb, illetve a kifejezetten a kerékpárosokra vonatkozó KRESZ-szabályokat. A kora őszi, tavaszi időszakban az iskolaudvaron zajló gyakorlatok során a gyerekek játékos feladatok egymásra épülő sorozatán keresztül megtanulják magabiztosan, biztonságosan kezelni kerékpárjukat. A tartalom szerves részei a balesetek megelőzésével, a játék-versenyszabályokkal, a sportággal kapcsolatos alapvető történeti és technikai tudáselemek, az életkorhoz igazított közlekedési ismeretek stb. Az elméleti tudásanyag része továbbá az egészséggel, az életmóddal, azaz a test kulturálásával kapcsolatos ismeretek köre. Olyan tudásról van szó, melynek előnyeit észrevétlenül élvezik a mindennapok cselekvéseiben, motivációs bázisa a rekreációs célú sporttevékenységnek, emellett nem utolsó sorban utat mutat és utat nyit a tehetségesek előtt az élsport világába. Ez az életkor kiemelkedő szerepet játszik a mozgás és sport iránti elkötelezettség, az élethosszig tartó fizikai aktivitás iránti igény megalapozásában. Ebből a prioritást élvező szempontból a tartalom megjelenési formái és a hozzájuk kapcsolódó módszerek is kulcstényezőnek számítanak. A 3–4. évfolyamra összeállított kerettanterv a gyakorlati tudás elsajátítása mellett különös gondot fordít a tudatosítást elmélyítő, az informáltságot gazdagító, ezáltal a kognitív szférát érintő elméleti ismereteknek – természetesen szoros összefüggésben a gyakorlati tartalommal. A BringaAkadémia célja, hogy a kétéves oktatás után a gyerekek képesek legyenek önállóan közlekedni kerékpárral kerékpárúton vagy kis forgalmú utakon, valamint alkalmassá váljanak arra, hogy rövidebb-hosszabb kerékpáros túrákon vegyenek részt társaikkal, osztályukkal.

A BringaAkadémia tanterv minden mozzanata magában rejtje az *erkölcsi tulajdonságok* fejlesztésének lehetőségét. A KRESZ alapvető megismerésével, illetve a gyakorlati foglalkozásokon a játék- és viselkedésszabályok betartásával a szabálykövető magatartást alapozzuk meg. A magyar kerékpársport sikereinek és kiemelkedő sportembereink megismerése a *nemzeti öntudat* és *hazafias nevelés* erős érzelmeit is megmozgató eszköze. Ez a témakör minden tanulót megérint, és büszkeséggel tölt el, nem beszélve a sportban tehetséget mutató tanulókról.

A *testi és lelki egészségre* nevelés értékei egyaránt megjelennek a BringaAkadémia kerettantervben. Szorosan ide tartoznak azok a sport és a környezet kapcsolatát tartalmazó, a *környezettudatosságot* szolgáló információk, amelyre a szabadtéren történő sportfoglalkozások, a túrák tervezése adnak lehetőséget.

A fejlesztési területek feladatainak fentebb bemutatott megvalósításával sikeresen munkálkodunk a *hatékony, önálló tanulás, valamint a szociális és állampolgári kompetencia kialakításán*.

A *kezdeményezőkészség, a vállalkozói kompetencia* fejlesztésére és a sport természetéből adódóan ez az életkori szakasz számtalan lehetőséget tartogat. Tanórán és tanórán kívüli foglalkozásokon, szervezeti és önkéntes formákban mindenki megtalálhatja a képességeinek, ambícióinak leginkább megfelelő feladatát. A kompetenciák és a fejlesztési területek összefüggéseire jellemző, hogy ennek a kompetenciának a fejlesztése egyúttal az erkölcsi fejlődést, az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztését, a felelősségvállalást másokért, illetve a pályaorientáció nevelési területek céljait is szolgálják.

A kerettanterv nem folytatása a 3–4. évfolyamos tantervnek, hanem annak az életkori sajátosságoknak megfelelően módosított változata.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	KRESZ – elméleti közlekedési ismeretek	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Szövegértés. Ábrák, formák felismerésének készsége. Írányok magabiztos ismerete (jobb, bal megkülönböztetése).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető közlekedési szabályok elsajátítása. Kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályok elsajátítása. Közlekedés során előforduló veszélyhelyzetek felismerése. Kerékpár KRESZ által előírt kötelező felszereléseinek megismerése. Szabálykövető magatartás erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Releváns jelzések (közúti jelzőtáblák, jelzőlámpák, rendőri jelzések, útburkolati jelek) ismerete. Kerékpáros közlekedési szabályok (kifejezetten a kerékpárosokra vonatkozó jelzések) ismerete. Közlekedés során előforduló veszélyhelyzetek felismerése. Veszélyes helyzetek elemzése (például: holttér fogalma, teendő másik fél elsőbbségadási kötelezettségének figyelmen kívül hagyása esetén). Kerékpár kötelező felszerelése a vonatkozó rendelet (1/1975. [II. 5.] KPM-BM együttes rendelet – a közúti közlekedés szabályairól) alapján. A kerékpár KRESZ által ajánlott és alternatív felszerelése megismerése. Gyakorlás közlekedési témájú társasjátékokkal. A közlekedéssel összefüggő alapvető szakkifejezések helyes használata.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> közlekedési ismeretek, KRESZ.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókinésbővítés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, szimbólumok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	KRESZ (<i>Közúti Rendelkezések Egységes Szabályozása</i>), jelzőlámpa, jelzőtábla, útburkolati jel, rendőri jelzés, jármű, elsőbbség, kötelező és ajánlott felszerelés, holttér.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kerékpárismeret	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az egyes tantárgyak óráin használt eszközök, szerszámok felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kerékpár-beállítási, -javítási, és -szervizelési alapismeretek elsajátítása, a kezűgyesség fejlesztése. Kerékpár-történeti alapismeretek elsajátítása, a kerékpár sporttörténetének, napjaink kerékpáros szakágainak megismerése. Kerékpározással kapcsolatos félelmek eloszlatása. Érdeklődés felkeltése a kerékpár mint szabadidős és mint közlekedési eszköz iránt. Bevezetés a kerékpársportba.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ismerkedés a kerékpárral</i> Kerékpárméret (kerékméret, vázméret) megismerése, megkülönböztetése. Alapvető kerékpártípusok (mountain bike, országúti, városi stb.) megkülönböztetése. Kerékpár (elsősorban nyeregmagasság) helyes beállítása használója testi adottságaihoz (magasság, kar, láb hossza).</p> <p><i>Kerékpárjavítás, -szerelés</i> Kerékpárszereléshez szükséges eszközök, szerszámok megismerése, gyakorlati használata: egyszerű, otthon is javítható hibák felismerése, javítása (defektjavítás, elemcsere a lámpákban, leesett lánc visszahelyezése) a megfelelő szerszámok segítségével. Egyéb jellemző, kerékpárszerviz igénybevételét igénylő hibák felismerése (fékjavítás, váltóállítást stb.), teendők a szervizben. Kerékpár alkatrészeinek, azok szerepének megismerése. A váltó működésének megértése, illetve helyes használata.</p> <p><i>A kerékpár felszerelése</i> A kerékpár KRESZ alapján kötelező és ajánlott felszerelése (ismétlés). Ajánlott felszerelések (sárvédő, csomagtartó, kulacstartó) megismerése. Kerékpárzárak és azok helyes használatának elsajátítása.</p> <p>Védőfelszerelések megismerése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kerékpáros-fejvédő és annak helyes beállítása, használata; – kerékpáros-szemüveg; – kerékpároskesztyű; – egyéb, speciális védőfelszerelések: mire való a térdvédő, könyökvédő, gerincvédő? <p>Kerékpározásra alkalmas ruházat ismérvei, annak eldöntése, hogy egy adott ruházat alkalmas-e kerékpározáshoz, illetve a megfelelő ruházat megválasztása.</p> <p><i>Kerékpár-történet</i> Alapismeretek elsajátítása: a kerékpár mint közlekedési és sporteszköz kialakulásának rövid története. (A velocipédttől a karbon kerékpárokig – részben önálló információgyűjtés alapján.) Alapvető kerékpártípusok megkülönböztetése különböző szempontok alapján:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hegyikerékpár (mountain bike); – országúti kerékpár; – városi/túra kerékpár; – BMX. <p><i>A kerékpár napjainkban</i> A fenntartható közlekedés lehetőségei. A kerékpár helye napjaink</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tárgykészítés, szerszámhasználat; balesetvédelem, teendők baleset esetén; célnak megfelelő öltözködés.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> sporttörténet, kerékpározás.</p> <p><i>Informatika:</i> információkeresés, könyvtárhasználat.</p>

<p>közlekedésében. A kerékpár mint turisztikai lehetőség. Példák önálló gyűjtése, tapasztalatok megosztása.</p> <p><i>A kerékpár helye a sport világában</i> (egy-egy résztéma bemutatása választott formában)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az összes újkori olimpián szerepelt, több szakága is olimpiai versenyszám (országút, pálya, BMX cross, mountain bike). – Nem olimpiai versenyszámok: terep (cyclocross), teremkerékpár (ezen belül kerékpárfoci, művészi kerékpározás), trial, downhill, cross, parkokban űzhető szakágak (flatland, dirt, park, freestyle). – A világ legnagyobb versenyei (pl. a Tour de France a harmadik legnézettebb sportesemény a világon az olimpia és a labdarúgó-világbajnokság után). <p><i>Kerékpározással kapcsolatos egyéb tudnivalók</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Gerincferdüléstől való félelem alaptalanságának belátása. – Különböző időjárási körülményekre való felkészülés (teendők esőben, hidegben). – A kényelmetlen üléspozícióból eredő kellemetlenségek elkerülése. – Kerékpár mint rehabilitációs eszköz (pl. térd- vagy bokasérülés esetén). <p>A kerékpárral kapcsolatos alapvető szakkifejezések használata.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mountain bike, országúti kerékpár, városi/túra-kerékpár, országúti versenykerékpár, BMX, fenntartható közlekedés, alkatrész.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kerékpár-kezelési ismeretek (gyakorlati oktatás)	Órakeret 28 óra
Előzetes tudás	Alapvető kerékpár-kezelési gyakorlat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Kerékpár megfelelő beállításának megismerése.</p> <p>Alapvető kerékpár-kezelési technikák (elindulás, megállás, kanyarodás, irányjelzés, váltóhasználat stb.) megismerése, elsajátítása a gyakorlatban.</p> <p>A mozgásszabályozó, ritmus- és a kéz-láb koordinációs képesség fejlesztése.</p> <p>Együttműködési képesség fejlesztése a gyakorlatok és a csoportos feladatok végrehajtásánál.</p> <p>Játékban és gyakorlás közben különböző feladatok biztonságos megoldása.</p> <p>A balesetvédelmi ismeretek tudatos alkalmazása, az együttműködés, az egymás iránti segítőkészség kinyilvánítása.</p> <p>Érdeklődés felkeltése a kerékpársportág iránt.</p> <p>Tehetséggondozás a versenysport iránt érdeklődők számára.</p>	
	Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<i>Kerékpár, fejtámasz megfelelő beállítása</i>	<i>Természetismeret:</i>

<p>Kerékpár (elsősorban nyeregmagasság) helyes beállítása használója testi adottságaihoz (magasság, kar, láb hossza). Fejvédő beállítása viselője számára.</p> <p><i>Kerékpár ellenőrzése elindulás előtt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – fékek állapota; – gumik állapota; – kerekek állapota (agyak, küllők, felnik ellenőrzése); – hajtásrendszer (lánc, váltók) ellenőrzése; – fejcsapágy, középcsapágy ellenőrzése; – KRESZ által előírt kötelező felszerelések megléte. <p>Az ellenőrzés önálló végrehajtása.</p> <p><i>Alapvető kerékpár-kezelési technikák</i></p> <p>Elindulás, megállás</p> <ul style="list-style-type: none"> – elindulás folyamata: megfelelő lábtartás (pedál helyzete), körülnézés, karjelzés, körülnézés; – megállás: fékek megfelelő használata, megfelelő lábtartás (pedál helyzete) megálláskor. <p>Magabiztos egyenes vonalú mozgás</p> <ul style="list-style-type: none"> – egyenletes tekerés; – kerékpár egy kézzel irányítása; – környezet megfigyelése (körülnézés, hátranézés) menet közben; – karjelzések gyakorlása. <p>Kanyarodás, irányjelzés</p> <ul style="list-style-type: none"> – szlalomozás; – kerékpár magabiztos irányítása egy kézzel kanyarodás közben; – karjelzések helyes használata; – környezet megfigyelése (körülnézés, hátranézés) menet közben, – akadályok kikerülése. <p>Váltóhasználat</p> <ul style="list-style-type: none"> – első és hátsó váltó megismerése; – áttételek értelmezése; – váltóhasználat gyakorlása. <p><i>Játékos képességfejlesztő feladatok</i></p> <p>A technikai elemek gyakorlása játékokban, játékos feladatokban:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „lassúsági verseny”; – „kerékpár-szlalom”; – „kiszorító”. <p>BringaAkadémia verseny</p> <p>A tanultak felhasználásával a 3. és a 4. évfolyamban az év végén 2-2</p>	<p>mozgásfajták, erők.</p>
--	----------------------------

<p>órában ügyességi verseny szervezése. A legügyesebb gyerekek indulhatnak a területi és az országos BringaAkadémia döntőkön. A BringaAkadémia verseny leírása a www.bringaakademia.hu oldalon megtalálható.</p>	
---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elindulás, megállás, hátranzés, körülnézés, jelzés, kanyarodás, kikerülés, váltóhasználat.
--------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kerékpártúrán	Órakeret 11 óra
--	----------------------	------------------------

Előzetes tudás	Alapvető térképes ismeretek.
-----------------------	------------------------------

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Túrázáshoz szükséges ismeretek elsajátítása, felszerelések megismerése. A balesetvédelmi ismeretek tudatos alkalmazása, az együttműködés, az egymás iránti segítőkészség kinyilvánítása.</p> <p>Túrák tervezése alapjainak megismerése.</p> <p>Érdeklődés felkeltése a kerékpáros túrák iránt. Az önismeret, az előrelátás fejlesztése a megfelelő túra összeállítása során.</p>
---	---

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
--	----------------------------

<p><i>Felkészülés a túrára</i></p> <p>Túraútvonal készítése.</p> <p>Térképes ismeretek felhasználása, útvonaltervező programok, internetes térképek használata.</p> <p>Kerékpárutak feltérképezése.</p> <p>Látnivalók számbavétele.</p> <p>Erőnlétnek megfelelő útvonal kiválasztása. Társ(ak) kiválasztása.</p> <p>Kerékpár felkészítése: átvizsgálás, megfelelő beállítás, KRESZ által megszabott kötelező felszerelések meglétének ellenőrzése (szerszámkészlet, pumpa, defektjavító készlet).</p> <p>Megfelelő mennyiségű folyadék és táplálék előkészítése, elcsomagolása. Kiszáradás, éhezés veszélyei, ezek elkerülése.</p> <p>Eszközök, szerszámok, étel-ital szállítása kerékpáron.</p> <p><i>Túra közben</i></p> <p>Viselkedési szabályok közúton, erdőben.</p> <p>Baleset-megelőzés: féktávolság, egy sorban, út szélén közlekedés, odafigyelés a többiekre.</p> <p>Alkalmas pihenőhelyek keresése.</p> <p>Megállás túra közben.</p> <p>Tennivalók baleset esetén (segélyhívó telefonszámok, teendők).</p>	<p><i>Természetismeret:</i></p> <p>térképhasználat; táplálkozás; a környezet védelme.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> tervezés, folyamat lépéseinek betartása; közlekedési ismeretek.</p> <p><i>Erkölcstan:</i></p> <p>viselkedési szabályok, együttműködés, felelősségvállalás.</p>
---	--

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Térkép, útvonaltervezés, kerékpárút, erőnlét, folyadék- és táplálékbevitel, baleset-megelőzés, segélyhívó-telefonszám.
--------------------------------	--

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló felismeri a közlekedési táblákat, jelzéseket. Ismeri az elsőbbség fogalmát. Különböző, egyszerűbb közlekedési szituációkban alkalmazni tudja a tanultakat.</p> <p>Ismeri és felismeri a számára veszélyt jelentő helyzeteket. Ismeri az egyes veszélyes közlekedési helyzetek megoldását. Figyelmes és türelmes magatartásával képes megelőzni a baleseteket.</p> <p>Ismeri a kerékpár részeit. Ismeri és a gyakorlatban is használni tudja a KRESZ által előírt és ajánlott felszereléseket, védőfelszereléseket, ruházatot. Képes a kerékpár (testméretéhez illő) beállítására, kisebb javítások (defektszerelés) elvégzésére. Felismeri a kerékpár hibás alkatrészeit, el tudja dönteni, hogy a kerékpár alkalmas-e a közlekedésre vagy sem. Ismeri a kerékpárfajtákat, el tudja dönteni, hogy mely célra milyen kerékpár a legalkalmasabb.</p> <p>Gyakorlatban is képes a szabályos és biztonságos kerékpáros elindulásra, megállásra, kanyarodásra, irányjelzésre. Igazodni tud a társak sebességéhez. Képes az egyenes vonalban való folyamatos haladásra egyedül és társak mögött. Meg tudja választani egy akadály legyőzéséhez szükséges sebességet. Biztonságosan hajtja végre a vészmegállás feladatot. Menet közben képes felismerni a változó közlekedési szituációkat, felismeri a rá leselkedő veszélyeket.</p> <p>Használni tudja a kerékpár váltóját. Tapasztalja és érti a váltó jelentőségét, és ki tudja választani a megfelelő sebességfokozatot.</p> <p>A tanuló képes (esetleg kisebb segítséggel) egy kerékpáros túra előkészítésére: útvonal kiválasztására és tervezésére. Meg tudja ítélni a szükséges és elégséges enni- és innivaló mennyiségét, össze tudja állítani a minimális túracsomagot. Betartja az erdő rendjét, túra közben ügyel a természet értékeire. Baleset esetén tisztában van a teendővel.</p> <p>A tanuló megtapasztalja a kerékpározás, a kerékpározással végezhető játékok örömét, a hibátlanul megvalósított feladatok, valamint a túra közben legyőzött kihívások sikerélményét.</p>
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.24. Sakk-logika kerettanterv 1–4. évfolyam számára

SAKK-LOGIKA

1–4. évfolyam

A *Sakk-logika oktatási program* célja, hogy tanulási-tanítási tervet kínáljon az általános iskola alsó tagozatán tanító pedagógusok számára. A tanterv tantárgyi határokon is átívelő tematikai egységekben megfogalmazott rendszere lehetővé teszi, hogy tanulásmódszertani szempontból és az életkori sajátosságoknak megfelelő módon fogja össze a sakk, a logika és az informatika egyes területeit. A program műfaja nyitott curriculum, mivel a gyakorlatközeli tanulási-tanítási módszerek és stratégiák olyan módon szerepelnek a tantervben, hogy az teret enged a helyi körülményekhez, csoportokhoz való alakítás lehetőségének is, teret engedve ezáltal a pedagógusok döntési szabadságának.

A tanterv heti egy órára (azaz évi 36 órára) kínál – évfolyamonként kidolgozott, módszertani elemekkel átítatott, egymásra épülő – tematikus tervet. Az alkotók a hatékonyabb fejlesztés, valamint a tanultak elmélyítése, gyakorlása érdekében javasolják az időkeret megnövelését, amennyiben a tanórán kívüli foglalkozások (szakkörök) keretei ezt lehetővé teszik.

A sakk-logika tantárgy olyan nevelési-oktatási-fejlesztési területekre fókuszál, amelyek elsősorban a sakk játérendszerre köré épülnek. A tananyag felépítésében kiemelt szerepet kap a logika módszertana, a tanterv szinkronban halad a matematika és az informatika műveltségterületeinek NAT-ban meghatározott kompetenciafejlesztési céljaival. Ilyen értelemben a tanterv a megszokottól eltérő módon valósít meg tantárgyközi kapcsolatokat. A sakk, a logika, a matematika és a tanulás-módszertani ismeretek úgy ötvöződnek benne, hogy a program következetesen beépíti a tanuló előzetes képességeit, készségeit és a már meglévő ismereteire támaszkodva fejleszti tovább azokat.

A sakk egy szellemi szabályjáték, ezért kiválóan alkalmas a társakkal való közös játék örömeinek megtapasztalására és a gyermekek játékkultúrájának kialakítására.

A sakkjátékon keresztül a tanulók cselekvő módon, saját képességeiknek és tudásuknak megfelelő szinten vesznek részt a tanulási folyamatban, ezáltal a tantárgy kifejezetten alkalmas arra, hogy a diákok egyéni üteméhez igazodjon. A sakk-logika oktatás tevékenységi formái – a saját élményen alapuló ismeretszerzés által – a tanulási folyamatot belülről teszi motiválttá. A sakk és a tantervben említett egyéb játékok megszerettetésével egyúttal alternatívát kínálunk a gyermekeknek szabadidejük értelmes eltöltésére.

A sakk-logika oktatás célja, hogy a sakkjáték eszközén és a logika módszertanán keresztül fejlessze a logikus gondolkodást, a rövid és hosszú távú memóriát, a problémaérzékenységet, az elemzőképeséget és a fantáziát. Célja továbbá, hogy a tanítási-tanulási folyamat során kialakuljon a diákokban a rendszerszemlélet és a lényeglátás képessége, az analitikus és a szintetikus gondolkodás, valamint az induktív gondolkodás, az absztrakció. Az intraperszonális intelligencia életkornak megfelelő fejlesztésével a gyerekek legyenek képesek a gyors és hatékony helyzetértékelésre és döntéshozatalra, valamint döntéseik következményeinek vállalására. Alakuljon ki bennük felelősségérzet, versenyszellem és tisztelet mások döntései iránt.

A sakk-logika tantárgy célja továbbá a komplex személyiségfejlesztés olyan módon, hogy egyszerre fejlessze az összpontosítás képességét, az értő figyelmet, a figyelem-megosztottság képességét, a kitartást, a helyes önértékelést, az önbizalmat, a tanulás iránti motivációt és a kreativitást. A gyerekek tanulják meg elviselni a kudarcot, törekedjenek a pontos és fegyelmezett munkavégzésre, tartsák tiszteletben a szabályokat, normákat és törvényeket. Mivel a játékok során elért sikerek növelik a gyermekek önmagukba vetett hitét, ezáltal fejlődik az önértékelésük és az önbizalmuk. Ez különösen fontos, mivel az önbizalom által előmozdított vállalkozó szellem hatékony támasza lehet egyéb tanulmányi sikereknek is.

A tudás minőségét, értékét a mindenkori gazdasági-társadalmi viszonyok határozzák meg, és mindenképpen a világban való eligazodás, a problémamegoldás és a szakértelem eszköze. A program tervezése során az alkotók nagy hangsúlyt fektettek az elmélet és gyakorlat, ismeret és alkalmazás egyensúlyára, annak érdekében, hogy az ismeretek és a képességek jól kidolgozott, hatékonyan együttműködő rendszerét alakítsák ki, mely a mindennapi életben is hasznos, értékes tudáshoz juttatja a diákokat. A tanterv célja tehát, hogy a diákok váljanak képessé megszerzett tudásuknak az élet különböző területein való alkalmazására, az életkoruknak megfelelő interdiszciplináris gondolkodásra, és ismerjék fel a különböző helyzetekben rejlő lehetőségeket.

A sakk-logika tantárgy feladata a gondolkodás sokoldalú fejlesztése és a tanulási készségek-képességek kialakulásának előmozdítása, annál is inkább mivel sajátosságaiból adódóan közvetítőszereppel bír a különböző műveltségterületekhez. Feladata, hogy sajátos kódrendszerén keresztül fejlessze a kommunikációs kompetenciát. Az egyértelmű szabályok segítségével a sakk biztosítja a játékosok közötti kölcsönös tiszteletet, egyenlőséget, valamint a demokratikus magatartást, ezáltal fejleszti a szociális kompetenciát is. A tantárgy jellegéből adódóan maximálisan eleget tesz a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztési feladatának is. Ezen belül is kiemelt szerepet kap az ítélőképesség fejlesztése, a hatékony stratégiák megalkotása, a kockázatelemzés, a kockázatvállalás, a helyes időbeosztás, a döntéshozatal és a tapasztalatok megfelelő értékelése.

A sakk-logika tantárgy feladata a hatékony, önszabályozó tanulás kialakítása és fejlesztése oly módon, hogy a diák képes legyen szükségleteinek, illetve igényeinek felmérése alapján saját tanulását megszervezni, a gondolkodáshoz és memorizáláshoz szükséges tanulást segítő eszközöket, módszereket, stratégiákat alkalmazni. A diák tapasztalja meg az új ismeretek és tapasztalatok saját élményéért való tanulás jelentőségét. Tudatosuljon benne, hogy a fejlődés alapja a folytonos tanulás.

A kapcsolódási pontokban csak a program szempontjából kiemelt fontosságú matematika és informatika tantárgyakat tünteti fel a tanterv. Itt olyan elemek is szerepelnek, amelyeket a matematika kerettanterv nem tartalmaz, illetve alsó tagozatra csak választható informatika kerettanterv van, hiszen ebben a szakaszban az informatikai oktatás nem feltétlenül önálló tantárgy keretein belül zajlik. Ezért a sakk-logika program megvalósítása esetén a helyi tanterv készítése során a három tárgy összehangolására különös figyelmet kell fordítani.

A kapcsolódási pontok között szerepel a <http://chess.hu/sakksuli> honlap is, amelynek hivatkozott részei jól használhatóak az adott tematikai egység feldolgozása során.

1. évfolyam

A sakk-logika tantárgy célja az első évfolyamon a logikus gondolkodás megalapozása, valamint alapvető pszichikus funkciók (figyelemkoncentráció, emlékezet) fejlesztése és a kognitív folyamatok (ismeret, megértés, alkalmazás) működésbe hozása. A sakkjáték eszközeinek és a Logikai készletnek a megismerése és használata, melynek célja a halmazelméleti alapok, a válogató, rendszerező, osztályozó képesség fejlesztése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási műveletek megalapozása – játék a bábukkal	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység	Képi gondolkodás fokozatos felváltása az elvont gondolkodással, és ezen	

<p>nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>keresztül az elvont műveletek végzésének szintjéhez való közelítés. Az analízis-szintézis műveleteinek, a rész-egész viszonyainak felismertetése. A rendezési funkciók fejlesztése: formafelismerés és -követés, iránydifferenciálás, pozícióleképezés. A megfigyelőképesség és a tudatos, tartós figyelem fejlesztése. Az általános megismerőfunkciók fejlesztése, és a figyelemkoncentráció megalapozása. A taktilis érzékelés fejlesztése. A megfigyelések, gondolatok közlése tevékenységekkel, jelekkel és verbálisan. A sakktabla és a sakkbábuk fizikai megismerése.</p>	
<p>Ismeretek/tevékenységek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Hasonlóság és különbség a sakkfigurák között</i> Szín, alak, forma összehasonlítása, osztályozása; rendezése párosítással, sorrendbe állítással. A sakkjáték eszközeinek megismerése. A sakkfigurák megismerése és rendezése, párosítása szín, forma, mennyiség és tapintás alapján.</p>	<p>A tanuló képes tárgyak osztályozásával összefüggő egyszerű utasítások végrehajtására. Ismeri a sakkjáték eszközeit.</p>	<p><i>Matematika:</i> Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása, válogatása, rendezése, csoportosítása. Logikai készlet lapjainak csoportosítása adott szempont szerint. Alkotások térben, síkban, tulajdonságok és kapcsolatok. Tulajdonságok</p>
<p><i>A sakkfigurák mint halmazelemek</i> Halmazok alakítása az osztálytársakkal a tanár és a tanulók különböző megadott szempontjai (magasság, hajszín, testalkat, nem) alapján. Adott halmazelemek megadása (tanulók adott szempontú kiválasztása) alapján a halmaz megnevezése. Összehasonlítás és csoportosítás alapján a bábuk halmazokba besorolása (közös és eltérő tulajdonságok megfogalmazása). Állítások értékelése (igaz-hamis) és megfogalmazása a halmazok alapján.</p>	<p>A diák képes halmazokat alkotni, és tud elemeket kiválasztani bizonyos tulajdonságok és szempontok alapján. Képes a halmazalakítás szempontjainak meghatározására, a halmazokkal kapcsolatos állítások igazságának eldöntésére, egyszerű állítások igaz-hamis mivoltának megállapítására. Tud állításokat önállóan megfogalmazni, a hamis állításokat ellenpéldával indokolni.</p>	<p>kiemelése, tudatosítása összehasonlításokkal. Halmazelméleti alapfogalmak (elemek tulajdonságai, halmazok elemei, tulajdonságváltozások). Logikai lapokkal halmazok képzése. Köznyelvi állítások igazsága. Halmazok képzése közös tulajdonságok alapján. Tárgy-, jel- és számsorozatok szabályának felismerése. Növekvő és csökkenő sorozatok. Sorozat képzése tárgyaktól, jelektől, alakzatokból, számokból.</p>
<p><i>Szabályalkotás</i> Sorozatok kirakása sakkfigurákkal, a szabály felismerése, folytatása. Önálló sorozatok alkotása a bábukkal, egymás sorozatainak</p>	<p>A diák képes sorozatok szabályának felismerésére, sorozatok folytatására, képzésére, valamint egyszerű szabályalkotásra.</p>	<p>Sorozatképzés logikai lapokkal. Tapasztalati függvények, szabállyal</p>

kiegészítése. Sorozatok emlékezetből való kirakása.		adott (periodikus és nem periodikus) sorozatok.
<p><i>Tájékozódás térben</i> A sakktábla mint helyszín megismerése. Földre festett óriás (min. 320 cm x 320 cm) sakktáblán gyerekek részvételével irányok megismerése, egymás helyzetének meghatározása (koordináták nélkül). Különböző tárgyak, személyek egymáshoz való viszonyának meghatározása. Sakkfigurák egymáshoz való helyzetének meghatározása (előtte, mögötte, mellette). Sakkfigurák elhelyezése adott szempont alapján.</p>	<p>A tanuló képes helymeghatározásokra, irányok felismerésére, irányváltoztatások elvégzésére egyszerű utasítások követésével.</p>	<p>Tájékozódás mozgással; irányok, távolság és szomszédosság szerint. A térbeli viszonyokat kifejező szavak (névutók) használata. Tárgyak helyének megadása vonalon, egy kitüntetett helyhez viszonyítva. Lyukas vagy szöges tábla használata. Geometriai transzformációk (tükrözés). Tájékozódás síkban (pl. fűzetben, könyvben, négyzethálós papíron).</p> <p><i>Informatika:</i> Képek (állatok, növények) csoportosítása, értelmezése interaktív táblán.</p> <p>Számítógépes és nem számítógépes informatikai rendszerek (tv, rádió, telefon, hirdetőtábla, könyv...) csoportosítása. Számítógép részeinek (perifériák) megismerése, csoportosítása.</p> <p>Fejlesztőprogram használata formafelismeréshez, azonosításhoz, megkülönböztetéshez.</p> <p>Egyszerű alkotások – elemekből épül fel a kép a számítógépen is. (Építkező program.)</p> <p>Robotjáték – tájékozódás térben, síkban, helymeghatározás.</p> <p>A térben használt fogalmak leképezése a képernyőre. Tájékozódás a képernyőn, az</p>

		operációs rendszer ablakaiban. Interaktív programok használata. http://chess.hu/sakksuli – Ismerd meg a sakktáblát és a sakkfigurákat!
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sakkjáték eszközei; halmazok elemei; térbeli viszonyokat kifejező szavak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. A fantázia és a kreativitás fejlesztése a sakk világán keresztül	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs kompetencia fejlesztése: szókincs, verbális kifejezőkészség, asszociációs képesség, verbális absztrakció fejlesztése. Az ok-okozati viszonyok felismerésén keresztül a különféle ismeretek, fogalmak integrációja, szintézise. A rövid és a hosszú távú emlékezet fejlesztése egy adott történet memorizálásával és visszaadásával verbálisan, képekkel, dramatizálva. Társas kapcsolatok, a kreativitás és a fantázia fejlesztése. Törekvés erősítése a különbségtételre a lényeges és a lényegtelen tulajdonságok között adott szempontok szerint.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>A sakkjáték története</i> Meseszerű sakktörténet bemutatása.	A tanuló képes a hallott információk és fantáziájának segítségével verbálisan illetve rajzban megjeleníteni a sakk történetét.	<i>Informatika:</i> Az információkeresés technikája. Felfedező keresés az életkornak megfelelő információ-hordozókban. <i>Információ kifejezése</i> beszéddel, mimikával, rajzzal, jelekkel. Kódfejtés.
<i>Műveletek szövegekkel és képekkel</i> Képek és történetek párosítása. Adott történéshez, képhez, képpárhoz önálló szöveg alkotása. A sakkjáték eszközeihez kapcsolódó történetek láncszerű megalkotása közösen. Önálló történetek létrehozása. A történetek megjelenítése dramatizálva és képekben.	A tanuló képes történetek és képek párosítására, történetek memorizálására, történetek önálló befejezésére. Tud adott témához kapcsolódóan egyszerű szöveget alkotni. képes információk kiválogatására megadott szempontok alapján.	<i>Matematika:</i> Szöveges feladatok – történet, szöveges feladat eljátszása, kirakása, lerajzolása, elképzelése, elmesélése más szavakkal, leírása jelekkel, műveletekkel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történet, szereplő, megjelenítés, ábrázolás, kreativitás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Játékok a sakktáblán		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szabálytudat és feladattudat kialakítása versenyhelyzetben, énkép és önértékelés, önirányítás, önfegyelem, társas kapcsolatok, a játékosok tisztelete, kockázatvállalás, az egészséges versenyszellem kialakítása, kudarctűrő képesség fejlesztése. Lépések következményeinek mérlegelése. Szem-kéz koordináció fejlesztése, figyelemösszpontosítás. Újszerű gondolkodásmód kialakítása. Alakemlékezet fejlesztése.		
Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Egyszerű játékok a táblán</i> A bábok külön megnevezése és a tábla mélyebb ismerete nélküli egyszerű játékok, pl. Agarok és rókák; Farkasok és kutyák; Dámajátékok, Látogatós (huszárlépések).	A tanuló képes az új játékok szabályszerű lefolytatására, társaival való együttműködésre, közös játékra.	<p><i>Matematika:</i> Tulajdonságok, kapcsolatok, azonosságok és különbözőségek. Geometriai játékok – építés térben, síkban. Sor- és terülminták kirakása.</p> <p><i>Informatika:</i> A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás és annak szabályai. Játékos algoritmusok – építési algoritmusok.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Játékok, szabályismeret.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. A sakkbábuk elhelyezkedése a sakktáblán		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuomotoros koordináció fejlesztése. Adott térben való tájékozódás, viszonyítási pontok felismerése, pozíciók meghatározása. Egyszerű páros játékok elvégzése a bábokkal. Egyszerű történet megalkotásának képessége a sakkjáték eszközeihez kapcsolódóan a kreativitás és a fantázia függvényében.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>A sakktábla megismerése</i> A sakktábla rendszerének megismerése (betűk és számok a táblán). Játékok a földre festett óriástáblán: saját pozíció meghatározása, egymás pozíciójának meghatározása	A diák ismeri a sakktábla geometriáját (betű- és számjelzések) és a hozzátartozó alapvető fogalmakat: mező (világos, sötét), vonal, sor, átló, centrum fogalma. Képes az	<p><i>Matematika:</i> Tájékozódás az iskola környékén és az iskolában. Irány és állás megfigyelése, követése síkbeli mozgásokkal is: kézzel, szemmel.</p>	

koordináták segítségével; elhelyezkedés adott utasítások alapján (csak feketére álljanak, csak párosra, csak C betűs sorba stb.). Különböző tornagyakorlatok végzése a sakktáblán (futás, szökdelés, ugrálás) a megadott irányok szerint (vonalban, sorban, átlóban).	azonosságokat és a különbségeket felismerni a felsoroltak között.	Tájékozódás térben – útvonalak bejárása, utánzása, tudatosítása. Térbeli viszonyokat kifejező szavak (névutók) biztos használata. Halmazelmélet: Adott feltételt kielégítő elemek keresése, előállítás; adott elemek azonosítása, megkülönböztetése.
<i>A bábok elnevezése, helyük a sakktáblán</i> A bábok nevének és menetmódjának bemutatása, megfigyelése, rögzítése gyakorlatokkal (lépjék ki az óriássakkon). A bábok halmazokba sorolása lépésmódok szerint (színváltó bábok stb.).	Ismeri a bábok elnevezését, képes különbséget tenni a sötét és a világosak között, és tudja a menetmódjukat. Képes a bábok menetmódjával kapcsolatos utasítások végrehajtására.	Játék a matematikai eszközökkel (pálcika, korong, logikai lapok, dobókocka, lyukas vagy szöges tábla). <i>Informatika:</i> Irányok helyes megfogalmazása – oktatóprogramok (kurzormozgató nyilak, egér; irányítás billentyűzettel). Robotjáték – elemi parancsok (előre, hátra, jobbra, balra). A használt operációs rendszer bejelentkező képernyőjének pontos ismerete.
<i>A sakktábla részletesebb ismertetése</i> Bábok felállítása. Világos-sötét térfelek tisztázása. Királyvezérszárny elhelyezkedése. A centrum jelentőségének tudatosítása.	Képes a sakktáblán tájékozódni, ismeri az alapvető kifejezéseket (térfél, vezérszárny). Tudatosul benne a centrummezők ellenőrzésének fontossága. Tisztában van a haderő felállításának szabályaival, a bábok sakktáblán való kezdeti elhelyezkedésével.	Helyes sorrend keresése, rajzolása. Egyszerűbb oktatójátékok szabályainak ismerete, használata. http://chess.hu/sakksuli – Ismerd meg a sakktáblát és a sakkfigurákat!
<i>Játékom a bábukkal</i> A fantázia és a bábukról, valamint a sakktábláról szerzett ismeretek alapján saját játékszabály szerinti játékok alkotása.	A tanuló fantáziájától és kreativitásától függően, a sakk eszközeinek ismeretében képes egyszerű szabályok alapján játszható játék megalkotására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mező, vonal, sor, átló, centrum, pozíciómeghatározás, sakkfigura elhelyezkedése és menetmódja, térfél, vezérszárny.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. A sakkjáték	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Adott térben való tájékozódás, viszonyítási pontok felismerése, pozíciók meghatározása. A bábok menetmódjának és felállításának ismerete.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sakkjáték alapvető szabályainak megismertetése. Gondolkodási funkciók fejlesztése (logikai gondolkodás, ok-okozati viszony, emlékezet, szabály és törvényszerűség felismerése). Kezdeményezőkézség megalapozása. Problémamegoldó képesség és kreativitás fejlesztése. Figyelem- és motivációfejlesztés.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Ütésformák</i> Ütésformák megismerése, gyakorlása földre festett óriástáblán.</p>	<p>A diák ismeri az ütésmódokat és a bábok hatóköreit.</p>	<p><i>Matematika:</i> Tárgyak, személyek, jelek, összességek összképben való összehasonlítása.</p>
<p><i>A sakk fogalma, védekezési lehetőségek</i> A sakk fogalmának tisztázása. Sakkhelyzetek bemutatása, megfigyelése, utánzása. Gyakorlás saját sakktáblán.</p>	<p>Tisztában van a sakk fogalmával, és felismeri a sakkhelyzetet a bábok állása alapján.</p>	<p>A térbeli tájékozódó képesség alapozása érzékszervi megfigyelések segítségével. Szemponttartás. Egyszerű, konkrét kapcsolatok a</p>
<p><i>Ütések a sakktáblán</i> A sakkbábuk közötti viszonyok megismerése. A támadás, a védelem (védekezés), fogalma és feltételei. Az aktív (fenyegetés) és a passzív védekezés. Áldozatos védekezés. Ellentámadás. Játékok a sakktáblán (gyalogháború I.), helyzetgyakorlatok, egyszerű példák felállítása (utánzással, önállóan, megadott szempontok alapján), elemzése.</p>	<p>Képes megállapítani egy tetszőleges állás összes figurájáról, hogy milyen viszonyban vannak egymással. Tudja halmazokba rendezni az egyszerű kevésbábos állások figuráit a „védik egymást”, „támadják egymást”, „nincsenek egymásra hatással” tulajdonságaik alapján.</p>	<p>valóságban és ezekről leolvasható kapcsolatok. Számtulajdonságok, számkapcsolatok. Összefüggések keresése, felismerése a táblázatokban. Az összehasonlításban megjelenő viszony, kapcsolat kifejezése tárgyi tevékenységgel, szóban. Táblázatok kiegészítése adott összefüggés</p>
<p><i>A matt fogalma</i> A matt fogalma. Matt képek megfigyelése, tapasztalatok rögzítése szóban. Egy- és kétlépéses mattok. Tábla melletti kísérletezés megadott feladatok alapján.</p>	<p>Képes rövid szóbeli beszámolóra a matthoz kapcsolódó megfigyeléseiről, tapasztalatairól; továbbá oksági összefüggések keresésére. Tud megadott kiindulási helyzetekből mattot adni.</p>	<p>szerint; különféleképpen kifejezett kapcsolatok megértése, értelmezése, leolvasása. Tárgyak (pontok) helyének megadása vonalon, egy kitüntetett helyhez viszonyítva.</p>
<p><i>A patt fogalma</i> A patt fogalma. Megfigyelések megbeszélése, tapasztalatszerzés gyakorlás közben.</p>	<p>Ismeri a patthelyzet fogalmát és a patthelyzet jelentését a játékban.</p>	<p>Igaz állításhoz megfelelő helyzet, kép alkotása tevékenységgel, kirakással, rajzzal. Állítások igazságának</p>
<p><i>A sakkjáték céljának megismerése</i> Alakítsa úgy a játék menetét, hogy mattot tudjon adni.</p>	<p>Ismeri és alkalmazza a különböző lépésformákat, tisztában van a sakk, matt, patt fogalmakkal.</p>	<p>eldöntéséhez, megmutatásához megfelelő képek kirakással, rajzzal. Nyitott mondatok</p>

		<p>lezárása behelyettesítéssel, a keletkező állítás igazságának ellenőrzése. Kapcsolatok, viszonyok tudatosítása.</p> <p><i>Informatika:</i> Az algoritmusokban használt adatok értelmezése. Egyszerű fejlesztő rendszer, a Logo használata. Robotjáték – több utasítás egymás utáni végrehajtása. Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása.</p> <p>http://chess.hu/sakksuli - Egylépéses mattok - Kétlépéses mattok - A sakkjátszma befejezése, lefolyása - A bábok menetmódja - Ütések és különleges lépések - A sakkjátszma befejezése, lefolyása</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Támadás, védelem (védekezés), semlegesség, gyalogháború, ütés, sakk, matt, patt.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. Különleges lépések a sakkjátékban	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A sakkjáték eszközeinek és alapvető szabályainak ismerete. Életkornak megfelelő figyelemkoncentráció, megfigyelőképesség, utánzás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Fogalmi gondolkodás, figyelem, következtetés és ítéletalkotás fejlesztése. A különböző helyzetekben rejlő lehetőségek felismerése, rugalmas gondolkodás képességének fejlesztése. Szituatív összefüggéslátás és a feladatmegoldáshoz szükséges előrelátás képességének fejlesztése. Kockázatvállalás és mérlegelés a játék során.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Menetközbeni ütés (En passant)</i> A menet közbeni ütés fogalma.	A tanuló tisztában van a menet közbeni ütés fogalmával és	<i>Matematika:</i> Tájékozódás a térben –

Egyszerű feladatok felállítása, megoldások keresése.	feltételeivel, képes az adódó lehetőség felismerésére.	tájékozódás mozgással – irányok, távolság és szomszédosság szerint. Adott feltételeknek megfelelő elem kiválasztása különböző halmazokból. Térbeli-síkbeli alkotás adott feltételek szerint. Gépjátékok.
<i>A sáncolás</i> A sáncolás fogalma, típusai (rövid és hosszú sánc) és szabályai. A sáncolás feltételei és előnyei, megfigyelések és tapasztalatok megfogalmazása.	Ismeri a sáncolás fogalmát, alkalmazásának feltételeit. Képes eldönteni, hogy egy adott állásban szabályos lépés-e a sáncolás, és ha nem, képes átrendezni az állást úgy, hogy az legyen.	
<i>A gyalog átalakulása</i> A gyalog átalakulásának szabálya. Az adekvát választás problémája. Játékok a sakktáblán (gyalogháború 2.).	Ismeri a gyalog átalakulásának fogalmát és feltételeit. Törekszik az adott helyzetnek leginkább megfelelő báb kiválasztására.	<i>Informatika:</i> Építkezés adott elemekből saját terv vagy közös terv alapján. A sorrend megfigyelése: mely lépések cserélhetők meg és melyek nem. Adott feltételnek megfelelő algoritmus létrehozása. Adott programok indítása, leállítása. Alkalmazott operációs rendszer grafikus felületének és egyszerűbb oktatóprogramoknak biztos használata.
<i>Szabályos játszma lejátszása a tanultak felhasználásával</i> Mattadás vezérrel és bástyákkal (bástyával). Szabályos játszma lejátszásának ellenőrzése tanári szimultán játékkal.	A tanult ismeretek alkalmazásával képes szabályos játszma lejátszására.	http://chess.hu/sakksuli – Mattadás vezérrel – Mattadás bástyával – Mattadás két futóval
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Menet közbeni ütés, sáncolás, gyalog átalakulása, szabályos játszma.	

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	A sakkjáték eszközeinek és alapvető szabályainak ismerete. Egyszerű játékszabályok értelmezésének és alkalmazásának képessége. A továbbhaladáshoz szükséges figyelemkoncentráció (rövid és hosszú távú) memória; rendszerező, következtetési, összehasonlító és osztályozóképeség. Szabályos játszma lejátszásának képessége. Alkalmazkodás a játék által megkövetelt szabályrendszerhez. A játék örömként való megélése. Problémaérzékenység és kreatív feladatmegoldás kötött szempontok ismeretében is.
---	--

2. évfolyam

A sakk-logika tantárgy oktatásának célja a második évfolyamon a logikus gondolkodás fejlesztése, az alapvető kognitív struktúrák fejlesztésével és magasabb szintű kognitív műveletek (analízis-szintézis, absztrahálás-konkretizálás) alkalmazásával.

A sakkjáték gyakorlásán keresztül a tantárgy célja különböző megoldásmódok feltárása eredeti megoldások alkalmazásával, a találékonyság értékelésével, a kreativitás fejlesztésével. A valószínűség fogalmának megismerése játékok és szóveges feladatok által, valamint a kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. A tanév során a nyitott mondatok értelmezésével, lejegyzésével, megoldásával párhuzamosan nagy szerepet kap a sakkjáték lejegyzéséhez kapcsolódó szimbólumrendszer megismerése és alkalmazása. Ehhez kapcsolódóan további feladat az áttekintőképesség, valamint a rövid, illetve hosszú távú memória fejlesztése, a viselkedés tradicionális szabályainak ismerete és a sakketikett megismerése. A sportszerűség fogalma, követelményei, az ellenféllel való kapcsolat kialakítása. Önirányítás képességének fejlesztése, az önfegyelem kialakítása a játék során. Pozitív énkép, reális önértékelés fejlesztése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7. Játékos memória- és kreativitásfejlesztés	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő megfigyelőképesség, tudatos, tartós figyelem, alakemlékezet. Képesség a megfigyelések, gondolatok verbális, illetve jelekkel való közlésére. A rész-egész viszonyainak felismerése. Képesség az elvont gondolkodásra. Az első osztályban tanultak alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vizuális információk pontos letapogatása szemmel, rövid távú vizuális emlékezet és figyelem fejlesztése, szimultán információfeldolgozás, tematikus figyelem, valamint az asszociációs képesség fejlesztése. A bevézés gyorsaságának, a megőrzés tartósságának és a felidézés pontosságának növelése. A tanulási motiváció növelése. Adaptív megküzdési stratégiák kialakítása. Absztrakt gondolkodási készség fejlesztése.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Memóriajátékok</i> A képzelet használata a kódolás során, egyszerű memóriagyakorlatok („memóriafogas”) alkalmazásával. Memóriajátékok (pl. Memory, szólánc).	A tanuló képes adatok rögzítésére és visszaadására megadott módszerek és szempontok alapján. Képes a memorizálást segítő módszerek hatékony alkalmazására.	<i>Matematika:</i> 6–12 elemből álló építmény síkbeli kirakása, lemásolása a mintával megegyező elemekből; építmény emlékezetből való kirakása; sorminta, síkminta folytatása; másolása más elemek felhasználásával; önálló építmény létrehozása. Osztályozás két szempont egyidejű figyelembevételével; átrendezés új szempont
<i>Egyéb táblás játékok a kreativitás fejlesztésére</i> Válogatás egyszerű táblás játékokból a kreativitás és a logika fejlesztésére. Pl. Sudoku, Galxy, Go, Backgammon, Torpedó, Malom, Kismalom,	Ismeri a játékok szabályait. Képes az egyes játékok során kialakított stratégiák önálló alkalmazására.	

Hárman a hídon (Achi), Pentamino, Solitaire.		szerint. Táblázat, fadiagram.
<i>Játék kombinatorika</i> Szisztematikus színezések. Logikai készletből variációk létrehozása megadott szempontok szerint. Kombinatorikus gondolkodást fejlesztő társasjátékok (pl. Kombi-kolor társasjáték). Variációk létrehozása a sakkbábokkal a táblán.	Képes megbecsülni a lehetséges variációk számát, ehhez megoldási stratégiát alakít ki.	Adott feltételt kielégítő alkotások létrehozása, azonosítása, megkülönböztetése. Minél több megfelelő alkotás készítése. Egyszerű kísérlet lehetséges eseményeinek számbavétele, a kísérlet során bekövetkezett, események jegyzése.
<i>Valószínűségi játékok tapasztalati és gondolati alapjai</i> Valószínűségi kísérletek lejegyzésének módjai a tapasztalatok megfigyelése. A kísérletek átgondolása, az eredmények előrejelzése. Egyszerű valószínűségi számítások sakkfigurákkal.	Képes adott feltételnek megfelelő minél több eset előállítására és egyszerű következtetések megfogalmazására.	<i>Informatika:</i> Feladat megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata. Rajzos dokumentum készítése – ugyanazon alakzat létrehozásának lehetőségei. Adatok csoportosítása, értelmezése. Információ kifejezése többféleképpen.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Memóriafogas, játék, valószínűség, becslés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	8. Állásértékelés		Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A sakktábla és a figurák korrekt felállítása. A lépések és az ütések helyes alkalmazása. A kapott matt felismerése. Lényeges és lényegtelen elemek megkülönböztetése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megismerő folyamatok és vizuális memória fejlesztése. Általános tanulási készség, valamint alkalmazási készség fejlesztése. Információk keresése, gyűjtése, feldolgozása. Információtárolás és -előhívás fejlesztése.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Egyszerű állások értékelése</i> Állásértékelés egyszerű, kevésbábos helyzetben. Állásértékelés adott szempont szerint.	A tanuló képes egyszerű állásértékelésre, az összes szabályos lépés számbavételére, ezekből állás tud foglalni a lépésjelöltek	<i>Matematika:</i> Alakzatok állásának és mozgásának síkbeli azonosítása, megkülönböztetése.	

Állásértékelés szempontjai: figurák száma, figurák értéke, figurák mozgékonyága, aktivitása.	mellett vagy ellenük megadott szempontok szerint.	Tulajdonságok kiemelése, tudatosítása összehasonlításokkal, a változás megfigyelésével, kontraszttal, szétválogatással.
<i>Gyalogelőny (-hátrány), tisztelőny, minőségelőny, térelőny</i> A megszerzett előny érvényesítése. Lépési lehetőségek kiválasztása, indoklása a felsorolt szempontok szerint.	Képes a megszerzett előnyt érvényesíteni. Felismeri az előnyös állás fajtáját.	<i>Informatika:</i> Az algoritmusokban használt adatok értelmezése. Az algoritmusban használt adatok kigyűjtése. Az adatok változtatásának hatása, nyomon követése. http://chess.hu/sakksuli – A gyalogszerkezet
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állásértékelés, előnyös helyzet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	9. Sakketikett		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A mindennapi élet illemszabályainak ismerete.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az idő fogalmának megismerése a gyermek életkori sajátosságainak megfelelően. A sakkóra mint időmérő eszköz megismertetése, használatának gyakorlása. A sakketikett megismerése, követése. Az általánosan elfogadott sakkjelzések alkalmazásának képessége.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>A sakketikett megismerése</i> Kölcsönös köszöntés. Bemutatkozás: „Jó játékot kívánok!”. Ellenfél tisztelete, megbecsülése.	A tanuló ismeri és tudja alkalmazni a sakkjátszmához tartozó viselkedési normákat.	<i>Informatika:</i> Könyvtári házirend megismerése. Beiratkozás. Viselkedés a könyvtárban. Mindennapi adatok leírása (számok, szövegek, rajzok). Anyaggyűjtés. Az adatok elrendezése. Az algoritmusokban használt adatok értelmezése.	
<i>A sakkjátszmák lejegyzésének módja</i> Játékos kódrejtvények megfejtése és létrehozása. A sakkjáték írott jelekkel való lejegyzése és az ehhez kapcsolódó szimbólumrendszer megismerése és alkalmazása.	Tisztában van azzal, hogy a játék menete egyszerű jelekkel lejegyezhető. Ismeri a jeleket, jelentésüket, alkalmazási módjaikat.		
<i>Sakkóra kezelése</i>	A diák tudja használni a	<i>Matematika:</i> Egyszerű helyzetet, időben	

A sakkóra megismerése, kezelésének elsajátítása.	sakkórát a játszma során. Tisztában van azzal, hogy a játékidő a zászló leeséséig tart.	lejátszódó történést elbeszélő, mondott, illetve olvasott szöveg értelmezése, modellezése rajzzal, a szövegben szereplő jellemző részletek, adatok és összefüggések, kapcsolatok (egyenlőségek, egyenlőtlenségek, egyéb relációk) kiemelésével. Az időpont leolvasása különféle órákról. Időmérés – időpont, időtartam.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sakketikett, sakkóra, zászlóleesés, sakkjelek, játszmalejegyzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	10. A sakkjáték fázisai		Órakeret 21 óra
Előzetes tudás	A sakktábla és a figurák korrekt felállítása. A lépések és az ütések helyes alkalmazása. Képesség a lényeges és lényegtelen elemek megkülönböztetésére. Alapvető számítástechnikai ismeretek (program indítása, bezárása, egérkezelés, mentés fogalma).		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megküzdési stratégiák kialakítása és fejlesztése. Megismerő folyamatok és vizuális memória fejlesztése. Kauzális és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Képes legyen az adott állásban egyszerű (1-2 lépéses) tervet kigondolni, és azt szóban tömören kifejezni. Az ellenfél lépése után képes legyen gondolkodni azon, hogy ellenfelének mi a terve és szándéka. Lépéseit mindig gondolja át. Számítógépes oktatóprogramok megismerése, felhasználása önfejlesztés, önálló ismeretszerzés céljából. Sakkjáték kooperatív módszerrel. Együttműködési technikák fejlesztése, közösségépítés. Együttműködő készség fejlesztése. A megszerzett ismeretek felhasználásával eredményes tevékenység végzése. Közös felelősségvállalás erősítése.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>A játék menete</i> Általános elvek; megnyitási szakasz, középjáték, végjáték.	A tanuló ismeri a sakkjáték fő szakaszait.	<i>Matematika:</i> Tárgyak, személyek, helyzetek, események, alakzatok, számok és összességek összehasonlítása, jellemzése. Tárgyi és elvont fogalmi	
<i>A megnyitási szakasz</i> A megnyitás alapjai. Figurák védettsége. A király biztonságba helyezésének módja (sáncolás).	Képes a megnyitást elfogadhatóan játszani. Tisztában van azzal, hogy a megnyitás célja a jó támadási		

<p>A centrum elfoglalásának módja. Tisztek kifejlesztése. A figurák aktiválásának módja. Figurák felállítása bemutatott kép alapján.</p>	<p>pozíció megszerzése, a bábok mozgásba hozatala, valamint az ellenfél kibontakozásának megakadályozása. Törekszik királyának biztonságára.</p>	<p>tevékenységek – válogatások módosítása. Elrontott válogatásban a hiba felismerése, javítása.</p>
<p><i>A középjáték</i> A középjáték stratégiájának kialakítása. A tisztek aktivizálása, erőfölény létrehozása. A gyalogszerkezet; a gyaloggyengesség elkerülése. A gyenge gyalog és az izolált gyalog fogalma. A gyaloglánc szerepe. Csere, áldozat fogalma.</p>	<p>Törekszik olyan mezőkre fejleszteni a figurákat, ahonnan optimális erővel vehetnek részt a játékban, valamint arra, hogy a figurák egymással a lehető legjobb együttműködésre legyenek képesek, tudjanak támadást végrehajtani, az ellenfél fenyegetéseit elhárítani.</p>	<p>Elkezdett válogatások szempontjának felismerése és a válogatás folytatása. Nyitott mondatok lezárása, igazzá tevése többféleképpen. Számok nagysága, távolságuk, nagyság szerinti sorrendjük, egyszerű esetekben arányuk.</p>
<p><i>A végjáték</i> A végjáték fogalma, alapelvei és fő szabályai. A gyalogvégjátékok fogalma. Egyszerűbb bástyavégjátékok, vezérvégjátékok és könnyűtiszti végjátékok. Mattadás futópárral. A futóval való mattadás algoritmusának elsajátítása. Oppozíció, gyalogbevétel, illetve a király szerepe a végjátékban. Mintaállások utánjátszása, elemzése.</p>	<p>Képes sémákban való gondolkodásra, mintaállások utánjátszására. Tisztában van a lehetséges játszmafejezésekkel, és a legfontosabbakat tudja alkalmazni. Képes fejben elképzelni a mattképet, és ennek megfelelően lépni a figurákkal.</p>	<p>Szomszédjaik. Kombinatorikus alkotások: adott feltételt kielégítő alkotások létrehozása, azonosítása, megkülönböztetése. Minél több megfelelő alkotás készítése. Számok sokféle alakban: összeg-, különbség-, szorzat-, hányadosalak és</p>
<p><i>Oktatóprogramok</i> Oktatóprogramok megismerése. Lehetőségük az önfejlesztésben, önálló ismeretfejlesztésben.</p>	<p>Ismer és tud használni oktatóprogramokat.</p>	<p>összetettebb alakok; egyenlőségük; egy és két művelettel, nyitott mondattal leírható,</p>
<p><i>Játék fejben</i> Egyszerű 2-3 lépéses kombinációk fejben lejátszása a bábuk mozgatása nélkül. Játékok tábla segítségével és tábla nélkül.</p>	<p>Képes egyszerű lépéskombinációkat tábla nélkül fejben lejátszani.</p>	<p>egyszerű, ismert kapcsolatot tartalmazó és időben lejátszódó szöveges feladatok megoldása fejben.</p>
<p><i>Sakkjátszma kooperatív módszerrel</i> Tanácskozási játszma kis csoportokban, tandem.</p>	<p>A diák képes eredményesen együttműködve egy csoport tagjaként sakkjátszmát lejátszani.</p>	<p><i>Informatika:</i> Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Kiinduló adatok elemzése. Algoritmusok elemeinek sorba rendezése. Megkezdett algoritmus befejezése – több lehetőség keresése.</p>

		<p>Egy alakzat – többféle program. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül. Számítógépes oktatójátékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése. Alakzat „programozása” szóban. A leírt „program” megrajzolása.</p> <p>http://chess.hu/sakksuli</p> <ul style="list-style-type: none"> - A figurák aktivitása - A megnyitás alapjai - A középjáték alapjai - A végjátékok alapelvei - Mattadás vezérrel - Mattadás bástyával - Mattadás két futóval
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Megnyitás, középjáték, végjáték, oktatóprogram, tanácskozási játszma, tandem.	

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	<p>A sakkjáték szabályrendszerének és menetének mélyebb ismerete. A sakkjelzések ismerete. Oktatóprogramok ismerete. A sakkóra használata.</p> <p>Megfelelő mennyiségű és minőségű információk birtokában egyszerű, logikus döntések meghozásának képessége. Egy sakkjátszma szabályszerű lejátszásának képessége.</p> <p>Sakkjelzések alkalmazásának, állások lejegyzésének képessége.</p> <p>Együttműködés képessége.</p> <p>A sakketikett tisztelete, egészséges versenyszellem kialakulása.</p> <p>Tolerancia.</p> <p>A tanultak alkalmazása a gyakorlatban önállóan és csoport tagjaként.</p>
---	--

3. évfolyam

A sakk-logika tantárgy oktatásának célja a harmadik évfolyamon a kritikai gondolkodás megalapozása, különös tekintettel a tervekészítés műveleteire. Ehhez kapcsolódóan a metakognitív tudás aktiválása (saját gondolkodási folyamat értelmezése). A gondolkodási képességek (rendszerezés, következtetés, összehasonlítás, elemzés), a divergens gondolkodás és horizontális gondolkodásmód fejlesztése. Célja a tanulók nyitott, rugalmas gondolkodásának megtartása, a teljesítmény alapján reális énképének megalkotása. A tanév

során megnő a becslés (közelítő érték), kerekítés szerepe az anyagi előny (a bábuk értékeinek) számolása és memorizálása során.

A tanuló legyen képes adekvát és udvarias módon megfogalmazni saját gondolkodási folyamatát, illetve meghallgatni és megérteni mások gondolatmenetét.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	11. Állások, játszmák	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Életkornak megfelelő szinten tudja a környezetből felvett információkat értelmezése, rendszerezése (hasonlóság, különbség alapján), összeillesztése, fejlesztése megadott szempontok alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szituatív összefüggéslátás fejlesztése. A stratégiai gondolkodás megalapozása a gondolkodásszervezésen, az absztrakció fejlesztésén és az önálló ítéletalkotáson keresztül. A gyakorlati tudás, alkalmazási készség fejlesztése. A kezdeményezés fogalmának tudatosítása, a kezdeményezés megragadása, megtartása, átvétele. A kezdeményezés és az előny összefüggésének meglátása. A kezdeményezés anyagi előnyre váltása. A mentális éberség fejlesztése.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Közismert játszmák</i> Híres emberek játszmáinak bemutatása.		<i>Matematika:</i> Kombinatorikus alkotások és kombinatorikus gondolkodás – adott feltételnek megfelelő alkotások létrehozása, azonosítása, megkülönböztetése; az összes lehetőség keresése; rendszeralkotás.
<i>Mattadás lehetőségeinek ismételése</i> Egylépéses és kétlépéses mattok. Mattadás vezérrel, bástyával. Két futóval. Feladványok megfejtése.	A tanuló tud vezérrel, bástyával és két futóval mattot adni. Képes egylépéses és kétlépéses mattadásra, egyszerű feladványok megfejtésére.	A számok nagyságviszonyának különféle összetevői. Kerekített érték. Becslés jelentősége.
<i>Anyagi, térbeli, időbeli előny fogalma</i> Anyag-tér-idő szerepe az állásértékelésben. Az állásértékelés egyezményes jeleinek ismerete.	Képes felmérni, hogy melyik fél milyen előnnyel rendelkezik.	Valószínűség – tapasztalatok gyűjtése a különböző eséllyel bekövetkező eseményekről a játékok során. Esélylatolgatás. Biztos, lehetséges, lehetetlen.
<i>Előnyös helyzetek</i> Előnyös állás kialakításának elvei. Anyagi fölény érvényesítése. Előnyös helyzet elérése tisztekkel. Jellemző állások vizsgálata. A tisztek egymás elleni harca. Vezér harca tisztek ellen. Tisztelőny érvényesítése gyalog ellen. Vezérelőny érvényesítése gyalog (gyalogok) ellen.	Felismeri, fel- és kihasználja a számára előnyös helyzeteket. Rövid, két-három lépéses kombinációk megtalálása különböző körülmények között. Egyszerű sémák, motívumok felismerése.	Adott kísérlet lehetséges eseményeinek

Játékok a sakktáblán, helyzetgyakorlatok.		számbavétele, a kísérlet során bekövetkezett események jegyzése, adott események gyakorisági diagramjának készítése.
<i>Káros báb</i> A káros báb fogalma, felismerése. Jellemző állások bemutatása. A káros báb problémájának kezelése.	Észleli a káros bábót, és tudja kezelni a problémát az állásszerkezet megváltoztatásával, a káros báb lecserélésével vagy helyzetének javításával.	<i>Informatika:</i> Magyar hírességek az informatikában. Algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Algoritmusok kipróbálása, eljátszása, végrehajtása. Hibás algoritmus felismerése. http://chess.hu/sakksuli - Mi a kombináció? - Az áldozat
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mattadás 1-2 lépésben, állásértékelés szempontjai, előnyös helyzet, káros báb.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	12. Végjátékok a sakktáblán		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Mattkép kialakításának képessége fejben. Anyagi, térbeli időbeli előny fogalma.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felismert álláselőny érvényesítésének kialakítása.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Gyalogvégjátékok</i> A négyzetszabály. Szabad gyalog. Az oppozíció. A gyalogbevétel szabályai. Egyszerű feladatok felállítása, megoldások keresése. Távoli szabad gyalog. Tábla melletti kísérletezés feladatlapok alapján. Gyalogáttörés. Problémamegoldási javaslatok keresése, kipróbálása.	A tanuló ismeri a gyalogvégjátékok alapvető típusait. Képes megkülönböztetni a nyerhető, döntetlen és vesztes állásokat.	<i>Matematika:</i> Valószínűség-számítás - biztos, lehetséges, lehetetlen. Adott kísérlet lehetséges eseményeinek számbavétele, a kísérlet során bekövetkezett események jegyzése, adott események gyakorisági diagramjának készítése.	
<i>Kevésbábos végjátékok</i> Egyszerű, kevés bábos bástyavégjátékok,	Felismeri az elméletileg megnyerhető típusállásokat és annak kialakításának	Kombinatorika – elemek, elempárok,	

<p>futóvégjátékok, huszárvégjátékok, vezérvégjátékok megfigyelése, egyszerű példák felállításával, a tapasztalatok rögzítésével. Egyszerű állások értékelése.</p>	<p>lehetőségét.</p>	<p>hármások kiválasztása. Egy feltétel megváltozásától függően a lehetőségek változásának megfigyelése.</p> <p><i>Informatika:</i> Az algoritmusban használt adatok értelmezése. Az adatok változtatásának hatása, nyomon követése.</p> <p>http://chess.hu/sakksuli - Gyalogvégjátékok I., II. - Bástyavégjátékok - Huszárvégjátékok - Futóvégjátékok - Vezérvégjátékok</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Végjátéktípus.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>13. Sakkinformatika</p>		<p>Órakeret 3 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alapvető informatikai tudás.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sakkjátékkal kapcsolatos ismeretek bővítése, a készségek és képességek fejlesztése az informatika eszköztárával.</p>		
<p>Ismeretek/tevékenységek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Sakkadatbázis</i> Sakkadatbázisok megismerése, kezelése. Információszerzés sakkadatbázisból.</p>	<p>Sakkadatbázis fogalmának ismerete, jártasság megszerzése az eredményes használatához.</p>	<p><i>Informatika:</i> Információ megkeresése tv teletextről, CD-ről, internetes portálok felkeresése.</p>	
<p><i>Elemzőprogramok</i> Elemzőprogramok megismerése és felhasználási lehetősége az állásértékelésnél.</p>	<p>A diák képes elemző programok alkalmazására.</p>	<p>Információszerzés, irányított keresés. Közhasznú információforrások megismerése.</p>	
<p><i>Online játszmák</i> Online játszmákat felkínáló lapok bemutatása (chessbase.com, kurnik.org/sakk). Online játszmák lehetőségei (több</p>	<p>A diák képes eredményesen használni az online programokat.</p>	<p>Interaktív játékok a neten.</p>	

partner, nemzetközi közeg, saját tudás felmérése tágabb környezetben).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Sakkadatbázis, elemzőprogram, online sakk.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	14. Tervezés a sakkjátékban		Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő logikus gondolkodás. Az eddig tanult fogalmak, sémák. Az eddig tanultak alkalmazása a sakkjátékban. A megfigyelések, gondolatok verbális, illetve jelekkel való közlése. A rész-egész viszonyainak felismerése, képesség az elvont gondolkodásra.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tervezés fogalmának és funkciójának megismerése. A tervekészítés menetének és elveinek alkalmazása.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Tanulást és tervezést segítő módszerek</i> Gondolkodást segítő tervekészítési technikák, grafikus szervezők ismerete, alkalmazása (gondolattérkép, tudástérkép, fűrtábra, Venn-diagram, változatfa). A jóslás és becslés szerepe a gondolkodásban. Az ötletbörze szerepe a tervekészítésben.	A tanuló ismeri és különböző helyzetekben tudja alkalmazni a gondolkodást segítő ábratípusokat.	<i>Matematika:</i> Pontos szám, közelítő szám. Számok kerekített értéke. A sokszor ellenőrzött tulajdonságok felhasználása az eredmény előre becslésében, számolási eljárásokban, önellenőrzésben. Szöveges feladatok megoldási rendszere.	
<i>A tervekészítés</i> Tervekészítésre megalapozása ráhangoló játékokkal. (Tandem-játék, páros játék) A tervekészítés szerepe és jelentősége. Játékos gyakorlatok a tervekészítés műveletéhez és a stratégiai gondolkodás megalapozásához (Tantrix, RushHour, Gípf).	Tisztában van a tervekészítés funkciójával és a tervezés alapvető szabályaival. Tud tervet készíteni egy adott játék során.	Lényeges, lényegtelen adatok kiválogatása. Megoldási terv fogalma, készítése. <i>Informatika:</i> Informatikai eszközökkel történő probléma-megoldás megfigyelése. Egyszerű algoritmusok készítése. Logo – „programozás”, a programok lejegyzése. Programírás papírra. A tervezés fontossága.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tervekészítési technika, módszer.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	15. Stratégiák szerepe a sakkban		Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A tervezés, a tervekészítés fogalma. Adott célok és elvek alapján tervekészítés.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Stratégiai gondolkodás fejlesztése. A kritikai gondolkodásmód megalapozása.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Támadási és védekezési stratégiák</i> A támadás feltételei (helyi erőttöbbslet fogalma), a tisztek nyomása. Támadási és védekezési stratégiák megfigyelése. Állítások megfogalmazása az összefüggések felismerésével.	A tanuló képes megkülönböztetni azokat az állásokat, ahol védekezni, illetve támadni célszerű.	<i>Matematika:</i> Szóban és írásban kapott egyszerű és összetett szöveges feladatok értelmezése: megjelenítése, átfogalmazása. Fordított szövegezésű feladatokban a kapcsolatok, időbeli sorrend megfordítása. Alakzatokban azonosságok és különbözőségek keresése. Tájékozódás a térben – Útvonalak követése, jelölése, a megfigyelések rögzítése. A tér egy pontjának megadása 3 adattal, síkbeli pontok jellemzése 2 adattal.	
<i>Erős és gyenge mezők, mezőkomplexumok, a pozíciójáték alapfogalmai</i> Erős és gyenge mezők, mezőkomplexumok fogalma.	Tisztában van a pozíciójáték alapfogalmaival, képes gyakorlati játszmában saját pozícióját erősítő, ellenfelének pozícióját gyengítő lépéseket tenni.	Tájékozódás a térben – Útvonalak követése, jelölése, a megfigyelések rögzítése.	
<i>Állásértékelés anyagi-térbeli- időbeli szempontok alapján</i> Állásértékelés megadott szempontok alapján. A szerkezet és a tér szerepe az állásértékelésben. Összefüggések felismerése.	Tisztában van az állásértékelés fő szempontjaival és azok egymáshoz való viszonyával. Képes megbecsülni egy tetszőleges pozícióról, hogy valamelyik fél kicsit jobban áll, sokkal jobban áll, nyeresre áll, illetve a pozíció döntetlen. Döntését a tanult szempontok alapján képes indokolni.	A tér egy pontjának megadása 3 adattal, síkbeli pontok jellemzése 2 adattal.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stratégia, állásértékelés.		
		<i>Informatika:</i> Online stratégiai játékok megismerése, szabályai. Egy egyszerű fejlesztő rendszer használata. Helyzet és pozíció. Programozás. Eljárás írása. Ismétlés. Paraméteres eljárások. http://chess.hu/sakksuli – Kombinációk	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	16. Taktikai ismeretek alkalmazása		Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Képesség hosszú távú célok meghatározására.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hosszú távú célok elérése érdekében megfelelő taktikai elemek alkalmazása.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Előnyös állások kialakítása, előnyös állás megtartása várakozó lépéssel</i> Előnyös állások megismerése. Az ismert elvek felismerése és alkalmazása. Az előny fajtái és viszonyuk egymáshoz. Anyagi és minőségelőny szerzése; malom futóval és bástyával. Térelőny kialakítása. A gyalogok előrenyomulása. A kockázatvállalás és a biztonság elve az előny kialakításánál. A felismert előnyös helyzet fenntartása várakozó lépéssel.</p>	<p>A tanuló képes megadott egyszerű állásból előnyösebb állást elérni egy-két lépésben.</p>	<p><i>Matematika:</i> Adott matematikai problémához a legjobb megoldás keresése. Nyitott mondatok, szöveges feladatok megoldása többféleképpen. Összetett szöveges feladatok értelmezése, átfogalmazása, adatok lejegyzése. Fordított szövegezésű feladatok – megoldási terv. Mért, számolt adatok lejegyzése sorozatba, táblázatba. Grafikon készítése. Olvasás a kialakult sorozatról, táblázatról, grafikonról.</p>	
<p><i>Támadó és védekező állások</i> A támadó és védekező állások bemutatása és közös megfigyelése a tapasztalatok rögzítésével. Játékos helyzetgyakorlatok támadásra és védekezésre. Azonos állás végigjátszása a támadó és a védekező oldalról. A tapasztalatok megfogalmazása.</p>	<p>Ismer tipikus támadó és védekező motívumokat (vonalak és átlók nyitása és zárása). Azonosítja a hibás lépéseket és terveket és tud megoldási javaslatot tenni.</p>	<p><i>Informatika:</i> Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás. Adott probléma megoldása, megvalósítása több program segítségével is. Számítógéppel előállított objektumok (rajz, alakzat, szöveg, táblázat) elemzése, „leporogramozása”, több megoldás keresése.</p>	
<p><i>Elemzések</i> Mintaállások utánjátszása, elemzése. Jellemző állások felállítása emlékeztetőből. Saját játszma lejegyzése. Állások felállítása lejegyzett játszmák alapján. Lejegyzett játszmák újrajátszása.</p>	<p>Képes mintaállások elemzésére és saját játszma utánjátszására, lejegyzésére.</p>	<p>http://chess.hu/sakksuli - Középjáték - A fejlődés - Nyílt állások</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Taktika, támadó és védekező állás, illetve stratégia, csapda, játszmaelemzés.		

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	<p>Új alapfogalmak (káros báb, gyalogvégjáték stb.) ismerete.</p> <p>Egyszerű sakkfeladványok megfejtésének képessége. A taktikai és stratégiai elemek alkalmazása.</p> <p>Mintaállások elemzésének képessége. Játszmák lejegyzésének képessége.</p> <p>Tervkészítés képessége különböző módszerek alkalmazásával.</p> <p>A sakkjáték során a megszerzett tudás értéként való megjelenése.</p> <p>Tudásbővítés iránti belső motiváció a győztes játék érdekében.</p> <p>Problémamegoldás és tervekészítés mindennapi helyzetekben.</p>
---	--

4. évfolyam

A sakk-logika tantárgy oktatásának célja a negyedik évfolyamon a kritikai gondolkodás fejlesztése, a formális gondolkodás (az összefüggések és a logika keresése), valamint az absztrakciós gondolkodás fejlesztésével. A tanév során kiemelt szerepet kap az önfegyelem, a szabálykövetés, a feladat iránti elkötelezettséggel kapcsolatos attitűdök formálása.

Adott problémahelyzetben a tanuló álljon készen a helyzethez illő megoldásmódok megadására, új modellek megalkotására. A feladványok megoldásának arányában fejlődjön a feldolgozási sebessége, a szelektív vizuális figyelme, valamint az ébersége. A tanév során komplexebb, magasabb fokon jelennek meg mindazon műveletek, amelyekkel a tanuló eddig találkozott, ezért nagy szerepet kap, hogy ismereteit, képességeit rugalmas módon, kreatívan tudja felhasználni.

A tanuló legyen képes mások gondolatmenetének átlátására, kritikai szemléletére. Észrevételeit érveléssel támassza alá. Vitahelyzetekben a másik véleményét tisztelve, udvariasan kommunikáljon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	17. Térlátás fejlesztése	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Életkornak megfelelő szintű vizuális percepció (szem-kéz koordináció, alak-háttér észlelés, alakállandóság, térbeli helyzet, térbeli viszony). A tervekészítés jelentőségének belátása. Képesség tervezésre, tervekészítésre. A megfigyelések, gondolatok verbális, illetve jelekkel való közlése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térlátás, a tájékozódás és a problémamegoldás fejlesztése játékos feladatokkal.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Térlátást fejlesztő játékok</i> Válogatás az egyéni, páros és csoportos térlátást fejlesztő játékok közül. A játékok szabályainak megismerése, a játék öröme (ördöglakatok, marokkó, csomós játékok, Trax, CubiCup, Abalone, Rubik-kocka).	A tanuló ismeri az egyes játékok sajátosságait, szabályait. Képes megoldani azokat.	<i>Matematika:</i> Tájékozódás a térben – a tér egy pontjának megadása többféleképpen. Alkotások térben, síkban. Néhány további geometriai tulajdonság (testek halója) és kapcsolat
<i>Problémamegoldás játékosan</i>	Alkotó módon, kreativitását	

<p>Előre megadott anyagokból és eszközökkel adott építmény egyéni vagy csoportos megalkotása.</p> <p><i>Labirintus</i> Helyes út megtalálása egyszerűbb és bonyolultabb labirintusrajzokban. Labirintustervezés. Útvonaltervezés. Mások által tervezett útvonalak bejárása.</p>	<p>szabadjára engedve képes megadott szempontok alapján tervet készíteni, majd a gyakorlatba átültetve alkotást létrehozni.</p>	<p>(párhuzamosság, merőlegesség). Geometriai transzformációk. Egyszerre 2-3 feltételnek megfelelő térbeli és síkbeli alakzat létrehozása saját fantáziájuk szerint. Egyszerűbb esetekben adott feltételeknek megfelelő minél többféle alakzatot megalkotnak. Testek építése adott szempontok szerint. Testhálók tervezése, összeállítása testté. Adott test hálójának lerajzolása. A háló kiterítése. Útvonalak követése, jelölése (kézzel, nyíllal, képpel, ...), a megfigyelések rögzítése. A tér egy pontjának megadása 3 adattal, síkbeli pontok jellemzése 2 adattal.</p> <p><i>Informatika:</i> Térlátás fejlesztése a számítógépen – oktatóprogramokon keresztül. Többféle játék-, oktató-, ismeretterjesztő program futtatása. Algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása. Részek. A részek kapcsolata. Sorrend.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Játék, térlátás, problémamegoldás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	18. Stratégiai gondolkodás megalapozása		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Eligazodás a sakktáblán. A sakkjátszmák lejegyzése, lejegyzések feloldása. Képesség egyszerű állásértékelésre, az anyagi, tér- és időbeli előny fogalmának ismerete. Alapvető támadási és védekezési stratégia ismerete. 3-4 lépésből álló terv készítése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A stratégiai gondolkodás és a döntéshozás fejlesztése a párhuzamos gondolkodás és az absztrakciós képesség fejlesztésével. Kritikai gondolkodást fejlesztő módszerek megismerése és alkalmazása, valamint a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Vitakultúra fejlesztése.		
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Stratégiai gondolkodást fejlesztő játékok</i> Válogatás a stratégiai gondolkodást fejlesztő játékok közül (pl. Dvonn, Catan telepesei, Át a sivatagon, 80 nap alatt a Föld körül, Bison, Kac-kac kukac).	A tanuló képes elsajátítani az adott játék szabályait és alkalmazni a játékkal kapcsolatos stratégiai lehetőségeket.	<i>Matematika:</i> Adott matematikai problémához megoldások keresése. Leghatékonyabb módszerek kiválasztása. Hat gondolkodó kalap módszerének lehetősége.	
<i>Módszerek a döntéshozás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére</i> Hat gondolkodó kalap (tények, érzések, ellenvetések, előnyök, kreativitás, folyamat) módszerének játékos megismerése. Egyszerű hétköznapi problémahelyzetek megvitatása a kalapokkal. Egy álláshelyzet lépéslehetőségeinek megvitatása a kalapok segítségével.	A diák a kijelölt szempontnak megfelelően képes gondolkodni egy adott problémahelyzetről. Képes gondolatait másokkal megosztani és mások gondolatmenetét követni.	<i>Informatika:</i> Információhordozók felfedezése, „Mit hol találok a számítógépen, a hálózaton.” Információhordozók és kommunikációs eszközök kezelése. „Hol keressem?” Számítógépes oktatójátékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismerése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gondolkodó kalap módszere, stratégiai gondolkodás.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	19. A játék menetének alakítása		Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A tanuló a játék során képes mérlegelni a lehetőségeket és a stratégiai cél elérése érdekében kiválasztani a megfelelőt.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A játék menetének alakítása a célnak megfelelően. A kívánatos állás eléréséhez a megfelelő megnyitás kiválasztása.		

Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Állásfelépítés</i> Megnyitás és középjáték alapelvei. Vonalak, átlók. Bástyák a vonalon. Bástyák a 2. és 7. soron. Tábla melletti kísérletezés feladatlapok alapján. Átló fogalma (nagyátló, kisátló) és szerepe. A kötés. Centrumtípusok, nyílt és zárt centrum, dinamikus gyalogcentrum fogalma, megfigyelése. Gyalogszerkezetek. Helyzetgyakorlatok, állásértékelések.</p>	<p>A tanuló képes a gyakorlati játszmában alkalmazni a megtanult alapelveket.</p>	<p><i>Matematika:</i> Megoldás tervezése, a terv kommunikálása, különböző tervek összehasonlítása, megvitatása, kritizálása szöveges feladatoknál. Megoldási módok utólagos összevetése. Megadott adatok alapján szöveges feladatok létrehozása. Egy és két művelettel leírható és más modellel értelmezhető szöveges feladatok megoldása, ellenőrzése.</p>
<p><i>Megnyitások típusai</i> Nyílt, félig nyílt és zárt megnyitások.</p>	<p>Képes megmondani egy állásról, hogy milyen típusú megnyitásból jött létre.</p>	<p>Többféle megoldás keresése, összevetése. Felesleges adatok kiszűrése; hiányok pótlása adatgyűjtéssel. Ellentmondó adatok kiszűrése. A megoldás elképzelése, megbecslése. Matematikai modell keresése, készítése; leírás jelekkel (műveletekkel, sorozattal, táblázattal vagy másképpen), megoldása, ellenőrzése. Sorozatok – következtetés távolabbi elemekre.</p> <p>http://chess.hu/sakksuli - A megnyitás alapjai - A centrum</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Állásfelépítés, kötés, centrum.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	20. Előny szerzés kialakításának lehetőségei	Órakeret 10 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A megtanult taktikai elemek alkalmazása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Azoknak a helyzeteknek a felismerése, ahol a kényszerítő erejű lépések alkalmazhatóak. Az alapvető kombinációk felismerése és alkalmazása.</p>	

Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Kényszerítő erejű lépések</i> Áldozat (elterelés, ráterelés). Sakkadás (kettős sakk, felfedett sakk).	A tanuló képes megmondani egy állásról, hogy milyen típusú megnyitásból jött létre.	<i>Matematika:</i> Kombinatorikus alkotások és kombinatorikus gondolkodás – adott feltételnek megfelelő összes alkotás létrehozása, elrendezése. A feltétel változásával a lehetőségek számának együttváltozása.
<i>Kombinációk</i> A kombináció fogalma. <i>Előny szerző kombinációk:</i> Leggyakoribb mattkombinációk (pl. fojtott matt, alapsori matt). Döntő anyagi előny szerzése: kettős támadás különböző bábokkal (villa, nyárs); leegyszerűsítés nyert végjátékra. Geometriai kép kihasználása. Röntgenhatás érvényesítése.	Felismeri azokat a helyzeteket, ahol kényszerítő erejű lépéseket tud alkalmazni.	<i>Informatika:</i> Informatikai probléma megoldásának lehetőségei különböző programokon belül. Összetett ábrák „programozása” Logo nyelven. Többféle lehetőség felismerése.
<i>Döntetlen kombinációk:</i> Erőd kialakításának fogalma és típusai. A patt kikényszerítésének módja. Lépésismétlés: a lépésismétlés magyarázata. Megfigyelést, érvelést és összehasonlítást követően a tapasztalatok megbeszélése és lejegyzése. Örökös sakk: az örökös sakk fogalma. Mintaállások megfigyelése, felállítása, elemzése. Játékos helyzetgyakorlatok a sakktáblánál.	Tisztában van az alapvető kombinációkkal, felismeri a lehetőségeket egyszerű két- és néglépéses kombinációk megvalósítására, tisztában van a kombináció következményeivel. Felismeri és kihasználja a geometriai kép adta lehetőségeket. Meglátja a röntgenhatás létrehozásából kialakuló előnyös lehetőséget.	http://chess.hu/sakksuli - Vezérvégjátékok - Az áldozat
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kényszerítő erejű lépés, kombináció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	21. Folyamatos helyzetértékelés a játék során	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Az eddig tanultak készségi szintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Folyamatos állásértékelés a játék menetének megfelelően.	
Ismeretek/tevékenységek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Védekezés és ellentámadás</i> Korai szárnytámadás és	A tanuló alkalmazza a tanult alapelveket és taktikai	<i>Matematika:</i> Kombinatorikus lehetőségek

<p>ellencsapás a centrumban. Védekezés és ellentámadás ellenkező oldalú sánc esetén.</p>	<p>elemeket.</p>	<p>elrendezése táblázatban és fadiagramon. Adott feltételnek megfelelő</p>
<p><i>Komplex állásértékelés</i> Helyzetértékelés anyagbeli, térbeli, időbeli szempontok alapján. Komplex helyzetértékelés anyagi erőviszonyok, nyílt vonalak uralma, gyalogszerkezet, centrum és térhelyzet alapján.</p>	<p>Képes komplex állásértékelésre.</p>	<p>összes alkotás létrehozása, elrendezése. A feltétel változásával a lehetőségek változásának felismerése – ok-keresés. Halmazok kölcsönös helyzetei, alá- és föléren- deltség, mellérendeltség. Geometria – síkidomok, síkbeli alakzatok előállítás. A lyukas vagy szöges tábla alkalmazása párhuzamos, merőleges egyenesek, adott feltételeknek megfelelő síkidomok előállításához.</p> <p><i>Informatika:</i> A számítógép programok segítségével működik, ezek a programok valamilyen célt szolgálnak.</p> <p>http://chess.hu/sakksuli - Nyílt állások - Félig nyílt állások - Zárt állások</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Komplex állásértékelés, védekezés, ellentámadás.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén</p>	<p>A megnyitások típusainak, a kényszerítő erejű lépések és a kombinációk ismerete. A megnyitás és a középjáték alapelveinek ismerete. A komplex állásértékelés szempontjainak ismerete. Állásfelépítés, védekezés és ellentámadás képessége. Különböző stratégiák alkalmazásának képessége. Saját játék kritikai szemléletének képessége. Mások döntéseinek stratégiai szempontú értékelésének képessége. A tudás megszerzésének élménye. A folytonos tanulás igénye, saját tanulás szabályozása. A táblás játékok iránti igény a mással nem helyettesíthető közösségi élmény által. Az önértékelés fejlődése. Nyitott, rugalmas gondolkodásmód. A megszerzett ismeretek és képességek széles körű alkalmazása.</p>
--	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.25. Képességfejlesztő sakk kerettanterv 1–4. évfolyam számára

KÉPESSÉGFEJLESZTŐ SAKK

(A sakk mint oktatási eszköz)

1-4. évfolyam

Korunk, a digitális társadalom olyan mértékű ingertömeg- és adatfeldolgozást tesz szükségessé az emberek számára, hogy bizonyos ezzel kapcsolatos rendszerezési képességek, kompetenciák elsajátítása létszükségletté vált. Ezen képességek megléte az ismeretszerzés mellett a sikeres tanítási-tanulási folyamatban is elengedhetetlen. A sakk a maga szimbólumrendszerével, a vizuális információk alapján, a digitális térhez hasonlóan korlátozott kódokból történő tájékozódásra, információszerzésre épülő rendszerével, párhuzamos gondolati síkon, a problémák több nézőpontból való megvizsgálásával (minimum a saját és az ellenfél szempontjából) válik kivételes oktatási eszközzé a digitális korba beleszületett gyermekek számára. Egyben a holisztikus, vizuális információkra épülő gondolkodás térnyerésével háttérbe szoruló logikai-elemző gondolkodást is készségszinten képes fejleszteni.

A sakk mint oktatási eszköz kerettanterve a megújult nevelésközpontú iskola, s ezen belül egy kompetenciaalapú nevelési-oktatási folyamat része, amely biztosítja a sakkozás intézményesen szervezett tanítását-tanulását.

A sakk az egyik leghatékonyabb képességfejlesztő eszköz, amelynek segítségével a gyerekeket az óvodáskor végén, az iskoláskor elején be lehet vezetni a tudatos ismeretsajátítás világába. A sakkozás, alapvető kognitív lelki folyamatokat és funkciókat működtetve, jótékonyan hat az értelmi képességek, mindenekelőtt a megértést és a problémamegoldást biztosító gondolkodás fejlődésére, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni nevelő-fejlesztő erejét, személyiségformáló hatását sem. A sakkjáték tanulásának-gyakorlásának kedvező hatása a gyermekek egész intellektuális fejlődésére tudományosan is kimutatott.

A sakk haszna a közoktatásban elsősorban abban rejlik, hogy előmozdítja a különböző műveltségi területek ismereteinek elsajátítását, képessé tesz az elavult információk elvetésére és az új információk beépítésére, vagyis egészében a jövőre készít elő.

A sakk mint oktatási eszköz bevezetésének elsődleges célja a személyiségfejlesztés, a tehetséggondozás, a kritikai gondolkodás fejlesztése intézményi keretek között, heti rendszerességgel, tanítási idő keretében.

További célok:

- a sakk táblajáték alapismeretek nyújtása,
- a logikus, kritikai gondolkodás képességének kialakítása,
- önálló döntéshozás kialakítása,
- összefüggések, globális folyamatok felismerése,
- önálló tapasztalatgyűjtés, adatfeldolgozás gyakorlatának kialakítása,
- gyakorlatias szemlélet kialakítása,
- a kreativitás növelése,
- viselkedészavaros tanulók megsegítése az oktatásba való beilleszkedésben,
- memóriafejlesztés.

A sakk egy, a tanuló személyiségét komplexen fejlesztő stratégiai táblajáték. A sakk szabályainak tanulása közben a gyermeknek bővül az emlékezete, szókincse, megkülönbözteti a bábukat és nevet rendel melléjük, megismeri tulajdonságaikat: melyik hogyan léphet, hogyan üthet, illetve a tanuló megtanul síkban tájékozódni, ami nagyon fontos, hiszen az iskolai munka is füzetek, könyvek világában zajlik. Megismeri a mátrixot: a sor és az oszlop fogalmát, egyeztetni a bábuk helyét és értékét. A táblán történő tájékozódáshoz számokat és

betűket rendel egymáshoz. Mindeközben egy sor, már tárolt információt mozgósít és kombinál össze.

Sakkozás közben a gyermek észrevétlenül, játékos formában, készségi szinten sajátítja el a tanulási folyamathoz szükséges gondolkodást. A játék szabályrendszere pedig számos, módszertanilag gazdagon használható lehetőséget rejt magában.

A sakk a fejlesztési területek-nevelési célok mindegyikének eléréséhez jelentős segítséget nyújt. Komplex fejlesztési területek kognitív területen: fejleszti az analízis és szintetizáló képességet, emlékezőtehetséget, elvont (absztrakt) és logikus gondolkodást, a megosztott figyelem képességét, produktív képzeletet, összefüggések felismerésének képességét, a gondolkodás divergens (széttartó, több megoldást nyújtó) jellegét, az összpontosítás képességét, kreativitást, elvonatkoztatási és általánosítási képességet, problémaérzékenységet, kombinatív képességet, a módszeres és hatékony gondolkodást, a tanulási képességet stb.

A sakkozás személyiségformáló hatása tág lehetőséget kínál az erkölcsi nevelésre: becsületességre, a következmények vállalására, önuralomra, helyzetértékelésre, gyors megítélésre és döntésre nevel, felelősségérzetre, versenyszellemre, a versenytárs tiszteletére, kitartásra, önbizalomra, a kudarcok elviselésére, lényeglátásra, barátságra, rendszeres és pontos munkavégzésre, fegyelmezett viselkedésre, a szabályok, normák és törvények tiszteletben tartására stb. nevel.

A nemzeti öntudat kialakulását, a hazafias nevelést is elősegíti, hiszen Magyarország több mint másfél évszázada a sakkozás nagy hatalmai köze tartozik, a diákok megismerkednek szellemi kiválóságokkal, híressé vált magyar sakkosokkal, nagymesterekkel, sakkolimpiákon kiemelkedő eredményt elérő versenyzőkkel, akikre büszkék lehetnek. Ráébrednek arra, mennyi felfedezni való és ismeretgyarapítási lehetőség rejlik a „királyi játék” történetében.

A sakk mint oktatási eszköz kerettanterv-tartalma értékteremtő tevékenységével az állampolgárságra, a demokráciára nevelés egyik lehetséges eszköze, mivel a diák képessé válik egyszerű közösségi szabályok követésére, bekapcsolódik közös tevékenységekbe és ezáltal követi a közösségi hagyományokat. A sakkban a szabályok tisztelete nem előzménye, hanem elengedhetetlen feltétele a játéknak, és e kötelek néhány más mozzanattal társulva egyfajta jogkövető magatartásra ösztönöznek.

A sakk jelentős mértékben képes növelni a tanuló belső motivációját. A lehetőségek közötti választás során mindig a legjobb lépést, a legjobb stratégiát igyekeznek kiválasztani. Állandó fejlődésre való törekvésre ösztönöz. A játék során a tanuló képes az együttműködésre, az empátiára. A közös tevékenységek révén ismereteket szerez saját képességeiről és lehetőségeiről. Azonosítja a saját és mások alapvető érzelmeit, illetve kifejezi a problémáit. Életkorának megfelelő szinten ismeri a kapcsolatteremtés, kapcsolatépítés kultúráját, rendelkezik az életkorának megfelelő kooperatív készséggel. Ismeri a különböző megbízatások betöltésével együtt járó felelősséget és a feladatok megosztásának fontosságát. Mindezzel elősegíti az önismeret és a társas kultúra fejlesztését.

A sakk kortól és nemtől függetlenül játszható, ezért tökéletesen alkalmas élvezetes, közös családi élmények forrásának. A közös játék során a tanuló megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben. Ismeri és betartja az illemszabályokat.

A sakkozás során a tanuló a közösség többi tagjához viszonyítva pontos képet kaphat saját rész-képességeiről, erősségeiről, amelyek segíthetik a pályorientációban.

A sakkban a figurák erejüktől függően különböző értékszámokkal rendelkeznek. A sakkparti során a tanulónak ezeket a rendelkezésre álló erőforrásokat kell beosztania, stratégiai elhelyeznie, esetenként feláldoznia a cél eléréséhez. A sakk tehát nagyszerűen szimulálja a gazdasági helyzeteket, a tudatos, forrásokat beosztó gondolkodást. A sakkozás során a tanulónak különbséget kell tennie stratégiai és taktikai, hosszú távú és rövid távú

tervek között. Megtanulja, hogy a befektetett munka meghozza a gyümölcsét.

A sakkozás talán legfontosabb eredménye a tanulási képesség fejlődése. A különböző magyar és nemzetközi tanulmányok ezen a téren számos rész-képesség fejlődését bizonyították, az analízáló és szintetizáló képességét, az emlékező tehetségét, az elvont (absztrakt) és logikus gondolkodását, a megosztott figyelem képességét, a produktív képzeletét, az összefüggések felismerésének képességét, a gondolkodás divergens (széttartó, több megoldást nyújtó) jellegét, az összpontosítás képességét, a kreativitását, az elvonatkoztatási és általánosítási képességét, a problémaérzékenységét, a kombinatív képességét, a módszeres és hatékony gondolkodását.

Az anyanyelvi kompetenciák fejlesztése – olvasás és szövegértés, szóbeli és írásbeli kommunikáció – nem csak a magyar nyelv és irodalom tantárgy feladata, mivel működése számos más kompetenciával kapcsolódik össze és a többi tantárgy, műveltségterület sikeres tanulását is befolyásolja. A sakk mint oktatási eszköz kerettanterv a kognitív, szociális és személyes kompetenciák fejlesztésére is kihat, amely meghatározó szerepe lehet az egyén hatékony világ- és önértelmezési modelljének formálásában, életpálya kialakításában. A tanuló tevékenysége során törekszik a mások számára érthető és kifejező beszédre. Figyelemmel tud követni szóbeli történetmondást, magyarázatot. Fel tudja idézni, el tudja mondani sakkozással kapcsolatos élményeit. Részt vesz a beszélgetésben és vitában, meg tud fogalmazni saját véleményét. Megismeri és alkalmazza az anyaggyűjtést és elrendezést, elsajátítja a számítógép, az internet használatát, s megtanulja, hogyan kezelje, szelektálja és rögzítse az óriási adathalmazt. Érveket gyűjt lépései előtt, reflektál döntéseiről.

A sakk mint oktatási eszköz kerettanterv képességfejlesztő és a szellemi horizontot tágító hatása igen sokrétű. A sakkozás során a tanuló képes érzékelni a tárgyak egymáshoz viszonyított helyzetét, méretét, képes a térben és a síkban tájékozódni. Gyakorlati tapasztalatait felhasználva felfedezi a mennyiségek közötti kapcsolatokat, képes ezen tapasztalatok megfogalmazására. El tudja dönteni egyszerű állítások igazságértékét, felismer egyszerű logikai kapcsolatokat.

Az információs társadalomban nélkülözhetetlen az ún. digitális írástudás: az információs és kommunikációs technika eszközeinek használata és módszereinek ismerete mind a munka világában, mind a szabadidő értelmes eltöltésében. A Sakk mint oktatási eszköz tartalma a tanulókat felkészíti arra, hogy a digitális technikát megfelelően alkalmazó felnőttként tudjanak dolgozni, alkotni, művelődni, szórakozni, hogy az értékes és értéktelen információkat megkülönböztessék, azok ismeretében helyes döntéseket hozzanak, továbbá tudásukat később is folyamatosan frissítsék, bővítsék.

A kerettanterv segítségével kialakul a tanulóban a társakkal történő közös feladatmegoldás képessége, tud irányítással együttműködni velük. Nyitott társai megismerésére, igyekszik megérteni őket. Elfogadja a közösségben való normaalapú viselkedés szabályait. Az elmélyültebb sakkozás folytonos keresésre kényszerít, sikerek és kudarcok okainak szakadatlan vizsgálatára, vagyis szigorú önkritikára szoktat, de módszert kínál ahhoz is, hogy ismeretlen helyzetekben kevés számú ismert motívum alapján is legyen esély az eligazodásra.

A sakk mint oktatási eszköz arra nevel, hogy a tanuló egyszerre „két fejjel” – a sajátjával és az ellenfelével – gondolkodjon, s próbálja kitalálni a másik fél terveit, ugyanakkor kiváló iskola ahhoz, hogy a döntésekhez a szakirodalomból vagy saját gyakorlatából ismert cselekvési mintákat használjon fel. A tanuló motivált a kitűzött célok elérésében, vállalja az ezeket elősegítő feladatokat. Felismeri és megérti, hogy a feladatok megoldásához többféle út is vezethet, egyszerű élethelyzetekben képes ezeket segítséggel megtervezni. Megérti, hogy felelős a vállalt feladatok teljesítéséért, belátja mulasztásai közvetlen következményeit, képes előre látni cselekedetei egyes kockázatait.

A kerettanterv bevezetésével a tanuló a tanulás iránti attitűdje pozitívvá válik. Egyre

gyakorlottabb figyelme összpontosításában. Tanítói, oktatói segítséggel képes saját tanulását megszervezni, segítséggel képes csoportmunkában aktívan részt venni, a sok pozitív visszajelzés hatására ezt egyre magabiztosabban teszi. Segítséggel felismeri szükségleteit, gyakorlatot szerez teljesítményének és képességeinek reális értékelésében.

Korunkban megváltoztak a tudásátadás helyszínei, és a diákok sok ismerethez jutnak az interneten, multimédiás eszközökön keresztül, ezért ki kell tudniuk választani a tanulóknak a megfelelő információt, vagyis olyan készségeket, módszereket kell kifejleszteni, amelyek lehetővé teszik a szelektálást. A sakk mint oktatási eszköz alkalmazása kialakítja a tanulóknak az önfejlesztés igényét, a hatékony, önálló tanulás iránti motivációt, a logikus gondolkodás képességét, a problémaérzékenységet és a lehető legjobb megoldás igényét, kreativitást, eredetiséget, amely szükséges minden tantárgy tanulásakor és a mindennapi életben. Azok a gyerekek, akik megszeretik a sakkot, már korán önállóan kezdik elemezni a játszmáikat, mestereik játszmáit, kombinációkat oldanak meg, végjátékot analizálnak. Fontos a diákokban ezt az érzést kiváltani, hogy érdemes önmagukat fejleszteni, tudásukat gyarapítani, mert annak hasznát a következő játszmában rögtön érezhetik.

Általános tanteremi foglalkozáshoz szükséges eszközök: sakktáblák, sakk-készletek, demo tábla, laminált lap, sakkszőnyeg. Gyakorlati foglalkozáshoz való felkészülés: színes ceruza, papír, olló, ragasztó. Interaktív táblás tananyag esetén: számítógéppel, projektorral, interaktív táblával felszerelt tanterem, laptopok (ideális esetben csoportonként), internetelérhetőséggel.

A kerettanterv heti 1 órára készült, de alkalmazható heti 2 órában is.

1–2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bevezetés a sakk világába	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Pozitív érzések kialakítása a sakk szabályaival kapcsolatban. A bábok mozgásának életszerű megismerése. A térlátás fejlesztése. Fejlesztés: mozgáskoordináció, téri tájékozódás, vizuális figyelem, emlékezet, gyorsaság, szem- és kézkoordináció, szerialitás, figyelem, analógiás gondolkodás. Szövegértés, szövegalkotás fejlesztése. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés.	
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Bevezetés a sakk világába</i> Mesés történetek a sakktörténelemből. <i>Ismerkedés a sakkbábokkal</i> A bábok megnevezése. Gyalogok és tisztek. <i>Ismerkedés a sakktáblával</i> Négyzetek fekete-fehéren. Bevezetés a vonalak, sorok és átlók világába.	A tanuló – képes a sakktáblák és a figurák korrekt felállítására; – helyesen alkalmazza a lépéseket és az ütéseket; – megérti az egyszerű szóbeli közléseket.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés. <i>Matematika:</i> irányok, koordinátarendszer. <i>Testnevelés és sport:</i> mozgás különböző irányokban, kooperáció a társakkal. <i>Vizuális kultúra:</i>

<p><i>Ismerkedés a bástyával</i> Lépés a bástyával a vonalakon. Ütés a bástyával.</p> <p><i>Ismerkedés a futóval</i> Lépés a futóval az átlókon. Ütés a futóval.</p> <p><i>Ismerkedés a csodás vezérrel (királynővel)</i> Lépés a vezérrel. Ütés a vezérrel. Játék: 8 vezéres sakkfeladvány.</p> <p><i>Ismerkedés a sakk királyával</i> Lassan lép a király. Ütés a királlyal.</p> <p><i>Összefoglaló</i> Ismerkedés a táblával, bástya, vezér és futó lépéseivel.</p>		<p>vizuális figyelem.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat: szem- és kézkoordináció.</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vonal, átló, sor, mező, gyalog, tiszt, bástya, futó, csodás vezér, király, ütés, támadás, védekezés.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ismerkedés a huszárral, a gyaloggal és a királlyal. Sakkadás	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Bábok pontos megnevezése, tájékozódás a sakktáblán, lépések ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A sakkozás szabályainak megértése és alkalmazása az életkori sajátosságoknak megfelelően. Kooperáció a társakkal. Kifejezőképesség és logikus gondolkodás fejlesztése. Játékos feladatokkal fejlesztés: kinezmetikus információ verbálissá alakítása, észlelés, szerialitás, analízis-szintézis, egyensúly, testséma, mozgáskoordináció, téri orientáció.	
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ismerkedés a sakkadással</i> Királlyal kapcsolatos szabályok. Királyok csatája.</p> <p><i>Ismerkedés a (csalafinta) huszárral</i> Ugribugri: bevezetés a huszár lépéseibe L alakban. Ütés a huszárral. Huszártúra.</p> <p><i>A huszár erőviszonyai a sakktáblán</i></p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a gyalog és a tisztek helyes elhelyezését és lépéseit; – képes helyesen értelmezni a mennyiség és minőség közötti különbségeket; – a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat képes adni. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kérdések értése, világos válaszok megfogalmazása; szabályok megértése.</p> <p><i>Matematika:</i> irány, koordinátarendszer; téri orientáció; logikus gondolkodás fejlesztése;</p>

<p>Az aktív/erős huszár a tábla közepén. Szegény/passzív paci a sarokban. Huszárcsata.</p> <p><i>A sakkbábok értékrendszere</i> Mennyiség és minőség közötti különbség. Összegzés az eddigi bábokról.</p> <p><i>Ismerkedés a (kis) gyaloggal</i> Bevezetés a gyalog lépéseibe alapállásból. Az egyetlen báb, mely másképp üt, mint lép.</p> <p><i>A gyalog átalakulása</i> Céltudatosan előre a gyaloggal. Milyen bábót érdemes felvenni és miért.</p> <p><i>A játszma kezdete: az alapállás</i> Felsorakoznak a gyalogok. A tisztak helyes elhelyezése.</p>		<p>sorrendiség.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskoordináció, téri orientáció.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gyalog, tiszt, bástya, futó, csodás vezér, király; ütés és lépés; támadás, védekezés.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Alapállás, szabályok, sakk és matt</p>		<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Gyalog lépései, üt és lép; tisztak helyes elhelyezése, lépései; mennyiség és minőség közötti különbségek helyes értelmezése.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sakkozás szabályainak megértése és alkalmazása életkori sajátosságoknak megfelelően. Kooperáció a társakkal. Térlátás fejlesztése. Játékos feladatokkal fejlesztés: figyelem, logikus gondolkodás, analógiák felismerése és alkalmazása, mozgáskoordináció, szókinccs, emlékezet, vizuális figyelem, szövegalkotási készség, analízis-szintézis.</p>		
<p>Tevékenységek/ismeretek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Ismerkedés a sánccal</i> A király biztonságba helyezése. Sánc a fejlődés része.</p> <p><i>Bővebb sakkadással kapcsolatos ismeretek</i> Öfelségének: sakk! A király támadása különböző bábokkal.</p> <p><i>Védekezés a sakk ellen</i></p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – képes a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat adni; – képes helyesen alkalmazni a lépéseket és az ütéseket. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kérdések értése, világos válaszok megfogalmazása, szókinccs, szövegalkotási készség fejlesztése.</p> <p><i>Matematika:</i> irány,</p>	

<p>Bevezetés a védekezési technikákba. Problémák megoldása a sakktáblán (és rajta kívül is).</p> <p><i>Matt a királynak!</i> Háromféle eredmény a játszma végén. A végeredmény pontozása és értékelése.</p> <p><i>A sakk és a matt közötti különbség</i> Menekülési lehetőségek. Legjobb védekezés az ellentámadás.</p> <p><i>Ismerkedés az alap- és az egylépéses mattokkal</i> Mattadás vezérrel. Mattadás egyéb bábokkal. Alapsori mattadás. Támadás és védekezés az alapsoron. Alapsori gyengeség megelőzése.</p>		<p>koordinátarendszer, térlátás fejlesztése, analógiák felismerése és alkalmazása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> térlátás fejlesztése, vizuális figyelem.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskoordináció.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Sánc; védekezési technika; eredmény; védekezés, támadás.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A patt, a megnyitás taktikái, versenyszabályzat</p>		<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Gyalogok, tiszték helyes lépéseinek alkalmazása.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sakkozás szabályainak megértése és alkalmazása életkori sajátosságoknak megfelelően. Kooperáció a társakkal. Kifejezőképesség és logikus gondolkodás fejlesztése. Játékos feladatokkal fejlesztés: gondolkodás, figyelem, emlékezet, szókincs, szerialitás, hangok differenciálása, szóbeli szövegalkotási képesség, kommunikációs készség.</p>		
<p>Tevékenységek/ismeretek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>Egyik fél se győz: döntetlen (remi)</i> Döntetlennel kapcsolatos szabályok. Bevezetés a patt fogalmába.</p> <p><i>Bevezetés a megnyitás alapelveibe</i> Fejlődés a gyalogokkal és a tisztékkal. Bevezetés a centrum</p>	<p>A tanuló képes</p> <ul style="list-style-type: none"> – a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat adni; – helyesen alkalmazni a lépéseket és az ütéseket. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szabályértés, kifejezőképesség, szókincs fejlesztése.</p> <p><i>Matematika:</i> szabályértés, logikus gondolkodás fejlesztése;</p>	

<p>fogalmába.</p> <p><i>A legrövidebb sakkjátszmák</i> Erények és gyengeségek a megnyitásban.</p> <p><i>Ismerkedés a susztermattal</i> A gyenge megnyitás következményei.</p> <p><i>A centrum jelentősége a megnyitásban</i> A bábok helyes fejlődése a centrum irányába. A centrum elfoglalása és annak ereje.</p> <p><i>Bevezetés a villa fogalmába a sakktáblán</i> Az idő értéke (egyszerre csak egy futhat, a másik báb elesik).</p> <p><i>Házi sakkbajnokság: egylépéses matt feladványok vetélkedő</i> A versenyek szabályai, lebonyolítása.</p> <p><i>Mit tanultunk ebben az évben?</i> Összefoglaló a tanultakról. „Diplomakiosztó”.</p>		<p>sorrendiség.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> A győzelem és a vereség feldolgozása. A versenyek szabályai, lebonyolítása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Döntetlen-remi; centrum; megnyitás; villa.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Alapállás, szabályok, sakk és matt</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Elsőosztályos ismeretek, képességek, készségek és jártasságok.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A sakkozás szabályainak megértése és alkalmazása életkori sajátosságoknak megfelelően. Kooperáció a társakkal. A legfontosabb viselkedési szabályok megismerése és betartása. Kifejezőképesség és logikus gondolkodás fejlesztése. Térlátás fejlesztése. Játékos feladatokkal fejlesztés: auditív észlelés, auditív figyelem, emlékezet, szerialitás, asszociáció, szókincs, gondolkodás, emlékezet, asszociáció, figyelem, szóbeli szövegalkotás képessége.</p>	
<p>Tevékenységek/ismeretek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>Ismétlés: a sakkjáték szabályai</i> A tábla és a bábok elhelyezése az alapállásban. Világossal indul a</p>	<p>A tanuló – képes a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat adni;</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom: A kérdésekre értelmes,</i></p>

<p>sakkcsata!</p> <p><i>Mattadás királlyal és vezérrel</i> Különbség a tábla közepe és széle között. A király korlátozása és sarokba szorítása vezérrel.</p> <p><i>Patt</i> Különbség a matt és a patt között. Küzdelem az utolsó lépésig.</p> <p><i>Ismerkedés az örökös sakk fogalmával</i> Háromszori lépésismétléses döntetlen.</p> <p><i>Matt gyakorlatok királlyal és vezérrel</i> A király, mint támadó báb. Időzítés: matt vagy patt?</p> <p><i>Matt a királynak!</i> Háromféle eredmény a játszma végén. A végeredmény pontozása és értékelése.</p> <p><i>Ismerkedés az alap-, egylépéses mattokkal</i> Mattadás a vezérrel. Mattadás egyéb bábokkal.</p> <p><i>Mattadás két bástyával</i> Munkamegosztás: leszorítás a tábla szélére.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – képes helyesen alkalmazni a lépéseket és az ütéseket; – el tudja dönteni egyszerű állítások igazságértékét, felismer egyszerű logikai kapcsolatokat; – képes a döntéseit érvekkel alátámasztani és reflektálni rájuk. 	<p>rövid válaszadás, érvelés. Kifejezőképesség, szókincs, szóbeli szövegalkotási képesség. Asszociáció.</p> <p><i>Matematika:</i> Egyszerű állítások igazságértéke, egyszerű logikai kapcsolatok. Térlátás. Érvelés. Sorrendiség, sorozat.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> sorrendiség.</p> <p><i>Vizuális kultúra; énekzene:</i> asszociáció.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Matt; patt.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Egylépéses mattok. Összefoglaló a megnyitás alapelveiről: fejlődés, centrum, sánc</p>	<p>Órakeret 8 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A matt és patt helyes fogalmának értelmezése, a támadás és védekezés fogalma.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A türelem és a csapatmunka összhangjának erősítése. Megfigyelés, vizsgálati eredmények rögzítése, értelmezése. Térlátás fejlesztése. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstrukciós képesség alakítása. Játékos feladatokkal fejlesztés: figyelem, gondolkodás, asszociáció, szókincs, vizuális memória, emlékezet, szerialitás, egész-rész, analízis-</p>	

szintézis.		
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Mattadás királlyal és egy bástyával</i> A király korlátozása és sarokba szorítása bástyával (a király segítségével). Türelem mattot terem!</p> <p><i>Egylépéses matt adása vezérrel és futóval</i> Vezér és futó: az átlók urai. A csapatmunka fontossága.</p> <p><i>Egylépéses matt adása bástyával és futóval</i> Vonalak és átlók kereszteződése. Gyengeségek felfedezése és kihasználása.</p> <p><i>A centrum jelentősége a megnyításban</i> A bábok helyes fejlődése a centrum irányába. A centrum elfoglalása és annak ereje.</p> <p><i>Mindennek eljön az ideje</i> A vezér csak fejlődés után lendül támadásba. Ne lépj ugyanazzal a bábbal egynél többször a megnyításban!</p> <p><i>Támadás és védekezés</i> A király biztonsága és annak hiánya. Testőrök (a gyalogok) a király előtt.</p> <p><i>Játszmaolvasás</i> A bábok és mezők megnevezése és egyéb jelzések a játszmaírás során.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – képes a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat adni; – képes helyesen alkalmazni a lépéseket és az ütéseket; – képes egyszerű technikai eszközöket megfelelő módon használni. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> összefüggések értelmezése és megfogalmazása; szókincs.</p> <p><i>Matematika:</i> Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Térlátás fejlesztése. Egész-rész, analízis-szintézis.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> megfigyelés, vizsgálati eredmények rögzítése, értelmezése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat; vizuális kultúra:</i> Konstruktív képesség alakítása, térlátás, vizuális memória; sorrendiség. Egyszerű technikai eszközök megfelelő használata.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> csapatmunka.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fejlődés, centrum, sánc.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Védekezési és támadási technikák		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Megnyitás formáinak ismerete.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A türelem és a csapatmunka összhangja. A legfontosabb viselkedési szabályok megismerése és betartása.</p> <p>Lényeges és lényegtelen információ válogatása. Az idővel való hatékony gazdálkodás. Kifejezőképesség és logikus gondolkodás fejlesztése.</p> <p>Játékos feladatokkal fejlesztés: figyelem, alakkonstancia, vizuális észlelés, téri tájékozódás, mozgáskoordináció, gondolkodás, figyelem, szerialitás, komplex emlékezet.</p>		
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p><i>Középen rekedt király</i> A sáncolás késleltetésének következményei.</p> <p><i>A csapdába esett bábok</i> Sarokba szorítva. Különböző bábok elfogása.</p> <p><i>Ismerkedés a fojtott mattal</i> Egyke huszár az ellenfél csapata ellen. A király túlzott biztonsága (a csapdába esett király).</p> <p><i>Mattadás királlyal és egy bástyával</i> A király korlátozása és sarokba szorítása bástyával (a király segítségével). Türelem mattot terem!</p> <p><i>Egylépéses matt adása vezérrel és futóval</i> Vezér és futó: az átlók urai. Fontos a csapatmunka.</p> <p><i>Egylépéses matt adása bástyával és futóval</i> Vonalak és átlók kereszteződése. Gyengeségek felfedezése és kihasználása.</p> <p><i>A huszár mint különleges támadó</i> „Családi villa” (egyszerre többet támadunk).</p> <p><i>Ismerkedés a felfedett sakk</i></p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – képes a kérdésekre értelmes, rövid válaszokat adni; – képes helyesen alkalmazni a lépéseket és az ütéseket; – képes egyszerű állítások igazságértékének megállapítására; egyszerű logikai kapcsolatok felismerésére. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a kifejezőképesség fejlesztése.</p> <p><i>Matematika:</i> Lényeges és lényegtelen információ válogatása. Logikus gondolkodás fejlesztése. Téri tájékozódás. Komplex emlékezet. Egyszerű állítások igazságértéke; egyszerű logikai kapcsolatok felismerése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat; vizuális kultúra:</i> vizuális észlelés, téri tájékozódás, mozgáskoordináció.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> A türelem és a csapatmunka összhangja. Mozgáskoordináció. Gyengeségek felfedezése és kihasználása.</p>	

<i>fogalmával</i> Felfedett sakk a vonalakon. Felfedett sakk az átlókon.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	„Családi villa”, sáncolás, vonal, átló, kereszteződés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Támadási technikák	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Kombinációk a sakktáblán.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelés, vizsgálati eredmények rögzítése, értelmezése. Térlátás fejlesztése. Kooperáció a társakkal, hatékony munkaszervezés. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstruktív képesség alakítása. Legfontosabb viselkedési szabályok megismerése és betartása. Játékos feladatokkal fejlesztés: ügyesség, figyelem, szókinccs, gondolkodás, szabályalkalmazás, nyelvi készség.	
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Szélmalom a sakktáblán</i> Bábok őrlése a sakktáblán.</p> <p><i>Ismerkedés a futópár hatalmával</i> Futók a világos és a sötét átlókon.</p> <p><i>Mattadás futópárral a király ellen</i> A király korlátozása és sarokba szorítása futópárral. Mattadás a patt kerülésével.</p> <p><i>A bástyák hatalma a hetedik soron</i> Az ellenfél királyának leszorítása.</p> <p><i>Ismerkedés a kötés fogalmával</i> Helyhez kötött bábokról a sakktáblán.</p> <p><i>Megnyitási trükkök</i> Hogyan kerüljünk előnybe az első lépésekben?</p> <p><i>A gyalog végjáték alapjai</i> Szabad gyalog. Futóverseny gyalogokkal.</p> <p><i>Matt a kötés segítségével</i> A lekötött báb nem tud királyán</p>	<p>A tanuló képes</p> <ul style="list-style-type: none"> – egy szabályos barátságos sakkjátszma lejátszására az alapvető viselkedési szabályok betartásával; – az ismeretek önálló alkalmazására; – lépéseit érvekkel alátámasztani, azokra reflektálni. 	<p><i>Minden tantárgy:</i> A figyelem és a szókinccs fejlesztése. Az ismeretek önálló alkalmazása. Kooperáció a társakkal, hatékony munkaszervezés. Érvelés, gondolkodás.</p> <p><i>Matematika; vizuális kultúra:</i> térlátás fejlesztése.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> megfigyelés, vizsgálati eredmények rögzítése, értelmezése.</p> <p><i>Matematika; testnevelés és sport:</i> szabályalkalmazás.</p> <p><i>Matematika; környezetismeret:</i> összefüggések értelmezése és megfogalmazása.</p>

<p>segíteni.</p> <p><i>Kiegészítő tartalmak a differenciáláshoz. Ismerkedés a sakkvilágbajnokokkal</i> Bevezetés a sakktörténelembe. Könnyű feladványok világbajnoki játszmákból.</p> <p><i>Rövid (miniatűr) játszmák világbajnokoktól</i> Játszmaolvasás. Találd ki, mit lép a bajnok!</p> <p><i>Művészi sakkeladványok</i> Egy huszárral az egész hadsereg ellen.</p> <p><i>Királycseles játszmák</i> Gyerekkori játszmák bajnokoktól.</p> <p><i>Garri Kaszparov, a támadás bajnoka</i> Kaszparov gyerekkori játszmái. Kombinációk a sakk táblán kezdőknek.</p>		<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat; vizuális kultúra: konstrukciós képesség alakítása.</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kötés, felfedett sakk.</p>	
<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló alapszinten ismeri a megnyitások nevét és a megnyitások széles spektrumát, néhányat alkalmaz is. Képes felismerni és a szükséges idő alatt átgondolni, mi a teendője egy adott végjátékban. Képes egy szabályos barátságos sakkjátszma lejátszására. Játszma előtt és után ellenfelével kezdet fog, betartja a legfontosabb viselkedési szabályokat.</p>	

3–4. évfolyam

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Ismétlés. Támadási technikák</p>	<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az 1–2. osztályos sakkismeretek alkalmazása. A tanuló képes felismerni és a szükséges idő alatt átgondolni, mi a teendője egy adott végjátékban. Képes egy szabályos barátságos sakkjátszma lejátszására. Betartja a legfontosabb viselkedési szabályokat.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési</p>	<p>A sakkstratégia és a sakktaktika alapjainak elsajátítása. A gyakorlat, az állandó játék, a kipróbálás mellett a rögzítés, az írásbeliség igényének</p>	

céljai	felkeltése. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. A kifejezőképesség és a logikus gondolkodás fejlesztése. A lényeges és a lényegtelen információ válogatása. Az idővel való hatékony gazdálkodás. A térlátás fejlesztése. Az alapvető fogalmak néven nevezése. Játékos feladatokkal fejlesztés: szem- és kézkoordináció, gondolkodás, figyelem.	
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Mattadás vezérrel, ill. bástyával a király ellen. A sáncolás helyes alkalmazása. Átalakulások, feladványok. Menet közbeni ütés. Döntetlen örökös sakkal, lépésismétlés.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – képes a játszma korrekt jegyzésére; – játszmalapját képes visszaolvasni; – képes elemezni a játszmáját, és a tanulságokat rögzíteni; – az ismereteket önállóan tudja alkalmazni; – képes egyszerű technikai eszközöket megfelelő módon használni. 	<i>Minden tantárgy:</i> Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. A lényeges és a lényegtelen információ válogatása. Az idővel való hatékony gazdálkodás. Az alapvető fogalmak néven nevezése. <i>Matematika; vizuális kultúra; technika, életvitel és gyakorlat:</i> a térlátás fejlesztése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mattadás, sáncolás, örökös sakk.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Taktika	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Előző tematikai egység kulcsfogalmainak ismerete, megértése és alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lényeges és lényegtelen információ megkülönböztetése. Az idővel való hatékony gazdálkodás. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. A számítógép használata. A taktikai gondolkodás és kombinációs látás kialakítása. A fejen történő változatszámítás fejlesztése. Pozíciójáték alapjainak lerakása. Játékos feladatokkal fejlesztés: gondolkodás, figyelem, emlékezet, asszociáció, komplex gondolkodás, szókincs bővítés, analízis-szintézis.	
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Alapsori gyengeség. A kötés kihasználása. Kettős támadás. Eltereléses kombinációk. Felfedett támadás. A túlterhelt bábok.	A tanuló <ul style="list-style-type: none"> – képes a játszma korrekt jegyzésére; – játszmalapját képes visszaolvasni; – ismeri és alkalmazza a fő 	<i>Minden tantárgy:</i> A lényeges és lényegtelen információ megkülönböztetése. Az idővel való hatékony gazdálkodás.

<p>Tipikus áldozatok az f7-es mezőn. A király elleni támadás h7-es áldozattal. Többlépéses fojtottmatt-kombinációk. Közbeiktatott lépés. Taktika Morphy játszmáiból. Támadás Aljehin játszmáiból. Capablanca-kombinációk. Kezdeményezés Polgár Judit-játszmáiból. Sakkbüvészet: Tal játszmáiból.</p>	<p>taktikai motívumokat;</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri a sakktörténet alapjait, a múlt és a jelenkor legnagyobb sakkozójának nevét. – el tudja dönteni egyszerű állítások igazságértékét, felismer egyszerű logikai kapcsolatokat; – érveket gyűjt lépései előtt, reflektál döntéseiről. 	<p>Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. A számítógép használata. Gondolkodás, figyelem, emlékezet, asszociáció, komplex gondolkodás, szókincsbővítés, analízis-szintézis. Érvek gyűjtése, döntéseiről való reflektálás.</p> <p><i>Matematika; testnevelés és sport:</i> a taktikai gondolkodás és a kombinációs látás.</p> <p><i>Matematika:</i> egyszerű állítások igazságértéke, egyszerű logikai kapcsolatok.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>„Fojtott” matt, kötés, kötés kihasználása, alapsori gyengeség, eltereléses kombináció, felfedett támadás, túlterhelt báb, áldozat.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Nyitási technikák. A centrum fogalma. Védekezési technikák</p>	<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Előző tematikai egység kulcsfogalmainak ismerete, megértése és alkalmazása.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A taktikai gondolkodás és kombinációs látás kialakítása. Fejben történő változatszámítás fejlesztése. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása. Játékos feladatokkal fejlesztés: figyelem, együttműködés, szerialitás, aritmetikai gondolkodás, emlékezet, auditív figyelem, komplex emlékezet.</p>	
<p>Tevékenységek/ismeretek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Megnyitás. Klasszikus megnyitások. Harmonikus fejlődés a megnyitásban. Küzdelem a centrumért. Nyílt centrum, zárt centrum. Modern megnyitások. Spanyol megnyitás alapelvei.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – alapszinten ismeri a megnyitások nevét és a megnyitások széles spektrumát; – ismeri a sakktörténet alapjait, a múlt és a jelenkor legnagyobb sakkozójának 	<p><i>Matematika; testnevelés és sport:</i> taktikai gondolkodás és kombinációs látás.</p> <p><i>Matematika:</i> problémamegoldó gondolkodás;</p>

Olasz megnyitás alapelvei. Francia védelem. Szicíliai védelem. Királyindiai stratégia Kaszparov játszmáiból.	nevét; – képes ismereteinek önálló alkalmazására; – érveket gyűjt lépései előtt, reflektál döntéseiről.	aritmetikai gondolkodás. <i>Minden tantárgy:</i> Figyelem, együttműködés, szerialitás, auditív figyelem, komplex emlékezet fejlesztése. Ismeretek önálló alkalmazása. Érvek gyűjtése, döntéseire való reflektálás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Taktika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A támadás és védekezés stratégiái		Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Előző tematikai egység kulcsfogalmainak ismerete, megértése és alkalmazása.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lényeges és lényegtelen információ megkülönböztetése. Az idővel való hatékony gazdálkodás. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása. A játék minél átfogóbb, mélyebb ismerete. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstruktív képesség alakítása. Játékos feladatokkal fejlesztés: gondolkodás, emlékezet, szerialitás, figyelem, aritmetikai gondolkodás, műveletvégzés, rész-egész.		
Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Stratégia: támadás és védekezés a középjátékban. Támadás a király ellen. Királyunk védelme. Középen rekedt király. Aktív támadás. Térhiány a sakktáblán. Támadás a vonalakon. Ellenkező oldalú sánc. Nyílt vonalon való támadás. Duplázott bástyák. Futópár a nyílt átlókon. Mennyiség és minőség. A huszár ereje zárt állásban. Blokád a huszárral. Jó huszár a rossz futó ellen. Dupla gyalogok.	A tanuló – képes aktív, támadó, kezdeményező sakkra; – képes az ellenfél súlyos fejlődési hibáinak kihasználására, a gyenge királyállás elleni támadás indítására; – szükség esetén tud védekezni; – képes fejben 3-4 lépéses változatok kiszámítására; – ismereteit önállóan tudja alkalmazni; – egyszerű technikai eszközöket megfelelő módon képes használni.	<i>Minden tantárgy:</i> A lényeges és lényegtelen információ megkülönböztetése. Az idővel való hatékony gazdálkodás. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstruktív képesség	

<p>Gyenge gyalog. Király mint támadó báb. Tanuljunk Fischer játszmáiból! Stratégia Karpov játszmáiból. Az ellenfél tervének figyelembevétele.</p>		<p>alakítása. Gondolkodás, emlékezet, szerialitás, figyelem fejlesztése.</p> <p><i>Matematika:</i> aritmetikai gondolkodás, műveletvégzés, rész- egész.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Térhiány, dupla gyalog, gyenge gyalog, blokad, sánc, zárt állás.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>A végjáték</p>		<p>Órakeret 18 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Előző tematikai egység kulcsfogalmainak ismerete, megértése és alkalmazása.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A játék minél átfogóbb, mélyebb ismerete. Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstruktív képesség alakítása. Játékos feladatokkal fejlesztés: emlékezet, figyelem, aritmetikai gondolkodás, analógia alkalmazása, szem-kéz koordináció, szabály betartása.</p>		
<p>Tevékenységek/ismeretek</p>	<p>Követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Végjáték. A király szerepe a végjátékban. Patt a végjátékban. Oppozíció a gyalog végjátékban. Szabadgyalog. Áttörés a végjátékban. A bástya-végjáték alapjai. Hídépítés a bástya-végjátékban. Végjátékok Botvinnik játszmáiból. Ellenkező színű futók. Gyengeség a gyaloglánc végén.</p>	<p>A tanuló</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri és alkalmazza a végjátékok főbb alapelveit; – képes a fölényes végjátékok megnyerésére; – ismeri a sakk történet alapjait, a múlt és a jelenkor legnagyobb sakkozójának nevét; – el tudja dönteni egyszerű állítások igazságértékét, felismer egyszerű logikai kapcsolatokat. 	<p><i>Minden tantárgy:</i> Kooperáció a társakkal, eredményes munkaszervezés. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség. Összefüggések értelmezése és megfogalmazása. Konstruktív képesség alakítása. Emlékezet, figyelem, szabály betartása.</p> <p><i>Matematika:</i> aritmetikai gondolkodás, analógia alkalmazása.</p>	

		<i>Vizuális kultúra; technika, életvitel és gyakorlat: szem-kéz koordináció.</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Oppozíció, szabad gyalog, patt.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló képes ismereteit önállóan alkalmazni.</p> <p>Képes egy szabályos barátságos sakkjátszma lejátszására.</p> <p>Játszma előtt és után ellenfelével kezet fog, betartja a legfontosabb viselkedési szabályokat.</p> <p>Ismeri a sakktörténet alapjait, a múlt és a jelenkor legnagyobb sakkozójának nevét.</p>
---	--

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.26. Saktika (sakk-matematika) kerettanterv 9–10. évfolyam számára

SAKTIKA
(SAKK-MATEMATIKA)
9–10. évfolyam

Ez a tanterv a középiskolák, elsősorban a nyelvi előkészítő és a két tanítási nyelvű képzések évfolyamai számára készült. A Saktika tantárgy tanterve a 9. évfolyamon heti 2 órás, vagy a 9–10. évfolyamon heti 1-1 órás oktatásával kapcsolatos irányelveket, célokat és tematikai egységeket határozza meg. Alapját a sakk oktatása képezi, mely kiegészül a kapcsolható matematikai témakörökkel. Nagy hangsúlyt kapnak a matematikai kompetencia és az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia komponensei a sakk és a matematika egyes területeinek célzott oktatásával.

A Saktika tantárgy oktatását – a leghatékonyabb fejlesztés elérése érdekében – magyar nyelven, a 9. évfolyamon, heti 2 órában javasoljuk. (A tantárgy idegen nyelven folyó oktatását a diákok legalább B2 szintű nyelvismerete esetén tartjuk hatékonynak; alacsonyabb szintű nyelvismeret esetén az idegen nyelven folyó oktatást nem javasoljuk.)

A Saktika tanításának elsődleges céljai közé tartozik a matematika és a sakk megszerettetése a tanulókkal, a kifinomult, eredményes, minőségi gondolkodás elsajátítása, és az erre való tudatos igény felkeltése a tanulóknál.

Kiemelt cél, hogy a 9–10. évfolyamokon folyó nyelvi képzéseknél alapvető fontosságú idegen nyelvi kompetenciák és készségek kerüljenek fejlesztésre, a rövid és hosszú távú memória és a munkamemória fejlesztésével. A tantárgynak nem célja, hanem inkább eszköze a sakktanulás, mely a matematikával együtt, egymást kiegészítve, a kiemelt fejlesztési területekre kölcsönösen fejti ki pozitív hatását. A sakkoktatás óvodásokra és kisiskolásokra gyakorolt pozitív iskola- és tanulás-előkészítő hatása már ismert. A középiskolai sakkoktatás segítségével a nyelvi előkészítő osztályok számára ezek az előnyök szintén megszerzendők és kamatoztathatóak.

A sakk sokoldalúan fejleszti a gondolkodást, személyiségfejlesztő hatása pedig vitathatatlan. A Saktika hibrid tantárgyban a sakk játék mivoltából eredően motivációs bázist képez, és általa a tanulás, az agymunka becsülete magasabb szintre kerül a tanulók értékrendjében, és a matematikával közös vonásokat felismerve a diákoknak a későbbi tisztán matematika tanulmányokhoz való érzelmi viszonyát is pozitívan befolyásolja.

Cél az önálló, rendezett, logikus, alkotó, problémamegoldó gondolkodás kialakítása, ennek tudatos fejlesztése, a munkamemória fejlesztésével pedig a nyelvi kompetenciák javítása. A diákok legyenek tudatában saját értelmi képességeiknek, és ezek fejleszthetőségének.

A sakkon keresztül megtanulják, hogy a játékban folyamatos készülés, tanulás és gyakorlás útján jutnak sikerélményhez, a gyakori versenyszituációk pedig ebben megerősítik őket.

Fontos cél a matematikai személet fejlesztése, a sakkhöz közelálló – kombinatorika, gráfelmélet, logika, valószínűség-számítás – témakörök bevezetése és megalapozása.

9–10. évfolyam

A nevelésben és a személyiségfejlesztésben a Saktika kiemelkedő szerepet játszik. A gyerekek döntéshozó képessége nő, tapasztalják, hogy döntéseiknek következményei vannak. Pozitív motivációs szint mellett fejlesztjük a türelmet, az akaraterőt, a kitartást, a fegyelmet. Megtanulják a szabályok és az ellenfél tiszteletét, és megtapasztalják, hogy a tisztelet kivívható.

Gyors helyzetfelismerést, helyzetértékelést sajátítanak el, szervező, vezető, irányító készségük nő. A sakk nagyban hozzájárul, hogy a tanulók megtanulják a kudarcokat kezelni, hogy kritikus helyzetből is ki lehet jutni. Javítja az új helyzetekhez való alkalmazkodást, és erősíti az önbizalmat. Képesek lesznek magas szintű koncentrációra, ennek tudatos és hosszú távú fenntartására.

A *kommunikáció* területén a tanulási tanítási folyamatban fejlődik a tanuló matematikai és sakk szakszókincse, illetve egy-egy játékhelyzet elemzése, megvitatása megköveteli a tanulóktól a pontos fogalomalkotást, és a jó vitakészséget.

A tantárgy kiemelt célja az *idegen nyelvi kompetenciák* erősítése, amelyet a munkamemória fejlesztésével ér el. A nyelvtanulás könnyebbé válik a rövid, a hosszú távú és a munkamemória fejlődése által, valamint a rendszerszemléletű gondolkodás elsajátításával.

A *matematikai kompetencia* komponensei közül a számolás, mennyiségi következtetés, becslés fejlődik, a kombinatív készség, az absztrakciós és szintetizáló képesség, valamint a divergens gondolkodás képessége pedig egyértelműen a sakk velejárója. A tanulók képesek lesznek az összefüggéseket, ok-okozati viszonyokat felismerni. Fejlett problémaérzékenységet sajátítanak el, célirányos gondolkodást és rendszerszemléletet.

A Saktika fontos szerepet kap a térbeli viszonyok átlátásában, ennek jelrendszere segítségével történő feldolgozásában, végül a belső reprezentáció egyre könnyebbé válásában. A diákok kreativitása és intuitív képessége, produktív képzelete, valamint nem utolsósorban munkavégzésük hatékonysága és gyorsasága is fejlődik.

A *hatékony, önálló tanulásban* a diákok megerősítést kapnak, rájönnek, hogy tanulás nélkül nem érhetnek el fejlődést, különben a versenyhelyzetekben alul maradnak. A tanulás szerepét a sakk felértékeli, pozitív tanulói attitűdöt alakít ki a játékon keresztül, ami egy állandósult kíváncsi és érdeklődő magatartás eredményezhet. A koncentráció, a rövid és hosszú távú memória, valamint a kitartás ezzel egyidejű fejlesztése pedig a tanulásban sikerélményhez vezet.

A tantárgy sajátos fejlesztési céljai:

- Tájékozódás a síkban, koordináta-rendszerben,
- mennyiségi jellemzők kifejezése, mennyiségi következtetések,
- halmazok, geometria struktúrák, gráfok,
- tudatos megfigyelés elvont szituációkban, célirányos akaratlagos figyelem fejlesztés, szemponttartás,
- esetfelsorolások, megszámlálási problémák, kombinatorika, becslés, fejszámolás,
- képi emlékezés statikus helyzetekben, történésre való emlékezés, ismeretek tudatos memorizálása, felidézése,
- célszerűség, jelentéstartalom megítélése, megítélés értékek szerint (egyértelműség, érthetőség, egyszerűség, szépség, gyakorlati felhasználhatóság); információ megítélése aszerint, hogy fontos-e, illetve felhasználjuk-e az adott szituációban, adott kérdés eldöntéséhez, adott probléma megoldásához, állítások megítélése, következtetés megítélése,
- oksági kapcsolatok keresése, általánosítás, specializálás,
- a valószínűségi gondolkodás fejlesztése,
- jelek szerepe, használata, matematika logikai nyelv,
- gondolatmenet, elképzelt tevékenység vizsgálata, gondolatmenet leírása szavakkal, szimbólumokkal, megismert gondolatmenet felhasználása,
- algoritmus követése, értelmezése, készítése,
- problémafelismerés, problémaérzékenység, ismert és ismeretlen momentumok ütköztetése, a probléma feldolgozása, visszavezetés egyszerűbb problémákra, önálló eljárások keresése, megoldási kísérletek,

- döntési fák, játékelméleti és döntéselemzési szempontok,
- matematikai modell, diszkusszió,
- fogalmak alkotása, rendszeralkotás, kombinatorikus modellek, nyelvezet helyes használata, a matematika rendszerének megismerése (párhuzamba állítva a sakkal).

A matematika tartalmaiból különösen fontos és kiemelt szerepet játszanak a következők: a matematikai szemlélet fejlesztése, koordináta-rendszer, kombinatorika, gráfok, logika, fejszámolás, becslés, memóriafejlesztés, algoritmikus eljárások, döntési fák, valószínűség-számítás, játékelméleti és döntésanalízis alapok, halmazok, nyelvezet és jelölések pontos használata, helyes érvelés, matematikatörténet, a matematika rendszerének ismertetése.

A kerettanterv tartalmaz 3 tisztán sakk (S), 2 tisztán matematikai (M) és 4 vegyes (SM) tematikai egységet. A vegyes tematikai egységek egymásra épülnek, az (M) és (S) jelzésűek önálló modulokat képeznek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. (SM) Szabályrendszer, jelrendszer megismertetése, a bábok menetmódjának megismerése, csoportosítása, a sakkjátszma bemutatása. Sakktáblás logikai játékok, tájékozódás a koordináta-rendszerben	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapvető geometriai ismeretek – sor, vonal, átló. Természetes számok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az általános megismerési készség és a tanulási képesség fejlesztése, motivációs bázis kialakítása, tájékozódás a síkban, koordináta-rendszerben, mennyiségi jellemzők kifejezése, mennyiségi következtetések. Szimbólumok és tevékenység kapcsolatának felismerése.	
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok
Bemutatás, magyarázat demonstrációs táblán - mintajátszmák bemutatása, elemzése, - tanácskozási játszmák váltása, - ismerkedés a sakktáblával, - logikai feladványok sakktáblán, - lefedési, színezési, darabolási problémák, - sakktáblán játszható játékok (gyalogháború, tandem, franciasakk...), - csoportosítási feladatok, - sakktáblabejárás.	Tábla felépítése, koordinátázása, mező, vonal, sor; világos és sötét mezők - bábok neve és csoportosítása, (király, gyalog, könnyűtízt, nehézízt), - a bábok menetmódja, - figurák értéke, - a lépés és az ütés, - a sakkadás és a sakk kivédése, - különleges lépések (sáncolás, gyalogátváltás, menet közbeni ütés (en passant), - a sakkjátszma kezdete és befejezése, a játszma szakaszai (megnyitás, középjáték, végjáték), - a sakkjáték legfontosabb szabályai és etikai, követelményei (pl. lépés: fogott figura lép, elengedett figura	<i>Matematika:</i> tájékozódás síkban, függvények, halmazok. <i>Informatika:</i> képalkotás. <i>Földrajz:</i> földrajzi koordináták, navigáció, csillagászat. <i>Idegen nyelv:</i> rendszerszemlélet. <i>Biológia-egészségtan:</i> életfolyamatok holisztikus szemlélete. <i>Kémia; fizika:</i> jelrendszer, jelölésrendszer,

	<ul style="list-style-type: none"> marad), - a mezők neve, a lépés jelölése, - koordináta-rendszer, tengelyek, koordináták, - halmazok, csoportosítási szempontok, alapvető halmazműveletek megismerése, - a sakk története. 	természeti törvények.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapállás, báb, menetmód, mező, sor, vonal, átló, menetközben ütés – en passant, megnyitás, középjáték, végjáték, sáncolás, nyílt vonal, félig nyílt vonal, koordináta-rendszer, tengely, halmaz, metszet, unió, komplementer, számosság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. (SM) Mattadás, patt. Logika		Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A bábok menetmódjának ismerete és a folyamatos sakkadás és sakk kivédése lehetőségének felismerése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szintetizáló képesség fejlesztése. Az állítások megítélése, következtetés megítélése, jelek szerepe, használata, matematika logikai nyelv pontos használata. A logikus gondolkodás fejlesztése. Szabálytiszteltet, szabálykövetés, etikus viselkedés erősítése. Türelem fejlesztése.		
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Egyszerű matt- és pattkombinációk megoldása feladatlapról - demonstrációs táblánál a jellemző állások bemutatása, - játszmaelemzés, - kombinatorika feladatok megoldása, - becsléses feladatok, - igaz, hamis állítások tagadása, - igazmondós-hazudós feladatok, - logikai játékok, - logikai műveletek igazságtábláinak elkészítése, - sakkos logikai feladatok.	Adott típusállás felállítása - matt-típusok, - mattadás különböző bábukkal, - mattképek, pattképek felismerése, mattkombinációk, pattkombinációk kivitelezése, - ok-okozati összefüggések felismerése, - logikai kijelentés, - logikai értékek: igaz, hamis, - tagadás, - logikai műveletek, - és, vagy, ha... akkor..., akkor és csak akkor típusú kijelentések, - a formális logika szabályai, jelrendszere, kvantorok (minden, van olyan, létezik), - az univerzális és egzisztenciális állítások logikai szerkezete.	<i>Matematika:</i> logika mint a matematika nyelve, tételbizonyítási módszerek. <i>Informatika:</i> logikai kapuk, műveletek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mattkép, pattkép, mattkombináció, pattkombináció, konjunkció, diszjunkció, negáció, ekvivalencia, implikáció, létezik – egzisztenciális kvantor, minden – univerzális kvantor, igazságtábla.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. (SM) Sakktaktikai elemek, kombinatorika	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Alapvető szabályismeret, számolási képességek, szorzás, osztás, törtek ismerete, halmazok ismerete, tájékozódás a koordináta-rendszerben és a sakktáblán.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az absztraháló és elemző képesség fejlesztése. Fogalmak alkotása, rendszeralkotás, kombinatorikus modellek, nyelvezet helyes használata. Az esetfelsorolások, megszámlálási problémák, kombinatorikai feladatok során becslés és fejszámolás fejlesztése. A problémafelismerés és problémaérzékenység fejlesztése. Az önbizalom, és a kritikai gondolkodás, diszkusszió képességének fejlesztése.	
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok
Csoportokban történő feladatmegoldás - változatok számolása saját táblánál, - játszmaelemzés, - kombinatorika feladatok, - sakk-környezetben végezhető kombinatorika feladatok, - a nagyságrendek demonstrálása, - memóriajátékok, fejszámolós játékok, trükkök.	A kínálkozó lehetőségek felismerése, közülük a legelőnyösebb kiválasztása - helyzetfelismerés és eredményes alkalmazás, - mintázatok, taktikai elemek memorizálása, felismerése, létrehozása a sakktáblán, - a jelölések használata, - az elnevezések helyes használata, - alapvető összeszámolási, megszámlálási problémák, - becslések, fejszámolás, - kombinatorikai alapfogalmak, - permutáció (ismétléses, ismétlés nélküli), - kombináció (ismétlés nélküli), - variáció (ismétléses, ismétlés nélküli), - változat.	<i>Matematika:</i> valószínűség-számítás. <i>Informatika:</i> műveletek gépigénye. <i>Biológia-egészségtan:</i> genetika, populációgenetika. <i>Kémia:</i> számolási feladatok. <i>Idegen nyelv:</i> munkamemória, hosszú távú memória, rendszer szemlélet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kötés, felfedett sakk, villa, elterelés, ráterelés, kettős sakk, közbeiktatás, áldozat, kombináció, kényszerlépés, kényszerítő erejű lépés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. (SM) Az állásértékelés készségének kialakítása, gráfok, döntési fák	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Logika, halmazok, kombinatorika, sakktaktikai elemek ismerete, helyzetfelismerő képesség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Áttekintő képesség, globális szemlélet, átlátó, átfogó, helyzetfelismerő képesség, előre gondolkodás, divergens gondolkodás fejlesztése. Gondolatmenet, elképzelt tevékenység vizsgálata, gondolatmenet leírása szavakkal, szimbólumokkal. Algoritmus követése, értelmezése, készítése. Halmazok, geometriai struktúrák, gráf segítségével	

	problémák reprezentálása – modellhasználat fejlesztése. Annak elősegítése, hogy a tevékenységből fokozatosan kialakuljon a tevékenység belső reprezentációja.	
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Álláselemzés</p> <ul style="list-style-type: none"> - mintaállások felállítása saját táblán, - próbajátékok adott állásból, - kombinációk, lehetőségek számolása, - lépésigény kiszámolása, - feladatok gráfokra, - kombinatorikai feladatok megoldása gráfokkal, - gráfok alkalmazása, - gráfok megadása mátrixokban, - sakkverseny elméleti szervezése (meccsek számának meghatározása, adott számú résztvevővel, különböző feltételekkel), - memóriajátékok. 	<p>Állásértékelés, álláselemzés</p> <ul style="list-style-type: none"> - egyszerű kombinációs feladatok felállítása, - megadott állásból kombinációs lépések keresése, - kombinációk kialakítása, - előnyök ismerete, elérése, kihasználása, - kombináció, - kombinációs lehetőségek memorizálása, - gráfok alkalmazása, - gráfelméleti fogalmak, - gráfok megadása, - irányított gráfok, algoritmusok, folyamatábrák ismerete, készítése, - élsúlyozott gráfok, - a körmentes gráf: fa, - döntési fák készítése, alkalmazása. 	<p><i>Matematika:</i> gráfelmélet, valószínűség-számítás – Bayes-tétel.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> nyelvtani szerkezetek, struktúrák.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatelemzés gráfja.</p> <p><i>Informatika:</i> döntési fa, adatbázis-struktúrák, keresési fa, programozási alapok, algoritmusok, hálózatok.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> családfák.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> evolúció, genetika, törzsfák.</p> <p><i>Kémia:</i> molekulák szerkezete, halmazok, feladatmegoldás.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fejlődési előny, pozícióelőny, anyagi előny, térelőny, időelőny, tempóelőny, pont, él, fokszám, irányított gráf, teljes gráf, páros gráf, gráf mátrixa, kör, út, séta, fa, erdő, döntési fa.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. (S) Az állás fejlesztése	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Előnyös állás ismerveinek ismerete, előnyök típusai és ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodás fejlesztése (munkamemória, oksági összefüggések felismerése). Kreativitás és problémamegoldó képesség fejlesztése. Helyzetfelismerés, helyzetértékelés biztonságának növelése. Pontosságra törekvés erősítése. Tudatos megfigyelés elvont	

	szituációkban, célirányos akaratlagos figyelem fejlesztése, szemponttartás erősítése.	
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok
Típusállások elemzése - állások lejegyzése, - állások kialakítása, - állások értékelése, javítása, - gyakorló játszmák, - kombinációk megoldása, - csoportos feladatmegoldás.	A király biztonsága - a centrum, - a figurák aktivitása, - a gyalogszerkezet, - a memorizált előnyös állások előhívása, - álláselőny érvényesítése, - stratégiák, taktikai elemek mérlegelése, - állás reális megítélése.	<i>Idegen nyelv:</i> memória. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> oksági összefüggések, okozati viszonyok. <i>Vizuális kultúra:</i> kreativitás. <i>Biológia-egészségtan:</i> etológia, ökológia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rövid sánc, hosszú sánc, gyalogcentrum, nyílt és zárt állás, közepen maradt király, izolált gyalog, duplagyalog, futópár, lebonyolítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. (S) A végjátékok alapelvei	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Bábuk menetmódjának, értékének, ütési lehetőségének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés erősítése az oksági kapcsolatok keresésére, általánosításra, specializálásra, megismert gondolatmenet felhasználására. A célszerűség és a jelentéstartalom megítélési képességének fejlesztése. A hatékony, gyors, célirányos gondolkodás fejlesztése. Kitartás erősítése.	
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok
- Különböző mattadási lehetőségek bemutatása, egyéni gyakorlása, - végjáték feladványok megoldása.	Elemi végjátékok megismerése, gyakorlása - fő végjátéktípusok megismerése, - végjátékfeladatok megoldása, - a gyalog értéknövekedésének felismerése, - a szabadgyalog bevitelének gyakorlása, - védekezési módok felismerése hátrányos végjátékokban.	<i>Matematika:</i> logika, gráfok. <i>Biológia-egészségtan:</i> problémafeladatok. <i>Kémia:</i> problémafeladatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szabadgyalog, gyalogátváltozás, elméleti döntetlen, tempó, oppozíció, lépéskényszer.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7. (S) A játszma megalapozása. A megnyitások kiválasztása. Taktikai elemek gyakorlása feladványfejtéssel		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Megnyitási alapfogalmak ismerete.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jó értelemben vett versenyszellem és győzni akarás kialakítása. Az általános megismerési készség és a tanulási képesség fejlesztése. A koncentráció fejlesztése, tudatos fenntartása. A szervezés, vezetés, irányítás képességének fejlesztése. Annak felismertetése, hogy tanulás nélkül nincs fejlődés, tanulás segítségével tehetnek szert sikerekre a sakktáblánál. A képi emlékezés fejlesztése statikus helyzetekben, történésekre való emlékezés, ismeretek tudatos memorizálása, felidézése.		
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Megnyitások kiválasztása szakkönyvekből - változatok lejegyzése, - játszmaelemzés, - gyűjtőmunka, - memóriafejlesztés, - nyitások memorizálása.	Nyílt, zárt, félig nyílt megnyitások - cseljátékok, - főbb megnyitás típusok, - az ellenfél megnyitásának felismerése, a megfelelő ellenlépések megválasztása, - a sakk adatbázisok szerepének megismerése, a Chessbase használata.	<i>Idegen nyelv:</i> hosszú távú memória és munkamemória.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Megnyitás, védelem, csel, ellencsel, sakk adatbázis, elzárás, rombolás, kulcsmező.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	8. (M) Valószínűség-számítás		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Kombinatorika, halmazok, logika, döntési fa.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A valószínűségi gondolkodás fejlesztése. Az absztrakt gondolkodás és a modellhasználat fejlesztése, elvont fogalmak kezelése, ismert és ismeretlen momentumok ütköztetése, új probléma meglévőre visszavezetése, fogalomalkotás, modellalkotás, hétköznapi problémák matematizálása során.		
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok	
Kockajátékok, kártyajátékok, - kísérletek elvégzése, tapasztalati gyakoriság lejegyzése, - szerencsejátékok vizsgálata, - valószínűség-számítási paradoxonok, - feladatmegoldás egyénileg, csoportosan.	- Gyakoriság, relatív gyakoriság, - eseményalgebra fogalmai, - a fogalmak azonosítása feladatokban, - kísérlet, kimenetel, esemény, eseménytér, - a valószínűség-számítás klasszikus modellje, - valószínűség-számítás a mindennapi életben,	<i>Matematika:</i> valószínűség-számítás. <i>Biológia-egészségtan:</i> genetika, populációgenetika, ökológia.	

	alkalmazások (biztosítás, pénzügy), - teljes valószínűség, feltételes valószínűség, Bayes-tétel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyakoriság, relatív gyakoriság, esemény, kísérlet, kimenetel, kedvező lehetőség, összes lehetőség, komplementer esemény, események szorzata, összege, különbsége.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	9. (M) Játékelméleti alapok, döntésanalízis alapjai		Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Valószínűség-számítás, gráfok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A döntésképeség és a dinamikus ellenirányú gondolkodás fejlesztése: döntési lehetőségek megismerése, a felmerülő külső tényezők osztályozása, az ellenfél lehetséges döntéseinek számbavétele. Döntéstámogató funkciót betöltő módszerek megismerése. A racionális döntés iránti igény kialakítása, annak felismertetése, hogy a döntések következményekkel járnak.		
Tevékenységek	Ismeretek/Követelmények	Kapcsolódási pontok	
- Leegyszerűsített gazdasági, pénzügyi példák megoldása, - találós kérdések a játékelmélet témaköréből, - kétszemélyes, kétválasztásos játékok vizsgálata, - sakksituációk játékelméleti vizsgálata.	A döntési lehetőségek és a külső körülmények szétválasztása - a döntési lehetőségek és a külső tényezők táblázata, - a legelőnyösebb döntés módszerei, szempontjai, - várható érték, szórás, kockázat, - racionális viselkedés kétszemélyes játékokban, - a játékelmélet területének, történetének bemutatása, - kétszemélyes kétválasztásos játékok vizsgálata, - megismerni ezen matematikai apparátusnak a való életben betöltött szerepét.	<i>Matematika:</i> valószínűség-számítás. <i>Biológia-egészségtan:</i> evolúció, ökológia, etológia.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Legkisebb veszteség módszere, legnagyobb nyereség módszere, legkisebb elmulasztott nyereség módszere, optimista és pesszimista döntés, Hurwitz-kritérium, Bayes-típusú döntés, játék, stratégia, zéróösszegű játék, kooperatív játék, Nash-egyensúly, tiszta és kevert stratégia, várható érték, szórás, kockázat.		

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók a lehetőségek összeszámolásánál képesek mennyiségi becslésekre, a kombinatorika módszereit ismerik és használják, amire később biztosan építhetnek. A sakkban gyorsan felmérik a kínálkozó lehetőségeket, ezeket értékelik, átlátják az ellenfél lehetőségeit is. Látják
---	--

az ok-okozati összefüggéseket, képesek tanulni a hibáikból.
Megismerik a gráfelmélet jelentőségét, mindennapi használhatóságát.
Képesek gráfokat használni problémák, folyamatok leírására.
A megtanult alapfogalmakat felismerik a játékszituációban, és eredményesen alkalmazzák. A szimbólumokat jól használják, fejben, tábla nélkül is képesek több körön keresztül sakkozni.
A tanulók képesek integrálni a meglévő ismereteiket, hatékonyan alkalmazni a megismert fogalmakat.
Képesek tervezni. Felismerik az ellenfél számára adódó kedvező lehetőségeket, és hatékony lépésekkel előzik meg azok érvényesülését.
Hatékony állásválasztás kialakulása a memorizálás módszerének alkalmazásával. Képesek több állást, megnyitást felidézni. Felismerik az ellenfél nyitását. Összpontosítanak és koncentrálnak, birtokában vannak a sakkjátszma alapvető szituációinak, fogásainak.
A tanulók képesek egyszerű klasszikus valószínűség-számítási feladatok megoldására, ismerik a valószínűség-számítás való életben történő alkalmazásait, használják az eseményalgebra eszközeit, a valószínűségi gondolkodás beépül a problémamegoldó és helyzetértékelő képességükbe. Döntési fák segítségével képesek bonyolult szituációkat átláthatóvá tenni.
A tanulók megismerik és bepillantást nyernek az alapvető döntési és játékszituációk kezeléséhez szükséges matematikai apparátusba.
Közgazdaságtani és pénzügyi tájékozottságuk bővül. Életkoruknak és ismereteiknek megfelelő szinten képesek várható értéket és kockázatot számolni, tudatában vannak, hogy ezek ellentétesen mozgó mutatók.
A legkisebb veszteség és legnagyobb nyereség, a legkisebb elmulasztott nyereség módszerek elveit ismerik és alkalmazni tudják. A tanulók felismerik a különböző területeken előforduló döntéshelyzetek azonos motívumait, és különbözőségeit.

6. melléklet [7.6-7.27. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez]

7.27. Énekes iskola kerettanterve 1-8. évfolyam számára

Tartalom:

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára

ÉNEKES ISKOLAI KERETTANTERV

1-4. évfolyam

A magyarországi énekes iskola célja egyrészt, hogy a gyermekeket a kezdet kezdetétől a művészi zene teljességébe vezesse be, s ez által az "ars musica" ízlés- és emberformáló erejét az oktatásban és a nevelésben minél jobban érvényesítse. Más oldalról művészi célkitűzése, hogy a magyar gyermekhangok kapcsolatba kerüljenek az európai (s benne a magyarországi) vokális repertoárnak az elmúlt évtizedekben ideológiai szempontok alapján kihagyott, vagy alig énekelt részével.

A magyar énekes iskola – mint minden európai schola cantorum – tanítási céljait és módszereit a liturgikus zenés szolgálat határozza meg, amit elsőrendű céljának és alapvető tevékenységének tekint. Ennek alapjául a magyar (esztergomi) gregorián, illetve liturgikus hagyomány tekinthető, amely nemzetünk szellemi, történeti kincseihez tartozik, és minthogy a teljes magyar középkor iskolai és szellemi-lelki alapélményeinek meghatározója, méltó arra, hogy ezt a szerepet – legalábbis a valódi értékek iránt fogékonyak számára – napjainkban is betöltse.

Minthogy a gregorián ének sajátossága, hogy az emberiség ősi zenei alapélményeire (ún. zenei univerzálákra) épül, ezért jogos, hogy az egyetemességet kifejező és a hagyomány által szentesített latin nyelv mellett anyanyelven is elhangozzék. (A népi hagyomány Erdélyben megőrzött népszólószma gyakorlata is bizonyítja ennek jogosságát és életképességét.

Ezek mellett természetesen a magyar és más népi kultúra értékeinek (népdalnak, néptáncnak, népi játékoknak) is meg kell kapniuk az őket megillető méltó helyet, csakúgy, mint az értékes és válogatott katolikus és protestáns egyházi népének-hagyománynak.

A fentiekén túl az európai zenekultúra remekműveinek, az egyes stíluskorszakoknak az ismerete is éppoly fontos, mint az alapos elméleti és hangszeres oktatás.

Hangsúlyozzuk, hogy mind zenei nevelésünkben, mind pedig az egyéb tárgyak oktatásában, valamint növendékeink erkölcsi felelősségének kialakításában komplexitásra törekszünk, és mindig az alakuló-formálódó személyiség teljes egységét és helyes irányultságát tartjuk szem előtt.

Az énekes iskola, mint oktatási forma nem csak egyházi intézményekben valósulhat meg, nyitva áll mindenki előtt, akiket az imént felsorolt értékek bármelyike vonz oda, s akik elfogadják az adott iskola nevelési gyakorlataként templomban végzett rendszeres liturgikus szolgálaton való aktív közreműködést. Az énekes iskola mindezen keresztül természetesen segítséget kíván nyújtani az iskola és az egyház közötti kapcsolat újabb kori kiépítéséhez. Speciális céljából következően tevékenységi köre túlnyúlik az iskola falain, s így a társadalmi egységesülés irányába hat.

Ökumenizmus, avagy igazi és őszinte párbeszéd (az esetleges világnézeti- és véleménykülönbségek fenntartása mellett) csakis a valódi emberi és művészi értékeken keresztül lehetséges. Ezért az énekes iskola tananyagában az egyházi repertoár bázisát jelentő gregorián és népének mellett megtalálható minden magyar történelmi egyház liturgikus zenéje is.

Az énekes iskola nevelő munkája lehetőséget kínál a szerényebb zenei és hanggi adottságokkal rendelkező gyermekek számára is, hogy képességeiknek megfelelő szinten és mértékben bekapcsolódhassanak a közös énekes tevékenységbe.

A magyar énekes iskola működésével, az oktatási rendszerbe tagozódásával, országos elterjedésével fontos tényezője lehet a magyarság szellemi, lelki és zenei életének egyaránt.

Az énekes iskola kerettantervének helyi tantervi adaptációja révén az iskola eleget tesz az ének-zene tantárgy oktatására vonatkozó követelménynek, tehát az ének-zene kerettanterv alternatívájának tekintendő. (Óraszámuk az 1-4. évfolyamon megegyezik, az 5-8. évfolyamon pedig az énekes iskola óraszámá meghaladja az ének-zenéét.)

A kerettanterv heti két tanítási órával számolva mind az 1-2., mind a 3-4. évfolyamos ciklusra nézve 130 órát fed le, melynek kiegészítése 144 órára az iskolák hatáskörébe tartozik. A kerettanterv alkalmazható kétszeresére emelt óraszámában is, azaz heti négy órában, s ebben az esetben a hozzá szervesen kapcsolódó kórusfoglalkozással egybe számítva emelt szintű képzésnek minősül. nincs akadálya annak sem, hogy az iskola a tanulók számára a 110/2012. kormányrendelet 8. §-ában foglalt korlátokon belül a kötelező tanórákon túli foglalkozásokat szervezzen liturgikus

szolgálat formájában, ennek vállalása azonban már a tanuló (illetve szülője) szabad döntése kell, hogy legyen. Az énekes iskola ilyen változata, amely ma több iskola bevált hagyománya, jogszerűen folytatható.

Az énekes iskolás oktatás alapelvei

A magyar énekes iskola feladata, hogy a tanulókat az általános zenei műveltség elsajátítása mellett fölkészítse a rendszeres egyházi liturgikus szolgálatra. (És ahol erre igény és lehetőség mutatkozik, az erre épülő koncertezésre.)

Az énekes iskola-i oktatás elsődleges célja, hogy a templomi liturgikus szolgálat (misén, zsolozsmán, ökumenikus istentiszteleten, vagy templomi zenés áhítaton) egyrészt visszanyerje liturgikus rangját és komolyságát – elsősorban az odaillő, megfelelő szentírási szövegeken alapuló gregorián tételek, valamint a válogatott népének-repertoár és klasszikus zeneművek alkalmazásával. Másrészt nyerje vissza művészi színvonalát: az egyházi giccs és a jámbor fércművek kiiktatásával, beleértve az egyre nagyobb tért hódító ízlésromboló egyházi könnyűzene zenei láthatáron kívülre helyezését is.

Az énekes iskola tehát nem „belterjes” iskolai produkciók létrehozására törekszik – függetlenül attól, hogy természetesen az iskola által igényelt alkalmi feladatokat is ellátja –, hanem mind egyházi, mind zenei-művészi oldalról a kultúra egészébe igyekszik beletagozódni, áthatva ily módon a (sajnálatos módon leromlott) közgondolkodást és jó irányba módosítani a sekélyes közízlést.

A nyolc év folyamán egyéni és közös foglalkozásokon sajátítják el a diákok a tananyagot, amely európai egyházzeneből, népzeneből, s a klasszikus zeneirodalom értékeiből, remekműveiből tevődik össze.

A schola-hagyománynak megfelelően a tanulók már első osztályos koruktól részt vesznek az egyházi zenés szolgálaton, ahol tanáraikkal ill. esetenként más professzionista hangszeres zenészekkel együtt lépnek föl, s így válnak teljes jogú zenész-partnerré. Egy nyolcosztályos énekes iskola képes több templom igényes zenével való ellátását is biztosítani, mint ahogyan különböző szintű és profilú zenei együttesek (kamara, nagykórus, hangszeresek, szólisták) is többágú tevékenységet folytatnak.

Egyes tanulóknak énekesi szólófeladatokat is el kell látniuk, ezért az énekes osztályok tanulóit rendszeresen, évközi kamarakonzerteken mutatják be felkészültségüket.

Az énekes iskola zenei oktatásának négy pillére: természetes éneklés, hangszertudás, biztos ritmuskészség és zeneszerzési ismeretek. Ennek érdekében alapvető fontosságú a hangképzés egyéni- és csoportszintű megszervezése. A hangszeroktatás eredményessége érdekében célszerű az énekes iskolának szoros kapcsolatot ápolnia valamelyik zeneiskolával. Ez ugyanis a tapasztalatok szerint mindkét fél számára gyümölcsöző. A ritmusképzésnek már a kezdetektől a tananyag rendkívül fontos részét kell képeznie. Az improvizációs gyakorlatokon keresztül pedig a zeneszerzés alapjait már az alsós osztályok is megismerhetik.

A 7-8. osztályban kívánatos a mutáló fiúk (és lányok) aktivizálása: elsősorban hangszeres közreműködésük, valamint a kisebbek betanításában való részvételük által.

A magyar énekes iskolák zenei látóhatárának szélesítése érdekében fontos, hogy tanárai rendszeres szakmai kurzusok, konzultációk, konferenciák keretében továbbképzést nyerjenek, de legalább ennyire kívánatos a tanulók és tanáraik által alkotott kórusok, scholák, kamaraegyüttesek részére szervezendő fórumok, találkozók létrejötte.

A magyar énekes iskolában megvalósuló sokoldalú zenei képzés (egyéni és közös énekes oktatás, liturgikus gyakorlat, hangszertanulás) segíti a zenei tehetség kibontakozását, szakzenészek pályára állítását, ugyanakkor azonban a teljes emberi kifformálódást tartja szem előtt, és ebbe illeszti bele a zenei részt. Ennek természetes velejárója lehet a liturgikus zenész szolgálat alapjain „kitermelődő” rendszeres koncerttevékenység bel- és külföldön, az elektronikus médiában, hanglemezekben.

Az énekes iskola oktatási struktúrájának alappillére, hogy egy-egy évfolyamot az 1-8. osztályig lehetőleg ugyanaz az énektanár vigyen. Ő tehát a liturgikus zenei vezető, zenei osztályfőnök és hangképzőtanár. Jelentősége azonban ezeken is túlnő, hiszen ő az, aki az iskolába belépő kisdíák útját végigkíséri a ballagásig, tanulmányaiban, s egyéb problémáinak megoldásában is segítője, tanácsadója.

A jelen kerettanterv szoros együttműködést feltételez a zeneiskolai vagy egyéb formában működő szervezett szolfézsoktatással. A gyerekek a szolfézs ismereteket ezeken az órákon sajátítják el. Ez az oktatási modell a szolfézs- és ének-zene tanárok mindenkori szoros együttműködését feltételezi.

1–4. évfolyam

Az iskolába belépő gyerekek zenei adottságai, ismeretei, élményei jelentősen különbözhetnek, ezért elengedhetetlen a tanulók folyamatos motiválása, amely a sok sikerélménnyel járó játékos módszerekkel érhető el.

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, vagyis a teljes személyiség sokoldalú fejlesztése. Ennek megalapozása az alsó tagozatban kezdődik, ahol a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek-nevelési célok közül öt kiemelten fontos: az erkölcsi nevelés (elfogadják és cselekvéseik mércéjévé teszik az emberi kapcsolatok elfogadott normáit és szabályait); nemzeti öntudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete); állampolgárságra és demokráciára nevelés (képesek társaikkal a kooperációra, el tudják magukat helyezni a közösségben, megértik a szabályok fontosságát); az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességük, a társaikkal való együttműködés képessége és a mások iránt érzett empátia továbbfejlődik); testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia). Legfontosabb kulcskompetenciák: esztétikai és művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia.

Fejlesztési célok:

Reprodukció (éneklés, generatív készségek, felismerő kottaolvasás)

- A hangképzés fontosságának tudatosítása, a hangképző gyakorlatok ismerete (tekintettel a zsolozsma- és misezsolgálatok jó hangú kondícióban történő elvégzésére).
- Évfolyamonként 20 magyar népi mondóka, népi játék, népdal, műdal csoportos és egyéni éneklése emlékezetből.
- A teljes liturgikus év zsolozsma és mise énekanyagának készségi szintű ismerete:
  - a népének hagyomány legértékesebb darabjai
  - a zsolozsma és mise válaszai (magyar és latin)
  - zsolozsma- és miseantifónák
  - zsoltározás
  - responzóriumok
  - himnuszok
  - miseordinárium (magyar és latin)
  - Alleluja-típusdallamok
  - más magyarországi történelmi vallások liturgikus énekanyagának tájékozódásszintű ismerete
- A teljes évet lefedő magyar népszokások ismerete.

- Az éneklés közben a gyerekek törekedjenek:
  - helyes légzéstechnikára
  - laza test- és fejtartásra
  - helyes hangzóformálásra, érthető szövegmondásra
  - közös és egyéni éneklés minőségi követelményeire
  - tiszta intonációra
  - tempó határozott és egyenletes érzékeltetésére
  - dinamikai árnyalásokra
  - előadásmód megválasztására
  - pontos ritmus betartására
  - a zenei hangsúlyok felmérésére
  - dallamívek összetartozásának érzékeltetésre.
- Tudják az énekelt dallamokat tanári utasításra magasabban, mélyebben, lassabban, gyorsabban, halkabban, erősebben énekelni.
- A 3-4. évfolyamban kánonokkal, két- és háromszólamú művek éneklésével sajátítsák el a többszólamú éneklés készségét.
- Ismerjék a gyerekek a Himnusz keletkezésének történelmi hátterét, megalkotásának körülményeit, valamint a mű tartalmi és zenei értékeit. Tudják előadni helyes ritmusban, pontos szöveggel és zeneileg megformáltan.

Zenei hallás fejlesztése

- Ismerje a zenei hang tulajdonságait a hangok egymáshoz való viszonyában, ismert dallam fordulatain keresztül.
- hangmagaság: magasabb-mélyebb
- időtartam: hosszabb-rövidebb
- hangszín: világos-sötét
- hangerő: halk, közepes, erős, hangos, fokozatos erősítés és halkítás
- Érzékelje és tudja megnevezni a hangok egymáshoz való viszonyát: melodikai és ritmikai elemeket.
- Tudja a tanult hangszereket (hegedű, brácsa, cselló, bőgő, furulya, fuvola, fagott, klarinét, oboa, kürt, trombita, üstdob, kisdob, xilofon, zongora) jellemző hangszínük, hangzásuk és hangmagasságuk alapján megnevezni, megkülönböztetni egymástól. Együtthangzás esetén magas, mély szólamok elkülönítése (Emberi hang: lásd "Zeneértő és érző képesség fejlesztése" /NAT/).
- Tudja megkülönböztetni a megismert hangszercsoportok (vonós, fafúvós, rézfúvós, ütős együttesek) hangzását, sajátos hangszínét.
- Tudjon ismert dallamot, dallamfordulatot tanári irányítás mellett utószolmizálni.
- Tudja évfolyamonként a követelményrendszerben meghatározott dallamokat emlékezetből szöveggel megformáltan (lásd: Daléneklés) valamint az utószolmizált dallamokat szolmizálva pontos ritmusban, intonációs biztonsággal énekelni.
- Tudja az énekelt liturgikus játékok dallamait.
- Tudjon a pap vagy előénekes intonációjára tisztán, azonos hangmagasságban válaszolni.
- Tudjon a templomi szolgálatokon hangszeres kíséret (orgona) mellett is tisztán és pontosan énekelni – tanári irányítással.
- Törekedjen az évfolyamonként tananyagban jelölt játékos készségfejlesztő eljárásokat, improvizációs gyakorlatokat egyéni tudásának és fejlettségi szintjének megfelelően megszólaltatni.
- Tudja megállapítani adott népdal dallamszerkezeti sajátosságait:
  - dallamrajz
  - sorszerkezet,
  - hangkészlet
- Tudja zenei élményeit szóban, vizuálisan, mozgásos (improvizatív) formában megfogalmazni.

- Tudjon dallam vagy ritmushangszer megszólaltatásával egy időben intonációs biztonsággal, pontos ritmusban énekelni.
- Törekedjen az évfolyamonként részletezett többszólamú éneklést megalapozó, fejlesztő feladatok megvalósítására.

Zenei írás-olvasás készségei, reprodukciós képességek fejlesztése

- Ismerje fel és készségi szinten alkalmazza a tanult dallami és ritmikai, metrikai elemeket.
- Ismerje a zenei jelrendszer elemeit, valamint a zenei írás-olvasás szabályszerűségeit.
- Ismerje a relatív szolmizációs rendszer törvényszerűségeit; tudjon jelrendszerről írni, olvasni.
- Ismerje a pentatóniát, törzshangjait és vendéghangjait, valamint jellemző dallamfordulatait és zárlatait.
- Tudja a dallamfordulatokat lépés-ugrás viszonyában megnevezni.
- Tudja a dallamfordulatokat dó-hely megjelöléssel önállóan írni, olvasni.
- Tudjon betűkottát vonalrendszerbe átírni.
- Legyen képes előkészítés után ismeretlen dallam- és ritmusfordulatokat olvasni, hangoztatni.
- Tudjon szolmizálva énekelni, az adott dallam magasságokat térben (hangoszlop, kézjel) elhelyezni.
- Tudja adott dallam, vers ritmusát kiemelni.
- Tudjon dallam- és ritmussorokat memoriter megszólaltatni.
- Törekedjen zenei gondolatainak improvizatív megjelenítésére.
- Tudja az adott egy- és többszólamú zenei anyagot mérő mellett egyenletes tempóban megszólaltatni.
- Írásban törekedjen a szabályos ritmus- és kottakép kialakítására.
- Alkalmazza az egyszerű dallam- és ritmushangszereket.
- Ismerje a hangok viszonyított helyét 2#, 2b előjegyzésig.

Zeneértő és -érző képesség fejlesztése (zenehallgatás)

- Tudjon hat-hét percig a tanár énekére, hangszeres játékára vagy hangfelvételre figyelni.
- Tudja a zene által kiváltott érzéseit, gondolatait, élményeit sokszínűen, választékosan megfogalmazni.
- Tudja a meghallgatott zeneműveket illetve kiemelt részeit irányított megfigyeltetéssel a meglévő zenei ismereteinek birtokában elemezni.
- Ismerje fel illetve keresse meg a nép- és műzenei idézetekben a megismert zenei jelenségek eklatáns példáit.
- Ismerje fel és nevezze meg a zenében az azonosságokat, hasonlóságokat, különbségeket.
- A zene feldolgozása során törekedjen az aktív és építő jellegű részvétellel.
- Ismerje fel a környezeti világ jellemző zajait, zörejeit, hanghatásait.
- Különböztesse meg a gyermek, női és férfi hang hangzását, sajátos hangszíneit.
- Ismerje fel a különböző zenei apparátusokat (gyermekkar, nőikar, férfikar, vegyeskar, zenekar) és azok szólamait, hangzását.
- Tegyen különbséget hangszeres és vokális valamint népzene és műzene között.
- Tegyen különbséget a hangszeres és énekes zenében a dinamika és tempó fokozatai között.
- Ismerje fel a zenében a formai elemeket, egyszerű szerkesztéses előadási módokat.
- Tudja követni egy adott zene dallamvonalát, formai összetartozásait.
- Ismerje fel a többször meghallgatott zeneműveket jellemző zenei részleteiről.

A tantárgy fejlesztési céljai 1-4. osztályig a következők:

Zenei reprodukció – Éneklés

- A tantárgyhoz, a liturgikus szolgálatokhoz és ezen keresztül a zenéhez fűződő pozitív attitűd kialakítása.

- A tanítási órákon és templomi szolgálatokon szerzett élményeken keresztül fölkelteni a gyermekben a közös éneklés vágyát és az ünnepi szertartásokban való részvétel igényét.
- Az éneklési kultúra és zenei alapkészségek, jártasságok kialakítása és formálása.
- Az énekléssel, zenéléssel való foglalkozással rávezetni a gyermeket arra, hogy az emberi gondolatok, érzelmek kifejezésének maradandó és művészi formája az énekszó, melyet tudatos emberi tevékenység jellemez.
- Az ének szövegének tartalmi összefüggéseivel feltárni az adott nép, nemzet néprajzi, népművészeti és egyházművészeti valamint társadalmi értékeit, helyzetét.
- Egyházi és világi zenekultúránk jellemző sajátosságainak megismerése.
- Néphagyományunk és szűkebb környezetünk nagy múltú népszokásainak, dalanyagának feltárása, ápolása.
- Betekintés népzenei dialektusok és gregorián változatok énekanyagába, és ezen keresztül éneklési stílusuk világába. Nemzeti hagyományaink ápolása, megbecsülése.
- Népzenei anyagon, liturgikus énekeken és hangképzési gyakorlatokon keresztül megismertetni a gyermekekkel az éneklés helyes technikáját, majd átadni nekik azokat az ismereteket, melyek segítségével kifejezően és megformáltan tudnak énekelni csoportban és egyénileg egyaránt.
- Tudatos hallásfejlesztésre és folyamatos énektechnikai ismeretek bővítésére alapozva elindítani a gyerekeket a díszesebb gregorián, illetve a nehezebb többszólamúság felé vezető úton.
- A memorizált, évfolyamonként egyre gazdagabb dallamvilágú énekanyag elsajátítása közben célunk a zene iránti érzékenység, zenei emlékezet, zenei gondolkodás, fantázia, valamint a zene világában való jártasság biztonságos elsajátítása.

Zenei reprodukció – Generatív és kreatív készségek fejlesztése

- A generatív – létrehozó, alkotó – készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát, kreativitását és zenei fantáziáját.
- A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. a klasszika formaérzéke) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- Az ötvonalas (ill. a négyvonalas gregorián) kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában.
- Zenei élményekből kiindulva zenei képzetek kialakítása, dallami és ritmikai elemek megismerése, felismerése, alkalmazása.
- Zenei jelrendszer fokozatos megismerése, az egyházi szolgálatok énekanyagán keresztül az egyre biztosabb olvasási készség kialakítása (a nem metrikus zenében is).
- A zenei íráskészség fejlesztése ismert énekek leírásával, kottázásával.

- A relatív szolmizációs rendszerben való tájékozódás, az abszolút hangrendszer ismeretének kialakítása.
- Belső hallás, ritmus, metrum- és tempóérzék valamint intonációs képesség fejlesztése, a zenei memória kiművelése.
- A zenei jelenségek analóg formáinak bemutatása a társművészetekben.

Zenei befogadás Zenei hallás fejlesztése 1-4. osztályig:

- A zenei hallás fejlesztése feltételezi a zenei képességek meglétét. Éppen ezért első célunk a zenei képességek: érzékelés, hallás, emlékezet és összetettebb zenei észlelések kialakítása, fejlesztése.
- Zenei példákon keresztül tapasztalatok gyűjtése a hangmagasság, hangszín, hangerő, időtartam zenei paramétereiről. A hang tulajdonságainak több szempontú megfigyelése.
- Folyamatosan fejleszteni a gyerekekben a zenei jelenségek (külső tevékenység nélkül) tudatban érzékelt, szándékosan felidézett illetve felismert zenei emlékképeit: a belső hallást (dallamhallás, intonációs pontosság, ritmusképzet) segítségül véve a dallam és ritmushangszerek adta fejlesztő lehetőségeket.
- A zenei élmények érzékelésével, észlelésével valamint szóbeli, vizuális, mozgásos megjelenítésével fejleszteni a gyerekek zenei emlékezetét valamint mindezek segítségével megmutatni a zenei képzelet lehetőségeit (kibontakoztatni a felfedező és alkotói kedvet).
- Rendszeres ismétlésekkel (templomi zsolozsma- és miseszolgálat), gyakorlásokkal gondoskodni a képzetek tartós bevéséséről, megtartásáról illetve felidezéséről, a zenei memória állandó fejlesztéséről. Ezek a rendhagyó koncertformák funkcionális (liturgikus) keretbe helyezik a zenei produkciót, feloldva az azzal járó stresszt, s mint ilyenek, ezek egyben a zenei produkció alapformái.
- A zenével való foglalkozás által fokozatosan tágítani a zenére való összpontosítás, figyelem időhatárait.

Zenei befogadás Zeneértő és -érző képesség fejlesztése 1-4. osztályig (zenehallgatás)

- A gyermek érdeklődésének felkeltése és figyelmének magragadása után kialakítani a zenére való összpontosítás képességét. Passzív befogadással szemben egy aktív, tudatos tevékenység kialakítása.
- A gyermek világához közel álló népi és műzenei szemelvényeken, valamint a havi rendszerességgel liturgikus szolgálatokon keresztül a zenei jelenségek tapasztalati úton történő megismerése. Hangszín, hangmagasság, dallam és ritmika valamint időbeni viszonyok ismerete, konkrét szerveződések, apró jellegzetességek rögzítése felidézése, felismerése.
- A zenére való koncentrációs képességek folyamatos és fokozatos fejlesztése.
- A meghallgatott zeneművek célzott megfigyeltetése által zenei emlékezet és gondolkodási képességek kialakítása.
- Azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek felismerése.
- Konkrét zenei paraméterek tágabb összefüggésekben való megfigyelése, megkülönböztetése, minél több zenei példán való nyomon követése, a zenei jelenségek, élmények elmélyítése.
- Énekes és hangszeres zene kapcsolatának feltárása, jó tájékozódási képességek kialakítása a hangszeres, valamint a vokális nép- és műzenében.
- Zenét értő, érző és befogadó személyiség kialakítása.
- A gyerek és rajta keresztül a család, környezet zenehallgatási szokásainak kialakítása. A templomi énekes szolgálatokba – lehetőség szerint – bevonandóak a gyermekeket kísérő szülők, családtagok (zsolozsma, mise bizonyos részeinek együtténeklése).
- A templomi szolgálatokon nyújtott énekes teljesítmények, mint művészi és liturgikus megnyilvánulásról való vélemény kialakítása.

1-2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az emberi kapcsolatok normáinak és szabályainak tanulása. Hagyományokkal, ünnepekkel, szokásokkal való ismerkedés révén kialakul azok tisztelete. A társakkal való kooperáció tanulása. A szabályok fontosságának megértése. A társaikkal való együttműködés képességének fejlesztése A mozgással erősített testtudat és az érzelmi intelligencia fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Dalok, mondókák ritmusának hangoztatása. Megfelelő tempóválasztás, tempótartás. Helyes testtartás, levegővétel alkalmazása. Alapfokú hangképzési technika elsajátítása. Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése, átvétele. A tanár és a hangszer hangjának követése. Népi gyermekjátékok, mondókák (kiolvasók, csujogatók, sétálók, szerepváltó és párcserélő körjátékok) elsajátítása. Leánykérő játékok, hidas játékok, különféle vonulások (biton, triton, tetraton, pentachord, pentaton hangkészlettel). Magyar népdalok megtanulása: ünnepkörök szokásdallamai, névnapköszöntők, márc. 15., anyák napja, csúfolódók, tréfás dalok, párosítók, (pentaton, hexachord hangkészlettel). Népdalok Bartók Béla: Gyermekeknek 1. kötetéből tanári kísérettel. Felelgető éneklés, kérdés-felelet játékok, hangutánzó dallamosztinátó dalhoz. Egyszerű népdalkánonok játékos megszólaltatása csoportokban. Egyenletes mérő és a dal ritmusának megkülönböztetése (nagytesti mozgással, tapsolással, ritmushangszerekkel). Dallamvonal szemléltetése nagytesti mozgással. Egyházi időszakok (Advent, Karácsony, Nagyböjt, Húsvét) egyszerűbb népénekei, gregorián tétélei. A mise énekes válaszai. Napszaki énekek (reggeli, esti himnusz) Dalos játékok előadása. Éneklés szöveggel emlékezetből. Népénekek, gregorián refréndallamok éneklése templomi szertartáson, tanári irányítással (legalább négy alkalommal a tanév folyamán). Ismert dallami fordulatok kézjeles éneklése tanári irányítással.</p> <p><u>Tevékenységek:</u> Éneklés. Beszélgetés. Önálló vagy csoportos gyűjtőmunka. Éneklés mérőütéssel. Kiszámoló, adogató játékok.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincsbővítés, érthető szövegejtés, kifejező artikuláció, a magyar nyelv archaikus rétegének megismerése.</p> <p><i>Matematika:</i> számfogalom erősítése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> szabálytudat erősítése.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természeti képek, évszakok, állatok.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népi gyermekjátékok drámai történései, népdal és néptánc kapcsolata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra, liturgikus kultúra.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, helyes légzés, testtartás, rendgyakorlat.</p>	

Asszociációs, mozgásos játékok. Táncos alaplépések gyakorlása. Önálló és közös éneklés egyszerű kísérettel. Szerepjáték, ügyességi játékok	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Légzés, hangerő, egyenletes mérő, gyors, lassú, halk, hangos, magas, mély, kezdőhang, záróhang, dallamsor, hajlítás, mondóka, gyermekdal, népdal, népi játék, népszokás, staféta éneklés, kérdés-felelet, kánon, egyszerű többszólamúság. Liturgikus kifejezések: zsoltár, himnusz, antifóna, liturgikus idők nevei (Advent, Karácsony, Nagyböjt, Húsvét)

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Kisgyermekkor zenei élményanyag. Népi mondókák, gyermekjátékok, gyermekversek. Ehhez kapcsolódó nagytesti mozgások, hangutánzó dallam és ritmusmotívumok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés. Egyenletes mérő, tempó változások érzékelése és reprodukciója, metrikus egységek és kisebb formai egységek érzete. A belső hallás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Ritmikai készség fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A ritmus fogalma (hosszú és rövid értékek); a mérő elkülönítése a ritmustól. – Egyenletes mérő és a dal ritmusának hangoztatása (nagytesti mozgással, tapsolással, ritmushangszerekkel). – A hangjegyértékek megismerése – negyed, nyolcad, félkotta és szüneteik – A hangértékek különféle ritmikai írásmódja. – A szinkópa. – Ritmusmotívumok hangoztatása ritmustapssal és ritmushangszerekkel. Ritmus osztinató, ritmusolvasás, ritmusfelelgetés, ritmuspótlás, ritmuslánc, ritmusmemoriter. – Dalfelismerés ritmus alapján. – Komplex mozgásfejlesztés egyszerű tánc lépésekkel (kilépések, kijárások), a ritmus változatos megszólaltatással (kéz és láb által). – Az ütem fogalma – 2/4, 4/4, 3/4 ütemmutató. (súlyos és súlytalan ütemrészek elkülönítése) Ütemhangsúly érzékeltetése ütemezéssel. Motorikus képességek változatos mozgással és ütemezéssel. – Ütemvonal, ismétlőjel, záróvonal. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Íráskészség fejlesztése.</p> <p>Beszédtempó, hangsúly, hanglejtés</p> <p><i>Testnevelés:</i> mozgáskoordináció</p>	

<p>Hallásfejlesztés:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hangrelációk érzékeltetése, nagymozgással, reláció térbeli mutatásával, kézzel. – Énekes rögtönzés hangokkal, ellentétpárok: csend és hang, beszéd és énekhang, hangutánzás, hangos és halk, mély és magas, rövid és hosszú, saját név éneklése szabadon vagy a tanult dallamfordulatokkal, énekbeszéd. – Pentaton és diaton dallamelemek – Szolmizációs szótagok (dó-dó', alsó lá és szó) – Az oktáv fogalma – Oktávon túli szolmizálás – Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok: dallambújtás, dallamelvonás. – Dalfelismerés szolmizációs kézjelek alapján. <p><u>Tevékenységek:</u> Játékos feladatok megoldása alap ritmusokkal és hangokkal. Egyszerűbb népdal, dallammotívum kiegészítése, <i>Magyar nyelv és irodalom</i>: Íráskészség fejlesztése. Beszédtempó, hangsúly, hanglejtés <i>Testnevelés</i>: mozgáskoordináció befejezése. Dallam irányának rögtönzött megfordítása. Dallamra ritmusválasz és viszont. Egyéni és csoportos éneklés. Éneklés mérőütéssel. Nagymozgások és tánclépések egyéni, páros és csoportos módon.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egyenletes mérő, tempó, ritmus, ritmusérték, negyed, nyolcad, fél, nyolcad szünet, negyed szünet, fél értékű szünet, szinkópa, ismétlés, ütem, ütemvonal, záróvonal, ütemmutató, ritmus osztinató, hangmagasság, dallam, dallamfordulat, dallamrajz, dallamsor, kíséret, variáció, énekbeszéd, szolmizáció.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Mondókák, gyermekdalok éneklése. Életkornak megfelelő ütem- és ritmusérzék, zenei hallás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallás utáni daltanulás révén fejlődő zenei készségek és a megszerzett zenei ismeretek alapján ismerkedés a zenei notáció alapjaival. A zene jelrendszerének felismerése kézzelről, betűkottáról és hangjegyről.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Zeneelméleti alapismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum:</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom</i>: jelek és jelrendszerek ismerete.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – A mérő és ritmus megkülönböztetése. – A tanult dalokból, dalrészletekből, versekből a tanulandó ritmus kiemelése. – Ritmikai elemek megnevezése gyakorlónévvel – Ritmikai elemek jele. – Ritmikai elemek értéke (viszonyítva a korábban megtanult elemekhez). – A hangsúlyos és hangsúlytalan ütemrész megkülönböztetése – ütemmutatók, ütemfajták: 2/4, 4/4, 3/4 <p>Dallami elemek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A vonalrendszer megismertetése: öt vonal, négy vonalköz, pótvonalt, violinkulcs. – Az új szolmizációs hang kézjele és betűjele. – Az új szolmizációs hang helye a vonalrendszerben. – Tanult pentaton és diaton dallamelemek, szolmizációs szótagok (kézjel, betűkotta, hangjegy); elhelyezése a vonalrendszerben. – Hangszár irányának megfigyeltetése. – Hangközlépés, hangközugrás megfigyeltetése. – Tonalitás: különböző hangnemű dalok elkülönítése a záróhang alapján (dó-, lá-, mi-végű) 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések értelmezése.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskultúra fejlesztése: nagytesti mozgásoktól az apró mozgásokig.</p> <p><i>Matematika:</i> elemek értékei, viszonyai.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> tájékozódás térben, irányok.</p>
Kulcsfogalmak	Szolmizációs név, kézjel, betűjel, kettes ütem, négyes ütem, hármass ütem, ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel, hangsúlyjel, violinkulcs, vonalrendszer, vonal, vonalköz, hangjegy, hangszár, hangközlépés, hangközugrás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Éneklési készség, akusztikus tapasztalatok környezetünk zörejeiről, hangjairól, emberi hangokról. Hallás utáni tájékozódás a térben, irány és távolság megnevezése. Első zenehallgatási élmények kisgyermekkorból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra irányuló teljes figyelem képességének kialakítása az éneklés, az örömteli zenei játékok, a tánc és szabad mozgás improvizációja során. Képességfejlesztés a különböző műfajú, stílusú és karakterű zeneművek befogadásához a rendszeres zenehallgatás által. A hangszínhallás, a többszólamú hallási készség és a formaérvék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A teljes figyelem kialakításának fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – táncsal és/vagy szabad mozgás improvizációval: leginkább gyors tempójú, táncos klasszikus zenei idézetekhez kapcsolódóan teljes zeneművek vagy zenei részletek többszöri meghallgatásával (ismétlődő lejátszásával); – kezdés és befejezés megfigyeltetése, és kifejezése a szabad mozgás elkezdésével és befejezésével; – zenei eszközök megfigyeltetésével dinamikai 	<p><i>Erkölcstan:</i> türelem, tolerancia, vallási tolerancia.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természetünk és környezetünk hangjai, hangutánzás.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> dalszövegekhez kapcsolódó dramatizált előadás,</p>	

<p>ellentétpárok megkülönböztetése (halk-hangos), fokozatos dinamikai erősödés és halkítás megfigyeltetése és reprodukálása játékos feladatokkal, hirtelen hangerőváltás megfigyelése és reprodukciója;</p> <ul style="list-style-type: none"> – alapvető tempókülönbségek és tempóváltások megfigyelése, összehasonlítása és reprodukciója. <p>A hangsínhallás és a többszólamú hallás fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – természetünk és környezetünk hangjai, – emberi hangszínek (magas, mély, gyerek, férfi és női hang), – a hangszerek hangsínének megtapasztalása gyakorlati úton, azok megkülönböztetése és azonosítása a hangszer kezelése szerint, – szóló és kórus, szólóhangszer és zenekar, dalok felismerése különböző hangszerekről. <p>Formaérv fejlesztése a helyesen tagolt éneklésen és mozgáson keresztül.</p> <p>Absztrakció: a dalok szövegének értelmezése, a dalszövegekhez vagy zeneművekhez kapcsolódó dramatizált előadás (drámajáték, báb), valamint a zene keltette gondolatok vizuális megjelenítése (festés, formázás).</p>	<p>szabad mozgásos improvizáció.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zenével kapcsolatos élmények vizuális megjelenítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kezdet, befejezés, hangerő, (hangos-halk), tempó (gyors-lassú), gyermek-, férfi- és női hang, szóló, kórus, ritmushangszer, hangszer (metallofon, zongora, orgona, hegedű, furulya), zenekar.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei befogadás – Zenehallgatás</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Befogadói kompetenciák a korosztálynak és az átélt zenei élményeknek megfelelően.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Esztétikai és érzelmi kompetencia fejlesztése a tanult énekes anyaghoz kapcsolódó műzenei anyag vokális és hangszeres feldolgozásainak megismerésével.</p> <p>Hangsínhallás fejlesztése: emberi hangfajták hallás utáni megkülönböztetése (gyermek-, női-, férfi).</p> <p>Hangszerek felismerése hangzás alapján (ritmushangszerek, metallofon, zongora, orgona, hegedű, furulya xilofon).</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Zenehallgatás tanári bemutatással vagy felvételtől (audio, video) az évfolyam énekes és generatív tevékenységeihez valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan válogatva a zeneirodalom különböző korszakaiból beleértve a 20. század és korunk zeneirodalmát is különösen a következő témakörökben: csend és hang, hangszerek, természet a zenében, szólóhang-kórus, szóló hangszer-zenekar, ellentétpárok (beszéd-ének, gyors-lassú, hangos-halk, magas-mély).</p> <p>Cselekményes és programzene hallgatása (pl. mesebalett) a cselekmény megfigyelésével, a szereplők karakterének zenei</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> zeneművek tartalma, irodalmi kapcsolatok.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> cselekményes programzenék, mese, meseszereplők, dramatizált megjelenítés, pl. bábozás, pantomim.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zenével</p>	

<p>eszközökkel történő azonosításával (pl. tündér, boszorkány, királylány, királyfi, udvari bolond és „varázserejű” hangszerek).</p> <p>Tárgyi, környezeti zajok, zörejek, szignálok.</p> <p>Azonos dallam férfi (tanár), női és gyermek általi megszólaltatása.</p> <p>Órai ismerkedés a hangszerekkel tanári irányítással.</p> <p>Ritmuszenekar különböző ütőhangszerek alkalmazásával.</p> <p>Ismert népdal vokális és hangszeres feldolgozása.</p>	<p>kapcsolatos élmények vizuális megjelenítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Énekes zene, hangszeres zene, vonós, fúvós, ütős, pengetős, billentyűs hangszer, zenei jelleg.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	Éneklés szöveggel emlékezetből. Ismert dallami fordulatok kézjeles éneklése tanári irányítással.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Népi gyermekjátékok, népszokások előadása által a hagyományok tiszteletének kialakítása. Az éneklés helyes szokásainak kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Az éneklés helyes szokásainak kialakítása (helyes testtartás, helyes légzés, életkornak megfelelő hangerő, helyes hangképzés (diszfonias gyermekek szűrése), érthető szövegejtés, kifejező artikuláció, helyes frazeálás.</p> <p>Dalkezdés megadott hangról c’-d” hangterjedelemben, megadott tempóban, helyes ritmusban, törekedve a tiszta intonációra.</p> <p>Zenei hangsúlyok kifejezése az énekes előadásban.</p> <p>Pentaton és diaton dallamok éneklése, tanulása kézjéről.</p> <p>A korábban tanult népi mondókák ismétlése, továbbiak elsajátítása:</p> <p>magyar népdalok, népi gyermekjátékok, népszokások (betlehemezés).</p> <p>Népdalok Bartók Béla: Gyermekeknek 2. kötetéből tanári kísérettel.</p> <p>Ünnepkörök dalai (új esztendő, farsang, húsvét, iskolai ünnepek).</p> <p>Műdalok (az életkornak megfelelően válogatva).</p> <p>Gregorián típusdallamok (antifónák) különböző szöveggel.</p> <p>A miseordinárium tételei (Uram, irgalmazz; Dicsőség; Szent vagy; Isten Báránya).</p> <p><u>Tevékenységek</u></p> <p>Önálló és közös éneklés egyszerű kísérettel. Éneklés mérőütéssel. Éneklés osztinatóval. Felelgető éneklés, kérdés-felelet játékok, dallamosztinató dalhoz.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincsbővítés, érthető szövegejtés, kifejező artikuláció, a magyar nyelv archaikus rétegének megismerése.</p> <p><i>Matematika:</i> számfogalom erősítése.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> szabálytudat erősítése.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természeti képek, évszakok, állatok.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népi gyermekjátékok drámai történései, népdal és néptánc kapcsolata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra, liturgikus kultúra.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, helyes légzés, testtartás, rendgyakorlat.</p>	

<p>Ritmuskánonok megszólaltatása csoportos osztásban. Dallamváltozatok felismerése hallás után. Kiszámoló, adogató játékok. Asszociációs, mozgásos játékok. Egyszerű népdalkánonok játékos megszólaltatása csoportokban. Táncos alaplépések gyakorlása. Havi rendszerességű templomi szolgálat (zsoltosma és mise) – összesen nyolc alkalommal.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Légzés, hangerő, egyenletes mérő, gyors, lassú, halk, hangos, magas, mély, kezdőhang, záróhang, dallamsor, mondóka, gyermekdal, népdal, népi játék, népszokás, betlehemezés, lucázás, staféta éneklés, kérdés-felelet, kánon, egyszerű többszólamúság. Liturgikus kifejezések: szertartás, mise, zsoltosma, laudes, Uram, irgalmazz; Dicsőség; Szent vagy; Isten Báránya, Miatyánk, Hiszekegy, prédikáció, olvasmány. Gregorián ének, népének.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Népi mondókák, gyermekjátékok, gyermekversek. Ehhez kapcsolódó nagytesti mozgások, hangutánzó dallam és ritmusmotívumok.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai</p>	<p>Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés, egyenletes mérő, tempó változások érzékelése és reprodukciója, metrikus egységek és kisebb formai egységek érzete, játékos feladatok megoldása alap ritmusokkal és hangokkal, a belső hallás fejlesztése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Ritmikai készség fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Egyenletes mérő és a dal ritmusának hangoztatása (tapsolással, ritmushangszerekkel). – Az egész kotta és szünete; a tizenhatod ritmus. – Ritmusmotívumok hangoztatása ritmustapssal és ritmushangszerekkel. Ritmus osztinató, ritmusolvasás, ritmusfelelgetés, ritmuspótlás, ritmuslánc, ritmusmemoriter. – Komplex mozgásfejlesztés egyszerű tánc lépésekkel (kilépések, kijárások), a ritmus változatos megszólaltatással (kéz és láb által). – Fő és mellékhangsúlyok az ütemben. – Motorikus képességek változatos mozgással és ütemezéssel. – Ismétlődés a zenében, ritmus osztinató. Gyors-lassú érzékeltetése. <p>Hallásfejlesztés:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hangrelációk érzékeltetése, nagymozgással, reláció térbeli mutatóival, kézzel. 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Íráskészség fejlesztése.</p> <p><i>Testnevelés:</i> mozgáskoordináció</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédtempó, hangsúly, hanglejtés. Nyelvi eszközök.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> – Énekes rögtönzés hangokkal, ellentétpárok: csend és hang, beszéd és énekhang, hangutánzás, hangos és halk, mély és magas, rövid és hosszú, saját név éneklése szabadon vagy a tanult dallamfordulatokkal, énekbeszéd. – Belső hallást fejlesztő énekes gyakorlatok: dallambújtatás, dallamelvonás. <p>Nagymozgások és tánclépések egyéni, páros és csoportos módon.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Egész érték, tizenhatod, kis és nagy szekund, kis és nagy terc.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek</p>	<p>Órakeret 7 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mondókák, gyermekdalok éneklése. Életkornak megfelelő ütem- és ritmusérzék, zenei hallás.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai</p>	<p>A hallás utáni daltanulás és a fejlődő zenei készségek és megszerzett zenei ismeretek alapján ismerkedés a zenei notáció alapjaival; a zene jelrendszerének felismerése kézjelről, betűkottáról és hangjegyről.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Zeneelméleti alapismeretek megszerzése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tanult dalokból, dalrészletekből, versekből a tanulandó ritmus kiemelése. – Ritmikai elemek megnevezése gyakorlónévvel – Ritmikai elemek jele. – Ritmikai elemek értéke (viszonyítva a korábban megtanult elemekhez). <p>Dallami elemek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kottaolvasás alapjainak továbbfejlesztése, az abszolút hangok megismerése. – A szolmizációs nevek betűkottájának használata, betűkotta átírása vonalrendszerbe. – A szolmizáció relativitásának tudatosítása (C-dó, G-dó stb.). – Tiszta hangközök: oktáv, kvint, kvart, prím – A kis és nagy terc hangköz. – Az egész és félhang (kis és nagy szekund hangközök). – Ismert énekek leírása különféle hangnemekben 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jelek és jelrendszerek ismerete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> jelek, jelzések értelmezése.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskultúra fejlesztése: nagytesti mozgásoktól az apró mozgásokig.</p> <p><i>Matematika:</i> elemek értékei, viszonyai.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> tájékozódás térben, irányok.</p>	

(különböző dó-ra). – A vonalrendszer és a zongoraklavíatúra. – Ismert dalok éneklése ABC-vel. – A basszuskulcs. – Tonalitás: a lá-sor (moll), a dó-sor (dúr). – Formai ismeretek: zsolttározás, refrénes szerkezet, rezponzórium-, antifóna-forma (a tanult gyakorlati példák alapján).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szolmizációs név, ABC-s nevek, egész érték, tizenhatod, basszuskulcs, lá-sor, dó-sor, zsolttározás, refrén.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Éneklési készség, akusztikus tapasztalatok környezetünk zörejeiről, hangjairól, emberi hangokról. Hallás utáni tájékozódás a térben, irány és távolság megnevezése. Első zenehallgatási élmények kisgyermekkorból.	
A tematikai egység nevelési- fejlesztési céljai	A zenehallgatásra irányuló teljes figyelem képességének továbbfejlesztése az éneklés, az örömteli zenei játékok, a tánc és szabad mozgás improvizációja során. Képességfejlesztés a különböző műfajú, stílusú és karakterű zeneművek befogadásához a rendszeres zenehallgatás által. A hangszínhallás, a többszólamú hallási készség és a formaérzék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A teljes figyelem kialakításának fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – táncal és/vagy szabad mozgás improvizációval: leginkább gyors tempójú, táncos klasszikus zenei idézetekhez kapcsolódóan teljes zeneművek vagy zenei részletek többszöri meghallgatásával (ismétlődő lejátszásával); – kezdés és befejezés megfigyeltetése, és kifejezése a szabad mozgás elkezdésével és befejezésével; – zenei eszközök megfigyeltetésével dinamikai ellentétpárok megkülönböztetése (halk-hangos), fokozatos dinamikai erősödés és halkítás megfigyeltetése és reprodukálása játékos feladatokkal, hirtelen hangerőváltás megfigyeltetése és reprodukciója; – alapvető tempókülönbségek és tempóváltások megfigyeltetése, összehasonlítása és reprodukciója. <p>A hangszínhallás és a többszólamú hallás fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – természetünk és környezetünk hangjai, – emberi hangszínek (magas, mély, gyerek, férfi és női hang), – a hangszerek hangszínének megtapasztalása gyakorlati úton, azok megkülönböztetése és azonosítása a hangszer kezelése szerint, – szóló és kórus, szólóhangszer és zenekar, dalok felismerése különböző hangszerekről. 	<p><i>Erkölcstan:</i> türelem, tolerancia, vallási tolerancia.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természetünk és környezetünk hangjai, hangutánzás.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> dalszövegekhez kapcsolódó dramatizált előadás, szabad mozgásos improvizáció.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zenével kapcsolatos élmények vizuális megjelenítése.</p>	

Formaérvék fejlesztése a helyesen tagolt éneklésen és mozgáson keresztül. Absztrakció: a dalok szövegének értelmezése, a dalszövegekhez vagy zeneművekhez kapcsolódó dramatizált előadás (drámajáték, báb), valamint a zene keltette gondolatok vizuális megjelenítése (festés, formázás).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kezdés, befejezés, hangerő, hangerő változás, tempó, tempóváltás, férfi és női hang, szóló, kórus, hangszer, zenekar, hangszín.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Befogadói kompetenciák a korosztálynak és az átélt zenei élményeknek megfelelően.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Esztétikai és érzelmi kompetencia fejlesztése a tanult énekes anyaghoz kapcsolódó műzenei anyag vokális és hangszeres feldolgozásainak megismerésével. Az életkornak megfelelő zeneművek meghallgatása által a befogadói igényesség kialakítása, fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
Zenehallgatás tanári bemutatással vagy felvételtől (audio, video) az évfolyam énekes és generatív tevékenységeihez valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan. Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények (vokális-hangszeres). Gyermekdalok és magyar népzene hangszeres feldolgozásokban. Újabb zenei együttesek és felismerésük hallás alapján (gyermekkar; vonós-, fúvószenekar; hegedű, fuvola, fagott). Különböző karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése. Egyszerű zenei kérdés-felelet motívumpár hallás utáni felismerése.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> zeneművek tartalma, irodalmi kapcsolatok. <i>Dráma és tánc:</i> cselekményes programzenék, mese, meseszereplők, dramatizált megjelenítés, pl. bábozás, pantomim. <i>Vizuális kultúra:</i> zenével kapcsolatos élmények vizuális megjelenítése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Énekes zene, hangszeres zene, gyermekkar; vonós-, fúvószenekar; hegedű, fuvola, fagott, hangszeres népzene.	

A fejlesztés várt eredményei a kétévfolyamos ciklus végén	Megfelelő számú dal önálló és csoportos éneklése. Énekelt dalok ritmuskísérete mozgással. Dalok mondókák ritmusának felismerése, és megfelelő ritmushasználat improvizációval, ritmusírás, -olvasás. Különböző hangkészletű dalok éneklése és szolmizálása. Vokális és hangszeres hangszínek felismerése. Zenei hangulatok jellemzése. – Emberi hangfajták megkülönböztetése, megismerése hangzás alapján. – 20 magyar népi mondóka, népi játék, népdal, műdal, egyházi népének,
--	---

	<p>gregorián tétel csoportos és egyéni éneklése emlékezetből c’-d” hangterjedelemben. Csoportosan bátran, zengő hangon jó hangmagasságban énekelnek, képesek az új dalokat rövid előkészítést követően hallás után könnyedén megtanulni.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismerik és tudják a gyerekdalokhoz tartozó játékokat, valamint a tanult népszokásokat. – Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Érzik az egyenletes lüktetést, tartják a tempót, érzékelik a tempóváltozást. A 2/4, 4/4, 3/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák.(Képesek ezt egyszerű tánclépésekkel érzékeltetni.) – Ismerik a templomi szertartások énekes válaszait. – Aktívan együttműködnek a csoportos éneklésben, népi játékokban, templomi szertartáson. – A tanult zenei elemeket (ritmus, dallam) felismerik kottaképről (kézjel, betűkotta, ötvonalas kotta). Képesek betűkottát átírni vonalrendszerbe. A megismert ritmikai elemeket tartalmazó ritmusgyakorlatot pontosan, folyamatosan szólaltatják meg csoportosan és egyénileg is. A tanult dalok stílusában megszerkesztett rövid dallamfordulatokat kézjéről, betűkottáról és hangjegyről szolmizálva éneklük. Megfelelő előkészítés után ilyeneket kiegészítenek, rögtönöznek. – Képesek csendben, társaikkal együtt a zenét hallgatni, részt venni a templomi szertartáson, megfigyelésekkel tapasztalatokat szereznek, melyek esztétikai és egyszerű zenei elemzés alapjául szolgálnak. Fejlődik hangszínhallásuk és formaérzékük, liturgikus érzékük. Ismereteket szereznek a hangszerekről. Szívesen és örömmel hallgatják újra a meghallgatott zeneműveket.
--	---

ZENEHALLGATÁSI ANYAG

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz, és minimális követelményeket határoz meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható, a megadott művek azonos stílusú és műfajú művekkel kiválthatók. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

Benyomások zenéről: csend és hang, beszéd és ének, szóló és tutti, gyors-lassú, hangos-halk, magas-mély.

A tanult magyar népdalok eredeti felvételekről, illetve kortárs népzeneészek előadásában, népzene gyermekek előadásában (pl. regölés, galgamácsai gyermeklakodalmas), más népek zenékes iskola. Néptánc-dialektusok, hangszeres népi tánczene.

Népdalok feldolgozásai (ajánlott: Bartók Béla: Gyermekeknek, Bartók: Gyermek- és nőikarok, Kodály Zoltán gyermekkarai, Bicinia Hungarica, Járdányi Pál, Bárdos Lajos gyermekkarai).

Cselekményes zenék, programzene, mesék, mesebalett, mesebeli szereplők (ajánlott: Henry Purcell: A tündérkirálynő [The Fairy Queen], Pjotr Iljics Csajkovszkij: Diótörő [Sselkuncsik] op. 71, Szergej Prokofjev: Péter és a farkas [Petya i volk] op. 67.) – DVD-felvételekről.

Különböző stíluskorszakokból válogatott művek:

- Adriano Banchieri: Az állatok rögtönzött ellenpontja (Contrapunto alla Bestiale)
- Jean Philippe Rameau: A tyúk (La poule)

- Georg Philipp Telemann: Békák (Les Rainettes), TWV 51: A4
- Johann Sebastian Bach: 18 kis prelúdium zongorára: válogatás a Notenbüchlein für Anna Magdalena Bach kötetekből
- Leopold Mozart: Gyermekszimfónia (Berchtesgadener Musik)
- Wolfgang Amadeus Mozart: C-dúr variáció (Ah, vous dirai-je, Maman), K. 265,
- Gioachino Rossini: A tolvaj szarka (La gazza ladra) – nyitány
- Georges Bizet: L'Arlesienne Suite (Az arles-i lány szvit)
- Nyikolaj Andrejevics Rimszkij-Korszakov: A dongó (részlet a Mese Szaltán cárról c. operából)
- Maurice Ravel: Lúdanyó mesénekes iskola (Ma mère l'oye) – Tündérgert
- Bartók Béla: Mikrokosmos, BB 105 – részletek (pl. No. 142. Mese a kis légyről)
- Kurtág György: Játékok – részletek

Népi játékok

Betlehemes játék (1., 2.)
 Borsót főztem
 Bújj, bújj, itt megyek
 Bújj, bújj, zöld ág
 Cifra palota
 Ciróka, maróka
 Csiga-biga told ki szarvadat
 Csíp, csíp, csóka
 Csön, csön, gyűrű
 Dobi, dobi hátán
 Ég a gyertya
 Egyszer egy királyfi
 Elvesztettem zsebkendőmet
 Én kis kertem
 Erre csörög a dió
 Esik az eső
 Este van már
 Fehér liliomszál
 Gyertek haza, ludaim
 Ha én cica volnék
 Hajlik a meggyfa
 Háp, háp, háp
 Hej, a sályi piacon
 Hinta palinta
 Katalinka szállj el
 Kis kacska fürdik
 Koszorú, koszorú
 Körtéfa
 Künn a bárány
 Lánc, lánc, eszterlánc
 Mackó, mackó, ugorjál
 Mért küldött az úrasszony
 Most viszik
 Ne nézz hátra
 Recse, recse, pogácsa
 Sári néni utazik

Sötétes az erdő
Süss fel, nap
Szinajom, szinajom
Szólj, síp, szólj
Túrót ettem
Új vár, fényes vár
Zsipp-zsupp

Népdalok

A kállói szőlőbe'
A part alatt
A tokaji szőlőhegyen
Aki dudás akar lenni
Cickom, cickom
Csipkefa bimbója
Elészaladt a kemence
Éliás, Tóbiás
Elmúlt a rövid farsang
Elvesztettem zsebkendőmet
Én Istenem, minek élek
Én kicsike vagyok
Esik eső karikára
Este jó
Ettem szőlőt
Gábor Áron
Hajnalban a patak partján
Hála Isten, makk is van
Harcsa van a vízbe'
Hej, Dunáról fúj a szél
Hej, tulipán
Hej, Vargáné
Hídló végén
Hopp, Juliska
Hull a pelyhes
Itt ül egy kis kosárba'
Kelj fel, juhász, ne aludjál
Két krajcárom volt nékem
Kinyílt a rózsa
Komáromi kisleány
Láttál-e már valaha
Lipem-lopom a szőlőt
Megrakják a tüzet
Ó, aki Szent Miklóst szereti
Orgona ága
Rózsa, rózsa, bazsarózsa
Sárga csikó
Serkenj fel, kegyes nép
Sok számos esztendőket
Szegény legény vagyok én
Szélről legeljetek

Ti csak esztek
Udvarom, udvarom
Vékony cérna
Zöld erdőben a tücsök

Népelemek

Évközi idő

A fényes nap
Áldozatot hozzatok
Az éjszakának sötétsége oszlik
Kegyes szemmel nézz ránk
Mint a szép hűvös patakra
Örvendezzünk, jertek

Advent

Ébredj, ember
Harmatozzatok
Hív minket most egy tiszta szó
Jöjj, népek Megváltója
Menj el sietséggel
Ó fényességes szép hajnal
Ó jöjj, ó jöjj

Karácsony

Csordapásztorok
Dicsőség mennyben az Istennek
Gyermek születék

Nagyböjt

A keresztfához megyek
A megváltó szent kínhalál
Áll a gyötrött
Bűnbánóknak menedéke
Hamvazkodjál hívő lélek
Jézus, világ megváltója
Királyi zászló
Könyörülj, Istenem
Mi gyarló emberek
Ne hagyj elesnem
Ne szállj perbe énvelem
Ó Teremtőnk, hallgass minket
Térj meg, keresztény

Húsvét

Krisztus feltámadta
Föltámadt Krisztus
Örvendjete, angyalok
Templomodba jöttünk
Ó ifjak, lányok

Jézus, megváltó Istenünk
Úr Krisztus feltámadott
Krisztus virágunk
Örvendetes napunk támadt
Üdvözlégy, fényes Nap
Krisztus az Úr feltámadott

Pünkösöd

A Pünkösödnék jeles napján

Máriáról

Angyaloknak nagyságos Asszonya
Boldogasszony anyánk
Ó dicsőséges Asszonyság

Az Oltáriszentségről

Áldjad ember
Imádlak és áldlak
Leborulva áldlak
Üdvözlégy, Krisztusnak
Üdvözlégy, Oltáriszentség

Gregorián énekek

Miseordinárium-tételek

Kyrie – Feltámadt Krisztus
Kyrie – Szentek fényessége
Missa mundi latinul (Kyrie eleison; Sanctus; Agnus Dei)
Missa mundi magyarul (Uram, irgalmazz; Dicsőség; Szent vagy; Isten Báránya)

Évközi idő

Aki nékem szolgál
Alleluja (ÉE 424,430)
Az Úr az én fényem
Évközi Laudes (Hatalomba öltözött; A három ifjúnak; Az ő szent hajlékában; Áldott az Úr)
Kelj fel, Uram
Miatyánk
Ragyogtasd fel arcod

Krisztus Király

Az Ő országa
Ízleljétek és lássátok
Uralkodik a tengertől tengerig

Advent

Az Úr megadja kegyelmét
Hozzád emelem
Ki trónolsz
Közel van az Úr mindazokhoz
Örvendjétek mindig az Úrban

Nagyböjt

A Kenyér, amelyet én adok
Angyalainak parancsolt felőled
Ez az én testem
Fordítsd figyelmed; Szolgáljunk az Úrnak; Vágyva vágytam; Befejezés)
Hozzám kiált
Mi pedig dicsekedjünk
Nagyböjti Laudes (Bevezetés; Tiszta szívet; Alázatos szívvel;
Nemcsak kenyérrel él az ember
Ragadj el engem, Uram
Vigadozzál, Jeruzsálem
Vigadtam, mikor azt mondották

Húsvét

Énekeljete az úrnak
Ez az a nap
Húsvéti Laudes (Békesség veletek; Örvendeztek a tanítványok; Megismerték az urat; Ez az a nap; Új Jeruzsálem kórusa; Jókor reggel)
Jertek, Atyám áldottai
Örvendező szóval

Műzene

Beethoven: Örömmóda
Esterházy P.: Dic beatae Virginis
Haydn, J.: Édes lányka
Hej, páva
János bácsi
Lányom, lányom
Lully, J.: Esti holdvilágnál
Pál, Kata, Péter
Praetorius: Viva la Musica

3-4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 54 óra
Előzetes tudás	A tanult dalok pontos dallammal, ritmussal, szöveggel, megfelelő tempóban, tiszta intonációval, és szép hangon való éneklése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Dalkincs bővítése. Több versszakból álló népdalok előadása emlékezetből. Az autentikus előadáshoz közeledő népdaléneklés. A többszólamú éneklés fejlesztése. Szóló házi hangverseny és a tanév folyamán végzett templomi szolgálat által az elköteleződés növelése, a sikerek révén az önbizalom, helyes önértékelés fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Népi gyermekjátékok: párosítók, leánykérők, keservek, tréfás dalok, táncnóták, életképek, balladák, ivónóták, katonaság, lakodalom, ünnepek, köszöntők, szerepjátszó gyermekjátékok. Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés.</p> <p>Több versszakból álló népdalok előadása emlékezetből.</p> <p>Népdalkánonok előadása. Tánclépések gyakorlása.</p> <p>Magyar népdalok: változatos téma és hangulat szerint válogatva, dalos kalendárium: betlehemes, farsang, Gergely-járás, húsvét, pünkösdlő.</p> <p>Más népek dalainak éneklése magyar nyelven.</p> <p>Dalkincs bővítése elsősorban hallás utáni, a könnyebb dalok megfelelő előkészítéssel jelrendszerről tanítással. Ritmushangszerekkel kísért éneklés. Éneklés ritmuskíséréssel, osztinatóval. Az éneklés helyes szokásainak további alakítása (helyes légzés, helyes hangzóformálás, hangadószerv megóvása, a hangerő akaratlagos alkalmazása, szövegejtés, artikuláció, frazeálás), a hangterjedelem bővítése (a–e”). A dalok metrumára, ritmikájára és dallamára vonatkozó megfigyelések megfogalmazása.</p> <p>Alleluja-dallamok, Mária-antifónák, a mise időszakonként változó tételeinek (proprium) típusdallamai, a népének-anyag bővítése.</p> <p>Műzenei példák többféle zenei stílusból válogatva (dalok és könnyen énekelhető témák hangszeres művekből) a zenehallgatási anyagból, magyar zenetörténeti táncdallamok.</p> <p>Többszólamú éneklés: biciniumok, kánonok, quodlibetek, dalok ritmushangszer kíséréssel.</p> <p>Tevékenységek</p> <p>A tanév folyamán legalább kilenc templomi szolgálat (zsoltosma és mise).</p> <p>Szóló házi hangverseny év végén.</p> <p>A legjobb növendékek bevezetése a felső tagozatosokból álló nagykórus munkájába.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincs bővítése, a magyar nyelv archaikus rétegének megismerése, érthető szövegejtés, kifejező artikuláció.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népdal és néptánc kapcsolata, népszokások dramatizált előadása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra jellemző példáinak ismerete.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, helyes légzés, testtartás, rendgyakorlat.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Rubato, parlando, tempo giusto és alkalmazkodó ritmus, váltakozó ütem, hangszerkíséret, dallamvonal, sorszerkezet.</p> <p>Liturgikus kifejezések: Alleluja, Mária-antifóna</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 7 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Egyenletes mérő, tempótartás, tempóváltozás érzete. Metrumérzet, helyes hangsúlyozás. Irányított rögtönzés, a hang jellemzőinek tapasztalata.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés, egyenletes mérő, tempó változások érzékelése és reprodukciója, metrikus egységek és kisebb formai egységek érzete, játékos feladatok megoldása alap ritmusokkal és hangokkal, a belső hallás fejlesztése.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p> <p>A páros tagolódású zenei formaegységek érzete, kérdés-felelet improvizáció, többszólamú ritmusimprovizáció a korábban tanult, ritmusképletek felhasználásával, a 4/4-es és 3/4-es metrum érzete és helyes hangsúlyozása, dallami improvizáció adott hangkészletben (énekhang, hangszer).</p> <p>Tempó, ritmus, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tempó metrum (3/4, 4/4) és ritmikai változások felismerése, reprodukciója és gyakorlása kreatív feladatokkal. – Énekléssel megismert ritmusképletekhez kapcsolódó egy- és többszólamú ritmus gyakorlat változatosabb mozgásokkal (pl. taps, csettintés, combütögetés, dobbantás), ritmusnevekkel vagy más szótagokkal csoportosan és párban (ritmusvariáció, ritmusimitáció párban, ritmuslánc, hiányzó ritmusmotívumok pótlása). – Játékok a dinamikával, tempóval. – Variációk (szaporítás-ritkítás) szerkesztése. – Hiányzó ritmusmotívum pótlása. <p>Dallam:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Énekes rögtönzés trichordokkal, dó és lá-pentaton és pentachord hangkészlettel, ritmus nélkül és szabad ritmizálással. – Dinamikai változások gyakorlása kreatív gyakorlatokkal. – Harmónia és polifónia: – Ritmuskíséret komponálása, ritmus osztinató, dallam két szólamra elosztva, tartott hangos/hangcsoportos kíséret, dudabasszus. – Hiányzó dallammotívum pótlása. <p>Zenei formaalkotás egyszerű szerkezettel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kérdés-felelet valamint dallami párbeszéd alkotása pentaton és pentachord fordulatokkal szolmizálva, dallami kiegészítés. – Saját költésű népdalszerű dallam improvizációja. – Azonos dallamhoz különböző befejezés rögtönzése. <p>Belső hallás és zenei memória fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Játékos memória gyakorlatok rögtönzött dallamfordulatokkal, hangzó és „néma” éneklés. <p><u>Tevékenységek</u></p> <p>Egyéni és csoportos éneklés. Éneklés több szólamban. Tánclépések egyéni, páros és csoportos módon. Önálló és csoportos énekes és ritmusos improvizáció.</p>	<p style="text-align: center;">Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatszerkezetek - kérdés és felelet.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> önkifejezés erősítése, néptánc.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskoordináció.</p>
<p style="text-align: center;">Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ritmusvariáció, osztinató, dudabasszus, orgonapont, zenei forma, nyitás és zárás, kérdés és felelet, zenei mondat, (forte, piano, crescendo, decrescendo), memória, „néma” éneklés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása tanári segítséggel csoportosan és egyénileg.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallás utáni daltanulás és a fejlődő zenei készségek alapján ismerkedés a zenei notáció újabb elemeivel.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p>Zeneelméleti alapismeretek megszerzése az előkészítés-tudatosítás-gyakorlás/alkalmazás hármasságában.</p> <p>A zene jelrendszerének olvasása kézjelről, betűkottáról és hangjegyről</p> <p>Ritmikai elemek, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről. – Új ritmus- és dallammotívumok leírása tanári irányítással. – Nyújtott és éles ritmus; átkötött hang; önálló nyolcad és szünetjele; kétszólamú ritmusgyakorlat. <p>Dallami elemek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A pentaton, pentachord, hexachord és a hétfokú hangsor dallamfordulatai. – A fi és tá módosított hangok; dallamosztinató. – Utószolmizálás. – Daltanulás kézjelről és betűkottáról. – Új dallammotívumok leírása tanári irányítással. – A #, b és feloldójel – belépő új dallamhangok, ritmusértékek és képletek <p>Előadási fogalmak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Alkalmazkodó ritmus – tempo giusto, parlando, legato-staccato <p>Népzenei fogalmak: Magyar népdalok sorszerkezete</p>		<p><i>Matematika:</i> halmazok, számsorok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p>	
<p>Zeneelméleti alapismeretek megszerzése az előkészítés-tudatosítás-gyakorlás/alkalmazás hármasságában.</p> <p>A zene jelrendszerének olvasása kézjelről, betűkottáról és hangjegyről</p> <p>Ritmikai elemek, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről. – Új ritmus- és dallammotívumok leírása tanári irányítással. – Nyújtott és éles ritmus; átkötött hang; önálló nyolcad és szünetjele; kétszólamú ritmusgyakorlat. <p>Dallami elemek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A pentaton, pentachord, hexachord és a hétfokú hangsor dallamfordulatai. – A fi és tá módosított hangok; dallamosztinató. – Utószolmizálás. – Daltanulás kézjelről és betűkottáról. – Új dallammotívumok leírása tanári irányítással. – A #, b és feloldójel 			

<ul style="list-style-type: none"> – belépő új dallamhangok, ritmusértékek és képletek <p>Előadási fogalmak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Alkalmazkodó ritmus – tempo giusto, parlando – legato-staccato <p>Népzenei fogalmak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Magyar népdalok sorszerkezete 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A ritmusok neve és gyakorló neve, a dallami elemek szolmizációs neve, kézjele, betűjele, violinkulcs, <i>kereszt</i> és <i>b</i> mint előjegyzés, a feloldójel, tempo giusto, parlando, legato, staccato, sorszerkezet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Csendre való képesség, figyelem a zenehallgatásra, fejlődő hangszínhallás, többszólamú halláskészség és formaérzék. Alapismeretek hangszerekről, a zene befogadásának képessége a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra irányuló teljes figyelem képességének további fejlesztése. A tanulók zeneértővé nevelése a rendszeres zenehallgatás által. Hangszínhallás, a többszólamú halláskészség és a formaérzék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A teljes figyelem kialakításának fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – táncval és/vagy szabad mozgás improvizációval (egyéni, párban vagy csoportosan) - differenciált karakterű zeneművek vagy zenei részletek többszöri meghallgatásával (ismétlődő lejátszásával); – a figyelem időtartamának növelése hosszabb énekes és zenehallgatási anyag segítségével; – teljes zenei befogadás kiegészítve egy-egy zenei megfigyelésre koncentráló feladattal; – zenei memória gyakorlatok. <p>Zenei jelenségek megfigyeltetésével:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hangfajták (szoprán, mezzo, alt) hangszínhallás fejlesztése; – a hangszerek hangszínének megkülönböztetése és azonosítása a hangadás módja szerint; – zenei együttesek (szimfonikus zenekar, fúvós együttes, vonózenekar, énekar és zenekar együttes megszólalása, a gyermekkórus, női- és férfikar, vegyeskar); – formaérzék fejlesztése, a zenei analízis képessége a következő fogalmak használatával: azonosság (visszatérés), hasonlóság, variáció és különbözőség, a forma mozgásos és vizuális ábrázolása, kérdés-felelet; – differenciált karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése, leírása; 		<p><i>Erkölcstan</i>: türelem, tolerancia, vallási tolerancia.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom</i>: memóriafejlesztés, hangszín, hangerő.</p> <p><i>Matematika</i>: elemző képesség fejlesztése.</p> <p><i>Dráma és tánc</i>: tánc és szabad mozgás, improvizáció, dramatizált előadás.</p> <p><i>Vizuális kultúra</i>: zenei élmények vizuális megjelenítése.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – ellentétpárok: staccato-legato, szóló-tutti, dúr és moll jelleg, forte-piano, egyszólamú-többszólamú; – a dallam és kíséret különbözőségeinek megfigyelése. <p>Fejlesztő hatás fokozása, tanult ismeret elmélyítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rövid történetek zeneszerzőkről, híres előadóművészek; – a dalok szövegének értelmezése, dramatizált előadás; vizuális megjelenítés (különböző technikák); – népi játékhangszerek készítése: dobok, sípok, húros hangszerek. – Hangszín (énekhang, hangszerek) – Kürt, üsdtdob; nőikar, férfikar, vegyeskar. 	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kórusfajta, zenekartípus, azonosság (visszatérés), hasonlóság, variáció, különbözőség, zenei ellentétpár, staccato-legato, szóló-tutti, dúr és moll jelleg, forte-piano, egyszólamú-többszólamú, hangszer típus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 54 óra
Előzetes tudás	A tanult dalok pontos dallammal, ritmussal, szöveggel, megfelelő tempóban, tiszta intonációval, és szép hangon való éneklése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Dalkincs bővítése.</p> <p>Több versszakból álló népdalok előadása emlékezetből.</p> <p>Az autentikus előadáshoz közeledő népdaléneklés.</p> <p>Az éneklés helyes szokásainak további alakítása.</p> <p>A többszólamú éneklés fejlesztése.</p> <p>Szóló házi hangversenyek és a tanév folyamán végzett templomi szolgálat által az elköteleződés növelése, a sikerek révén az önbizalom, helyes önértékelés fejlesztése.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Dalkincs bővítése elsősorban hallás utáni, a könnyebb dalok megfelelő előkészítéssel jelrendszerrel tanítással.</p> <p>A többszólamú éneklés fejlesztése. Népdalkánonok, bicíniumok előadása, ritmushangszerekkel kísért éneklés. Egyszerűbb homofón többszólamú tételek felső szólamainak megtanulása.</p> <p>Az éneklés helyes szokásainak további alakítása (helyes légzés, helyes hangzóformálás, hangadószer megóvása, a hangerő akaratlagos alkalmazása (fokozatos halkítás-erősítés), szövegejtés, artikuláció, frazeálás), a hangterjedelem bővítése (a–e”).</p> <p>A dalok metrumára, ritmikájára és dallamára vonatkozó megfigyelések megfogalmazása. Szolmizált éneklés kottaképről.</p> <p>Népi gyermekjátékok: lakodalom, leánykérés, kézfogó, magyar népdalok: változatos téma és hangulat szerint válogatva, dalos kalendárium: betlehemes, farsang, Gergely-járás, húsvét, pünkösdlő. Más népek dalainak éneklése magyar nyelven. Újabb magyar népdalok (eltérő stílusrétegből).</p> <p>Latin miseordinárium, a szertartások néhány speciális tétele latinul (pl. Kyrie puerorum, Pater noster).</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincs bővítése, a magyar nyelv archaikus rétegének megismerése, érthető szövegejtés, kifejező artikuláció.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> népdal és néptánc kapcsolata, népszokások dramatizált előadása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a népi tárgykultúra jellemző példáinak ismerete.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgás, helyes légzés, testtartás, rendgyakorlat.</p>

<p>A Virágvasárnapi szertartás énekei. További Mária-antifónák és népénekek. Műzenei példák többféle zenei stílusból válogatva: - Egyszerűbb Haydn, Mozart és Schubert dalok; angol carolok; részletek Esterházy Pál Harmonia caelestis c. gyűjteményéből. - Hangszeres remekművek témáinak éneklése szolmizációs és ABC-s névvel. Többszólamú éneklés: kánonok és könnyű többszólamú egyházi és világi tételek. - A magyar Himnusz.</p> <p><u>Tevékenységek</u> Éneklés ritmuskísérettel, osztinatóval. Önálló és közös éneklés kísérettel. Játékok (párválasztó, szerepjátszó, szokások, asszociációs, mozgásos). Tánc lépések gyakorlása. A tanév folyamán legalább tíz templomi szolgálat (zsoltosma és mise). Szóló házi hangverseny félévkor és év végén.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Rubato, parlando, tempo giusto és alkalmazkodó ritmus, váltakozó ütem, hangszerkíséret, dallamvonal, sorszerkezet. Himnusz. Liturgikus kifejezések: Virágvasárnap, processzió (körmenet), kánon.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység</p>	<p>Órakeret 7óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Egyenletes mérő, tempótartás, tempóváltozás érzete. Metrumérzet, helyes hangsúlyozás. Irányított rögtönzés, a hang jellemzőinek tapasztalata.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Koordinált ritmikus mozgás, térérzékelés, egyenletes mérő, tempó változások érzékelése és reprodukciója, metrikus egységek és kisebb formai egységek érzete, játékos feladatok megoldása alap ritmusokkal és hangokkal, a belső hallás fejlesztése.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A páros tagolódású zenei formaegységek érzete, kérdés-felelet improvizáció, többszólamú ritmusimprovizáció a korábban tanult, illetve tizenhatodos ritmusképletek felhasználásával, a 4/4-es és 3/4-es metrum érzete és helyes hangsúlyozása, dallami improvizáció adott hangkészletben (énekhang, hangszer).</p> <p>Tempó, ritmus, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tempó metrum (3/4, 4/4) és ritmikai változások felismerése, reprodukciója és gyakorlása kreatív feladatokkal. - Hiányzó ritmusmotívum pótlása. - Énekléssel megismert ritmusképletekhez kapcsolódó egy- és többszólamú ritmus gyakorlat változatosabb mozgásokkal (pl. taps, csettintés, combütögetés, dobbantás), ritmusnevekkel vagy más szótagokkal csoportosan és párban (ritmusvariáció, 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatszerkezetek - kérdés és felelet.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> önkifejezés erősítése, néptánc.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> mozgáskoordináció.</p>

<p>ritmusimitáció párban, ritmuslánc, hiányzó ritmusmotívumok pótlása).</p> <p>Dallam:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Énekes rögtönzés ritmus nélkül és szabad ritmizálással. – Hiányzó dallammotívum pótlása. – Variációs készségfejlesztés a megismert ritmikai, dallami elemekkel. – Rögtönzés tanult népdalok mintájára (kezdő sorának megtartásával). – Dinamikai változások gyakorlása kreatív gyakorlatokkal. – Harmónia és polifónia: – Ritmuskíséret komponálása, ritmus osztinató, dallam két szólamra elosztva, tartott hangos/hangcsoportos kíséret, dudabasszus. <p>Zenei formaalkotás egyszerű szerkezettel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kérdés-felelet valamint dallami párbeszéd alkotása pentaton és pentachord fordulatokkal szolmizálva, dallami kiegészítés. – Saját költésű népdalszerű dallam improvizációja. – Variációs készségfejlesztés a megismert ritmikai, dallami elemekkel. – Variációk (szaporítás-ritkítás) szerkesztése <p>Belső hallás és zenei memória fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Játékos memória gyakorlatok rögtönzött dallamfordulatokkal, hangzó és „néma” éneklés. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ritmusvariáció, $\frac{3}{4}$ ütemmutató, osztinató, dudabasszus, orgonapont, zenei forma, nyitás és zárás, kérdés és felelet, zenei mondat, (forte, piano, crescendo, decrescendo), memória, „néma” éneklés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 7 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása tanári segítséggel csoportosan és egyénileg.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hallás utáni dal tanulása és a megszerzett zenei ismeretek alapján ismerkedés a zenei notáció újabb elemeivel. A zene jelrendszerének olvasása kézjelről, betűkottáról és hangjegyről.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Zeneelméleti alapismeretek megszerzése az előkészítés-tudatosítás-gyakorlás/alkalmazás hármasságában. Ritmikai elemek, metrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pontozott félkotta és szünetjele; kis éles és nyújtott ritmus; átkötött hang; triola; a váltakozó ütem fogalma. – Kétszólamú ritmusgyakorlat. <p>Dallami elemek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A belépő új szolmizációs hang betűjele; elhelyezés relációkban a 		<p><i>Matematika:</i> halmazok, számsorok. <i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p>

<p>vonalszerben; ismert hangkészletekben kottaolvasás tanári irányítással; az ABC-s hangok ismerete c'-c''-ig</p> <ul style="list-style-type: none"> – A szi módosított hang. – A basszuskulcs – prima volta-secunda volta – A #-es és b-s hangnemek (2#, 2b-ig). – Népdalformák. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>A ritmusok neve és gyakorló neve, a dallami elemek szolmizációs neve, kézjele, betűjele, violinkulcs, basszuskulcs, prima-secunda volta, ABC-s hangok, <i>kereszt</i> és <i>b</i> mint előjegyzés.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Csendre való képesség, figyelem a zenehallgatásra, fejlődő hangszínhallás, többszólamú halláskészség és formaérvék. Alapismeretek hangszerekről, a zene befogadásának képessége a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódóan.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra irányuló teljes figyelem képességének további fejlesztése. A tanulók zeneértővé nevelése a rendszeres zenehallgatás által. Hangszínhallás, a többszólamú halláskészség és a formaérvék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A teljes figyelem kialakításának fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – táncal és/vagy szabad mozgás improvizációval (egyénilag, párban vagy csoportosan) - differenciált karakterű zeneművek vagy zenei részletek többszöri meghallgatásával (ismétlődő lejátszásával); – a figyelem időtartamának növelése hosszabb énekes és zenehallgatási anyag segítségével; – teljes zenei befogadás kiegészítve egy-egy zenei megfigyelésre koncentráló feladattal; – zenei memória gyakorlatok. <p>Zenei jelenségek megfigyeltetésével:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hangfajták (szoprán, mezzo, alt, tenor, basszus) hangszínhallás fejlesztése; – a hangszerek hangszíneinek megkülönböztetése és azonosítása a hangadás módja szerint; – zenei együttesek (szimfonikus zenekar, fúvós együttes, vonószeneke, énekeke és zenekar együttes megszólalása, a gyermekkórus, nőike, férfike, vegyeske); – Klarinét, cselló – formaérvék fejlesztése, a zenei analízis képessége a következő fogalmak használatával: azonosság (visszatérés), hasonlóság, variáció és különbözőség, a forma mozgásos és vizuális ábrázolása, kérdés-felelet; – differenciált karakterek zenei ábrázolásának megfigyeltetése, leírása; 		<p><i>Erkölcstan:</i> türelem, tolerancia, vallási tolerancia.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> memóriafejlesztés, hangszín, hangerő.</p> <p><i>Matematika:</i> elemző képesség fejlesztése.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> tánc és szabad mozgás, improvizáció, dramatizált előadás.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zenei élmények vizuális megjelenítése.</p>

<ul style="list-style-type: none"> – ellentétpárok: staccato-legato, szóló-tutti, dúr és moll jelleg, forte-piano, egyszólamú-többszólamú; – a dallam és kíséret különbözőségeinek megfigyelése. <p>Fejlesztő hatás fokozása, tanult ismeret elmélyítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rövid történetek zeneszerzőkről, híres előadóművészek; – a dalok szövegének értelmezése, dramatizált előadás; vizuális megjelenítés (különböző technikák); – népi játékhangszerek készítése: dobok, sípok, húros hangszerek. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kórusfajta, zenekartípus, azonosság (visszatérés), hasonlóság, variáció, különbözőség, zenei ellentétpár, staccato-legato, szóló-tutti, dúr és moll jelleg, forte-piano, crescendo-decrescendo, egyszólamú-többszólamú, hangszertípus, klarinét, cselló.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A tanulók 60 dalt (20 népzenei, 20 műzenei és 20 egyházzenei szemelvény) el tudnak énekelni emlékezetből a-e” hangterjedelemben több versszakkal, csoportosan és egyénileg. A népdalokat csokorba szedve is éneklük. Csoportosan bátran és zengő hangon jó hangmagasságban énekelnek változatos dinamikával. Képesek az új dalokat rövid előkészítést követően tanári segítséggel kézjéről vagy betűkottáról előbb szolmizálva, majd szöveggel megtanulni. Többszólamú éneklési készségük fejlődik (ritmus osztinató, egyszerű kétszólamú zenei anyag, kánon). – Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Képesek ritmusvariációt, ritmussort és több szólamban ritmus kompozíciót alkotni. A 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák. A tanult szolmizációs hangokból dallamfordulatokat improvizálnak, kérdés-felelet jellegű formaegységeket alkotnak a tanult dalok hangkészlete alapján lalázva vagy szolmizálva is. – A tanult zenei elemeket (pl. metrum, ritmus, dallam, dinamikai jelzések) felismerik kottaképről (kézjel, betűkotta, vonalrendszer). Az ismert dalokat olvassák kézjéről, betűkottáról és hangjegyről csoportosan és egyénileg. A megismert ritmikai elemeket tartalmazó ritmus gyakorlatot pontosan, folyamatosan szólaltatják meg csoportosan és egyénileg is. A tanult dalok stílusában megszerkesztett rövid dallamfordulatokat kézjéről, betűkottáról és hangjegyről szolmizálva éneklük. – Megkülönböztetik a tudatos zenehallgatást a háttérzenétől. Meg tudják nevezni a zeneművekben megszólaló ismert hangszereket. Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit (azonosság, hasonlóság, különbözőség, variáció) meg tudják fogalmazni. Fejlődik zenei memóriájuk és belső hallásuk. – Figyelmesen hallgatják az életkori sajátosságaiknak megfelelő zenei részleteket. A negyedik évfolyam végére olyan gyakorlati tapasztalatokat szereznek a zenehallgatásról, amelyre építve a zenei stílusérzék és zeneértés egyre árnyaltabbá válik. – Fegyelmezetten, koncentráltan vesznek részt a templomi szertartásokon, az énekes tételeket és válaszokat pontosan és tisztán éneklük. – 40 magyar és 10-15 más nyelvű játékos dal éneklése emlékezetből. – Az énekelt liturgikus játékok dallamainak ismerete. – Műdalok, népénekek, gregorián dallamok közös és egyéni éneklése
--	---

	<p>emlékezetből.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Egyszerű gregorián és középkori kétszólamú tételek éneklése (akár idegen nyelven is). – Liturgikus időszakokhoz. kapcsolódó népénekek ismerete. – A szentmise válaszainak és az állandó részeinek ismerete. – A Himnusz éneklése pontos szöveggel. – Könnyű többszólamú dalok éneklése. – Rövid zenei részletet figyelemmel követése, megadott szempontok alapján. – Tanári irányítással ritmus- és dallammotívumok visszaidézése (utóritmizálás és szolmizálás, felismerés, lejegyzés, reprodukálás). – A tanult ritmusképletek felismerése, megszólaltatása, hármas ütemben is. – Könnyebb hétfokú hangkészletű dalok önálló éneklése szolmizálva. – Karakteres zenei szemelvények felismerése, szóbeli jellemzése. – A tanult népdalok felismerése zeneművekben és feldolgozásokban.
--	--

ZENEHALLGATÁSI ANYAG 3-4. o.

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz, és minimális követelményeket határoz meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható, a megadott művek azonos stílusú és műfajú művekkel kiválthatók. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, meseopera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

Benyomások zenéről: különböző zenei karakterek, azonosság, hasonlóság, különbözőség, variáció, vokális együttesek (a szólóhangtól a kórusig), hangszeres együttesek (szólóhangszertől a zenekarig), hangszeres virtuozitás.

A tanult népdalok felvételei, népi hangszerek bemutatása felvételtől (kapcsolódjon gyakorlati zenéléshez), táncrend a népzeneben, idegen népek zenéje.

Népdalok feldolgozásai (ajánlott: Bartók Béla: Negyvennégy duó két hegedűre, BB 104 – részletek, Bartók Béla: Magyar népdalok, BB 80b, valamint válogatás Kodály Zoltán: Magyar népzene sorozatból).

Zenés mese, meseopera, gyermekopera, daljáték (ajánlott: Liturgikus játékok: Dániel-játék, Szent Miklós játék, Csillag-játék, Húsvéti-játék..., Süßmayr: A nagypapa névnapja, Mozart: Bastienn és Bastienne, Benjamin Britten: Noé bárkája [Noy's fludde], A kis kéményseprő [The Little Sweep], in: Csináljunk operát! [Let's Make an Opera] op. 45, Kodály Zoltán: Háry János) – DVD-felvételekről is.

Ajánlott művek különböző stíluskorszakokból válogatva:

- Régi magyar táncok (Kájoni és Vietoris kódex)
- Clément Jannequin: A madarak éneke (Les chant des oiseaux)
- Thomas Morley: Fyre, fyre
- Antonio Vivaldi: A négy évszak (Le Quattro Stagioni)
- Johann Sebastian Bach: Karácsonyi oratórium (Weihnachtoratorium), BWV 248,
- Johann Sebastian Bach: Mer hahn en neue Oberkeet (Parasztkantáta), BWV 212
- Esterházy Pál: Harmonia coelestis
- Leopold Mozart: G-dúr (Vadász) szimfónia
- Wolfgang Amadeus Mozart: A dúr szonáta, KV. 331. III. tétel Alla Turca
- Bedřich Smetana: Moldva (Vltava) in: Hazám (Má vlast)

- Johann Strauss: Kék Duna keringő, Radetzky-induló, Tere-fere polka
- Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja (Le carnaval des animaux)
- Dohnányi Ernő: Variációk egy gyermekdalra, op. 25
- Bartók: Negyvennégy duó két hegedűre, BB 104,
- Kodály Zoltán: Gyermek- és nőikarok
- Bartók Béla: Egynemű karok

3-4. évfolyam

Népdalok, népszokások, népi játékok

Gyermekjátékok

Ess eső
Fecskeköszöntő
Süss fel

Párosítók, Leánykérők, Keservesek

Csillag Boris
Elvesztettem zsebkendőmet
Erdők, völgyek
Éva, szívem
Felszántom a császár udvarát
Hajtsd ki, rózsám
Jaj, de beteg vagyok
Jött egy ember Ninivéből
Kolozsváros
Kősziklán felfutó
Megvirágzott a diófa
Megyem már a hajnalcsillag
Mikor leány voltam
Repülj, madár
Szegény vagyok
Széles a Balaton vize
Te túl rózsám, te túl
Tegnap a Gyimesbe jártam
Új a csizmám

Tréfás dalok

Feleségem olyan tiszta
Három szabólegényke
Házasodik a tücsök
Jó gazdasszony
Kitrákotty mese
Mestereknek mestere
Ugyan, édes komámasszony

Táncnóták

Az oláhok
Elveszett a pincelakat
Én vagyok a kúnsági fi
Hála Isten, makk is van

Három éjjel
Hej, rozmaring
Ne búsuljon
Nem vagy legény
Nem vagyok én
Régen volt
Uccu, vászontarisznya
Vígan, vígan

Életképek, Balladák

Béres legény
Bújdosik az árva madár
Csillagom, révészem
Nézd meg, lányom
Piros alma
Rákóczi kocsmába
Szivárvány havasán

Ivónóták

Adott Isten szekeret
Ó, én édes pintes üvegem
Ó, mely sok hal
Vasárnap bort inni

Pásztorok – betyárok – rabok

A Nád Jancsi
A Vidróczki
Az én kedves Ferkó bátyám
Debrecennek van egy vize
Mikor gulyásbojtár voltam
Röpülj, páva

Katonaság

A citrusfa
A jó lovas
Este van, este van
Fiumei kikötőben
Kimegyek a doberdói
Kossuth Lajos táborában
Látom a szép eget
Sej, felszállott a kakas

Lakodalom

A kapuban a szekér
El kéne indulni
Elment a két lány
Gyújtottam gyertyát
Haragszik a gazda
Zörög a kocsi

Ünnepek, köszöntők

Gergelyjárás

Házigazda aluszol-e
Lucázás
Paradicsom mezejibe
Rectius vives
Regölés

Népének

Évközi idő

Teremtő Lélek
Szentlélek Isten, szállj reánk
Jöjj, Szentlélek
Áldozatot hozzatok
Ó, Jézus, emlékezni
Az Uristent magasztalom
Fényességes mennybéli
Benned bízok, Isten
Az igaz hitben
Tebenned bízunk

Az Oltáriszentségről

Imádlak nagy Istenség
Ó, ki ez oltáron
Üdvözlégy, üdvösséges Ostya

Máriáról

Nyújtsd ki, mennyből
Te vagy földi éltünk
Szentséges, Szűz Mária
Angyaloknak Királynéja

Advent

Népek megváltó Istene
Küldé az Uristen
E világot ósatyánk elveszté

Karácsony

Születésén Istennek
Nagy örömnapp
Krisztus Urunknak
A te születésed

Vízkereszt

Az isteni gyermeket
Az Ige megtestesült
Jöjjetek, ó, hívek
Ó, mily fényes

Nagyböjt

Keresztények, sírjátok
Mi, gyarló emberek

Virágvasárnap
Üdvünknek boldog ünnepe

Húsvét
Dicsőség, szent áldás
Feltámadt már
Krisztus feltámadott
Üdvözítőnk, feltámadott

Mennybemenetel
Krisztus mennybe fölmene
Mennybe ment Krisztus

Szentháromság vasárnapja
Ó, mi szent Atyánk
Szentháromságnak életem, halálom

Gregorián

Évközi idő
A nép üdve
Adj békét
Aki eszi az én testemet
Belépek Isten oltárához
Elfogadod, Isten
Minden föld
Munkálkodásod gyümölcsével
Oltalmazó Isten
Szent lakóhelyén

Az Oltáriszentségről
O, salutaris hostia
Ave verum

Máriáról
Alma Redemptoris Mater
Oltalmad alá futunk
Salve Regina
Úrangyala

Advent
Hozzád emelem
Íme, a Szűz
Mindazok, kik téged várnak
O, mundi Domina
Sion népe
Sionból ragyog fel

Vízkereszt
Alleluja. Láttuk az ő csillagát
Íme, eljött az uralkodó

Kyrie (szöveg)
Láttam, hogy víz tör elő
Mind eljönnek Sábából

Nagyböjt

Emlékezz meg, Isten
Kelj fel, Uram
Nemcsak kenyérrel
Szemeim
Szívem háborúságai
Válts meg engem

Virágvasárnap

Hozsanna
Dicsőség és dicséret
Jeruzsálem gyermeknépe
Krisztus engedelmes
Kyrie puerorum

Húsvét

546/557 - olvasmányközi ének
546/560 - olvasmányközi ének
Békességet hagyok
Ez az a nap
Jertek, Atyám áldottai
Nem hagylak árván
Victimae

Mennybemenetel

Mennybemeneteli Laudes

Szentháromság vasárnapja

Áldjuk a mennynek
Áldott légyen
Áldott vagy, Uram
Kyrie

ÉE 425, 426, 428, 434, 435 - Alleluják
Alleluarium – 3 típusdallam

Latin Gloria

Pater noster

A mise énekes válaszai

A kerettanterv elvégzéséhez szükséges tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő terem a kórusmunkához (zongorával és kottatartóval)
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek

- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag

Nyomtatott taneszköz leírás

- Ars musica I., II. Énekkönyv a katedrális iskolák 1-2., illetve 3-4. évfolyama számára
- Deák Diák Daloskönyv
- Pauk Anna: Hangképzés

Ajánlott irodalom és oktatási segédanyag:

- Forrai Katalin: Zene az óvodában
- Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, népszokások
- Dobszay László: A magyar dal könyve
- Bartók Béla: Gyermekeknek 1-2. kötet
- Dobszay László: A gregorián ének kézikönyve
- Rajeczky Benjamin: Mi a gregorián?
- Éneklő Egyház
- Népszolozsmák
- Középkori carolok (közreadja: Soós András)
- Könnyű középkori egyházi kórusok (közreadja: Dobszay László és Mezei János)
- Bicinia sacra (közreadja: Dobszay László és Mezei János)
- Esterházy Pál: Harmonia caelestis (Musica Danubiana)
- Orfeusz – hangzó zenetörténet
- Paksa Katalin: Magyar népzene-történet (könyv+CD)
- Erdélyi Zsuzsanna: Hegyet hágék, lőtöt lépék
- Bodza Klára-Vakler Anna: Éneklő Iskola I-II-III.
- Yehudi Menuhin: Az ember zenéje

ÉNEKES ISKOLAI KERETTANTERV

5-8. évfolyam

Az magyarországi énekes iskola célja egyrészt, hogy a gyermekeket a kezdet kezdetétől a művészi zene teljességébe vezesse be, s ez által az "ars musica" ízlés- és emberformáló erejét az oktatásban és a nevelésben minél jobban érvényesítse. Más oldalról művészi célkitűzése, hogy a magyar gyermekhangok kapcsolatba kerüljenek az európai (s benne a magyarországi) vokális repertoárnak az elmúlt évtizedekben ideológiai szempontok alapján kihagyott, vagy alig énekelt részével.

A magyar énekes iskola – mint minden európai schola cantorum – tanítási céljait és módszereit a liturgikus zenés szolgálat határozza meg, amit elsőrendű céljának és alapvető tevékenységének tekint. Ennek alapjául a magyar (esztergomi) gregorián, illetve liturgikus hagyomány tekinthető, amely nemzetünk szellemi, történeti kincseihez tartozik, és minthogy a teljes magyar középkor iskolai és szellemi-lelki alapélményeinek meghatározója, méltó arra, hogy ezt a szerepet – legalábbis a valódi értékek iránt fogékonyak számára – napjainkban is betöltse.

Míthogy a gregorián ének sajátossága, hogy az emberiség ősi zenei alapélményeire (ún. zenei univerzáliákra) épül, ezért jogos, hogy az egyetemességet kifejező és a hagyomány által szentesített latin nyelv mellett anyanyelven is elhangozzék. (A népi hagyomány Erdélyben megőrzött népszolozsma gyakorlata is bizonyítja ennek jogosságát és életképességét.

Ezek mellett természetesen a magyar és más népi kultúra értékeinek (népdalnak, néptáncnak, népi játékoknak) is meg kell kapniuk az őket megillető méltó helyet, csakúgy, mint az értékes és válogatott katolikus és protestáns egyházi népének-hagyománynak.

A fentieken túl az európai zenekultúra remekműveinek, az egyes stíluskorszakoknak az ismerete is éppoly fontos, mint az alapos elméleti és hangszeres oktatás.

Hangsúlyozzuk, hogy mind zenei nevelésünkben, mind pedig az egyéb tárgyak oktatásában, valamint növendékeink erkölcsi felelősségének kialakításában komplexitásra törekszünk, és mindig az alakuló-formálódó személyiség teljes egységét és helyes irányultságát tartjuk szem előtt.

Az énekes iskola, mint oktatási forma nem csak egyházi intézményekben valósulhat meg, nyitva áll bárki előtt, akiket az imént felsorolt értékek bármelyike vonz oda, s akik elfogadják az adott iskola nevelési gyakorlataként templomban végzett rendszeres liturgikus szolgálaton való aktív közreműködést. Az énekes iskola mindezen keresztül természetesen segítséget kíván nyújtani az iskola és az egyház közötti kapcsolat újabb kori kiépítéséhez. Speciális céljából következően tevékenységi köre túlnyúlik az iskola falain, s így a társadalmi egységesülés irányába hat.

Ökumenizmus, avagy igazi és őszinte párbeszéd (az esetleges világnézeti- és véleménykülönbségek fenntartása mellett) csakis a valódi emberi és művészi értékeken keresztül lehetséges. Ezért az énekes iskola tananyagában az egyházi repertoár bázisát jelentő gregorián és népének mellett megtalálható minden magyar történelmi egyház liturgikus zenéje is.

Az énekes iskola nevelő munkája lehetőséget kínál a szerényebb zenei és hangai adottságokkal rendelkező gyermekek számára is, hogy képességeiknek megfelelő szinten és mértékben bekapcsolódhassanak a közös énekes tevékenységbe.

Az magyar énekes iskola működésével, az oktatási rendszerbe tagozódásával, országos elterjedésével fontos tényezője lehet a magyarság szellemi, lelki és zenei életének egyaránt.

Az énekes iskola kerettantervének helyi tantervi adaptációja révén az iskola eleget tesz az ének-zene tantárgy oktatására vonatkozó követelménynek, tehát az ének-zene kerettanterv

alternatívájának tekintendő. (óraszámuk az 1-4. évfolyamon megegyezik, az 5-8. évfolyamon pedig az énekes iskola óraszámja meghaladja az ének-zenét.)

A kerettanterv heti két tanítási órával számolva mind az 5-6., mind a 7-8. évfolyamos ciklusra nézve 128 órát fed le, melynek kiegészítése 144 órára az iskolák hatáskörébe tartozik. a kerettanterv alkalmazható kétszeresére emelt óraszámában is, azaz heti négy órában, s ebben az esetben a hozzá szervesen kapcsolódó kórusfoglalkozással egybe számítva emelt szintű képzsnek minősül. nincs akadálya annak sem, hogy az iskola a tanulók számára a 110/2012. kormányrendelet 8. §-ában foglalt korlátokon belül a kötelező tanórákon túli foglalkozásokat szervezzen liturgikus szolgálat formájában, ennek vállalása azonban már a tanuló (illetve szülője) szabad döntése kell, hogy legyen. az énekes iskola ilyen változata, amely ma több iskola bevált hagyománya, jogszerűen folytatható.

Az énekes iskolás oktatás alapelvei

A magyar énekes iskola feladata, hogy a tanulókat az általános zenei műveltség elsajátítása mellett fölkészítse a rendszeres egyházi liturgikus szolgálatra. (És ahol erre igény és lehetőség mutatkozik, az erre épülő koncertezésre.)

Az énekes iskolai oktatás elsődleges célja, hogy a templomi liturgikus szolgálat (misén, zsolozsmán, ökumenikus istentiszteleten, vagy templomi zenés áhítaton) egyrészt visszanyerje liturgikus rangját és komolyságát – elsősorban az odaillő, megfelelő szentírási szövegeken alapuló gregorián tételek, valamint a válogatott népének-repertoár és klasszikus zeneművek alkalmazásával. Másrészt nyerje vissza művészi színvonalát: az egyházi giccs és a jámbor fércművek kiiktatásával, beleértve az egyre nagyobb tért hódító izlésromboló egyházi könnyűzene zenei láthatáron kívülre helyezését is.

Az énekes iskola tehát nem „belterjes” iskolai produkciók létrehozására törekszik – függetlenül attól, hogy természetesen az iskola által igényelt alkalmi feladatokat is ellátja –, hanem mind egyházi, mind zenei-művészi oldalról a kultúra egészébe igyekszik beletagolódni, áthatva ily módon a (sajnálatos módon leromlott) közgondolkodást és jó irányba módosítani a sekélyes közízlést.

A nyolc év folyamán egyéni és közös foglalkozásokon sajátítják el a diákok a tananyagot, amely európai egyházzeneből, népzeneből, s a klasszikus zeneirodalom értékeiből, remekműveiből tevődik össze.

A schola-hagyománynak megfelelően a tanulók már első osztályos koruktól részt vesznek az egyházi zenés szolgálaton, ahol tanáraikkal ill. esetenként más professzionista hangszeres zenészekkel együtt lépnek föl, s így válnak teljes jogú zenész-partnerré. Egy nyolcosztályos énekes iskola képes több templom igényes zenével való ellátását is biztosítani, mint ahogyan különböző szintű és profilú zenei együttesek (kamara, nagykórus, hangszeresek, szólisták) is többágú tevékenységet folytatnak.

Egyes tanulóknak énekesi szólófeladatokat is el kell látniuk, ezért az énekes osztályok tanulói rendszeresen, évközi kamarakonzerteken mutatják be felkészültségüket.

Az énekes iskola zenei oktatásának négy pillére: természetes éneklés, hangszertudás, biztos ritmuskészség és zeneszerzési ismeretek. Ennek érdekében alapvető fontosságú a hangképzés egyéni- és csoportszintű megszervezése. A hangszeroktatás eredményessége érdekében célszerű az énekes iskolának szoros kapcsolatot ápolnia valamelyik zeneiskolával. Ez ugyanis a tapasztalatok szerint mindkét fél számára gyümölcsöző. A ritmusképzésnek már a kezdetektől a tananyag rendkívül fontos részét kell képeznie. Az improvizációs gyakorlatokon keresztül pedig a zeneszerzés alapjait már az alsós osztályok is megismerhetik.

A 7-8. osztályban kívánatos a mutáló fiúk (és lányok) aktivizálása: elsősorban hangszeres közreműködésük, valamint a kisebbek betanításában való részvételük által.

A magyar énekes iskolák zenei látóhatárának szélesítése érdekében fontos, hogy tanárai rendszeres szakmai kurzusok, konzultációk, konferenciák keretében továbbképzést nyerjenek, de legalább ennyire kívánatos a tanulók és tanáraik által alkotott kórusok, scholák, kamaraegyüttesek részére szervezendő fórumok, találkozók létrejötte.

A magyar énekes iskolában megvalósuló sokoldalú zenei képzés (egyéni és közös énekes oktatás, liturgikus gyakorlat, hangszertanulás) segíti a zenei tehetség kibontakozását, szakzenészek pályára állítását, ugyanakkor azonban a teljes emberi kiforrálódást tartja szem előtt, és ebbe illeszti bele a zenei részt. Ennek természetes velejárója lehet a liturgikus zenész szolgálat alapjain „kitermelődő” rendszeres koncerttevékenység bel- és külföldön, az elektronikus médiában, hanglemezekben.

A tantárgy fejlesztési céljai

Zenei reprodukció	
Éneklés	<p>A tantárgyhoz, a liturgikus szolgálatokhoz és ezen keresztül a zenéhez fűződő pozitív attitűd megtartása és elmélyítése.</p> <p>A tanítási órákon és templomi szolgálatokon szerzett tapasztalatokon keresztül rendszeressé tenni a közös éneklést és az ünnepi szertartásokban való részvételt.</p> <p>Az éneklési kultúra és zenei készségek, jártasságok továbbfejlesztése és formálása.</p> <p>Az énekléssel, zenéléssel való foglalkozással elmélyítjük a gyermekben, hogy az emberi gondolatok, érzelmek kifejezésének maradandó és művészi formája az énekszó, melyet tudatos emberi tevékenység jellemez.</p> <p>Az ének szövegének tartalmi összefüggéseivel feltárni az adott nép, nemzet néprajzi, népművészeti és egyházművészeti valamint társadalmi értékeit, helyzetét.</p> <p>Egyházi és világi zenekultúránk jellemző sajátosságainak megismerése.</p> <p>A magyar népelek áttekintése történeti és felekezeti szempontok alapján, az egyes történeti korszakok jellemző népelekanyagának elsajátítása és stílusos előadása.</p> <p>A népzenei dialektusok és gregorián változatok énekanyagának alapos ismerete, középkori magyar zenei hagyományaink ápolása, megbecsülése.</p> <p>A zenetörténet nagy korszakainak bemutatása énekes és hangszeres szemelvényeken keresztül. Az emberiség zenéjének történeti áttekintése, rávilágítva a társtudományokkal és társművészetekkel való kapcsolatokra.</p> <p>Népzenei anyagon, liturgikus énekeken, az európai műzene szemelvényein (dalok, áriák) és hangképzési gyakorlatokon keresztül gyakorolni a gyermekekkel az éneklés helyes technikáját, majd átadni nekik azokat az ismereteket, melyek segítségével kifejezően és megformáltan tudnak énekelni csoportban és egyénileg egyaránt, átsegíteni őket a mutálás nehézségein.</p> <p>Tudatos hallásfejlesztéssel és az énektechnikai ismeretek folyamatos bővítésével elsajátíttatni a nehezebb gregorián és többszólamú tételek hiteles megszólaltatását.</p>

	<p>Az egyre bővülő repertoár elsajátítása által a zenei memória, a zenei stílusokban való jártasság elmélyítése.</p>
Kreatív készségek fejlesztése	<p>Kreatív készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A kreatív improvizációs gyakorlatok fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát és zenei fantáziáját.</p> <p>A kreatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A kreatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. recitatív tónusok, gregorián műfajok modelljei, korai polifónia) megismerése az aktív zenélésen keresztül.</p>
Felismerő kottaolvasás	<p>A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.</p> <p>A kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában. Az egyházzene képzésben résztvevők számára a „hagyományos” ötvonalas kottakép mellett a különböző gregorián notációkban (pl. kvadrát notáció, modern magyar notáció, szentgalleni notáció) való jártasság egyaránt elengedhetetlen.</p> <p>A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása soha nem elvontan, hanem az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A népdalokból és műzenei szemelvényekből vett zenei fordulatokat felhasználják a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében. Az elemző megközelítés helyett válasszák a műfaji meghatározást, találják meg az élethelyzet, az érzelmi kifejezés, az esztétikai szépség személyes kapcsolódási pontjait. A népdalok szövegének értelmezése rávilágít a népdalok gazdag szimbolikájára, megvilágítja a magyar szókincs gazdagságát. A népdalok nem a felismerő kottaolvasás gyakorló példái. Csak akkor kell szolmizáltatni, ha az a szebb, tisztább megszólaltatást segíti.</p>
Zenei befogadás	
Zenei hallás fejlesztése	<p>A zenei hallás fejlesztése feltételezi a zenei képességek meglétét. Éppen ezért első célunk a zenei képességek: érzékelés, hallás, emlékezet és összetettebb zenei észlelések fejlesztése.</p> <p>Zenei példákon keresztül tapasztalatok gyűjtése a zenei formákról, harmóniákról, összetettebb ritmusokról.</p> <p>Folyamatosan fejleszteni a gyerekekben a zenei jelenségek (külső tevékenység nélkül) tudatban érzékelt, szándékosan felidézett illetve</p>

	<p>felismert zenei emlékképeit: a belső hallást (dallamhallás, intonációs pontosság, ritmusképzet, harmóniaérzet, formaérzék) segítségül véve a dallam-, akkordikus- és ritmushangszerek adta fejlesztő lehetőségeket.</p> <p>A zenei élmények érzékelésével, észlelésével valamint szóbeli, vizuális, dramatikus megjelenítésével fejleszteni a gyerekek zenei emlékezetét valamint mindezek segítségével megmutatni a zenei képzelet lehetőségeit (kibontakoztatni a felfedező és alkotói kedvet).</p> <p>Rendszeres ismétlésekkel (templomi zsolozsma- és miseszolgálat), gyakorlásokkal gondoskodni a megismert liturgikus gyakorlat megtartásáról illetve elmélyítéséről, a zenei memória állandó fejlesztéséről. Ezek a rendhagyó koncertformák funkcionális (liturgikus) keretbe helyezik a zenei produkciót, feloldva az azzal járó stresszt, s mint ilyenek, ezek egyben a zenei produkció alapformái.</p> <p>A zenével való foglalkozás által fokozatosan tágítani a zenére való összpontosítás, figyelem időhatárait.</p>
<p>Befogadói kompetenciák fejlesztése</p>	<p>A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kompetenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatási magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.</p> <p>Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán legyen zenehallgatás.</p> <p>Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz fontos, hogy a tanulók kellő nyitottsággal forduljanak a hallgatott zene felé.</p> <p>A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival lehet kialakítani.</p> <p>A zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik, az elméleti és a lexikális adatokat minden esetben kiválasztott művekkel támasszuk alá. A zenetörténeti ismeretek átadásánál törekedjünk arra, hogy az adott zeneművet műfaji, stílustörténeti összefüggésbe helyezzük, és ezáltal a gyermekben kialakuljon az egyes stílusok, zenetörténeti korszakok jellemzőinek ismerete. Egy szerzői életrajz elsősorban az adott műhöz kapcsolódó ismereteket közvetítse. Ugyanez érvényes az elméleti ismeretekre: a formatan, az összhangzattan vagy a szolmizáció alapinformációi csak akkor válnak hasznossá, ha zenei érzetekhez kapcsolódnak, ha segítenek a gyerekeknek átérzeni azokat a zenei jelenségeket, amelyekről szólnak.</p>

<p>Zeneértő és -érző képesség fejlesztése és aktív zenélés 5-8. osztályig (zenehallgatás, zenei gyakorlat)</p>	<p>A rendszeres és figyelmes zenehallgatás a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálja.</p> <p>A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre kell törekedni. Lehetőleg teljes műveket hallgassanak meg, hiszen a tanulók befogadói kompetenciáját, s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti. A műalkotás egészéről kell benyomást szerezniük, mielőtt a részletekre irányítják a figyelmüket. Miközben a figyelem irányítása bizonyos jelentéstartalmak megvilágítása érdekében fontos, fokozottan kell figyelni arra, hogy a szempontok ne tereljék el a tanulók figyelmét a mű egészének élményszerű befogadásáról.</p> <p>Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedjünk DVD-n elérhető koncertfelvételek bemutatására is.</p> <p>Az iskolai zenehallgatás célja nem lehet minden remekmű s az összes zenei műfaj megismertetése, sokkal fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízniuk kell abban, hogy a meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakították bennük az igényt az értékes művek hallgatására.</p> <p>Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. Fontos szempont, hogy a hangversenyek kifejezetten az adott korcsoporthoz szóljanak. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon a tanulók ismerjenek meg néhány zenei témát, a művek kontextusát, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsük az élmények feldolgozását.</p> <p>A gyermek érdeklődésének felkeltése és figyelmének magragadása után kialakítani a zenére való összpontosítás képességét. Passzív befogadással szemben egy aktív, tudatos tevékenység kialakítása.</p> <p>A gyermek világához közel álló népi és műzenei szemelvényeken, valamint a havi rendszerességű liturgikus szolgálatokon keresztül a zenei jelenségek, zenei formák, harmóniák, összetettebb ritmusok tapasztalati úton történő megismerése és reprodukálása.</p> <p>A zenére való koncentrációs képességek folyamatos és fokozatos fejlesztése.</p> <p>A meghallgatott zeneművek célzott megfigyeltetése által zenei emlékezet és gondolkodási képességek kialakítása.</p> <p>Azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek felismerése.</p> <p>Konkrét zenei paraméterek tágabb összefüggésekben való megfigyelése, megkülönböztetése, minél több zenei példán való nyomon követése, a zenei jelenségek, élmények elmélyítése.</p> <p>Énekes és hangszeres zene összekapcsolása a zenehallgatásban és a gyakorlatban.</p> <p>Zenét értő, érző és befogadó személyiség kialakítása.</p> <p>A gyerek és rajta keresztül a család, környezet zenehallgatási szokásainak kialakítása. A templomi énekes szolgálatokba – lehetőség szerint – bevonandóak a gyermekeket kísérő szülők, családtagok</p>
---	---

	(zsoltosma, mise bizonyos részeinek együtténeklése). A templomi szolgálatokon nyújtott énekes teljesítmények, mint művészi és liturgikus megnyilvánulásról való vélemény kialakítása.
--	--

5–8. évfolyam

A következő fejlesztési célokat segíti az ének-zene tantárgy kerettanterve: erkölcsi, etikai nevelés, nemzeti öntudat és hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért és önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák tekintetében az esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, szociális és állampolgári, a hatékony, önálló tanulás kompetenciája fejlesztéséhez is hozzájárul.

Fejlesztési célok

Reprodukció. A reprodukció első számú helyszíne a templomi énekes szolgálat. Az éneklésre épülő tanítás első lépéseként a tanulóknak az éneklés örömeinek és helyes szokásainak kialakítása játszott a fő szerepet. Ebben az életkorban már az éneklés tisztasága, kifejező ereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a klasszikus szemelvények irányába. Ezek elemzésénél fontos, hogy rámutassunk arra, hogy a klasszikus zene fordulatai, formai megoldásai miként hatnak alapvetően, meghatározóan e művek stílusára. A tanulók a zenei elemeket improvizációs, kreatív játékos és intellektuális feladatokkal is gyakorolják.

Zenehallgatás. A felső tagozat zenehallgatási anyagára a sokszínűség jellemző. Elsődleges cél a stílus jellegzetességeinek megismertetése: szerkesztés módok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása. Kronologikus áttekintésre már az 5. osztálytól sor kerül. A felső tagozatos zenehallgatásra ajánlott alkotások többsége nagy lélegzetű, előkészítése, többszöri meghallgatása és feldolgozása sokszor meghaladja a tanítási óra adta időkeretet. Inspiráljuk a tanulókat órán kívüli meghallgatására is és más, az órai anyaghoz kapcsolódó zeneművek megismerésére.

Elméleti ismeretek.

Az alsó tagozatban alapfokon elsajátított zeneelméleti ismeretek elmélyítése, bővítése; a templomi énekes szolgálatok és a kóruszereplések zenei anyagának, a tananyag zenei szemelvényeinek elsajátításához, stílushű megszólaltatásához szükséges készségek, jártasságok megszerzése. A zenetörténet nagy korszakainak és kiemelkedő alkotásainak átfogó ismerete.

5–6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban megismert egyházzenei, népzenei és műzenei szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje. Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően A teljesített zsoltosma- és miseszolgálat teljes zenei anyagának	

	<p>éneklése</p> <p>Kánonok csoportos éneklése</p> <p>Könnyű többszólamú dalok éneklése</p>
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével az életkor adta hangyi lehetőségek figyelembe vételével (a már elért tiszta intonáció megtartása, fejlesztése). Kifejező és stílusos éneklés kialakítása mind kórusban, mind egyénileg, a szólóénekesi attitűd továbbfejlesztése</p>
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Magyar népzene: népzene-történeti rétegek szerint: régi stílus (történelem előtti archaikus réteg, nagyívű ereszkedő kvintváltó dallamok, pszalmódizáló stílus, sirató, sirató stílus, középkori népzene, 16-17. század népzeneje, 18-19. század népzeneje, magyar zenetörténeti dallamok) és új stílusú népdalok (korai- és fejlett újstílus) ismerete (30 magyar népdal éneklése).</p> <p>A Szózat éneklése fejből</p> <p>Népelemek:</p> <p>az Éneklő Egyházból: egyházi ünnepkörök, magyar szentek dalai;</p> <p>zsidó, bizánci, protestáns énekek</p> <p>Gregorián zenei szemelvények magyarul és latinul: a templomi énekes szolgálatok során elhangzó énekek, zsolozsma-antifonák, néhány díszesebb melizmatikus tétel, liturgikus játékok (Dániel-játék, Szent Miklós játék, Húsvéti játék válogatott tételei, Te Deum)</p> <p>Műzene, zeneirodalom: korai polifónia, középkori világi egyszólamúság, reneszánsz egyházzene, könnyű reneszánsz világi énekek</p> <p>Dalok, áriák, duettek, kánonok.</p> <p>A dalanyag tiszta, kifejező, éneklése, kiscsoportos és egyéni előadásmódban, törekvés a stílusos éneklésre.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, értő hangos olvasás fejlesztése.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zenetörténet és az egyetemes és a magyar történelem párhuzamai;</p> <p><i>Erkölcstan:</i> zeneművek, liturgikus szövegek értelmezése erkölcsi szempontok alapján.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> Népdal-néptánc, hangszeres népzene, a tánc funkciója, zenés színjátás</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Régi és új stílusú népdal, pszalmódizáló stílus, sirató stílus, kvintváltó ereszkedő, alkalmazkodó ritmus, verbunkos, népelek, zsolozsma, antifonális és rezponzoriális éneklés, zoltározás, Magnificat, Mária-antifóna, vesperás, melizmatikus műfajok, recitativ műfajok, liturgikus dráma, konduktusz, korai polifónia, orgánium, motetta, madrigál, históriás ének, Szózat, dal mint műfaj, duett, kórusmű, társas ének, hangfajok nevei (szoprán, alt, tenor, basszus), carol</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok a tanult ritmuselemekkel és ritmus osztinató. Zenei kérdés-felelet alkotása ritmussal és dallammal. Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Képesek ritmusvariációt, ritmussort és több szólamban ritmus kompozíciót alkotni. A 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák. A tanult szolmizációs hangokból dallamfordulatokat improvizálnak, kérdés-felelet jellegű formaegységeket alkotnak a tanult dalok hangkészlete alapján lalázva vagy szolmizálva is.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás Szillabikus és melizmatikus énekgyakorlatok Visszatérő forma és variáció alkotásának fejlesztése. A rögtönzés fejlesztése a következő zenei ismeretek felhasználásával, felütés, dűr-moll dallami fordulatok, tercparhuzam.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Ritmus, metrum: Kreatív gyakorlatok változatos ritmusképletekkel, verssorok ritmizálása, osztinató. 6/8, 3/4 helyes hangsúlyozása, páros-páratlan metrumok váltakozásának megéreztetése mozgásos gyakorlatokkal.</p> <p>Ütőhangszeres ritmusjátékok Ritmusok, szertartási és kultikus mondókák rögtönzése</p> <p>Dallami improvizáció: Adott ritmus motívumra dallamvariációk pentachordokkal, dúdolással, szolmizálva. Tercparhuzamok szerkesztése zsoltár- ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre Recitációs gyakorlatok egyházi és világi szövegekre Régi stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (megadott kezdősorral). Gyakorlatok versmértékek, verslábak ritmusára</p> <p>Zenei forma alkotás: Kérdés-felelet játékok funkciók környezetben, négy és nyolcütemes egységekben. Zenei forma alkotása visszatérő elemekkel (rondó, variáció). Változatos ritmusképletek használata. Dallami rögtönzés, a tanult zenei formák alkalmazásával.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mondatszerkezetek: kérdés és felelet, versek ritmusa, szótagszáma, verssorok ritmizálása, értő, kifejező olvasás.</p> <p><i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> stilizált tánclépések, különböző táncok jellegzetes lüktetésének reprodukálása</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hatnyolcad, dűr, moll, tercmenet, zenei periódus, visszatérő forma, rondó, dallami variáció, szekvencia, recitáció, kvintváltó, versláb, időmértékes verselés	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai és dallami ismeretek. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása csoportosan és önállóan A tiszta hangközök, szekund, terc ismerete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően énekelt szemelvények reprodukciója a felismerő kottaolvasás és a fejlődő belső hallás segítségével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása Új dallami elemek olvasása-írása Abc-s hangok jelölése g és f-kulcsban. Tanult öt- és hétfokú dallammotívumok lejegyzése betűkottával és vonalrendszerbe A szext és a szeptim ismerete, szolmizált éneklése.</p> <p>Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés - tudatosítás - gyakorlás/alkalmazás hármasságában. Ritmikai elemek, metrum: új ütemfajták: 6/8, 3/8, felütés, csonka ütem, triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, tizenhatodok Dallami és harmóniaelemek: dúr és moll hangsorok 3# 3b-ig, Módosított hangok abc-s megnevezése, A hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.</p> <p>Hangközök: kis és nagy szext, kis és nagy szeptim. Zenei előadásra vonatkozó jelzések: tempójelzések és dinamikai jelek. Ütemfajták, felütés, ritmikai elemek megkülönböztetése és egyszerűbb ritmusgyakorlatok során reprodukálása.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jelek és jelrendszerek ismerete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.</p> <p><i>Matematika:</i> számsorok, törtek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	6/8, 3/8, $\frac{3}{4}$, felütés, csonka ütem, triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, dúr és moll hangsor, vezetőhang, kis és nagy szext, kis és nagy szeptim, módosított abszolút hangnevek, violin- és basszuskulcs, allegro, andante, mezzoforte, pianissimo, modális hangsorok, hemiola, módosítójelek, módosított szolmizációs hangok	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, valamint fejlődő	

	formaérzék. Ismeretek hangszerekről.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje Finn-ugor népek zenéje Primitív törzsi zene A zsidó liturgikus zene A gregorián és korai középkor Ókori témájú későbbi zenedarabok Bizánci rítusú zene Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján.</p> <p>Korábbi tevékenységek folytatása, elmélyítése. Hangszínhallás és többszólamú hallás készség fejlesztése: énekes hangfajok ismerete (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus), Formaérzék fejlesztése: visszatéréses kéttagú forma, triós forma, rondó forma, variációs forma.</p> <p>A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: a zenei befogadást segítő legszükségesebb elméleti ismeretek, lexikális adatok (népzenéhez kapcsolódva, pl. népszokások, néphagyomány, a szöveg jelentése; a komolyzene befogadásához kapcsolódva, pl. zenetörténeti ismeretek, zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja és formája). Korai többszólamúság zenéje, a különböző orgánustípusok felismerése, gregorián műfajok felismerése A hangszerek megkülönböztetése és azonosítása a következő szempontok szerint: dallamhangszer, ritmushangszer, műzenei és népi hangszer (duda, tekerő, cimbalom, citera, hegedű, brácsa, cselló, bőgő, fa- és rézfúvósok). Szemléltetéssel a különböző zenei formák felismerése. Ismerkedés a partitúrával (a zenehallgatást segítő egyszerűsített kottakép). Tájékozottság a szemelvények történeti korával, a zeneszerző életével, a művek műfajával és formájával kapcsolatban.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, értelmezés.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> táncjátékok a nép- és műzenében.</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	Hangköz, formai egység (dallamfordulat, dalforma, variációs forma, rondó forma, antifonális, rezponzoriális forma), faux-bourdon, számozott basszus, continuo, ad notam.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Egyes tanult zenei műfajokat, formákat, hangszercsoportokat felismerik. Ezeket a zenei folyamatokat figyelemmel tudják kísérni és zenei kifejezésekkel is meg tudják nevezni.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népzene tárházából és a megjelölt korok zeneműveiből válogatva a tanulók érdeklődését erősítve törekvés a zeneirodalom remekműveinek megismertetésére. Hangverseny-látogatásra nevelés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Primitív törzsi zene A zsidó liturgikus zene Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján. A honfoglalás-kor zenéje Európában és Magyarországon /az esztergomi rítus/ A reneszánsz kor zenéje itthon és Európában Középkori és reneszánsz zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése Az énekes anyaghoz kapcsolódó eredeti népzenei felvételek meghallgatása, Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje A gregorián és korai középkor, A gótika zenéje Bizánci rítusú zene Reneszánsz kórusdalok, barokk szemelvények. Zeneirodalmi szemelvények a stílusérzék fejlesztéséhez vokális művek, opera-, oratórium, passió-, kantátarészletek. hangszeres művek (Concerto, fuga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű) A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> magyar történelmi énekek, irodalmi párhuzamok. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi korok, korstílusok. <i>Erkölcstan:</i> zeneművek erkölcsi tartalma, üzenete, viselkedési normák. <i>Dráma és tánc:</i> Reneszánsz táncok, táncformák, zenés játék, opera cselekménye. <i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti stíluskorszakok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gregorián ének, reneszánsz tánc, madrigál, dal, opera, menüett, opera, oratórium, passió, kantáta, clausula, motet, eredetihipótezis, Concerto, fuga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű, carol	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<p>Éneklés További 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, műdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből Szólódarab előadása önállóan Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szólamának éneklése</p> <p>Zenehallgatás Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése Trubadúr-énekek felismerése</p>
---	--

	<p>Carolok, consort-muzsika, felismerése többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése A nagy reneszánsz mesterek stílusának felismerése</p> <p>Improvizáció zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zsoltár- ill. olvasmánytónusokra.</p> <p>Zenei olvasás- írás ismeret dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig az egyházi hangnemek ismerete a módosító jelek értelmezése kottakép alapján tanult dallamok éneklése kottakép alapján</p>
--	--

Ajánlott zenehallgatási anyag 5-6. évfolyam

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfónia tétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Magyar népzene, más európai népek zenéje.
- Természeti népek zenéje
- Ókori nagy zenekultúrák
- Gregorián énekek a magyar és európai gregorián hagyomány alapján.
- A gótika zenéje: Ars Antiqua, Ars nova)
- Középkori lovagi költészet zenéje
- Reneszánsz madrigálok, VIII. Henrik: Pastime, Helas Madame;
- Reneszánsz vokálpolyfónia: Palestrina: Missa Papae Marcelli, Missa Brevis
- Reneszánsz udvari zene (Pavane, Gaillarde, Basse dance, Balle)
- Henry Purcell: Artúr király (King Arthur), Shepherd, shepherd leave decoying, Fairest isle
- Johann Sebastian Bach: János passió – részletek, BWV 245
- Georg Friedrich Händel: Tűzijáték szvit (Music for the Royal Fireworks), HWV 351; Vizi zene
- Bartók Béla: Falun BB 87a
- Kodály Zoltán: Magyar népzene sorozatból balladák
- Ligeti György: Sípbal, dobbal, nádihegedűvel - dalciklus Weöres Sándor verseire

7–8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Éneklés	Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	Biztos éneklési készség, kifejező és stílusos előadás csoportosan és egyénileg is. 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, műdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből	

	Szólódarab előadása önállóan Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szolamának éneklése
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése: többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvény, magyar népdalok, más népek dalai, kiegészítve. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás).
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p>Magyar népzene tájegységeknek megfelelő csoportosításban. (Felföld, Alföld, Dunántúl, Erdély, Moldva) Más népek dalai. Díszesebb, nagyobb lélegzetű gregorián tételek. Nagyheti szertartások liturgiája (lamentáció, passió) Zongorakíséretes dalok, népdalok 20. századi vagy mai feldolgozásai. Többszólamúság: kánonok, reneszánsz vegyeskari társasdalok rövid részletei, homofón és polifón tételek. A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó énekes anyag: dal- és témarészletek a bécsi klasszika, a romantika, a XX. század és a kortárszene világából. A fenti zenei példák éneklése közben az életkori sajátosságoknak megfelelő tiszta intonáció és helyes hangképzés (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), továbbá stílusos, kifejező éneklésre törekvés.</p>	
Kapcsolódási pontok	
<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőképesség fejlesztése, versmegzenésítések, opera szövegek könyvek irodalmi alapja; színpadi beszéd.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> latin nyelvű éneklés és műzenei részletek eredeti nyelven.</p> <p><i>Történelem:</i> történelmi korszakok, és a zenetörténeti korok kapcsolata, történelmi témájú operák, oratóriumok háttere.</p> <p><i>Földrajz:</i> történelmi Magyarország tájegységeinek nevei.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társasdal, verbunkos, keserves, romantikus dal, táncnóta, opera, ária, recitativo, oratórium, processziós antifóna, lamentáció, passió, zsolozsma, Exsultet, légzéstechnika, támasz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ritmus- és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék, Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zoltár-ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kialakított készségek továbbfejlesztése. Generatív képességfejlesztés komponálással, rögtönzött folytatással, improvizációval.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Különböző metrikájú ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása. Ritmus, metrum:		<i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése.

<p>különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója ritmusimprovizáció, aszimmetrikus ritmusok.</p> <p>Dallam: hétfokú hangsorok, blues skála, akusztikus skála megismertetése.</p> <p>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: egyszerű dallam alkotása megadott paraméterekkel (hangkészlet, metrum, ritmikai elemek, szekvencia), rögtönzött folytatás (pl. kérdés és felelet rögtönzés). Repetitív zenei egységek megalkotása.</p> <p>Fúgatémára reális és tonális válasz éneklése Új stílusú népdalforma rögtönzése megadott kezdősorral (kupolás visszatérő dallamok).</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. Minimal Art.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Ritmusvariációk, augmentáció, diminúció, reális válasz, tonális válasz, prima volta, secunda volta, da capo, dal segno, akusztikus skála, blues skála, aszimmetria, aranymetszés, bolgár ritmus.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek</p>	<p>Órakeret 6 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ritmikai, metrikai és dallami alapkészségek: a tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kottaképről és azok alkalmazásának és újraalkotásának képessége a különböző generatív tevékenységek során. Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig. Az egyházi hangnemek ismerete. A módosító jelek értelmezése kottakép alapján. Tanult dallamok éneklése kottakép alapján.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Felismerő kottaolvasási képesség fejlesztése egy meghallgatott zenemű kottaképének követése és eléneklése alapján.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában: a változó ütemmutató és ritkán előforduló ütemfajták felismerése Ritmikai elemek, metrum: új ütemfajták: Dallami és harmóniaelemek: harmóniai változások megfigyelése. Hangközök: k9, n9, k10 és n10. Hangsorok: kromatikus skálák, egészhangú skála Előadási jelek, zenei szakkifejezések: Összes dinamikai jel Crescendo < , decrescendo >, ritenuto, accelerando</p>		<p><i>Matematika:</i> törtek. <i>Fizika:</i> hang jellemzői</p>

Tempójelzések: Lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace Aszimmetria, atonalitás, poliritmia.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Aszimmetria, atonalitás, poliritmia, lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace, crescendo , decrescendo , ritenuto, accelerando, kromatikus skálák, egészhangú skála, k9, n9, k10, n10.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A megszerzett éneklési és generatív készségek szintjével, valamint az átélt zenei élmények mennyiségével arányos befogadói kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei tapasztalatok</i></p> <p>Szerkesztési és formai ismeretek: klasszikus szonáta-forma megfigyelése.</p> <p>Nemzeti jelleg a romantika zenéjében, a más népek zenéje.</p> <p>A népdalfeldolgozás módjai Bartók és Kodály művészetében.</p> <p>Impresszionizmus a festészetben és a zenében.</p> <p>A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek:</p> <p>Alapvető ismeretek, a mű keletkezésének körülményeiről, zeneművek történeti koráról, a zeneszerzők életéről, a művek műfajáról és formájáról.</p> <p>A zeneművek követése partitúrából.</p> <p>Összefüggések bemutatása a zenei stíluskorszakok és történelmi események között.</p> <p>Nemzeti opera.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> nemzeti romantika, romantikus és modern költészet, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> énekes művek eredeti nyelven.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> műalkotások erkölcsi üzenete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, noktürn, prelude, ballada,

	karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság.
--	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	<p>A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége.</p> <p>A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.</p> <p>Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése</p> <p>Trubadúr-énekek felismerése</p> <p>Carolok, consort-muzsika, felismerése</p> <p>többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése</p> <p>A nagy reneszánsz és barokk mesterek stílusának felismerése</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tudatos és értő zenehallgatás. Koncert- és operalátogatóvá nevelés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Az énekes anyaghoz kapcsolódó szemelvények meghallgatása, zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: Klasszikus és romantikus zeneművek meghallgatása – különös tekintettel a diákok által énekelt részekre – művészi előadásban</p> <p>Klasszikus és romantikus hangszeres műfajok</p> <p>A bécsi klasszika hangszeres műfajai</p> <p>Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Chopin, Berlioz, Schumann, Liszt, Dvorak, Smetana, Csajkovszkij, Muszorgszkij</p> <p>A 18.sz-i magyar katolikus és protestáns egyházzene</p> <p>Istvánffy Benedek</p> <p>A magyar nemzeti zene kialakulása</p> <p>Az opera fejlődése napjainkig</p> <p>Rossini, Wagner, Verdi, Puccini, Erkel</p> <p>A szimfonikus zenekar kialakulása, hangzásának elemzése</p> <p>A zenei romantika kezdetei, fejlődése, műfajai, előadási keretei</p> <p>Az impresszionizmus</p> <p>Debussy, Ravel</p> <p>A XX. század zenei irányzatai</p> <p>Sztravinszkij, Bartók, Gershwin, Britten</p> <p>A népzene a műzenében</p> <p>Bartók és Kodály</p> <p>Rendszerező ismétlés: a magyar és az európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével)</p> <p>A XX. század zenei irányzatainak felismerése többször</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> romantikus és kortárs költészet, szövegelemzés.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi kapcsolata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti stíluskorszakok és stílusirányzatok ismerete.</p>

<p>meghallgatott zeneművek részletei alapján. A századvég magyar szerzői: Kurtág, Ligeti, Eötvös, Jeney, Sári, Sári, fiatal kortárs alkotók</p> <p>A meghallgatott szemelvények felismerése. Ismerkedés a történelmi egyházak liturgiájával. Zenetörténeti korszakok, stílusjegyek, műfajok és formák rendszerezett ismerete.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Táncjáték, daljáték, kamarazene, zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, noktürn, prelude, ballada, karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság, jazz.</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Éneklés Dalanyag bővítése 15 énekes szemelvénnel. A felhasznált daloskönyv anyagának ismerete Képesség az ismert szertartásokon előforduló zenei feladatok megoldására, beleértve az irányítást és az előéneklést is. A nem katolikus egyházzenei szemelvények ismerete.</p> <p>Zenehallgatás Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenetörténeti korszakban, a műfaj megállapításával. A zenehallgatásra ajánlott, stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneműveket (min. 20 alkotás) megismerték, a hallott műveket jellemző részleteik alapján felismerik.</p> <p>Improvizáció Ritmikai- dallami- formai- és népzenei stílusokra vonatkozó ismeretek alkalmazása rögtönzési feladatok megoldásában.</p> <p>Zenei olvasás- írás A leggyakoribb tempo- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során a 8 év anyagának összefoglalásaként dallamok, ritmusok olvasása-írása 3#, 3b-ig. A tanult hangközök és hangzatok felismerése, lejegyzése. Előkészítést követően a könnyebb zenei anyagok lapról olvasása.</p>
--	--

Ajánlott zenehallgatási anyag 7-8. évfolyam

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Európán kívüli kultúrák népzeneje
- Gregorián énekek, korai többszólamú művek részletei
- H. Purcell: Dido és Aeneas
- Jean Baptist Lully: Az úrhatnám polgár – balett
- Vivaldi: Négy évszak
- Johann Sebastian Bach:
  - 3. Brandenburgi verseny, BWV 1048
  - János passió
- Georg Friedrich Händel: Messiás (Messiah), HWV 56
- G. B. Pergolesi: Stabat Mater
- Joseph Haydn:
  - Évszakok (Die Jahreszeiten), Hob. XXI:3
  - Teremtés
- W. A. Mozart:
  - A varázsfuvola
  - Figaro házassága
- Ludwig van Beethoven: V. „Sors” szimfónia, Op. 67.
- Franz Schubert: Die Schöne Müllerin – dalciklus
- Frederic Chopin: H-dúr nocturne, op. 32. No. 1
- Erkel Ferenc: Hunyadi László - részletek
- Liszt Ferenc: Les Preludes
- Maurice Ravel: Bolero
- Debussy: A tenger
- M. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
- Erik Satie: Gymnopedie No. 1.
- Bartók Béla: Concerto, BB 123
- Kodály Zoltán: Hány János
- Igor Sztavinszkij: A katona története (Histoire du soldat) – elbeszélésre, játékra és táncre
- Reich: Drumming
- Ligeti György: Atmosphères, Lux aeterna
- Krzysztof Penderecki: Hiroshima emlékezete (Threnody for the Victims of Hiroshima)
- Benjamin Britten: Variációk és fuga egy Purcell-témára (The Young Person’s Guide to the Orchestra: Variations and Fugue on a Theme of Henry Purcell), op. 34, Noé bárkája

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, dramatikus játékokhoz
- Megfelelő terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag